НАУЧНО ДРУЖЕСТВО НА БЪЛГАРИСТИТЕ
В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА

Жорже Косиков

ИМИГРАЦИЯТА В БРАЗИЛИЯ И УРУГВАЙ: БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ

ИК „*Огледало*“
София, 2021 г.

Изданието е реализирано
с финансовата подкрепа
на Министерството на културата и господата
Жорже Косиков, Константин и Петър Червенкови

На първа страница от корицата: *Семейство Косикови – сватбена снимка на родителите на автора Анна Димитрова и Иван Косиков (прави на втория ред). От двете им страни Георги Косиков (брат на дядото на автора) и съпругата му Евдокия. Седнали от ляво надясно майката на булката – Мария (Бакаржи) Кайряк и пастрокът ѝ Тодор Кайряк. До тях родителите на младоженеца – Михаил Косиков и Елена (Черкез) Косиков. Можù дас Крузес (щата Сао Пауло), 1928 г.*

© ЖОРЖЕ КОСИКОВ, автор
© МАЯ ДАСКАЛОВА, превод от португалски
© Издателска къща „*Огледало*“
ISBN 978-619-72-61-94-3

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

Бразилец, потомък на бесарабски българи имигранти – член на Академията за правни науки в гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло – пенсиониран съдия – университетски преподавател – адвокат – изследовател в областта на историята и социологията, автор на юридическа литература и на историографския труд „Имиграцията в Бразилия. Бесарабски българи и гагаузи“ (2005)

„Спомнете си за нашите отци, за делата,
които те извършиха навремето си, и вие
ще придобиете голяма слава и вечно име.“

(Книга I, Макавейска, 2:51)

Посвещавам тази книга на
скъпата си съпруга
ТЕРЕЗИНЯ АПАРЕСИДА МОНТЕЙРО КОСИКОВ
с дълбока признателност за щастливите
четиридесет и девет години брачен живот
и за хубавото семейство, което създадохме!

ИМИГРАЦИЯТА В БРАЗИЛИЯ И УРУГВАЙ:
БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ

Първо издание

Българска

Автор
ЖОРЖЕ КОСИКОВ

Превод от португалски език
МАЯ ДАСКАЛОВА
Предговор
проф.д.и.н. НИКОЛАЙ ЧЕРВЕНКОВ
Редактор ПЛАМЕН АНАКИЕВ
Предпечат ВИКТОР ГУЦЕВ

Формат 8/60x84

Издателска къща „*Огледало*“
ISBN 978-619-72-61-94-3

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР
ПОРЕДНА КНИГА НА ЖОРЖЕ КОСИКОВ ЗА БЕСАРАБСКАТА ИМИГРАЦИЯ В БРАЗИЛИЯ И УРУГВАЙ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК (проф.д.и.н. НИКОЛАЙ ЧЕРВЕНКОВ) 13

УВОДНИ БЕЛЕЖКИ 21

ПЪРВА ГЛАВА
КРАТЪК АНАЛИЗ НА ЗАСЕЛВАНЕТО НА БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ В УРУГВАЙ 27

ВТОРА ГЛАВА
КОЛОНИИ НА БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ
I. КОЛОНИИ В ЩАТА САО ПАУЛО 40
1. АУРОРА (община Санто Анастасио) 40
2. КОЛОНИЯ БАЛИЗА (Община Луселия) 44
3. КОЛОНИЯ КОНКОРДИЯ (БУРИ) (Община Бури) 53
4. КОЛОНИИ ЕСПЕРАНСА И НОВА ЕСПЕРАНСА (Община Куатà) 57
5. КОЛОНИЯ ФЕЙТИСЕЙРО (ВАРНА) (Община Санто Анастасио) 61
6. КОЛОНИЯ НОВА БЕСАРАБИЯ (Община Санто Анастасио) 64
7. КОЛОНИЯ ПАЖЕТ (Община Куатà) 69
8. КОЛОНИЯ ПРАТА (Община Куатà) 71
9. КОЛОНИЯ СЕТЕНТА (Община Куатà) 75
II. КОЛОНИИ В ЩАТА ПАРАНÀ 77
1. КОЛОНИЯ КОНКОРДИЯ (Община Ибипорà) 77
2. КОЛОНИЯ ТЕРА РИКА (Община Тера Рика) 82
III. КОЛОНИИ В ЩАТА МАТО ГРОСО ДУ СУЛ 84
КОЛОНИЯ ВЕЛЯ И КОЛОНИЯ НОВА (Община Теренос) 84
IV. КОЛОНИЯ В ЩАТА РИО ГРАНДЕ ДУ СУЛ 86
КОЛОНИЯ ЛАЖЕАДО ЕНРИКЕ (Община Пауло Бенто) 86

ТРЕТА ГЛАВА
ФАМИЛНИ ИСТОРИИ И РОДОСЛОВИЯ
ФАМИЛИЯ АРАБАДЖИ 90
(ARABAGE, ARABAJE, RABAJI, RABADJI)
ФАМИЛИЯ АРНАУТ 93
(ARNAUT)
ФАМИЛИЯ БАКАРЖИ 98
(BACARGI BACARGY, BACARJI)
ФАМИЛИЯ БАЖАК 103
(BAJAC, BOJAK)
ФАМИЛИЯ БАРАНОВИ 107
(BARANOV, BARANOFF)
ФАМИЛИЯ БАРБАРОВИ (1) 112
(BARBAROV)
ФАМИЛИЯ БАСАН 117
(BASSAN, BASAN, BAÇÃO)

ФАМИЛИЯ БОГИ (БОГЕ) 122
(BOGHI, BOGUE)
ФАМИЛИЯ БУРГУДЖИ 125
(BURGUDGI)
ФАМИЛИЯ КАЛПАКЧИ 127
(CALPACCI)
ФАМИЛИЯ КАМБУР 131
(CAMBUR)
ФАМИЛИЯ КАРАБАДЖАК 133
(CARABADJAC)
ФАМИЛИЯ КАРАКАШ 137
(CARACAS, KARACAS, KARACCAS, KARAKAS)
ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (1) 139
(CARAMALAC, CARALAMAK, CARAMALOGLO)
ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (2) 143
(CARAMALAC)
ФАМИЛИЯ КАРАПУНАРЛА 145
(CARAPUNARLA)
ФАМИЛИЯ КАРАСТАН 148
(CARASTOIANOV, CARASTAN)
ФАМИЛИЯ КАЗМАЛА..... 156
(CAZMALA, CAZMALI, CASMALA)
ФАМИЛИЯ ЧЕРКАСИН..... 159
(CERCASIN, CERCASSIN, CERKASSIN)
ФАМИЛИЯ ЧЕРНАУЦАН (CERNAUÇAN, ... 161
CERNAUTAN, CHERNAUCAN, CHERNAUÇAN)
ФАМИЛИЯ КИРНЕВИ 164
(CHIRNEV, CHERNEV)
ФАМИЛИЯ КОСИКОВ (КОЧКОВ)..... 167
(COCICOV, COCHICOV, COSCOV e KOSICOV)
КОЙЧЕВИ 171
(COICEV)
ФАМИЛИЯ КАЛТАКЧИ..... 173
(CALTACHI, COLTACCI, CALTACEI)
ФАМИЛИЯ КОСТАКОЙ 176
(COSTACOI)
ФАМИЛИЯ КОСТЕВИ 178
(COSTEV, KOSTEWU)
ФАМИЛИЯ КРАЛЧЕВИ (2)..... 181
(CRALCEV)
ФАМИЛИЯ ДЕЧЕВИ 183
(DECEV, DESEFI)
ФАМИЛИЯ ДЕЛИК 186
(DELIC, DELIK)
ФАМИЛИЯ ДЕРЛИ 193
(DERELI)
ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (1)..... 195
(DIACOV)

ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (2) 201
(DIACOV)
ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (1) 204
(DIMITROV)
ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (2) 206
(DIMITROF, DIMITROFF)
ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (1) 209
(DIMOV)
ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (2) 215
(DIMOV)
ФАМИЛИЯ ЯНЧИОГЛО 219
(ENCHIOGLO, INCHEGLÚ, IANCIOGLÚ, ENCHIOGOL, IAUSSOGHI)
ФАМИЛИЯ ГАГАУЗ 223
(GAGAUZ, GAGAUS)
ФАМИЛИЯ ГАЙДАРЖИ 226
(GAIDARGI)
ГАНЕВИ 227
(GANEV, GANEFF)
ФАМИЛИЯ ГРЕК 230
(GREC)
ФАМИЛИЯ ЖЕЛЕЗОГЛО 233
(GELEZOGLO, (JELEZOGLO, ZELEZOGLO)
ФАМИЛИЯ ГЕНЧЕВИ 236
(GHENCEV, GHENSEV)
ФАМИЛИЯ ГЕРГИ 242
(GHEORGHE)
ФАМИЛИЯ ГОРБАН 244
(GORBAN)
ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВИ (ЯЛЪМОВИ) (1) 246
(IALAMOV, ALAMOV, HALAMOV)
ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВ (ЯЛЪМОВ) (2) 249
(IALAMOV)
ФАМИЛИЯ ИВАНОВИ (1) 252
(IVANOFF, IVANOV)
ФАМИЛИЯ ИВАНОВИ (2) 255
(IVANOV)
ФАМИЛИЯ ЖЕЧЕВИ 256
(JECHEV, JECEV)
ФАМИЛИЯ КАРА 262
(KARA, CARA)
ФАМИЛИЯ КАВЛАК (1) 265
(KAVLAK, CAVLAK, KAVLAKOV)
ФАМИЛИЯ КАВЛАК (2) 268
(KAVLAK, CAVLAK)
ФАМИЛИЯ КИНЧЕВИ (КЪНЧЕВИ) 269
(KINTSCHEV, KINTCHEV)
ФАМИЛИЯ КИОРОГЛО 274
(KIOROGLO)

ФАМИЛИЯ КРАМЧАНИНОВИ 277
(KRANTCHAINAV)
ФАМИЛИЯ КРИНЧЕВИ 279
(KRINCHEV, CRINCHEV)
ФАМИЛИЯ КУЦАРЕВИ 283
(KUSSAREV, CUTAREV)
ФАМИЛИЯ ЛОМОВЦОВИ (ЛОМОВТОВИ) 286
(LOMOVTOV, LAMANSON, LOMONCON, LOMONÇON)
ФАМИЛИЯ МАНАСТЕРЛИ (МАНАСТЪРЛИ) 290
(MANASTARLA)
ФАМИЛИЯ МАТЧИН 295
(MATCIN, MATCHIL, MATCHIM)
ФАМИЛИЯ МИНКОВИ 299
(MINCOV, MINKOFF)
ФАМИЛИЯ НЕКИТ 301
(NECHET, NECHIT, NIKITA)
ФАМИЛИЯ НЕНОВИ 305
(NENOV)
ФАМИЛИЯ НИКОЛАЕВИ 307
(NICOLAEV)
ФАМИЛИЯ НОВАК 310
(NOVAK, NOVAC)
ФАМИЛИЯ НОВАКОВИ 313
(NOVACOV)
ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (1) 315
(PASLAR)
ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (2) 321
(PASLAR, PASELAR)
ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (3) 323
(PASLAR)
ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (1) 326
(PETCOV, PETICOV)
ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (2) 330
(PETCOV, PETICOV)
ФАМИЛИЯ ПИСАРОГЛО 333
(PISAROGLO)
ФАМИЛИЯ ПУТАРОВИ 336
(PUTAROV)
ФАМИЛИЯ РАБАДЖИ 340
(RABADJI)
ФАМИЛИЯ РАГНЕВИ 342
(RAGNEV)
ФАМИЛИЯ СЛОБОДЧИКОВИ 345
(SLOBODTICOV, SLOBODEICOV, SLOBODCICOV)
ФАМИЛИЯ СТАНКОВИ 353
(STANCOV)
ФАМИЛИЯ ЩИРБУЛОВИ 355
(STIRBULOV)

ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (1) 358
(STOIANOV)
ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (2) 362
(STOIANOV, STOIANOVI)
ФАМИЛИЯ ТАЛАСИМОВИ 366
(TALASSIMOV, TALASSAMOV, TALASIMO, TALASIMU, TALACIMO, TALACIMON)
ФАМИЛИЯ ТАУКЧИ 369
(TAUCCI)
ФАМИЛИЯ ТЕЛПИЗ 371
(TELPIZ)
ФАМИЛИЯ ТЕРЗИ 374
(TERZI)
ФАМИЛИЯ ТЯГОР 376
(TIAGOR)
ФАМИЛИЯ ТОРГАН 380
(TORGAN)
ФАМИЛИЯ УЗУН 382
(UZUM)
ФАМИЛИЯ ВОЛКОВИ (1) 383
(VOLCOV)
ФАМИЛИЯ ВОЛКОВИ (2) 386
(VOLCOV)

ПРИЛОЖЕНИЕ I 389
ПАРАХОДИ, ПРИСТАНИЩА, ЛЮБОПИТНИ ФАКТИ

ПРИЛОЖЕНИЕ II 394
ИМИГРАНТИ, ВПИСАНИ В РЕГИСТЪРА ЗА ЧУЖДЕНЦИ НА ПОЛИЦЕЙСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩИНА САНТО АНАСТАСИО,
ЩАТА САО ПАУЛО

ПРИЛОЖЕНИЕ III 402
ИМИГРАНТИ, ВПИСАНИ В РЕГИСТЪРА ЗА ЧУЖДЕНЦИ НА ПОЛИЦЕЙСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩИНА МАРТИНОПОЛИС,
ЩАТА САО ПАУЛО

ПРИЛОЖЕНИЕ IV 404
80-ТА ГОДИШНИНА НА БЕСАРАБСКАТА ИМИГРАЦИЯ В БРАЗИЛИЯ

ФОТОГАЛЕРИЯ 409

БИБЛИОГРАФИЯ 410

СЪТРУДНИЦИ 412

ОРГАНИЗАЦИИ 415

В памет на наскоро починалите анкетирани и сътрудници, които допринесоха за настоящето изследване. Нека с благодарност си спомняме за техния живот и дело.

„Както вярваме, че Христос
умря и възкръсна,
така трябва да вярваме, че Господ,
чрез своя Син,
ще доведе онези, които спят.”
„… умрелите за Христовата вяра
първи ще възкръснат.”

(1 Солунци, 4:14 и 16)

IN MEMORIAN
Захария Последник, гр. Иту, щата Сао Пауло
24.03.1922 – 23.12.2006
Естеван Кринчев, гр. Ибипорá, щата Сао Пауло
21.01.1935 – 18.11. 2006
Андрей Железогло, гр. Тупá, щата Сао Пауло
25.01.1918 – 26.07. 2006
Елена Кавлак, Луселия, щата Сао Пауло
25.04.1919 – 21.01.2006

ПОРЕДНА КНИГА НА ЖОРЖЕ КОСИКОВ ЗА БЕСАРАБСКАТА ИМИГРАЦИЯ В БРАЗИЛИЯ И УРУГВАЙ, ПРЕДСТАВЕНА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Сложна съдба изживяват българите в Бесарабия, където преди повече от 200 години се формира българската диаспора, включваща повече от 80 заддунавски колонии. След Първата световна война (1918) до лятото на 1940 г. този край е в границите на Румъния. Появяват се стари и нови проблеми – липса на земя, нова национална ориентация, безработица, световна криза. В тази ситуация през 1925–1926 г. бесарабски българи и гагаузи откликват на агитацията за преселване в Латинска Америка. Още повече, че тя им изглежда доста привлекателна: земя, работа, сигурност, обезпеченост, граничеща дори с фантазията – „хлябът растял по дърветата“. Практически няма бесарабско българско село, което да не се повлиява от призива за преселване.

С годините бесарабските заселници не забравят родния си край. Израз на носталгията по дом, роднини и приятели е книгата в два тома на Стефан Кинчев (Кънчев). „Земите на Дунавска Бесарабия. Странната идея на един момък. История на родната земя“, издадена в Бразилия на португалски език през 1960 и 1969 г. Авторът е родом от село Хасан-Батър (Виноградное, Болградски район, Одеска област). Тази книга има автобиографичен характер, описва живота в едно българско село в Бесарабия, впоследствие приспособяването на изселилите се към новите условия в Бразилия. Много усилия се полагат за издаването на този труд на български, но без резултат.

В началото на нашето столетие, в опит да хвърли светлина върху пътя и развитието на заселниците, а също така да запълни съществуващата празнота в това отношение, един техен потомък – Жорже Косиков пише трилогия за бесарабските българи в Бразилия и Уругвай[1]. Авторът е роден през 1935 г., завършва офицерска школа към военната полиция, продължава образованието си в юридически факултет, има магистърска степен по гражданско процесуално право. Дълги години работи като съдия, член е на Академията за правни науки в гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло. Доайен на българската общност в южноамериканската държава, той е съосновател на културната асоциация на българския народ в Бразилия и неин юридически директор.

Изследователят е мотивиран да пише своите книги, воден от разбирането, че човек трябва да познава и изучава своето минало. Смята, че не могат да бъдат щастливи и спокойни в житейския си път онези, „които не знаят откъде идват и накъде отиват“. Чрез разказа на анкетираните авторът възстановява как след пристигането в Бразилия бесарабските българи и гагаузи първоначално работят на плантациите, после се обединяват в колонии и се сдобиват със земя, а по-късно отиват в града, където децата им да учат, да повишават своя социален статус и да се интегрират успешно в обществото.

Първият том от трилогията „Имиграцията в Бразилия: Бесарабските българи и

---

[1] *Cocicov J. Imigração no Brazil: Búlgaros e gagaúzos bessarabianos. Ribeirão Preto, 2005; Imigração no Brasil: Búlgaros e Gagaúzos Bessarabianos („Romenos“) Brasil/Uruguai, Ribeirão Preto, 2007; Imigrantes Bessarabianos: Búlgaros e gagaúzos „Romenos“ – Bessarabia (Moldavia) – Brasil – Uruguay. 1926–2015. Ubatuba, 2015.*

гагаузи“, преведен на български език от Мая Даскалова, се появи през 2014 г.[2] благодарение на Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ). Радвам се, че и аз бях включен в подготовката на това издание като консултант на превода и автор на предговора. Книгата получи голям отзвук сред обществеността в България, Молдова и Украйна. Имаше многобройни публикации и представяния, като първото се състоя в ИЕФЕМ към БАН. На него наред с широката публика присъстваха изявени учени, изследователи, за които появата на тази книга бе вълнуващо събитие. Главният извод от срещата бе, че връзката с тази група българи в чужбина, за която не се знаеше много, трябва да се възстанови и развива.

Разбира се, голям интерес изданието предизвика и сред бесарабските българи. Успяхме да го представим в редица институции, на срещите участваха краеведи и семейства, които и досега поддържат връзки със своите роднини в Бразилия. Такава среща, организирана от Асоциацията на българите в Украйна, стана на 20 март 2015 г. в Българския културен център в Одеса. Присъстваха представители на българските организации, на научната и културна интелигенция, студенти. Трудът бе представен от автора на предговора към изданието. Високо оцениха книгата зам.-председателят на Асоциацията на българите в Украйна Светлана Драгнева, известните одески българисти проф. Валентина Колесник, доц. Александър Пригарин, доц. Александър Ганчев, юристът Георги Алавацки и др.

На 8 април 2017 г. интересно премина и посветеният на българите и гагаузите в Бразилия семинар със студенти от историческия факултет на Молдовския държавен университет. Деканът доц. д-р Йон Гуменний изтъкна важността на трудовете по история за бесарабците в други държави, като специално подчерта значението на трудовете на Ж. Косиков. Замисълът и значението на книгата на Ж. Косиков разкри проф. д.и.н. Николай Червенков. За съдържанието на тази книга подробно говори и научният сътрудник, д-р Иван Думиника. Двамата учени на среща в Твърдица (България) осветиха въпроса за имигрирането на бесарабските българи в Бразилия през 20–30-те г. на XX в., запознаха участниците с българския вариант на книгата на Ж. Косиков.

Искам също да спомена организираната на 4 септември 2019 г. в българската библиотека „Христо Ботев“ в гр. Кишинев научна конференция под надслов „Бесарабските българи в Бразилия“, организирана от Научното дружество на българистите в Република Молдова (НДБ в РМ). Участниците в конференцията бяха приветствани от посланика на Република България в Република Молдова г-н Евгени Стефанов. За участие в конференцията от София пристигна преводачката Мая Даскалова. Наред с представянето на книгата бяха изслушани доклади, в които се изнесоха нови архивни документи за преселването на българите в Бразилия (д-р Иван Грек, д-р Иван Думиника, доц. Надежда Кара), а също беше разказано за посещението в Бразилия (д.и.н. Николай Червенков) и за съвременната организационна структура на българите в Бразилия (Мая Даскалова).

След това с преводачката Мая Даскалова предприехме пътуване с цел представяне на книгата в Тараклия, Болград, Измаил, Твърдица. Участниците в срещите споделиха интересни спомени за преселването и за кореспонденцията с българи-

[2] *Косиков Ж. Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи. Превод от португалски Мая Даскалова. София, 2014.*

те, които се заселват в Бразилия. Също така бе съобщено за невероятни открития. В Кишинев колежката Надежда Кара разказа за бесарабска песен за преселването, записана от българския фолклорист акад. Николай Кауфман. На срещата в Измаил между другото се спомена за тази песен и неочаквано един от участниците съобщи, че неговата майка е била тази, която е изпяла песента. Любопитно е и това, че организатор на срещата в града беше Николай Иванов, чиято баба като дете се преселва с родителите си в Бразилия, впоследствие семейството се връща в Бесарабия. И досега техните наследници поддържат кореспонденция с бразилските си роднини.

Бяха публикувани редици рецензии на българския вариант на книгата на Ж. Косиков[3]. Материалите от нея широко се ползват от краеведите в Молдова и Украйна. Например тя се превърна в основа на специален раздел за бесарабските българи в Бразилия в книгата „Тараклии – 200 лет“[4]

Важен резултат от появата на преведената първа книга бе това, че тя стана стимул и даде възможност за получаване на информация, издирване и възстановяване на връзките с родственици в Бразилия. Например Георги Ужаков – дългогодишен изследовател на своя род, успя чрез преводачката Мая Даскалова да се свърже с бразилския клон на неговата фамилия, като даде и своя принос за установяване на действителната фамилия на автора на книгата, която всъщност е Кочков, в Бразилия трансформирана на Косиков. Известният българист д-р Иван Грек, който в книгата за родното си село Гюлмян пише доста за преселването на земляци в Бразилия[5], установи нови данни за тях. Като получи тази възможност от книгите на Косиков и консултациите с него, той откри данни за брата на неговия дядо и наследниците му в Бразилия.

С появата на първата книга на Ж. Косиков възникна идеята за издаване и на следващите от трилогията, посветени на бесарабските българи и гагаузи. И най-накрая, след седем години, читателите ще имат вече възможност да се запознаят с втората книга от поредицата на Ж. Косиков в превод отново на Мая Даскалова.

В уводните си бележки авторът посочва, че целта на втората книга, както и на първата, е да се запази и предаде на следващите поколения информация, която ще им помогне да получат отговори на вълнуващите ги въпроси, разбулвайки много мистерии, като например тази за етническата им принадлежност, която за голямо съжаление все още мнозина определят като руска или румънска.

Трудът започва с раздел, който представя кратка история на преселването на бесарабски българи и гагаузи в Уругвай, които всъщност пристигат от съседна Бразилия. Числата за периода между 1925 и 1929 г. са: 897 българи и 959 румънци. Най-голям брой обаче се преселват през 1930 г., „защото научават, че правителството води пропаганда за колонизиране на земеделски земи, като отваря пристанищата и границите на страната за прием на чуждестранни заселници“.

[3] *Думиника Ив. Наши болгары и гагаузы в Бразилии (рецензия на книгу: Косиков Ж. Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи. София: ДАБЧ, 2014. 320 с.) // Свет. Тараклия, 2014, 4 декабря; Водинчар Е. Причина и мотивация переселения болгар Бессарабии в Бразилию в 20-е гг. XX века в памяти их соплеменников // Revista de Etnologie si Culturologie. Vol. XVII. Chişinău, 2015, с. 96-101 и др.*

[4] *Червенков Н., Думиника Ив. Тараклии – 200 лет. Т. I (1813–1940). Кишинев, 2013, с. 288-303.*

[5] *Грек И. Гюлмян–Дюльмен–Яровое: очерки истории болгарского села в Бессарабии. Кишинев, 2006, с. 113-116.*

Като разкрива подробно този процес – приспособяването на хората към новите условия, разработването на земята и т.н., се прави аргументиран извод, че отношението към заселниците е било добро, властите спазвали дадените обещания, а съответните права, залегнали в законодателството, гарантирали финансова подкрепа чрез отпускане на банкови кредити. Авторът отбелязва, че когато бесарабските българи и гагаузите пристигат от Бразилия, „наричаха Уругвай „Швейцария“ на Южна Америка и благодарение на добрите условия българите и гагаузите лесно се интегрират в общността, отглеждат разнообразни селскостопански култури и постепенно разширяват своите стопанства. Впоследствие обаче някои семейства не успяват да се справят с трудностите, преди всичко в резултат на климатични и други бедствия, и се връщат в Бразилия.

След този богат материал, включително архивен, авторът описва 13-те колонии на бесарабски българи и гагаузи в щатите: Сао Пауло, Парана, Мато Гросо ду Сул и Рио Гранде ду Сул. Разделът е много важен за краеведите в Молдова и Украйна, защото се съобщават фамилиите или името на съответния глава на семейството, които влизат в състава на колониите. Това е голям обективен извор, от който може да се получи информация при издирване на бесарабски преселници.

От тази глава се добива представа за живота на колонистите – постоянната им борба за оцеляване, когато започват всичко отначало – отвоюването на земята от девствените тропически гори, нейното култивиране и непосилния труд до получаване на първата реколта. Интересен материал представляват свидетелства за това как те поддържат своя български бит, обредност и роден език. Прави впечатление и тенденцията за запазване на своята вяра и желанието им да строят православни храмове. Например бесарабските заселници в колония „Лажеадо Енрике“ издигат дървена православна църква върху земя, предоставена от Анани Стоев, с гробище към нея, в което погребват починалите си близки. По различни причини обаче, на които авторът се спира, голяма част от българските и гагаузки заселници се ориентират към други вярвания, преди всичко баптизма.

Ползвайки социологическите материали, авторът представя житейската история на значителен брой бесарабски заселници, които успяват да покажат организаторски качества и допринасят за развитието на колониите и взаимоотношенията в тях. Пример в това отношение е Иван Бургуджи, родом от гагаузкото село Кириет-Лунга, който говори няколко езика: руски, гагаузки, български, английски, румънски и португалски. Такива като него спомагат изключително много за установяване на контакт между бесарабските българи, местните хора и другите заселници, възпрепятствани заради трудностите в устната и писмената комуникация. Георги Гайджаржи пък е най-образованият сред своите земляци в община Пауло Бенто. Като дякон той „можеше да кръщава, бракосъчетава, да опява починалите и да разяснява написаното в Библията.“ На него общността дължи отварянето на първото училище и идването на учителка.

Привеждат се и други примери с бесарабски заселници, които благодарение на своята природна интелигентност, находчивост и труд, успяват да постигнат забележителни резултати, като Давид Банков, родом от бесарабския Кортен, той бързо се замогва и става горд собственик на единствения лек автомобил в „Бализа“. По време на престоя в колонията участва и в политическия живот на общинския център Луселия. По-късно купува дори самолет. Но при едно нощно пътуване до Рио де Жанейро

самолетът се разбива в залива Гуанабара. Някои пътници загиват, а Давид Банков плува близо 5 км до брега и се спасява.

В този раздел авторът цитира и някои статистически данни. Например посочва, че през 1932 г. българските семейства в колония „Пажет“ наброяват 48 души. Тези българи, заедно със съществуващата там група от 70 души, се обединяват и през 1933 г. основават „първата българска евангелска общност в Южна Америка, впоследствие издигат и своя църква. Научаваме и за облика на училищата в колониите – руски, немски или други, които имат равен статут, но с приоритетно изучаване на португалски език.

Най-голям обем в книгата съставлява третата глава, посветена на фамилните истории на преселниците в Бразилия и Уругвай. По принцип авторът продължава да представя социологическо изследване, като налага метода на животоописанието, както в предишната книга, прилагайки устно и писмено анкетиране. Участие взимат потомци на 90 български и гагаузки фамилии, които разказват историята на своите родове с корени в повече от 35 бесарабски български и гагаузки селища. По този начин практически се обхващат половината от населените места в рамките на Молдова и Украйна. Ето по колко семейства са представени във възходящ ред: Тараклия /13/, Кортен (7), Хасан-Батър (6), Купоран (5), Кириет-Лунга (5), Пандаклия (4), Чумлекьой (3), Гюлмян (3). С по две фамилии са от Исерлия, Ново-Трояни, Чадър-Лунга, Александовка, Кара-Марин, Комрат, Чийший, Кайраклия, Баурчи, а с по една – Дезгинжа, Жолтай, Авдарма, Самбатър, Селиогло, Главан, Нова Ларга, Бановка, Нова-Ивановка, Слобозия, Задунаевка, Тигина, Московей, Казаклия, Николаевка и Девлет-Агач.

Важно е, че разказите се допълват от документални материали – архивни и семейни, от времето на подготовката на преселването до живота на техните наследниците днес. Книгата включва не само животоописания. Въз основа на тях, а също така като използва допълнителни извори и литература, авторът за първи път обобщено представя различни аспекти от историята на българите. Интересни са наблюденията върху процеса на адаптация на бесарабските преселници. За сравнително кратък период от време бившите неграмотни селяни се превръщат в градски хора, работят във фабриките, приобщават се към модерните за онова време специалности, а техните деца, които вече залагат на образованието, стават чиновници, юристи, работодатели, учители, заемат се с наука и т. н. По този начин се добива обща представа за реализацията на бесарабските българи, включително и за съдбата им до ден-днешен.

Важни и интересни са 4-те приложения в книгата. Първото е „Параходи, пристанища. Любопитни факти“. В него са отбелязани параходите, които са прекосявали Атлантическия океан в посока Бразилия, без и със посочено начално пристанище, а любопитните факти се отнасят до параходните менюта, специално изготвяни за пасажерите. Второто и третото приложение представят списък на заселниците, вписани в регистъра за чужденци на полицейските управления в общините Мартинополис и Санто Анастасио, щата Сао Пауло. Последното приложение отразява отбелязването през 2006 г. на 80-годишнина от идването на бесарабските българи и гагаузи в Бразилия.

Надявам се, че придобитото впечатление, събраните извори и литература ще позволят да се направи преглед на някои аспекти от историята на бесарабските българи

в Бразилия. Сега мога да направя някои предварителни изводи:

– Прави впечатление, че наследниците нямат обща представа за причините, довели до преселването. Посочват се редица, като: липса на земя, румънизация, нежелание на мъжете да отиват в румънска казарма, доста ярките и привлекателни обещания за земя, дом и т.н. Дори се изказват напълно измислени, например, че близките им бягат от комунистите, макар че по онова време Бесарабия е част от Румъния.

– Съобщава се също, че преселниците задължително е трябвало да имат поотраснали деца, навършили поне 14 г., които да могат да работят. Затова много семейства с още невръстни деца взимат роднински – по-малки братя и сестри, племенници и др., за да отговарят на изискванията.

– Позволявам си да констатирам, че голям процент от мъжете изселници са бивши участници в Първата световна война в състава на руската армия.

– Вижда се също така, че първоначално много от преселниците искат да се върнат, но не разполагат със средства. Затова заминават един-двама от семейството, а другите остават да спестят пари и по-късно да ги последват. Но намеренията им така и не се осъществяват и не по финансови причини. Хората успяват да се адаптират, виждат добра перспектива да се реализират успешно и да дадат по-добро бъдеще на децата си.

Много исках да се запозная с автора на книгата, да посетя местата, където основно се заселват българите от Бесарабия. Затова предприех пътуване до Бразилия, което се осъществи от 3 до 19 юни 2017 г.[6] Като основна цел си подставих да събера материали за историята на бесарабските българи и да се запозная с живота на техните наследници днес. Координатор на програмата по време на посещението и преводач бе Мая Даскалова, а фото и видео заснемане осъществяваше Мария Червенкова. Организатор от бразилска страна бе Асоциацията на българския народ в Бразилия (председател Ана Мария Барбоза). Беше ми предоставена възможността да се срещна с потомците на бесарабските българи, да посетя научни центрове, библиотеки и музея на имиграцията в Сао Пауло, в чийто архивни фондове се пази паметта и на нашите сънародници.

Естествено най-важната среща за мен бе с Жорже Косиков, както и с други изследователи, сред които Соня Мария де Фрейтас, записала за музея на имиграцията интервюта с някои от първите бесарабски българи, дошли на бразилска земя. Осъществих срещи с ръководството на асоциацията и нейни членове. Изключително емоционална бе проведената във фамилната къща на Соня Димов, дългогодишен председател на организацията. Бяха поканени най-възрастните представители на българската диаспора, основно надхвърлили 90-те, дошли 2-3 годишни в Бразилия, сред които столетницата – Теодора Паслар и нейната дъщеря Катарина Паслар, също част от ръководството на асоциацията, изпълнявала и функцията на неин председател. Участниците в срещата донесоха семейни документи, писма, вещи, които могат да се използват в бъдещи научни разработки. Моите събеседници се върнаха в спомените си и разказаха през какви мъки и теглила са преминавали новодошлите: непосилен труд на плантациите, крайно лоши битови условия, болести, смърт. Голямо вълнение предизвикаха и снимките от далечното минало, запазени с голяма любов.

[6] *Вж.: Червенков Н. При сънародниците ни в Бразилия. – В: Българите в чужбина. Част 2. София, 2017, с. 161-167.*

Потомците на преселниците вече не говорят български, макар че всички категорично заявиха, че преди да тръгнат на училище, са знаели и говорели в семейството само български език.

Членовете на асоциацията разказаха за своята дейност, която основно се свежда до културни прояви, както и такива, които представят българската диаспора в многомилионния град Сао Пауло. Бяха изразени пожелания за установяване на по-задълбочени контакти с Молдова, Украйна и България. В изказване на срещата се спрях на съвременното положение на бесарабските българи в Молдова и Украйна, а нашите сънародници разпитваха и се интересуваха от съдбата на селата, откъдето тръгват техните предци.

От тези срещи добих представа за приноса на сънародниците в развитието на различните обществено-икономически сфери на страната, в това число на образованието и културата. Запознах се и с творчеството на двама художници с бесарабско потекло – Антонио Петиков (Петков, родът му от Кортен), известен съвременен художник в Бразилия, и Кристина Косиков, тя ни подари две свои картини, които да отнесем в Молдова и в България. Имах и отделни срещи, например с Жасѝ Катя Карастан, която дойде да ми предаде искрените поздрави на своя баща – 99-годишния Георги Карастан, все още със здрав ум и добре пишещ на български език. Неговият род е от с. Чумлекьой. По дъщеря си той ми беше изпратил подарък – една малка картина, рисувана от него още през 1945 г. Радвам се, че от различни семейства получих три колекции писма, изпратени от техни роднини в Бесарабия, които съдържат много интересна информация.

Друго важно събитие от програмата в Сао Пауло бе 22-то издание на Празника на заселниците, който се провежда през месец юни. По традиция домакин на това грандиозно по своя мащаб събитие е Музеят на имиграцията, всъщност бившият пансион, приютявал хора, дошли от цял свят. Опашката пред кулинарния павилион на България, представен от бесарабските българи, не спираше, всички искаха да опитат сармичките, баниците със сирене, тиква, приготвени от Лидия Ганев Яламов, с която си говорихме на български. Освен на празника, още веднъж отидох в музея, любезно посрещнат от домакините от секция „Устна памет“, които ми предоставиха уникалната възможност да посетя архивния фонд, закрит за външни лица. Тъй като срещата беше предварително заявена, те се бяха подготвили и ми дадоха дешифрирани видеозаписите на интервюта с бесарабски българи, направени преди 20 г., като ми предоставиха копия от тях. Посетих още фондация „Памет“ в Сао Каетано ду Сул, сателитен град на Сао Пауло, където са живели и работили във фабриките много бесарабски българи.

Авторът Жорже Косиков заедно с Розали Стоянов, която практически всеки ден се грижеше за нас, организираха за малката ни група много вълнуващо пътуване до остров Аншиета, на 10 км от крайбрежния град Убатуба, където през 1926 г. властите изолират 2000 бесарабски българи и гагаузи от пансиона в Сао Пауло. Те се вдигат на бунт, когато разбират, че обещанията да получат земя и нормални условия на живот няма да бъдат изпълнени. За няколко месеца на острова от глад и болести умират 151 души, от които само седем възрастни. Посетихме гробището, където Ж. Косиков и негови съмишленици възстановяват скромен паметник в тяхна памет. В административната сграда на острова е отредено място, където върху банер са из-

писани имената на всички жертви. Пред този списък и на самото гробище изказах искрената си благодарност за полаганите усилия паметта на нашите сънародници да не бъде забравяна.

Искам да съобщя за още едно дело на неуморния радетел на българския дух в Бразилия Жорже Косиков. По негово предложение в календара на официалните събития в окръг Убатуба 18 април се чества като Ден на бесарабските българи и гагаузи – в памет на жертвите, намерили смъртта си на остров Аншиета.

Интересни срещи имах и в Рио де Жанейро, преди всичко с Мигел Косиков, брат на Жорже Косиков, голям общественик и предприемач. По негова любезна покана гостувахме няколко дни в дома му – автентично запазена къща, обитавана навремето от богат плантатор. Мишо, както искаше да го наричаме, е един доста преуспял българин. Навремето той основава университет в гр. Браганса, щата Сао Пауло, с мисълта да даде възможност на децата на своите земляци да се учат и получат висше образование. Именно от него добих широка представа за мястото на бесарабските българи в различни сфери на бразилското общество. За съжаление следващите поколения – родените вече бразилци с бесарабски корен, губят родния си език, но проявяват желание да научат колкото се може повече за българското си потекло. Много от тях търсят корените си в Молдова и Украйна. Уви, неотдавна Мигел Косиков почина на 88 г.

Още веднъж искам да отбележа, че този труд на Ж. Косиков, представен на български език, както и предишният, ще има важно значение за по-нататъшното и по-задълбочено проучване съдбата на бесарабските преселници в Латинска Америка, както и за изследване на населените места в Бесарабия, откъдето тръгват нашите сънародници. Затова най-искрено благодаря на автора Жорже Косиков за неговия патриотичен подвиг – той посвещава 15 години от живота си на своите книги, воден от желанието да документира историята на бесарабските българи и гагаузи в Бразилия. Тяхната съдба той превръща в своя кауза, която продължава да отстоява.

Сложен път измина подготовката и издаването на този труд на български език. Принос в това отношение има преводачката Мая Даскалова, която вложи много енергия и знания, организираност и взискателност в работата. Признателност и благодарност също така на Константин Червенков и на Петър Червенков – спонсори на превода, които дадоха своята подкрепа и при издаването на този труд. Той е доста обемист, затова искам да отбележа и финансирането, което получихме от програмата „Помощ за книгата“ на Министерството на културата.

Вторият том от трилогията на Жорже Косиков за бесарабските българи и гагаузи в Бразилия и Уругвай е за всички, които се интересуват от сънародниците си по света. Огромното желание на Жорже Косиков бе да види своите книги в превод на български език, „за да научат нашите сънародници за нас“. Надявам се, че настоящият труд ще даде импулс за нови разработки и следващи проучвания. Интерес и желание има и от двете страни.

Научен консултант на превода
Проф. д.и.н. НИКОЛАЙ ЧЕРВЕНКОВ
Кишинев – София
Септември, 2021 г.

УВОДНИ БЕЛЕЖКИ

I

Тази книга е продължение на изследванията, чието начало бе поставено с предишния ми труд „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи“. Основава се на сведения от исторически и документален характер, които позволяват да се проникне в същността на двете основни фази от края на 1925 г. и началото на 1926 г.: емигрантска (изселническа) и имигрантска (заселническа).

Освен че бе събран ценен исторически материал, първата книга провокира голям интерес и любопитство сред имигрантските наследници и ги накара да се обърнат към своите корени. Това дълбоко ме развълнува и поощри в работата, защото бе очевидно, че самочувствието на моите сънародници значително се бе повишило.

Основна цел на семейните биографични разкази от втората книга, които започнах да събирам през 2003 г., а също така и на съдържащите се в първата, издадена през 2005 г., е да запазят и предадат на нашите потомци информация, която ще им помогне да получат отговори на вълнуващите ги въпроси, разбулвайки много мистерии.

Например относно етническата принадлежност, която за голямо съжаление все още мнозина определят като руска или румънска. Или погрешното мнение, че Православната църква е била единствената в Бесарабия, когато се знае, че макар и малки, преследвани и дискриминирани, е имало и баптистки общности.

Продължилото мое изследване разкри, че значителното емиграционно движение в посока двете Америки започва в края на 19. век. В периода на Първата световна война (1914–1918 г.) то намалява, след което отново се засилва и това е времето, когато предците ни предприемат пътуване до Южна Америка. Но година след идването им в Бразилия (1926 г.) правителството на Жулио Престес (1927–1930 г.) отменя държавната субсидия, подпомагаща заселването в страната.

Новодошлите пристигат в Бразилия да работят в плантациите за кафе през 1928–1929 г., обаче в резултат на намаления износ, повлиян от краха на Нюйоркската борса, те стават свидетели на упадъка в производството на този национален продукт. Може да се каже, че това е един „черен“ период в продажбите на кафе, но след 1930 г. те се връщат към старите си показатели и плантаторите отново започват да изпитват нужда от работна ръка. Това налага правителството да възобнови заселническата си политика, въпреки дискусията, до известна степен академична, как да се формулира най-точното определение на „идеалния“ заселник (имигрант). По това време и през цялото управление на президента Жетулио Варгас (1930–1945 г.) е разрешен ограничен прием предимно на селскостопански работници, от които се нуждае североизточната част на страната. Впоследствие от там и от други щати на Бразилия се осъществява вътрешна миграция на работна ръка в посока щата Сао Пауло, необходима за обработка на кафеените и захарни плантации. За известно време тази политика решава проблема с ограничения прием на заселници, необходими за глобалното развитие на страната, окончателно преустановен с избухване на Втората световна война.

През 20-те години на 20. век, когато управляващите поощряват заселничество-

то, се създават и фирми за покупко-продажба на земя. Те се насочват към потенциалните изселници, стигат до техните страни и на място ги агитират да емигрират в Бразилия. В края на това десетилетие фирмите си дават сметка за търговския потенциал на имигрантите, които идват с ограничени средства в търсене на по-добър живот, затова в началото на 1928 г. успяват да въведат подписването на задължителен трудов договор за работа в кафеените плантации.

В тази група попадат и бесарабските българи и гагаузи, мечтаещи да имат свое парче земя. С големи лишения те спестяват от малкото, което първоначално печелят в плантациите, и с изтичане на договора предприемат решителната стъпка да закупят парцели и да станат собственици на земя. Обикновено се събират по няколко семейства на едно място и се стига до образуване на колонии в трите щата: Сао Пауло, Паранà и в съществуващия по онова време щат Мато Гросо[1]. Така се поставя началото на нов, изпълнен с надежда етап от техния живот в Бразилия.

II

Искам да отделя нужното внимание на онези, които преди мен полагат усилия да разкажат историята на бесарабските заселници в Бразилия.

СТЕФАН МИХАЙЛОВИЧ КИНЧЕВ е автор на книгата „„Terras da Bessarábia (Danubiana). Estranha idéia de um Moço. Crônica da Terra Natal“[2], публикувана в два тома (1960–1969) от издателство „Литеро-Техника“, гр. Куритиба. В нея той разказва за участието си в Първата световна война, за политическите си разочарования и последиците от тях, за репресивното румънско присъствие в Бесарабия, за обединяването на неговите съселяни около учителя Илия Ганев, за трудностите при подготовката на заминаването, за мъчителното пътуване по вода и непосилния труд в плантациите.

САВА ГЕНЧЕВ оставя на семейството си своята автобиография „A História de Minha Vida. Sava Ghencev. O homem de Deus“[3]. В самото начало той пише: „Господ Бог бди над мен от раждането до днес, вече съм на 80 години. Той запази моята памет, за да разкажа живота си от най-ранна възраст. Нека вечно славим безкрайната Му благодат. Написах най-важните факти с точност и отговорност.“

Машинописният текст се пази в семейството, тъй като книгата не е издавана. В нея могат да се видят и 24-те рисунки на Сава Генчев, които показват родното му село Бановка и къщата, в която е живял. Представят също сцени от ежедневието на хората, празниците и обичаите, за които си спомня, заминаването и живота в Бразилия. Разказът му вълнува с простотата и автентичността си, той е живо свидетелство за трудното битие на бесарабските селяни по онова време.

Освен споменатите дотук автори бразилката Наир Мария де Оливейра също пише книга (непубликувана), озаглавена „Mais que vencedores“[4], основана на вдъхновяващата история на семействата Ганеви и Слободчикови с най-ярките си представители Мария Ганева и Иван Слободчиков. Това семейство оставя следа

---

[1] *През 1977 г. Мато Гросо е разделен на два щата: Мато Гросо и Мато Гросо ду Сул. – Бел. пр.*

[2] *„Земите на Дунавска Бесарабия. Странната идея на един момък. Летопис на родната земя“. – Бел. пр.*

[3] *Историята на моя живот, с подзаглавие Сава Генчев, човек Божи.– Бел. пр.*

[4] *„Повече от победители“. – Бел. пр.*

в живота на град Раншария, щата Сао Пауло, както и незаличим спомен в сърцата на техните наследници. Те ми предоставиха книгата, въз основа на която успях да сглобя семейните истории на Черкасин, Ганеви, Крамчанинови и Слободчикови.

Като източник на информация за работата ми по тази книга ще спомена също изложбата по повод 70-а годишнина от идването на бесарабските българи и гагаузи в Бразилия, състояла се от 16 до 31 май 1996 г. в Музея на имиграцията в Сао Пауло. Неин организатор бе Жулио Димов[5], тогава 80-годишен, а днес вече на 95 г., подпомаган от дъщеря си Соня Димов. Тази изложба бе от огромно значение за възстановяване на историческата памет на бесарабската имиграция. Тя разпали българщината и сплоти още повече семействата с български корени, освен това отново постави въпроса за създаване на организация, която стана факт на 16 ноември1996 г. Проведено бе събрание и одобрен изработеният от мен статут на така създадената „Културна асоциация на българския народ в Бразилия“.

Бих искал да отдам заслуженото и на онези, които през 1956 г. се опитаха да положат основи на организация, която да обединява бесарабските имигранти, а именно: Педро (Петър) Куралов, Педро Гайдаржи, Йеремия Делизойков[6], Иван Делизойков, Филип Яламов (Ялъмов) и Захари Костадинов. Те създават Българо-бесарабска културна асоциация и според приетия статут за председател е избран адвокат Жорже (Георги) Аргашов. Организацията обаче не получава официална регистрация. Въпреки това бесарабските българи остават сплотени и през 1976 г. със съдействието на семейство Стефания и Петър Терзи тържествено отбелязват 50-та годишнина на имиграцията в Бразилия.

Друг резултат от съзидателните идеи на фамилия Димови бе предложението да превърна в книга задълбочените проучвания, които бях направил на моето семейство. Постепенно към семейната история на Косикови (Кочкови) започнах да прибавям още и още разкази на бесарабски българи и гагаузи, които накрая станаха 53. Към тях анкетираните добавяха документи, снимки, карти и скици, за да илюстрират още по-добре своята семейна история. Така първата книга документира събраната информация за историята на всяко едно от тези семейства, която по един или друг начин се преплита с общата история на Русия, България, Бесарабия, Румъния и Бразилия (по-специално щата Сао Пауло). „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи“ излезе от печат на 4 юни 2005 г.

Благотворният резултат от това издание бе пробуждането на българския дух, наследен от нашите баща и деди, който провокира любопитството на техните наследници. Прочитайки семейните истории в тази първа книга, те започнаха да се интересуват от своите национални, етнически и родови корени.

III

В посока Бесарабия българи и гагаузи тръгват през втората половина на 18. век, по-специално от районите на Габрово, Плевен, Разград, Севлиево, Силистра, Тер-

---

[5] *Жулио (Юлиан) Димов почина на 100 години през 2012 г. – Бел. пр.*

[6] *Деметрио Делизойков (внук), съобщава, че фамилното име е изписвано по различен начин от бразилските административни служби: Делизойков, Делизайков, Делижайков (вероятно Делиджаков) и Делирайков. За Делирайков разбрахме от имейл на Селма Басани, дъщеря на Елена Делирайков Басани (Басан), жителка на град Атибайа, щата Сао Пауло.*

вел, Варна, долината на река Тунджа. Важна причина за това изселване са непрекъснатите безчинства и грабежи, на които турците подлагат населението.

Русия от своя страна започва да предоставя на чужденци (от средата на 18. и началото на 19. век) гаранции, права и привилегии, включително икономически, с цел да колонизира земите на Бесарабия, добавени към нейната територия.

Съвкупността от тези причини кара българи и гагаузи от гореспоменатите райони да емигрират в Бесарабия на три-четири вълни между 1787 и 1830 г., прекосявайки Дунавската равнина.

Проф. Божидар Димитров в предговор към книгата „Българи от близката чужбина“, сборник от интервюта на журналистката Вирджиния Стоянова, прави актуален анализ на присъствието на българите в страните, намиращи се близо до България. Той напомня, че тази т. нар. „близка чужбина“ не е нищо друго, освен „българските земи, откъснати от отечеството само преди 80-100 години, където не само хората, но и камъните, дърветата, тревата, водата и земята са български“. Направеното проучване показва, че в Македония почти всички жители, изповядващи християнска вяра, са с български произход и могат да го докажат. До момента приблизително 24 хиляди души имат българско гражданство, а повече от 30 хиляди молби чакат одобрение от българското министерство на правосъдието.

Проф. Димитров съобщава също, че в Държавната агенция за българите в чужбина постъпват стотици молби от Сърбия и Черна гора за получаване на удостоверение за български произход от региони, в които българското население отдавна се смята за асимилирано, като Враня, Бабушница, Пирот, Ниш, Неготин, Войводина. И добавя, че наскоро в гръцкия град Воден е създадено първото сдружение на местни българи, а в Албания има български организации, като „Просперитет – Голо Бърдо“ и „Иван Вазов“.

В селата на Влахия (региона между река Дунав и Карпатите), Румъния, живеят повече от 200 хиляди българи, а в Банат 30 хиляди български католици, потомци на българите, избягали след Чипровското въстание през 1688 г. Там се намира и Стар Бешенов, едно от най-големите села с преобладаващо българско население, чийто кмет Георги Наков е завършил СУ „Св. Климент Охридски“.

Официално днес в Молдова има 90 хиляди българи и като се има предвид политическата и икономическата емиграция в България, отново по думите на проф. Димитров, „От края на 14. век до днес няколко милиона българи са емигрирали в страни извън „близката чужбина“.

Повечето от тях (особено от по-старите миграционни вълни) са асимилирани от местното население, но около два милиона все още запазват българския си дух и идентичност. В голяма степен това са българите от бившата Руска империя. Повечето се установяват в Бесарабия и Крим през 1828 и 1829 г.“[7] За по-малко от половин век те утвърждават заселничеството чрез създадените там села. В тях изграждат своите храмове, площади (мегдани), където да се събират в неделните дни, структурират и първоначална местна администрация, която Русия възприема, без да налага подчинение.

Най-показателното през тези почти два века и половина е възможността за поддържане на българщината. Това присъщо на българите чувство е пропито от любов

[7] *Стоянова .В. „Българи от близката чужбина“. София, 2005 г. Димитров Б. Предговор.*

към страната, откъдето идват, и свидетелстват за неразривната им връзка с етническите корени. Разбира се, българщината се насърчава с поддържане на традициите, езика и надеждата на първите българи, че един ден ще се върнат в майката Родина. Мечтата да видят България свободна е толкова голяма, че сред тях има много доброволни изгнаници, които напускат родината, за да се включат в българското революционно движение, борещо се за сваляне на турските окови.

В наши дни много периодични издания на български език в редица страни полагат усилия за запазване на българщината. Тя е в сърцата на българите по света и без съмнение се предава от поколение на поколение. У някои обаче се забелязва липса на амбиция, противоречаща на това дълбоко вкоренено усещане за принадлежност към българския род, за разлика от такива страни като Молдова и Украйна. Там в български училища, колежи и висше учебно заведение с преподаване на български език широко са застъпени изучаването на българската история и традиции. Смята се, че в тези две страни живеят приблизително 370 000 българи.

Относно липсата на амбиция, за която споменах, искам да кажа, че става дума за явление, което се наблюдава в Бразилия, а смятам, че и в други емигрантски общности, където хората се задоволяват с владеенето на говоримия език и не проявяват интерес към неговото системно изучаване, за да могат да четат вестници, книги, да слушат радио и тв предавания и да обогатяват своите познания за българската история и култура.

Заедно с този анализ ще спомена и любопитната констатация, че езикът, който се говори от бесарабските българи в Бразилия, независимо от своите диалектни особености, е същият, който техните предци са говорели при напускането на България и заселването в Бесарабия.

Все пак трябва да кажем, което се потвърждава от направените анкети, че сред наследниците на бесарабските имигранти има и такива, които искат да изучават съвременния български език в желанието си да се докоснат до литературата в нейното жанрово разнообразие, до историята и съвремието, до музиката и театъра, до музейните колекции или казано обобщаващо – до цялата българска култура.

Не трябва да се забравя, че дълбокото усещане „да бъдеш и да се чувстваш българин“, запазено дълбоко в душата на първите заселници, остава здраво и силно в следващите две-три поколения, защото бесарабските имигранти продължават да живеят така, сякаш не са напускали родината. Въпреки това редица фактори като разрастване на семействата и намаляване на обработваемата земя, притегателната сила на по-големите градски центрове в региона, желанието да продължат образованието или да намерят друго трудово поприще постепенно започват да отслабват това национално чувство. Независимо от това „кръвта вода не става“, както казваха моите родители, Жоао (Иван) Косиков[8] и Анна (Димитрова) Косикова. Без съмнение чувството за принадлежност остава, благодарение на традициите, които продължават да се спазват в семейството. Към това трябва да добавя и обръщенията към най-близките хора и роднини, като „бабо“, „дядо“, „тати, татко“, „мамо“, „чинке“ и „како“. След време много семейства, въпреки че престават да говорят в ежедневието си на български език, продължават да използват тези обръщения в

[8] *Косиков е един от вариантите при изписването на португалски език на фамилията Кочков. – Бел. пр.*

знак на обич и уважение към роднините си.

За поддържане на българския дух служат и културните асоциации по света, с които контактува и насърчава дейността им Държавната агенция за българите в чужбина. Тя отделя специално внимание на неделните, начални и средни училища, както и на единственото българско висше учебно заведение зад граница Тараклийския държавен университет. Агенцията има за цел да запази българската идентичност във всяка една среда, в която живеят български имигрантски общности, независимо дали е американска, азиатска или европейска. В това отношение от голямо значение е получаването на българско гражданство, но процедурата по оформяне на необходимия набор документи и начинът по който те могат да се подадат не се разгласява от българските посолства, още по-малко насърчава.

Българското гражданство се придобива въз основа на „jus sanguinis“ (кръвно право), т.е. децата могат да бъдат български граждани, ако единият или и двамата родители имат български гражданство. В Бразилия е в сила „jus soli“ (право на земята), според което гражданството се определя от мястото на раждане, независимо от гражданството на родителите.

В резултат на това децата на българите си остават винаги българи, но за да докажат това, те трябва да знаят както изискванията, така и ограниченията за получаване на удостоверение за български произход. След като се сдобият с него, вече могат да подават документи за придобиване на гражданство.

Известно е обаче, че Румъния, прилагайки също правото „jus sanguinis“, предоставя без големи пречки гражданство на всички, които емигрират от Бесарабия, когато тя е част от Кралство Румъния, включително на техните потомци.

В тази връзка искам да споделя нашата надежда, че България също ще приложи тази практика и ще приеме като свои поданици потомците на българските заселници в Бразилия.

Спомням си думите на моята майка, която непрекъснато ми повтаряше:

– „И хиляди пъти да се потопиш в морето, пак ще си останеш истински Косиков.“

В своя разказ София Барбаров[9] също споменава думите на баща си, на когото заявява, че няма да говори повече на български в училище, защото учителката не разрешава:

– „София, дори да не желаеш да говориш повече на български, аз пак ще те обичам, ти си моя дъщеря, но не забравяй: ние винаги ще си останем българи!“

Рибейрао Прето, 15 март 2007 г.

Жорже Косиков

[9] *Вж.: Глава III, фамилия Барбарови.*

ПЪРВА ГЛАВА

КРАТЪК АНАЛИЗ НА ЗАСЕЛВАНЕТО НА БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ В УРУГВАЙ

Първоначалното наименование на Уругвай е Провинция Сисплатина. През 1817 г., след като се откъсва като независима от Испания, тя става част от територията на Бразилия, следствие военна интервенция от страна на Португалия.

Известна още като Ивицата (територия) източно от река Уругвай, тя провокира интереса и на Аржентина. Така се стига до войната за Сисплатина, след като обявява независимост през 1825 г., в резултат на подкрепата, която Аржентина оказва на местните политически водачи Лавалеха и Ривера.

Военните действия между Аржентина и Бразилия се развиват в периода 1825–1828 г., но през 1827 бразилските войски претърпяват голямо поражение в битката при Пасо до Росарио. На следващата година двете страни приемат провъзгласената независимост на Уругвай, подкрепена от няколко европейски държави, включително Англия и Испания.

Щом се отделя от Бразилия, пред Уругвай възниква въпросът, свързан със стратегическата му цел – да засели своята територия.

На 04.06.1853 г. Уругвайският сенат регулира начина, по който един чужденец, грамотен и навършил 21 години, може да придобие законно гражданство чрез документ за натурализация, издаван от съдия.[10]

На 01.12.1865 г. правителството взима решение за заселване на плодородната и обширна територия на страната и стига до извода, че най-ефективният начин за това е създаване на Имиграционна служба, която да насърчава привличането на колонисти.[11]

През последната четвърт на 19. век, в невъзможност напълно да затвърди независимостта си, страната търпи постоянни нарушения на сухопътната си граница с Бразилия. През нея преминават хора, които нахлуват на уругвайска територия и присвояват значителна част от обработваемата земя.

През 1876 г. Франсиско Баусà (Francisco Bauzá) разработва проект за земеделска колонизация на пограничните земи. „Очевидна е необходимостта да доведем испанци, които да се заселят в нашите погранични райони – пише уругвайският държавник – за да образуваме „жива стена“ срещу увеличаващото се бразилско нашествие“. Проектът залага също на вероятността добродетелите, преписвани на имигрантите, като „трудови навици, пестеливост и способност за приспособяване“, да окажат благоприятно влияние върху местното население“.[12]

---

[10] *Този документ, приет от Сената и Камарата на представителите на републиката, е променен със закон на 20.07.1874 г.*

[11] *Една година по-късно, през 1866 г., правителството отменя взетото решение. След няколко години, на 09.09.1874 г., то се връща към тази мярка, издавайки указ за повторното ѝ влизане в сила.*

[12] *Carlos Zubillaga, citando Francisco Bauzà, Colonización industrial. Ensayo sobre un sistema para la República Oriental del Uruguay, Mondevidèu, 1876, in Boris Fausto, Fazer a Amèrica, p. 431.*

С оглед целите на главна дирекция „Имиграция и земеделие“ да насърчава заселването и образуването на колонии в страната, правителството издава през април 1884 г. „вътрешен регламент“, с който нарежда същата да поеме под свой контрол приемния център за имигранти и националното земеделско училище, да наблюдава вече образуваните колонии и да насърчава създаването на нови, без значение дали са местни, чуждестранни или смесени. Главната дирекция отговаря също за предоставяне на кредити, плащане на данъци, построяване на силози и складове за съхраняване на реколтата и ефективно използване на водата. Ангажира се с обучение на земеделските стопани, предоставяне на необходимите машини за обработка на земята, борбата с вредителите по посевите и т.н. С оглед на тези задачи се формира Централна консултативна комисия за имиграция и земеделие и Генерален инспекторат за колониите. Освен тях към приемния център за имигранти започва работа отдел „Имиграция“ със задача да насърчава и улеснява заселването на емигранти на територията на републиката. Ръководителят на този отдел, съгласно разпоредбите на чл. 64 от гореспоменатия „вътрешен регламент“, се натоварва, наред с други, и със следните задължения:

1) Да поддържа активна кореспонденция с представители на републиката в чужбина, с цел да оказват влияние, така че „към нашите брегове да се насочват порядъчни и трудолюбиви заселници“.

2) Да популяризира и съдейства за прилагане на нужните мерки за трайно установяване на новодошлите в страната.

3) Два пъти годишно да публикува в най-популярните европейски вестници и списания информация досежно заселническата политика, добрите условия и възможности за забогатяване, които хората могат да намерят, ако трайно се установят в Уругвай.

4) Да предоставя полезни знания за страната на заселниците и на всички други, които желаят да дойдат в Уругвай, независимо дали са местни, или чужденци.

5) Да предлага безплатно настаняване и издръжка в центъра за имигранти.

6) Да осигурява безплатни билети на желаещите да се занимават със земеделие, както и транспорт на багажа им до всяка точка на страната.

7) Да издава удостоверения, съдържащи информация за заселниците, като: пол, възраст, гражданство и дата на пристигане в страната, в съответствие с тяхната регистрация.

8) Ежедневно да публикува в столичните вестници информация за броя, професията и пола на новодошлите, които търсят работа.

Регламентът обръща специално внимание на заселниците, ориентирани към земеделието. Задължително при слизане от параходите те преминават през лекарски прегледи, като болните се отделят. Забранява на заразноболните и страдащите от неприятни на вид заболявания да се настаняват на определените места. Там се изпращат само здрави, на които се осигурява охрана по време на придвижването. Регламентът посочва и задълженията на персонала, който трябва да се грижи за удобното настаняване и добро обслужване на хората, като изисква спазване на моралните норми, доброто поведение и хигиена, като при постъпване всички трябва да се изкъпят и сменят дрехите си.

Веднъж настанени в приемния център, новодошлите получат пълна инфор-

мация за мястото на заселване, осигуряват им се билети дотам, както и помощ за придвижване до железопътната гара или пристанище, ако селището се намира по крайбрежието.

Предвиденият престой за сметка на правителството в центъра е осем дни, след това разходите се поемат от новодошлите, с изключение на деца до 8 г.

Не се разрешава на разболелите се по време на престоя да остават в центъра, същите задължително се извеждат и настаняват в болница. За онези, които си позволяват да употребяват алкохол или да провокират скандали, мярката е една – изгонване от центъра за имигранти, предоставен от приемащата страна.

Всички настанени се задължават да оставят багажа си в складово помещение с отговорник, който веднъж дневно разрешава и наблюдава достъпа до него. Друга забрана е лица на възраст над 12 г. да влизат без разрешение в женските помещения.

Така от самото начало правителствената политика за привличане на заселници започва да дава резултати, като техният брой постоянно расте, в резултат на облекченията, които властите предлагат, в това число освобождаване от пристанищни такси на пристигащите и на инвентара от сечива и инструменти, нужни за създаване на селскостопанските колонии. Това отношение отразява основната цел на силно протекционистката правителствена политика – привличане на заселници. Тя остава в сила в продължение на шестдесет години, през които Уругвай непрекъснато приема заселници от Европа, по-конкретно през последните десетилетия на 19. век и първите на следващия 20. век.

През 1913 г., при управлението на президента Хосе Батле и Ордоньес, изпращаните чрез отдела „Настаняване на имигранти“ заселници получават правна помощ и посредничество за разрешаване на евентуални конфликти с работодателите, що се отнася до заплащането на труда и изпълнението на договорите, с ясното разбиране, че имигрантите не познават действащото местно законодателство.

Прави впечатление загрижеността на осигуряващите работа и консулите на страните, откъдето идват заселниците, които чрез директора на отдела „Настаняване на имигранти“ упражняват постоянен контрол върху изплащането „на надници, заплати и изполичарски договори“, като по този начин гарантират правата на заселниците, включително в случаи на трудови злополуки.

Притокът на заселници от Европа и други части на света след Първата световна война значително увеличава чуждестранното участие в различни подсектори на уругвайската икономика: славяни в строителството и хладилната промишленост; евреи в занаятите (часовникарство, шивачество), амбулантната търговия, а след натрупване на капитал в текстилната промишленост и производството на мебели; ливанци в търговията с текстил, арменци в уличната фотография, в хладилната и обувна промишленост.

От друга страна, нарастващата урбанизация предполага развитие на определени професии с етнически характеристики: италианците се занимават с търговия на селскостопански продукти, производството на пресни макаронени изделия, работят в строителството като мазачи, бояджии, дърводелци; испанците в хлебопроизводството, в търговията на дребно с месо, в транспорта с лодки и риболова, като обслужващ персонал в хотелите.“[13]

[13] *Carlos Zubillaga Idem, p. 446.*

През 1925 г. в Уругвай вече има българи и румънци. Тези данни са взети от съществуващия регистър, според който в началото на 1925 г. в страната пристигат 379 българи в търсене на работа като зидари, дърводелци, готвачи, електротехници, бояджии, обущари, железничари, механици, шивачи, селскостопански работници. Числата за периода между 1925 и 1929 г. са: 897 българи и 959 румънци.[14]

Интересно е да се знае, че още през 1914 г. според данни от преброяването през същата година, в колония „19 Април“, департамент Пайсанду, са регистрирани евреи от Беларус и Бесарабия, които първоначално се установяват в Южна Бразилия, после преминават границата с Уругвай и получават земя в колонията, като са освободени от данъци“.[15]

През 1930 г. същата стъпка предприемат и някои български и гагаузки семейства, дошли в Бразилия през 1926. Те научават, че в резултат на водената кампания за колонизиране на земеделските земи, правителството отваря пристанищата и границите на страната за прием на чуждестранни заселници, като обещава да даде земя под аренда за 30 години с договор, според който всяка година заплащането на арендата да се извършва в брой или с част от реколтата. Всъщност става дума за символична вноска, като след изтичане на времевия период, арендаторът-заселник става собственик на земята.

Васил Щирбулов разказва: „Когато напуснахме Бесарабия през 1926., целта ни беше Бразилия. Една година работихме в кафеените плантации на щата Сао Пауло, след това някои отидоха във фабриките на град Сао Пауло, други продължиха да се занимават със земеделие до 1930 г. След това 35 семейства заминаха за Уругвай, 12 от тях се настаниха в свободните парцели на колония „Конкордия“, близо до град Долорес, департамент Сориано“ (част от интервюто на журналиста Карлос Алварес[16] с Васил Щирбулов по повод 50-годишнина на бесарабската имиграция (1930–1980 г.) в Уругвай). Колония „Конкордия“ обхващаше площ от 35 хиляди хектара, отчуждена от компанията с английски капитал „La Concordia Company Limited“ и разделена на терени по 40, 100 и 500 хектара с цел настаняване на заселници“.

Отбелязване на 50-та годишнина от идването на бесарабски заселници в Уругвай. От ляво надясно: Атанас Новак, Никола Маналийски, Тодор Щирбулов, Ана (Дерменджи) Таласимова, Мелания (Караджова) Безволева, Димитър Баджов, Иван Щирбулов, Георги Таласимов и Алеко Безволев. 31.05.1980 г.

Сред тези, които пристигат в Уругвай, са: Тягор, Ижилови, Лазар Калчивов, Катарина Яламова (Ялъмова), Никола Маналийски, Димитър Греков, Симеон Безволев, Захари Барбаров, Георги Барбаров, Георги Таласи-

[14] *Статистически годишници (1925–1929). Забележка: Националността на имигрантите е регистрирана въз основа на държавата, издала паспорта.*

[15] *Carlos Zubillaga, Idem,p. 445.*

[16] *Carlos Alavarez. Jornal "La Mañana", publicado em Montevidèu, capital do Uruguai. Reportagem intitulada "Medio Siglo de Trabajo Rumeno", na edição de 30-05-1980. (Карлос Алварес, вестник „Ла Маняна“, издаван в Монтевидео. Репортажът се казва „Половин век румънски труд“, 30.05.1980).*

мов, Иван Щирбулов, Танас Новак, Иван Новак, Недю Баджов, Георги Йоргачов, Георги Дармашков, Васил Христинков, Димитрови, Чавдар, Васил Безволев[17], Иванови, Тодорови, Писарогло, Волкови, Вольвакови, Иван Мустафа. В „Конкордия“ отиват 12 семейства, останалите разпределят по райони според опита им в отглеждането на различни селскостопански култури.

Щирбулов разказва още: „От пристанището на Монтевидео се придвижихме с влак до Мерседес. Оттам гемията „Ориенте“ ни откара до „Конкордия“. Слязохме при моста на река Еспиниљо рано сутринта, времето беше много студено, всичко наоколо беше замръзнало и покрито със скреж. С една голяма каруца докараха хляб и мляко за всички. После в нея настаниха бременните, възрастните и малките деца, качиха и багажа. Останалите тръгнахме след каруцата и се отправихме към администрацията на колонията, където ни имунизираха. После отидохме да се настаняваме, оказа се, че трябва да живеем в барака. Останахме там почти 10 месеца, а тя не беше нищо повече от голям навес. Вътре имаше близо 30 дървени ограждения, нещо като боксове, където преди са отглеждали състезателни коне, затова и подът беше циментов. При тези условия семействата се устроиха, както могат. Първоначално получихме по 40 хектара земя, после ги увеличиха, и понеже бяхме наясно с отглеждането на жито и слънчоглед, разработихме успешно земята, след това засадихме лозя, зеленчукови и овощни градини. Но началото беше трудно, време на упорита работа. С кирки, лопати, мачете и брадви всяко семейство започна да култивира получената земя. Зимата беше сурова, но с подкрепата на съседите и търговците от градовете Долорес и Конкордия, при които пазарувахме на кредит, успяхме да се справим с предизвикателствата.“

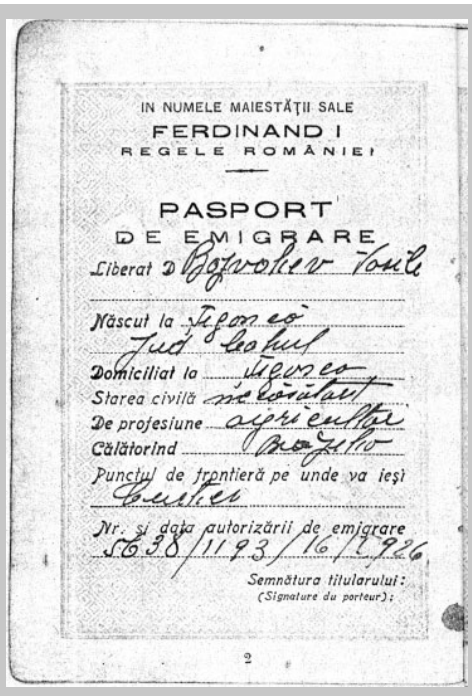
IN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
FERDINAND I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat d Bojvoinev Toma

Născut la Tigveni
Jud Ceahlul
Domiciliat la Tigveni
Starea civilă necăsătorit
De profesiune agricultor
Călătorind singuro
Punctul de frontieră pe unde va ieși
Galați
Nr. și data autorizării de emigrare
5638/1193/16/I.1926
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):

2

Паспорт на Васил Безволев, Букурещ, 16.01.1926 г.

Банката на републиката предоставя своята подкрепа на желаещите да теглят кредити и така „значителна част от заселниците просперира, построява си домове, сдобива се с необходимата техника за обработка на земята и допринася за развитието на региона“, според коментара на журналиста Карлос Алварес.

Системата, създадена от уругвайското правителството относно колониите, се базира на следните правила:

а) да няма задължителен период на престой;

б) администратор да управлява всяка колония;

в) приоритетно да се отглеждат посеви като пшеница, лен, овес и ечемик;

[17] *Васил Безволев, българин, роден 1910 г. в Кахулски район, Бесарабия. Той е вуйчо на Васил Щирбулов. Получава разрешение да емигрира на 26.01.1926 г. Тръгва за Бразилия на 08.05.1926 г. от гр. Триест, Италия, пристига в Рио де Жанейро на 07.06.1926 г.*

г) да осигурява финансиране за закупуване на селскостопанска техника и застраховане срещу пожар и градушка, включително загуби, причинени от вредители;

д) да осигурява незабавна, постоянна и безплатна агрономична помощ, за която само трябва да се подаде молба до администратора;

е) да гарантира, без монопол, изкупуването на цялата реколта от правителството, позволявайки по този начин частни лица също да договарят сделки;

ж) да осигурява медицинска помощ в най-близкия град.

Когато бесарабските заселници се установяват в Уругвай, възникна законово изискване чужденците, които искат да влязат в страната, да доказват, че имат възможност да се издържат една година. Това не се отнася за земеделските стопани и техните семейства с трудов договор, включително за занаятчиите, наети да извършват определена работа, за която уругвайските работници нямат нужната квалификация.

Изискването е регламентирано със Закон № 8868 от 15 юли 1932 г., който променя чл. 26 от Закона за имиграцията от 1890 г., като добавя и други ограничения, спрямо:

а) хора, които поради физически недъзи, вродени дефекти или придобити пороци не са в състояние да поддържат обща работоспособност (известно изключение, не повече от 20 процента, може да се допусне за претърпели трудова злополука;

б) психично болни;

в) страдащи от остри или хронични заболявания на нервната система;

г) епилептици;

д) страдащи от остри или хронични инфекциозни заболявания;

е) наркозависими и злоупотребяващи с алкохол;

ж) страдащи от вродени сърдечни заболявания;

з) просяци;

и) лица, чието здравословно състояние трайно не позволява да се занимават с дейности, изискващи физическо натоварване.“

Причините за отказ на определени групи заселници да влизат в страната и съответно подлежащи на експулсиране, коментира адвокат Селедонио Нин и Силва (1875–1960): „Критериите, по които се отхвърлят някои заселници, не идват само от някаква етническа дискриминация[18], те навлизат в една по-рискована сфера като „менталната профилактика“, която според Нюрнбергските закони[19] е начин за социално пречистване.“

Споменатият по-горе закон „дискретно разширява какво се разбира под отхвърляне на определени заселници. На първо място той отказва влизането в страната на чужденци, осъдени за общи престъпления, извършени в страната, откъдето идват, или която и да е друга по света, ако след изпълнение на присъдата не е изминало повече от половината време на предвиденото наказание (член 1, буква а).

„Същият отказ за прием се отнася до „мошеници и безделници“ и до „изгонените от всяка страна съгласно закона за обществена сигурност или административното постановление по силата на Закона за нацията“ (член 1, буква б). Отказ може да се

---

[18] *По това време Уругвай се счита за единствената държава в Южна Америка, която няма коренно индианско население, следователно нейните жители са само бели хора.*

[19] *Нюрнбергските закони са насочени срещу евреите, циганите и чернокожите, приети са на 7-ия конгрес на НСДАП, 1935 г. – Бел. пр.*

получи до три месеца след влизането в страната (член 2), а експулсирането да стане дори когато обвиняемият притежава документ за легално пребиваване (член 3). Тези две мерки са проява на една крайно рестриктивна политика, противоречаща на целите за привличане на заселници“[20].

В тази връзка може да се каже, че заради проявяваната дискриминация се забелязва едно по-различно отношение спрямо чужденците. След няколко години обаче местните си дават сметка, че всички са в една лодка и започват да ги наричат „ерманос“.[21]

Карлос Зубияга прави извадка от данните за образуването на имигрантски колонии, като посочва, че: „През 19. век и през първите две десетилетия на 20, процесът на имиграция, както в концепцията на правителството, така и при реализирането на частни проекти, е свързан със селскостопанската колонизация. Смята се, че колонистите, идващи от общества с вековни традиции в селското стопанство, ще изиграят своята роля за: разнообразяване и по-високи добиви в селскостопанското производство; увеличаване на населението в селскостопанските райони с цел ограничаване на нарастващата урбанизация; привличане на разпръснатата и неквалифицирана работна ръка, подхранваща мизерията в периферията на градовете; подобряване на трудовите навици на местното население и т.н. Като резултат от тези набелязани цели и „щедростта“ на правителството в предоставяне на редица привилегии, облекчения и земя (често пъти придобита на високи цени) през втората половина на 19. век и до навечерието на Първата световна война са основани следните колонии:

„Валденсе“[22], департамент Колония (1858 г.), с участието на италианци, французи, по-късно и испанци; „Суиса“[23] (1863 г.), департамент Колония, със земеделски стопани от Базел; „Порвенир“[24] (1874 г.), департамент Пайсанду, с италианци, испанци, главно от Валенсия, французи, швейцарци и германци; „Еспаньола“ или „Канария“, (1878 г.), департамент Колония, с испанци, главно от островите, швейцарци, германци и австрийци; „Естрела“[25] (непосочена година на основаване), департамент Колония с италианци и французи; „Полие Ерманос[26] (1883 г.), департамент Сан Хосе, с германци; „Нуево Берлин“ (непосочена година на основаване), департамент Рио Негро, с немци; „Рио Негро“ (1889 г.), департамент Такуарембо, с италианци, австрийци и шведи; „Омбуес де ла Вайе“[27] (1890), департамент Колония, с валденси (последователи на протестантската реформира църква); „Сан Хавиер“ (1913 г.), департамент Рио Негро, с руснаци; „Офир“ (непосочена година на основаване) също с руснаци; „19 април“ (1914 г.), департамент Пайсанду, с евреи от Беларус и Бесарабия, емигрирали първоначално в Южна Бразилия .[28]

В началото на 20. век 25% от населението на Уругвай са заселници, ползващи се от същите права, както и местните жители. Статистическият годишник от

[20] *Carlos Zubillaga. Idem, p. 429.*

[21] *Братя. – Бел. пр.*

[22] *Валденсе – последовател на протестантската реформирана църква. – Бел. пр.*

[23] *В превод „Швейцария“. – Бел. пр.*

[24] *В превод „Бъдеще“. – Бел. пр.*

[25] *В превод „Звезда“. – Бел. пр.*

[26] *В превод „Братя Полие“. – Бел. пр.*

[27] *В превод „Дърветата омбу от долината“ (огромни тропически дървета). – Бел. пр.*

[28] *Carlos Zubillaga, p. 445.*

1926/1929 г. посочва, че 379 българи подават заявление за търсене на работа (зидари, чираци за различни професии, дърводелци, готвачи и помощници в кухнята, обслужващ персонал, електротехници, железничари, ковачи, механици, бояджии, шивачи, обущари, земеделци, градинари, помощен персонал).[29]

Според повечето уругвайски изследователи, отбелязаната „националност“ в статистическия годишник не е точна. Смята се, че в индикацията „румънци“ могат да влизат също българи и гагаузи, евентуално дошли преди 1926 г. Известно е обаче, че голямата имигрантска вълна на тези етнически групи става в началото на 1926 г., в по-голямата си част насочена към Бразилия, а може би веднага след това към Уругвай.

Семейство Барбарови, департамент Пайсанду, Уругвай, 1933 г.

Барбарови пристигат в Уругвай на 26 декември 1928 г., заселват се с други семейства в департамента Пайсанду, като разполагат с речно пристанище в закупените земи. Попадат буквално сред пустошта, в обширна и красива местност, с много хектари земя край река Канге с отлична почва за земеделие, продавана от Банката на Република Уругвай на изплащане.

Така семейството се посвещава на селскостопанска работа, отглежда лен, слънчоглед, пшеница, царевица, люцерна, овес, картофи, сладки картофи, дини, пъпеши, тикви и всичко това за продажба на едро. Притежава овощни градини, лозови насаждения, безброй кошери, волове, коне. Голяма част от продукцията се използва за производство и продажба на сирене, масло и мед. Отглежда също домашни птици: патици, пилета, пауни и гъски. Всичко се прибира в големи складове за изхранване на семейството и за продажба, която се договаря още по време на прибиране на реколтата, а след това купувачите само извозват с камиони.

За съжаление това трудолюбиво и успешно семейство губи една дъщеря, която се разболява с пристигането в колонията още докато живеят в спомената барака.

Никола Маналийски емигрира в Уругвай, но оставя роднини в Бразилия.[30] Понастоящем негови потомци живеят в Монтевидео.

---

[29] *Carlos Zubillaga, Idem, p. 436.*

[30] *Стефан Маналийски е брат на Никола Маналийски и става кръстник на Анна и Катарина, дъщери на Екатерина и Стефан Стоянови. Вж.: Глава III, фамилия Стоянови.*

Ангел Иванов тръгва от Бесарабия с брат си Димитър Иванов и техните семейства. Ангел пристига в Бразилия с жена си и многолюдна челяд (десет деца), но не се адаптира и решава да замине за Уругвай, впоследствие контактите му с роднините в Бразилия прекъсват.

Семейство Гагауз пристига в Бразилия през 1926 г., един от членовете му обаче – Атанас Гагауз, избира да замине за Уругвай. След време установява контакт с близките си в Бразилия, разменя писма с тях, изпраща и снимки на семейството, което създава там.[31]

Някои бесарабски заселници, като тези от фамилията Трок, се установяват в община Оризонтина, окръг Тукундува, щата Рио Гранде до Сул, Бразилия. Впоследствие решават да се преместят в Уругвай, затова отиват до Сантана до Ливраменто, откъдето лесно преминават в съседния Ривера (една улица дели двата града и двете държави).

Семейство Писарогло също заминава за Уругвай, установява се в едноименния на департамента Ривера град (на границата с Бразилия). Там купува земя и започва да отглежда боб и зеленчуци. Постепенно се замогва, свързва се с близките си в Бразилия и ги убеждава да дойдат при тях. В Бразилия 15 семейства живеят и работят на едно място с роднините на Писарогло, с тях тръгват: Волкови, начело с Василий Волков; Волканови, чийто глава на семейство е Иван Волканов; както и Атанас Марчин; Стефан Кисеолар**,** двамата му братя Crispim (възможно Христин, Кръстин) и Димитър; както и Иван (от семейството на тъста на Димитър). Всяко семейство се сдобива със земя, но разстоянието помежду им е голямо.

Някои започват да се занимават с бизнес: семейство Волканови създава автобусна компания и обслужва градския транспорт.

Торган също създава транспортна фирма в град Порто Алегре (щата Рио Гранде ду Сул, Бразилия) но губи държавната концесия, спечелена от Carris Company of Porto Alegre, която става монополист на обществения транспорт в града.

С оглед на това Васил Торган в партньорство с други четирима земляци създават международна автобусна компания по линията Сантана ду Ливраменто (Бразилия) и град Ривера, (Уругвай), като управляват пет вътрешни линии, включително Барао де Ижуи, обслужваща работещите в пивоварна „Газопу“, линията до железопътната гара и още една до хладилната база „Армур“.

Иван Торган и сестра му Мария започват да изучават есперанто, след време Мария се омъжва за преподавателя есперантист. Между 1931 – 1938 г. братът и сестрата учат в редовни училища, Иван две години посещават гимназия в Уругвай, а Мария учи педагогика в Бразилия.

Социално и икономически животът в Уругвай се оценява като добър. Децата не работят на полето, а навършилите 6 години се задължават да ходят на училище.

Има указания учителите да провеждат анкета сред учениците, с която да откриват дали в семейството има други деца в училищна възраст, така че всички да посещават училище.

Предлаганото ниво на обучение е считано за оптимално. Официалното отваряне на училището в колония „Конкордия“ е на 24 август 1931 г. Така всички деца на 7 и повече години, включително на новодошлите заселници, започват обучение. Учи-

[31] *Вж.: Глава III, фамилия Гагауз.*

лището не е близо и за да скъсят разстоянието до него, децата вървят направо през полето.

В класните стаи се събират деца от различни класове и възрасти, разпределени по редици, които се обучават да четат на глас, пишат, правят диктовка, смятат и рисуват.

Учителките са млади и начинаещи, но влагат старание и търпение при обучението на децата. В клас цари атмосфера на уважение и послушание, домашните работи се изпълняват отговорно и носят за проверка в училище.

Във времето за почивка децата получават чаша топло мляко.

Благоприятната учебна среда е безспорна, но ето какво се случва с дъщерята на български заселници. В първия учебен ден момичето спонтанно запява българска песен. Учителката прави забележка, че в клас не може да се говори на друг език, освен на испански. Засрамено, детето отказва да говори на родния си език. Тогава баща му с разбиране обяснява, че дори да не желае да говори повече на български, той пак ще го обича, защото е негова дъщеря, но „всички трябва да помним, че винаги ще си останем българи“.[32]

Разбира се, това е изолиран случай, защото без съмнение от тази среда на смирение, послушание и упорит труд израстват забележителни мъже и жени, които, вече приспособени към новия начин на живот, се представят достойно като наследници на семействата, тръгнали от Бесарабия през 1926 г. В колонията децата учат три години, колкото е началният курс в Уругвай. За да продължат, трябва да отидат в града.

С течение на времето общността става обект на интерес от страна на баптистката църква в колония „Варпа“, базирана в тогавашната община Куатà (днес община Тупà), щата Сао Пауло. Оттам тръгват пастори, които преминават през община Ижуи, щата Рио Гранде ду Сул, пресичат бразилско-уругвайската границата и стигат до „Конкордия“. Тази мисия е описана в руския религиозен бюлетин „Дружеское слово“[33]. В него редакторът – пастор Карлис Григорович съобщава, че пастор Айхман се намира в провинция Пайсанду, където остава 15 дни, „за да организира срещи с групи заселници, разпръснати на разстояние над 40 км, сред които руснаци, повечето последователи на Василий Лубков, които не живеят и не работят заедно заради разногласия помежду си. Призивът на Айхман към всички е за помирение, любов и общение, като изразява надежда, че мисията му ще даде резултати в тази насока. Пастор Карлис съобщава, че следващата му дестинация е Монтевидео, за да се срещне с други наши братя.“

Макар че уругвайското правителство предоставя банково финансиране мнозина от страх да не задлъжнеят, не се възползват от него. Предпочитат да закупят със собствени средства земя от 10 до 50 хектара в околностите на град Ривера.

Впоследствие част от тези семейства се връщат в Бразилия, като се заселват в Порто Алегре, щата Рио Гранде ду Сул. Сред тях са Волкови и Волканови, както и Кристин Кисеолар и Иван Торган.

Семейство Писарогло постига добри резултати като селскостопански произво-

---

[32] *Вж.: Глава III, фамилия Барбарови.*

[33] *Бюлетин, издаван от Баптистката църква в колония „Варпа“, отпечатан в колония „Палма“, под №....., 1937 г. стр. 43 и 44, свободен превод от руски Афонсо Рагнев.*

дители, дори планира да се придвижи към централната част на Уругвай и да отглежда пшеница заради изгодното банково финансиране. Но не стига до общо съгласие относно това намерение, затова решават да работят като шофьори в град Порто Алегре. Впоследствие през 1939 г. Тодор Писарогло напуска Уругвай.

Деметрио Делѝзойков (Делиджаков или Делирайков) съобщава, че дядо му по майчина линия Атанас Градинар заминава за Уругвай през 1930 г., оттам след седем години отива в Бразилия.

През 1931 г. семейство Каракаш също се отправя към Монтевидео, там още невръстен умира един от двамата им сина – Жорже. Година по-късно семейството се връща в Бразилия.

През 1952 г. семейство Манастерли[34], което живее в Бразилия от 1926 г., решава с други роднини да замине за Монтевидео, столицата на Уругвай, в търсене на нов живот. Харалампи Манастерли и съпругата му Елисавета (Молла) Манастерли отиват при сестрата на Елисавета, която живее със съпруг и две деца в Уругвай. Но минава месец и Манастерли не намира препитание на новото място. Дава си сметка, че финансите приключват, освен това климатът за тях е доста студен, затова се връща в Бразилия.

Семейство Манастерли преди заминаването за Уругвай. Гр. Сантос, щата Сао Пауло, 1952 г.

Все пак трябва да кажем, че в Уругвай бесарабските заселници не разполагат с изключителни условия за постигане на някакъв забележителен напредък. Концентрират се предимно в осигуряване на стабилен живот за семействата си. По съседски работят заедно и си помагат при прибиране на реколтата. Обичайна практика е да наемат вършачка, за да спестят излишни разходи и да се използва от всички. Така живеят и се трудят, прилагайки общностна система, основана на колективен принцип.

Семейство Тягор живее щастливо в Уругвай, като изключим последиците от нашествията на скакалци, които унищожават реколтата.[35] Тези нашествия се случват между 1934 и 1938 г. „Приличаха на огромна зелена река, която поглъща и опустошава всичко, оставяйки полята чисти и гладки като излят бетон.“[36]

Това сурово изпитание за имигрантите е последвано от недостиг на храна и бол-

[34] *В Бразилия фамилията се изписва Манастарла. – Бел. пр.*

[35] *Вж.: Глава III, фамилия Тягор.*

[36] *Вж.: Глава III, фамилия Барбарови.*

ката да гледат как животните умират от глад по пасищата.

Примирени от последиците след опустошенията, те възобновяват борбата за оцеляване и успяват да се съвземат, като поддържат средно икономическо ниво на живот. Вероятно с увеличаване на обработваемата площ щяха да постигнат още по-голям просперитет.

За някои трудностите се оказват твърде големи, затова решават да се върнат в Бразилия, като семейство Яламови. През 1938 г. то оставя в Уругвай своите роднини Георги Таласимов и Стана Дерменжи (вече покойници). Техните деца: Марио Таласимов (живее в Монтевидео); Енрике, Хуан, София и Марусе (живеят в град

Прави от ляво надясно: Хуан Хорхе Дерменжи Таласимов[37]*, Стефания Дерменжи Банков, Енрике Дерменжи Таласимов. Седнали от ляво надясно: София Таласимов Bahoи (възможно Бахов), Марио Дерменджи Таласимов, Мария Дерменджи Таласимов. Монтевидео, 1955 г.*

Мерседес, департамент Сориано) се женят и имат деца, също вече семейни.

За разлика от тях завръщането в Бразилия на семейство Тягор не става заради лошо финансово състояние, напротив, техните потомци си дават напълно сметка, че родителите им използват по най-добрия начин пребиваването в Уругвай. „Това беше най-щастливото време в живота на семейството: имахме работа, пари, образование и уважение от общността. Работата беше удовлетворяваща и получавахме добро възнаграждение за труда си. С направените спестявания се купиха няколко къщи в Алто да Мока, квартал на Сао Пауло. Завърнахме се в Бразилия, защото някои

[37] *В испано- и португалоговорящите страни след личното име следва фамилията на майката, после на бащата . Омъжените жени могат да запазят майчината и бащината фамилии, като прибавят тази на съпруга. За да се избегнат дългите имена, обикновено се оставя бащината, следвана от тази на съпруга. – Бел. пр.*

земляци, добре установили се в градовете Артур Ногейра и Космополис, щата Сао Пауло, ни насърчиха да предприемем тази стъпка.“[38]

Елена, Ана и Селия, дъщери на Борис Тодоров, женен за Ана, леля на Мария Койчева Попова, също се връщат в Бразилия, установят се в град Куябà, столица на щата Мато Гросо.

От 30-те семейства 8 остават в Уругвай и показват достойни за възхищение смелост и кураж, справяйки се с всичко, без да се оплакват, убедени, че е по-добре да останат в страната.

Мария (Чавдар) де Касерес със съпруга си Фелипе де Касерес и семействата на синовете им Карлос и Алберто, департамент Рио Негро, 1988 г.

Понастоящем преките потомци на българските и гагаузки заселници, които тръгват от Бесарабия директно за Уругвай, както и тези, които от Бразилия отиват там, живеят на различни места. Сред родените вече уругвайци с български корен „има учители, лекари, писатели, музиканти и други добри професионалисти. Те са плод на тази имиграция и доказват, че не се е осъществила напразно.“ [39]

Като най-ярък пример в това отношение е Олга Роза Барбаров, родена на 28.09.1932 г. в департамента Пайсанду. „Тя преподава испански език в Университета в град Шербрук, провинция Квебек, Канада, след това започва дипломатическата ѝ кариера, като генерален консул на Уругвай в Ню Йорк, после в Калифорния и накрая става посланик на Уругвай в България.“[40]

Когато бесарабските българи и гагаузите пристигат от Бразилия, „наричаха Уругвай „Швейцария“ на Южна Америка, а по отношение на земеделието „Бразилия пълзеше след него и ако можеше да се направи някакво сравнение, то Уругвай заслужаваше отличен, а Бразилия среден. След време баща ми Георги Тягор се завърна в Уругвай (в средата на 80-те години) и беше разочарован от „Конкордия“ и гр. Долорес, защото не видя никакъв напредък, напротив, с голяма болка установи, че уругвайското селско стопанство беше спряло своето развитие.“[41]

В заключение можем да кажем, че Уругвай отваря врати за имигрантите и до голяма степен дължи на тях своето развитие. Те пристигат със семействата си, готови да се установят в страната, да работят с всички сили и да излязат победители.

Мъже и жени, жадуващи мир, спокойствие и бъдеще за децата си!

---

[38] *Вж.: III глава, фамилия Тягор.*

[39] *София Барбаров. Вж.: Глава III, фамилия Барбарови.*

[40] *Пак там.*

[41] *Вж.: Глава III, фамилия Тягор.*

ВТОРА ГЛАВА

“

КОЛОНИИ НА БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ В:

I. ЩАТА САО ПАУЛО:

1. „АУРОРА“
2. „БАЛИЗА“
3. „КОНКОРДИЯ“ („БУРИ“)
4. „ЕСПЕРАНСА“ (И „НОВА ЕСПЕРАНСА“)
5. „ФЕЙТИСЕЙРО“ („ВАРНА“)
6. „НОВА БЕСАРАБИЯ“
7. „ПАЖЕТ“
8. „ПРАТА“
9. „СЕТЕНТА“

II. ЩАТА ПАРАНÀ:

1. „КОНКОРДИЯ“
2. „ТЕРА РИКА“

III. ЩАТА МАТО ГРОСО ДУ СУЛ:

„КОЛОНИЯ ВЕЛЯ“

IV. ЩАТА РИО ГРАНДЕ ДУ СУЛ:

„ЛАЖЕАДО ЕНРИКЕ“

I. КОЛОНИИ В ЩАТА САО ПАУЛО

1. „АУРОРА“
(община Санто Анастасио[42])

В колония „Нова Бесарабия“ заселниците работят добре и за своя сметка, но трудностите с реализацията на продукцията, незадоволителните или липсващи здравни грижи при съществуваща голяма опасност от малария ги карат да се преместят на 11 км от град Санто Анастасио, административен център на община със същото име. Семейства от колонията „Балиса“ също последват примера им.

Така бесарабските българи обособяват още едно ядро, което наричат колония „Аурора“. После идват и други сънародници, сред които Кралчеви, Димитрови, Волкови, така броят на семействата от този етнос значително се увеличава.

Край околностите на Санто Анастасио преминава малката река Вайвен, която по онова време пресича 4-5 пъти черния път, като навлиза и в земите на заселниците. Днес пътят е коригиран и върви покрай реката.

Колонията е съставена от парцели, отделени от земеделското имение „Пирапозиньо“, които образуват различни по големина стопанства; всички с размер кратен на пет алкейре[43].

Парцелите са разделени на ивици, широки от 200 до 5000 метра, покрай или през които неизменно минава р. Вайвен. В общи линии всеки заселник притежава максимум до 10 алкейре земя.

[42] *Днес носи името Миранте ду Паранапанема .– Бел. пр.*

[43] *1 алкейре = 2.42 хектара (за щата Сао Пауло). – Бел. пр.*

Бесарабските българи и гагаузи не са първите, които пристигат на това място, преди тях идват други заселници, спомогнали за формиране на земеделското ядро.

По информация на Павел Зубков и Степан Кралчев в колонията се настаняват следните руски заселници: Андрей Зубков, Фредерико (вероятно Фьодор) Бонар, Василий Лукенчук, Георгий Неверенский, Дмитрий Trukchen (вероятно Трухчев), Пьотр Ключников, Николай Мелечко, Георгий Русчук, Иля Чаталов и Георгий Терновой, както и българите: Иван Лаврека, Николай Ганев, Михаил Койчев, Стефан Попов, Иван Стоянов, Димитър Димитров, Николай Станков, Иван Марков, Николай Кралчев, Андрей Слободчиков, включително заселници от други националности.

Стефан Ганев си спомня с вълнение: „Земите бяха девствени, трябваше да се почистят и пригодят за земеделска работа, използвахме сърпове, брадви, огън. В гората растяха тропически дървета и храсти като: пероба, ипе, кедър, кабреува, анжико, гуаракая, жабутикаба, питанга, пиуна, ингà и др., някои до 40 м височина. От птичия и животински свят имаше всякакви видове папагали, колибри, ягуари, зайци, елени, тапири, капивари, диви свине, броненосци и др. По време на гръмотевичните бури и светкавици през дъждовния сезон маймуните и другите животни се плашеха много, по цяла нощ вдигаха шум и не ни оставяха да спим.

За обработка на земята разполагахме с мотики и впрегатни животни. Произвеждахме памук, ориз, царевица, боб, рицин и мента, а реколтата винаги беше добра, но не си струваше огромния труд, който полагахме. Нямахме камиони да превозваме продукцията, до 1950 г. това се вършеше с каруци и впрегатни животни. И медицинско обслужване нямаше“[44].

Баптисти от колония „Аурора“, сред които пастор Илия Ганев (на първи ред с бял костюм). 40-те години на 20. век.

Преди да се заселят в „Аврора“, Слободчикови стоят известно време в „Нова

[44] *Разказ на Стефан Ганев, най-малкия син на Ана и Иван Ганеви, използван в книгата на Найр Мария де Оливейра – „Mais que vencedores“ (Повече от победителите), непубликувана, стр. 22.*

Бесарабия“. Русеви, както и Ганеви, първо се заселват във „Фейтисейро“. Накрая всички стават съседи в „Аурора“, впоследствие и роднини, след сключване на бракове между Тодор Русев (вдовец) и Ана Ганева (вдовица); Иван Слободчиков и Мария Ганева (също вдовец и вдовица).

Що се отнася до религията, „по традиция славянските заселници в региона бяха православни християни. Сред тях и техните потомци обаче имаше някои руски и български баптистки пастори, като Илия Ганев и Василий Рудюк, чийто служения и пастирска работа се приемаха много добре и те се радваха на хубав и пълноценен живот.“[45]

На разменни начала между колониите „Варна“ и „Аврора“ се провеждат различни инициативи, една от които е Библейският курс, проведен между 12-23 юни 1940 г. Със съвместни усилия построяват дървена църква върху терен, дарен от Иван Стоянов. Към нея отваря врати баптистко училище, посещавано от десетгодишният Стефан Ганев и други деца. Пастор Илия Ганев прекарва по шест месеца в „Аврора“ и в „Колония Веля“, намираща се в щата Мато Гросо, сега Мато Гросо до Сул.

Италианецът Луис Вичентини дарява парцел за построяване на селско училище и става негов покровител. Когато го посещава, децата стават на крака, за да го поздравят. Както всяко селско училище по онова време, обучението е до трети клас.

В средата на 40-те години (20.век), на десния бряг на р. Вайвен, наред със заселници от други националности, терени притежават Фьодор Бонар (възможно Бондар), Павел Тарасов, Илия Чаталов, Пьотр Путаров, Стефан Яламов, Дмитрий Слободчиков, Димитър Ганев, Петър Ганев, Михаил Станков, Иван Стоянов, Иван Ручев (възможно Руцев), Михаил Койчев, Стефан Димитров, Димитър Димитров, Василий Неверенски, Георгий Терневой, Костадин Клучников, Пьотр Клучников, Филип Лукенчук (баща), Валдемар Лукенчук (син), Иван Лукенчук (син), Василий Лукенчук (син), Николай Кралчев, Николай Кралчев (син). Успоредно на тези терени, край малката река Гуясара се заселват Сергей Мелечко, Георги Русчук, Иван Марков, Николай Мелечко и Иван Лаврека.

А на левия бряг на р. Вайвен, съответно: Фредерико (вероятно Фьодор) Зубков, Николай Станков, Иван Зубков, Александър Тарасов, Андрей Зубков, Димитър Трухчев, Никодим Койчев, Андрей Слободчиков, Стефан Койчев, Хораций Попов, Стефан Попов, Роман Зубков.

Смята се, че общо около 350 души – заселници и техни наследници, съставляват колонията „Аурора“. Дълги години те остават обединени, след това някои продават земята си, като Стефан Попов, руснак, който сключва сделка със сънародника си Бондаренков, а Михаил Койчев продава имота си на Жоакин Португес.

[45] *Пак там, стр. 23.*

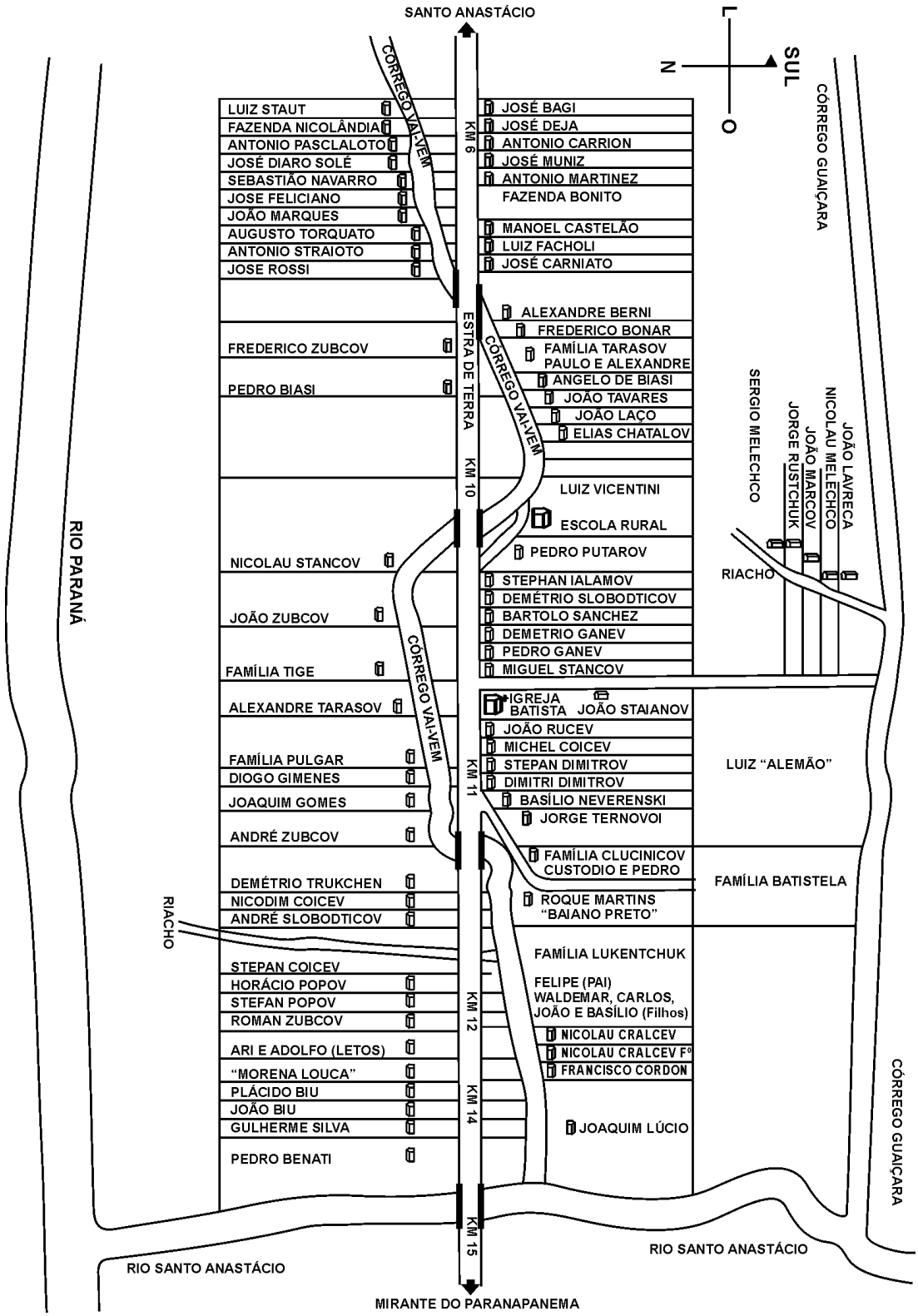

Скицата е направена с помощта на Павел Зубков и Степан Кралчев. През октомври 2004 г. е проектирана и форматирана от арх. Тереза Кристина Монтейро Косиков и адаптирана от дизайнерите Даниела Барейра Алвес и Адриано Алвес Барейра през октомври 2006 г.

2. КОЛОНИЯ БАЛИЗА
(Община „Луселия“)

Заселването на местностите Бализа и Агуа Гранде, носещи наименованията на минаващите през тях двете малки реки, започва с идването на славянските заселници през 20-те години на миналия век.

Собственикът на тези земи – инж. Луис Ферас де Мескита ги получава за услугите, които извършва по замерване и парцелиране на обширното земеделско имение „Монте Алегре“. Така около 1920 г., инженерът поставя началото на „Бализа“ със създаването на земеделско имение със същото име, в което работят бразилци от северната част на страната.

„С разчистване на първата площ от девствената гора в близост до реката, съставляваща ядрото на „Бализа“, пристигат руски и други славянски заселници, дошли до гарата на селището Жозе Теодоро по железопътната линия Сорокабана.“[46]

Районът е раздробен и продаден на малки участъци, като за 1 алкейре цената е 600 000 рейс[47]. Например за 10 алкейре първоначалната вноска е 1 000 000 рейс. Останалата сума се изплаща на три годишни вноски от 1, 2 и 3 милиона рейс, с 10% отстъпка, ако се плаща на падежите. „Имахме уговорка да плащаме вноските, като приберем и продадем реколтата“.[48]

Към документите за продажба се прилага декларация, направена пред нотариуса, че: „В момента на подписване на договора купувачът не знае и не може да пише на португалски език… “[49]

„Значителният брой руснаци в „Бализа“ се дължи на управител на земеделско имение в района, също руснак, който вика своите сънародници, разпръснати в различни градове във вътрешността на щата Сао Пауло, да дойдат в колонията“.[50] Той често ходи до пристанището на Сантос и до гарата на жп линията Сорокабана в Сао Пауло, среща се с новодошлите заселници и разговаря с тях за бъдещите им намерения. Мнозина не се съгласяват да работят на посочените им кафеени плантации и тъй като разполагат с някакви пари, предпочитат да отидат там, където има техни сънародници. Така той ги насочва към община Санто Анастасио, колония „Бализа“.

Семейство Последник пътува с влак до Жозе Теодоро, последната гара по линията Сорокабана, построена през 1917 г., там ги чака инж. Мескита в чисто новата си камионетка. Когато стигат до река Пейше, преминават дървения мост пеша. После

---

[46] *José Carlos Daltozo. Gráfica Martinópolis, sua História e sua Gente. Martinópolis-SP, Gràfica Martinópolis, 1999, p. 115. Обитателите на „Бализа“ са наричани „руснаци“. Със сигурност между тях е имало такива, но също така българи, гагаузи, украинци и т.н.*

[47] *1 рейс – стара парична единица в Бразилия. През 1927 г. един вестник е струвал 200 рейс. – Бел. пр.*

[48] *Елена Кавлак, устно сведение, записано от автора на 23.10.2005 г. в присъствието на журналиста Маркос Вазняк. Посещението на автора в град Луселия, щата Сао Пауло, бе отразено в репортаж със снимки в „Регионален вестник“ с дата 29.10.2005, стр. 12.*

[49] *Данните са взети от „Договор за покупко-продажба № 219“ от 30.07.1929 г. в полза на Жоао (Иван) Лукянчук, включващ подписите на продавача Луис Ферас де Мескита и на Сергей Ечин вместо купувача, който не знае португалски език.*

[50] *Интервю със Степан Павлюк, публикувано в репортаж на Жозе Карлос Далтозо, озаглавен: „Бализа, колонията, която изчезна“. Вестник „Фоля да Сидаде“, юни 1997 г.*

продължават по черния път към „Бализа“, отстояща на около 50 км. Други новодошли преодоляват разстоянието с каруци.

Константин Кавлак и Бенедито Лопес да Силва първи започват да разчистват девствената гора и построяват обикновени бараки, за да подслонят семействата си. Към тях се присъединяват още Иван Беров, Василий Лукенчук, Васил Грек, Николай Делик, Николай Узун, Димитър Бахчиванджи, Тодор Кирков, Георги Пушков (или Пучков), Стефан Палей, Йеремия Последник и други, които създават ядрото на колонията „Бализа“.

Колония „Бализа“, 20-те години на 20.век

„Знае се, че в близост до р. Бализа е имало колония от славяни (руснаци, българи и украинци), които възнамерявали да създадат град, но това не се осъществило. Ако беше станало, днес град Луселия щеше да бъде в непосредствена близост до потока. В продължение на години съм разговарял с потомци, чиито предци са живели в колония „Бализа“, и за моя изненада установих, че всички те произхождат от един и същи регион, древна Бесарабия, област, голяма колкото щата Сержипе, намираща се между Румъния и Украйна. Те дошли в Бразилия през 20-те години (на 20. век) с параходи, които тръгвали в посока южноамериканското Елдорадо от пристанища като Хамбург, Марсилия, Одеса и др.“[51]

Бившият жител на „Бализа“ Степан Павлюк разказва: „През 1932 г. слязох на жп гара Жозе Теодоро и се отправих към „Бализа“, там имаше и други руснаци, извикани от управител на земеделско имение, съседно на „Бализа“, също руснак. Спомням си, че „Бализа“ имаше около 40 къщи, 5 магазина, православна църква, аптека, дъскорезница и гробище. Днес на това място нищо не е останало. Всички се преместиха в Луселия, когато основаха това селище и започнаха да продават евтина земя.

Роден съм в Петровка, Бесарабия, през 1918 г. Имахме много трудности, когато дойдохме в Бразилия, а след това трябваше да свикваме с всичко на новото място, не знаехме какво представлява кафето и как се отглежда. Не бяхме виждали маниока и плодове като банани, папая и манго. Тук всичко беше много различно.[52]

Началото е трудно, земята, насред тропическата гора, трябва да се разчисти, а липсват инструменти и сечива. Но Еремия Последник се оказва предвидлив – до-

[51] *Репортаж на Маркос Вазняк от 12.11.2005, публикуван в регионалния вестник „Фоля де Луселия“.*

[52] *Цитирано интервю със Степан Павлюк.*

нася инструментите си от Европа и по-специално голям трион, дълъг два метра. Работата изисква големи усилия и крие всякакви опасности – хората се натъкнат на ягуари, маймуни, отровни змии, разнасящи малария комари и други насекоми. След разчистването започват да отглеждаха ориз, боб, царевица, а по-късно памук и мента.

По сведение на Жорже Кавлак[53], роден в „Бализа“ и понастоящем живеещ в Луселия, „в действителност е имало две малки селища, едно около р. Бализа на мястото, където минавал пътят от жп гарата до Луселия, и друго, малко по-далеч, до другия воден поток Агуа Гранде“.

В съседство на „Бализа“, от страната на реката, най-близо до черния път, се намират стопанствата на някои дребни собственици от славянски произход, като тези на Стефан Палей, Трухчев, Игнатий Бричук, Семьон Попик и накрая Димитър Бахчиванжи. Зад тях на Георги Мелник, Георги Пушков, Васил Кирков и Иван Беров, а на другия бряг на реката на Николау Узун, Георги Делик, Васил Грек, Артион Трофанюк, Афанасий Трижик, Йеремия Последник, Прохор, Якоб, Димитър Кавлак, след тях имението на Луис Ферас де Мескита. От другата страна на черния път стопанствата на Степан Павлюк, Петър Пейков и имението на Зеферино Велозо.

Жорже Кавлак съобщава също, че „близо до пътя, в стопанството на Палей, се намираше баптистката църква, а руската православна църква беше малко по-далеч, в имота на Йеремия Последник. Заради отдалечеността от железницата и несигурността на пътищата руски свещеник посещаваше църквата само няколко пъти в годината“.

Захария Последник[54] допълва информацията, като казва, че „след земите на инж. Мескита, започваше община Адамантина. В противоположния ѝ край, на 3-4 км от р. Агуа Гранде, се беше обособило селището Санта Сесилия, ядрото на бъдещия град Луселия. В „Бализа“ имот имаше и семейство Мутафчи“.

„Животът по онова време беше труден. Два дни трябваха, за да отидеш до Жозе Теодоро, единственото място, откъдето минаваше влак за превоз на товари и пътници.“[55]

„В „Бализа“ малко се говорело на португалски, в нея все още преобладавали обичаите от царска Русия. Семейството било патриархално и старейшината издавал всички заповеди. Работата на полето била изтощителна. Пиянството и нецензурното поведение били постоянни. Заплахите, раздорът, изолацията, неграмотността царувала с пълна сила. Разказвали са ми, че жената била третирана като предмет, а децата – просто бройка за работа на полето.“ [56]

Въпреки трудното начало, незнанието на езика и изнурителния труд, в колони-

---

[53] *Жорже Кавлак в интервю пред журналиста Жозе Карлос Далтозо, публикувано във в-к „Носо Жорнал“,25.12.2003 г., гр. Освалдо Крус, щата Сао Пауло.*

54 Захария Последник, в телефонен разговор с автора (18.02.2006 г.) Последник е от село близо до Горохов, Украйна; Семейството идва в Бразилия през 1928 г., макар че целта му е била Аржентина. Работи на кафеените плантации в община Мартинополис, щата Сао Пауло. По-късно придобива земя в колонията „Бализа“. После отваря фабрика за капачки на бутилки в град Иту, щата Сао Пауло. Захария Последник почина на 23.12.2006 г. в Иту, като остави вдовица Мария Последник.

[55] *Степан Павлюк. Цитираното интервю.*

[56] *Цитиран репортаж на Маркос Вазняк за в-к „Фоля де Луселия“, 12.11.2005 г.*

ята се създава място, а именно „Атлетико Бализа Клуб“, който събира семействата. „Изискването било всички да са прилично облечени, мъжете да идват без шпори и задължително с вратовръзки.“ [57]

Елена Кавлак, майка на Жорже Кавлак, вече доста възрастна, но все още с добра памет, разказва пред журналиста Маркос Вазняк:„Най-хубавите ми спомени са от селските празници, когато и жените имаха възможност да се повеселят, защото мъжете, макар да работеха от сутрин до вечер на полето, все пак ходеха на футболни мачове в неделя, играеха карти, пиеха, пътуваха до гр. Мартинополис да купуват провизии, да продават прасета, пилета и т.н. За разлика от тях жените прекарваха по-голяма част от живота си затворени вкъщи, занимаваха се с домакинска работа, отглеждаха децата, шиеха, бродираха. Танците и религиозни церемонии бяха единствените възможности за откъсване от ежедневието.“

ФАМИЛИЯ ПОСЛЕДНИК. Йеремия Последник, женен за Параскевия, и двамата украинци, построяват двуетажна дървена къща в съседство с имота на Василий Кузмич, а техни близки приятели са Елена и Фьодор Коретко. Семейството живее в приземния етаж, а горният се използва като православна църква, където хората идват да се помолят в неделя. Православните заселници познават добре религиозните ритуали, четат молитвени книги и изпълняват църковни песнопения. В тези общения с Бога активно участват и децата на семейството: Захария, Александрина и Александър.

На шест месеца в колонията идва свещеник, обикновено от Православната църква на ул. „Тамандаре“ в Сао Пауло. Отслужва литургия в импровизираната църква и всички се причестяват, също така кръщава деца и сключва бракове. След известно време Йеремия и неговите другари Николай Делик и Николай Узун построяват дървена православна църква в земите на Филип Никитюк.

„Руската православна църква обаче не се утвърди напълно в колонията, защото освен че нямаше постоянно пребиваващ свещеник, хората започнаха да се разпръскват. Славяните като цяло останаха в православната вяра, но повечето бесарабски заселници преминаха в лоното на баптизма. Баптистката църква в колонията се намираше в собствеността на Дмитрий Палей.“ [58]

Последник напускат колонията и се преместват в околностите на Сагрес, щата Сао Пауло, където купуват стопанство, разположено върху приблизително100 алкейре земя.

ФАМИЛИЯ DIMITROL (ДИМИТРОВ): Вилма Димитрол[59] (42 г.), дъщеря на Делфина и Стефан Димитрол, разказва: „Баща ми беше много строг, горд и педантичен човек, голям особняк. Много рядко сме го чували да говори за „чужбина“. Тригодишен пристига в Бразилия, израства в „Бализа“ и се задомява в колонията. Жени се за Делфина, от щата Байя. Моята майка е била 16-годишна, баща ми на 42. Той не пиеше, а майка ми беше невероятна жена, истинска „светица“.

---

[57] *Историческа справка за гр. Луселия. Общинска библиотека „Пауло Самбаки“, гр. Луселия, щата Сао Пауло.*

[58] *Захария Последник. Цитирани устни сведения.*

[59] *Интервю с Вилма Димитрол и съпруга ѝ Сисеро Валентин де Оливейра, взето от автора и журналиста Маркос Вазняк на 23.10.2005 г. Дъщеря на интервюираните е Анжела Мария Димитрол де Оливейра.*

Димитрол притежава стопанство от 6,5 алкейре земя. Опитва се да отглежда кафе, но реколтата е попарена от слана. Стефан има 4 сестри и двама братя. Един от тях се казва Алфредо и живее в Сао Пауло. Другият Антонио Димитрол почина през 2005 г.“

ФАМИЛИЯ ЛАМАНСОВИ[60]: Чрез посредник Ламансови купуват земя в „Бализа“ и там се срещат бабата и дядото на анкетирания Едсон Ламансов.

„Животът в колонията беше хубав. Имаше известни проблеми с употребата на алкохол, конфликти между бесарабците, руснаците и украинците, но се провеждаха и много срещи, истински празници с типичните храни, танци и песни. Сред другите семейства, които живееха там, бяха Тодорови, Лаврови, Пощаренко, Никифор, Кушнир, Маслови и Стоянови.“

Прасковия (Балжик) Ламансова, омъжена за Федосий Ламансов, има две адресни регистрации в службата за чужденци: едната в „Бализа“ с дата 12.12.1939 г., другата в Агуа Гранде, селище близо до „Бализа“, с дата 25.05.1943 г.

Впоследствие Ламансови продават земите си в „Бализа“ и купуват други в Осаско, щата Сао Пауло, заради по-голямото присъствие на славяни в тази община, която има железница и започва да се развива в индустриално отношение.

ФАМИЛИЯ ЛУКЕНЧУК: Авторът получава информация за семейството от Карлос Лукенчуки, 41 г., роден в Агуа Гранде през 1953 г., който споделя, че неговият прадядо получава чин подполковник в руската армия по време на Първата световна война. Семейството е православно и решава да дойде в Бразилия през 1925 г., след загубата на двама сина, които се разболяват от тиф.

В Бразилия се установяват в „Бализа“, където има сърби и гагаузи. Бащата на анкетирания изповядва православието, сключва църковен брак, венчава го отец Илия Кербанов, а свидетелството е написано на гръцки език.

„Бализа“ е колонизирана от руснаци, българи, литовци, чехи и други етнически групи, като в началото наброява около петдесет семейства. Земята на имението „Санта Марта“ е разпределена между руснаци. Отглеждат памук, но които не могат да си плащат дълговете, си тръгват.

Стопанството на Лукенчук е двайсетина алкейре, после, в средата на 50-те (20. век) купуват още пет. В клуба на колонията с президент Димитър Кавлак бащата на анкетирания свири на акордеон заедно с други музиканти, сред които и неговия брат Сергей Лукенчук.

ФАМИЛИИ МЕЛЕЧКО И МАРКОВИ. Семействата Мелечко и Маркови също живеят в „Балиса“, като Маркови остават там от 1930 до 1934 г.

ФАМИЛИЯ БЕРОВИ. Уилсон Беров[61] разказва, че дядо му – участник в Първата световна война, призовавал земляците да организират чествания в памет на загиналите, като пресъздавали бойните действия – той бил сержант, а земляците войници, които под негова команда атакували вражеските позиции. Тези героични и тъжни спомени докарвали сълзи в очите на мъжете, загубили в битки свои другари и близки.

Писателят и журналист Хосе Карлос Далтозо описва „Бализа“ „като процъфтяваща колония с няколко магазина, дъскорезница, спортен клуб и други два за срещи и събирания, баптистка и руска православна църква. Около тази колония се оформя

[60] *Вж.: Глава III, фамилия Ламансови.*

[61] *Josè Carlos Daltozo. Martinópolis, sua história e sua gente. Ob. cit., pp.115-116.*

селска зона, като общо жителите достигат 2 756 души.“

ФАМИЛИЯ КАВЛАК. В устно изявление пред автора Елена Кавлак припомня: „В „Бализа“ земя притежаваха: Степан Палей, Трухчев, Игнатий Брещук, Симеон Попик, Димитър Бахчиваджи, Никола Узун, Иван Делик, Иван Марков Харалампов, Васил Грек, Артион Трофанюк, Афанасий Трижик, Йеремия Последник, Прохор, Яков Мантлер (германец), Георги Мелник, Георги Пушков, Васил Кирков и Иван Беров.

Училище „Сао Жозе“, колония „Бализа“

„Заселниците купуват парцелите авансово, после плащат с реколтата“, казва Жорже Кавлак (66 г.). „Баща ми и дядо ми пристигат в Бразилия през 1926 г. В началото, докато разчистват терените, работят без почивка, дори през нощта, ако има луна, а девствената земя се отплаща с изобилна реколта. Помня, че хранехме прасетата с тикви и дини. Преди 20 години, когато напуснахме „Бализа“ и се преместихме в гр. Луселия, както много други заселници, в колонията останаха само три семейства.“

Друг жител на „Бализа“ – Николай Георгиев Делик, впоследствие той и семейството му се преместват в град Сао Каетано до Сул. Неговият син Николау Делик – младши започва трудовата си дейност в сферата на градския транспорт, завършва Юридическия факултет в гр. Браганса Паулиста, ръководен от Мигел Жоао Косиков. В периода 1967–1969 г. авторът на книгата е негов преподавател, както и на съпругата му Рут Арлет Делик.

В различни периоди от живота си Николау Делик работи като журналист, става част от местната власт в качеството си на общински съветник и кандидат за щатски депутат от Партията на демократичното движение в Бразилия. Приключва земния си път на 10.10.1980 г. В знак на признателност към делото му автогарата на Сао Каетано ду Сул носи неговото име.

ФАМИЛИЯ ВАЗНЯК. Маркос Антонио Вазняк, известен журналист в град Луселия, е роден в земеделското имение „Бализа“, собственост на Жозе Лопес да Силва. Дядо му освен имота в „Бализа“ купува още един в рамките на земеделското имение „Санта Марта“. Маркос Вазняк съобщава: „Малката река Бализа започва със срещата на две други Агуа Гранде и Фазенда, където до днес се намира стопанството на земляците Димитрол (Димитров).“

ФАМИЛИЯ ПАЛЕЙ (възможно ПАЛИЙ). Степан Палей е роден в Черников, Русия, на 15.08.1904 г. Идва в Бразилия през 1922 г. с парахода“Awa Maru“[62]. Започва ра-

[62] *Японски параход, пуснат на вода през 1899 г. (информация от Интернет). – Бел. пр.*

бота в рафинерия, жени се за Барбара Ломовцов и през 1926 г. отива в „Бализа“ с още двадесет руски семейства, като всяко започва да обработва по 5 алкейре земя. След известно време някои се връщат в Сао Пауло, Степан остава в „Бализа“ до 1948 г., после се премества в гр. Луселия, щата Сао Пауло, и живее там до 1956 г. От 1965 до 1972 г. Степан Палей притежава автобусна компания, която се движи между градовете Луселия и Адамантина, умира през 1975 г. в град Сао Пауло. Чрез законопроект автогарата в Луселия носи неговото име.

Внукът му Степан Павлюки (Павлюк) разказва пред журналиста Жозе Карлос Далтозо:[63]

„Руснаците, които пристигат в „Бализа“, са бегълци от Първата световна война и болшевишката революция от 1917 г. Те не емигрират лесно, тъй като от Русия отиват до Япония, откъдето се качват на параход за Аржентина.

Две години след като „Бализа“ приема заселници, семействата на „руснаците“ и другите славяни са около 300. Пътят между Мартинополис и Валпараизо, в северозападния регион, е продължен до река Фейо от тези заселници.

„Бализа“ се превръща в нещо като автономна общност, почти независеща от външния свят. Купува се само сол, керосин и брашно, всичко останало се произвежда в стопанствата. Заселниците проявяват предпочитание към земеделските култури, отглеждани в родината им, като памук, ориз, царевица и боб. Работят по нивите и си помагат при прибиране на реколтата и всякаква друга селскостопанска работа.

Спомням си Давид Банков и черната му луксозна кола; беше единственият, който имаше лек автомобил в „Бализа“. По-късно Давид Банков стана притежател и на самолет. При едно нощно пътуване до Рио де Жанейро самолетът се разбива в залива Гуанабара. Някои пътници загиват, но Давид Банков плува близо 5 км и се спасява.

Давид Банков, колония „Бализа“, 40-те години (20. век)

След време Давид Банков се премести в щата Паранà и участва в изграждането на град Лоанда. Със съдружника си Сантяго Мартин придобиват 200 алкейре земя в околностите на града. Негово дело е построяването на кино „Лоанда“, по онова време едно от най-хубавите в щата. Клубът „Атлетико Лоанденсе“ кръщава стадиона си на него заради приноса му в развитието на града.

Следваща дестинация на Давид Банков е щата Мато Гросо, където отново се включва в разчистването на терени в района около град Синоп, където синът му Давид Банков притежава земя и живее там. Наистина баща му беше с авантюристичен дух и много предприемчив човек.“

В полицейското управление на общинския център Мартинополис има книга-регис-

[63] *Интервюто е с дата 03.03.2004 г. Журналистът изпраща писмения вариант на автора в имейл от 17.10.2005 г.*

тър на чужденците, в началото на която е записано: „Книгата съдържа 100 последователно номерирани страници, която ще служи за записване на всички чужденци, регистрирани в това полицейско управление.“ „Румънците“ първи се регистрират; японците изчакват малко, но след това всички отиват заедно, защото са записани на последователни страници. Повечето имена са нанесени в периода до 1944 г. От 1 до 12 страница са записани руснаци и румънци, като последните вероятно принадлежат към етническите групи на българите и гагаузите.“[64]

Постепенно населението на „Бализа“ започва да намалява, тъй като Луселия е само на 6 км, град, който през 50-те години на миналия век бележи бързо развитие. Колонията изчезва и за съжаление това, което се вижда днес е едно голямо пасище, на което тук там пасат животни, утоляващи жаждата си от р. Бализа. Нищо не остава от тази колония, от славянската обстановка, която царува там, от съвместния живот на дошлите от Бесарабия жители, от езика, обичаите и религиозна вяра. Постепенно до края на 60-те години населението на „Бализа“ се премества в Луселия и в други градове на щата.

Общинско гробище на „Бализа“, община Луселия, щата Сао Пауло. Декември, 1941 г.

До 1960 г. в гробището на колонията с големина 300 на 300 метра има много гробове, макар че след 1940 г. започват да ползват и това в Луселия. „Днес на мястото му има само една дупка, в която са събрани кости от старите гробове, не се знае вече чии са били те, няма ги кръстовете и надгробните плочи.“[65]

„Бализа“ се смята за руско-българска колония измежду класифицираните като български: „Пажет“, „Сетента“, „Фейтисейро“, „Нова Бесарабия“ и земеделското имение „Бейжа-Флор“.

„Бализа“, основна клетка на два съседни града – Луселия и Освалдо Крус, изчезна към 1952 г. Всички славяни продадоха постепенно парцелите си, и то на ниски цени, привлечени от новосъздаденото селище Луселия, така колонията обезлюдя напълно.“[66]

Разпределението на участъците земя в колония „Бализа“ е видно в приложената скица.[67]

---

64 Имената на регистрираните са публикувани в приложение III така, както са в оригиналната книга-регистър, чийто страници са копирани от журналиста Жозе Карлос Далтозо.

65 Маркос Вазняк в имейл до автора от 04.08.2005 г.

66 Георги Кавлак, интервю, записано от Жозе Карлос Далтозо и публикувано във вестник „Носо Жорнал“, 25.12.2003 г.

67 Тази скица е резултат от първоначална такава, направена от Жозе Карлос Далтозо през 2003 г., въз основа на информация от Георги Кавлак. По-късно тя е допълнена от автора с данни, предоставени от Елена Кавлак, Карлос Лукянчуки и Захария Последник. Окончателно е оформена през 2005 г. и форматирана от арх. Тереза Кристина Монтейро Косиков.

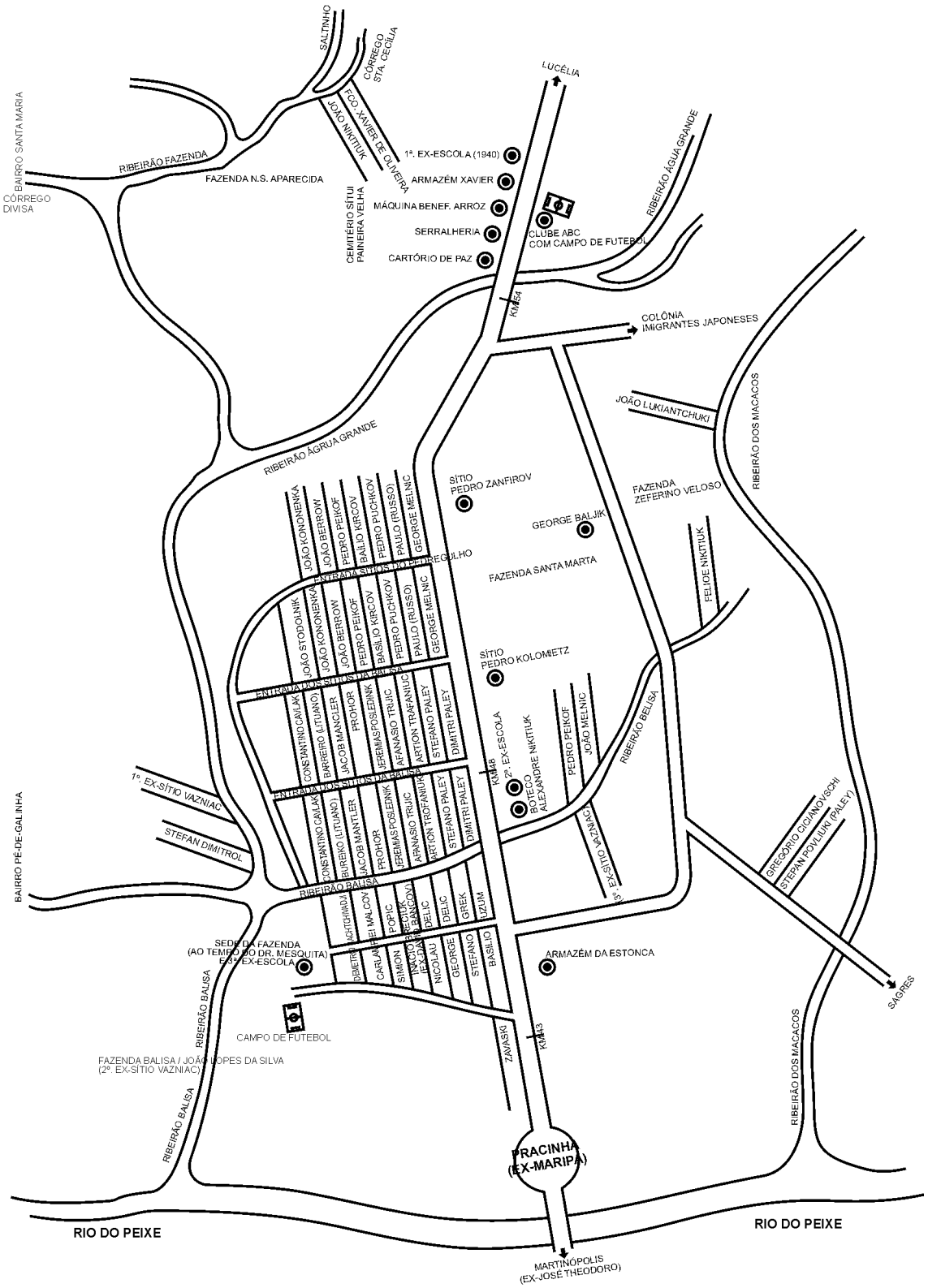
SALTINHO
CÓRREGO STA. CECÍLIA
LUCÉLIA
BAIRRO SANTA MARIA
CÓRREGO DIVISA
RIBEIRÃO FAZENDA
FAZENDA N.S. APARECIDA
JOÃO NIKITIUK
FCO. XAVIER DE OLIVEIRA
CEMITÉRIO SÍTUI PAINEIRA VELHA
1ª. EX-ESCOLA (1940)
ARMAZÉM XAVIER
MÁQUINA BENEF. ARROZ
SERRALHERIA
CARTÓRIO DE PAZ
CLUBE ABC COM CAMPO DE FUTEBOL
RIBEIRÃO ÁGUA GRANDE
KM54
COLÔNIA IMIGRANTES JAPONESES
JOÃO LUKIANTCHUKI
RIBEIRÃO DOS MACACOS
RIBEIRÃO ÁGRUA GRANDE
SÍTIO PEDRO ZANFIROV
FAZENDA ZEFERINO VELOSO
GEORGE BALJIK
FAZENDA SANTA MARTA
FELIDE NIKITIUK
JOÃO KONONENKA
JOÃO BERROW
PEDRO PEIKOF
BAÍLIO KIRCOV
PEDRO PUCHKOV
PAULO (RUSSO)
GEORGE MELNIC
ENTRADA SÍTIOS DO PEDREGULHO
JOÃO STODOLNIK
JOÃO KONONENKA
JOÃO BERROW
PEDRO PEIKOF
BASÍLIO KIRCOV
PEDRO PUCHKOV
PAULO (RUSSO)
GEORGE MELNIC
SÍTIO PEDRO KOLOMIETZ
ENTRADA DOS SÍTIOS DA BALISA
CONSTANTINO CAVLAK
BARREIRO (LITUANO)
JACOB MANCLER
PROHOR
JEREMIAS POSLEDNIK
AFANASIO TRIJIC
ARTION TRAFANIUC
STEFANO PALEY
DIMITRI PALEY
KM48
2º. EX-ESCOLA
BOTECO ALEXANDRE NIKITIUK
PEDRO PEIKOF
JOÃO MELNIC
RIBEIRÃO BELISA
1º. EX-SÍTIO VAZNIAC
STEFAN DIMITROL
BAIRRO PÉ-DE-GALINHA
CONSTANTINO CAVLAK
BUREIKO (LITUANO)
JACOB MANTLER
PROHOR
JEREMIAS POSLEDNIK
AFANASIO TRIJIC
ARTION TROFANIUK
STEFANO PALEY
DIMITRI PALEY
3º. EX-SÍTIO VAZNIAC
GREGÓRIO CICIANOVSCHI
STEPAN POVLIUKI (PALEY)
RIBEIRÃO BALISA
ACHTCHIVADJI
DEMETRIO
CARLAMPEI MALCOV
POPIC
SIMION
NACIO BRECIUK (EX-DAVID BANCOV)
NICOLAU
DELIC
GEORGE
GREK
STEFANO
BASILIO
UZUM
SEDE DA FAZENDA (AO TEMPO DO DR. MESQUITA) E 3ª. EX-ESCOLA
ARMAZÉM DA ESTONCA
SAGRES
RIBEIRÃO BALISA
CAMPO DE FUTEBOL
FAZENDA BALISA / JOÃO LOPES DA SILVA (2º. EX-SÍTIO VAZNIAC)
ZAVASKI
KM43
RIBEIRÃO DOS MACACOS
RIBEIRÃO BALISA
PRACINHA (EX-MARIPA)
RIO DO PEIXE
RIO DO PEIXE
MARTINÓPOLIS (EX-JOSÉ THEODORO)

3. КОЛОНИЯ „КОНКОРДИЯ“ („БУРИ“) (Община Бури)

Името на община Бури, намираща се в южната част на щата Сао Пауло, идва от езика на индианското племе тупѝ, и означава високо палмово дърво. Интересното е, че този вид палма не се среща в региона, нейното местообитание е крайбрежната зона.

В края на 20-те години на миналия век със статута си на община и градски център, носещ същото име, Бури разполага с обширна селска зона и привлича славянски заселници от различни националности: руснаци, българи, немци, чехи, украинци, румънци, литовци, поляци и дори арменци, в голямата си част идващи от Бесарабия, по това време под румънска власт.

На практика те формират селскостопанска колония, благодарение на парцелираните земи, продавани от Николай Лаврентиевич Зеленцов, титулуващ се граф, собственик на непродуктивно земеделско имение, разположено в местността Посо Гранде. В близост до нея се намира Рестинга Сека, там наследници на имението на полковник Анжело Гуазели също започват да парцелират земята. Подобни действия се предприемат и в местността Серкадо Гранде, включително в Ларанжа Азеда, където заселниците първоначално предпочитат да наемат земя. Други местности в общината са Корво Бранко и Скостас.

Според думите на Сара Паслар „Бури беше малък град, който се гордееше, че е център на община, имаше основно училище, католическа църква и железопътна линия от 1907 г.“

„Украинецът Ефремий Мартинюк, който купува земя край Бури, предлага на Таласимови да дойдат, така те се сдобиват със съседен имот. Тези земи, част от имението на Анжело Гуацели, се простират до местността Рестинга Сека, там моите баба и дядо се установяват, а имението достига чак до района на Посо Гранде.“[68]

Идват и Петкови, които купуват на изплащане едно от стопанствата на левия бряг на Апия, след това и земи от другата страна на реката. „Построяват първите си къщи от кирпич, който сами приготвят, като омесват глината с крака, добавят наситнена слама и поставят сместа в калъпи да съхне на слънце. Вече след години издигат тухлени къщи, покрити с френски керемиди“[69].

Между 1930 и 1938 г. семейство Баранови също притежава земи в Бури, както и семейство Нисторенко. Впоследствие Иля Нисторенко се жени за сестрата на Агрипина Баранова, чийто родители са Кондрат Баранов и Солония Болтава.

Според Базилио Баранофф, „В Бури пристигнали осем български семейства: Паслар, Чавдар, Петрови, Таласимови, Новакови, Герги, Кайряк, Димови, както и две гагаузки Арнаут и Бургуджи. Не може да се каже, че образували колония, защото стопанствата им били отдалечени едно от друго. Площта на имотите също била различна. Баща ми имал пет алкейре, дядо Кайряк десет, а Петкови около двайсет.“

„Атанас Чавдар се ожени за Калина Петкова, сестра на Симеон Петков, и купи земя до тяхното стопанство. Младото семейство се премести там и заедно с Пет-

---

[68] *Педро Таласимон. Вж.: Глава III, фамилия Таласимон (Таласимови).*

[69] *Жорже Петков. Вж.: Глава III, фамилия Петкови (2).*

кови започнаха усилена селскостопанска работа, макар че бяха лишени от много неща. Насред тропическата гора, върху участък от изоставената плантация на един кабокло[70] успяха да засадят и да приберат реколта от царевица и боб.“[71]

Повечето контакти на хората в колонията заради трудности в устната и писмена комуникация се осъществяват с помощта на Иван Бургуджи[72], който говори няколко езика: руски, гагаузки, български, английски, румънски и португалски.

Бургуджи пристигат в Бури, привлечени от разпространяваната информация, че в това населено място има много техни земляци, закупили земя и установили се там. В Бури те стават арендатори, засаждат памук и след година с печалбата от получената реколта купуват свое стопанство от 6 алкейре в местността Ларанжа Азеда.

Новакови се връщат от щата Рио Гранде до Сул, където отиват с Таласимови да отглеждат пшеница, и закупуват 46 алкейре земя в района на Бури. Петкови също идват там, след като приключват договора за работа в имението „Падовани“, намиращо се в месността Посо Гранде.“

И други семейства се заселват в района, образувайки истинска колония, като Кайряк, Паслар, Герги и още един, познат само като Кирил. Всъщност земите на Герги са в съседна на колонията местност.

След престой в Пансиона за имигранти в Сао Пауло Новакови не намират работа, затова отиват в град Нова Одеса и работят там в партньорство със собственика на едно стопанство. Година по-късно се преместват в Бури, купуват земя и започват да отглеждат памук. През 1929 г. Трифон Новаков сключва православен брак със Стефанида Петкова, дъщеря на Симеон Петков и Стефанида Таукчи.

През 30-те години (20. век) славяните изграждат първата църква в Бури. Това е руската баптистка църква, която по-късно се превръща в Първата баптистка църква в града, ръководена от пастор Симеон Молоченко, съществуваща до днес. Молоченко пристига със семейството си в Бразилия с първата група украински заселници, водени от латвийския пастор Карлис Григорович, които се установяват в латвийската колония „Варпа“.

Група братьевъ и сестеръ въ БУРИ за уборкой хлопка, сообща посаженнаго для помощи дѣлу Божію.
(См. „Добрый примѣръ“ на слѣд. страницѣ!)

През февруари 1926 г. в имението

[70] *Смесена раса в Бразилия, потомци на индианци и европейци. – Бел. пр.*

[71] *Жорже Петков. Вж.: Глава III, фамилия Петкови (2).*

[72] *Иван Бургуджи е бил учител и началник гара в Кириет-Лунга, Бесарабия.*

„Бела Виста“ се провежда събрание на руската баптистка конгрегация[73], под ръководството на Карлис Григорович. Този пастор става „мисионер сред славяните в Бразилия, защото имиграционното движение на тези народи обещава да се разраства, както става в следващите години. Трябва да се отбележи, че няколко седмици след събранието в „Бела Виста“ пастор Симеон Молоченко се премества в град Сао Пауло. Там той започва активна дейност и през декември 1926 г. основава първата руска баптистка църква в щата Сао Пауло, която се интегрира с баптисткото движение в щата и прекъсва всякакви отношения с латвийските мисионери, смятайки за погрешно тяхното доктринално направление.

В първата фаза на мисионерската работа сред славяните (1926–1928 г.) следствие дейността на пастор Карлис Григорович се създава широка мрежа от баптистки конгрегации във вътрешността на щата Сао Пауло, около които се групират славянски заселници.“[74]

През 1928 г. Карлис Григорович отива в град Сао Пауло и се заема с организиране на руска баптистка църква в квартала Мока. Днес тя се нарича „Боас Новас“ и се намира в квартала Вила Зелина. Мисионерската дейност на латвийските баптисти остава активна. Във вътрешността на щата Сао Пауло те създават 26 баптистки конгрегации и църкви, включително в Бури. В архива ѝ са запазени данни за нейни членове, сред които:

1. СЕМЕЙСТВО МАРТИНЮК:

а) Михаил Мартинюк (25.11.1913–19. 03.1984) роден в град Миа Льова, Румъния, син на Ифраим и Василиса Мартинюк. Женен за Марта Самовалок (10.08.1919 – 13.12.1985), дъщеря на Филип и Елена Самовалок.

б) Павел Мартинюк, роден на 09.05.1917 в Миа Леова, брат на Михаил Мартинюк.

2. СЕМЕЙСТВО АРНАУТ:

а) Димитър Арнаут (05.05.1905–17.12.1968), роден. в гр. Комрат, син на Тодор и Ана Арнаут. Съпругата му Ана е дъщеря на Матиф и Ана Задкови.

б) Георги Арнаут през 1934 г. с цялото си семейство влиза в лоното на баптизма и по препоръка на пастор Симеон Молоченко се премества в Бури, в района на железопътната линия Сорокабана. Там славянската общност се обединява около църква, свързана с Руската баптистка църква на Светлината в гр. Сао Пауло.

3. СЕМЕЙСТВО КОНОВАЛОВИ:

Иван Коновалов идва 8-годишен в Бразилия през 1926 г. с родителите си Иван и Пелагия, братята си Архип и Сава, с баба, дядо, чичовци и братовчеди. Всички са баптисти. Настаняват ги в пансиона за имигранти в Сао Пауло. Те също са изпратени на остров Аншиета, където петмесечният Сава умира. През 1941 г. Иван Коновалов се жени за Анна, а след две години семейството и първородната им дъщеря Сара отиват в колония „Бури“.

4. СЕМЕЙСТВО ГЕРГИ:

а) Мария Герги (1880 – 02.04.1974), родена в Тараклия, дъщеря на Иван и

---

[73] *Конгрегацията е религиозно образувание, което, след като започне да се самоиздържа, става църква.*

[74] *Oswaldo Ronis. Uma Epopéia de Fé: A História dos Batistas Letos no Brasil. Rio de Janeiro: JUERP. 1974, p. 319, 320.*

Ана Герги, омъжена за Николай Кайряк.

б) Петър Герги, брат на Мария, също родом от Тараклия, починал на 12.09.1974 г.

в) Иван Герги, брат на Мария и Петър, починал в края на 1990 г.

5. СЕМЕЙСТВО ЧАВДАР:

Георги Чавдар, роден на 11.01.1911 в Кортен, Бесарабия, син на Атанас и Акулина Чавдар. Жени се за Анна Кайряк през 1935 г.

6. СЕМЕЙСТВО НОВАКОВИ:

Трифон Новаков, син на Игнат Новаков, роден в Кортен, Бесарабия. През 1926 г. в пристанището на Триест се качва на парахода „Ducca Degli Abruzzi“ със семействата Петкови и Таласимови. Трифон се жени за Стефанида Петкова, родена на 17.06.1907 г. в Кортен, Бесарабия, дъщеря на Симеон и Стефанида Петкови.

Днес в Бури живее Вивиан Кристина Мартинюк, чийто прадядо Ефрем Мартинюк и дядо Михаил Мартинюк са сред основателите на баптистката църква. Тя е дъщеря на Даниел Мартинюк и Ирасема Антунес. Вивиан Кристина е на тридесет и една години, със специалност бизнес администрация и следдипломна степен по бизнес мениджмънт и маркетинг, също така учи право. Има брат и сестра: Джефферсон Мартинюк, на 16 години, и Ванеса Мартинюк Вазняк, на 25, чийто съпруг е от полски произход. Неговите баба и дядо по майчина линия участват в обединяването между руската и бразилска баптистки църкви.

Бури се слави като „столица на приятелството“. Приемането на толкова много заселници от различни националности, които въпреки трудностите успяват да живеят заедно, напълно отговаря на даденото ѝ определение.

4. КОЛОНИИ „ЕСПЕРАНСА“[75] И „НОВА ЕСПЕРАНСА“ (Община Куатà)

През 1929 и 1930 г. много бесарабски заселници отиват в покрайнините на гр. Жоао Рамальо, щата Сао Пауло, привлечени от информацията, че там се парцелират и продават земи по 5, 10 или 20 алкейре. Впоследствие там се образува най-голямата и значима колония, съставена почти изцяло от българи.

Майор Джон Пажет е собственик на земеделското имение „Пажет“[76], разполага с големи площи гора за разчистване с добра дървесина, като дървото пероба с диаметър до един метър.

След две години земеделска работа, купувачите правят предложение на собственика и той го приема, да заменят закупените парцели, все още неизплатени, с по-малки, близо до река Пейше, също собственост на майор Джон Пажет.

Установени на новото място, те формират заселническо ядро и както казват Сержио и Тимотео Генчеви: „Много българи напускат колония „Пажет“ и на новото място създават „Есперанса“, община Куатà, щата Сао Пауло.“

Парцелите са тесни и дълги, почват от реката и в дълбочина достигат повече от километър. По този начин всички стават съседи и на практика къщите им образуват улица, което позволява да общуват помежду си.

Издигат и църква, в нея Андре Петиков (Андрей Петков) приема кръщение и живее в колонията от 1931 до 1937 г., във време на „голям подем сред евангелистите, където братството в колония „Есперанса“ реално съществуваше“.[77]

Колония „Есперанса“ се намира на 27 км от общинския център гр. Куатà. Малцина остават в гр. Жоао Рамальо, но с течение на времето всички се преместват на новите земи. Нещо повече, информацията за успешното начало на новосъздадената колония, събрала предимно бесарабски българи, се разпространява, пристигат и други, за децата им отваря врати основно училище.

Семействата разчистват участъци от гората и всяко започва да обработва своята земя, предимно по 5 алкейре. Отглеждат кафе, ориз, картофи, боб и царевица. Продават получената реколта, част отделят, за да се препитават, ловуват и дребен дивеч: броненосци, гигантски видри, котиа, пака[78] и др.

Сравнявайки живота в колонията с този в Бесарабия, те заявяват: „Разполагахме с това, което е необходимо, не бяхме богати, но имахме от какво да живеем добре. Не знам, не съм в състояние да направя сравнение дали животът там е бил по-добър или по-лош. Вероятно е нямало голяма разлика.“[79]

Площта, заемана от земите на заселниците, се разделя от път, водещ до гр. Монтейро. От едната му страна се намират стопанствата на Георги Гайдаржи и Констан-

---

[75] *Надежда. – Бел. пр.*

[76] *Вж. в същата глава: 7. Колония „Пажет“.*

[77] *Андре Петиков. Устен разказ, записан от изследователката Соня Мария де Фрейтас, отдел „Устна история“, Музей на имиграцията, Сао Пауло, Бразилия, стр. 5.*

[78] *Едри гризачи. – Бел. пр.*

[79] *Димитър Коев, имигрант и евангелски пастор, роден на 10.11.1911 г. в Чийший. Устно изявление пред изследователката Соня Мария де Фрейтас от 15.02.1996 г., записано в тетрадка № 43, стр. 4, отдел „Устна история“, Музей на Имиграцията, Сао Пауло.*

тин Минжерян, от другата тези на Иван Константинов, баща на Петър Константинов, и на дядо му Константин Константинов, и двете с по 5 алкейре. След това на „Миал“ Фучеджи, Стефан Узун, Васил Генов, „Миал“ Николаев[80], Димитър Попов, Тодор Христов и Николай Кирниченко. В дъното на тези стопанства имаше малка река, от която започваха земите на „Виста Алегре“.

„Виста Алегре“ е друга колония, до която се стига по път, минаващ през новосъздаденото колониално ядро „Нова Есперанса“. От другата страна на пътя, откъм старата колония „Есперанса“, са стопанствата на Иван Греков с 10 алкейре; на Стефан Димитров и Иван Радулов, с по 5 алкейре, а на отсрещната много по-обширното стопанство на Петър Добран. След него вляво е собствеността на Федосий, после следва мелницата и малък водоем, в чиито води са направени много кръщавания.

В съседство се заселват Васил Попов, Петър Караджов (по прякор Голямата глава), Петър Иванов, Кольо Димитров, Илия Стоянов, Сава Генчев, Николай Генчев (притежаващ 60 алкейре), Харалампи Генчев, Иван Стоянов, Александър Стоянов, Кирил..., Аврам Дудуш, пастор Петър Греков, а след Петдесятната църква – Димитър Стифогло с два парцела.

Отдясно, до църквата е училището. Оттам следват имотите на Николай Попряга, Трифон Чернев[81] (основател на петдесятната църква), Стефан Филипов и Петър Филипов. До имота на Петър се намира баптистката църква. Следват стопанствата на Петър Дудуш, Тодор Петков, Гаврил Греков и „Миал“ Бузар.

Заселниците от двете колонии ползват една дъскорезница, намираща се непосредствено след минаващата оттам малка река и в близост до обширната девствена гора.

Пътят, даващ достъп до град Куатà, започва от двора на петдесятната църква. От едната му страна е имотът на Петър Георгиев, а от другата – имотите на дядо „Ристю“ и Стефан Братан (Братанчето).

Този път води до испанската колонията „Гранада“, в началото си той има отклонение вдясно към колонията „Боа Виста“, където са стопанствата на Димитър Плагов, Иван Кичук и Трифон Кичук. На разклона е складът на Андрей Некит, а на 300 метра от него домът на Димитър Некит.

В местността Виста Алегре са имотите на Николай Некит, Стефан Нерута, Александър Янчиогло, Петър Пужин и Иванов, както и на трима заселници от други националности.

През 1934 г. със спестените пари семейство Лукаревски също купува близо 10 алкейре земя до мелницата и става част от колонията „Есперанса“. Федосий Лукаревски остава няколко години в този имот, после го напуска, а през 1948 г. отново се връща там.

Както съобщава Димитрие Некит, „Смесено селско училище имаше в „Гранада“ и друго във „Виста Алегре“, но всъщност беше едно и също училище. В „Гранада“ вероятно трябва да е отворило в края на 1939 г. или началото на 1940 г., защото разговарях със заселник от испански произход от колония „Куатà“, който ми каза, че през 1942 г е учил там, а аз по-късно, между 1947 и 1949 г., моята сестра също, както и децата на вуйчо Стефан Янчиогло – Мария и Педро. Възможно е през 60-те

[80] *Михаил Николаев умира на 98 г. (90-те години на 20. век).*

[81] *Трифон Чернев е от с. Нови Трояни, Болградски район, Одеска област, Украйна.*

години с намаляване на селскостопанската работа и липсата на достатъчно деца в „Гранада“ и „Есперанса“, училището да се е преместило във „Виста Алегре“.

Вечерно училище в колония "Есперанса" (1937 г.)

Колонията „Есперанса“ беше на 5 км от „Виста Алегре“; на 6 км от р. Боа Виста и на 8 км от друго заселническо селище, което всъщност беше една улица с аптека, месарница и няколко работилници.

Имотът на Димитър Плагов беше челно на пътя, който свързваше „Есперанса“ и „Виста Алегре“. Има сведения за още едно стопанство от 3,5 алкейре, което започваше от р. Пейше, закупено на 13.07.1944 г. за 10 000 крузейрос от Константин и Евдокия Стоянови. Този имот до 16.08.2004 г. все още беше на името на Димитър Плагов, както сочи документът за регистрация.“[82]

В колониите „Есперанса“ и „Нова Есперанса“ хората изповядват евангелското учение и построяват две църкви: „Асамблея на Бога“ и баптистка. По това време семейството на Федосий Лукаревски[83] също се отказва от Православието и премина в лоното на евангелизма.

Пастор Гиртс Добелис информира: „С участието на 900 представители от 18 църкви (10-14 юли 1935 г.) в колонията „Есперанса“ се създаде Съюзът на славянските баптистки църкви в Бразилия. В него се обединиха едни от най-влиятелните славянски църкви, с цел още повече да развиват мисионерската работа сред различните етнически групи, представени в него.“[84] Съюзът се ръководи от пастор Карлис Григорович (президент) и пасторите Арвидо Айхман и Гиртс Добелис.

„Мисионерската работа на латвийските баптисти от колония „Варпа“ дава резултат сред бесарабските българи, особено в колонията „Есперанса“, където общността процъфтява до 1968 г., след което се слива с руско-украинската баптистка конвенция.“[85]

Що се отнася до земеделската работа, с разчистване на терените заселниците започват да отглеждат ориз, картофи, боб, царевица и преди всичко кафе. Но след няколко години си дават сметка, че земята не е достатъчно плодородна. Други пък смятат че почвата е богата, но изтощена и затова добивите не са високи.

Така Генчеви, Трифон Чернев, Иван Кичук, Мурзин и Александър Стоянов

---

[82] *Димитрие Некит (в Бразилия фамилията се произнася Нешет) в кореспонденция до автора от 18.9.2006, в която допринася и за уточняване на данните по скицата на двете колонии.*

[83] *Федосий Лукаревски е роден на 20.8.1894 в с. Нови Трояни.*

[84] *Dobelis, Girts. Entrevista em 27.10.1969, Palma em Osvaldo Ronis, Ob. cit., p. 348.*

[85] *Osvaldo Ronis. Ob. cit., p. 347.*

предприемат инициативата да потърсят по-добра земя в северната част на щата Паранà, по-конкретно в района на Тера Рика[86], където кафето е основна култура.

Приложената скица дава представа за разпределението на парцелите в двете колонии „Есперанса“ и „Нова Есперанса“.

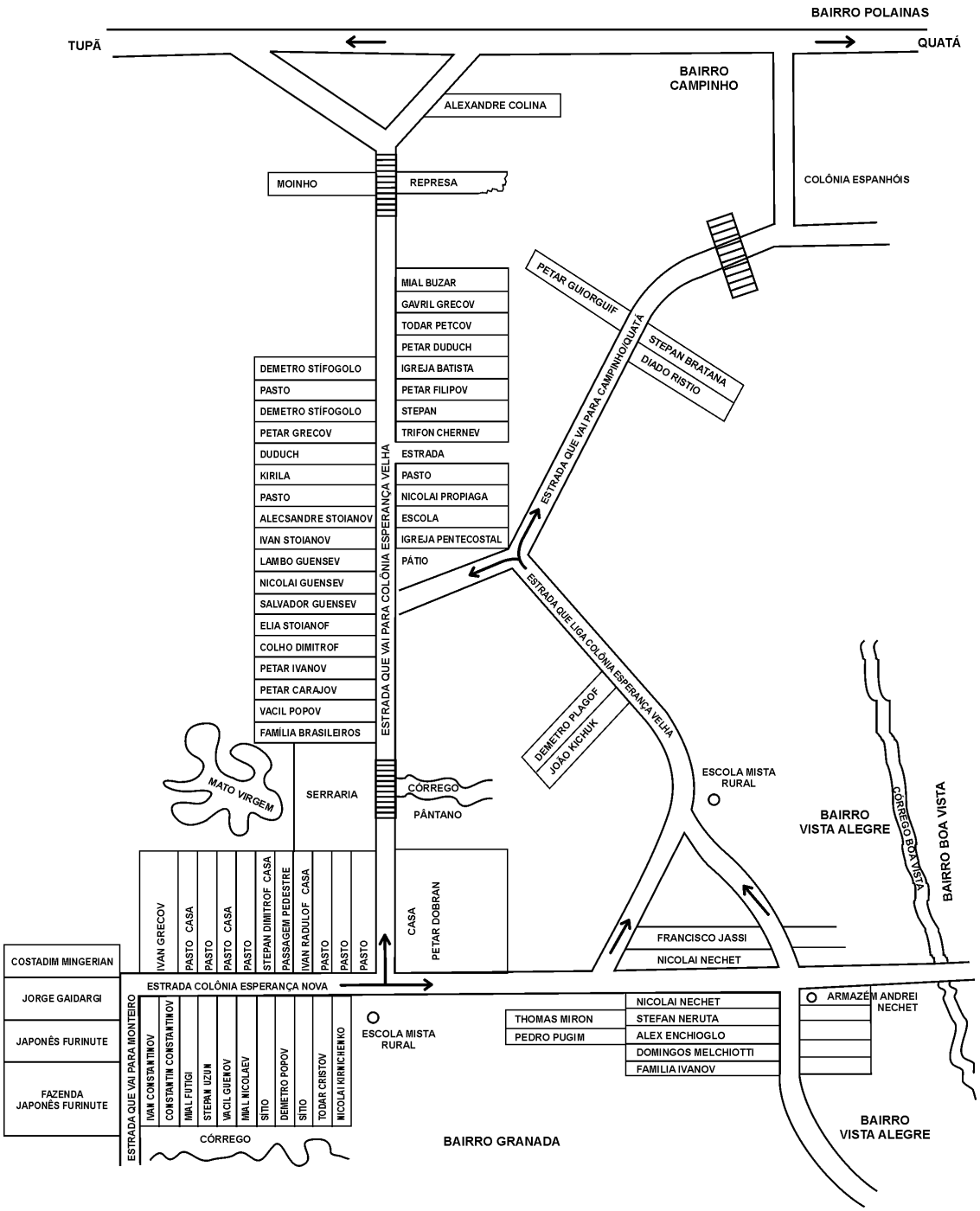

[86] *Богата земя. – Бел. пр.*

5. КОЛОНИЯ „ФЕЙТИСЕЙРО“ („ВАРНА“)[87] (Община Санто Анастасио)

В района на Алта Сорокабана, между общинския център на Санто Анастасио, носещ същото име, и окръг Коста Машадо има място, наречено „Фейтисейро“, в близост до което, освен други колонии се намира „Нова Бесарабия“.

Железопътната линия Сорокабана достига Санто Анастасио през 1920 г., когато градът е още част от община Президенте Пруденте, отделен от нея през 1925 г.

Илия Ганев, начело на група бесарабски българи, работещи в земеделското имение „Перобас“, община Орландия, решават да се преместят в Санто Анастасио. Те разбират, че там железопътният инженер на линията Сорокабана, полковник Франсиско Гуларт, продава парцелирани участъци земя, получена от щатското правителство на Сао Пауло за усърдната му работа по построяване на железопътната линия. Почти сто семейства купуват от тази земя, която инж. Гуларт разпродава срещу пари в брой, на изплащане или с отсрочка.

Семейство Демирови, което все още пази известна част от парите от Европа, се сдобива с парцел от 32 алкейре в Санто Анастасио. В зависимост от своите възможности и другите купуват парцели с различна големина, като основно продавани са по 5 алкейре.

Брат Илия Ганев и групата бесарабски заселници слизат на жп гара Санто Анастасио и тръгват към споменатите земи, преодолявайки 28 км тесен път през гората.

За да реализират мечтата си да обработват своя земя и да получават високи добиви, заселниците работят усилено. Това им коства много страдания и лишения, разполагат само с брашно да замесят хляб и плодове от виреещата наоколо папая. Често при разчистване на терените се губят сред гъстата гора и остават да прекарат нощта под открито небе, страхувайки се от дивите животни, които я обитават. Но тези безстрашни имигранти побеждават трудностите и създават истинска колония, която наричат „Варна“, също както българския град, откъдето през 18. век тръгват за Бесарабия техните предци.

С взаимни усилия разширяват горската пътека, за да ходят с каруци до града. По-късно кметството построява път, който свързва Санто Анастасио с Коста Машадо, намиращ се на 4 км от града в посока щата Паранà. През 1935 г. в колонията е открито начално руско училище.

Уреждат и гробище, което приема покойници от колониите „Варна“ и „Нова Бесарабия“, както и тези от община Коста Машадо. Днес в това запустяло място могат да се видят някои зле запазени надгробни плочи, като тези на Анна Везетив, на Милана Кинчева и нейния син Николай Михайлович Кинчев, изписани на български език.

През 1936 г. построяват Централна баптистка църква, благодарение на пастор Карлис Григорович, инженер, роден през 1901 г. в гр. Ливани, Латвия, учил в Петроград и Самара, чиито родители също са баптисти. Решаваща помощ оказва Илия Ганев, който става баптистки пастор. С проповедите си двамата привличат много славяни от колония „Варна“, която става по-популярна с наименованието Фейтисейро.[88]

„Нямаше никакъв магьосник, но там, където българите купиха земя, живееше семейство и мъжът наистина се занимаваше с гадаене и знахарство. Беше известен в околността и всички свързваха мястото с него, затова го наричаха така“.[89]

[87] *Информацията за тази колония предостави Васил Демиров.*

[88] *Магьосник. – Бел. пр.*

[89] *Димитър Коев, цитирани устни сведения.*

Малка река, също наречена Фейтисейро, разделя колонията. Парцелите придобита земя тръгват от браговете ѝ, така всички ползват вода за напояване. След време през

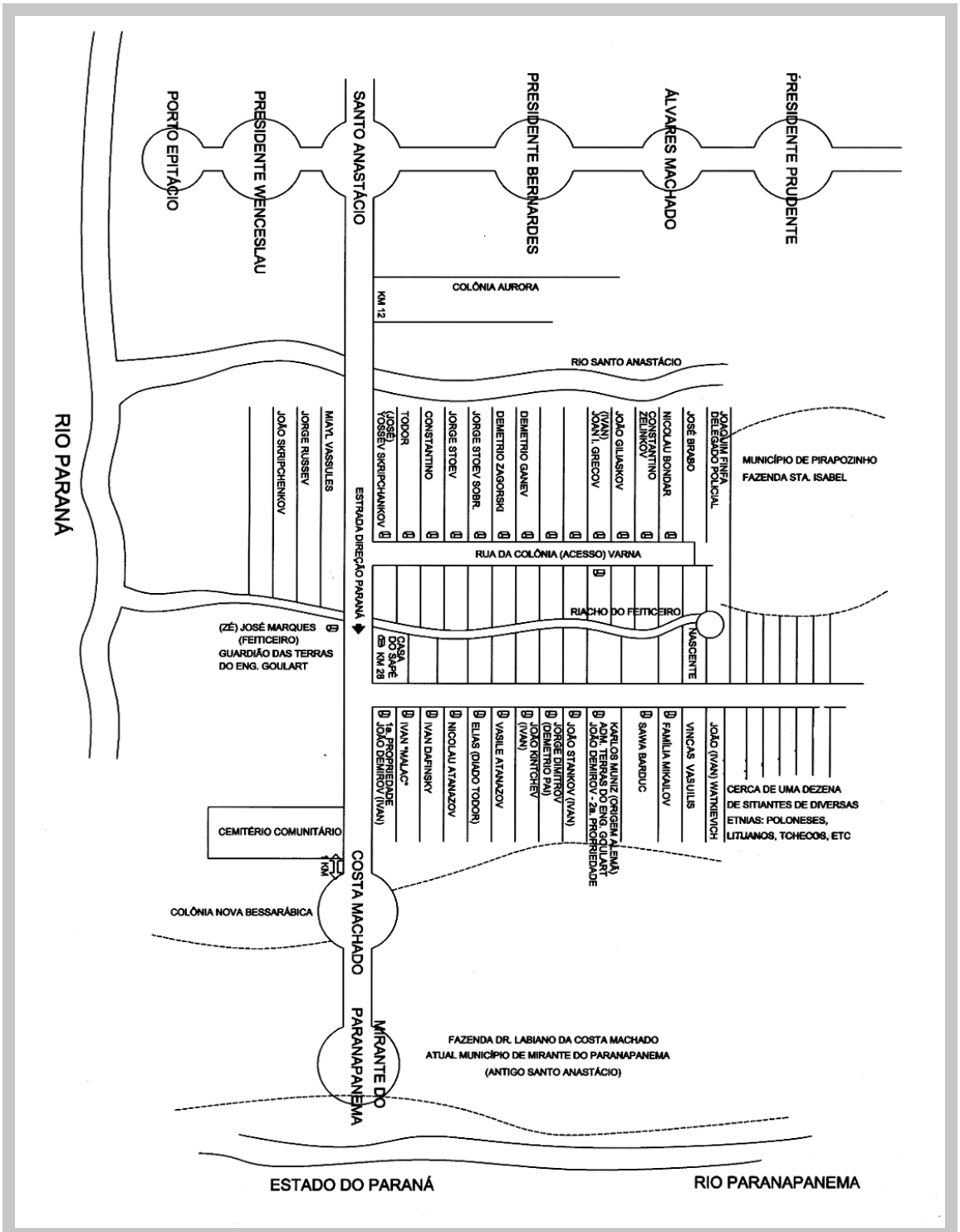

Скица на парцелите в колония "Фейтисейро", изработена от Василе Демиров, и форматирана от арх. Тереза Кристина Косиков

колонията прокарват улица, на която построяват домове си, тъй като в началото живеят в набързо направени къщурки, покрити със слама. Всички влагат усилия в земеделската работа, като отглеждат различни култури.

След време Демирови купуват още 72 алкейре земя с хубава овощна градина. Роденият в колонията Василе Демиров си спомня как веднъж отиват с баща си до колонията „Нова Бразилия“, намираща се на 32 км от „Варна“. За да излязат на централния път, изминават близо 2 км по страничен с много къщи на заселили се там български семейства“.

Сред собствениците на земя във „Варна“ са: Иван Скрипченков, Йосиф Скрипченков, Георги Русев, Михаил Васулис, Викенти Васулис, Георги Стоев, Димитър Загорски, Димитър Ганев, Иван Греков, Иван Желязков, Константин Зеленков, Николай Бондар, Йосиф Брабо, Иван Демиров, Малкия Иван, Николай Атанасов, Васил Атанасов, Иван Кинчев, Георги Димитров, Димитър Димитров, Иван Станков, Сава Бардук, Иван Дафински, семейство Михайлови и много други бесарабски българи. Земя притежават също Жоакин Финфа – бразилец, и още десетина поляци, литовци и чехи с парцели в по-централната част на колонията.

Пастор Гиртс Добелис[90] отбелязва, че „с преместването на заселници от колония „Нова Бесарабия“ в „Аурора“ и „Варна“, последната нараства почти двойно, а що се отнася до религиозната активност, общността има неделно училище, опитва се да създаде постоянен хор и да построи баптистка църква“. Той споменава пастор Димитър Коев, който работи от създаването на колонията, подчертава също, че „основните знания на децата дава брат Илия Ганев, заел се с огрaмотяването на заселниците в „Нова Бесарабия“ и „Фейтисейро“.

[90] *Girts Dobelis, em resenha citada.*

6. КОЛОНИЯ „НОВА БЕСАРАБИЯ“ (Община Санто Анастасио)

Когато изтича срокът на договорите за работа в кафеените плантации или е прекратен едностранно от заселниците, същите започват да търсят да купят земя. Някои чуват, че се продават парцели в имението „Вале ду Паранапанема“, собственост на Лабиено да Коста Машадо, и заминават за община Санто Анастасио.

Цел на притежаваната от Лабиено да Коста Машадо компания, занимаваща се с продажба на земя и колонизация, е купувачите да насърчават техни роднини и приятели от Европа да емигрират, като се ангажира да оказва съдействие чрез контактите си с транспортни фирми.

Първоначално в близост до „Вале ду Паранапанема“ се проектира създаването на четири колонии със съответните парцели за продажба. Характерно за тези колонии е, че компанията на Лабиено да Коста Машато се стреми да групира на територията им заселници от една и съща националност. Жп гарата Санто Анастасио е открита през 1920 г. и скоро влакове със заселници започват да се движат в тази посока.

През 1923 г. е създадено първото ядро „Коста Машадо“, в което най-напред се заселват немски колонисти. По това време Георг Кристиан Фуртвенглер запечатва на фотолента разчистването на горите и тежките условия, при които са принудени да живеят новодошлите в набързо построените жилища. Впоследствие се появяват и други колонии, всички около „Коста Машадо“, изпълняващ функцията на административен център, а именно: „Свети Антоний“, „Нова Бесарабия“ и „Нова Литва“, „Нова Германия“, „Нова Австрия“ и „Нова Унгария“, всички с цел да предизвикат интерес сред кандидат-изселници от тези страни.

Гиртс Добелис посочва, че „в „Нова Бесарабия“ и други колонии, като „Обмановка“ и „Санто Антонио“ живеят 200 семейства от Бесарабия: руснаци, българи и гагаузи. Първите пристигат в „Санто Антонио“ през ноември 1926 г. и скоро се настаняват в своите парцели, които купуват на изплащане. А това са: Пьотр Тарасов, Адам Шубанюк, Ерофей Пугашов, Афанасий Шунц, Димитър Юзефович, Василий Неверенский, Василий Слепцов, Григорий Трепак, Петър Ганьов, Степан Койчев, Христофор Карафизи, Фьодор Русев, Николай Кравченко, Иван Ганьов, Иван Стоянов, Иван Гешев, Стефан Димитров, Георги Стоев, Сава Гранчар (Грънчар), Пьотр Путаров, Стефан Яламов (Ялъмов), Иван Каражеляз, Иван Зубков, Яков Попов, Михаил Зубков, Порфирий Агурков, Данаил Шевченко, Пьотр Слободчиков, Иван Березуский, Роман Пилик, Кирил Кичук, Иван Лукенчук, Антон Терновой, Николай Кралчев.

С писмо Лабиено да Коста Машадо инструктира своя администратор Карлос Елбих новодошлите да получат по парче земя в близост до колониалното ядро, където да отглеждат най-необходимото, докато парцелите им бъдат разчистени и се превърнат в обработваема земя.

Тази мярка смекчава трудностите, присъщи за колонизацията в горските райони, където земята трябва да бъде „отвоювана“ от гората. Освен това дава възможност и теренът около централното колониално ядро да бъде разработен чрез труда на самите заселници.

„Новодошлите не мечтаят за големи участъци земя, искат толкова, колкото да оцеляват. Успяват да се справят с трудностите благодарение на дружните усилия на цялото семейство, а колонията е център на взаимопомощ и място за споделяне на радости и болки.“[91]

„Само жените не разчиствaха терени, иначе вършеха всичко. Грижеха се за децата и домакинството, работеха на нивата край къщата, всички се трудехме до изнемогване.

Разчистване на тропическата гора и първи постройки в колония „Нова Бесарабия“. Фотографски архив на Кристиан Фуртвайнглер, 20-те години на 20. век.

Обзавеждането на домовете беше съвсем обикновено и саморъчно направено. В началото на колонизацията, когато имаше сватба, булката и младоженецът, техните роднини и гости ходеха пеша до Санто Анастасио за гражданска церемония. В края на 30-те години поне булката качваха на магаре или муле. Раждaнията се извършваха в домовете с помощта на така известните „баби“. Докъм 1928 г. много от децата тръгнаха на училище към дванайсетата си година.“[92]

„Европейците донасят традицията да правят хляб, макаронени изделия, да приготвят наденица и свински бекон, произвеждат също сирене и масло. Стремят се да отглеждат всякаква селскостопанска продукция и след като прибират реколтата, да я съхранят и ползват в следващите месеци. Съхраняването, главно на месо, става чрез пържене в собствената му мазнина (основно свинско). Така се запазва месеци наред, без да се разваля.“ [93]

„Обработката на земята беше тежка работа, плугът с животински впряг се въвежда в края на 30-те (20. век), което предполага, че до този момент са ползвали човешка тяга. Големи проблеми имаше и с дивите животни, като пекари и катетос[94], които унищожаваха посевите, хората слагаха капани, а преди прибирането на реколтата, прекарваха нощите на нивите в опит да се отърват от тази напаст. Въпреки щетите реколтата беше толкова богата, че имаше за хора и животни.“[95]

[91] *Milton Paulo dos Santos. Mirante do Paranapanema – 50 Anos de História (1953–2003), em CD, sob os auspícios da Prefeitura Municipal de Mirante do Paranapanema-SP, na adminstração 2001–2004.*

[92] *Мария Байсар (81 г.), унгарска заселничка, и Йосиф Незо (72 г.), син на унгарски заселници. Репортаж „Социалните и трудови отношения в Миранте ду Паранапанема 1920–1930 г.“, автор Милтон Пауло дус Сантос, в-к „Новини от Миранте“, 08.07.2000, стр. 3.*

[93] *Пак там.*

[94] *Вид диви прасета. – Бел. пр.*

[95] *Пак там.*

През 1927 г. в колонията „Кейшадас“[96] придобиват земя: Григорий Шаталов, Филип Лукенчук, Иван Лукенчук, Анани Бонар, Артемий Проскуркин, Стефан Аврамов, Антон Черновой, Данил Шевченко, Пьотр Слободчиков, Антон Аксьонов, Иван Яковенко, Иван Зубков, Яков Попов, Тимофей Чернов и Александър Байло.

През 1928 г. купувачи са: Иван Берецкий, Григорий Крамчанинов, Василий Сорокин, Л. Черкасов и Ф. Соловьов.

През 1927 г. в колонията „Санто Антонио“ парцели купуват малко поляци, германци, много чехи и унгарци, като преобладават източноевропейските представители, сред които: Иван Терзи, Фьодор Константин Узун, Стефан Начев, Иван Капогло (възможно Капулло), Пьотр Яровский, Атанас Герги, Иван Христов (следващ собственик Антон Волков), Георги Волков, Петър Танасов, Васил Генов, Николай Георгиев, Николай Станев, Николай Кернов, Петър Новак, Стефан Радулов, Марко Радулов, Николай Станков, Георги Волков, Димитър Стоев (син), Петър Иванов, Григорий Трасковецки, Иван Трасковецкий, Васил Горун, Михаил Горун, Григорий Гром, Антон Радюк, Сава Ивашов, Атанас Митков, Петър Рагнев, Георги Драган, Харалампи Драган, Васил Заков, Димитър Манастерли, Александър Станков, Иван Стоянов, Иван Пенков, Георги Волков, Михаил Христов, Михаил Новак, Димитър Христов, Николай Новак, Константин Христов, Васил Папазогло, Илия Славов, Георги Черногло, Андрей Черногло, Тодор Киосе, Николай Радков, Емилиян Стойков, Стефан Стойков, Николай Тартар, Иван Новак, Фьодор Дубич, Васил Димов, Димитър Димов, Васил Попов, Николай Новак и Петър Далаков.

В друг списък като собственици в същата колония се появяват: Стефан Начев и Теодоси Капакли.

Лабиено да Коща Машадо изисква от всеки купувач да заплаща разходите по замерването на терените. В списъка на длъжници в колонията „Санто Антонио“ се откриват имената на: Николай Станков, Симеон Йоргов, Иван Христов, Стефан Волков, Димитър Стов (син), Антон Радюк, Сава Ивашов, Атанас Митков, Петър Рагнев, Георги Драган, Васил Заков, Димитър Манастерли, Александър Станков, Иван Стойов, Георги Волков, Михаил Христов, Васил Папазогло, Андрей Черногло, Николай Радков, Емилиян Сотиков, Васил Димов, Васил Попов, Николай Новак и Петър Далаков.[97]

В регистрите на Лабиено са отбелязани имената и на онези, които са изплатили задълженията си: Григорий Шаталов, Якоб Попов и Тимофей Шернов (възможно Чернов).[98]

На 22 декември 1927 г. в колонията „Санто Антонио“ земя придобиват: Георги Тягор заедно с други двама земляци – Васил Татар и Николай Татар, общо 10 алкейре или 13 800 кв. м. Тягор впоследствие изоставя своя дял.

В колонията „Нова Литва“ с по 5 алкейре земя се сдобиват: Григорий Рудой, Ди-

---

[96] *Имената от тази и останалите колонии са взети от регистрите на компанията за продажба на земя и колонизация „Лабиено да Коста Машадо“.*

[97] *Отчетен списък на Вале ду Паранапанема за хората, закупили земя до 18.07.1929 г., и задължени да заплатят разходите по оразмеряване на терените. Архив на центъра – памет „Проф. Родолфо Жозе дел Гера“.*

[98] *Архив на центъра – памет „Проф. Родолфо Жозе дел Гера“, цитиран.*

митър Митов, Иван Узун, Давид Русо, Атанас Татар, Танасович, Михаил Лаладжи, Николай Генов и Николай Димитров.

В списък на колония „Нова Австрия“ за 1927 г. се появява името Тодор Желов (възможно Жезлов).

Няма конкретен списък на закупилите парцели в колонията „Нова Бесарабия“, за разлика от списъка с длъжници, които трябва да платят разходите по оразмеряване, а именно: Димитър Волков, Константин Зеленков, Христофор Райнов, Георги Арнаут, Тодор Камбур, Дионисий Великов, Иван Карапунарла, Васил Гайдаржи, Георги Абрамов, Иван Чолак, Георги Кисячаба, Стефан Бардижан, Николай Тукан, Харалампи Нартогло (или Вартогло), Николай Фильов, Димитър Болгар, Иван Калчик, Афанасий Бошняк, Димитър Генов и Петър Вартогло.

В друг списък като собственици на земеделски стопанства от „Нова Бесарабия“ фигурират: Михаил Кара, Димитро Радик, Константин Карапунарли, Андрей Терзинов, Семьон Карин, Николай Чобан, Емануил Камбур, Папазогло, Иван Каражелязков, Николай Кралчев, Иван Топало, Василий Бондарюк, Иван Будян, Дмитрий Юсуфович, Христофор Карафизи, Дамян Чобан, Иван Гешов, Николай Генов, Пугачов, Пьотр Тарасов, Григорий Волков, Константин Стоянов, Георги Бромашки, Иван Стоянов, Траян и Петър Михайлови.[99]

През ноември 1926 г. в колония „Нова Литва“ са записани: Иван Кешев, Николай Генов и Дамян Чобан, а през 1927 – Иван Будижан, Пьотр Тарасов, Тодор Русев, Иван Каражелязков, Николай Кралчев, Иван Топалов, Пьотр Путаров, Стефан Желанов, Василий Неврански, Василий Бондарюк, Лука Славов, Василий Трепак, Николай Карабаджак, Стефан Каражелязков, Димитър Волков, Константин Зеленков, Василий Слепцов, Андрей Гончаренко, Михаил Кара, Симеон Тукан, Тодор Гроздев, Васил Гайдаржи, Иван Карапунарли, Михаил Тукан, Еманоил Камбур, Димитър Радков, Папазогло, Андрей Терзинов, Симеон Карин, Николай Чобан, Георги Гайдаржи.

През 1928 г. са записани още: Илия Ганев, Стефан Гочев, Иван Стоянов, Николай Славов, Харалампи Куртогло, Иван Шишман, Иван Тодоров, Петър Кошков, Георги Недялков, Георги Куртогло, Христофор Райнов, Стефан Димитров, Георги Арнаут, Тодор Камбур, Дионисий Великов, Константин Иронов, Траян Анезин, Николай Димитров, Иван Димитров, Георги Аврамов, Иван Чолак, Георги Кисячаба, Стефан Бардижан, Николай Тукан (син), Димитър Болгар, Иван Кальчик, Афанасий Бошняк, Димитър Генов, Петър Варбаногло и Тодор Ябанджи.

През различните етапи и през цялата колонизация основно се засаждат царевица, боб, маниока, памук, развъждат се и животни, като немските заселници отглеждат предимно прасета. Опитите обаче да разнообразят асортимента на земеделски култури не са задоволителни и не довеждат до натрупване на капитал, затова заселниците започват да развъждат буби. Това става приблизително в периода 1935–1945 г. Черницата за храна на бубите вирее много добре на току-що култивираната почва и благоприятните за нея метеорологични условия. Пашкулите се транспортират до гр. Санто Анастасио с магарета, оттам с влак заминават за текстилните фабрики в Сао Пауло. С парите от тази дейност заселниците купуват още земя. Този период обхваща и Втората световна война, през която хората търпят ограничения в потреб-

[99] *Счетоводен списък на Вале ду Паранапанема относно задължения за 1928 г*

лението и получават съответно дажби, като главата на семейството трябва да представя снимка на семейството, за да докаже, че наистина имат нужда от продукти.

„Нова Бесарабия“ се превръща в най-голямата колония с повече от 70 семейства от Европа. Но руснаците не се адаптират и след по-малко от десет години почти всички я напускат, останалите националности образуват по-малки колонии с по 25-40 семейства. Българите и гагаузите, които напускат, отиват на друго място, намиращо се на 12 км от „Нова Бесарабия“. Сред тях са Кралчеви, Димитрови, Лукенчук, Слободчикови, Зубкови, Попови, Сатакови и Путарови.

През 1944 г. продажбите на парцели се преустановяват. Колонистите се оплакват от управителя Одилон Ферас. Той заплашва със затвор онези, които имат задължения по изплащане на земите, без да се съобразява с трудностите, през които хората преминават. В резултат на това много от тях напускат стопанствата си. Остават само около 30 семейства от Източна Европа, сред които сънародниците Желязкови и Кинчеви, които и до днес са там.

През октомври 1946 г. земите, които днес отчасти принадлежат към община Миранте до Паранапанема, са нападнати от скакалци, които мигрират от Аржентина и навлизат в Сао Пауло през съседния щат Паранà. Нищо не остава след тяхното нашествие и заселниците понасят големи щети. Борбата с тези насекоми отнема месеци и се налага да искат помощ на правителството.

Съвкупността от всички тези обстоятелства, особено отдалечеността от регионалните центрове, като Санто Анастасио и Президенте Пруденте, се оказват решаващи за провала на този проект за колонизация. Според изследователя Милтон Пауло дус Сантос, собственикът на земите Лабиено да Коста Машадо е бил просто един представител на олигархията, който е нямал за цел да сформира колонизационни ядра, нито да осигурява допълнителна работна ръка за големите земеделски имения.

„Целта му е била да повиши стойността на притежаваните от него земи и да ги превърне в източник на печалба. А дали тези колонизационни ядра са щели да осигурят допълнителна работна ръка, това не представлявало интерес за него и за компанията му, занимаваща се с продажба и парцелиране на земеделски участъци.“[100]

[100] *Milton Paulo dos Santos. CD citado.*

7. КОЛОНИЯ „ПАЖЕТ“ (Община Куатà)

Колония „Пажет“, намираща се в имението на английския майор Джон Пажет, се образува в резултат на мисионерската дейност на латвийските баптисти от колония „Варпа“, община Тупà.

Андре Петиков (Андрей Петков) споделя, че между 1929 и 1930 г. родителите му Тодор и Мелания Петкови купуват парцел в имението „Пажет“ и според него по това време „голям брой европейци научават, че един англичанин, собственик на хиляди алкейре девствена гора по поречието на река Пейше, щата Сао Пауло, продава парцели. Тази новина предизвиква голям интерес сред заселниците и те започват да купуват земя, всеки според възможностите си.

Относно мисионерската дейност пастор Гиртс Добелис[101] разказва, че „в края на 1929 г. две български семейства се преселват в колония „Пажет“ и там на 12.03.1930 г., пастор Григорович кръщава четирима от тях в река Агуа Бонита, сред които Трифон Чернев. Работата на този новопокръстен се оказва плодотворна, за една година той успява да привлече 48 нови членове на църквата, които бяха финансово бедни, но духовно богати.

Ще спомена и данни, предоставени от Димитрие Некит, относно покупка, направена на 18.04.1931 г. от дядо му Николай Некит, който купува от майор Пажет 10 алкейре. И тъй като съседното имение „Монт‘Алвао“ е съвсем наблизо, на 14.09.1936 г. той купува от собственика още 15 алкейре. Неговата дъщеря – Елена Некит работи в дома на Пажет заедно със съпруга си Орландо Заникели[102]

„През 1932 г. групата български семейства, дошли две години по-рано, се премества на ново място, в днешната „Есперанса“, заради настъпилата икономическа криза и конституционалистката революция[103], като носеха багажа си на гръб.“ Добелис добавя, че те се обединяват с 72-та братя в „Есперанса“ и на 9.09.1933 г. всички заедно създават това, което се счита за първата българска евангелска общност в Южна Америка, издигат и своя църква.“

Всъщност българите основават „Есперанса“ след джентълменско споразумение с майор Джон Пажет.[104] Това се случва, защото си дават сметка, че дълговете за закупените парцели, надхвърлят възможностите им за погасяване. Англичанинът владее също земите по поречието на река Пейше, затова решават да преговарят с него, като предлагат да заменят притежаваните парцели с по-малки в близост до реката.

Ето как Андре Петиков обяснява това предложение: „Ние искахме, ако например имаш 10 алкейре, платил си половината и нямаш възможност да изплатиш останалите, да замениш платените пет с други по поречието на реката. Друг пък, който първоначално се беше спазарил за 15 алкейре, искаше да получи 6 на брега на Пейше.“

---

[101] *Girts Dobelis, em resenha citada.*

[102] *Информация от Димитрие Некет в имейл до автора от 04.08.2006 г.*

[103] *Въоръжено въстание в щатите Сао Пауло, Мато Гросо до Сул и Рио Гранде ду Сул (юли-октомври 1932 г.), което има за цел да свали президента Жетулио Варгас и свика национално учредително събрание, което да приеме нова конституция на страната. – Бел. пр.*

[104] *Информация от братята Сержио и Тимотео Генчев.*

Така всички семейства се събират на едно място и създават „Есперанса“ – една от най-процъфтяващите колонии на бесарабски българи, включително в духовно отношение, защото в тази колония през 30-те години на миналия век се отбелязва „голямото възраждане на евангелистите“, според думите на пастор Андре Петиков.[105]

Осем български семейства остават в колония „Пажет“, считана за част от „Есперанса“.

[105] *Интервю с Андре Петиков, записано от Соня Мария де Фрейтас на 08.01.1996 г. Сектор устна история, Музея на имиграцията, Сао Паулор Бразилия.*

8. **КОЛОНИЯ „ПРАТА“ (Община Куатà)**

Колония „Прата“ е основана от латвийци малко след „Варпа“, като разстоянието помежду им е около 6 км. „Прата“ се намира в границите на община Куатà, а „Варпа“ в настоящата Тупà.

През 1922 г. Куатà е маркирана от Бруно Джованети и официално обявена за община на 16 януари 1926 г. Тя е сред първите общини, чийто градски център е планиран: широки улици, два красиви площада, става известна с производството и високото качество на местното кафе, което достига до първо място в цяла Бразилия.

Земите, които образуват „Прата“, са част от земеделското имение на Мигел де Оливейра Асунсао. Всъщност „Прата“ е колония, създадена заради съседната „Варпа“, основана през 1922 г., чиято мисионерска дейност е решаваща за установяване на баптизма сред колонистите в региона, както и на други места, включително извън щата Сао Пауло.

Земите на „Прата“ се намират на десния бряг на р. Пейше, югозападно от „Варпа“. Става въпрос за терен, който първоначално се продава на парцели по 5, 10 и 15 алкейре, но по-късно имотите се уголемяват. Повече от 90 процента от парцелите са тесни и дълги, подредени така, че да имат по-лесен достъп до р. Пейше, по която дори се движат лодки. Останалите парцели разчитат на водите на по-малката река Таквара Бранка. Повечето от имотите също ползват минаващите през тях по-малки реки. Страничен път осигурява достъп до парцелите, като ги пресича по средата, а друг общински, в най-високата част на района, благоприятства както достъпа до някои имоти, така и до жп гарата Сапезал.

Най-отпред (от ляво надясно): Евдокия Скибенко, Евдокия Железогло, Ана Скибенко, Дария Лозова; Втори ред: (от ляво надясно): Фани Дякова, Агафия Дякова, Ана Мурга, Ана Железогло, Мария Лозова, Мария Дякова, Митра Калпакчи, г-жа Скрибенко (вероятно майка на Алексей Скрибенко), Мария Скрибенко, Димитър Дяков; Трети ред: (от ляво надясно): Николау Mirnham (възможно Мирня), Мария Пацкан, майката на Николау Mirnham, Панагия Кайкы, Елена Грекова, Васил Греков, Антон Греков и жена му Надя Грекова, Афанаси Каратанасов, Агафия Микичук, Стефан Mirnham (Мирня), Стефан Лозов, Стефан Дяков (син на Тимофей Дяков); Последен ред: (от ляво надясно): Иван Кайкы, Георги Дяков (син на Тимофей Дяков), Алексей Скибенко, Иван Микичук, Васил Пацкан, Тодор Железогло, Тимофей Дяков, Михаил Калпакчи, Петър Лозов, Васил Мурга.

По-голяма част от гагаузите, които се заселват в тази колония между 1929 и 1930 г., преди това работят чети-

ри години в кафеените плантации. Според пастор Тимофей Дяков след като изтичат договорите им, те са привлечени от едно място, наречено „Варпа“, чийто лидери са латвийските пастори Карлис Григорович и Гиртс Добелис. По тази причина купуват земя в съседната колония „Прата“.

Пастор Григорович взима дейно участие в заселническото движение на руснаци и латвийци. Той ръководи вече съществуващи църкви в района на Алта Сорокобана, като взима под свое ръководство и напътства гагаузи, напуснали плантациите. Съветва ги да купят земя, средно по 5, 10, 15 алкейре на семейство, да създават свои стопанства в близост до „Варпа“ и така да образуват и затвърдят новата колония „Прата“.

Пастор Освалдо Ронис отбелязва съществуването на „Конгрегация в колония „Прата“, основана през 1929 г., югозападно от „Варпа“ Същата притежава собствен храм, в който проповядва пастор Гиртс Добелис, неделно библейско училище и хор“.[106] Тези данни се потвърждават от свидетелствата на Виторио Бондарчук[107], който твърди, че колония „Прата“ е била населена преди всичко от гагаузи, и на Тимотео Генчев[108], че в „Есперанса“ „нямаше гагаузи, със сигурност те се установяват в колония „Прата“. Трябва да се отбележи, че някои от тях се заселват и в колония „Варпа“.

Пастор Тимофей Дяков (внук) заявява: „В „Прата“ е имало цяла група семейства заселници, сред които Дякови, Железогло, Микичук, Лозови, Калпакчи, Кройтор, Грекови, Ковалюк и др., едни от Кириет-Лунга, други от Чадър-Лунга и Дезгинжа[109]“.

Семейство Калпакчи[110] начело с Михаил Калпакчи купува 10 алкейре земя и построява дом. Така, с останалите семейства, създава ядрото на малката колония „Прата“.

Началото е трудно, земите, които представляват девствена гора, трябва да се разчистят, а разполагат единствено с подръчни сечива, като мачете, сърпове и мотики. След изкореняване на дърветата, които запазват за строеж на домовете си, а храстите изгарят, новите собственици засяват първите земеделски култури. Работата изисква много усилия, тъй като едва по-късно започват да използват животински впрягове. Още семейства, наред с много други, също стават част от колония „Прата“, като Пацкан, Дюлгер, Мурга, Каратанасови и Калан.[111]

Семейство Железогло се сдобива с три парцела в „Прата“ – по 5, 10 и 15 алкейре, общо 30. Другите, като Атанас Каратанасов, Димитър Дяков, Тимофей Дяков, Димитър Дяков (син), Моисей Ковалюк и Петър Лозов, разполагат с приблизително по 18 алкейре и не всички граничат с река Пейше средно най-големите имоти достигат до 80 алкейре.

Колония „Фортуна“, в съседство на „Прата“, но по-близо до гората, в района, известен като Монте Алто, е обитавана от българи, гагаузи и японци. Общо взето колониите се намират много близо една до друга и заселниците не правят разлика помежду им. Затова, когато се казва „Варпа“, означава че става дума за сбор от всички

[106] *Oswaldo Ronis. Uma Epopéia de Fé: A História dos Batistas Letos no Brasil. Rio de Janeiro. JUERP. 1972, p. 323.*

[107] *Виторио Бондарчук, 64 г., роден в колония „Прата“.*

[108] *Тимотео Генчев (61 г.), роден в колония „Есперанса“, на 20 км от „Прата“.*

[109] *Timofei Diacov. Um Pouco de História. Crônica escrita em novembro de 2005, não publicada.(Тимофей Дяков. Малко история, 2005 г., непубликувана хроника, изпратена на автора).*

[110] *Вж.: Глава III, фамилия Калпакчи.*

[111] *Тимофей Дяков (внук). Имена, изпратени до автора в кореспонденция от януари 2006 г.*

колонии в околността, образуващи комплекса „Варпа“. Известно е, че в близост до него се намира само руската колония „Естрела“.

Един от заселниците, Михаил Калпакчи, дарява парче земя с лице към пътя, минаващ по средата на парцелите. Всички гагаузи се събират и под ръководството на Петър Киосе построяват храм, открит на 29 декември 1934 г. Събитието е отбелязано в бюлетина „Дружеское слово“, чийто редактор е пастор Карлис Григорович: „В колония „Прата“ беше открит молитвен дом. В сътрудничество с живущите там нашите братя работиха отдадено, за да го построят. Тяхната дейност се оказа успешна и зарадва много хора, включително от други колонии.“

От този ден всички вярващи се събират да чуят думите на Тимофей Дяков, който проповядва на два езика – гагаузки и руски, понеже проповедите привличат и рускоезичните баптистки братя.

Всъщност „Прата“ представлява нещо като междинна спирка за гагаузите и славяните, място за предварителен престой, преди да вземат решение къде да се установят. Например Константин Дяков купува по-късно земя в руска колония, а Иван Ничипуренко, ковач, в община Питангейрас, щата Сао Пауло.

„Причините, довели до напускане на „Прата“ в средата на 30-те години (20. век), са били свързани със земята. Тя бързо се изтощила и станала непродуктивна, освен това заселниците разполагали с малки парцели.“[112]

Можем да изброим следните семейства и част от техните членове, заселили се в колония „Прата“, или свързани с нея по различни причини, включително религиозни:

1) КАЛПАКЧИ: Михаил, женен за Митра. Деца: Прасковия, Елена, Теодоси, Иван и Григор.

2) КАРАТАНАСОВИ:

а) Атанас Каратанасов, женен за Елена. Деца: Атанас, Андрей, Варвара, Теодор и Тимофей;

б) Андрей Каратанасов, женен за Вера Ковалюк.

3) ДЯКОВИ:

а) Тимофей Дяков, женен за Мария. Деца: Георги, женен за Агафия, техни деца са:

Тимофей, Евгения, Константино, Николау, Мария, Агафия, Стефано и Жорже;

б) Стефан Дяков, женен за Евдокия. Деца: Матей, Милтон и Сержио;

в) Димитър Дяков, женен за Мария. Деца: Витьо, Аврам, Роза и Лидия;

г) Тодора Дякова, омъжена за Иван Калан. Деца: Педро, Евгения и Катя;

д) Иван Дяков, женен за Елена Никитюк. Деца: Николау, Валентина, Едуардо, Самуелес, Орландо, Донално, Алфредо и Уолтър;

е) Стефан Дяков, женен за Паша. Деца: Константино и Жоао;

ж) Димитър Дяков, женен за Фани (възможно Агафия или Стефания). Деца: Мария, Олга, Евгения, Марта, Николау и Карлос.

4) ДЮЛГЕР: Костадин Дюлгер, деца Демет и Жоана.

5) ЖЕЛЕЗОГЛО: Тодор Железогло, женен за Ана, деца: Евдокия, Катарина, Мария, Стефан, Андрей и Васил. Първородната Евдокия се омъжва за Виктор Шенфелт, техни деца са: Мария, Катарина, Жако и Марта.

[112] *Пастор Тимофей Дяков, отговори на анкета за колония „Прата“, съставена от автора.*

5) ГРЕКОВИ
а) Георги Греков; б) Михаил Греков.
6) ЛОЗОВИ
а) Стефан Лозов, женен за Дария, рускиня. Деца: Домингас, Лидия, Жоао;
б) Петър Лозов, женен за Мария. Деца: Стефан и Елена.
7) МИКИЧУК: Иван Микичук, женен за Агафия. Деца: Василе, Луиза, Андре, Елена, Симао, Мария, Алешандре, Алисе и Педро.
8) МУРГА:
а) Иван Мурга, женен за Ана. Деца: Елена, Домингас и Олга;
б) Васил Мурга, деца: Орландо, Жоао, Олга, Домингас, Елизабет и Жако.
9) ПАЦКАН:
а) Васил Пацкан, женен за Мария. Деца: Педро и Луиза.

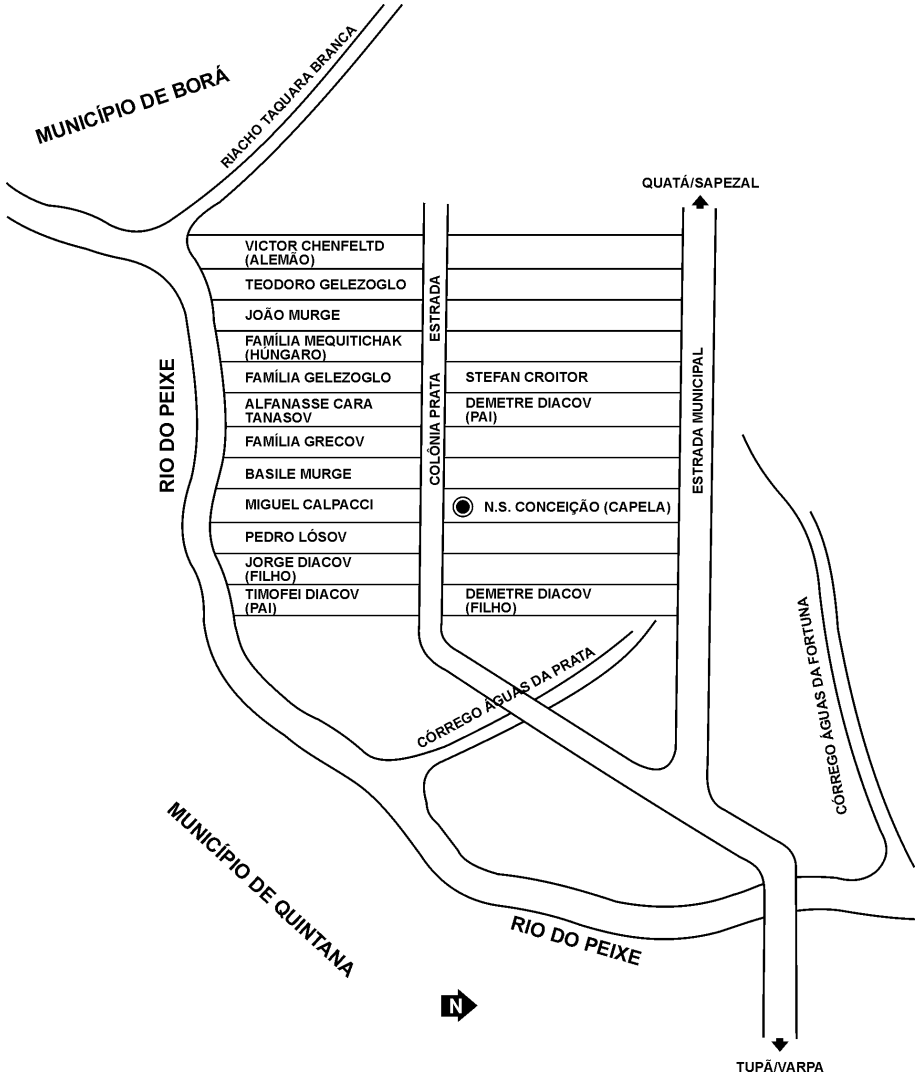

Скицата е съставена от Енок Железогло и форматирана от Тереза Кристина Монтейро Косиков

9. КОЛОНИЯ „СЕТЕНТА“ (Община Куатà)

Колония „Сетента“ е една от многото, основана от заселници, сред които и бесарабски българи. Тя се намира по средата между жп гарата Сапезалис и процъфтяващата латвийска колония „Варпа“, община Тупà, щата Сао Пауло. Сред малкото разкази за „Сетента“ е този на семейство Горбан[113]. Оскъдни данни споменават пасторите Гиртс Добелис и Андре Петиков (Андрей Петков).

Стана Горбан Петкова съобщава, че направените спестявания позволяват на баща ѝ Иван Горбан да купи през 1929 г. земя в колония „Сетента“. „В този имот от 10 алкейре семейството ни престоя 8 години, през които животът се състоеше в разчистване, подготовка на земята и засаждане на някои селскостопански култури.“ Стана се ражда през 1928 г., брат ѝ Жоао през 1931 г. През 1936 г. семейството решава да се премести в щата Паранà заради неблагоприятните условия и непродуктивната почва в „Сетента“.

В създадената общност отношенията са братски, основани на дълбока религиозност. Тя е породена от преминаването на мнозина от тях в лоното на баптистката църква, след като напускат православната, в която са кръстени с раждането си в Европа.

Хор към баптистката църква, съставен от бесарабски българи. Колония „Сетента“, 16.06.1935 г.

Андре Петиков, разказвайки за живота си като българо-бесарабски имигрант и пастор в баптистката църква, споменава, че родителите му купуват малко стопанство в границите на имението „Пажет“, община Куатà, по времето, когато между 1929 и 1930 г. се разпространява новината за продажба на парцели. Всеки купува, според възможностите си. Така се образуват няколко колонии: „Нова Латвия“, „Естрела“, „Сетента“, „Есперанса.“[114]

Гиртс Добелис отбелязва, че „Братя от „Варпа“ посетиха семейство Чувалски, което живееше на левия бряг на река Пейше. През 1929 г. семейството се премести в колонията „Сетента“. По-късно се присъединиха заселници от други места, дойдоха и нови от Европа. Така колонията стана по-голяма“.

Построяват още една църква, нейното откриване става на 12.03.1933 г. Сформиран е църковен хор, неделното училище работи успешно с децата. Членовете на баптистката общност са 21 души, впоследствие стават 23.“

Гирт Добелис разказва още, че близо до „Сетента“ се появява друга колония, наречена „Сентрал“, между „Сетента“ и „Естрела“. Той споменава също, че „през

[113] *Вж.: Глава III, фамилия Горбан.*

[114] *Andrè Peticov. Testemunho de Um Imigrante. São Paulo: Imprensa da Fè, 1977(Андре Петиков. Свидетелства на един имигрант. Сао Пауло. 1977 г., издателство „Вяра“).*

1936 г. в колония „Сентрал“ живееха преди всичко българи от „Сетента“, които се преместиха там през 1934 и 1935 г. Колонията имаше хор и неделно училище. Членове на църквата се събираха в молитвения дом, който те построиха и откриха на 26 юли 1936 г.“[115]

[115] *Girts Dobelis. Resenha sobre os dez anos de trabalhos evangèlicos, entre eslavos que emigraram ao Brasil“. Comemoração em data de 12 de julho de 1936,na colônia Varpa. Periódico religioso russo intitulado Palavra do Amigo (“Drujescoe Slovo“), n.° 10/11, outubro/novembro, ano 9, 1936. Palma, Tupã-SP, pp. 162-167.*

II. КОЛОНИИ В ЩАТА ПАРАНÀ

1. КОЛОНИЯ „КОНКОРДИЯ“ (Община Ибипорà)

Когато получава земя на концесия от щатското правителство в обширния район на река Жакутинга, както и друга, собственост на Поземлената компания Северна Паранà, инж. Франсиско Гутиерес Белтрао решава да я парцелира на малки стопанства, които да представляват интерес за производителите на кафе от щата Сао Паулo. Първите се появяват през 1934 г., още при началното оформяне на колониалното ядро. За него се планира създаване на малък градски център, пътища, по които да се извозва продукцията, също така жп линия (пусната в експлоатация през 1936 г.).

Компанията за парцелиране на земя „Колонизационно дружество инж. Белтрао“ бележи успехи в привличане на заселници от различни етнически групи, включително славяни, предимно бесарабски българи и руснаци. Част от заселниците се преместват по тези земи преди всичко заради богатата, с червеникав оттенък почва, защото тази в „Есперанса“ и „Нова Есперанса“, откъдето идват повечето колонисти, започва да се изтощава.

Първите бесарабски семейства, които идват през 1936 г., са: Волкови, Кринчеви, Черневи, Мурга, Дудуш, Кринчеви, Стоянови, Горбан, Кисеолар, Пацкан, Досманогло, Христови, Клементинови, Деверeнко, Домусчи, Пепеляшкови, Бондар, Бербер, Новак, Лукаревски, Кирмикчи. Така на север от гр. Ибипорà се формира нова българска колония, наречена „Конкордия“.

На практика всички заселници се сдобиват с по 10 алкейре земя, като в най-добрите години отделят по 2,5 алкейре за пасища, а на останалите 7,5 отглеждат по 11 500 кафеени дръвчета.

В „Конкордия“ заселниците живеят задружно, много топлина и взаимопомощ има между тях, особено по време на Втората световна война, когато са третирани от властите като „врагове“, дори не им разрешават да пътуват свободно с автобус.[116] Никой няма радио, не получават вестници, писма от Европа, за войната подочуват нещо, когато ходят в града. Липсата на продукти кара хората, включително децата, да пътуват нощем до Ибипорà да получат купон, с който да купят кило захар или литър керосин. Затова заселниците сами си правят сапун и свещи, а Пацкан монтира преса, с която извлича сока на захарната тръстика и произвежда рападура[117], като задоволява нуждите на цялата колония.

В неделните следобеди хората си правят гостувания, събират се, мъжете на една страна, жените на друга, така разговарят, общуват, гощават с всичко, което сами произвеждат: вино, домашни деликатеси, консерви. Солидарността е голяма, защото дискриминацията, икономическите трудности и езикови бариери в общуването с бразилците още повече ги сплотяват в колониална общност. Периодично между съседите се разпределя месо и всеки знае, че щом получава, трябва и да даде, кога-

---

[116] *По това време се изисква всички чужденци да притежават разрешително от полицията, за да пътуват извън щата, в който живеят.*

[117] *Натурална кафява захар (може да се прави на калъпи). – Бел. пр.*

то дойде неговият ред. Същото се отнася до всякакви други храни, сечива и инструменти, които непрекъснато циркулират между семействата. А когато някой се запъти към града, непременно предупреждава съседите и получава всякакви поръчки.

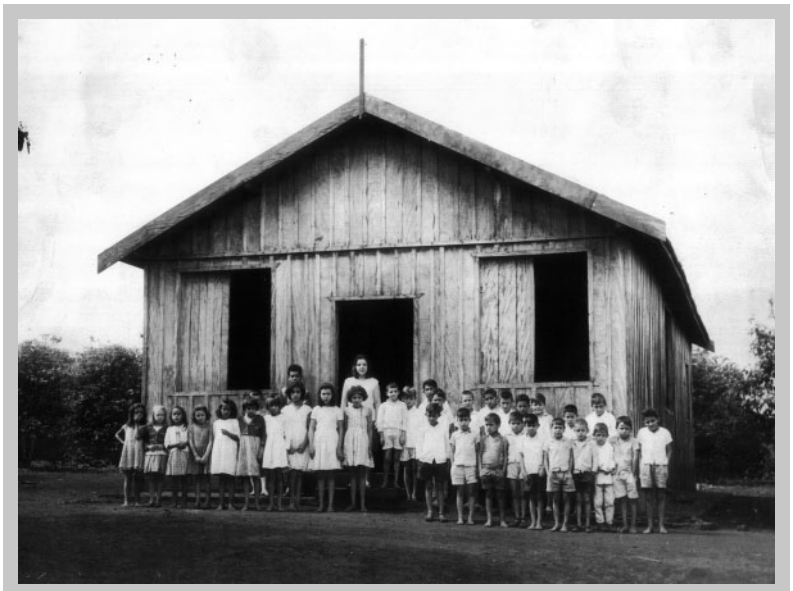

Начално училище в „Конкордия“, построено на терен, дарен от семейство Кринчеви

По време на своя разцвет в колонията е построено училище със средства, труд и материали на заселниците, а теренът е дарен от семейство Кринчеви. Щатът Сао Пауло осигурява учителка, която идва от гр. Лондрина. В началото на всяка седмица учениците чакат на пътя да дойде г-ца Виргилина де Оливейра. Тази самоотвержена учителка среща големи трудности при обучението, защото трябва да се справя с ученици, които постъпват в първи клас и не знаят португалски език, само някои от тях могат да кажат: „Добър ден!“ След нея учителки стават госпожиците Лина (Чувалски), Отилия и Берзелина.

С усилията на всички в собствеността на Тодор Чернев построяват малка баптистка църква, първата подобна, построена в община Ибипорà. Нейното откриване става през 1938 г. в присъствието на пастор Педро де Азеведо. Тя е демонтирана и преместена върху земя на Петър Волков, след като Черневи продават имота си.

Неделните служби се провеждат вечер[118], а сутринта е отделена за библейското училище. Макар че повечето говорят български, религиозните служби се извършват на руски език, който разбират всички. Повечето жители на колонията изповядват баптизма, има някои православни и католически семейства, а други се присъединяват към евангелската църква „Асамблея на Бога“ и се събират в града.[119]

Оскъдното музикално оформление се осигурява от кавакиньо[120] и мандолина, на които свирят братята Васил и Михаил Горбан, а около тях се сформира малък хор. По специални поводи като Коледа и Великден музикалният акомпанимент се подсилва от други двама братя – Иван и Валдомиро (вероятно Владимир) Бербер.

В последващ период някои заселници отдават земята си под аренда и на изпо-

---

[118] *На 2-3 месеца баптистката църква е посещавана от пастор Василий Радюк, който идва от гр. Карапикуиба, щата Сао Пауло, според устни данни, предоставени на автора от Стефан Кринчев.*

[119] *Асамблея на Бога се ръководи от самите вярващи, сред които Павел Гицалар и Димитър Кринчев, според информация на Стефан Кринчев.*

[120] *Малък струнен инструмент, подобен на китара .– Бел. пр.*

лица, като започват да упражняват различни професии, занимават се с транспортна дейност или търговия. Всички те поддържат тесен контакт с другите семейства, заселили се в градското ядро на Ибипорà, а именно тези на: Андрей Серт, Иван Деревенко, Стефан Чувалски, Никола Константинов, Васил Дончев, Константин Волков и Трофим Ястребов. След време към тях се присъединяват и други: на Василий Черкасин, Трофим Огурцов, Васил Константинов, Анна Булгакова, Васил Чернев, Мойсей Новаков, Яков Тализин, Петър Велчев, Лукаревски, Савови.

Много по-късно, към 1961 г., в „Конкордия“ идват Константин и Мария Константинови, синът им Иван, женен за Марина Грекова, и техните деца. Константинови напускат гр. Сао Пауло с намерението отново да се занимават със земеделие, след като напускат колония „Есперанса“ през 1945 г. Те създават хубава кафеена плантация, остават в „Конкордия“ до 1965 г., когато я продават и отново се връщат в Сао Пауло.

Сред изявените членове на общността е Стефан Чувалски[121], който идва в колонията през 1936 г. На следващата година идва и тъстът му Павел Домусчи и с негова помощ Стефан отваря дъскорезница в близост до моста на р. Жакутинга, по която транспортират трупите.

След две години Стефан предприема инициатива и с помощта на Педро де Азеведо, строител и презвитер на църквата „Асамблея на Бога“, издигат молитвен храм.

През 1940 г. той се сдобива с камион „Шевролет“, един от първите в общината, и започва да се занимава с превоз на товари, премества се в гр. Ибипорà и работи там в продължение на 20 години. Както е обичайно по онова време, вози и хора в каросерията, които отиват на сватба, например, или разкарва членове на църковния оркестър за участие в различни събития.

Мощният камион „Шевролет“ на Стефан Чувалски (третият от ляво надясно), до него е синът му Жоао (Иван). Гр. Ибипорà, 1948 г.

Стефан построява първата зидана къща в града, но я предоставя на д-р Мауро Филгейрас, за да упражнява лекарската си практика. Той остава 8 години в нея, докато построяват болницата „Санта Терезиня“.

Децата на Стефан Чувалски и Арсения Домусчи, родени в Ибипорà, са: Катарина, Пауло, Николау, Неуза и Нелсън.

Между 1951 и 1973 г. Стефан Чувалски работи като таксиметров шофьор, пенсионира се по здравословни причини.

[121] *Данните са взети от биографичното проучване: „Пионерът: Стефан Чувалски“, архивирано в музея към културната фондация на Ибипора. Автор Мария Лусия Струкер Бизото.*

Трябва да отдадем заслуженото и на Естеван (Стефан) Кринчев[122], който от четиригодишен живее в „Конкордия“. Освен със селскостопанска работа, той се занимава с покупко-продажба на зърно и кафе, което кара с камиона си до различни градове на щата Паранà. Той и синът му Жозе Роберто Кринчев стопанисват 10 алкейре земя, садят соя и царевица, имат овощна градина и пасище, отглеждат млечни крави и други домашни животни. До този момент със сина му са единствените останали собственици в „Конкордия“.

Днес потомците на бесарабските българи, пребивавали в изчезналата вече колония „Конкордия“, упражняват различни професии:

Адвокатска практика: сестрите Лидия Волков и Зулейде Волков заедно с Уилсон Домусчи (гр. Нова Порто Вельо, щата Рондония).

Земеделие: Карлос Николаев.

Говедовъдство: Педро Николаев (гр. Сете Кедас, щата Мато Гросо ду Сул).

Търговия и услуги: Жозе Роберто Кринчев (магазин за хладилна техника, хлебарница и млекарница).

Елена Горбан и Жени Горбан (мебелен магазин в гр. Лондрина, щата Паранà); Жорже Кринчев (тапицерско ателие).

Хелио Talizim (възможно Талызин) (тапицер) и Пауло Чернев (продажба на дървесина).

Счетоводство: Рут Кринчев, Естеван Волков (гр.Сао Пауло).

Военни: Базилио Волков (гр. Сао Пауло).

Преподаватели: Жорже Чернев, Нейде Домусчи, Пауло Чувалски и пастор Жулио Сезар Лукаревски (гр. Лондрина, щата Паранà).

Лекари: д-р Дави Домусчи, д-р Николау Пипиляшков и д-р Нелсон Чувалски (гр. Лондирна, щата Паранà).

Собственици на малки предприятия: Николау Николаев, (дъскорезница, гр. Жукитиба, щата Паранà) и Пауло Домусчи, внук (строителството).

Религия: Карлос Волков, пастор (гр. Сао Пауло).[123]

Приложената скица представя разпределението на терените в колония „Конкордия“.[124]

---

[122] *Стефан Кринчев почина шест месеца, след като на 18.11.2006 г. предостави устни сведения на автора.*

[123] *Данните са предоставени от Леа Кирнев в имейл до автора от 12.10.2006 г.*

[124] *Скицата е направена от автора с информация, предоставена от Естеван Кринчев, Карлос Кирнев и Карлос Николаев, форматирана е от арх. Тереза Кристина Монтейро Косиков и адаптирана от графичните дизайнери Адриано Алвес Барейра и Даниела Барейра Алвес.*

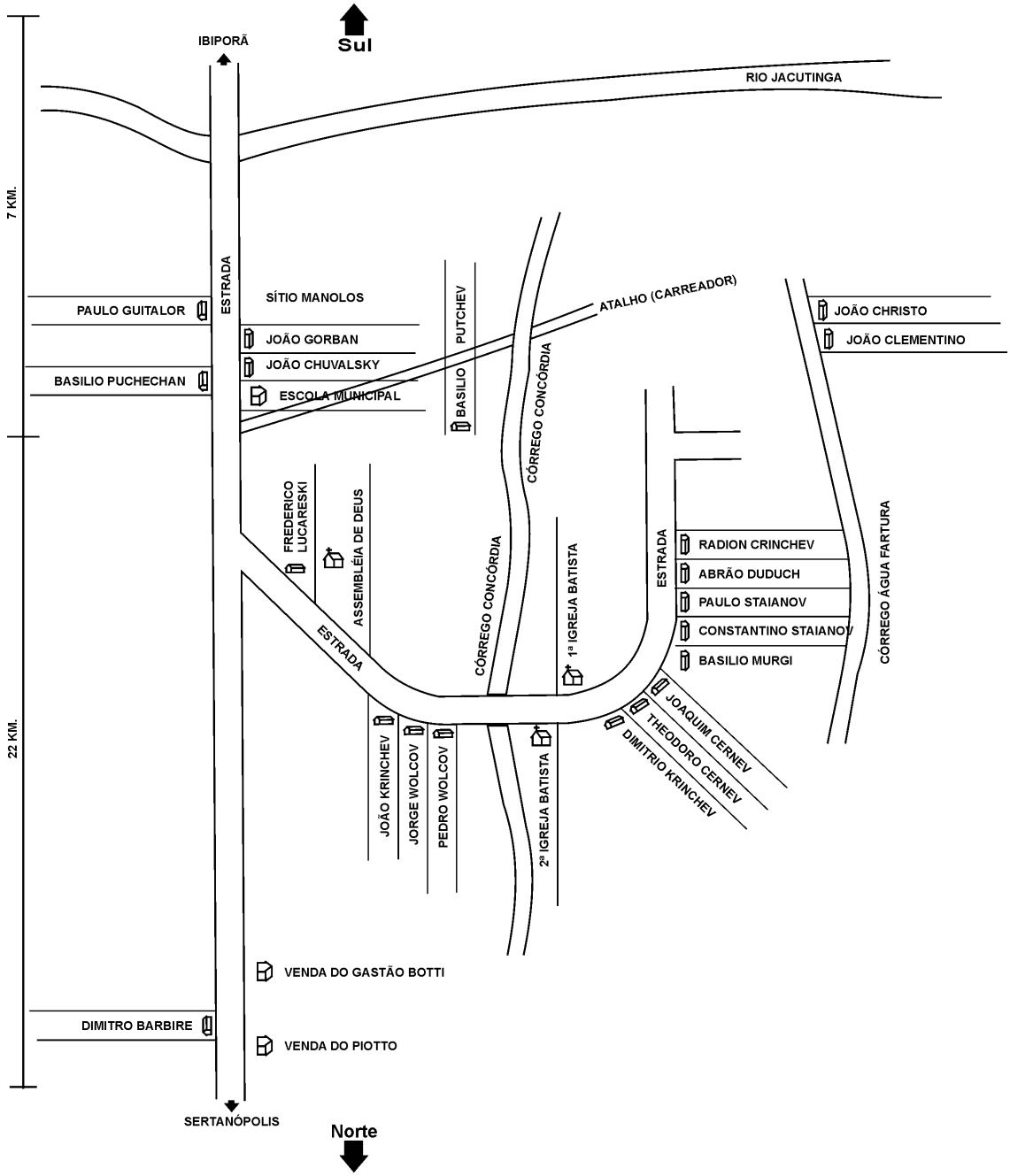
IBIPORÃ
Sul
RIO JACUTINGA
7 KM.
22 KM.
ESTRADA
SÍTIO MANOLOS
PAULO GUITALOR
JOÃO GORBAN
JOÃO CHUVALSKY
BASILIO PUCHECHAN
ESCOLA MUNICIPAL
BASILIO PUTCHEV
ATALHO (CARREADOR)
CÓRREGO CONCÓRDIA
JOÃO CHRISTO
JOÃO CLEMENTINO
FREDERICO LUCARESKI
ASSEMBLÉIA DE DEUS
CÓRREGO CONCÓRDIA
1ª IGREJA BATISTA
ESTRADA
RADION CRINCHEV
ABRÃO DUDUCH
PAULO STAIANOV
CONSTANTINO STAIANOV
BASILIO MURGI
CÓRREGO ÁGUA FARTURA
ESTRADA
JOÃO KRINCHEV
JORGE WOLCOV
PEDRO WOLCOV
2ª IGREJA BATISTA
JOAQUIM CERNEV
THEODORO CERNEV
DIMITRIO KRINCHEV
VENDA DO GASTÃO BOTTI
DIMITRO BARBIRE
VENDA DO PIOTTO
SERTANÓPOLIS
Norte

2. **КОЛОНИЯ „ТЕРА РИКА“ (Община Тера Рика)**

Синоним на богата почва и плодородие „Тера Рика“[125] приема първите заселници, когато все още се нарича „Естрела ду Норте“. Намира се на юг от щата Сао Пауло, в долината на река Паранапанема. Колонизацията там започва през 40-те години на 20. век в района на Жакарезиньо, напредвайки към община Лондрина в северозападна посока на щата Паранà. По това време започва парцелирането на земята, а това улеснява компаниите в разпределението и продажбата на земеделските площи и съответно колонизацията на тази част от Паранà, разбира се, не без намесата на щатското управление. През 1950 г. щатската концесия на земите на „Тера Рика“ е дадена на Аниз Абуд и Адемар де Барос. От своя страна те я прехвърлят на Северозападното дружество за недвижими имоти на Паранà, което се заема с тяхното раздробяване. Нейните служители Енио Пепино и Жоао де Карвальо оформят парцели по 5, 10 и 20 алкейре, с които привличат много заселници.

След продажбата на парцелите районът се оформя и с напредъка, който бележи през следващите години, е провъзгласен за община с името „Тера Рика“.

Интервюираната жителка на „Тера Рика“ Надир Г. Ларанжа синтезира тази фаза, като заявява, че „Северозападното дружество за недвижими имоти на Паранà прилага в „Тера Рика“ известната система за набиране на купувачи, която улеснява придобиването на парцели от 12, 24 и 48 хектара, като дребният стопанин заплаща земята след 4 години, когато кафето започва да дава плод и реализира печалба. Междувременно, докато чакат първата реколта, хората отглеждат други селскостопански култури и животни, за да се препитават“.[126]

През 1957 г. населението в селските райони е 13 000 жители и 7000 в градската зона. Всички се радват на отлични добиви от кафе, памук и други зърнени култури. В градчето има четири хотела, пет къщи за гости, киносалон, много търговски обекти, а транспортът в града и извън него се осъществява от 14 автомобила, 3 джипа и 52 камиона.

Сред първите заселници в района са португалци, италианци, японци, българи и гагаузи. Бесарабските имигранти идват предимно от колониите в съседния щат Сао Пауло: „Есперанса“, „Бализа“, „Аурора“.

Едно от семействата са Генчеви, преди това те отиват на друго място, също в северната част на Паранà, но след като разбират, че стават жертва на незаконно продадени земи, развалят сделката, взимат обратно парите си и отиват в „Тера Рика“.

Тимотео Генчев разказва, че през 50-те години на миналия век в колония „Есперанса“ земите вече не са продуктивни, затова на следващата година, когато той е на 7 г., неговото семейство се премества в „Тера Рика“. От Северозападното дружество за недвижими имоти на Паранà баща му купува 10 алкейре некултивирана земя, заедно с шуреите си Николай и Сергей Мелечко, а други по-малки парцели придобиват на разстояние 4,5 км, пак в „Тера Рика“. Този период е белязан от трагедия, братовчедът на Тимотео – 18-годишният Базилио (Васил), син на вуйчо му

[125] *Богата земя. – Бел. пр.*

[126] *Edson Paulo Calírio. Vale do Paranapanema. Sonhos de Uma Terra Rica. Paranavaí-PR: Editora Gràfica Paranavaí Ltda., 2005, p. 9.*

Николай, е повален от падащо дърво и умира.

След разчистване на терените и подготовка на почвата заселниците се нагърбват със сложната задача да засеят кафе. Но първата реколта се прибира едва след 4 години и за да оцелее семейството, майка му Мария продава от къща на къща в града плодове и зеленчуци от тяхното стопанство.

През 1953 г. северната част на Паранà е засегната от ниски температури и слани, които попарват и унищожават кафеените плантации, причинявайки крайно тежки икономически последици за хората, вложили толкова усилия и средства.

През 1954 г. Атанас Кичук, вдовец с пет деца, който има имот близо до колония „Есперанса“, заминава за „Тера Рика“. Един от синовете му, Иван Кичук, на 33 г., е женен за Тодора Стефогло. Тя идва тригодишна в Бразилия с родителите си София и Димитър Стефогло, а новороденàта ѝ сестра, дори не е вписана в паспорта. Иван и Тодора се срещат в „Есперанса“, където по-късно се женят.

В „Тера Рика“ Атанас купува на изплащане за пет години 10 алкейре земя. Постепенно придобива още, като стига до 55 алкейре. Докато разчистват терена за засаждане на кафе, Атанас и синовете му работят на други места, за да издържат семейството. Когато се стабилизират финансово, купуват още земя, общо 40 алкейре. Техни съседи са Стоянови, които обработва 12 алкейре.

През 1955 г., преди кафеените дръвчета да започнат да дават плод, друга студена вълна попарва насажденията и довеждат до паника заселниците до такава степен, че цяло едно семейство се хвърля с камиона си във водите на р. Паранапанема!

В „Тера Рика“ пребивават 6-7 бесарабски семейства, които идват от „Есперанса“, а именно тези на: Трифон Чернев, Александър Стоянов, Тодор Стоянов, Николай Чичибаба, Иван Кирилов и Иван Стефанов. Семейство Маркови пък идва от „Бализа“.

Тодор Стоянов се заселва със семейството си в „Тера Рика“, по това време синовете му Александър и Михаил са на 14 и 13 години.[127]

Особеното за „Тера Рика“ е, че стопанствата на заселниците са отдалечени едно от друго, независимо че се намират в рамките на една община, затова те трудно се структурират в колония.

Както вече се спомена, от създаването на „Тера Рика“ основната култура, която се отглежда, е кафето. В периода 1970–1980 г. се взима решение за неговото изкореняване[128] и се предприемат инициативи за развитие на говедовъдството. Съвсем логично последиците от това водят до драстично намаляване на селското население.

На 4.12.2005 г. община Тера Рика отбелязва 50-та си годишнина. На тържественото събитие присъстват и братята Тимотео и Сержио Генчеви.

---

[127] *Михаил се жени за Казимира Катана, Александър за Тереза Мария Фредерико, синът им се казва Жозе Роберто Стоянов.*

[128] *Към тази мярка се прибягва заради свръхпроизводство и залежаване на продукцията .– Бел. пр.*

III. КОЛОНИИ В ЩАТА МАТО ГРОСО ДУ СУЛ

„КОЛОНИЯ ВЕЛЯ“ И „КОЛОНИЯ НОВА“ (Община Теренос)

През 30-те години (20. век) започва колонизация на района на Теренос, тогава в рамките на община Кампо Гранде, чийто едноименен град е столица на щата Мато Гросо, на 23 км от Теренос. На 8 май 1932 г. се взима решение за парцелиране на района, така се създава „Колония веля“. 105 са парцелите по 10, 20 и 30 хектара, като желаещите да закупят земя се задължават да изплатят 2/3 от стойността при подписване на предварителния договор, а 1/3 се обвързва с акта за предоставяне на окончателното право на собственост.

Българите и гагаузите, които идват в Теренос, са привлечени от отличното качество на земята, подходяща за развитие на разнообразна селскостопанска дейност. Но целият район е обрасъл с храсти и ниска растителност и тъй като не разполагат с механизация за разчистване, заселниците се заемат да подготвят парцелите единствено с брадви, мотики, сърпове и ръчни триони. Те култивират земята, като я подготвя за различни култури, с предпочитание към ориза и пшеницата, отглеждат млекодайни животни. Хората залагат на плодородната земя, чувстват се обнадеждени и щастливи, че имат свои стопанства, това се превръща в голям стимул за тях да продължат напред.

Сред семействата, които се заселват и образуват колонията, са Бакаржи (братята Никифор и Васил), Боги, Карамалак, Тулуш, Жакови, Баланюк, Гайдаржи и др.

В архивния регистър е отбелязано закупуването на следните номера парцели от:

Бакаржи (различни членове на фамилията) №15 – 23 ха; №70 – 38 ха; №79 – 28 ха и № 79-А – 28 ха;

Боги: № 26 – 73 ха;

Караламак: № 69 – 39 ха; №71 – 43 ха; № 81 – 30 ха; №82 – 27 ха; № 83 – 29 ха; № 86 – 39 ха и № 100 – 62 ха;

Тулуш: №67 – 32 ха;

Гайдаржи: №85 – 16 ха.

Усилена работа на полето: Никифор Бакаржи и синовете му Николау, Педро и Естевао. Теренос, 1948 г.

Собствеността на Бакарджи се намира на 12 км по пътя към новозараждащия се град Теренос. Никифор и съпругата му Ивана идват в Бразилия с три деца. В Теренос вече са осем и тъй като трябва да ходят на училище, се преместват в гр. Кампо Гранде. В Теренос остават най-големите: Жорже (Георги), вече женен, обработва 1/8 от земята, дарена от баща му; Мария, омъжена за Пауло (Павел) Кучин, също се занимава със земеделие, както и Параскева, омъже-

на за Ернесто Вернер. Николау, също семеен, използва своя дял до 1959 г., като отглежда ориз, също така произвежда и продава тухли. Къщата и плевнята на семейство Бакаржи още са запазени.

Георги Боги и семейството му[129] идват в Теренос по препоръка на приятел, който ги информира, че там има техни земляци. „Колония веля“ е вече формирана и Боги купува земя от трето лице. След време Георги отваря магазин за стоки на едро и дребно. Той е пионер в закупуването и използването на земеделска техника, започва с трактор, който значително облекчава работата на полето. В Теренос, освен четирите деца, с които семейството идва в Бразилия, се раждат още толкова, а именно: Ана, Флора, Жоао и Роза.

Семейство Боги прибира реколтата от ориз

Терените в „Колония веля“ се разпродават на около стотина латвийски, български, германски и руски семейства, след това община Кампо Гранде предприема ново деление на земя в съседен район, който нарича „Колония нова“, като оформя още 155 парцела.

Така в двете колонии с общо 260 парцела заселниците развиват не само земеделие, те създават и град Теренос, построен върху първи, втори и трети парцел на „Колония веля“. В Теренос се заселват Николай Зубков, Георги Боги, Георги Торган, Ефрем Баланюк, Венер и Ервидио Лапин, като последните двама са от немски и латвийски произход. Днес това ядро е градският център на Теренос, провъзгласен за община на 11 декември 1953 г. Значението на колониите в Теренос е голямо, за това свидетелства и нещо любопитно: градът отбелязва своя празник на 8 май, датата на която е създадена „Колония веля“, а не когато е обявен за общински център, каквато е общата практика.

[129] *Вж.: III глава, фамилия Боги.*

IV. КОЛОНИЯ В ЩАТА РИО ГРАНДЕ ДУ СУЛ

КОЛОНИЯ „ЛАЖЕАДО ЕНРИКЕ“ (Община Пауло Бенто)

Лажеадо Енрике е обширна земя, днес в община Пауло Бенто, отделена от община Ерешим през 1996 г. Намира се на 13 км от центъра на гр. Ерешим и на 6 км от центъра на Пауло Бенто.

В периода 1928–1929 г. много бесарабски семейства напускат щата Сао Пауло и се насочват към Лажеадо Енрике, след изтичане на трудовите договори, прекъсването им по взаимно съгласие или бягство от плантациите.

Придружени от семействата си, за там заминават: Димитър Атанасов Кирнев, Георги Гайдаржи, Иван Гайдаржи, Михаил Гайдаржи, Иван Ужаков, Стефан Николау (Николаев), Дан Чинаски, Петър Кадуков, Петър Коруков и несемейният Анани Стоев.

Константин Карамалак, Иван Иванов и Петър Иванов, отиват в Ерешим, по съвет на Иван Ворников, който им казва, че там има няколко бесарабски семейства.

Анна (Телпиз) Карамалак съобщава за 25 семейства, които се заселват в района на Ерешим, тя споменава също семействата Грънчар, Бобко, Иванович и Будиан. Будиан обаче се заселва в градската част на Ерешим.

Семействата започват да разчистват наетата земя, през която минава малката река Лажеадо, но остават там около година, понеже придобиват собствена земя от 5 до 10 алкейре пак в „Лажеадо Енрике“ или в близост до него.

По-късно някои се преместват в местността Пинял, като Петър Иванов, Стефан Николау (Николаев), Константин Караламак, Михаил Бобко и Васил Кирнев, който наследява също половината от първоначалните 10 алкейре на баща си в „Лажеадо Енрике“. Другата половина все още се стопанисва от брат му Иван Кирнев, женен за бразилката Сабина Балдига.

Иван Ужаков купува земя в близост до река Тигре.

Иван Гайдаржи, по прякор Големия Иван, заради високия си ръст и сила, много весел човек, който винаги пее на празниците на българската общност, се жени за италианката Роза Делфина. Когато овдовява, тя остава да живее в стопанството от 5 алкейре, купени от съпруга ѝ.

Васила Карамалак, дъщеря на Елена Талова Плагова и Константин Карамалак, родена 1912 г., се омъжва за Михаил Бобко, роден 1921 г., раждат им се пет деца: Елена, Валдомиро, Мигел, Жорже и Васко.

Валдомиро от фамилията Николау се жени за Селита Тестолин, а брат ѝ за сестрата на Валдомиро – Олга Николаев.

Иван Кирнев, син на Васил Кирнев, се жени за Терезиня Тестолин, сестра на Селита Тестолин Николау. Раждат им се четирима сина: Родриго, Марсио, Рафаел и Леонардо.

Бесарабските заселници построяват в „Лажеадо Енрике“ дървена православна църква върху земя, предоставена от Анани Стоев, към която има гробище.

В църквата обредите, браковете, кръщенията и службите се водят от свещеник Кучев. Когато го повикат, той винаги идва от гр. Пасо Фундо, намиращ се в север-

ната част на щата Рио Гранде ду Сул.

Георги Гайдаржи е най-образованият сред земляците и проявява лидерски качества. Като дякон той „можеше да кръщава, бракосъчетава, да опява починалите и да разяснява написаното в Библията.“ [130] На него общността дължи отварянето на първото училище и идването на учителка. За съжаление училището не просъществува дълго.

Преди новото гробище известно време съществува друго, с не повече от 5-6 гроба, сред които на две момчета, братя на Жоао Кирнев и Базилио Кирнев. Впоследствие то е изоставено.

Дървената постройка на православната църква е заменена с тухлената постройка на параклиса „Преображение Господне“, чийто строеж започва на 01.12.1991 г., а официалното освещаване е на 15.08.1993 г.

В гробището до параклиса наред с други заселници са погребани:

Иван Иванов (25.06.1910–07.08.1988), съпругата му Роза Делфина Иванов (10.01.1917–08.05.1997), дъщеря му Фима Иванов (02.09.1956–16.09.1994) и брат му Васил Иванов (01.06.1918–01.05.2001). Мигел Гайдаржи (20.11.1928–23.05.1993) и синът му Жозе Гайдаржи (26.03.1963–06.11.2000).

Жозе Гайдаржи (17.06.1951–19.11.1957), син на Иван Гайдаржи.

Иван Гайдаржи (12.07.1921–31.12.1985), син на Георги Гайдаржи.

Алешандре Гайдаржи (08.09.1933–11.05.2000).

Васил Гайдаржи (24.05.1919–06.03.1980) и съпругата му Елена Гайдаржи (03.08.1919–17.04.1991).

Павел Гайдаржи (? – 09.10.1995).

Мария Куруков (10.10.1933–12.08.1974).

Анна Кирнева, съпруга на Васил Кирнев

Иван Ужаков (06.04.1916–09.06.2006) и съпругата му Юлия Ужакова (13.01.1917–06.01.1989).

Анани Ужаков (21.06.1891–10.07.1977) и съпругата му Мелания Ужакова (10.07.1899 – 10.09.1967).

Димитър Кирнев (24.10.1888– 09.06.1974) и съпругата му Елена Кирнев (06.05.1886– 04.02.1970), родители на Базилио Кирнев и Жоао Кирнев.

Анна Кирнев (01.06.1925– 26.04.1981).

Алешандре Кирнев (24.06.1929–27.01.1982).

Константин Карамалак (30.10.1887–11.07.1980), съпругата му Елена Карамалак (23.04.1886–10.10.1971) и синът им Юлиян Карамалак (04.03.1922–15.06.2004).

Стефан Николау (29.02.1908–19.01.1977) и съпругата му Теодора Николау (23.08.1911–21.11.1981).

---

[130] *Иван Кирнев. Устни сведения, записани от автора на 13.11.2006 г. в „Лажеадо Енрике“.*

Елена Карамалак

Васил Иванов

Иван Иванов

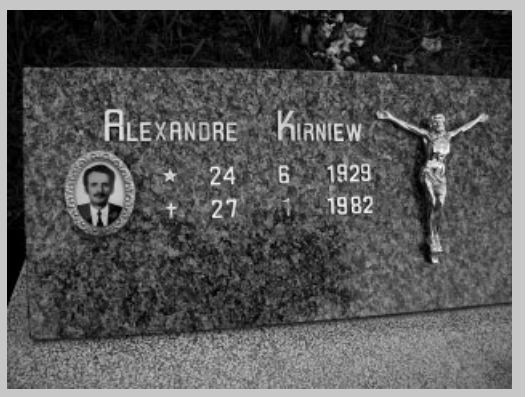

Алешандре Кирнев

Съпрузите Теодора и Стефан Николаеви

В ДОПЪЛНЕНИЕ:

През ноември 2006 г. авторът и съпругата му Терезиня Апаресида Монтейро Косиков посещават колония „Лажеадо Енрике“, както и други места в щата Рио Гранде до Сул, с цел да проучат присъствието на бесарабски заселници.

Впечатлен от прочетеното в книгата „Руската имиграция в Рио Гранде до Сул“ с подзаглавие „Дългите пътища на надеждата“, написана от Жасинто Анатолио Заболоцки, авторът се отправя на 12.11.2006 г. към град Кампина дас Мисойнс, северозападната част на Рио Гранде до Сул, близо до река Уругвай, граничеща с Аржентина.

До 1914 г. бесарабските българи и гагаузи са поданици на царска Русия, затова е твърде възможно в района на Кампина дас Мисойнс, където се заселват толкова славянски имигранти, да има наследници на бесарабски българи и гагаузи. По тази причина авторът и съпругата му пътуват по селските пътища от Кампина дас Мисойнс до района на Линя Пака Сул, споменат в книгата, в чийто център се намира православна църква. При пристигането попадат на тържество по повод 50-а годишнина на училище „Андрей Марусяк“. Гостите са сърдечно посрещнати и представени на руската общност, в присъствието на автора на книгата за руските заселници в щата – Жасинто Анатолио Заболоцки и съпругата му Илзе Ана Заболоцки, на нейните родители Якоб Оскар Периус и Фелисита Мария Периус, както и на техния зет Яков Федорук. Сред тях са също Милтон Авелино Волквайс и съпругата му, гости от община Трес де Майо, щата Рио Гранде ду Сул, и свещеник Николай Капуста от Руската православна църква в Бразилия със съпругата си Олга.

Събитието е отразено в местните медии, което даде възможност на автора да разкрие причините за идването си в града, провокирано от книгата за руската имиграция в Рио Гранде до Сул.

Жорже Косиков, отец Николай Капуста и Жасинто Анатолио Заболоцки пред църквата „Свети Йоан Кръстител“. Линя Пака Сул, щата Рио Гранде ду Сул, 12.11.2006 г.

По покана на свещеник Николай гостите посещават православната църква „Св. Йоан Кръстител“. Направената снимка там Жасинто Анатолио Заболоцки публикува в третото издание на своята книга през 2007 г. Авторът и съпругата му гостуват също в дома на семейство Заболоцки и получават като подарък ръчно изработено и изписано дървено яйце, в знак на зародилото се приятелство. А на притежавания от автора екземпляр на неговата книга Заболоцки написва: „Книгата спасява историческото и културно наследство на нашите предци и запълва една празнота в местната и бразилска библиография относно руската имиграция.“

ТРЕТА ГЛАВА

ФАМИЛНИ ИСТОРИИ И РОДОСЛОВИЯ

Малките истории правят голямата история.

ФАМИЛИЯ АРАБАДЖИ (ARABAGE, ARABAJE, RABAJI, RABADJI)

***АНКЕТИРАН: ЖОАО АРАБАЖЕ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници. Роден на 06.08.1927 г. По професия техник-химик, специализиран в анализа на стоманени сплави. Женен за Вера Гайдей. Живеят в гр. Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло. Писмено сведение от 21.03.2006 г.*

Николай и Домника Арабаджи, дядо и баба на анкетирания, са от с. Чийший, там те живеят със синовете си Димитър, Александър, Тодор и Георги. Занимават се със земеделие. След прибиране на реколтата, основна грижа на семейството е да приготви и съхрани зимнина за тежката и продължителна зима. През студените месеци мъжете работят каквото намерят по съседните села и градове, населени с различни етноси.

Румънският режим ограничава и потиска населението, икономическото положение става тежко. Когато научават, че има възможност да отидат в друга държава, Арабаджи решават, че това може да е добра възможност за тях, ентусиазирани от „обещанията, че ще получат земя, много земя!“ За разпалване на тези очаквания основна роля вероятно изиграват т.н. посредници. Предполага се, че семейството продава имотите си и предприема пътуване с влак до Хамбург, Германия. Оттам се качва на параход в трета класа. Пътуването преминава нормално, но е белязано от тъжни моменти, умират хора, а водите на океана поемат телата им.

Акостират в пристанището на Рио де Жанейро и прекарат карантинния период на Иля дас Флорес. След напускане на острова се отправят към кафеените плантации. Според направена справка, Арабаджи заминават за община Линс, щата Сао Пауло.

Николай, дядо на анкетирания, не е доволен от положението на семейството и решава да се върнат в Бесарабия. Но няма достатъчно пари да купи билети за всички, затова първо тръгват с жена си Домника и двама от синовете – Александър и най-малкия Георги.

Тодора, майка на анкетирания, дори ги моли да върнат чеиза ѝ, като вярва, че скоро и останалите ще потеглят към родината.

Не се знае с точност, но вероятно Николай и Домника не успяват да си върнат или да купят отново къщата в Чийший, затова отиват в село Алуат. Там Николай става местния „ветеринарен доктор“, грижи се за конете и овцете на селото, защото разбира от тази работа. Така спечелва уважението на хората, които постоянно го търсят за помощ.

Другите роднините на анкетирания по майчина линия – семейство Кабаран, след като пристигат в Бразилия, отиват в Пансиона за имигранти в Сао Пауло. По

същото време хората там се вдигат на бунт, като разбират, че нищо от дадените обещания няма да бъде изпълнено. За да го потушат „властите ги изпращат на Иля дус Поркос, сега остров Аншиета[131], където много от тях намират смъртта си.“

Когато отиват на работа в земеделските имения, не всички семейства подписват трудови договори, принуждават ги да купуват всичко от местния магазин и повечето от тях задлъжняват. Някои успяват да напуснат плантациите, същото прави и Димитър, бащата на анкетирания. След Линс, последователно живее в други два града на щата Сао Пауло: Кубатао и Сантос. В последния се жени за Тодора Кабаран. Хората наричат Димитър Арабаджи „Царюв Митьо“, работи на железопътната линия Сантос-Жукиà, притежава две вагонетки, с които извозва изкопаната пръст.

За него разказват куриозна случка. „Веднъж той видял човек да яде рападура (пресована кафява захар). Един от българите я опитал и много му харесала. Баща ми също отишъл да си купи, но не успял да обясни какво точно иска и вместо сладка захар получил калъп сапун. Започнал да го яде, а устатата му се напълнила с пяна. Другарите му казали да го хвърли, но той отговорил:

„- Пени се, не пени, пари съм дал! И продължил да яде сапуна!“

По това време Тодора се разболява от малария, дори покрита с куп одеяла, трепери от студ. Лекарите препоръчват да отиде на посух климат. Така семейството се отправя към гр. Сао Пауло, първо минава през гр. Можи дас Крузес и някои други места, докато накрая се заселват в квартала „Вила Бела“ на щатската столица.

Дона Арабаже и Василе Косков (Кочков) с кумовете си Жоао и Вера (Гайдей) Арабаже. Сао Пауло, 1956 г.

В неделните дни роднини и приятели си гостуват, а следобед жените сядат пред някоя къща да поговорят „на български“ и да „почоплят“ слънчогледови семки. Мъжете също се събират по къщите или пред магазина, пият „пинга,[132] замезват с хляб и салам, разговорят, пеят и си спомнят за родината.

Анкетираният говори и пише добре на българския език и води кореспонденция с една братовчедка на кирилица. Тя е дъщеря на най-малкия брат на баща му. Когато се свързва с нея, тя живее в Молдова, а днес в Рим, Италия. Сестрите му също разбират езика, но не могат да четат и пишат.

Българската кухня е запазена в семейството. Съпругата на анкетирания е с ук-

[131] *Намира се в акваторията на гр. Убатуба, щата Сао Пауло. – Бел. пр.*

[132] *Ракия от захарна тръстика. – Бел. пр.*

раински корени, но знае да приготвя пача, гушки, кисело зеле, краставички, както и вареники, плачинта и популярния борш.

Семейство Арабаджи има малко останали роднини в Молдова, те живеят в село Алуат. Онези, които се завръщат в Бесарабия, вече са починали.

Жоао Арабаже не може да каже със сигурност дали животът се оказва по-добър за останалите в Бразилия, или за завърналите се в Бесарабия, но „мисля, че които дойдоха и останаха в Бразилия, въпреки големите трудности, имаха повече шанс за напредък, по-добри възможности за реализация и не им се наложи да преживяват войни и тоталитарни режими.

Това, което най-много ме радва е, че в Бразилия всеки има възможност за реализация, без да е подложен на политическа или религиозна дискриминация. Има свободата да замине, където пожелае, както и да се върне, да изразява мнение, без да се страхува. Бразилия няма териториални спорове със съседни страни и не се сблъсква с всички онези проблеми, толкова характерни за други места по света“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ АРАБАДЖИ (РАБАДЖИ)

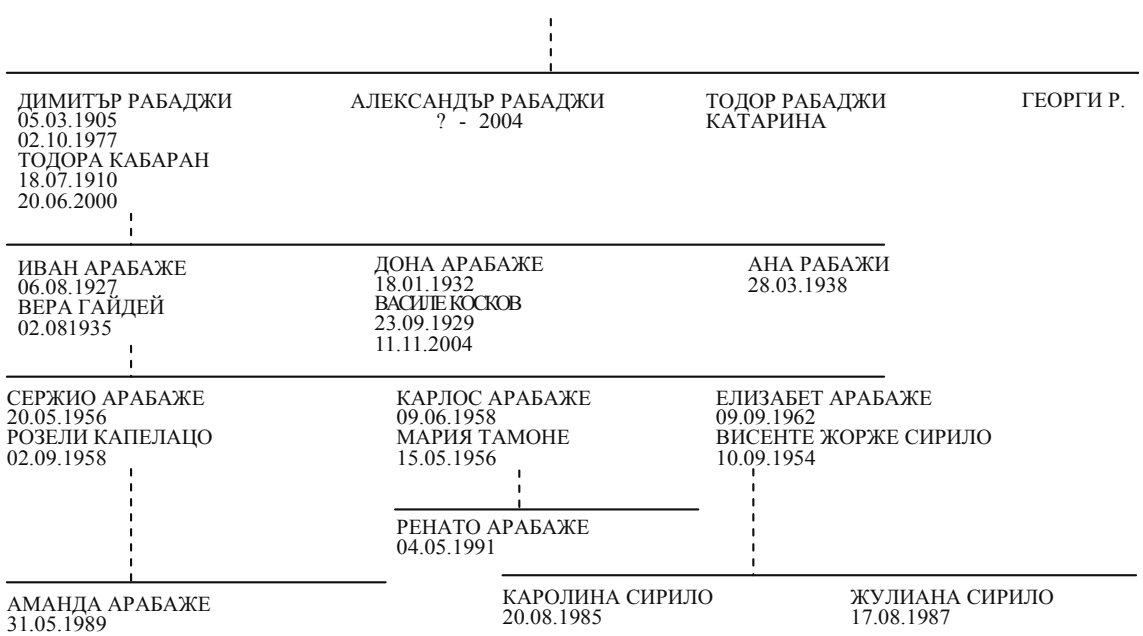

ФАМИЛИЯ АРНАУТ (ARNAUT)

БИОГРАФИЯ НА АНА АРНАУТ, ОМЪЖЕНА ЗА ИВАН КОНОВАЛОВ.
АНКЕТИРАН МАРКОС КОНОВАЛОВ, *бразилец, потомък на бесарабски заселници. Роден на 19.11.1961 г., бизнес администратор, женен за Кристиане Алварес, живеят в гр. Сао Каетано ду Сул. Информация от 04.08.2006 г.*

Анна Арнаут е родена на 17.04.1922 г. в гр. Комрат, Бесарабия. Тя е шесто дете в семейството, носи името на баба си по бащина линия. За нещастие преди нея умират четири деца: Мария, Катя, Елена и Стефан, остава само Соня, 4 години по-голяма от Анна. Кръщават я според православните обичаи в църквата „Свети Йоан“ в Комрат, където в детските си години баща ѝ помага на свещеника.

Четири години по-късно в семейството се раждат още две деца – Георги и Константин. По това време животът в Бесарабия става труден заради анексирането ѝ от Румъния, която се отнася враждебно към населението и налага тежки данъци.

През 20-те години на миналия век бразилското правителство провежда в цяла Европа интензивна пропаганда за набиране на работна ръка, нужна за кафеените плантации. Обещава заселниците да получат дом, земя и първоначална помощ, като уверява, че страната ще осигури добри възможности за живот, а транспортните разходи се поемат от щатската управа на Сао Пауло.

Георги и Мария Арнаут с три от децата си (от ляво надясно): Соня, Георги и Анна, 1930 г.

Така Георги, тогава на 35 г., решава да емигрира в Бразилия, по-малкият му брат Димитър, на 20 г., също се присъединява към него.

В началото на 1926 г. започва голямото пътуване на семейство Арнаут до Бразилия. Те затварят вратата на дома си, оставят близките си и тръгват към една напълно непозната страна. Цяла нощ пътуват с каруца до Кишинев, след това с влак през Румъния, Унгария, Австрия, Германия и Франция и стигнат до пристанището на гр. Шербур, Северозападна Франция. На 22.02.1926 г. отплават в посока Южна Америка с парахода „Desna“, собственост на английската компания „Royal Mail Line“.

Пътуването в трета класа е свързано с много неудобства, пътниците, особено по-възрастните, се чувстват зле през повече от времето. При смъртни случаи увиват телата в одеяла и ги „погребват“ във водите на океана.

На 12.03.1926 г. Георги и семейството му достигат пристанището на гр. Сантос. С влак заминават за Сао Пауло и ги настаняват в пансиона за имигранти в квартала „Брас“. Там се чувстват добре, доволни от условията и храната, която получават три пъти на ден.

Предупредени от други земляци за лошите условия на работа и виждайки, че даваните обещания няма да бъдат изпълнени, новодошлите, сред които и семейство Арнаут, се вдигат на бунт, твърдо решени да не работят на плантациите. За да потушат недоволството, властите ги изпращат на Иля дус Поркос. Условията там са крайно лоши и много хора, особено деца, се разболяват и умират от недохранване и липса на медицински грижи.

През трите месеца, които остават там, Константин, малкото седеммесечно братче на Анна, умира и го погребват на острова. Това е първата голяма болка и разочарование за семейство Арнаут на бразилска земя.[133]

В резултат от преживяното и мъката по загубеното дете, семейство Арнаут решава да се върне в Бесарабия, възползвайки се от факта, че бразилското правителство започва да осигурява завръщането на някои недоволни семейства.

Георги и брат му Димитър решават да останат, за да спестят пари за билети, и да се върнат по-късно. Така Мария с трите деца се връща в Европа, както и много други семейства. В Комрат се настаняват в къщата си и не след дълго Мария разбира, че е бременна. За да изхрани децата, продава от произведените в двора плодове и зеленчуци, работи и по чужди ниви. След месеците на бременност Анна ражда малкия Петър.

Междувременно в Сао Пауло съпругът ѝ Георги решава да не се връща в Бесарабия, а да прибере семейството при себе си.

През септември 1928 г. по-малкият брат на Георги – Димитър се венчава в гръцката православна църква в Сао Пауло за 17-годишната Анна Задкова.

В началото на 30-те години Мария и децата се подготвят да се върнат в Бразилия, но друго тъжно събитие сполетява семейството. Почти 3-годишният Петър се разболява и умира преди пътуването. Този син Георги никога не вижда.

Анна и децата отново заминават за Бразилия, този път те се качват от пристанището на Антверпен на парахода „Josephine Charlotte“. Пристигат в Сантос на 22.04.1930 г., така семейството отново се събира и наема квартира в квартала „Мока“ на гр. Сао Пауло. След два месеца заминава за кафеена плантация в района на Бебедоуро, северната част на щата Сао Пауло. Там се среща и установява първи контакт със свои сънародници евангелисти.

Георги е добър съпруг и работлив човек, но когато пие се превръща в насилник.

На следващата година, на Цветница, нещастие отново сполетява семейството. Най-голямата дъщеря Соня се разболява и за една седмица умира, ненавършила 13 години.

След няколко месеца Георги и семейството му се преместват в съседна плантация, където се ражда Олга. Работата е изключително тежка, а заплащането не стига дори да платят дълга си в магазина. Затова Георги решава да избяга и да отиде сам в Сао Пауло. Там среща сънародника си Иван Бургуджи, който го въвежда в баптизма, впоследствие той се кръщава и окончателно отказва алкохола.

[133] *Според смъртния акт, Константин се разболява от коклюш и умира на 04.06.1926 г.*

Георги започва работа във фабрика за сапун, отново се установява в квартала „Мока“ и скоро довежда семейството и брат си Димитър. През 1932 г. за кой ли път семейството потъва в траур. Едва навършила годинка Олга се разболява и умира.

През 1934 г., по препоръка на пастор Симеон Молоченко, семейство Арнаут се премества в района на община Бури, където има значителна славянска общност и активна конгрегация, принадлежаща към руската баптистка „Църква на Светлината“ със седалище в гр. Сао Пауло.

Службите се провеждат на два езика, така Анна научава руски език, пее също в църковния хор. По това време тя за първи път среща Иван Коновалов, родом от Кахул. Той е на 8 г., когато заминава за Бразилия, също през 1926 г., заедно с родителите си Иван и Пелагия, братята Архип и Сава, баба, дядо, чичовци и братовчеди.

Коновалови са баптисти, те също пребивават в Пансиона за имигранти в Сао Пауло, както и на Иля дус Поркос, където умира петмесечният им син Сава.[134]

През юли 1939 г. семейство Арнаут отива в имението „Есмералда“, край гр. Секейра Сезар, за да работи в по-голяма памучна плантация.

На 07.07.1941 г. Анна и Иван сключват граждански брак в гр. Санта Барбара ду Рио Пардо, щата Сао Пауло, а след седмица пастор Молоченко ги венчава в руската баптистка „Църква на Светлината“ в Сао Пауло.

Двойката се настанява в квартала „Вила Пруденте“, Сао Пауло, но Анна забременява и те се връщат в Серкейра Сесар, на следващата година там се ражда дъщеря им Сара.

През 1943 г. Иван и Анна се установяват в гр. Бури и построяват първата си къща. Следващата година се ражда синът им Павел. По това време Симеон Пугачов учи Анна да свири на мандолина и тя се присъединява към църковния оркестър.

През октомври 1949 г., когато в семейството се раждат още две деца – Жорже и Исайас, то се премества в гр. Сао Каетано ду Сул, близо до Сао Пауло.

След раждането на Луиза през 1951 г., пето дете в семейството, Анна започва да шие за различни ателиета в квартала „Брас“, за да подпомага семейните финанси. В следващите четири години се раждат Жоао Карлос и Ана Мария.

През 1957 г., на 63 г. умира Мария, майката на Анна, по това време Анна е бременна с осмото си дете. Вероятно заради болката от загубата на майка си, тя ражда в седмия месец сина си Яков, който е толкова малък, че се побира в кутия за обувки.

През 1959 г. още едно дете идва на бял свят – Марта, скоро след това Анна започва да продава дрехи, по-късно и продукти на модните марки „Christian Grey“ и „Avon“.

Същата година сестрата на Анна – Люба решава да емигрира в САЩ, последвана от годеника си Пауло, двамата се женят в началото на 60-те години в Ню Йорк.

През 1961 г. Анна ражда последно си десето дете Маркос. В средата на 60-те години Иван се пенсионира по здравословни причини и започва да помага на съпругата си, като разнася ушитото от нея из квартала „Брас“.

През април 1969 г., когато се раждат първите внуци на Анна, умира и бащата ѝ Георги.

През 1972 г., по случай 50-та си годишнина, Анна за пръв път посещава сестра си Люба в САЩ, където прекарва три месеца. През 1978 г., след 28 години, семейство Коновалови напуска квартала, в който отглежда децата си, и се премества на

[134] *Според смъртния акт, Сава умира на 27.04..1926 г., поради липса на медицински грижи.*

улица „Монте Алегре“, в центъра на Сао Каетано до Сул.

През октомври същата година Иван умира, слагайки край на 37-годишен семеен живот, изпълнен с щастие, мечти, борби и радости.

През 1984 г. Анна, прехвърлила вече 60-те, заминава за САЩ, за да се грижи за сестра си Люба, която впоследствие умира на 50 г. Анна получава зелена карта, която ѝ дава право през следващите десет години да пребивава в САЩ с някои от децата си. Но през август същата година Анна се натурализира и гордо получава бразилско гражданство.

През ноември 1987 г. тя губи брат си Георги, който умира на 64 години.

През 1992 г., след дълъг престой в САЩ, Анна навършва 70 години, подобаващо отпразнувани с деца и внуци. На следващата година тя осъществява голямата си мечта да посети родния си град Комрат, Молдова, придружена от най-малкия си син Маркос. Анна отива на мястото, където е била родната ѝ къща, за която пази свидни спомени. Среща се с братовчеди, които не познава. За съжаление чичовците и лелите, за които си спомня, са починали, някои от които по време на Втората световна война.

Със сина си Анна отиват и до родния град на съпруга си Иван – гр. Кахул, и се срещнат с част от семейство Коновалови.

Анна (Арнаут) Коновалов със сина си Маркос Коновалов, 1993 г.

През 1996 г., след като задомява и последното си дете, Анна най-накрая има възможност да си почине и да пътува, без да се притеснява за децата си. През 2006 г. тя пак посещава САЩ, а после се връща в комфортния си апартамент в град Сао Каетано ду Сул.

На 84 години, в компанията на десетте си деца, четирима зетьове и шест снахи, баба се радва на 25-те си внуци и 10-те правнуци. Една благословена жена, обградена от любовта и уважението на всички!

В ДОПЪЛНЕНИЕ:

Анкетираният съобщава за Екатерина и Васил Христогло, на 89 и 81години, които пристигат в Бразилия през 1926 г. с родителите си Илия и Евгения Христогло. Семейството пребивава на Иля дус Поркос, където тринадесетгодишният им син Никола умира на 6 май 1926 г. Месец по-късно майка им Евгения също се разболява и умира на острова.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ АРНАУТ

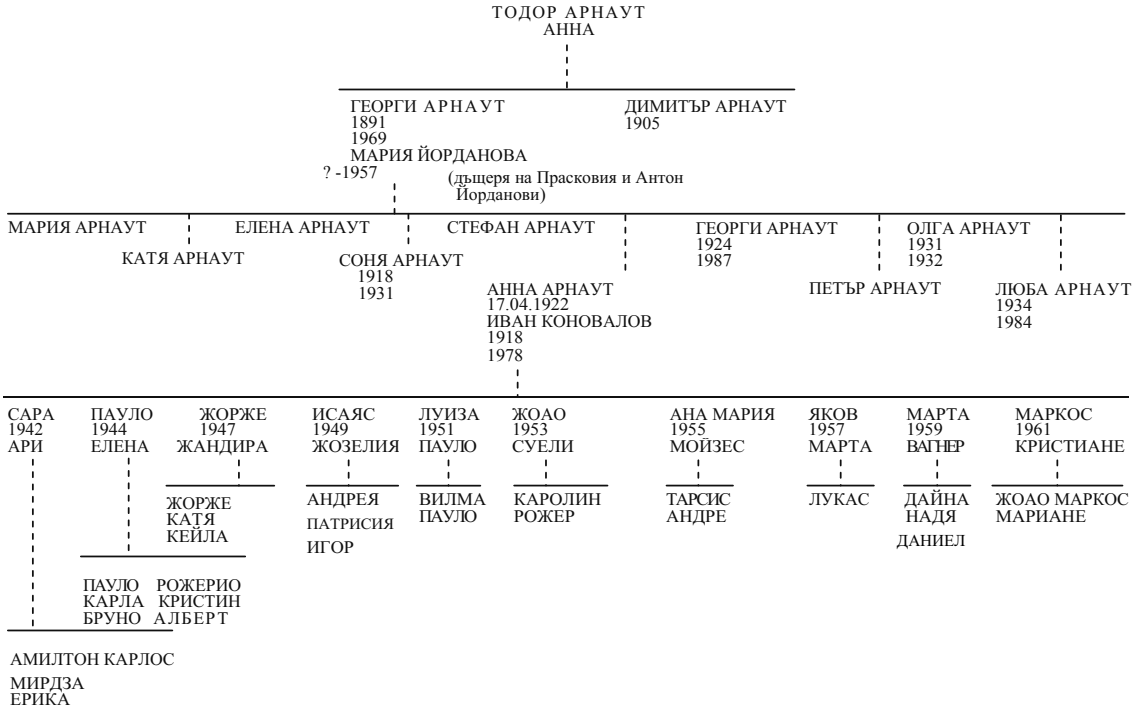

ФАМИЛИЯ БАКАРЖИ (BACARGI BACARGY, BACARJI)

АНКЕТИРАНИ: БИРАЖАР БАКАРЖИ, *бразилец, потомък на бесарабски заселници. Роден на 16.08.1947 г., търговец, женен за Ноемия Бакаржи, жител на гр. Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул.* ***ЛУСЕЛИЯ БАКАРЖИ,*** *бразилка, потомка на бесарабски заселници. Родена на 28.02.1957 г., омъжена за Роберто Перес де Соуза, живеят в гр. Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул. Писмени сведения от 10.06.2006 г.*

Васил Бакаржи, син на Николай Бакаржи, роден в гр. Тараклия, Бесарабия, се жени за третата си братовчедка Мария Бакаржи. Те живеят в близко до града село с децата си Васил и Ради, занимават се със земеделие. Васил много иска да подобри живота на семейството, затова се възползва от поканата на брат си Никифор, който от шест години живее в Бразилия. Никифор пристига със съпругата си Ивана и 4-те им деца: Георги, Мария, Параскева и Петър, който умира от обезводняване шест месеца след пристигането.

През 1931 г., когато семейството на Васил тръгва за Бразилия, децата Васил и Ради са на седем и четири години. Бакаржи първо отиват в Букурещ за получаване на паспорт и медицински прегледи, след това пътуват с влак до Хамбург и се качват на парахода „Baden“. Пристигат в Сантос, щата Сао Пауло, като известно време живеят при Никифор.

Мария и Васил Бакаржи, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул, 1972 г.

Приятел препоръчва на Никифор и Васил да заминат за щата Мато Гросо, в района, който днес е в границите на щата Мато Гросо до Сул. Двамата братя получават земя от бразилското правителство, като Васил придобива 34-те алкейре в „Колония Веля“, община Теренос, на 49 км от гр. Кампо Гранде, днес столица на щата. Васил работи усилено, за да превърне терена в обработваема земя, на която после отглежда ориз, боб, царевица и други земеделски култури.

В колонията идват също Карамалак, Тулуш, Жакови, Баланюк, Гайдаржи, Дончеви, Георги Торган и Георги Боги. Всички семейства са сплотени, работят както в родните си места, помагат си взаимно в селскостопанската работа, събират се по съседски в неделя, пеят и танцуват на семейните празници.

При създаването на колонията липсва училище и децата не могат да се образоват. То се появява по-късно близо до парцела на Никифор Бакарджи.

Българските обичаи и кухня се поддържат, както и езикът. Вкъщи и помежду си хората говорят на български, дотолкова, че някои деца до тръгването си на училище не знаят португалски език.

По онова време местоположението на придобитата земя ощетява колонистите, има само черни пътища, а това затруднява реализацията на селскостопанската про-

дукция. Никифор и другите заселници сами изработват каруци, теглени от волове и коне, за да превозват стоката си. А в сезона на дините се налага да изминават 50 км до Кампо Гранде, единствения град най-близо до „Колония Веля“. „С каруца пълна с дини, теглена от две кобили, дядо Васил тръгвал в полунощ, за да стигне в Кампо Гранде в шест часа сутринта. Продавал стоката, с получените пари купувал каквото е нужно за семейството и следобед се връщал в колонията.“

През този период на Васил и Мария се раждат още шест деца: Жоао, Олимпио, Аба, близнаците Яков и Елиас, Антонио. С упорит труд и всеотдайност семейството придобива още няколко имота в района, стават собственици на две ферми и започват да отглеждат едър и дребен рогат добитък.

Децата Васил и Ради, родени в Бесарабия, стават натурализирани бразилци, първият при сключване на брак, а вторият при постъпване в бразилската армия.

През 1960 г., когато повечето деца се задомяват и взимат живота си в ръце, Васил и Мария Бакаржи отиват да живеят в Кампо Гранде. Там купуват няколко имота, а синът им Олимпио остава да се грижи за фермите.

В града с Васил остават най-малките – Яков, Елиас и Антонио. Макар вече на възраст, той се занимава с отдаване под наем на няколко къщи.

По-късно семейството преминава през тежки моменти – на 19 август 1973 г. най-малкият син Антонио умира от сърдечен арест на 27 г. Мария не успява да понесе загубата, разболява се и умира на 25 март 1974 г. Единайсет месеца по-късно на 75-годишна възраст от този свят си отива и Васил Бакаржи.

Останалите деца наследяват имуществото, оставено от родителите, състоящо се от ферми, земя и къщи в града. Днес двете ферми продължават да са в семейството, за тях се грижи анкетираният Биражар Сандим Бакаржи, внук на Васил и Мария Бакаржи.

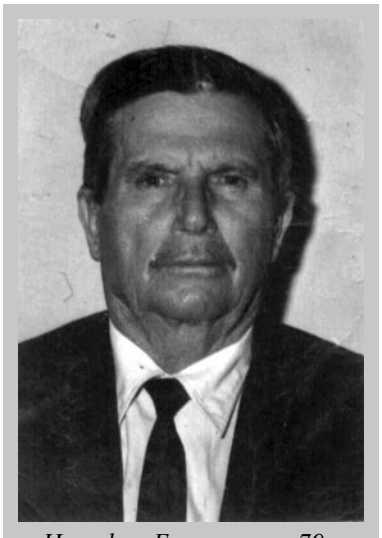

Никифор Бакаржи на 79 г. Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул, 1972 г.

Към момента живи от осемте деца са: Ана Бакаржи Боги, живее в квартала Амамбай, гр. Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул, и Олимпио Бакаржи, живущ в гр. Доис Ирмаос ду Бурити, щата Мато Гросу ду Сул, където притежава две ферми и няколко градски имоти.

Другата анкетирана – Жуселия Бакаржи де Соуза, внучка на Никифор Бакаржи[135] и племенница на Васил Бакаржи, припомня историята, разказана от дядо ѝ. Когато пристига в Кампо Гранде, той работи при прокарване на водопроводната мрежа на града. Малко след това научава, че в района на Теренос, в близост до гр. Кампо Гранде, правителството предоставя парцели земя – плодородна и добра за земеделие, затова Никифор разпитва как да стигне дотам. Упътват го и той тръгва към Теренос. По пътя среща група работници, които се стряскат от вида му, защото носи европейски дрехи – тъмни, широки, изработени от вълна. Той оба-

[135] *Подробен разказ за семейството на Никифор Бакаржи се намира в първата книга на Жорже Косиков „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи“, издадена на български език през 2014 г. – Бел. пр.*

че ги поздравява и те разбират, че е добронамерен и не толкова страшен.

Никифор пристига в Теренос, харесва това, което вижда, взима под наем земя на 20-тия км по пътя, минаващ през „Колония Веля“, и отива да доведе семейството си. Никифор обработва земята, помагат му и децата, които поддържат зеленчуковата градина, напоявана с водно колело.

С времето децата на Ивана и Никифор порастват, задомяват се и всеки получава полагаемото му се парче земя, така остават близо един до друг, почти съседи. Построяват домовете си със спечеленото от земеделската работа, интегрирайки се все повече в създаващата се колония. В началото, както всички останали заселници, и те работят усилено, разчитайки само на най-обикновени селскостопански сечива и впрегатни животни. Впоследствие закупуват трактори и плугове, които също служат като източник на доходи, защото който притежава трактор, оре земята и на онези, които не разполагат с такава техника.

Ивана, Никифор, Жоао и Николау в семейната зеленчукова градина. Теренос, щата Мато Гросо, 1950

От ляво надясно: Роберто де Соуза, Луселия (Бакаржи) де Соуза, Изидора де Соуза, Вера Кучин Овелар Ешаге, Роберто де Соуза (син) и Тиаго Кучин Овелар Ешаге пред къщата в стопанството на Бакаржи. Теренос, щата Мато Гросо. Юни 1998 г.

Сватбата на Педро Бакаржи. 18.09.1954 г. Теренос, щата Мато Гросо.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАКАРЖИ

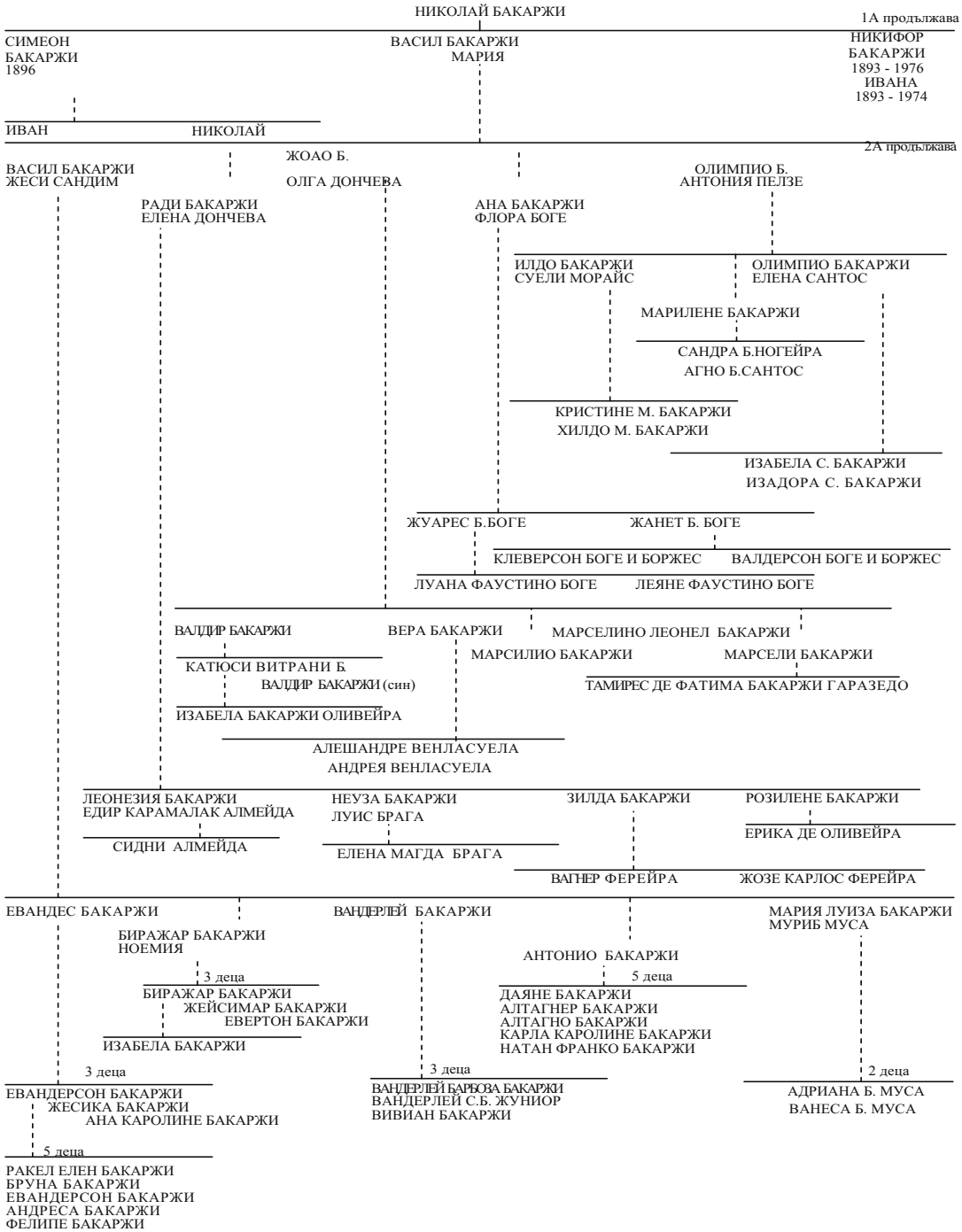

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАКАРЖИ

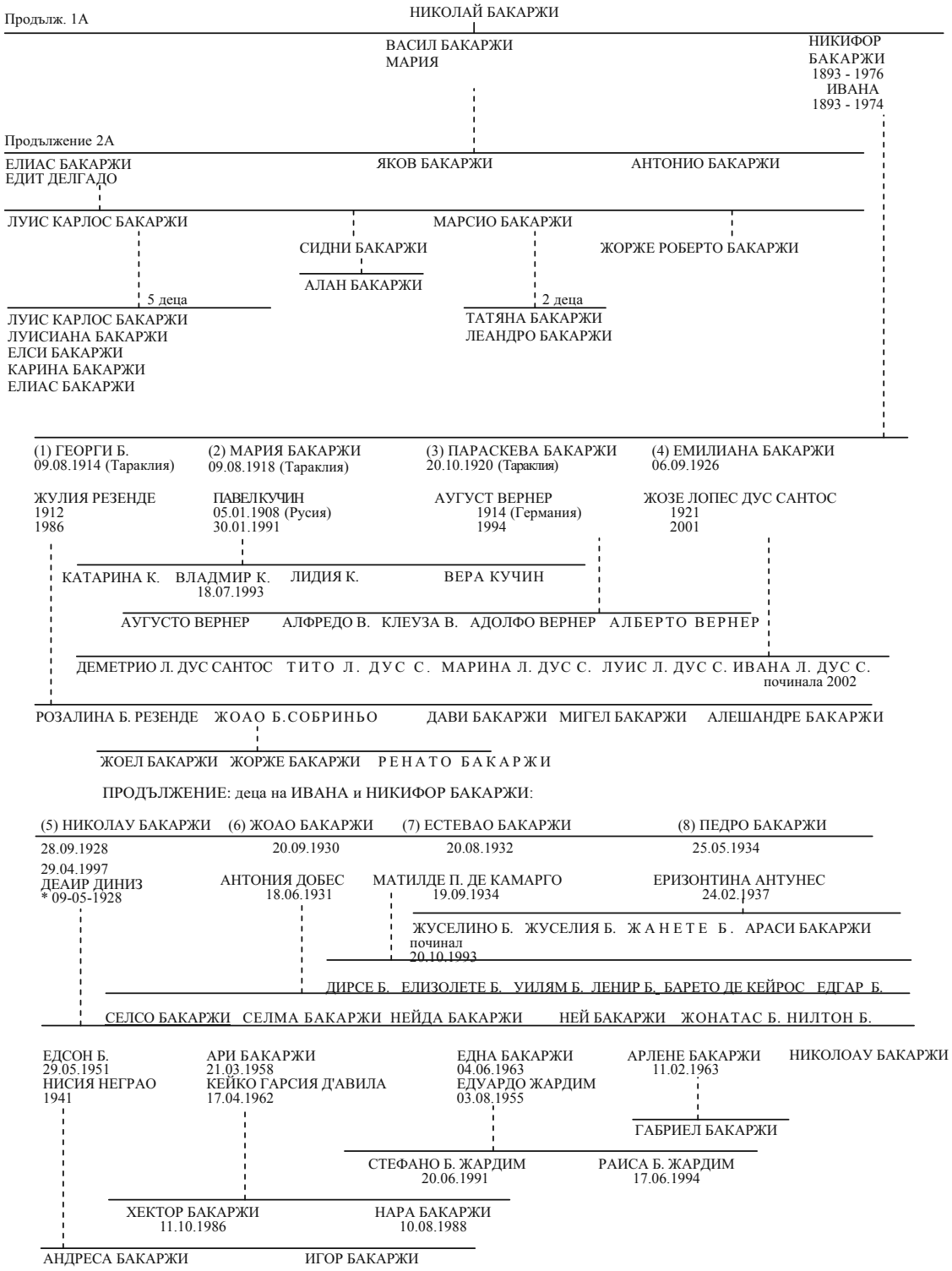

ФАМИЛИЯ БАЖАК (BAJAC, BOJAK)

АНКЕТИРАНА: ЛИОКЕЙТ БОЖАК, *бразилка, потомка на бесарабски заселници. Родена на 27.02.1953 г., вдовица, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 04.06.2006 г.*

Николай и Анна Бажак, дядо и баба на анкетираната, живеят в с. Силиогло. Техни деца са Георги, Домника, Александра и Петър.

Семейството преживява трудно, особено през зимата, когато храната е ограничена. Жените и децата работят с мъжете на полето, но „едва свързвали двата края, защото повечето от парите, които изкарвали, отивали за плащане на данъци. Децата оставали по цял ден на нивите и се хранели със стар хляб и лук. Отглеждали предимно картофи, лук, чесън и грозде. Къщата им била покрита със слама“.

Семейството научава, че Бразилия приема заселници и че „това било добро място, където лесно се печелили пари“.

Окуражени от възможността за по-добър живот, продават имота си, решени да предприемат пътуване, като сами поемат разходите по него. По това време децата им Георги, Домника и Александра са на 6, 4 и 1 година, а Петър едва на 6 месеца.

От ляво надясно седнали: Анна (Димова) Бажак и свекърът ѝ Васил Бажак. Между тях са децата: Александра, Георги, Домника и Петър. На втория ред отдясно е съпругът на Анна – Николай Бажак и негов приятел. Селиогло, Бесарабия, 1925 г.

Сбогуването е болезнено за всички, роднините със сълзи на очи настояват да не тръгват, „предупреждавали ги, че приказките за Бразилия са измамни!“

Весели и тъжни моменти съпътстват пътуването, особено, когато се налага да спускат телата на починалите във водите на океана. „Но имало и забави, когато българските имигранти танцували, пеели и се забавлявали, макар че понякога оставали замислени, с поглед, вперен във вълните и далечния хоризонт. Децата играели на палубата, но имало и такива, които се разболявали и много от тях умирали. На парахода не можело да се разчита на медицински грижи, нямало и лекарства. Мъжете постоянно говорели за предприетото пътуване и се притеснявали за живота, който очаквал техните семейства в Бразилия. Разменяли си и много шеги, за да се разсейват по време на дългото и уморително пътуване“.

Бажак пристигат в Рио де Жанейро и ги откарват на Иля дас Флорес, където

остават под карантина. След това се насочват към кафеените плантации във вътрешността на щата Сао Пауло. Попадат в земеделското имение „Тейшейра“, близо до колония „Нова Одеса“. След време се местят в друго имение – „Сао Франсиско“, община Паранапанема, където къщите са от глина и бамбук, няма и училище за децата. Принудени са да посещават католическа църква, поради липса на православна. Не знаят езика и се налага да общуват с мимики. Трудов договор не подписват, заплащат им с ваучери, с които да пазаруват в магазина към плантацията, все едно са роби. Въпреки това се опитват да спестят малко пари от продажбата на произведеното около къщата. Това им дава възможност след време да избягат и отидат в гр. Сао Пауло.

REGATUL ROMÂNIEI

Primăria comunei Seliogo

Plasa Cheatra

Județul Rotul

OFICIUL STĂRII CIVILE

BULETIN DE NAȘTERE

No. 58

Pronumele (de botez) Petre

Numele (de familie) Bazac

de sex barbatesc născut la orele 17, în ziua de 2 ale lunii Martie 1923, în com. Seliogo, înscris în registru astăzi.

Fiul D. Nicolae Vasil. Bazac

și al D. Anna Petre

născută Dimoc

Spre credință s'a liberat acest buletin pentru servi la ceremonia religioasă.

OFIȚER AL STĂRII CIVILE, (L. S.) Pr. V. Varfopol

Notar,

Anul 1923, luna Martie

ziua 10

Свидетелство за раждане на Петре (Петър) Бажак.

Някои семейства заминават за южната част на страната, други, които пътуват в същия параход с Бажак, се отправят към щата Мато Гросо.

Николай намира работа във фабриката „Матарацо“ и настанява семейството в квартала Мока. От децата само Петър и Георги ходят на училище.

През 1961 г. Николай и Анна и семейството на сина им Георги, женен за Марина Сарак (родители Стефанида и Стефан Сарак), решават да се върнат в Бесарабия. Анкетираната тогава е на 7 г., а сестрите ѝ Анна и Мария на 15 и 13 г.

„Така дядо и баба, аз, Анна, Мария, мама и татко отидохме да живеем на същото място, където е живял като малък дядо Николай – град Белгород-Днестровски. Там се настанихме в къща със сламен покрив. В печката на дърва печахме хляб, а в огромния двор направихме зеленчукова градина, засадихме и овощни дръвчета. За да преживяваме, роднините ни дадоха овце, патици и други домашни животни.

Когато трябваше да се прибира реколтата от картофи, лук, боб, слънчоглед, кметът призоваваше всички да се включват, като част от продукцията се раздаваше на хората“.

След почти три години, през август 1964 г., семейството се връща в Бразилия, макар че преминават през известни трудности, докато получи разрешение да емигрира повторно. Основният аргумент в тяхна полза е, че децата им, родени там, притежават бразилско гражданство.

През този втори етап от живота си в Бразилия Бажак се сблъскват с много изпитания, понеже изразходват всичките си спестявания и се налага „всеки член на семейството да живее при различни роднини, докато баща ми не намери работа във

фабриката за бира „Антарктика“. След това той взе стая и кухня под наем в задния двор на леля, сестра на майка ми. Животът продължаваше да бъде тежък и всеки трябваше да работи, включително майка ми. С големи усилия татко купи парче земя в квартала Сапопемба в Сао Пауло, и построи къща, в която до днес живее мама.“

Анкетираната разбира руски език, с останалите членове от семейството говорят у дома на български, има желание да го учи по-задълбочено. Вкъщи готвят някои основни ястия като борш, милина и други, приготвяни с тесто.

„В квартала Вила Бела на Сао Пауло, живее още едно семейство с фамилията Бажак, приятели на дядо от детските години.

Леля Александра се омъжи за Сержо Марфорио, италианец, живеят в квартала Брас на Сао Пауло. Чичо Петър се ожени за София, той работи и се пенсионира като таксиметров шофьор. Леля Домингас (Домника) се омъжи за Деметрио (Димитър) Серкели, той работеше в шоколадова фабрика, а баща ми беше обущар в квартала Вила Зелина на Сао Пауло.“

От ляво надясно: Домника, Александра, Петър и Георги Бажак. Сао Пауло, 1929 г.

На 13 години анкетираната започва да работи в универсален магазин, след това, в продължение на 26 г. в Метрополитена на Сао Пауло, където се пенсионира. Сестрите ѝ се омъжват рано и малко работят извън дома. Най-голямата Анна се омъжва за Жоао (Иван) Манаф.

„Като малки посещавахме руската православна църква в квартала Вила Алпина; след това всеки продължи да следва своята религия.“

Анкетираната заявява: „Обичам Бразилия, тя е най-доброто място да живее човек! Ето, имаме свобода да ходим, където пожелаем! Имаме изобилие от всякаква храна, страната е богата, има всичко, включително благоприятен тропически климат.“

Анкетираната смята, че в Бесарабия нямат останали живи роднини.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАЖАК (БОЖАК)

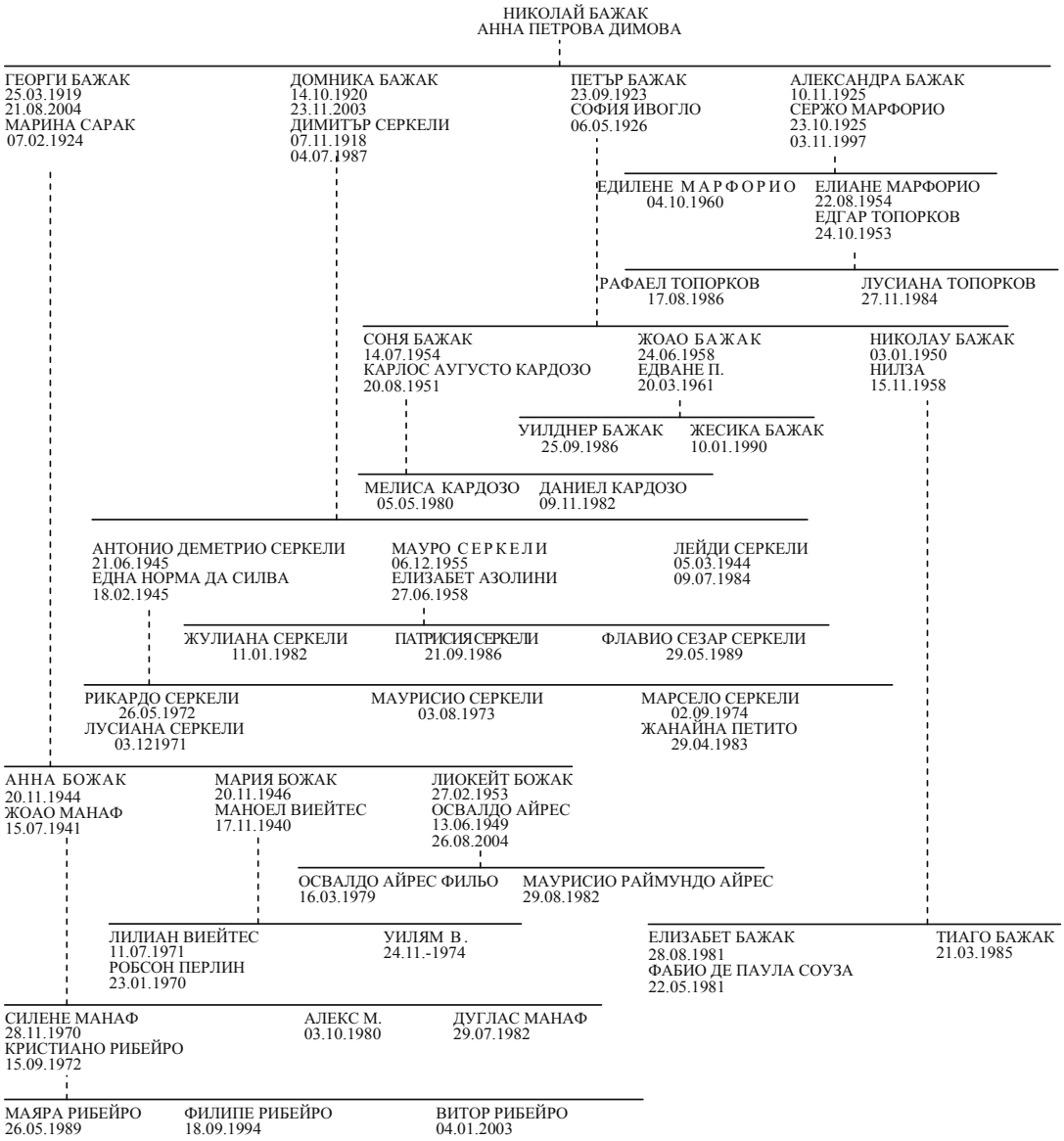

ФАМИЛИЯ БАРАНОВИ (BARANOV, BARANOFF)

***АНКЕТИРАН: БАЗИЛИО БАРАНОФФ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 12.01.1933 г. Работи в Бразилските въздушни сили, където се пенсионира. Женен за Назаре Родригес, живеят в гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 08.03.2006 г.*

Герасим Йоханович Баранов и Домна Максимова Баранова, дядо и баба на анкетирания, са родом от с. Вознесенка, Украйна, по-късно се преместват в гр. Кишинев. Имат трима сина: Иван, Захари и Владимир. Те са православни християни, занимават се със земеделие.

Герасим и Домна Баранови (седнали в средата), дядо и баба на анкетирания. Вознесенка, Бесарабия, 1920 г.

„Когато вече живеели в Кишинев, на братята Захари и Иван предстояла военна служба в румънската армия. Един ден баща ми Иван минавал край жп гарата и видял плакат, с който бразилското правителство предлагало земя на онези, които искат да се заселят в страната и да отглеждат кафе. Като научил това, дядо много се въодушевил, събрал семейството и всички решили да тръгнат за Бразилия. Става дума за баба и дядо, двамата им сина Захари (18 г.) и Иван (16 г.). Третият син Владимир (34 г.) останал в Бесарабия.“

В края на 1925 г. семейството се сдобива с нужните документи и с влак стигат до Хамбург, оттам се качват на презокеански параход. Пристигат в Рио де Жанейро на Великден (04.04.1926 г.) Както всички новодошли изкарват една седмица под карантина на Иля дас Флорес. С Баранови пътува и семейство Бикови, чийто син Василий Фьодорович Биков е приятел с Иван от детството.

Впоследствие отпътуват за Сао Пауло, оттам с много други заселници заминават за различни кафеени плантации. Баранови попадат в района на община Ботукату и там разбират, че няма да получат обещаваната земя. Разочарованието е огромно. Няма как, започват работа на плантацията, добре че поне им осигуряват покрив над главата и заплащат труда им. Домна постоянно плаче, но нищо не може да се направи. Така изминават три години на тежък труд и лишения, за да спестят пари и се върнат в Европа. Герасим отива в Сао Пауло да получи изходна виза и вижда колко много имигранти от различни националности също искат да се върнат. Какво се случва обаче, чиновникът, който обслужва хората, изчезва с парите и така Герасим се връща без виза в Ботукату.

Баранови работят още две години на плантацията, но една нощ Герасим събира семейството и бягат оттам. Качват се на влака и заминават за гр. Жакарезиньо, щата Паранà. Там намират работа на строежа на жп линия.

Майката на анкетирания – Агрипина[136], дъщеря на Кондрат и Солония Балтава, пристига в Бразилия 12-годишна. Минават няколко години и тя среща в Сао Пауло Иван Баранов[137], за когото се омъжва на 28.02.1932 г. Докато бащата на анкетирания все пак посещава основно училище, майка му е неграмотна. Тя е родом от Кишинев, пристига в Бразилия с баща си, женен повторно.

„След известно време моите родители решават да заминат за гр. Бури, щата Сао Пауло. Построяват къща със сламен покрив, взимат под аренда земя и започват да отглеждат памук, царевица, картофи и боб. Няколко години остават там, след това отиват в Сао Пауло, за да ходят децата редовно на училище, без да знаят как ще изкарват хляба си в големия град."

Все пак Иван започва работа като докер, товари чували с кафе на параходите в гр. Сантос и се прибира у дома в края на седмицата. Шест сина се раждат в семейството: Базилио, Валдемар, Жулио (починал), Салвадор, Роберто (починал) и Жоао.

Базилио тръгва на училище осемгодишен. „По това време моите родители се научиха от приятели как да правят изкуствени цветя."

Агрипина и Иван Баранови със синовете си (от ляво надясно) Валдемар, Роберто, Жулио, Салвадор и Базилио. Сао Пауло, 1941 г.

През 1941 г. Иван решава да се преместят в гр. Бело Оризонте, щата Минас Жерейс, където оцеляват, като изработват изкуствени цветя. Продават ги от къща на къща и главно на общинския пазар.

В Бело Оризонте анкетираният Базилио Баранофф завършва начално образование и продължава по-нататък, но след първата година прекъсва ученето.

На 20 години е призован да отбие военна служба във военновъздушната база „Пампуля", Бело Оризонте. Преди това изкарва дистанционен курс за радисти. През 1964 г., на 28 г., вече сержант, анкетираният завършва средното си образование.

Още през 1953 г. започва да се среща с Назарет Родригес да Силва, с която се женят на 29.12.1956 г. Имат две деца: Надя Анжелика Баранофф, адвокат, и Владимир Александър Баранофф, инженер-механик.

„Като войник проведох практическа подготовка в Рио де Жанейро. След това за мен се откри възможност за реализация и предложих на брат си Валдемар да се подготвим и явим на приемен изпит в Школата по аеронавтика в гр. Гуаратингетà, щата Сао Пауло, където бяхме приети."

В края на курса, през юли 1956 г., двамата показват отлични резултати и са избрани да работят в отдела по електроника на Аеронавигационния технически център в гр. Сао

[136] *08.02.1914–11.05.1985 г.*

[137] *08.01.1909–31.01.1978 г.*

Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло.

През 1965 г. Базилио Баранофф получава предложение да се присъедини към група от 20 бразилци, които заминават на обучение в НАСА (САЩ). Заради познанията си по електроника анкетираният изкарва курс за радарно проследяване на космически ракети. След завръщането в Бразилия започва работа в центъра за изстрелване на ракети в щата Рио Гранде ду Норте. Работи там в продължение на три години, като участва в първото изстрелване на ракета-носител, проведено на 15.12.1965. През 1968 г. заминава за гр. Куритиба, щата Паранà, да учи в офицерска школа, специалност електроника. Остава да работи там като инструктор в школата за подготовка на кадети към военно-въздушните сили.

Базилио Баранофф посещава три пъти Москва през 1996, 1998 и 2002 г. Първите два като представител на бразилския институт за космически изследвания, а третия като консултант на университета „Вале до Параиба“, гр. Сао Жозе дус Кампос.

През 1983 г. анкетираният преминава в резерва с чин капитан. Ценен заради големите си познания, остава да работи като цивилен в Института по Аеронавтика и Космос до 1999 г. По време на кариерата си има щастливата възможност да се срещне с космонавти, включително с капитан Маркос Сезар Понтес, който по-късно (2006 г.) става първият и единствен до момента бразилски космонавт.

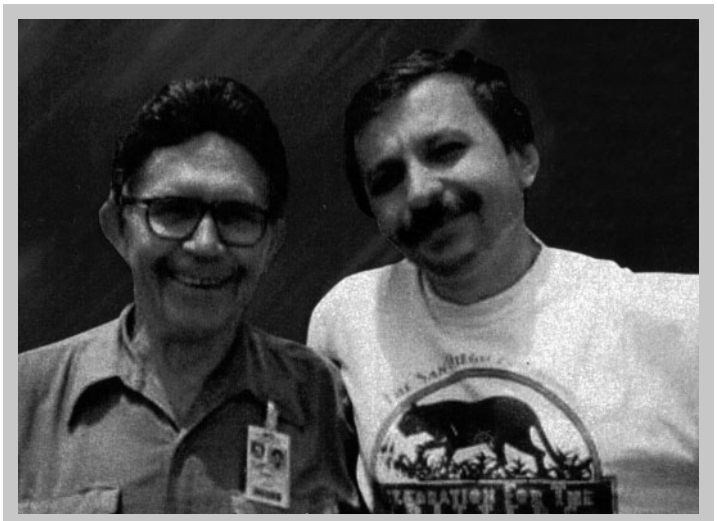

Базилио Баранов (вляво) и руският космонавт Александър Лазуткин, Сао Жозе дус Кампос, 2000 г.

През 1997 г. анкетираният координира провеждания в Бразилия семинар за космическо обучение и кани космонавта Александър Серебров, участник в четири мисии с 10 излизания в Космоса, а на следващата година идва Александър Лазуткин. През 2005 г. Анатолий Березовой посещава Бразилия, за да представи книгата „С думой о Земле“[138].

Ето какво се случва с останалите членове на семейството и техните близки: бабата и дядото по майчина линия на Базилио Баранофф се връщат в Кишинев. От разменените писма научават, че много от родините им загиват по време на Втората световна война. От 1946 г. кореспонденцията прекъсва и повече не е възобновена.

Василий Фьодорович Биков от с. Вознесенка, приятел на бащата на анкетирания, който идва в Бразилия, се жени за Мотя Лисниченко. През 1968 г. семейството посещава родното място на Василий, остават там шест месеца и се срещат с роднини. Те съобщават, че Баранови още имат роднини там и че Сергей Йоханович Баранов, брат на дядо Герасим, живее на ул. „Багатая“, на входа на Кишинев, а други роднини на 5 км от града. Василий Фьодорович Биков и Мотя Лисниченко наскоро починаха в Сао Пауло.

Валдемар Баранов, брат на анкетирания, стига до чин подполковник от ВВС, за-

[138] *Книгата е написана в съавторство с Владислав Горьков и Леонид Кизим. – Бел. пр.*

вършва строително инженерство, вечерно обучение. Живее гр. Жамбейро, щата Сао Пауло, с население не повече от 5 хиляди души, намира се на 28 км от гр. Сао Жозе дус Кампос.

Другият брат Жулио Баранов работи като управител на автокъща на Volkswagen, умира през 1980 г.

Салвадор Баранов претърпява сериозен инцидент като дете и остава с физически увреждания. Въпреки това работи във фабриката на General Motors. Впоследствие дълги години в компания за пречистване на водите в гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло, където се пенсионира.

Роберто Баранов започва да работи в търговията и записва право, умира млад, на 29 години.

Най-малкият брат Жоао Баранов завършва курс за механик, по-късно висше строително училище, дълги години работи в стоманодобивна фабрика, където се пенсионира. Той също живее в гр. Жамбейро.

Що се отнася до братята на Иван Баранов, баща на анкетирания, известно е, че след като семейството му напуска гр. Бури, то губи контакт със Захари. Нямат новини и от Владимир, който остава в Бесарабия.

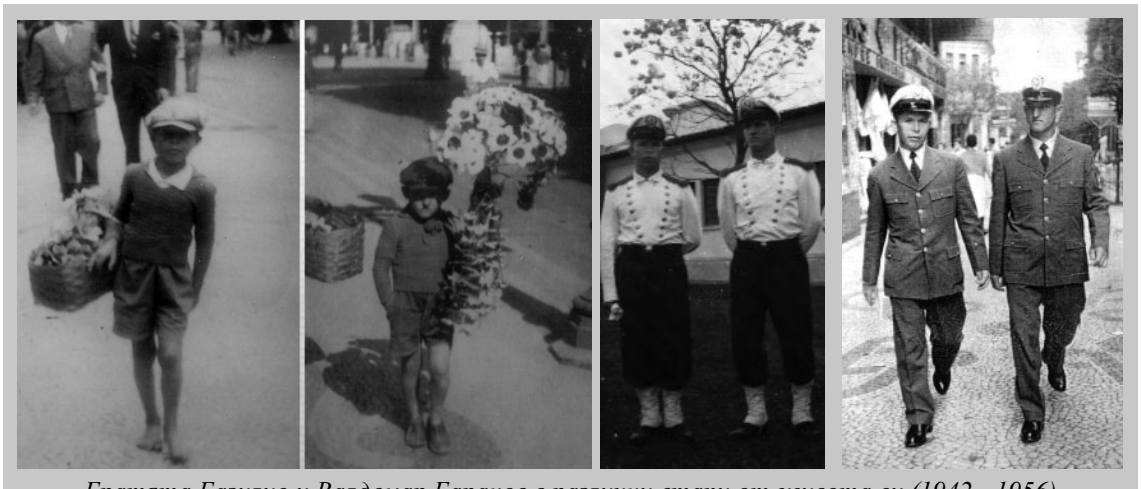

Братята Базилио и Валдемар Баранов в различни етапи от живота си (1942 - 1956)

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАРАНОВИ

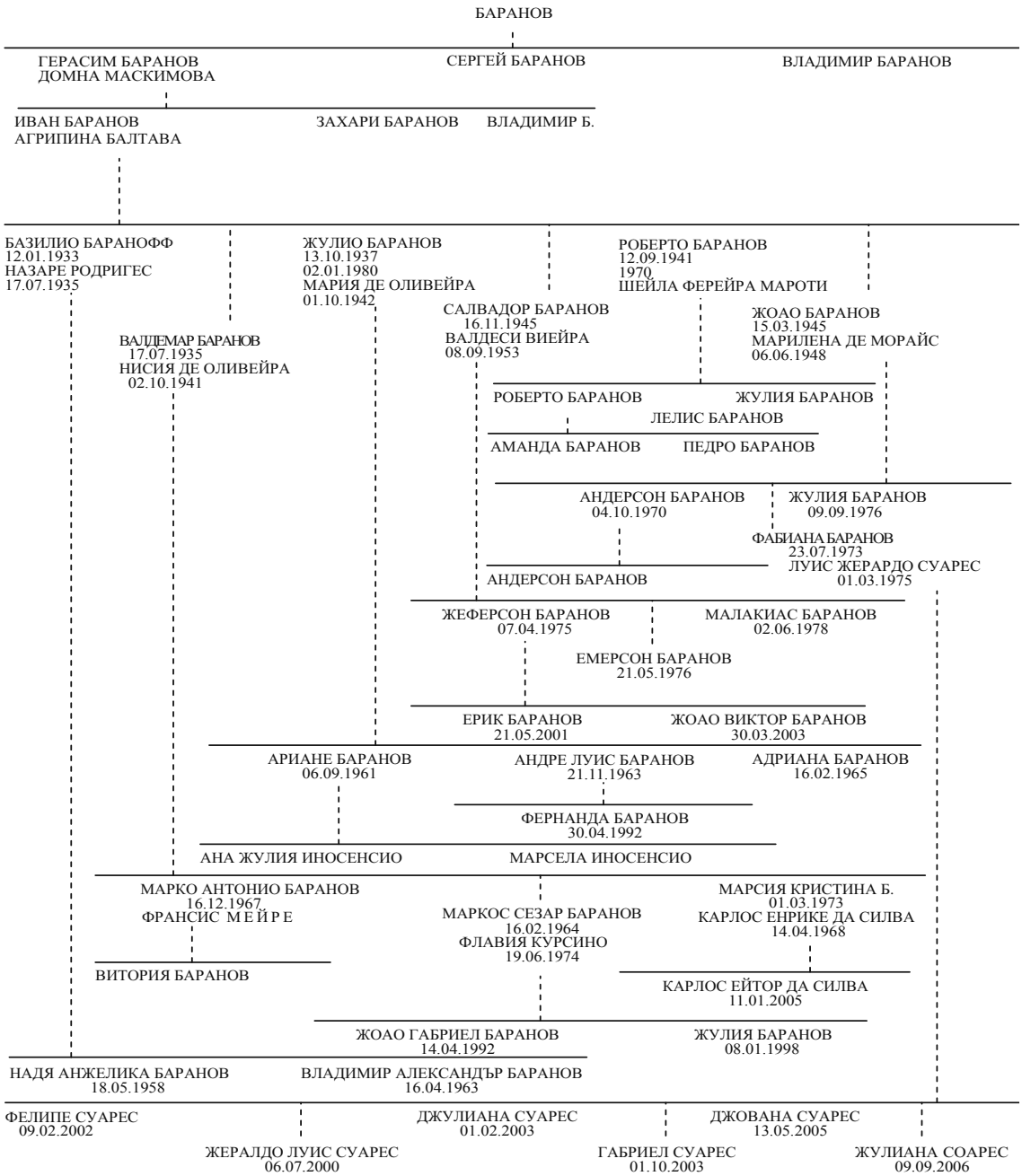

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ БАРБАРОВИ (1) (BARBAROV)

***АНКЕТИРАНИ: СОФИЯ БАРБАРОВ**, бразилка, дъщеря на бесарабски заселници, родена на 15.08.1926 г. Консултант по холистично здраве, живее в Маями Бийч, Флорида, САЩ.*
***АНДРЕС БАРБАРОВ,** уругваец, внук на бесарабски заселници и племенник на София. Роден е на 01.03.1957 г., женен за Силвия Мирта Роман, занимава се с фотография и графичен дизайн. Живее в Монтевидео, Уругвай.*

Константин Барбаров (баща на София и дядо по бащина линия на Андрес) е роден на 07.09.1894 г. в с. Кортен, Бесарабия. Негови родители са Андрей Барбаров и Мария Табанова, занимават се със земеделие.

Константин и Домника Барбарови с децата си Мария и Андрей. Букурещ, 1925 г.

През 1916 г. 22-годишният Константин е мобилизиран и участва в Първата световна война. Завръща се вкъщи и се жени за Домника Генова. В следвоенния период има недостиг на всичко, хората гладуват. По това време бразилското правителство започва кампания за набиране на заселници, като предлага работа, земя и жилища. Изискването е семейните двойки да са здрави, работоспособни и да имат деца**.**

Константин и Домника решават да тръгнат за Бразилия с децата си Мария и Андрей, на 5 и 3 години, и новородено на име Захари, сираче, вероятно дете на техни роднини. Осиновяването на сираче и замяната му с починало дете в семейството е практика по онова време. Възможно е с Константин да тръгва и негов брат, но няма пълна яснота по въпроса.

Параходът, с който пътуват, е претъпкан и хигиената почти нулева. Място за движение липсва, заразите върлуват, децата се разболяват, много от тях с фатален край, в това число и новороденият Захари. Пристигат на бразилска земя в началото на 1926 г.

Местните власти подбират група хора, не се знае по какви критерии, да работят

по прокарване на път между Сао Пауло и Рио де Жанейро. Настаняват ги във фургони, които местят по трасето с напредването на работата. Мъжете работят на изкопите, а жените товарят камионите с пръст и камъни. Никой не им помага в комуникацията и това се превръща в основен проблем, особено при нужда от медицинска помощ.

Анкетираната София се ражда през първата година от пристигането, на 15.08.1926 в Рио де Жанейро, когато семейството работи на строежа на пътя. Децата играят в прахоляка, по-малките са в ръчно направени колички, около които поставят чесън, за да ги пази от змии и насекоми. По това време умират и другите две деца в семейството: Андрей и Мария. Много възрастни хора също си отиват от този свят, оставяйки децата си сираци.

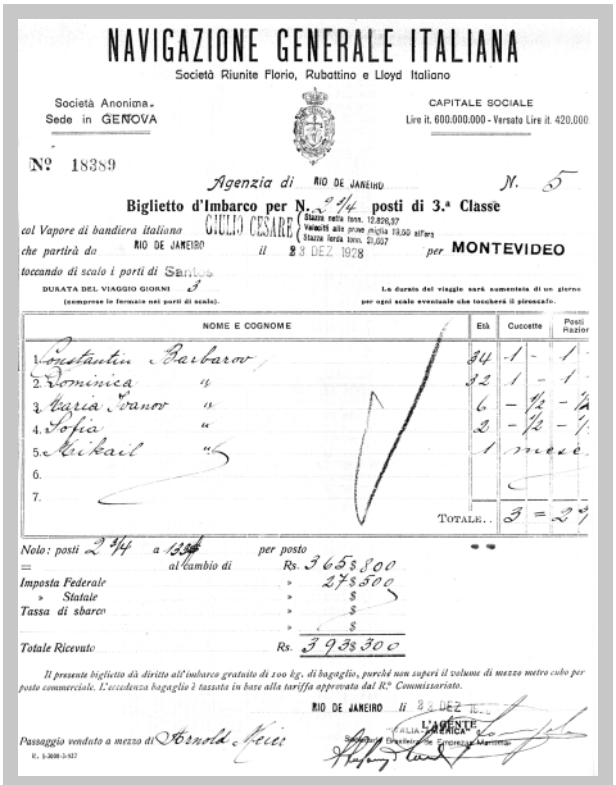

NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA

Società Riunite Florio, Rubattino e Lloyd Italiano

Società Anonima. Sede in GENOVA

CAPITALE SOCIALE Lire it. 600.000.000 - Versato Lire it. 420.000

Nº 18389

Agenzia di RIO DE JANEIRO N. 5

Biglietto d'Imbarco per N. 2 3/4 posti di 3.ª Classe

col Vapore di bandiera italiana GIULIO CESARE (Stazza netta tonn. 12.826,37 Velocità alle prove miglia 19,50 all'ora Stazza lorda tonn. 21,657)

che partirà da RIO DE JANEIRO il 23 DEZ 1928 per MONTEVIDEO

toccando di scalo i porti di Santos

DURATA DEL VIAGGIO GIORNI 3 (comprese le fermate nei porti di scalo).

La durata del viaggio sarà aumentata di un giorno per ogni scalo eventuale che toccherà il piroscafo.

NOME E COGNOME	Età	Cuccette	Posti Razion
1. Constantin Barbarov	34	1	1
2. Dominica "	32	1	1
3. Maria Ivanov "	6	1/2	1/2
4. Sofia "	2	1/2	1/2
5. Mikail "	1	mese	
6.			
7.			
TOTALE	3	=	2 3/4

Nolo: posti 2 3/4 a 133 per posto = al cambio di Rs. 365$800

Imposta Federale » 27$500

» Statale » $

Tassa di sbarco » $

» $

Totale Ricevuto Rs. 393$300

Il presente biglietto dà diritto all'imbarco gratuito di 100 kg. di bagaglio, purchè non superi il volume di mezzo metro cubo per posto commerciale. L'eccedenza bagaglio è tassata in base alla tariffa approvata dal R.º Commissariato.

RIO DE JANEIRO li 23 DEZ 1928

Passaggio venduto a mezzo di Arnold Meier

L'AGENTE

Segretario Brasileiro de Empresas Marítimas

R. 5-3000-3-827

Билет за парахода от Рио де Жанейро до Монтевидео,1928 г.

Барбарови осиновяват едно момиче на име Дора, сираче, което има още двама братя. Баща ѝ, чието име не се знае, след смъртта на жена си, оставя децата на свои земляци и се връща в Европа.

Две години по-късно, когато пътят е готов, в семейство Барбарови се ражда Михаил (26.11.1928 г.). По това време научават, че правителството на Уругвай предлага облекчения при закупуване на земя. Месец по-късно, на 26.12.1928 г., Барбарови акостират в пристанището на Монтевидео. В запазения билет за парахода „Giulio Cesare“ има неточности относно възрастта на Константин и на едномесечния Михаил, записан, че е на 1 г. Константин използва документите на починалата си дъщеря и така осиновената Дора влиза в Уругвай като Мария.

София, Михаил и Дора Барбарови. Уругвай, 1930 г.

В новата страна се заселват буквално сред пустошта, в обширна и красива местност, с много хектари земя край р. Канге, почвата е отлична за земеделска работа, като Банката на Република Уругвай я продава на изплащане.

Така Барбарови започват да отглеждат лен, слънчоглед, пшеница, царевица, люцерна, овес, картофи, сладки картофи, тикви. Имат всякакъв вид плодови дръвче-

та, лозови насаждения, безброй кошери, волове, коне, развъждат пилета, патици, гъски, пауни.

Домашното производство е в големи размери: правят сирене, масло, вадят мед. Всичко се съхранява в големи складове, както отделеното за изхранване на семейството, така и предназначеното за продажба То се договаря при прибиране на реколтата, после купувачите само товарят и извозват с камиони.

И други семейства, като Лесченко, Чаушенко и Смерка (възможно Смерека), също купуват земя в департаментите Пайсанду, Рио Негро и Сориано.

Отдадени на работата, Барбарови полагат много усилия да поддържат голямото стопанство, но между 1934 и 1938 г. ги връхлитат орляци скакалци. Те наподобяват огромна зелена река, която поглъща и опустошава всичко, оставяйки полята чисти и гладки, сякаш са залети с цимент. „Всичко заприлича на пустиня“. Това сурово изпитание води до недостиг на храна, а животните направо умират по опустошените пасища. Но заселниците проявяват упоритост и смелост, те не се оплакват, напротив, изправят се, готови за нови битки.

Уругвай приема голям брой заселници и може да се каже, че неговият просперитет се дължи на всички тези чужденци, които идват и се заселват там, работят дисциплинирано и побеждават. Всички те – мъже и жени, искат само мир, спокойствие и бъдеще за децата си.

София си спомня, че децата трябвало да вървят доста време, докато стигнат до училище, затова минавали направо през нивите. То било само едно помещение и всяка редица чинове представлявала един клас. „Учителките, обикновено млади и начинаещи, за нас бяха богини, те преподаваха и разпределяха задачите на всеки клас. Имаше уважение, послушание, работа, търпение. По време на почивката децата получаваха чаша топло мляко. Зададената домашна работа подготвяхме старателно и носехме в училище. Имахме четене на глас, писане, диктовки, задачи по аритметика, музика и рисуване. От тази среда на смирение, послушание и голямо старание излязоха достойни мъже и жени, за които свидетелства това изследване на бесарабската имиграция от 1926 г.“

В първия си учебен ден София спонтанно запява българска песен. Учителката ѝ прави забележка, че в клас не може да се използва друг език освен испанския. Засрамена, тя отказва да говори на български. Тогава Константин с разбиране ѝ обяснява, че дори да не желае да говори повече на български, той пак ще я обича като своя дъщеря, но „всички трябва да помним, че винаги ще си останем българи“.

Михаил Барбаров и съпругата му Лидия Трок. Монтевидео, Уругвай.

На 28 септември 1932 г. в семейството се ражда Олга Роза. Тя развива впечатляваща дипломатическа кариера като генерален консул на Уругвай в Ню Йорк и Лос Анджелис, а впоследствие и като посланик на своята страна в България. Вече пенсионирана, живее в Монтевидео.

Дора, осиновената дъщеря, се омъжва в Уругвай. След време, около 1970 г., дъщеря ѝ Марта заминава за САЩ и съз-

дава семейство с уругваец. Когато остава вдовица, Дора отива да живее при дъщеря си в Ню Йорк.

Анкетираният Андрес Барбаров съобщава, че неговите родители Михаил Барбаров и Лидия Трок сключват брак на 05.09.1953 г. Майка му Лидия също е потомка на бесарабски заселници, родена в гр. Оризонтина, щата Рио Гранде до Сул, Бразилия. Родителите ѝ влизат в Уругвай през гр. Ривера, съседен на бразилския Сантана до Ливраменто, които са разделени от една улица. Михаил и Лидия имат пет деца и няколко внучета. Михаил приключва земния си път на 03.06.1988 г.

Анкетираната София се омъжва за Данислав Улери, имат син Карлос, роден на 23.01.1950 г. Тя се разделя със съпруга си и се премества да живее в Ню Йорк, САЩ. Синът ѝ работи към ООН.

Фамилия Барбаров. Монтевидео, Уругвай (2005 г.).

София съобщава, че Константин Барбаров загива в автомобилна катастрофа на 09.06.1964 г. „Той беше интелигентен и прозорлив човек, остави следа по пътя, който извървя.“

София също споделя: „Сигурна съм, че сред семействата, които са имали късмет да заминат за Уругвай и са работили усилено, има голям процент техни представители, които могат да се похвалят с постигнатото в живота. Възпитали са добре децата си, сред които има учители, лекари, писатели, музиканти, всички добри професионалисти, които са доказателство, че преселването в тази страна не е било напразно.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАРБАРОВИ (1)

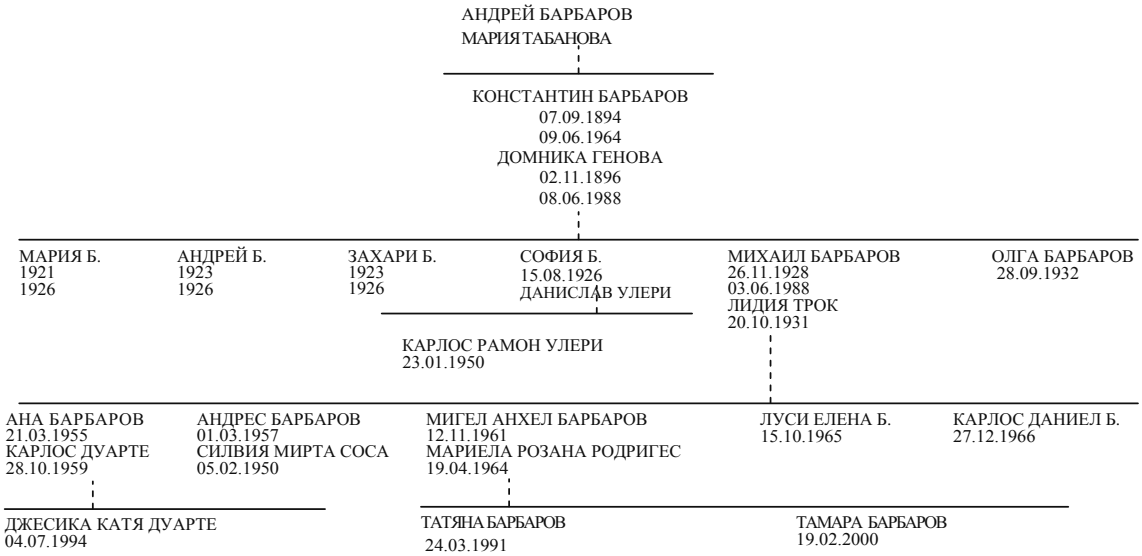

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАРБАРОВИ (2)

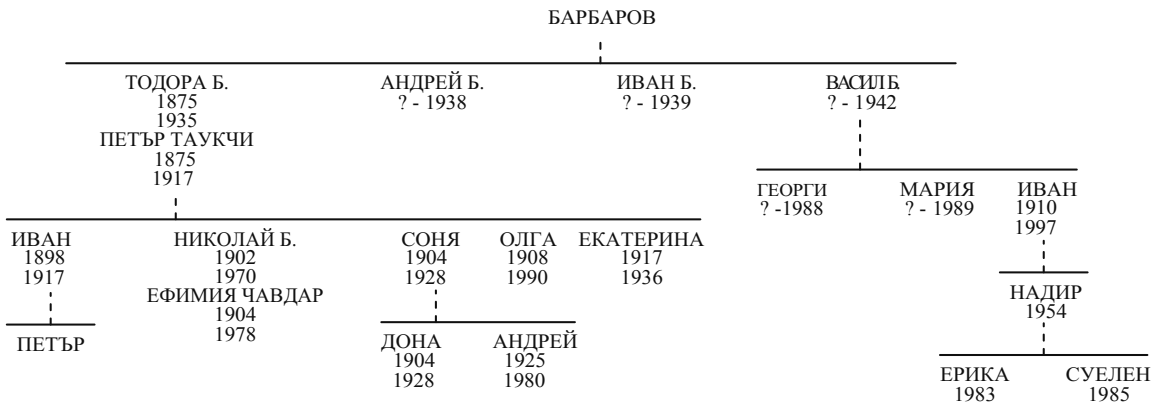

ФАМИЛИЯ БАСАН (BASSAN, BASAN, BAÇÃO)

***АНКЕТИРАНА: АННА БАСАН**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 16.02.1936 г., учителка по история, неомъжена, живее в гр. Тупà, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 12.04.2006 г.*

„Семейство Басан живее в Купоран, село в много беден район. По това време в Бесарабия населението бързо се увеличава, а обработваемата земя остава същата. Семейството на баща ми е сравнително добре материално.

През 1925 г. бразилското правителство започва кампания за набиране на заселници, като насърчава семействата да идват в Бразилия, рекламира я като много добро място, където ще получат домове, готови да заживеят в тях. Представят я така, както в Библията Ханаан: „земя, където тече мед и мляко!“

Новината стига до Купоран, и моите родители Иван и Надежда Басан с едномесечната си дъщеря Мария решават да емигрират, като 13-годишният Димитър, един от 10-те братя и сестри на баща ми, също тръгва с тях.

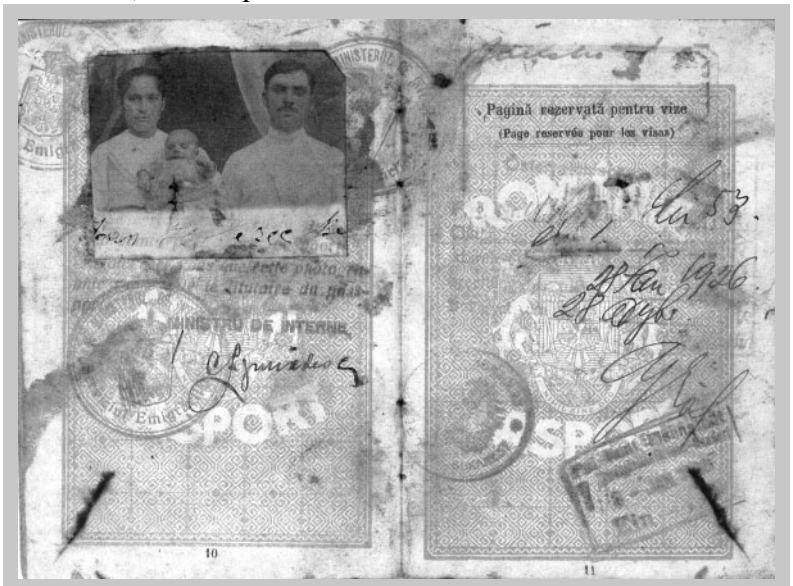

Паспорт на семейство Басан. Букурещ, 1926 г.

Моята баба по майчина линия – Анастасия Торган, трудно се сбогува с дъщеря си. Тя тича след каруцата, плаче и нарежда, че няма да я види повече.

С баща ми заминават също Константин Волков, Иван Волков, Георги Волков, братовчед му Димитър Басан, Антон Джигов и Георги Джигов, един трети братовчед на майка ми – Атанас Торган, както и някои други, чиито имена не помня.

Всички напускат Купоран и заминават за Букурещ. Оттам в претъпкани вагони, превозвани като животни, потеглят към съответното пристанище. В паспорта е отбелязано, че Басан преминават през Австрия, Швейцария и Франция.

На парахода условията са още по-лоши. Презокеанското плаване продължава 30 дни, като през цялото време виждат само вода и небе. Мнозина се разболяват и умират.

Скръбта по загубата на най-близки хора е голяма, както и несигурността за това, което ги очаква. Жените не престават да плачат, изпитвайки огромен страх и паника по време на бурите насред океана. Комуникацията е чрез жестове или с помощта на

някой импровизиран преводач. Едни говорят, други се оплакват, а жените като цяло плачат.

На 03.02.1926 г. параходът акостира на пристанището в Сантос, новодошлите са транспортирани до пансиона за имигранти в Сао Пауло. Там престояват известно време, докато чакат да ги разпределят на работа. Събирането на едно място на много хора създава проблеми, храната е недостатъчна, липсва хигиена, родителите ми дори завъждат въшки.

Един след друг идват пратеници на плантаторите и отвеждат нужната им бройка работна ръка. Семейство Басан попада в района на община Капао Бонито, щата Сао Пауло, наемат ги да разчистват участъци от девствена гора, като буквално съжителстват с ягуари, всякакви други животни и насекоми. Огромно разочарование завладява всички, но се налага да се подслонят и набързо построяват дървени бараки и ги покриват със слама. Понеже остават доста време на това място, впоследствие построяват по-удобни къщи. Няма училище, нито църква. След време изграждат параклис, като свещеникът идва няколко пъти в годината да венчава и кръщава.

Не знам дали сключват договор, но тяхната задача е да разчистят земя и в качеството си на изполичари да отглеждат кафе. Разрешават им за собствена консумация да засадят между редовете на кафеените дръвчета ориз, боб, царевица и маниока.

Моите родители и хората, които идват с тях, работят усилено и собственикът ги уважава заради трудолюбието им. Трудно се разделя с баща ми, когато решава да си тръгне, но той купува малък имот в района на община Еркуландия, щата Сао Пауло, където съм родена. Започва да обработва земята, като разчита на помощта на съседи, предимно роднини.

Семейството се увеличава и децата трябва да ходят на училище, затова баща ми продаде имота и се преместихме в гр. Тупà. Майка ми остана там с по-малките деца, а големите отидоха с татко в новозакупения, по-голям имот, който се намираше в община Якри, щата Сао Пауло.

Роднините, които купиха имоти наблизо, не се застояха дълго. След време се преместиха, някои в Сао Пауло, други в щата Паранà и така се отдалечихме едни от други. Нашият имот беше продаден през 2000 г., тогава купихме ранчо, само на 3 км от гр. Тупà. На Коледа или Нова година, а понякога и на Великден, всички се събираме, братя и сестри, снахи и зетьове, племенници със семействата и прекарваме радостни моменти заедно. Всички роднини живеем в Тупà, с изключение на една племенница, която се омъжи и отиде в Сао Пауло, както и на сестра ми Елена, тя замина за гр. Роландия, щата Паранà, защото децата ѝ трябваше да учат в университетите на Лондрина и Марингà. Когато се дипломираха, започнаха работа и създадоха семейства, извикаха и родителите да дойдат при тях.

Когато мама и татко идват в Бразилия, първите години са били много трудни, главно защото не знаели езика и не можели да общуват лесно. Баща ми четеше, говореше и пишеше на български и руски език, разбираше и румънски, това го улесни да научи португалски. В семейството се раждат девет деца. Мария, която идва на един месец, почина, останалите сме родени в Бразилия. Мама има едно мъртвородено, друго умира съвсем малко. Така останахме четири момичета и три момчета. Всеки има своя професия: шивач, търговец, механик, учител и т.н. Само един остана да се занимава със земеделие. Сред племенниците има лекари, психолози, учите-

ли, управители на магазини, компютърни специалисти.

Моите родители бяха православни християни, в Бразилия кръстиха най-големите си деца в католическата църква, но не я посещаваха. В колониите „Варпа“ и „Палма“ имаше много латвийски имигранти евангелисти, които успяха да привлекат и моите родители.

В Бесарабия, в района на Купоран, имаме роднини, но никой от тях не дойде в Бразилия. Баща ми почина на 11.06.1998 г. и докато можеше да пише, водеше кореспонденция с някои от тях, после чичо продължи да изпраща и получава писма. След смъртта му дойде едно писмо и тъй като жена му нищо не разбираше, помоли Евгений Ничипуренко, който живее в САЩ, да съобщи на близките за смъртта на чичо и да им обясни, че вече никой не може да им пише, така кореспонденция прекъсна.

Родителите на Иван Басан. Купоран (Молдова), 1958 г.

Разбирам отлично български език, знаех да чета и пиша, но постепенно забравих – „sramotà, tchetam bukva po bukva“ (срамота, четам буква по буква). В моето семейство всички разбират българската реч: едни говорят по-добре, други не толкова.

Малко обичаи се запазиха в семейството. Спомням си допреди няколко години най-възрастните се поздравяваха на Великден. Едните казваха: Христос воскресе! А другите отговаряха: Да, наистина воскресе! Казваше се на български, като наследство от православната вяра.

Рецептите, които сме запазили от българската кухня, са предимно приготвяните от тесто. Мама, докато още беше добре физически, ги приготвяше с голяма гордост по специални поводи. Три от тях ние, дъщерите, правим и днес: „ушки“, милина, сирна пита, включително домашен хляб.

От десетте братя и сестри на баща ми един е бил изпратен в Сибир по време на Втората световна война и чак след много години се разбрало, че е жив. Друг на име Никола работил за правителството, но се разболял и рано починал, известно ни е името на още един – Александър.

От страна на мама – семейство Торган, освен тя самата, в Бразилия идва Атанас Торган, трети братовчед. Мнозина от неговите деца вече са покойници, а повечето от техните потомци живеят в щата Паранà. Друг братовчед след пристигането в Рио де Жанейро и карантина на Иля да Флорес заминава за Порто Алегре, щата Рио Гранде ду Сул.

Друг трети братовчед по майчина линия, Жоао (Иван) Торган, син на Васил Тор-

ган и Тодора Басан[139], е баща на Кристина Сюзан Торган Андерсън, която от 30 години живее в САЩ. Иван Торган даде своите сведения, записани на видеокасета, с които разказа за идването на родителите си в Бразилия, тогава той е бил на три години. Иван е баща и на бразилския федерален депутат Морони Торган. Моите родители пътуват за Бразилия с родителите на Иван Торган, факт, който едва наскоро научих в телефонен разговор с него, когато търсех още информация за семейството.

През август 2005 г. Иван Торган посети Молдова и селото на моите родители, където оставят много роднини. Обобщението на това пътуване е в допълнение към този текст.

Като млада майка ми сама си приготвила чеиза и донесла много неща в Бразилия, включително вълнени цветни черги, много красиви. Дарих една кърпа, украсена с плетена дантела от чеиза ѝ, на щатския историко-педагогически музей в гр. Тупà по повод честванията на различните етнически групи заселници в общината.

Моят братовчед Педро Басан, син на чичо Димитър Басан, успя да си възстанови руския език и се свърза по телефона с братовчед, който живее в къщата, сега обновена, където са родени нашите бащи. Така той разбра, че всички братя и сестри на баща ми са починали. Този наш братовчед и съпругата му бяха много щастливи да разберат, че някой от Бразилия ще ги посети и ще получат повече информация за по-подробно родословно дърво.

И накрая, макар че отправяха критика към бразилската политика, моите родители винаги са харесвали страната. В добрите времена те се радваха на голямо изобилие, плод на техния труд. Но това, което най-много ценяха, беше свободата.“

В ДОПЪЛНЕНИЕ:

Обобщена информация за пътуването до Молдова на Жоао (Иван) Торган и дъщеря му Кристина Сузана Торган Андерсън, която той разказва на анкетираната Анна Басан.

„От Чикаго излетяхме за Лондон, откъдето се качихме на самолет за Киев. От столицата на Украйна потеглихме с кола за Ровно (Купоран), като спряхме в Одеса да посетим братовчеда на мама Христофор („Ристо“) Басан и жена му Теодора. Приемът беше топъл с вечеря за добре дошли – рибена чорба и гъше месо с разни гарнитури.

Много родственици бяха дошли отдалеч да ни видят и всички носеха храна. Ядохме пълнени чушки и „галушки“, увити в лозови листа. Сутринта закуската беше като банкет, имаше салати от домати и краставици, от зеле, единственото сладко нещо на масата беше медът.

Общувахме на български език, а Наташа, дъщерята на Теодора и „Ристо“, разговаря с Кристина на английски. Теодора си беше облякла хубава нова рокля, за да се снима с нас.

Отидохме да посетим Купоран и с помощта на карта, която направихме през 1998 г., намерих родната си къща, построена от баща ми. На същата улица живееха много роднини и приятели, като Волеви, Деренжи, Писарогло и др.

---

[139] *Тодора Басан е братовчедка на бащата на анкетираната.*

Братовчедката Ана, която живее срещу бащината ми къща, показа кладенеца, за който съм чувал да говорят вкъщи, и който още се ползва.

В селото имаше повече от петдесет изоставени къщи, някои полуразрушени. Улиците бяха в лошо състояние, неподдържани, по които се виждаха да преминават железни каруци с гумени колела“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БАСАН

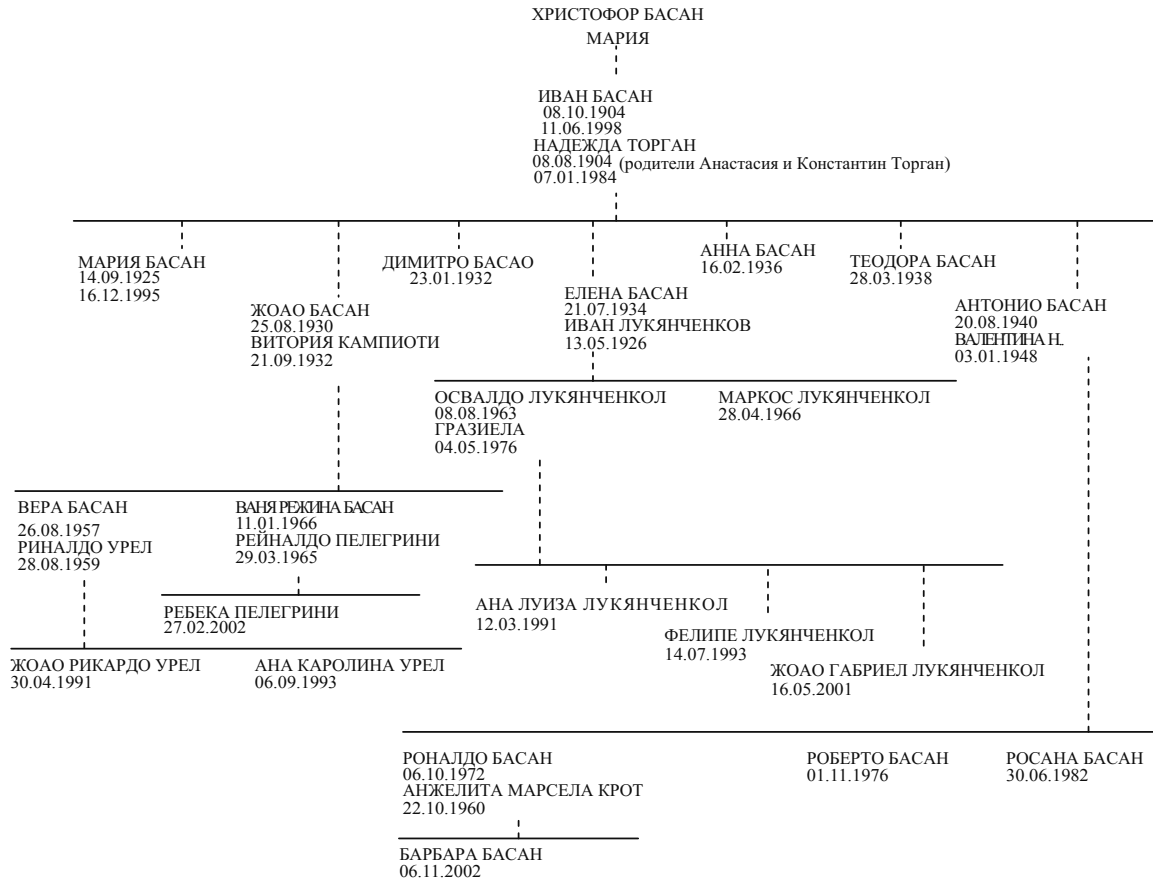

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ БОГИ (БОГЕ) (BOGHI, BOGUE)

АНКЕТИРАН: РОБИНСОН МЕНДЕС, *бразилец, потомък на бесарабски заселници. Роден през 1968 г., държавен служител, ерген, живее в гр. Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул. Писмено сведение от 24.09.2005 г.*

Паспортна снимка на семейство Боги. Букурещ, 03.12.1925 г.

„Мария и Георги Боги, моите баба и дядо по майчина линия, са от с. Дезгинджа, Бесарабия, едно от селата, които днес формират автономната територия Гагаузия („Гагауз Йери“). Семейството има четири деца: Петър, Олга, Елена и Иван. Занимават се със земеделие, произвеждат зърнени култури и грозде.

Георги Боги е мобилизиран в царската руска армия и участва в Първата световна война.

В края на 1925 г. бразилското правителство започва рекламна кампания, насърчаваща имиграцията в страната. Много семейства са привлечени от даваните обещания, които, прибавени към желанието да избегнат нови военни конфликти, ги окуражават да заминат за Бразилия.

Георги Боги е на 30, съпругата му Мария на 28 години, а децата Петър, Олга, Елена и Иван, на 9, 8, 3 и 1 години. На 11 февруари 1926 г. те се качват на парахода „Conti Verde“ от пристанището на Генуа и потеглят към Бразилия.

По време на пътуването Иван се разболява и семейството губи най-малкото си дете. На 26 февруари 1926 г. заедно с многобройни емигранти от цяла Европа Боги пристигат в пристанището на Сантос, щата Сао Пауло. Още в самото начало бразилските власти изписват фамилията като „Боге“ и така тя остава за всички от бразилския клон на рода.

От Сантос Мария и Георги заминават за щата Мато Гросо, установяват се на място, наречено Шапада дус Гимарайнс, близо до гр. Куияба̀. Избират го, защото се намира на по-голяма надморска височина и не е толкова горещо. Започват да се занимават с отглеждане и продажба на зеленчуци. Дядо работи също като обущар.

По това време се раждат още две деца: Андре и Константино.

Семейство успява да направи известни спестявания и се премества в южната част на Мато Гросо, стигайки до „Колония Веля“, община Теренос, днес в щата

Мато Гросо до Сул. Баба и дядо се насочват натам, защото разбират, че и други бесарабски заселници отиват в тази колония с плодородна земя. Сдобиват се със свое стопанство и започват да отглеждат ориз и пшеница, както и крави за млеконадой. В колонията дядо се занимава също с търговия на едро и дребно, той е първият, който купува трактор, за да облекчи земеделската работа.

В „Колония Веля“ баба и дядо се срещат и сприятеляват със свои земляци, като Бакарджи, Баланюк, Карамалак, Гайдаржи и др. Дружба ги свързва с пастор Илия Ганев, който оказва голямо влияние върху цялата общност, превръща се в неин лидер с примера и отдадеността си в служба на евангелската църква. Той повлиява и на нашето семейство, като го присъединява към баптистката църква в Теренос. Илия Ганев кръщава баба, дядо и децата им в малката река Пирапутанга, която минава през земите, собственост на семейството.

В колонията се раждат още деца: Ана, Флора, Жоао и най-малката Роза, майка на анкетирания.

Ана се омъжва за Отасилио Боржес де Резенде, настоящи собственици на земите в Теренос, където семейство Боги изгражда своя живот.

Флора се жени за Ана Бакарджи, а Жоао отива да живее и създава семейство в гр. Сантос, щата Сао Пауло. Много любопитна е историята с името Флора. Когато се ражда, дядо Георги отива да регистрира сина си в общината на Теренос с името Флориан, но заради чуждия акцент и лош португалски, чиновникът го чува и записва Флора. Името така си и остава, причинявайки известни неприятности на вуйчо, но той ги превъзмогва с невероятното си чувство за хумор.

Бесарабските заселници се изправят пред неописуемите трудности при разчистването на терените и превръщането им в обработваема земя, но смогват да се справят, проявявайки решителност и смелост в името на децата си. Като скъпи семейни реликви моята майка Роза Боге пази: паспорти, бордни карти от пътуването и много снимки от времето на „Колония Веля“, които свидетелстват за живота на семейството. Баща ми Антонио де Оливейра Мендес се научи да говори малко на румънски език и по Интернет поддържа връзка с роднините на дядо в Кишинев.

В Бесарабия остава една сестра на дядо – Катерина, вече починала, като моят баща общува с нейните наследници, особено с племенницата на дядо – Елена Дрангоз.

Аз имам контакт с друго семейство, дошло от Бесарабия – Михневи, към което принадлежи моята приятелка Адриана Микнов.

В Бразилия идват Антон и Мария Михневи със синовете си Иван и Андрей. Те се качват на парахода „Wurttemberg“, собственост на компанията Hamburg-Amerika Linie. С него акостират в Рио де Жанейро на 03.05.1926 г., а бразилските пристанищни власти записват фамилията Михнев като „Микнов“. Това семейство отива във вътрешността на щата Сао Пауло и започва да работи на кафеена плантация, впоследствие се сдобива със своя земя и продължава да отглежда кафе.

Децата им Иван и Андрей се женят за две сестри от италиански произход: Анджелина и Ана Сантело.

Антонио Микнов, син на Иван Микнов и внук на Антон Михнев, има документи и снимки, които показват историята на неговото семейство“.

Георги и Мария Боги, заобиколени от деца и внуци.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БОГИ (БОГЕ)

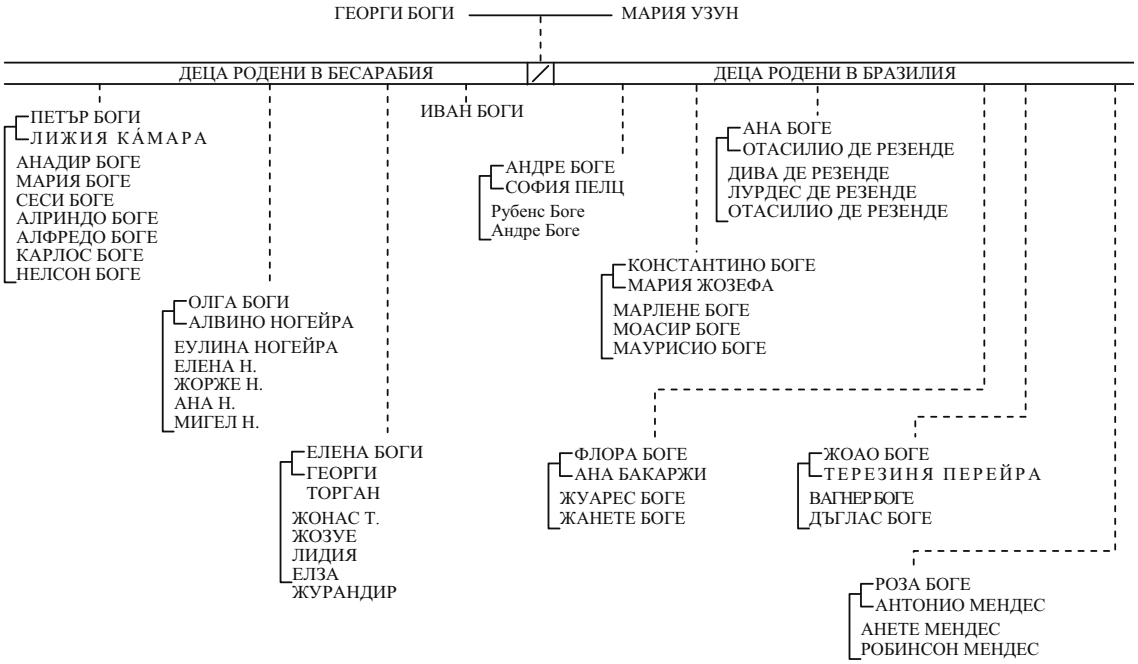

ФАМИЛИЯ БУРГУДЖИ (BURGUDGI)

***АНКЕТИРАН: ТОДОР БУРГУДЖИ**, бразилец, бесарабски заселник, роден на 17.02.1926 г., женен за Домника Димович, живеят в гр. Бури, щата Сао Пауло. Устно и писмено сведения от 15.06.2006 г. и 25.06.2006 г.*

Бургуджи са от с. Кириет-Лунга, Бесарабия, тогава под властта на Румъния.

Иван и Екатерина Бургуджи притежават земя на 5-6 км от селото, отглеждат предимно пшеница и грозде за вино. Всички в семейството са дълбоко религиозни, водят праведен живот съгласно каноните и традициите на православната църква.

Мъжете се занимават със селскостопанска работа, жените се грижат за домакинството, а децата помагат с каквото могат в ежедневната работа.

Младежите се забавляват на мегдана до единствения кладенец в селото, където девойките ходят да наливат вода, а те да си харесат някоя от тях.

В семейството цари уважение към по-възрастните, по-големите братя и сестри се отнасят покровителствено и имат авторитет пред по-малките.

Сватбата неизменно се организира от родителите, както църковната, така и гражданската церемония се водят от свещеник, който издава енорийско удостоверение за сключения брак. Следва голямо сватбено тържество с много храна, вино, танци и всеобща веселба.

В православната църква има както български, така и гагаузки свещеници, съществуват и евангелски общности.

Иван и Екатерина имат пет деца: Мария, Павел, Стефанида, Александрина и Тодор. Те са средно имотни и се радват на добър живот. Иван е учител и началник жп гара. В селото живее и брат му – Николай Бургуджи, несемеен.

По това се получават вести от сънародници и роднини, заминали за Бразилия, че климатът там е много благоприятен и дава големи възможности за развитието на селското стопанство. През 1930 г. Иван и Екатерина Бургуджи също решават да заминат, с тях тръгва и братът на Иван – Николай, тогава на 32 г. С пристигането директно ги отвеждат в имението „Моро Агудо“, община Рибейрао Прето, щата Сао Пауло.

В Бразилия всички в семейството стават баптисти.

След изтичане на двугодишния трудов договор, с който изплащат пътните разходи, Бургуджи отиват в гр. Сао Пауло и две години живеят в квартала „Мока“. През 1934 г. отиват в Бури, град в същия щат, привлечени от новината, че в околностите му има много заселници, техни сънародници. Така, сред многото български и други етнически имигранти те срещат братята Георги и Димитър Арнаут. В Бури Бургуджи взимат земя под аренда, засаждат памук и на следващата година с получената печалба купуват стопанство с 10 алкейре земя. Повечето стопанства са към 80 алкейре, изплащани на четиригодишни вноски. Благодарение на положения огромен труд те изплащат първоначално закупената земя и след това купуват друго стопанство от 80 алкейре, където отглеждан основно памук и царевица. За изхранване на семейството засаждат и други земеделски култури, отглеждат прасета и крави.

През 1952 г. анкетираният Тодор заминава за гр. Сао Пауло, където се жени за Домника Димович, дъщеря на Елена и Иван Димович, които също идват от Бесарабия.

Тодор и семейството му живеят 30 г. в Сао Пауло, той работи като шофьор, има собствен камион „Шевролет“. Пренася основно цимент и вар от Сао Пауло до всички съседни общини. Пенсионира се през 1982 г., връща се в Бури и купува имот.

Децата му живеят в Сао Пауло и там създават семейства. Синът Жоао работи в сферата на недвижимите имоти, а дъщеря му Елена е секретарка в Министерството на труда.

Тодор и Домника разбират и говорят гагаузки и български език.

От гагаузката и българска кухня в семейството се приготвя домашен хляб, милина, която може да бъде и сладка, когато се приготвя с тиква, пирог, паска и др.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ БУРГУДЖИ

ФАМИЛИЯ КАЛПАКЧИ (CALPACCI)

АНКЕТИРАН: ТЕОДОСИ КАЛПАКЧИ, *бесарабски заселник, роден на 10.02.1921 г., по професия шивач, женен за Мария Жозе да Куня. Живеят в гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 20.05.2006 г., актуализирани на 08.12.2006 г.*

Михаил Калпакчи и Матрона Илиева, родители на анкетирания, живеят в с. Кириет-Лунга, по онова време част от Румъния. Те се женят овдовели с деца от предишни бракове. От първата си жена Михаил има четири деца: Илия, Прасковия и две починали, а Матрона (Митра) Илиева – две дъщери Мария (Маня) и Елена. Анкетираният е първо дете от съвместния им брак.

Калпакчи се занимават със земеделие, отглеждат пшеница, царевица и грозде, продукцията продават, правят и вино. Живеят добре, докато Бесарабия е в рамките на Русия. Но когато тя губи битките с Германия през Първата световна война, провинцията е анексирана от Румъния. Румънските власти водят политика в ущърб на хората, налагайки високи данъци. По това време Бразилия има нужда от работна ръка и започва рекламна кампания в Европа. Призовава хората да емигрират, като използва различни средства, включително плакати, на които показва кафеени плантации и красиви бели къщи с червени покриви. Обещава земя, жилища, накратко, по-добър живот за всички, които искат да дойдат в страната. Зад тази идея в Кириет-Лунга застава млад, вече семеен мъж, който става нещо като лидер на местната общност. Неговото име е Димитър Дяков. Той започва да насърчава съселяните си да потърсят по-добър живот отвъд океана. Едни възприемат идеята, други го смятат за луд, дори роднините му не го подкрепят. Все пак 40 семейства решават да се присъединят към него.

Димитър започва да подготвя нужните документи. Изкарва паспорти на всички, като се налага няколко пъти да пътува до Букурещ. След това всяко семейство поема грижата за своите визи. Разходите по пътуването са поети от бразилските собственици на плантации, нуждаещи се от чуждестранна работна ръка.

Към края на 1925 г. Михаил и Матрона оставят имота си на Илия, най-големия син на Михаил от първия брак, вече семеен, и с другите деца: Прасковия, Мария, Елена, Теодоси, на 15, 13, 11, 4 години и ненавършилия година Иван заминават за Букурещ, оттам за Виена. (Теодоси и Иван са от общия брак на двамата.) В австрийската столица остават седмица, докато получат виза от бразилското консулство, след това се отправят към Италия. На 21.10.1925 г. в Триест се качват в трета класа на парахода „Sofia“. Мъжете и жените пътуват отделно, 4-годишният Теодоси остава при баща си, а момичетата и малкият Иван при майка си. В семейството се разказва как Теодоси сам се грижел за прехраната си, той ставал рано и отивал да чака да извадят хляба от фурната, после се отправял към женското отделение, където давали мляко.

Всички семейства от Кириет-Лунга се качват на парахода, с изключение на се-

мейството на Димитър Дяков[140] Впоследствие те образуват колония „Прата“.

По време на пътуването голямо забавление за малки и големи е прожектирането на филми, които всички гледат в захлас. Не липсват и тъжни моменти, изпълнени с болка по безвъзвратно отишлите си от този свят, чийто тела поемат бурните води на океана.

Параходът акостира в пристанището на Сантос. Оттам новодошлите се отправят към пансиона за имигранти в гр. Сао Пауло. След известен престой идват управителите на плантациите, които ги отвеждат във вътрешността на щата.

Калпакчи се качват със земляците си на влака, но само те отиват в имението „Перобас“, останалите продължават до друго, наречено „Палмитос“, близо до гр. Орландия, пак в щата Сао Пауло.

В „Перобас“ ги настаняват в къща, в която няма нищо. Михаил решава да потърси земляците, цял ден ходи пеша и накрая стига до „Палмитос“. Следващата стъпка, която предприема, е да измъкне семейството от „Перобас“. Това става през нощта, без никой да ги види, заради наложената тежка глоба за нарушаване на договора (престой и работа минимум една година).

Но докато са в „Перобас“, почти всички се разболяват от малария, разнасяна от облаците комари край близката река. Успяват да намерят само керосин, който Митра дава на децата като лекарство.“[141] Тя всеки ден плаче и иска да се върне в Бесарабия. За нещастие след маларията дъщеря ѝ Мария се разболява от туберкулоза и умира.

На новото място Теодоси тръгва на училище с приятелите си Константин Дяков (син на Тимофей) и Вера Кара.

В „Перобас“ гагаузите откриват, че много от заселниците стават баптисти. Михаил и цялото му семейство също ги последват. След изтичане на договорите за работа Калпакчи и останалите земляци напускат „Перобас“ и отиват в колония „Варпа“, създадена от латвийци. Под ръководството и напътствията на пастор Карлис Григорович купуват земя, средно по 5 алкейре на семейство, създават свои стопанства, построяват и къщи. Така образуват сравнително малката колония „Прата“. Михаил Калпакчи купува 10 алкейре и дарява част от тях за построяване на баптистка църква. Започва да отглежда царевица, ориз, памук и боб. Опитът му да засади кафе се проваля заради внезапен студ и слана, които унищожават кафеените дръвчета. В замяна на това изкарва добри пари от продажбата на пилета, яйца и масло.

Дъщерята на Михаил от първия брак – Прасковия се омъжва за Стьопа Дяков и заживяват в къща в имота на баща му. Те имат двама сина: Константино и Жоао. Съответно дъщерята на Митра – Елена, се омъжва за Георги Арабаджи, който притежава обущарница в центъра на гр. Сао Жозе дус Кампос. Раждат им се четирима синове: Карлос (починал като бебе), Грегорио, Алберто и Освалдо.

През 1937 г. чрез съдействието на Аугусто Щраус, латвиец, който има познати и сънародници в Сао Жозе дус Кампос, някои семейства от колония „Прата“ се преместват в околностите на този град, сред които Калпакчи, Гудун, Дякови и Пусплатайс. Всички те придобиват земеделското имение “Калазанс“, като всяко семейство

---

[140] *Вж.: Глава III, фамилия Дякови, в която става ясно защо Димитър Дяков не пътува със земляците си.*

[141] *Керосинът е рафинирано масло, дестилирано от суров нефт, използвано за гориво, отопление, осветление и като основа за някои инсектициди.*

създава свое стопанство. На негово място днес е кварталът „Вила Бетания“, където живее Дарлене, първородната дъщеря на анкетирания.

В началото Михаил отглежда маниока и ананаси. Плодовете продава в Сао Пауло, а маниоката кара в град Качапава да я смила на брашно.

През 1941 г. Михаил продава имота, мести се в Сао Пауло и купува къща в квартала „Вила Бела“. Теодоси остава в гр. Сао Жозе дус Кампос, където баща му отваря шивашко ателие. Работи в него до пенсионирането си.

В този град Теодоси се жени за Мария Жозе Ванзела да Куня, дъщеря на италианка от гр. Тревизо и бразилец. Двамата имат две дъщери – Дерлене, разведена, и Алда Ирия, омъжена за Марио Лемер Рено, син на германка и французин.

Мария Жозе и Теодоси Калпакчи, 1945 г.

Дерлене има висше образование, специалност „Съвременна литература“, притежава агенция за културен туризъм. Синът ѝ Фернандо е женен за Жулиана, родители на Габриел.

Алда Ирия е икономист. Тя е майка на Мария Аугуста (починала на 29 декември 2006 г.), на Густаво, компютърен инженер, и на Марсело, студент по икономика.

Анкетираният говори добре гагаузки език, както и неговите братя и сестри. Следващото поколение разбира само някои думи. Гагаузките традиции са запазени в кулинарията. Ястията, които всички знаят и могат да приготвят, са: сарми, каша, мамалига и плачинта.

Около датата на раждане на Теодоси има любопитна история. Той се ражда на 10.02.1921 г. и след няколко дни баща му отива да го запише в църквата. Свещеникът, любител на виното, записва на лист данните на детето. След време се сеща да го впише в църковната книга, но не намира листа. И тъй като до момента, в който Михаил идва да вземе кръщелното, няма други родени деца, свещеникът бързо записва 25 март 1921 г. за негова рождена дата.

Иван, роден в Кириет-Лунга, става дърводелец, жени се за Олга Кривова, има пет деца.

Жорже (Гриша), роден в Бразилия, работи като шофьор в гр. Сао Пауло. Жена му се казва Наталина, също има пет деца, второто (момиче) умира рано.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАЛПАКЧИ

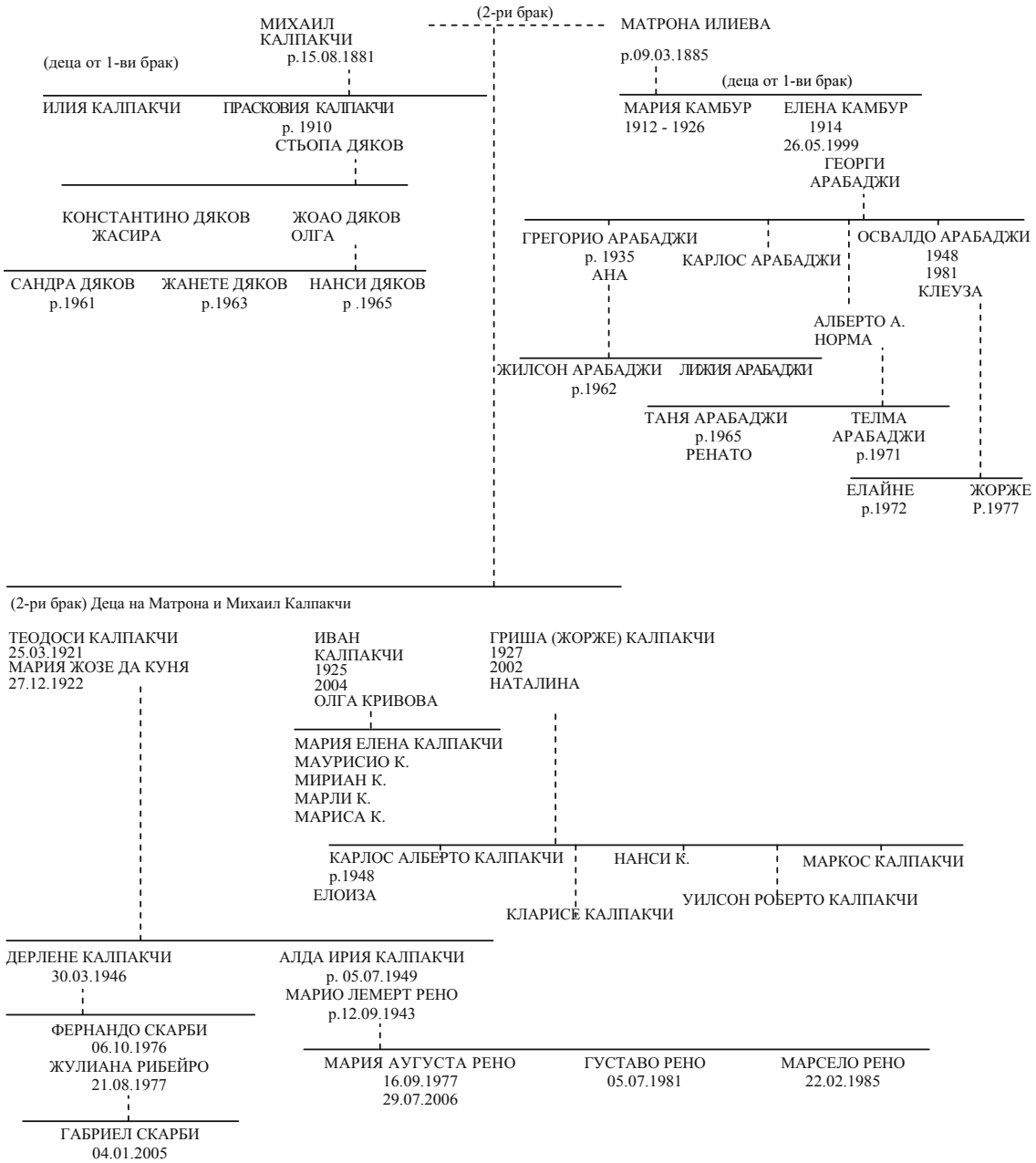

ФАМИЛИЯ КАМБУР (CAMBUR)

***АНКЕТИРАНА: МАРИЯ КАМБУР**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 09.09.1936 г. Омъжена за Нелсон Давид (починал), пенсионирана модистка, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 23.11.2005 г .*

Емануил и Василиса Камбур са от с. Жолтай. Там са родени и децата им: Тодор, Яков, Васил, Катерина, Елена, Никола и Димитър. Занимават се със земеделие, шивачество и обущарство.

Първородният син Тодор е шивач. Разшивайки дреха, той наранява окото си с ножица. Въпреки това по време на Първата световна война е мобилизиран и шест години работи като готвач. Един ден брат му Никола излиза от вкъщи, за да отиде до библиотеката, и не се връща. Оказва се че сградата е подпалена от германците.

Семейството решава да замине за Бразилия, „бягайки от румънския комунистически режим“. От децата им само Димитър остава в Бесарабия. По това време бразилската пропаганда описва страната като „прекрасна земя“, с богати природни дадености, плодородна почва, а правителството заплаща пътните разходи. Всичко това се разпространява от уста на уста.

Камбур тръгват с надежда за по-добър живот, оставят имота си, взимат багаж и документи, издадени в Тигина, Бесарабия, и заминават за Франция. На парахода срещат земляци, които също тръгват за Бразилия, без да знаят какво ги очаква. Акостират в Рио де Жанейро и заминават за Сао Пауло, откъдето са разпределени в кафеена плантация, община Санто Анастасио.

Събирането на кафе е тежка работа, а наложеният режим е полуробски: нямат подписан договор и печелят малко. Това принуждава Камбур и други заселници да отидат в гр. Сао Пауло, заселват се в квартала „Мока“. Мъжете от семейството намират работа на изграждащия се водопровод в квартала. Сестрите Катарина и Елена започват работа в тъкачна фабрика, където се трудят до пенсиониране си. След построяване на водопровода Васил и Яков тръгват из вътрешността на щата да продават дрехи и обувки. С течение на времето Васил се захваща със строителство, а Яков отваря мебелна къща в квартала „Мока“.

Тодор и Олга Камбур с децата си Елиас, Мария и Ирина. Сао Пауло, 1930 г.

Тодор, баща на анкетираната, работи в обувна фабрика. При съби-

ранията на общността среща Олга Костева, дъщеря на Владимир и Мария Костеви, венчават се на 10.07.1927 г. в руската православна църква в Сао Пауло.

Тодор владее гагаузки, руски, румънски. Запознава децата си с православната религия, като им чете от семейната библия. Камбур се стреми да съхранява гагаузките обичаи, поддържа традиционната кухня, като приготвят плачинта, сарми, булгур (с месо и зеле). На Великден носят пасхален хляб и боядисани яйца в църквата за освещаване, после ги раздават в семейството, споделят ги с роднини и близки. След време анкетираната Мария Камбур избира спиритизма, други членове на семейството стават католици.

Василиса, майка на Тодор, почти не говори на португалски език. В семейството общуват само на гагаузки, така децата го научават много добре, включително анкетираната и сестра ѝ Ирина.

Мария Камбур споделя: „Въпреки всички трудности, които моите близки претърпяха през годините, те успяха да ги преодолеят. Живееха в постоянен контакт с другите гагаузи, поддържаха езика, редовно посещаваха църквата и спазваха нейните напътствия. Така не се чувстваха сами, защото винаги разчитаха на своите земляци.“

			ЕМАНУИЛ КАМБУР ВАСИЛИСА			
ТОДОР КАМБУР 14.10.1903 05.04.1955 ОЛГА КОСТЕВА 15.08.1908 29.09.1989	НИКОЛА	ДИМИТЪР	ВАСИЛ	ЯКОВ починал 02.07.1982	КАТАРИНА 06.03.1919 15.05.2001	ЕЛЕНА починала 11.03.1985
ИРИНА КАМБУР 06.07.1928	ЕЛИАС КАМБУР 09.09.1936 18.03.1993	МАРИЯ К. 09.09.1936	ЖОАО К. 13.11.1940 20.03.1998	АНТОНИО К. 07.05.1945	ПЕДРО К.	МАРИНА К.

ФАМИЛИЯ КАРАБАДЖАК (CARABADJAC)

***БИОГРАФИЯ НА ПЕЛАГИЯ (ВОЛКОВА) КАРАБАДЖАК, РАЗКАЗАНА ОТ ЕРМИНИЯ МАРИЯ ПАЛУДЕТО ДУКЕ**, бразилка, родена на 25.04.1942 г., преподавател по география и директор на училище. Омъжена за Одаир Дуке, внук на Пелагия. Живеят в Сао Каетано ду Сул. Писмени сведения от 25.08.2005 г.*

Пелагия Волкова е родена на 25.01.1902 г. в Чумлекьой, Бесарабия. Тя е най-малката от девет братя и сестри. Баща ѝ Иван Волков се жени три пъти, Пелагия е дете от последния му брак с Марина. В Бесарабия Пелагия се омъжва за Николай Карабаджак.

След като един от братята ѝ отива в Бразилия, тя също решава да „дойде в Америка“. Този брат се казва Петър Волков, женен за Ксения, с която имат шест деца: Ана, Мелания, Надежда, Христина, Марина и Андрес. Ана е на 7 г., когато пристига в Бразилия, а най-малкият Андрей се ражда по време на пътуването. Първоначално Петър работи на памучните и оризови плантации край гр. Кампинас.

Пелагия идва в Бразилия със съпруга си Николай, със свекър си, който също се казва Николай (вдовец), с дъщеря си Акилина и Кирил (ерген), брат на мъжа ѝ.

На 20.03.1926 г. пристигат в Букурещ, взимат паспортите си и заминават за пристанището на Хамбург, Германия. Там се качват на парахода „Holm“ и потеглят за Бразилия. Пристигат в Рио де Жанейро на 20.04.1926 г., прекарват известно време под карантина на Иля дас Флорес, след това от пристанището на Сантос заминават с влак за община Бродовски[142] във вътрешността на щата Сао Пауло. За да изплатят пътните разходи, две години работят на кафеена плантация. После се преместват в община Санто Анастасио, пак в щата Сао Пауло, където чрез направена покупка в Сао Пауло, придобиват неразработена земя. На това място се срещат с други бесарабски заселници, като Топал и Каражелязкови, включително с някои от пътуващите с тях на парахода, бягащи от руската революция, която насажда комунизма в тази част на Източна Европа.

От ляво надясно: Николай Карабаджак, Николай Карабаджак (син) със съпругата си Пелагия и двете им деца Иван и Акилина. Крайният вдясно е Кирил Карабаджак (брат на Николай). Колония „Нова Бесарабия“, община Санто Анастасио, щата Сао Паулио, 1930 г.

В земите на имението „Лабиено“ Карабаджак създават свое стопанство. Животът се оказва тежък, нищо не им е познато, нито изобилстващата растителност в тропическите гори, нито животинския свят, който ги обитава. Въпреки това започват да обработват култивираната земя, отглеждат ориз, царевица и маниока. Реколтата е богата, произвеждат много повече, отколкото в Европа,

[142] *Носи името на полския инженер Александър Бродовски, участвал в строежа на жп линии в щата Сао Пауло. – Бел. пр.*

благодарение на засадената за първи път плодородна земя. В Бесарабия Николай Карабаджак, свекър на Пелагия, е женен за Ана, но остава вдовец. От нея има три деца: Николай, съпруг на Пелагия; Кирил, несемеен, който също емигрира в Бразилия, и Васила, омъжена, тя остава в Бесарабия.

В Бразилия Кирил Карабаджак се жени за Бенедита Антунес, имат пет деца: Олга, Кирил, Маркос, Селия и Антонио.

Малария покосява района, в който Карабаджак се установяват, налага се да го напуснат. Пелагия е сред заразените, но успява да се пребори с болестта.

След три години упорит труд в „Лабиено“ те изоставят всичко и се преместват в гр. Президенте Пруденте, там Пелагия започва работа в пекарна. Мъжете стават надничари в околностите на града, но с течение на времето гр. Сао Пауло започва да ги привлича с възможностите да работят в развиващата се индустрия. През 1932 г. Карабаджак отиват там и се настаняват в квартала „Вила Бела“. Намират работа в предприятията на концерна „Матарацо“ и керамичните заводи в гр. Сао Каетано ду Сул.

Освен Акилина, родена в Бесарабия, Пелагия ражда още три деца: Иван, Естевао и Николау, жива е само Акилина[143]. В новата страна Пелагия пренася всички умения и обичаи от родната Бесарабия. Любимото ѝ занимание е да тъче: черги, постелки, а от нарязани и сплетени ивици плат прави пъстри килимчета и пътеки. Ръчно омесеният от нея хляб задължително присъства на масата. Обича да готви свинско месо на тиган с много червен пипер, а за Коледа и Великден прави милина от фино дърпано тесто с пълнеж от тиква или сирене. На Великден боядисва яйца и ги раздава на правнуците.

Пелагия поддържа връзка с роднините в Бесарабия, „които много ѝ липсват, както родното село и дом с избата, където се съхранява зимнината, домашните суджуци и бъчви с вино. Спомня си за нивите с пшеница, царевица и слънчоглед, лозята, стадата овце, които продължават да присъстват във въображението ѝ, там в онази равнина, ширнала се докъдето поглед стига. За съжаление тя не успя да се върне и види отново родината си.

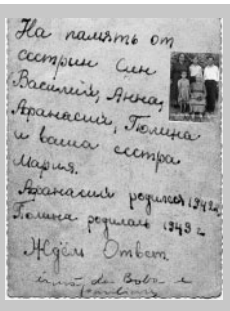

Писма от роднини на Пелагия (Волкова) Карабаджак

Съпругът ѝ Николай умира от инфаркт през 1950 г.

Първата ѝ дъщеря Акилина се омъжва за Аделино Дуке, имат две деца: Наир и Одаир. Тя рано остава вдовица, мъжът ѝ умира при катастрофа през 1951 г.

Синът Иван се жени за Филомена от остров Мадейра, имат четири деца: Анита, Карлос, Луси-лия и Марсия. Първите две деца са починали.

Вторият син Естевао се жени за Мария, имат 5 деца: Марлене, Мерседес, Антонио, Валдир и Жураси. Естевао и първите две деца са починали.

Жената на третия син Николау се казва Ана Косарев, двамата имат трима синове: Клаудио, Жоао и Луис. На 18.06.1994 г. Пелагия (Волкова) Карабаджак завършва

[143] *Акилина Карабаджак Дуке почина на 95 г. (24.11. 2018 г). – Бел. пр.*

земния си път на 92 г.

Когато престава да се занимава със земеделие, Петър Волков, брат на Пелагия, се премества със семейството в Сао Пауло. Трудностите с езика и комуникацията са толкова големи, че Петър се събира със сестра си Пелагия в Сао Пауло седем години след нейното пристигане. В града Петър работи като уличен продавач, по-късно в кланиците на концерна „Матарацо“. След време отваря малко магазинче в квартала „Вила Бела“, където живеят много сънародници, а днес повечето техни потомци.

Анкетираната е омъжена за Одаир Дуке, син на Акилина. Информацията, която споделя, получава директно от свекърва си Акилина, с която има привилегията и късмета да живее 20 години. Данните за семейството на Петър Волков са предоставени от неговата дъщеря Ана Волков Вилчински.

Мария Волкова, сестра на Пелагия, със сина си Василий, жена му Анна и децата Юлиана и Афанасий. Молдова, 1956 г.

Пелагия (Волков) Карабаджак с племенниците си Андрес и Кристина, деца на брат ѝ Петър Волков. Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло, 1985 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАБАДЖАК

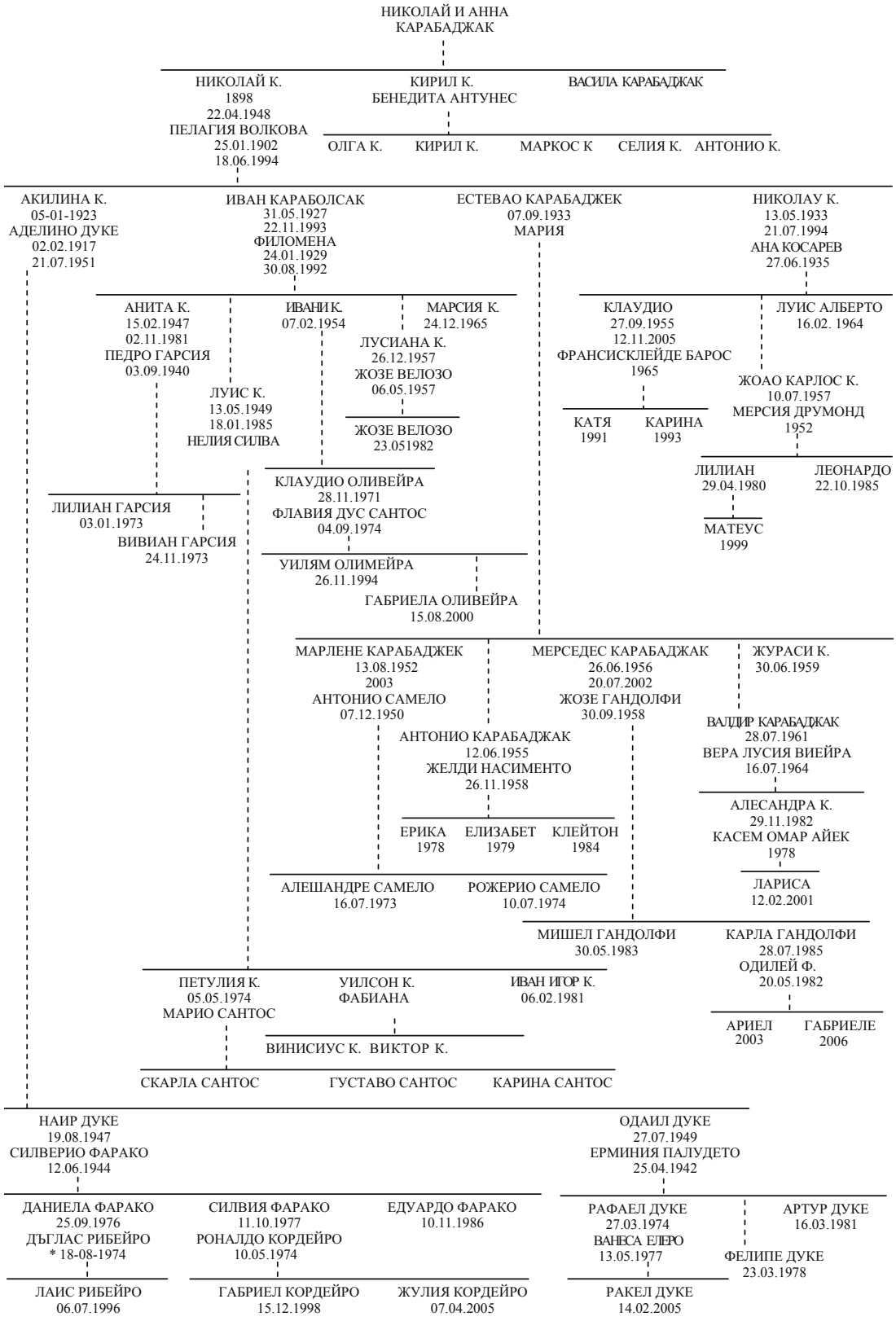

ФАМИЛИЯ КАРАКАШ
(CARACAS, KARACAS, KARACCAS, KARAKAS)

***АНКЕТИРАНА: АННА КАРАКАШ**, дъщеря на бесарабски заселници, учителка, омъжена за Мартиньо де Карвальо, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 10.06.2006 г.*

„Моят баща Петър Каракаш е роден през 1894 г. в Бесарабия, негови родители са Стефан и Прасковия Каракаш. През 1914 г. избухва Първата световна война и баща ми отива на фронта. Две години след нейния край близките му не знаят нищо за него. Но един ден той се връща и всички са безкрайно щастливи. Изглежда много отслабнал и измъчен, защото попада в плен и става свидетел на големи жестокости. Въпреки всичко успява да избяга. Татко винаги разказваше за преживяното: студ, глад, жажда, зверства. Тези кошмарни спомени не го оставяха на мира.

Моята майка Александра е родена през 1897 г. в България, дъщеря на Константин и Анастасия Мишкови. Двамата с баща ми са сватосани от родителите. Венчават се през 1919 г., раждат им се 14 деца, живи в момента са 3 дъщери, по професия учителки, и един син – пенсиониран офицер от бразилските военновъздушни сили.

Пристигат в Бразилия през 1926 г. с парахода „Almanzora“, пътуват много дни, докато най-накрая акостират в пристанището на Сантос. Със същия параход идват и други българи и гагаузи, като Петър и Калина Ганеви, Георги и Мария Каракаш, също племенницата на баща ми Василиса Каракаш (1913 – 1990), която се омъжва за Димитър Новак (починал 1991).

Петър и Александра Каракаш с две от децата си: Андрей и Димитър. Бесарабия, 25.02.1926 г.

От Сантос заминават за пансиона за имигранти в Сао Пауло, остават там няколко дни, докато ги разпределят на работа в земеделско имение във вътрешността на щата, където за голяма радост срещат свои сънародници. Животът там е труден и след известно време се връщат в гр. Сао Пауло и заживяват в квартала „Мока“.

През 1931 г. семейството заминава за Монтевидео с двете си деца, Жоао (Иван), на 2 г., и двумесечния Жорже (Георги), който умира в Уругвай. Следващата година отново се връщат в Бразилия и пак отиват в квартала „Мока“, по-късно в „Пинейрос“.

На пазара в „Пинейрос“ Каракаш се занимават с продажба на прасета, пилета, патици, зайци, пуйки и др., по-късно се преместват във „Вила Бела“, също квартал на Сао Пауло.

През 1943 г. се местят в гр. Можи дас Крузес, на 60 км. от Сао Пауло, като продават плодове и зеленчуци на общинския пазар. Известно време пребивават в съседния град Поà, там се ориентират към продажба на едро и дребно на зърнени култури, поддържат и бар, но през 1953 г. решават да се върнат на общинския пазар в Можи дас Крузес. Там отварят ресторант, но живеят в Поà до края на 1960 г. На този пазар баща ми поддържаше отлични отношения с Михаил и Елена Косикови (Кочкови), сина им Иван Косиков и снаха им Ана (Димитрова) Косиков, с внуците:

Катарина, Мигел, Надя Катарина и Жорже Косиков, автор на тази книга, както и с останалите българи и техните потомци, сред които Панталеймон Трандафилов, роден на 01.03.1898 г. в с. Авдарма, Бесарабия. Той имаше малък магазин за дрехи, на улица до пазара, почина на 18.05.1967 г.

През 1961 г. семейство Каракаш отново се върна в гр. Сао Пауло, установявайки се във „Вила Зелина“, там живееха и други българи – Петър и Калина Ганеви, Георги и Мария Каракаш. От нашата баба Анастасия Мишкова мама се научи да върши всичко, което една бесарабска жена трябва да знае: да домакинства, да плете, шие и бродира. Тези умения се предават от майка на дъщеря. Така и ние от малки можем да плетем блузи, чорапи с пет игли и да приготвяме традиционни ястия като пача, пилешка яхния с картофи, сарми, хляб, милина със сирене, тиква или други плодове, хляб, пай (пирог), пирожки с извара и заквасена сметана. Всичко това в допълнение към консервираните краставички, чушки и зеле.

На Великден, най-важният празник за българи и руснаци, се прави панетоне (паска), който се носи за освещаване в православната църква. А на сутринта мама казваше: „Христос възкръсна!“ А ние според българската традиция отговаряхме: „Той е сред нас!“

Татко научи брат ми Жоао Каракаш на всичко за търговията, а децата от най-ранна възраст се научихме да говорим български език.

Ние, потомците на Петър и Александра Каракаш, живеем в гр. Сао Пауло и в градовете Ботукату и Сао Жозе дус Кампос (щата Сао Пауло).

Сред нашите внуци има инженер, хуманен и ветеринарен лекар, зъболекар, архитект и адвокат.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАКАШ

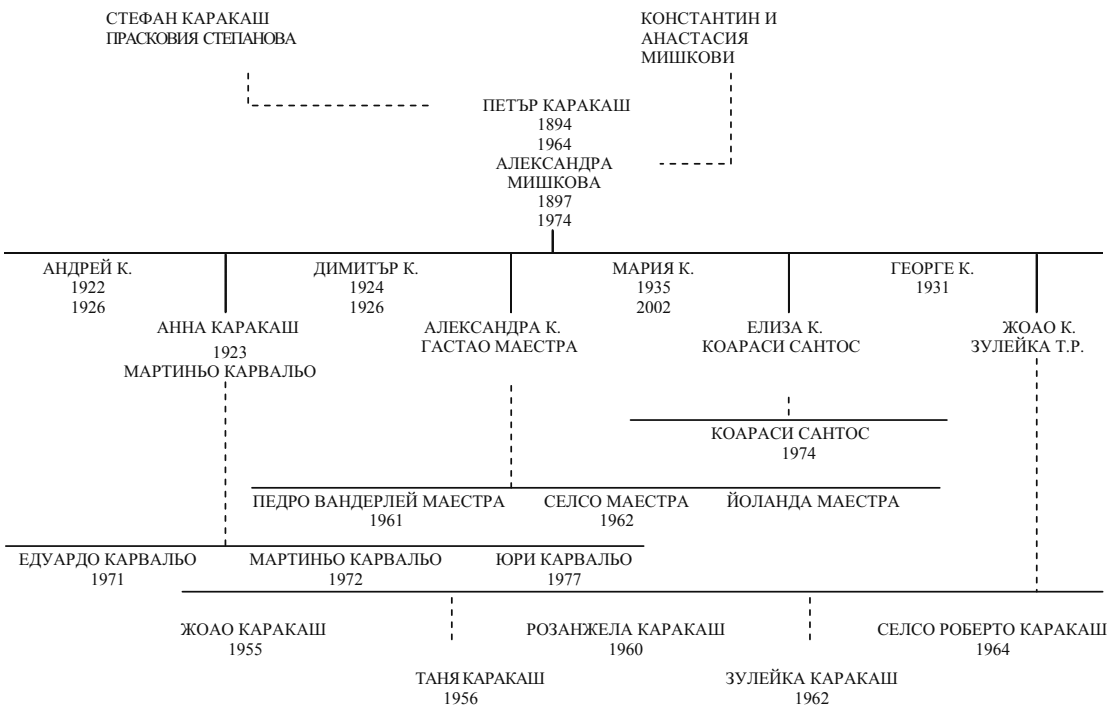

ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (1) (CARAMALAC, CARALAMAK, CARAMALOGLO)

АНКЕТИРАНА: АННА ТЕЛПИЗ, *бесарабска заселничка, родена на 16.11.1921 г. в с. Девлет-Агач, омъжена за Юлиан Карамалак (починал). Живее в гр. Ерешим, щата Рио Гранде ду Сул.*

Православното семейство Карамалак е от гр. Тараклия, Бесарабия.

Михаил Карамалакоглo (Карамалак) и Мария Владенова са родители на Константин Карамалак, роден на 21.05.1887 г., женен за Елена, дъщеря на Иван Талов Плагов, роден през 1886 г. Двамата сключват брак на 30.10.1905 г. Техни деца са: Мария, Йоана, Васила, Юлиан, Димитър, родени съответно през 1906, 1908, 1912, 1922 и 1925 г.

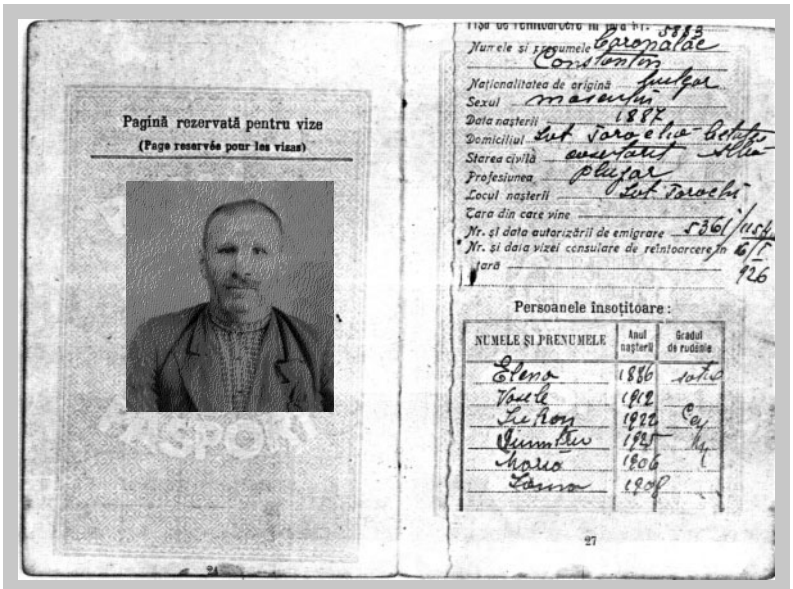

Паспорт на Константин Карамалак. Букурещ, 16.01.1926 г.

Карамалак живеят в града и както всички се занимава със земеделие. В неговите околности отглеждат пшеница, леща, царевица, тиква, лук, чушки, имат лозя, развъждат домашни животни.

Когато не са заети с отглеждане на най-малките деца, жените помагат в земеделската работа, по-големите деца също дават своя принос. „Децата започваха да работят на полето много рано, на около 8 години. Учението беше загуба на време!“

Животът много се променя след анексирането на Бесарабия от Румъния заради високите данъци и завишен контрол. По същото време се появява пропаганда, насърчаваща емиграцията в Бразилия с обещания за жилища, земя, билети и разходи, поети от правителството. В тази насока действат и посредници, които подтикват семействата да „търсят нов живот и работа в Америка“.

Михаил и Мария Карамалак не се решават на тази стъпка, заминава синът Константен и семейството му заедно с други двайсет и две семейства от града. Всички се качват с голямо вълнение на параход, породено от „силните емоции, съмнения и несигурност за това, което ги очаква“. С тях пътуват емигранти от различни националности, някои трудно понасят морското вълнение, други се разболяват от „жълта треска“. Има и смъртни случаи, а телата на мъртвите, изпращани с много сълзи от близките, „погребват“ водите на океана. Сред 22-те семейства са Георги и Стефанида Телпиз с децата си, както и тримата несемейни братя на Георги: Атанас, Сава и Иван. По време на пътуването не липсват и

веселби с танци, фолклорни и романтични песни.

В Бразилия акостират на пристанището в Сантос. С влак ги откарват до пансиона за имигранти в квартала „Брас“ на Сао Пауло.

Анкетираната си спомня разказите на родителите си за някаква „революция“ в пансиона срещу неизпълнението на обещанията от страна на бразилското правителство. За този бунт мъже, жени и деца са наблъскани във вагоните на влак и откарани до крайбрежието, оттам с лодки до Иля дус Поркос (сега остров Аншиета). Оставени са буквално на произвола на съдбата, живеят при крайно тежки условия и липса на храна, умират много хора, предимно деца. След няколко месеца ги откарват до гр. Сантос и пускат на свобода.

Васила Карамалак и Михаил Бобко. 30-те години на 20.век.

В околностите на Сао Пауло семейството престоява пет години, възрастните работят по изграждане на железопътна линия, живеят в лагери, а децата не могат да ходят на училище. Нямат трудов договор, общуват с местните чрез знаци, понякога с помощта на преводач. Те чуват за земя в щата Рио Гранде до Сул и когато жп линията е готова, заминават за община Ерешим заедно с други семейства, работили на строежа, като Иванови, Ужакови, Бобко, Грънчар, Ворникови, но не всички попадат в една колония. Общо взето всяко семейство купува средно по 10 алкейре земя.

Земляците са задружни и постоянно общуват помежду си. Така анкетираната Анна Телпиз се запознава с Юлиан Карамалак, 20-годишни те се женят на 02.05.1942 г. в гр. Ерешим. Анна също произхожда от българско семейство, затова в дома си спазва всички обичаи, традиции и език.

Анна и Юлиан има 9 деца: Жоао, Мария, Жорже, Жоана, Педро, Деметрио, Сесилия, Ирен и Лейди. Жоао живее със семейството си в Каразиньо, щата Рио Гранде ду Сул; Мария в Шапекó, щата Санта Катарина; Жорже в Порто Алегре, щата Рио Гранде ду Сул. Останалите живеят в Ерешим, но само трима се занимават със земеделие.

С напредване на годините родителите на Юлиан все повече копнеят за родната земя, те държат българските обичаи и език да се поддържат както вкъщи, така и сред сънародниците. И двамата живеят повече от 90 години.

На 22 години Юлиан започва да се включва в общополезни дейности. Той оглавява училищното настоятелство и остава на този пост в продължение на 28 години. В този период също е председател на настоятелството към църквата „Преображение Господне“ в колония „Лажеадо Енрике“.

През 1950 г. е избран за председател на сдружението на дребните земеделски производители, чиито срещи до 1964 г. се провеждат в дома му. Понеже липсват синдикални организации, това сдружение дава възможност колонистите да по-

лучават подпомагане от държавата: безплатни семена, торове, селскостопански машини и др. По време на управлението на президента Бризола, който апелира земеделските производители да се организират, започват дискусии за създаване в Ерешим на зърнена кооперация, която все още съществува.

Когато избухва революцията от 1964 г.,[144] Юлиан Карамалак два пъти е арестуван, защото е смятан за лидер на общността, над която може да окаже влияние.

През 1965 г. той сформира група от 40 земеделци и ги обединява в сдружение. Закупуват зърнотрошачка и продължават да се събират заради нуждата да бъдат организирани, без да могат да обсъждат политически и религиозни въпроси. На следващата година се слага край на това сдружение, понеже колонистите започват да създават свой аграрен синдикат, в който участва и Юлиан Карамалак. Той е основател и на работническата партия в гр. Сао Бенто, щата Рио Гранде ду Сул. До последния си ден участва в защита на кооперативното дело, на земеделската общност, на аграрния синдикализъм и на политиката в интерес на земеделските стопани. Трагедия отнема живота му на 15.06.2004, когато кола се врязва в неговия трактор.

Смъртта му е голяма загуба за семейството, за общността в региона и за кооперативното движение, което губи своя синдикален и политически лидер. Остава в сърцата на всички със своя пример, защото всяко добро, което върши, винаги е с мисъл за ближния, без да иска нищо в замяна.

Юлиан и Анна Карамалак, обградени от деца и внуци. Каразиньо, щата Рио Гранде ду Сул, 2004 г.

[144] *Военен преврат, който сваля президента Жоао Гуларт. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (1)

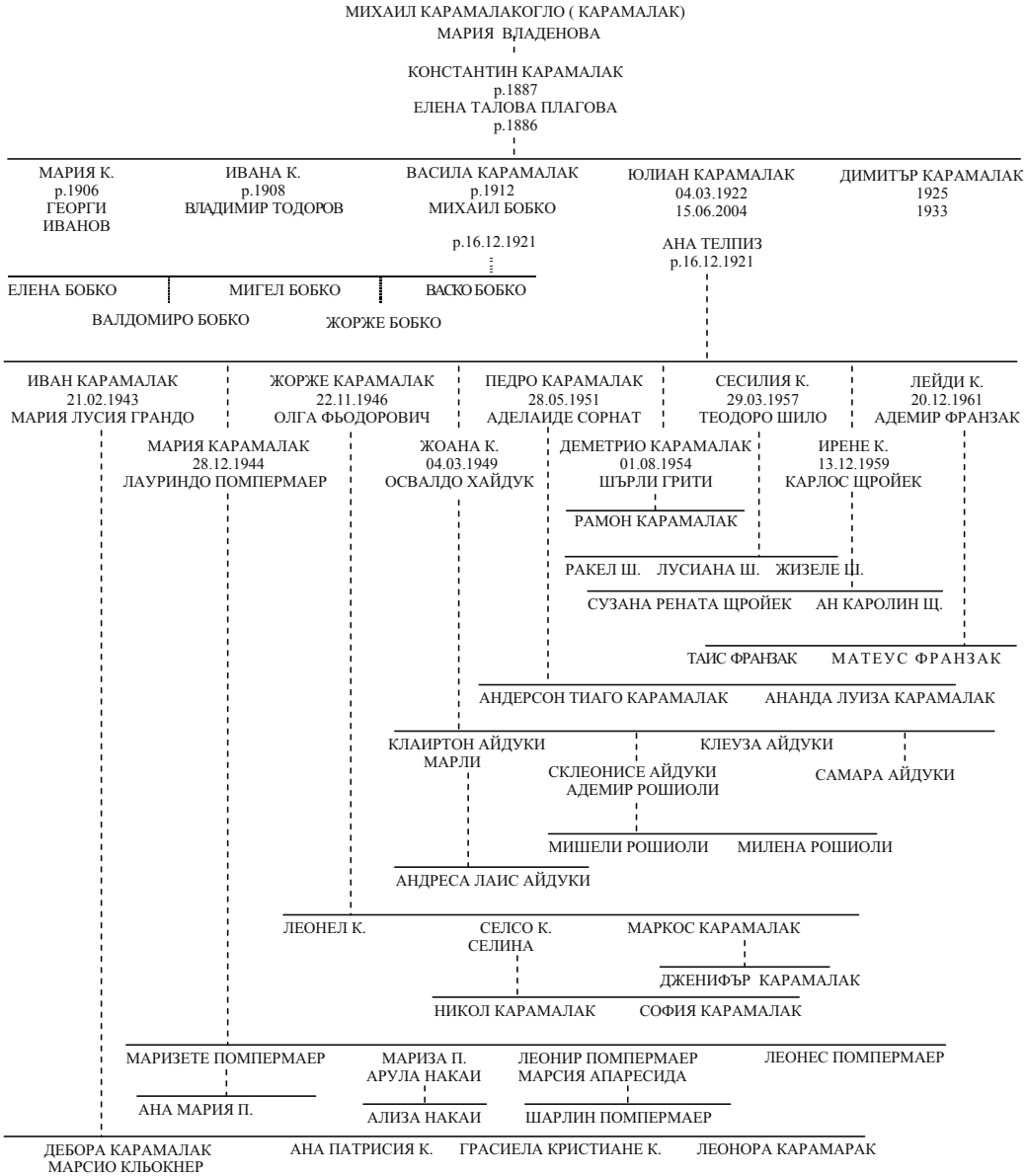

ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (2) (CARAMALAC)

***АНКЕТИРАН: ВАЛДИР ДЕ АЛМЕЙДА**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 19.05.1948 г., икономист, женен за Лидия Кучин. Живеят в гр. Кампо Гранде, щата Рио Гранде ду Сул. Писмени сведения от 18.06.2006 г.*

Лазар и Мария Карамалак, прадядо и прабаба на анкетирания по майчина линия, живеят в село в района на Тараклия, когато Бесарабия е под властта на Румъния. Те тръгват за Бразилия с децата си, семейни и несемейни, с изключение на дъщерите Ивана и Мария. Придружават ги: Христофор, Димитър, Елена, Тодор, Иван и Петър.

Параходът акостира на пристанището в гр. Сантос на 28.01.1926 г. За да издържат семейството, докато чакат да заминат за тогавашния щат Мато Гросо, съгласно колонизационната политика на Бразилия за разпределение на пристигащите, възрастните отиват да работят в Сао Пауло, като участват в ремонти на улици и градски площади. След време се отправят към гореспоменатия щат и по конкретно в района на гр. Теренос, където се намира „Колония Веля“. Там се сдобиват с парцели земя и започват да ги разчистват, като се препитават предимно с риболов от близката река. Карамалак, Бакарджи, Дончеви и други семейства дават силен тласък на земеделието в Теренос, впоследствие районът е наречен „земята на ориза“.

В началото заселниците разполагат само с най-обикновени земеделски сечива и плугове, теглени от волове или коне. След като изораят, пристъпват към брануване на почвата, отвоювана от тропическата гора, после прокарват бразди и засяват с помощта на сеялки, които сами изработват.

„Прибирането на реколтата от ориз става на ръка: първо рязане и сушене на слънце, после напластяване, вършеене. От детските си години помня, че след овършаване на ориза дядо събираше на големи купи сламата за храна на млекодайните животни. В началото за придвижване и транспортиране на продукцията хората сами измайсторяваха каруци с четири колела. След време техниката дойде и при тях, купиха трактори, комбайни и т.н.

След края на 60-те години (20. век) заради нерентабилността на семейното земеделие повечето наследници на имигранти се разпръснаха, изоставиха земеделската работа и разпродадоха стопанствата. Някои от потомците обаче се възползваха от опита, наследен от предците, и развиха по-мащабно земеделие. Но в по-голямата си част „Колония Веля“ се превръща в пасище.

Аз съм внук на Димитър и Мария Карамалак. Мои родители са Мария Карамалак и Йоаким Мартинс де Алмейда“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАМАЛАК (2)

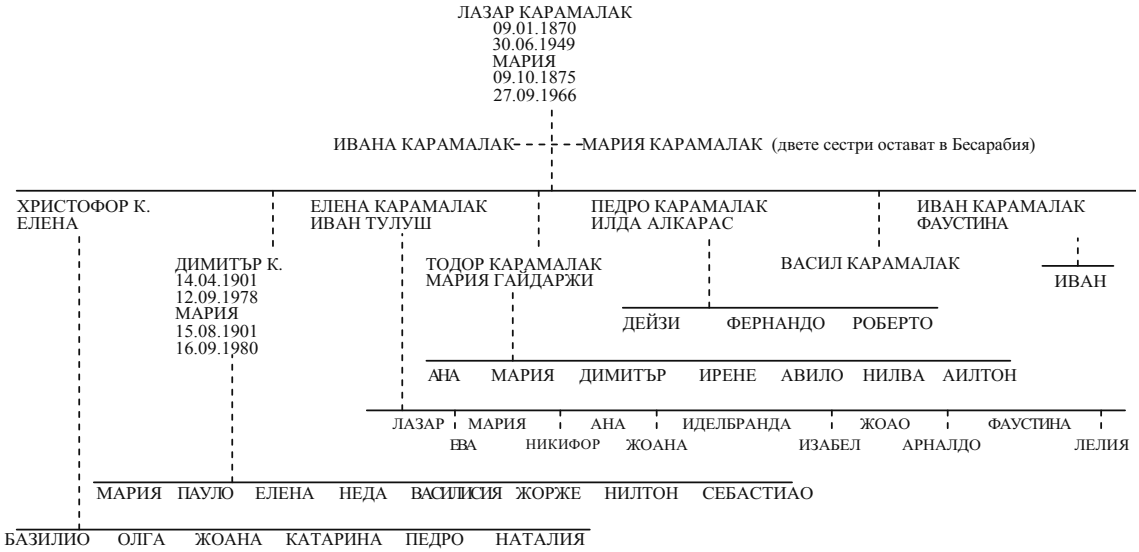

ФАМИЛИЯ КАРАПУНАРЛА (CARAPUNARLA)

***АНКЕТИРАНИ: ЕЛИАС КАРАПУНАРЛА**, бразилец, син на бесарабски заселници, роден на 10.09.1937 г., женен за Антония Мария (починала), пътуващ търговец, живее в гр. Маринга̀, щата Паранà.* ***РОБЕРТО КАРАПУНАРЛА**, бразилец, син на бесарабски заселници, роден на 21.08.1951 г., женен за Естер Жанете, предприемач, живее в гр. Кампо Моурао, щата Паранà. Писмени сведения от 20.05.2006 г.*

Петър и Стефания Карапунарла са от с. Баурчи, Бесарабия. Имат шест деца: Ирина, Илия, Тодор (баща на анкетираните), Петър, Стефан и Георги. Семейството се занимава със земеделие, отглеждат грозде, царевица и пшеница, развъждат крави, овце, прасета, пилета.

Карапунарла изповядват православната вяра. Петър, дядо на анкетираните, участва в Първата световна война. Попада в плен и работи във ферма на германско семейство. Когато Бесарабия е анексирана от Румъния, селяните са подложени на гонения и високи данъци. Онези, които не могат да плащат, често попадат в затвора. „Мнозина, арестувани от румънската полиция, не се връщат повече у дома.“

Тодор и братята му посещават училище и се научават да говорят на руски и да пишат на кирилица. После румънската власт променя обучението да се води на румънски език, което кара гагаузите да спрат децата си от училище. Говори се също, че „ дори щели да променят имената и фамилиите на хората, вероятно, за да ги приспособят към румънския език“.

В резултат на всичко това хората стават все по-недоволни. Тогава се чуват гласове, че „Америка е земя на изобилие и богатство“, но те не разбират, че става дума за Бразилия, защото се споменава само „Америка“.

Изправени пред тежка ситуация без изгледи за промяна, Карапунарла решават да емигрират, само вече омъжената най-голяма дъщеря Ирина остава в Бесарабия.

Напускат Баурчи на 4 февруари 1926 г. и в голям студ пропътуват 12 км до Чадър-Лунга, качват се на влака за Букурещ и остават там два дни, докато получат паспорти. После тръгват за Франция, минават през Австрия, Германия и Швейцария. На пристанището в Шербург се качват на британския параход „Andes“.

Семейството акостира в пристанището на Рио де Жанейро на 03.03.1926 г. и веднага е откарано на карантинния остров Иля дас Флорес, където престоява 10 дни. После заминават за гр. Сао Пауло и са разпределени да работят в района на гр. Авапѐ. Пращат ги на строежа на жп линия, който продължава 6

От ляво на дясно прави: Петър, Илия, Тодор и децата Стефан и Георги. Седнали Стефания и Петър Карапунарла с една от снахите. Сао Пауло, 1932 г.

години. През 1932 г. Петър и Стефания с най-малките деца Петър и Георги се връщат в Бесарабия.

Тодор, който остава в Бразилия, сключва брак с Александра Казмала, родом от с. Авдарма. Двамата са православни християни. За кратко живеят в община Санто Анастасио, после се връщат в гр. Сао Пауло, Тодор работи като шофьор на трамвай. Семейството има 7 деца: Силвио, Педро, Елиас, Сесилия, Алзира, Мария и Роберто.

По-късно Тодор работи като леяр в няколко завода в Сао Пауло. През октомври 1952 г. със спестените пари заминава за община Енженейро Белтрао, щата Паранà, купува земя, установява се със семейството и започва да се занимава със земеделие.

Тодор приключва земния си път през 1995 г.

Неговият брат Илия Карапунарла работи със семейството си в кафеена плантация край гр. Аварè, после на строежа на жп линия. Към 1936 г. заминава за района на Санто Анастасио, щата Сао Пауло, да търси земя и купува парцел в щата Паранà, в околностите на гр. Кампинас да Лагоа. Той идва семеен в Бразилия, впоследствие се разделя с жена си. След години се жени за Аделия Раванели, живеят в гр. Енженейро Белтрао. Умира през 1981 година.

Малко се знае за най-голямата сестра Ирина Карапунала, която остава в Бесарабия. Тя и мъжът ѝ поемат грижата за имота на баща ѝ Петър до неговото завръщане. Преживе брат ѝ Тодор получава няколко писма от Ирина, написани от нейните деца и внуци.

Животът на дошлите в Бразилия не е лесен, но положението с родините в Бесарабия е още по-тежко, не само заради румънската окупация след 1918 г., те преживяват и Втората световна война. Петър, който участва в Първата световна война, е мобилизират и се сражава в редовете на съветската армия, заедно със синовете си Петър, Стефан, Георги и зет си (мъжа на Ирина), всички те загиват на фронта.

Преди много години, роднина на Тодор посещава Баурчи и му разказва, че след загубата на синовете и зет си Стефания стояла на прозореца към пътя и казвала на всички, че синът ѝ Тодор ще дойде да я отведе в Бразилия. Двамата с Петър дълбоко се разкайвали за решението да се върнат в Европа.

В с. Баурчи още има роднини на семейство Карапунарла. То полага усилия да се свържи с тях, за съжаление без резултат.

Тодор и Александра Карапунарла с внука си Жулиано. Сао Пауло, 90-те години на 20. век.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАПУНАРЛИ
(КАРАПУНАРЛА)

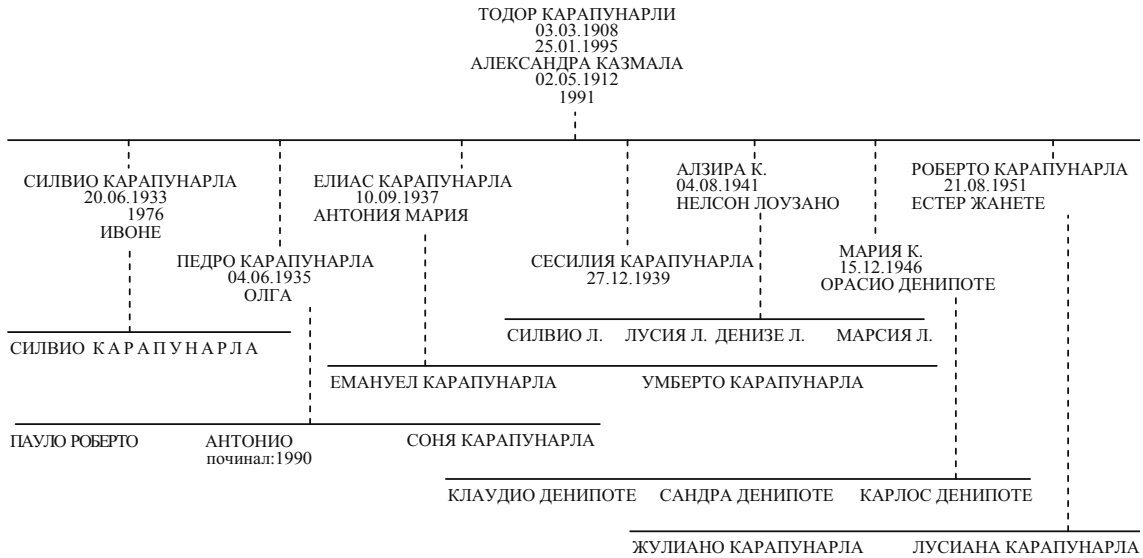

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КАРАСТАН (CARASTOIANOV, CARASTAN)

АНКЕТИРАН: ГЕОРГИ КАРАСТАН, *бесарабски заселник, роден на 12.03.1918 г. в село Нова Вознесенка, Бесарабия. Антиквар, женен за Клеменсия Монсанто, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от септември 2005 г.*

Стефан Карастоянов (в средата) по време на военна служба. С другарите си държат бели кърпи, знак че не участват в бойни действия. (1905 г.)

Фамилията Карастан води началото си от Карастоянови. Предците на анкетирания напускат гр. Варна, България, и заминават за Бесарабия.

Представители на фамилията са Николай Савович Карастоянов, Стоил С. Карастоянов, офицери на Негово Величество Борис III, както и Божидар Карастоянов, придворен фотограф.

Родители на анкетирания са Стефан и Тодора Карастоянови, те имат още 4 деца: Мария, Андрей, Ирина и Стефан, всички родени в с. Орак, в района на Кахул, а бащата Стефан в с. Чумлекьой.

Дядо и баба на анкетирания по бащина линия са Илия и Раиса Карастоянови, а по майчина Данило и Мария Плукчи, всички от с. Чумлекьой.

Прадядото на Георги – Стоян Карастоянов, когато идва в Бесарабия, се жени повторно за обикновена селянка. Този факт кара семейството да промени фамилното име на Карастан. Внукът Стефан обаче, горд със своя произход, не се съобразява с това и продължава да се подписва Карастоянов, както може да се види на снимка от времето на военната му служба в руската армия.

Семейната къща е добре изградена от кирпичени тухли (направени от кал, замесена със ситно нарязана слама). Състои се от голяма стая с иззидана печка, отопляваща къщата през зимата, и одър, на който спи цялото семейство. Зад тази стая е кухнята. От нея чрез вътрешна връзка се стига до конюшнята, обора, кокошарника, свинарника и т.н. Плевникът за съхраняване на сламата и зърното е близо до къщата. А в „мазата“ се складира цялата зимнина: кисело зеле, консерви от овче месо, гърнета с лой, компоти, бъчви с вино и др. В стопанския двор освен глинена пещ има място (харман), където зърното се отделя от плявата, също зеленчукова и овощна градини.

Обработваемата земя се контролира от правителството, пропорционално на членовете на семейството, за да могат да се справят с тежката селскостопанска работа. Отглеждат се предимно пшеница, царевица, грозде.

Мария Карастан (на втория ред в средата) с приятели преди заминаването за Бразилия. Кахул, Бесарабия.1926 г.

Тодора Карастан с три от децата си - Мария (държи снимка на баща си, който е на фронта), Ирина и Андрей. Кахул, Бесарабия.1914 г.

През свободното време младите мъже организират свободни борби, а по-възрастните при пълнолуние ходят на лов за вълци. За да се предпазят, задължително увиват ръцете над китките с кърпи и въоръжени с ножове, тръгват да докажат смелостта си, като донесат ловни трофеи в село.

Други състезания са конните надбягвания, при които победителят получава за награда ленени кърпи, изтъкани и бродирани от момите в село.

През лятото обичайна работа за жените е да носят вода от кладенеца и да пълнят кацата у дома, която осигурява вода за домакинството. Освен това се грижат за децата; приготвят храна; отглеждат буби, като ги хранят с черничеви листа и отделят образувалите се пашкули; грижат се за двора, животните и т.н. През зимата също имат занимания: предат памук, вълна и коприна, тъкат на домашния стан и изработват дрехи за цялото семейство.

Мъжете от своя страна през лятото основно са на полето, обработват земята, пасат животните или се занимават с търговия, като продават излишното, останало от предната година. През зимата, обикновено по групи: дърводелци, ковачи, шивачи и обущари се занимават с ремонт и подготовка на селскостопанските сечива: плугове, мотики, сърпове, косачки и др., поправят каруци или майсторят нови. Дрехите и обувките също се правят по това време, като за спорната работа не липсва хубаво червено вино, собствено производство.

„А когато натрупваше сняг аз и другите деца в махалата грабвахме шейничките, качвахме се на хълма и се спускахме надолу. Това беше едно здравословно и много щастливо забавление. А когато се преобръщахме, претъркулвахме се

в снега и никой не пострадваше. Забавлението на по-големите беше да се пързалят върху леда на замръзналите потоци с „кънки“, направени от животински кости.“

Децата в селото задължително посещават училище и винаги носят със себе си плочките за писане.

Като православни християни семейство Карастоянови посещава църквата „Свети Георги“ в с. Орак. Особено тържествени са литургиите за празниците Великден и Коледа. В дома на Карастоянови се спазват всички религиозни ритуали. Обичай е възрастните да се събират в някоя къща да четат Библията и да обсъждат с всички присъстващи уроците, които тя дава.

В ежедневието хората общуват помежду си и взаимно си помагат.

Преди да се приготвят за сън, майката на анкетирания събира всички пред иконата на Дева Мария с Младенеца и произнася молитва за мирна и спокойна нощ, а всички я слушат притихнали.

„Румънското правителство започна да води враждебна политика спрямо бесарабските селяни, налагаше ограничения, проверки и високи данъци. Онези, които не можеха да платят, бяха санкционирани с конфискуване на собствеността в присъствието на двама стражари и държавен служител. Те пристигаха с каруца, теглена от красиви коне, и нахлуваха в домовете на длъжниците, за да отнемат имуществото им“.

Семейство Карастоянови разбира от пратеници на бразилското правителство, че насърчава приемането на чужденци. Същите рекламират, че страната предлага големи възможности за успешна реализация, а новодошлите получават собствен дом, работа в кафеените плантации, училища за децата, като транспортните разходи се поемат от собствениците на земеделски имения. Според установените условия заселниците се задължават да работят 2-3 години за тях, след което могат да продължат живота си самостоятелно. В общи линии представят Бразилия като истински Рай!

Георги Карастан смята, че неговите роднини решават да емигрират, като оставят земята и къщите си в ръцете на румънското правителство. Приблизително шест семейства тръгват от региона, сред които и това на Станчо Ламбов. Впоследствие то не успява да се приспособи към живота в Бразилия и се връща в Нова Вознесенка.

Георги си спомня емоционалното сбогуване с близките, които плачат и се прегръщат, уверени че няма да се видят повече. Виното се лее и някои мъже едва успяват да се качат на каруците. От Кахул с товарен влак заминават за Кишинев, после с пътнически пристигат във Виена, като престояват няколко дни до получаване на виза от бразилското консулство. След това продължават към пристанището на Шербург, Франция, качват се на парахода „Arlanza“ и се отправят към Бразилия.

Параходът прави няколко спирки в пристанища по маршрута, където местните рибари предлагат гроздове банани, показват сръчност и смелост, като се гмуркат във водата, за да извадят монети, хвърлени от пасажерите.

Много хора се разболяват по време на пътуването, а това действа потискащо на всички, в допълнение към коментарите, че има и смъртни случаи. Поради не-

възможността да останат на палубата, телата „погребват“ във водите на океана.

На парахода се долавя всеобщо притеснение и страх от неизвестното, очакващо имигрантите, които не знаят какво ще намерят в Бразилия и дали дадените обещания, ще бъдат изпълнени...

След акостиране в пристанището на гр. Сантос, новодошлите са откарани в пансиона за имигранти в квартала „Брас“ на Сао Пауло. В следващите дни те с тревога и надежда очакват собствениците на плантации или техни представители да ги отведат и настанят в имения си. Престоят в пансиона е средно от 15 до 30 дни, като през това време настанените се радват на добър прием, хигиена и някои медицински грижи.

С провесени като завеси одеяла и чаршафи семействата се отделят едно от друго, за да имат някакво лично пространство. Хранят се добре, а менюто не се отличава много от това, което се яде в Европа: супа, яхния с месо и зеленчуци и т.н. Докато Карастоянови са в пансиона, се чуват коментари за бунт на имигранти, които са отведени насила на Иля дус Поркос (сега остров Аншиета) край брегове на щата Сао Пауло.

Когато идва моментът да тръгнат към бъдещото си местоживеене и работа, някои са разпределени и отиват в гр. Монте Мор, включително Карастоянови, а други в гр. Дескалвадо. В Монте Мор семействата са настанени в сламени къщи с глинен под, построени на разчистен от тропическата гора терен. Няма училище, нито църква, а общуването е почти невъзможно, никой не знае езика.

„След много мъки, унижения и протести от страна на нашата група за кратък срок (от седмица до 15 дни) договорът за работа беше развален, защото липсваха елементарни условия за прием на заселници. Нищо от обещаното не беше изпълнено, бяхме настанени при ужасни условия, без никаква възможност да организираме новия си живот в тази страна. Предвид реакцията на хората собственикът на имението нареди семействата да се настанят в един склад. Спомням си, че докато чакахме да се върнем в пансиона за имигранти в Сао Пауло, ни даваха да си приготвяме храна от свинска карантия и царевично брашно за полента.“[145].

Седнали от ляво надясно: Стефан Карастан (син), Ирина Карастан, Мария Карастан с първородния си син Антонио Диас и анкетираният Георги Карастан. Прави от ляво надясно: Антонио Диас, Тодора Карастан, Андрей Карастан и Стефан Карастан. Сао Пауло, 1927 г.

Завръщането в пансиона става през 1927 г. Налага се да изчакат, докато намерят друго място, където да ги изпратят. Предвид първоначалното катастрофално

[145] *Качамак, мамалига.– Бел. пр.*

настаняване семействата не приемат повторно заминаване за вътрешността на Сао Пауло и настояват да се върнат в Европа. Минава известно време и идва „ултиматум“ да напуснат пансиона и сами да потърсят решение на въпроса. Така те отиват и се заселват в съседни квартали.

Карастоянови напускат преди групата и в следващите години пребивават в кварталите „Вила Гилерме“, „Канинде“ и „Мока“.

Бащата Стефан получава първата си работа във фабриката за хартия „Клабин“ в квартала „Сантана“. Той разбира, че собственикът говори руски език, затова отива при портиера и казва, че иска да говори с него. Собственикът веднага го наема, а после Стефан осигурява работа във фабриката на децата си Андрей и Мария.

Семейството се връща в квартала „Каниде“ и понеже Мария се омъжва за португалеца Антонио Луиш Диаш, готвач в пансиона за имигранти, той съдейства да наемат баща ѝ за негов помощник в кухнята, а скоро след това взима и брат ѝ Андрей. Така до 1932 г. всички работят там, а после в различни фабрики, с изключение на анкетирания, който на 14 години става чирак при дърводелец. Майката Тодора се грижи за дома и децата, а дъщеря ѝ Ирина работи като домашна прислужница и бавачка.

Едва през 1933 г. с индустриализацията на Сао Пауло се забелязва подобряване на икономическото положение, животът става по-надежден, сигурен и щастлив за многобройните заселници.

Семейство Карастоянови продължава да поддържа православната вяра и редовно посещава Арменската църква в центъра на Сао Пауло. През 1934 г. дъщерята Ирина, следвана от брат си Андрей и сестра си Мария, увеличават „стадото“ на пастор Карлис Григорович от баптистката църква в квартала „Мока“. Същата година Ирина се омъжва за Петър Влах от с. Исерлий. Вече семейна, тя продължава живота си, като се грижи за трите си дъщери, работи и надомно, умира много млада, на 28 години през 1942 г.

През 1957 г. заради родителите си съпругът ѝ Петър Влах се връща с част от семейството в Бесарабия. Заселва се в Кишинев, където работи в обувна фабрика, но не успява да се впише в работната среда и се връща в Бразилия, благодарение на отправена му покана от останалите там роднини. Оставя дъщеря си Елена, родена в Бразилия, която се омъжва за Георги, украинец, по професия инженер. Около 1985–1986 г. Елена се връща в Бразилия с едно от двете си деца. По това време икономическото и финансово положение на страната не е добро и понеже също не свиква с бразилския начин на живот, отново се връща в Кишинев. Днес Елена живее при дъщеря си в Тел Авив, която е омъжена там.

От брака с португалеца Антонио Луиш Диаш Мария Карастан има пет деца. Между 1927–1936 г. тя е домакиня и се грижи за тях. В средата на 1936 г. Мария овдовява и се връща при семейството си. Започва работа в тъкачна фабрика, където работи до 1952 г. Тогава сключва втори брак с Димитър Дудуш, бесарабски имигрант. Той участва в строежа на баптистката църква „Боас Новас“ в квартала „Вила Зелина“ на Сао Пауло, впоследствие се посвещава на тази религия, става помощник-пастор и служи на църквата до смъртта си през 1984 г.

След работата във фабриката за хартия, през 1928 г. Андрей Карастан става

помощник-зидар и участва в изграждането на канализационната мрежа на Сао Пауло. В следващите години работи на различни места, а през 1939 г. заминава за град Куатà и отглежда памук в българската колония. На следващата година се връща в Сао Пауло, започва работа в дървообработваща работилница, където брат му Георги вече изучава професията реставратор на мебели.

През 1942 г. Андрей се жени за Мария, полска имигрантка от Краков, живеят в гр. Осаско, щата Сао Пауло, имат четири деца. През 1943 г. е нает в хотела „Othon Palace“ в Сао Пауло да поддържа и реставрира мебелите, работи там до пенсионирането си. Андрей е много религиозен и взима дейно участие в живота на баптистката църква.

Най-малкият син Стефан Карастан започва отрано професионалния си път като чирак на дърводелски струг. По-късно, около 1940–1941 г., е нает като машинен оператор в чорапна фабрика, оставайки там до 1956 г., когато фабриката затваря врати. Година преди това Стефан се жени за Анна Волкова, бесарабска имигрантка, с която има пет деца. От 1957 г. до смъртта си през 1971 г. работи в собствена малка фирма за преработка на метали.

Анкетираният пази мили спомени от срещите между 1928 и 1932 г. с роднини и приятели в квартала „Мока“. В неделните дни те си разменят гостувания, а младите се събират на площада (между улиците „Бишира“ и „Падре Рапозо“) да се веселят, пеят и танцуват. Постепенно семействата започват да напускат квартала и се заселват в други, като „Вила Зелина“, „Вила Бела“, в градовете Осаско, Санто Андре, Утинга и др.

През 1950 г. анкетираният се жени за Клеменсия да Коста Монсанто, дъщеря на португалски и италиански заселници, родена в „Мока“, по професия шивачка. Раждат им се две дъщери – Жаси Катя, учителка по португалски език и литература, и Жасира Тодора, починала през 2000 г.

Семейство Карастан поддържа традициите в българската кухня, приготвят извара, кисели краставички, пача, милина, тиквеник, вареники, кравайчета.

Георги Карастан живее почти 80 години в Бразилия, той е убеден, че „това е страна, благословена с изобилни богатства, в нея човек разполага с възможности да води щастлив живот. Тук хората се радват на безценни блага като свобода, добронамереност и толерантност!“

Контактът, който Георги поддържа със своите чичовци и братовчеди от Нова Вознесенка, е прекъснат по време на Втората световна война. Едва след нейния край той успява да възстанови връзка с братовчед си Иван Бугор.

От ляво надясно: Георги Карастан, Теодора Паслар, Варвара Узун, Жулио (Юлиан) Димов, Екатерина Фучиджи, Елена Милошев, Люба (Градинар) Делирайков и Екатерина Яламов на представянето на първата книга за бесарабската имиграция на Жорже Косиков. Музей на имиграцията в Сао Пауло, 2005 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАСТАН

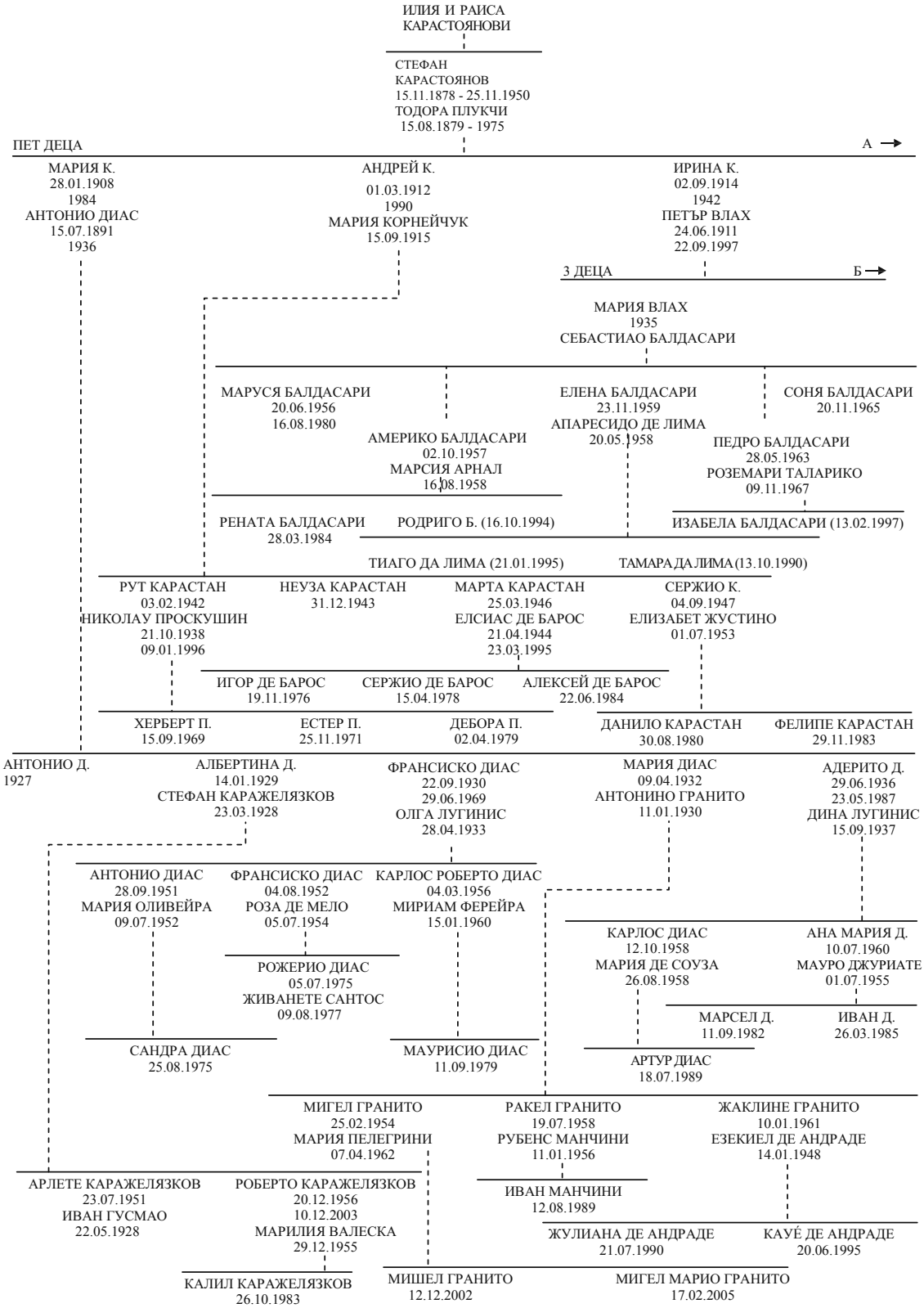

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРАСТАН

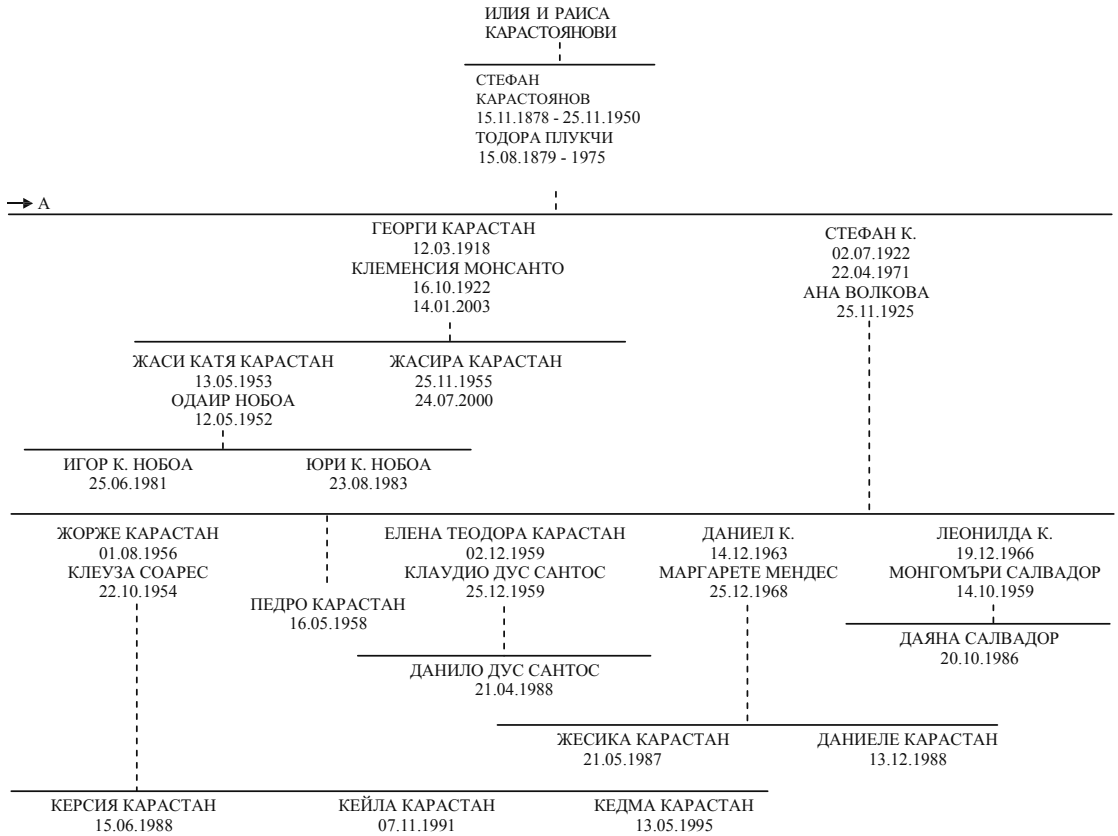

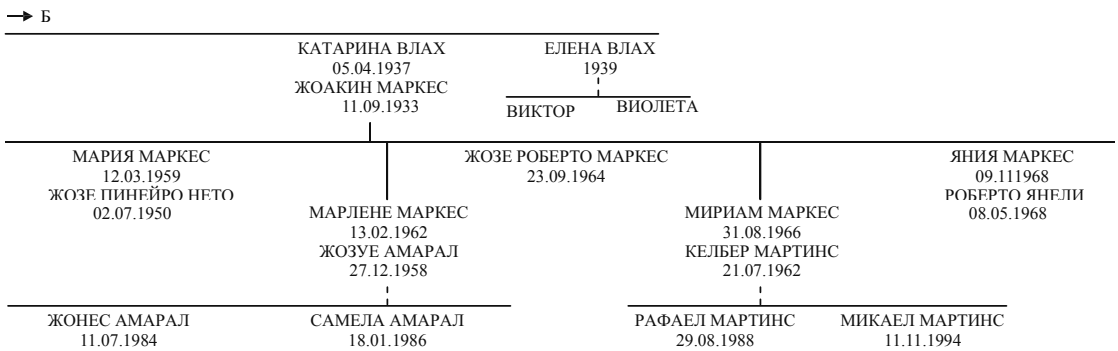

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КАЗМАЛА (CAZMALA, CAZMALI, CASMALA)

АНКЕТИРАН: ДИМИТЪР КАЗМАЛА, *бесарабски заселник, роден на 03.03.1914 г. в с. Авдарма, Бесарабия, семеен, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 20.05.2006 г.*

Аврам и Тодора (в Бразилия позната като Евдокия) Казмала и децата им: Димитър, Елена, Васил, Александра, Тодора, Данаил и Мария живеят в село Авдарма, Бесарабия.

Аврам е мобилизиран да участва в Първата световна война, когато анкетираният е току-що роден, а при завръщането му детето е вече на 4 години. Аврам е пленен от германците, но с други трима гагаузи успява да избяга от лагера. Дни наред бегълците бродят из гората и се хранят с корени и плодове. Единият от тях умира, след като изяжда отровен корен.

„Семейството ми нямаше много ниви и когато някой се задомеше, за него се отделяше парче земя и така тя ставаше все по-малко. Отглеждахме грозде, зеленчуци, пъпеши, пшеница и царевица“.

В Бесарабия Казмала изповядват православната вяра.

С края на войната и главно след окупацията на Бесарабия от Румъния положението става много тежко. „Най-лошото беше други хора да те командват в собствената ти държава. Румънските управници се отнасяха зле с гагаузите и начисляваха много данъци.“ Анкетираният си спомня, че бесарабските деца викали по войници: „România mare, mamaliga n-are“ (Велика Румъния, мамалига няма).

„В Бесарабия имаше голям студ, а при румънската власт децата нямаха топли дрехи да ходят на училище. За да се придобие представа за мразовитата зима, ще кажа нещо, на което съм бил свидетел: ако изхвърлиш чаша с вода нависоко, замръзва, преди да падне на земята!“

Изправени пред трудности, семейство Казмала решава да замине за Бразилия. Говори се, че семействата ще получат земя, животни и жилища, което се оказва „голяма лъжа“.

Мария, една от дъщерите, умира много малка, докато са още в Бесарабия. Така Аврам и Тодора тръгват с Димитър, Елена, Васил, Александра, Тодора и Данаил.

От Авдарма заминават още пет семейства, от които анкетираният си спомня за Манаф, Каркалюк и Грек. С влак отиват до Букурещ, откъдето взимат паспорти и преминават медицински прегледи, после се отправят към Хамбург, Германия, и се качват на параход „мисля, че се казваше „Hundemberg“. Потеглят през нощта и когато на другия ден се събуждат, „вече бяхме насред морето и почти всички започнаха да се оплакват от неразположение“. Пътуването се оказва не толкова лошо, почти всяка вечер пасажерите се забавляват с танци и музикални изпълнения.

Анкетираният обяснява, че „това се дължеше на факта, че параходът беше пътнически, а не товарен, с какъвто бяха пътували други емигранти. Разказваха за случай, когато на един от тези параходи се счупва витлото и дни наред остава насред океана, докато най-накрая го спасяват“.

Акостират на пристанището в Рио де Жанейро и приблизително две седмици остават на карантинен остров в близост до брега.

Анкетираният чува много коментари за смъртта на новодошли, главно деца, на Иля дус Поркос, но казва, че семейството му не е било там. Причината за наказателното преместване на този остров е бунтът на настанените в пансиона, които недоволстват заради неизпълнение на обещанията да получат земя, домове и т.н

Казмала отиват да работят в земеделското имение „Алтамира“, няма информация, че пребивават в пансиона за имигранти в Сао Пауло. Пристигат, когато се бере кафето. От любопитство да видят какво представлява сваряват узрелите зърна и пият течността като чай, без никаква идея каква обработка е нужна, за да се получи познатата напитка. Скоро след настаняването им малкият Данаил умира.

По-късно семейството отива във фермата „Санта Елена“, община Сао Жоакин да Бара, щата Сао Пауло, където се ражда Панталей. Впоследствие Казмала се преместват в гр. Сао Пауло и започват да се занимават с други дейности.

Сестрата на анкетирания – Елена, се омъжва за Димитър Манаф, много млада остава вдовица с две деца. Брат му Васил работи в сервиз към автогарата в Сао Пауло, където се пенсионира.

Димитър последен се отказва от земеделската работа и идва в Сао Пауло. Работи в тъкачна фабрика, после като доставчик в биренатa фабрика „Брама“ и накрая в пералнята „Лавита“, където се пенсионира.

Анкетираният вярва, че има останали роднини в с. Авдарма, но след като семейството му емигрира, губи контакт с тях.

В Бразилия Димитър Казмала става католик, дори кръщава децата си в католическа църква, за разлика от Тодор Карапунарла, женен за сестра му Александра, който не променя православната си вяра.

Гагаузките традиции и обичаи не се запазват, защото, макар в началото заселниците да остават единни, те не създават клубове или други форми на общуване, където да ги съхраняват.

Макар че не посещава училище, Димитър сам се научава да чете и пише на португалски език: „Когато пристигнахме в Бразилия, никой не ни учеше да говорим португалски.“ Той идва 12-годишен, но добре помни родния си език, жалко че няма с кого да говори вече, само той е останал жив от семейството. Жена му се казва Оливия, имат две деца: дъщеря Адалис и син Деметрио.

„Заслужаваше си да дойдем в Бразилия. Ако бяхме останали в Европа, щяхме да гладуваме и да преживеем Втората световна война. По това време Европа не беше добро място за живеене. Благодаря на Господ, че дойдохме в Бразилия!“

Тодора Казмала с двама от синовете си: Димитър (вляво) и Пантелей, Сао Пауло.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАЗМАЛИ (КАЗМАЛА)

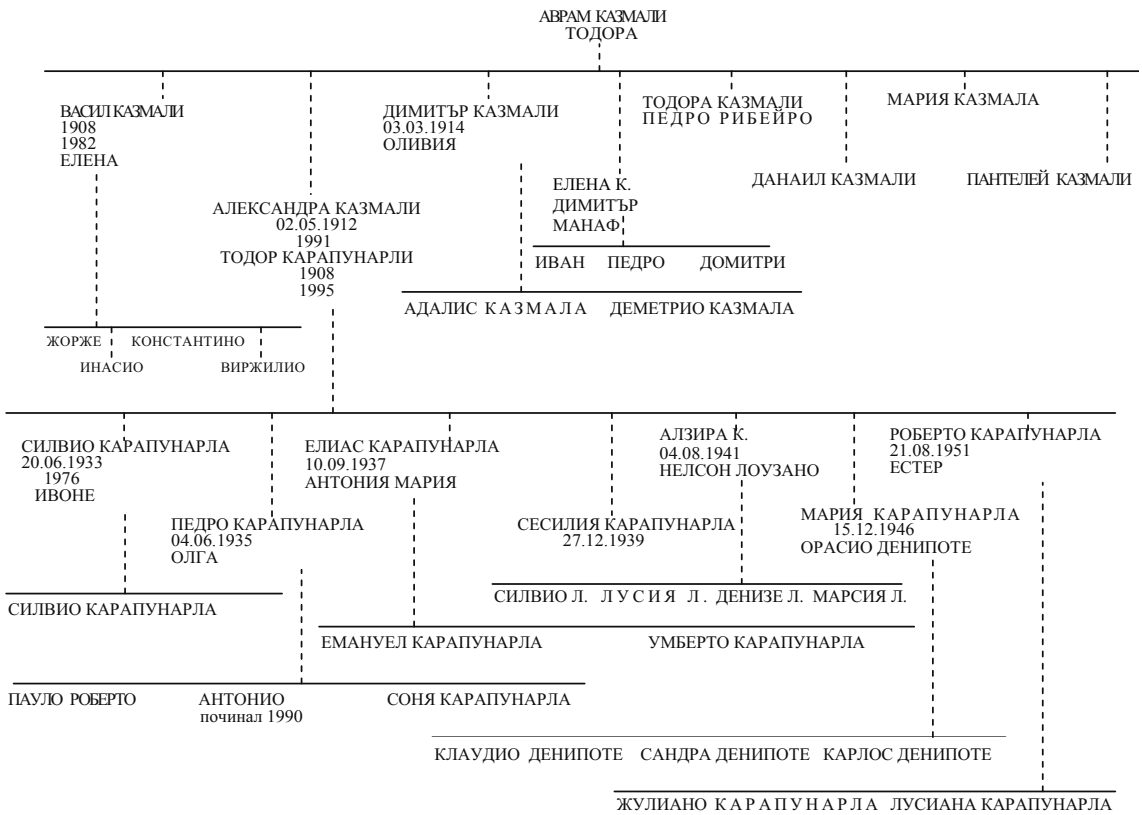

ФАМИЛИЯ ЧЕРКАСИН (CERCASIN, CERCASSIN, CERKASSIN)

АНКЕТИРАНА: НАИР МАРИЯ ДЕ ОЛИВЕЙРА, *бразилка, родена на 08.02.1950 г., общинска служителка, изявява се като писателка и поетеса, омъжена за Фаусто Феликс да Силва. Живеят в гр. Порекату, щата Паранà. Писмени сведения от 12.11.2005 г.*

Семейство Кирил и Марина Черкасин идват от Бесарабия, вероятно от с. Николаевка. Оставят там имотите си, а малкото ценни вещи, които Марина слага в багажа, са откраднати по време на презокеанското пътуване.

По това време (1926 г.) сестрата на Кирил – Агафия Черкасин (36 г.) също идва в Бразилия заедно със съпруга си Пьотр Фьодорович Слободчиков и децата им: Митрофан, Тимофей, Антон, Иван и Андрей, на възраст 12, 11, 6, 3 и 1 година.

Семейството се установява в гр. Куата, щата Сао Пауло. Занимават се с търговия на платове, имат магазин, който носи името на фамилията, намира се на ул. „Руй Барбоза“. Постигат икономически и финансов успех независимо от конкуренцията на другите добре познати в града магазини.

Марина, известна като „Дона Мария Лета“, има отличен търговски нюх и тя е тази, която ходи и доставя стока от гр. Сао Пауло. Кирил оставя магазина в нейни ръце и с натоварена със стока кола пътува до градовете Ибипора и Лондрина (северната част на щата Паранà), където работят негови сънародници. Освен че се занимава с търговия, Кирил притежава и обработва селски имот в колонията „Тера Рика“, щата Паранà.

Семейството живее в задната част на магазина, а в двора има просторен навес, който служи за склад на стоката. Стриктен към себе си, религиозен, честен и трудолюбив, Кирил лесно продава на кредит и понеже клиентелата трудно изплаща задълженията си, възникват проблеми с доставчиците. Изправен пред това положение, Кирил подава заявление за несъстоятелност, вместо да обяви фалит. Така той поема моралния ангажимент да изплати в дългосрочен план дълговете към доставчиците. Затваря магазина, продава стопанството в „Тера Рика“ и в друг имот, близо до гр. Куатà, продължава да се занимава със земеделие.

Кирил дарява част от земята за изграждане на баптистка църква.

Кирил и Марина Черкасин имат две деца, Володя и Мария.

До 18 години Володя работи на кафеена плантация. След време се явява на конкурс за данъчен одитор в Министерството на труда и социалното подпомагане, където работи до пенсионирането си. Също така в наследеното от баща си стопанство инвестира в отглеждането на добитък. Има двама синове: Алешандре и Владимир.

Мария Черкасин се омъжва за Леополдино де Араужо, имат син и дъщеря: Едуардо и Мерседес.

Кирил Черкасин завършва земния си път на 94 г., погребан е в гробището на гр. Куатà.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЧЕРКАСИН

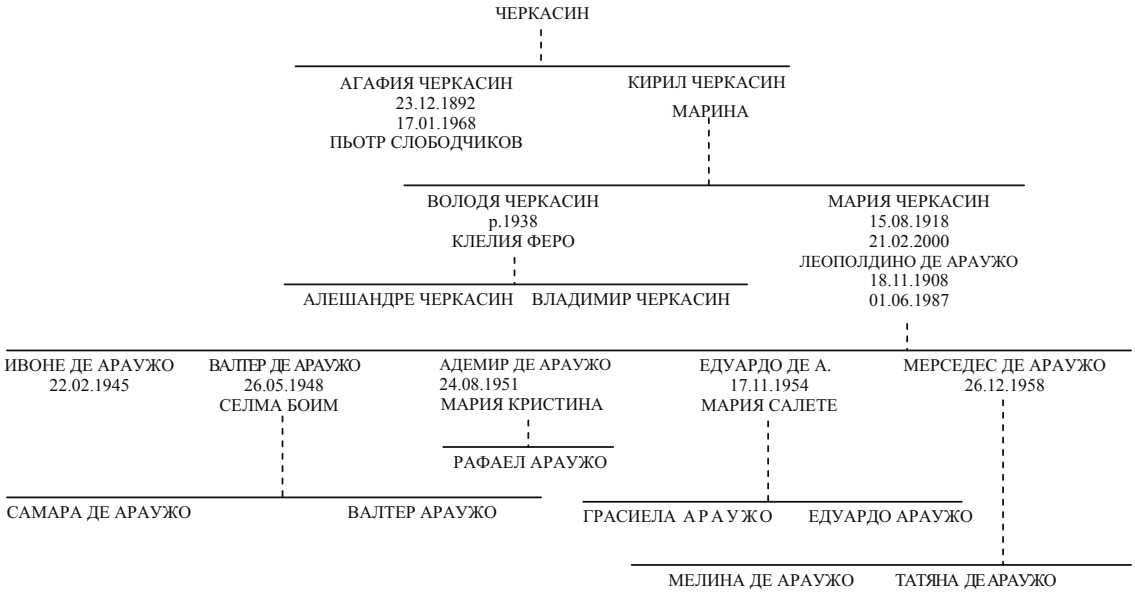

ФАМИЛИЯ ЧЕРНАУЦАН (CERNAUÇAN, CERNAUTAN, CHERNAUCAN, CHERNAUÇAN)

***АНКЕТИРАНА: АНИТА ДЕРЕЛИ (ДЕРЛИ)**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 17.07.1947 г., брокер на недвижими имоти, омъжена за Жоао Бруно Паулавичус, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 31.03.2006 г.*

Семейство Чернауцан са от гр. Комрат, Бесарабия. По онова време икономическото положение не е добро и те търсят изход от положението. Разбират, че Бразилия има нужда от работна ръка за кафеените плантации. Тази новина се разпространява в цяла Европа и привлича заселници от различни националности.

Дамян и Олга Чернауцан пристигат в Бразилия през януари 1926 г. с шестте си деца: Васил, Мария, Анна, Георги, София и Димитър, съответно на 16, 13, 12, 5, 2 и 1 година. Пътуването е тежко, липсват всякакви удобства. Двегодишната София се разболява, нуждае се от мляко и повече храна, което кара семейството да се лиши от малкото ценни вещи, които носи.

Акостират в пристанището на Сантос и са отведени в земеделското имение на майор Барбоза край гр. Андира, щата Паранà.

Работата е тежка и след време семейството се премества в гр. Сао Пауло. В следващите години се раждат още 3 деца: Жоао, Олга и Аурора. Дамян започва работа във фабрика за кожени изделия.

Дъщерите Мария и Анна остават да работят в къщата на майор Барбоза. След време Мария се омъжва за Албино Перейра. Семейството се установява в община Ивайпорà, също в щата Паранà, и започва да отглежда кафе.

Сестра ѝ Анна идва в Сао Пауло с дъщерята на майор Барбоза, в чийто дом работи като готвачка. През 1934 г. се запознава с Петър Дерли, който живее в гр. Можи дас Крузес, и се омъжва се за него.[146] Той има камион и снабдява с плодове и зеленчуци общинския пазар в Сао Пауло. Така всъщност се запознават с Анна. Семейството се установява в Можи дас Крузес, а Петър продължава да произвежда плодове и зеленчуци за пазара в Сао Пауло.

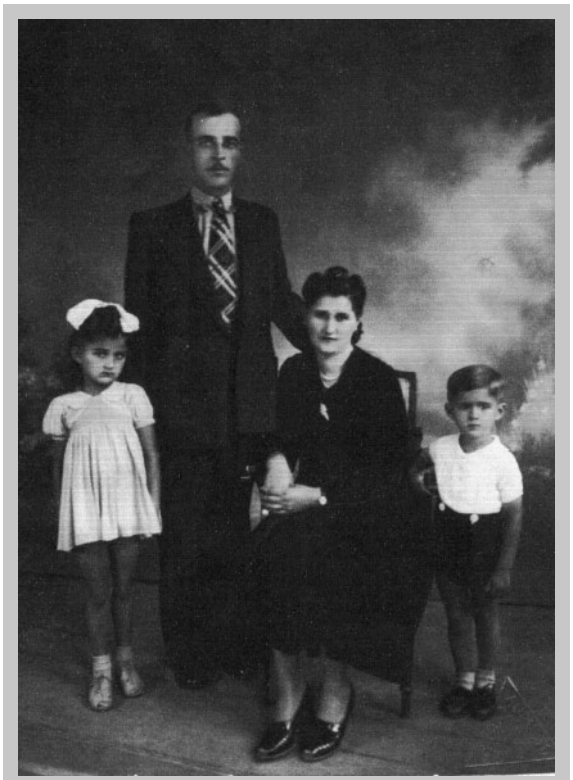

Петър Дерли и Анна (Чернауцан) Дерли с най-голямата дъщеря Дора и сина Мигел. Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, 1940 г.

През 1940 г. Петър прави склад за въглища в квартала „Вила Пруденте“ на Сао Пауло. През Втората световна война,

[146] *Вж.: Глава III, семейство Дерли.*

поради липсата на нефт, автомобилите използват газоген, гориво на базата на въглища.

През 1946 г. се ражда дъщеря им Анита (анкетираната), по това време семейството притежава склад за строителни материали втора употреба.

Двамата братя Димитър и роденият в Бразилия Жоао (Иван) се женят съответно за Лусилия де Кастро Лима и Алаиде Боер. Развиват се във фотографския бранш, притежават фотоателиета „Америка“, едно в квартала „Вила Пруденте“, друго в „Мока“.

Георги, който идва петгодишен в Бразилия, умира на 19 г.

София се омъжва за Иван Подгурски[147], а брат му Петър Подгурски за Мария Кайряк, леля на автора.

Олга се омъжва за Георги Щирбулов, сестра ѝ Аврора за Домингос Ликастро.

Според анкетираната: „Много са страдали моите родители в Европа, в Бразилия животът също не е бил лесен. Въпреки това бяха весели хора, обичаха да се събират и веселят със своите земляци, танцуваха, пееха. Понякога събиранията продължаваха два дни. Приготвяха се типични за тяхната родина ястия, като милина, сарми, кисели краставички и др.

Родена съм, когато семейството идва в Сао Пауло. След като татко почина, придружавах мама до Можи дас Крузес. Тя посещаваше майката на Йоана Спасова, на която викаше „моята кумица“. И на дъщеря ѝ ходехме на гости, в гр. Брас Кубас, където живееше със съпруга си Михаил Спасов и дъщерите Елена и Соня. Не мога да кажа, че сме ходили често, но спомените ми са толкова силни, че дори днес, когато усетя мирис на трева, се сещам как слизахме край пътя и продължавахме по пътеката към дома на тези мили хора, където винаги бяхме добре дошли.“

Прави от ляво надясно: Олга (Кувагуш) Чернауцан; до нея дъщеря ѝ Олга (Чернауцан) Щирбулов; Жоао Подгурски и съпругата му София, по баща Чернауцан. Отпред Димитри Чернауцан; семейство Фернандо и Дуѝлия Кожима с кръщелника си Педро Подгурски. Гр. Сао Пауло, 1946 г.

[147] *Историята на семейство Подгурски е описана в първата книга на Жорже Косиков „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи“, издадена на български език през 2014 г. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЧЕРНАУЦАН

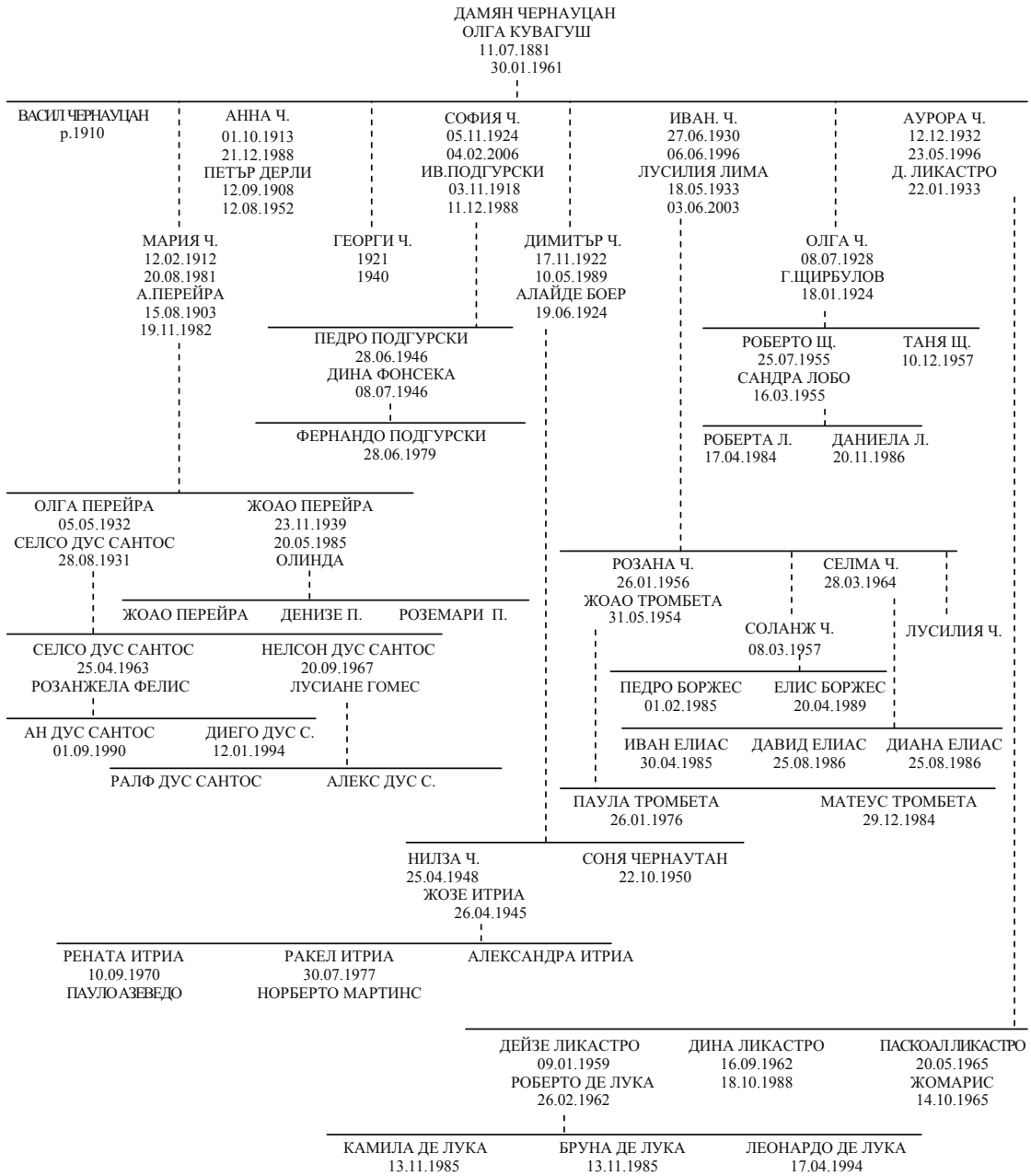

ФАМИЛИЯ КИРНЕВИ[148] (CHIRNEV, CHERNEV)

***АНКЕТИРАН: КАРЛОС КЕРНЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 26.01.1956 г., адвокат, женен за Леа Матвейчук, живеят в гр. Ибипора, щата Паранà.*

Атанас и Надежда Кирневи, прадядо и прабаба на анкетирания, са родом от гр. Тараклия, Бесарабия. Занимават се със земеделие, отглеждат предимно пшеница, царевица, ръж, грозде и др. Полската работа е ръчна и изтощителна, в нея се включват и жените. Децата посещават само начален курс в училище и също помагат при нужда.

Семейството изповядва православната вяра. То се състои от Атанас и Надежда, техния син Николай и жена му Анна, които имат пет деца: Анна, Марина, Васил (баща на анкетирания), Николай и Иван.

По това време в Бесарабия няма работа, земята недостига, семейството трудно се издържа, освен това са принудени да живеят подвластни на авторитарен военен режим. В допълнение към това се появяват явни признаци, че страната скоро ще попадне в ръцете на комунистите.

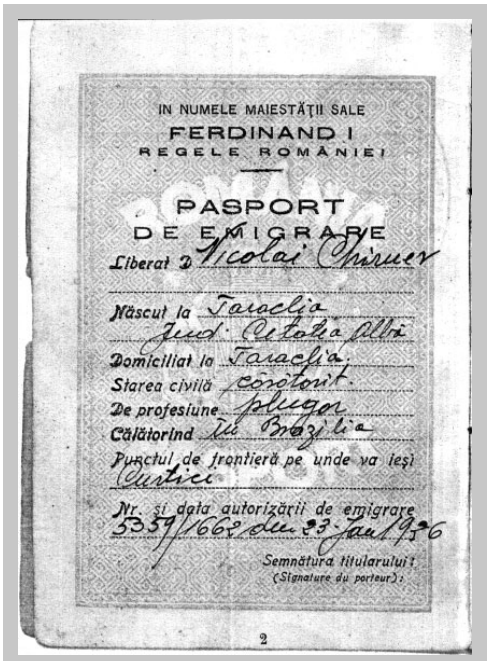
IN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
FERDINAND I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat d. Nicolai Chirnev

Născut la Taraclia
jud. Cetatea Albă
Domiciliat la Taraclia
Starea civilă căsătorit
De profesiune plugar
Călătorind în Brazilia
Punctul de frontieră pe unde va ieși
Curtici
Nr. și data autorizării de emigrare
5339/1668 din 23 Ian 1926
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):

2

Паспорт на Николай Кирнев. Букурещ, 1926 г.

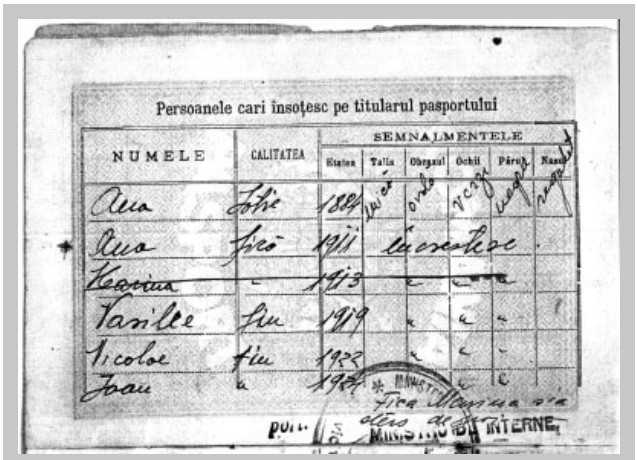
Persoanele cari însoțesc pe titularul pasportului

NUMELE	CALITATEA	SEMNALMENTELE					
		Statura	Talia	Obrazul	Ochii	Părul	Nasul
Ana	Soție	1884					
Ana	fiică	1911					
Ecaterina	"	1913	"	"	"	"	"
Vasilee	fiu	1919	"	"	"	"	"
Nicolae	fiu	1923	"	"	"	"	"
Ioan	"	1924	"	"	"	"	"

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Паспорт на Николай Кирнев. Придружаващи лица.

Николай и Анна Кирневи научават, че Бразилия предлага земя на всеки, който иска да се засели в определени райони на страната. Рекламират я като просперираща и много подходяща за земеделие: каквото „боднеш“, дава плод. Рекламната кампания оказва влияние, така Николай и Анна решават да емигрират. Изоставят всичко, каквото притежават, и тръгват от Италия на 20 април 1926 г. с петте си деца, съответно на 15, 13, 7, 4 и 2 години, като пътуват за своя сметка. Настаняват ги в трюма на парахода при крайно лоши условия. Напливът от хора в посока Бразилия е

[148] *В Бразилия фамилията започва да се изписва като Кернев. – Бел. пр.*

голям и пасажерите са принудени да търпят нечовешки условия в задушните помещения, при липса на всякаква хигиена. Пътуването е белязано от трагични моменти, умират много деца, включително двегодишният Иван, чието телце поемат водите на океана.

Акостират в пристанището на Рио де Жанейро и ги откарват на Иля дас Флорес. Изкарват карантината на острова и заминават за кафеените плантации във вътрешността на щата Сао Пауло (липсва по-конкретна информация за този период).

С усилен труд и лишения спестяват пари и заминават за района на община Куатà, където с други семейства купуват земя в колония „Латвия“. По-късно се преместват на място по-близо до колония „Есперанса“.

Всички работят здраво и взаимно си помагат. Районът значително се развива в резултат на кафепроизводството. Но се стига до свръхпроизводство и свръхпредлагане на международните пазари, съответно цените падат. Това довежда до криза в сектора и в района на „Есперанса“.

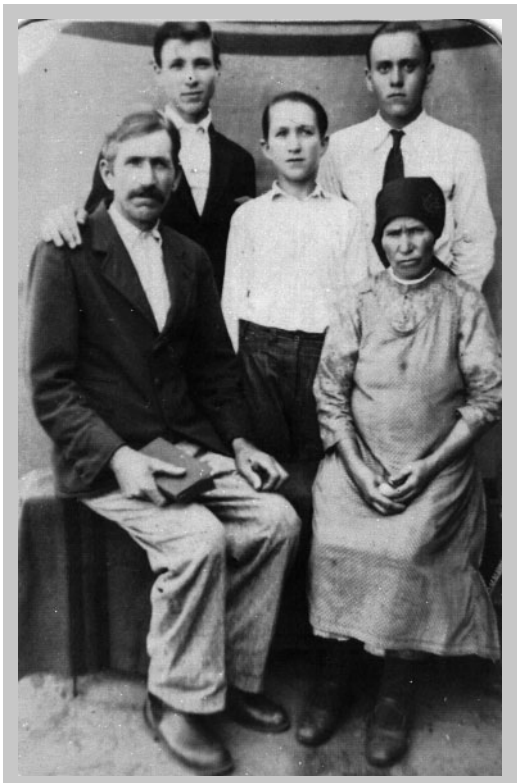

Николай и Анна Кирневи с две от децата си: Васил и Николай (в средата) и техният братовчед Васил. Куатà, щата Сао Пауло, 1939 г.

Най-големият син Васил се жени за Стефанида и се преместват в колония „Конкордия“, в околностите на гр. Ибипорà, северната част на щата Паранà. Тази колония се сформира от приблизително 20-тина семейства от „Есперанса“. Там през 1956 г. се ражда анкетираният Карлос Кернев. В средата на юли 1958 г. Васил отваря обущарница в центъра на гр. Ибиропà. По това време семейството приема баптизма. В неделните дни земляците се събират по къщите, устройват си празненства с много забавления, песни и танци, гощават се с пача, милина, каварма и бахур.

Петте деца на Васил и Стефанида се женят за наследници на бесарабски българи, за бразилци или хора от други националности, и представляват една невероятна смесица от етноси.

Анкетираният смята, че „Бразилия даде възможност на нашите предци да имат по-достоен живот. Във времето, когато емигрират, животът в Бесарабия е изпълнен със страдания, липсва свобода на придвижване, възможност да бъде изразявано собствено мнение. В допълнение към тази тотална милитаристична репресия живеят при много студен климат, което им пречи да работят през много месеци от годината.

Откриването на тази огромна и гостоприемна страна им дава надежда и възможности за успешен живот, който те постигат с много труд. Възползват се от

благоприятния климат и плодородна земя и покажат своите възможности, въпреки първоначалните трудности, породени от враждебността на плантаторите, незнанието на езика и липсата на комуникация.

В следващия етап от живота си се ориентират към закупуване на земя във вътрешността на щата Сао Пауло и започват да работят за себе си.“

Анкетираният съобщава, че няма роднини в Бесарабия, нито в Молдова, нито в Украйна.

В семейството повечето говорят, пишат и разбират български език, анкетираният не толкова, но има желание да го научи по-добре.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КИРНЕВИ

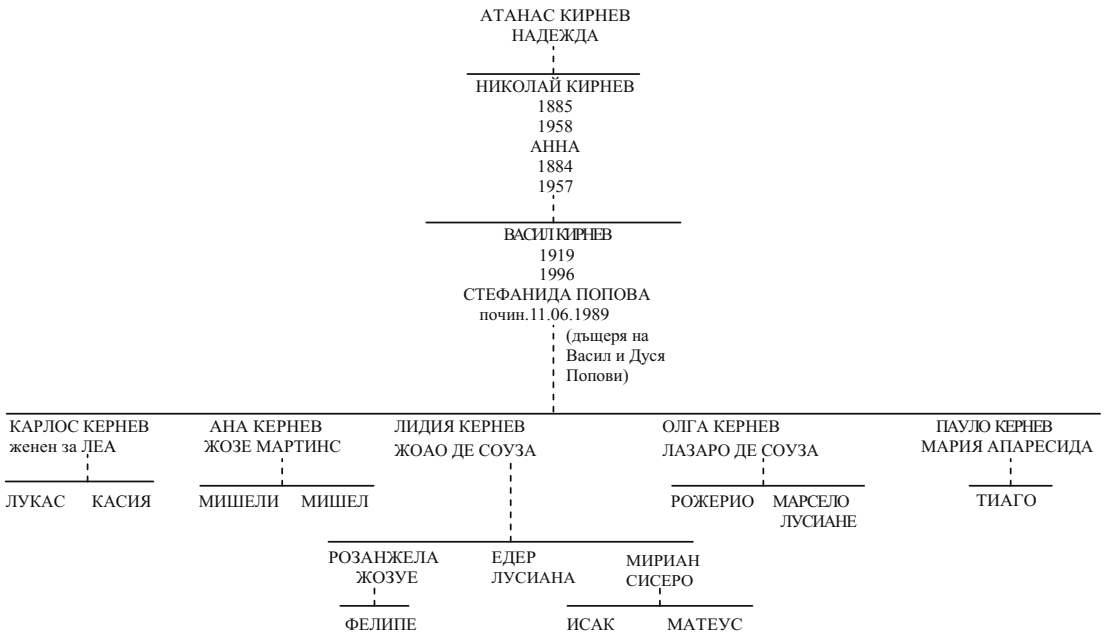

ФАМИЛИЯ КОСИКОВ (КОЧКОВ)[149] (COCICOV, COCHICOV, COSCOV e KOSICOV)

***АНКЕТИРАНА: АНИТА КОЗИКОВ**, бразилка, внучка на бесарабски заселници, родена на 02.04.1967 г., анализатор на информационни системи. Омъжена за Марко Перуджини, живеят в гр. Сао Пауло. Устни сведения от 18.04.2006 г.*

Петър Кочков, дядо по бащина линия на анкетираната, син на Иван и Матрона Кочкови, е роден на 26.10.1906 г. в с. Селиогло. Петър има основно образование, работи като дърводелец, както е посочено в паспорта му. Идва в Бразилия с чичовци и братовчеди, братята и родителите му остават в Бесарабия.

Анкетираната знае доста подробности за своите баба и дядо, защото от шестимата внуци най-много общува с баба си Мария. Когато е на 12 години, тя се запознава с една леля, която баба ѝ нарича Дока, и казва, че е пътувала с дядо Петър на парахода. По всичко личи, че става дума за Евдокия Кочкова. Заради проблеми с бъбреците и наложила се операция, баба Мария постъпва в болница. Тогава в продължение на 40 дни леля Дока поема грижите за цялото семейство. Тя е съпруга на Георги Кочков, брат на дядото на автора, и кръстница на Трифон, баща на анкетираната.

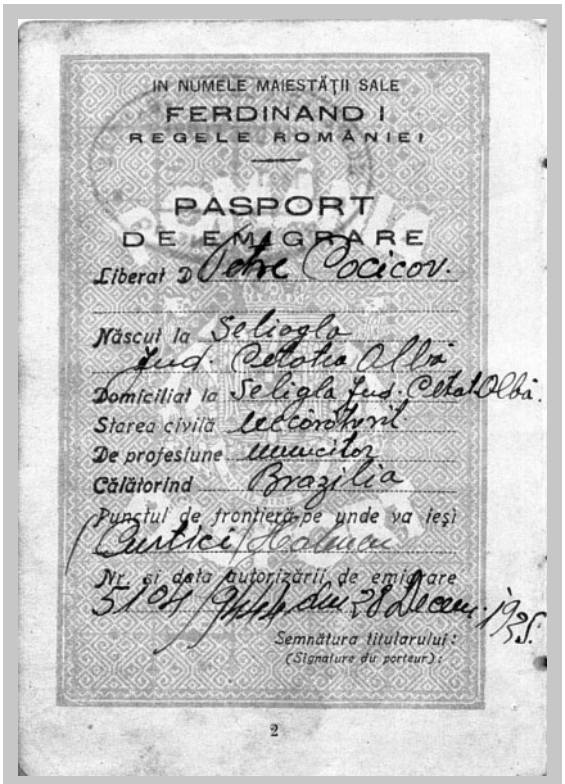
IN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
FERDINAND I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat D Petre Cocicov.
Născut la Selieglo
jud. Cetatea Albă
Domiciliat la Seliglo jud. Cetatea Albă.
Starea civilă căsătorit
De profesiune muncitor
Călătorind Brazilia
Punctul de frontieră pe unde va ieși
Curtici Ungaria
Nr. și data autorizării de emigrare
5104 / 928 din 28 Decem. 1925.
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):

2

Паспорт на Петър Косиков (Кочков)

Петър Кочков пристига в Бразилия на 18.05.1926 г. Слиза на пристанището в Рио де Жанейро и престоява под карантина на Иля дас Флорес (Острова на цветята). Когато взима бразилски документи, заради затруднения в изписване на фамилното име, то е променено от Кочков на „Кошиков“.

Петър работи в кафеена плантация, после заминава за гр. Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, където се запознава с Мария, дъщеря на Николай и Мария Терзи, родена на 13.09.1910 г. в с. Стари Трояни. Двамата се женят през 1928 г., раждат им се четири деца.

След време Мария и Петър отиват в гр. Сао Пауло и заживяват в квартала „Мока“ заедно с други бесарабски заселници. Там през 1929 г. се ражда първородният им син Василе, когото всички наричат Васко. Той е регистриран като Косков, отново заради затруднения в изписването на фамилията на португалски език. През 1931 г. в

[149] *Семейните истории на други членове на фамилията Косикови (Кочкови) се намират в първата книга на Жорже Косиков „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи“, издадена на български език през 2014 г. – Бел. пр.*

семейството се ражда Жоао (Иван), също регистриран с фамилията Косков.

В опит да намерят по-добри условия за живот Петър и Мария се връщат в Можи дас Крузес. Решават да имат още едно дете с надежда да е момиче, но през 1934 г. се ражда Трифон, който носи името на кръстника си Трифон Кочков. След две години семейството отново се връща в Сао Пауло и наема къща в квартала „Вила Бела“. Най-накрая Петър и Мария сбъдват мечтата си: през 1938 г. се ражда Надя, но за нещастие живее само 8 дни. Семейството окончателно се установява в квартала „Вила Бела“, Петър работи в железопътния транспорт, после постъпва в мебелна фабрика, където се пенсионира след приблизително 40 години трудов стаж.

Прави от ляво надясно: Мария Терзи и съпругът ѝ Петър Кочков (баба и дядо на анкетираната) със свои роднини, сред които седналите вляво Елена Черкез и Михаил Кочков, баба и дядо по бащина линия на автора.

Докато децата са още малки, семейството общува предимно със сънародниците си. Вкъщи се говори само на български език, приготвят се ястия от традиционната българска кухня, като пача, милина, гушки и др.

Петър и Мария настояват децата им да учат, но те рано започват да работят. Най-големият Василе става шивач, посещава няколко курса, за да се усъвършенства, но след време отива да работи във фирма за хидравлични елементи.

Жоао първо работи като механик, след отбиване на военната служба купува камион и започва да превозва товари до различни точки на щата Сао Пауло и извън него.

Едва 13-годишен най-малкият Трифон започва да учи тапицерски занаят. Впоследствие, когато навършва пълнолетие, става партньор на Жоао, по-късно и той купува камион.

Василе и Жоао се женят за момичета от семействата Арабаджи и Чувалски, с които майка им Мария се познава от Бесарабия, даже с тъщата на Жоао са приятелки от младини.

Трифон, въпреки че се среща с дъщери на сънародници, се жени за бразилка, раждат им се три деца.

Мария и Петър имат общо шестима внуци: две момичета и четири момчета, а правнуците са дванайсет: десет момчета и две момичета. Всички внуци се реализират професионално. Двама имат фирми, единият е собственик на компания за изкопна дейност и сметосъбиране, другият има автосервиз, четирима работят като

учители, има икономист и системен анализатор. Всички са с висше образование.

За съжаление първото и второто поколение във фамилията вече не са между живите. Нейният патриарх Петър Кошиков (Кочков) умира от инсулт през 1971 г. на 64 г. През 1994 г. синът му Трифон си отива от този свят на 60 г. в очакване на чернодробна трансплантация, наложила се заради нелекуван хепатит.

От ляво надясно семействата на братовчедите Косикови (Кочкови): Мария Терзи и Петър Кошиков, Доминикия Димова и Трифон Косиков, Анна Димитрова и Иван Кочков. Сао Пауло, 1961 г.

Внуците на Петър и Мария Косикови (Кочкови). От ляво надясно: Рейналдо, Мария Елена, Роберто, анкетираната Анита, Марио и Педро. Гр. Сао Пауло.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КОСИКОВИ (3)
(КОЧКОВИ)

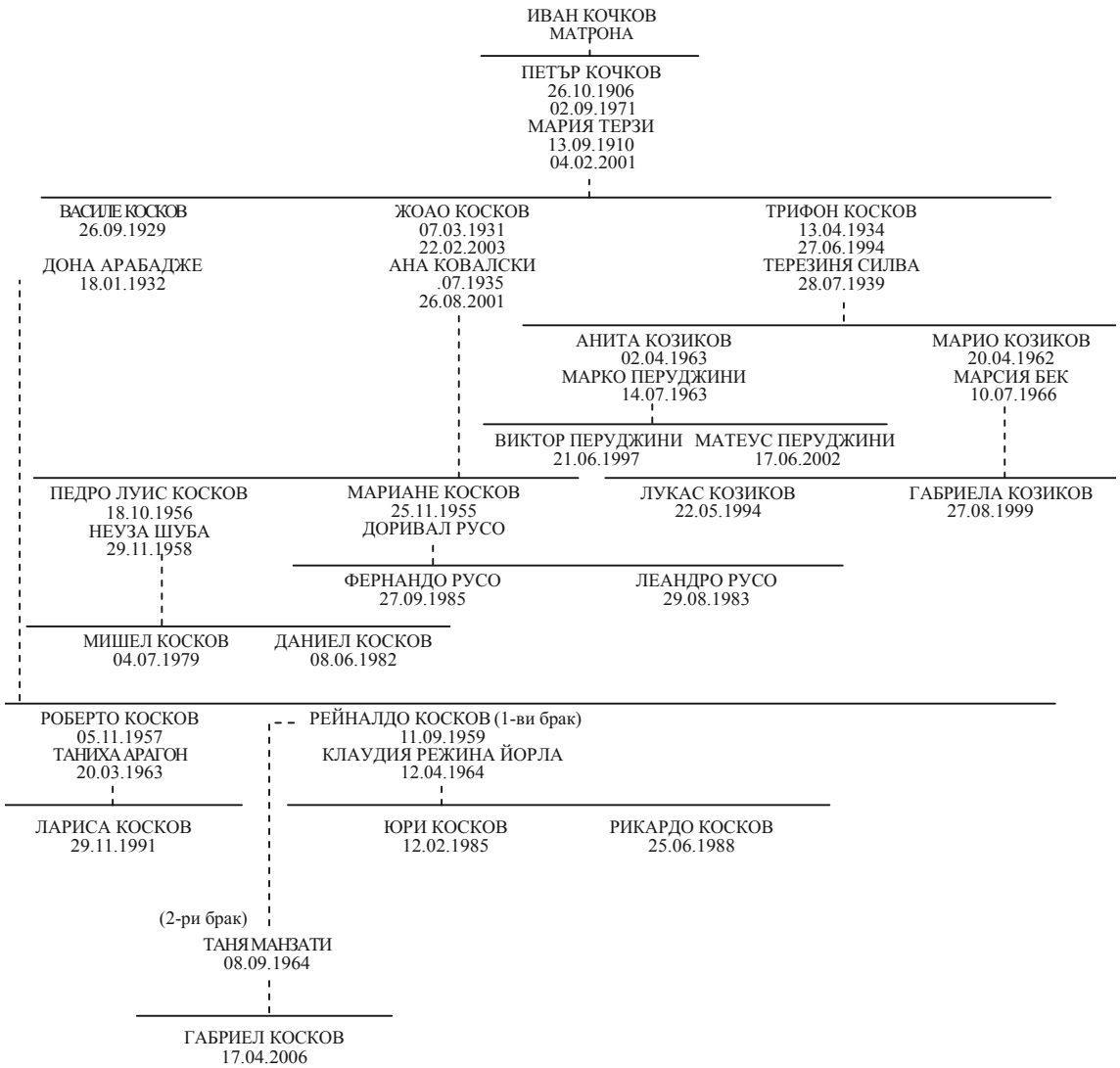

КОЙЧЕВИ
(COICEV)

АНКЕТИРАНА: МАРИЯ КОЙЧЕВА, *бесарабска заселничка, родена на 19.01.1921 г., омъжена за Стефан Попов (починал), живее в гр. Сао Пауло. Устен разказ от 12.03.2006 г., допълнен от имейл с дата 07.07.2006 г.*

Семейство Койчеви са от с. Самбатър, Бесарабия, занимават се със земеделие, отглеждат предимно жито. В селото къщите са кирпичени, като хората сами си правят тухлите. За тази цел използват раздробени пшенични стъбла и люспи. Получената плява смесват с кал, слагат я в калъпи, които изпичат в пещ.

Койчеви решават да заминат за Бразилия, уверени че ги чака щастлив и спокоен живот, заради щедрите обещания от плакатите, че там ще получат: плодородна земя, хубави къщи, при това на колела, за да ги местят, където пожелаят. „Говорело се, че имало забрана заселниците да купуват имоти в града, понеже трябвало да се занимават само със земеделие.“

Доминикия и Стефан Койчеви с децата си, вдясно е анкетираната Мария. Бесарабия,1925 г.

Насилствените мерки на управление от страна на Румъния карат и други семейства да напуснат Самбатър, сред тях са тези на Иван Ганев, Илия Ганев, Васил Атанасов и др.

Когато пристигат в Бразилия, Койчеви разполагат с пари и искат да се занимават с търговия, но подписаният трудов договор не им позволява. Първоначално ги пращат да разчистват терени на едно място, наречено Ларанжа Досе,[150], в имението „Бостън Катъл“, близо до гр. Оуриньос, щата Сао Пауло.

При пристигането ги настаняват в бараки и получават различни хранителни продукти: боб, ориз, царевица, сушено месо, кафе, захар, свинска мас. Никой не познава зърната на кафето, затова решават да ги сварят като боб, минават часове, но нищо не се получава. Накрая жената на управителя на имението показва какво да направят с кафеените зърна: да ги изпекат, смелят, сварят с вода и прецедят. Щом опитват ароматната напитка, подсладена със захар, всички много я харесват.

Койчеви остават четири години в „Ларанжа Досе“ и още две в „Салтинга“. Въпреки огромния труд насред тропическата гора практически нищо не спечелват, а бащата на анкетираната се разболява от малария. Тя помни колко трудно успява да пребори болестта, въпреки това той доживява до 92 г.

След време Койчеви отиват в околностите на гр. Санто Анастасио, там се сдобиват със стопанство от 30-40 алкейре земя, която култивират и обработват с усилията на цялото семейство. Стопанството е част от имението „Вале ду Паранапанема“, собственост на Лабиено да Коста Машадо, който създава няколко колонии. Сред тях е „Нова Бесарабия“, привлякла заселници в края на 1929 г. и началото на следващото десетилетие: около 200 семейства – руснаци, българи и гагаузи.

Невъзможността да транспортират реколтата поради липса на пътища и впре-

[150] *Вж. в същата глава фамилия Кинчеви, в която се разказва за пристигането на групата на жп гарата в Ларанжа Досе.*

Яков и Агафия Попови с децата си, сред които Стефан, на преден план в средата.

гатни животни, кара заселниците да се преместят в колония „Аурора“, само на 11 км от гр. Санто Анастасио, до който има път. Семейство Койчеви остават 15 години на това място. След това заминават за гр. Теренос, щата Мато Гросо (сега Мато Гросо до Сул). Анкетираната помни посещението на пастор Илия Ганев през 1945 г.: „Това беше време, когато жените поддържаха традициите, обличаха се с дълги рокли, с кърпи на главата и шалове. Приготвяха традиционни ястия като курбан, саздърма, милина и др. Живеехме в дървени къщи, а децата говореха само езика на родителите си.“

Пастор Илия Ганев с племенницата си Нина Попов. Теренос, щата Мато Гросо ду Сул. 50-те години на 20. век.

На 13 март 1953 г. пастор Илия Ганев (58 г.) се венчава за рускинята Евдокия Попова (43 г.), зълва на анкетираната. Когато овдовява, Евдокия отива да живее при брат си Стефан, но съвместният живот става труден. Тя страда от прогресивна склероза с прояви на агресия. За да осигурят безопасността ѝ и да има специализирани грижи, я настаняват в дом за възрастни хора.

Илия Ганев завършва земния си път на 14.09.1982 г., а съпругата му Евдокия на 5.10.2000 г.

Анкетираната е дъщеря на Доминикия Димитрова, родена на 10 март 1895 г., и Стефан Койчев, роден на 25 май 1895 г. Съпругът ѝ Стефан Попов е син на Агафия и Яков Попови, родени съответно през 1893 и 1886 година.

Деца на анкетираната Мария (Койчева) Попова са: Валдемар, Клаудия и Нина. Даниел Ричето Лизбоа е неин внук.

ФАМИЛИЯ КАЛТАКЧИ (CALTACHI, COLTACCI, CALTACEI)

***АНКЕТИРАН: ЖОАО КОЛТАКЧИ**, бразилец, син на бесарабски заселници, роден на 11.11.1948 г., пенсиониран държавен служител, действащ адвокат. Женен за Мария Коломба де Санто, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 30.01.2006, допълнени на 26.10.2006 г.*

От ляво надясно: Петър Калтакчи (чичо на анкетирания), Васил Пител, младоженците Иван Калтакчи и Анна Ризова, Прасковия Пител, Иван Валентир и жена му Мария (Калтакчи) Валентир, както и децата им: Илия, Домна и Николау. Сао Пауло, 1939 г.

Петър и Нина Калтакчи (дядо и баба на анкетирания) са от гр. Тараклия, православни християни, полуграмотни, занимават се със земеделие. Те имат пет деца: Георги, Димитър, Петър, Мария и Иван.

Калтакчи решават да емигрират в Бразилия, за да получат земя, обещавана от бразилското правителство. Войната почти разорява семейството и те тръгват с надежда за по-добър живот, освен това не искат да живеят при комунистически режим. Оставят собствеността си на роднини и с много тъга се сбогуват с близки, съседи и приятели.

Нина така и не заминава със семейството, умира преди заминаването. Петър тръгва с децата, с изключение на Димитър. Стигат до пристанището на Генуа, където оркестър посреща и изпраща параходите. Този факт прави голямо впечатление на Иван Калтакчи, който със сълзи на очи слуша музикантите. Параходът на бъдещата му съпруга Анна Ризова пристига в Рио де Жанейро на 08.03.1926 г. Нейното семейство също идва от Тараклия.

Калтакчи слизат на пристанището в Рио де Жанейро на 10 май 1926 г. и са отведени на Иля дас Флорес – остров, където всички престояват под карантина. Оттам с влак заминават за пансиона за имигранти в квартала „Брас“, гр. Сао Пауло, където „условията за настаняване, храна, хигиена и медицински грижи бяха незадоволителни“.

Там семейството на Анна Ризова, майка на анкетирания, е сполетяно от голямо нещастие. От сърдечен удар умира нейната майка Ефросина Ризова, която оставя 5 деца: на 18, 17, 5, 2 години, и бебе. Най-малките: Мария и Константин, които се нуждаят от повече грижи, са дадени за осиновяване. Повече не чуват за тях, правят опит да открият Константин, но без резултат.

Анкетираният не знае дали семейството отива да работи на плантация. Без съмнения обаче то преминава през много трудности в страна, където не знаят езика, не познават местните обичаи и начин на живот.

След осиновяването на най-малките деца дядото на анкетирания по майчина линия Николай Ризов работи на строежа на жп линия с останалите при него Иван и Анна, а 5-годишния Антон оставя да го гледат жените във временно построения работнически лагер. По-късно са наети да прокарват водопровода „Рио Кларо“, снабдяващ гр. Сао Пауло. Николай се събира с вдовица, която има две деца. Всъщност те живеят на негов гръб и на дъщеря му Анна, която дава цялата си заплата за издръжка на семейството. Един ден мащехата слага пистолет в ръката на пияния Николай и го кара да застреля дъщеря си, като му казва, че няма смелост да го направи, за да го провокира. Анна прекарва нощта в страх, че мащехата ще я убие, а после ще обвини Николай. Щом се съмва, тя напусна лагера и заминава за Сао Пауло.

Подпомогнат финансово от семейството, Георги Калтакчи, чичо на анкетирания, се връща в Бесарабия.

Иван Калтакчи се жени за Анна Ризова на 13.05.1939 г. в квартала „Мока“ на Сао Пауло. Посредник в сватосването е братът на Анна – Иван Ризов, а тя чак на третия път приема да се омъжи. Двамата създават щастливо семейство, раждат им се шест деца. Анна винаги казва на български: „Където има Бог, има любов и мир!“

Иван работи във фабрика за производство на печки и нагреватели, Анна – в тъкачна фабрика. На 24 март 1951 г., преди Великден, Иван отива да работи извънредно. Докато почиства електрическа пещ за емайлиране, някой, не се знае кой и защо, включва пещта. Иван Калтачи умира от токов удар само на 46 години, оставяйки Анна с шест деца, най-голямото на 16 г., а анкетираният на 2 години и половина.

Преди да почине, Иван купува парцел в квартала „Вила Дива“. След няколко години с помощта на роднините и някои сънародници Анна успява да построи къща от две стаи, кухня и баня. Продължава да работи, за да издържа децата си, като разчита на най-големите: Жорже и Педро. Другите: Паша, Америко и Аделия, макар и още малки, полагат усилия да поддържат дома, готвят, грижат се за малкия Жоао. Калеко Иван, леля Мария и децата им: Елиас, Николау (Коле) и Домна (Донка/Дона) оказват голяма подкрепа на вдовицата.

Семейството поддържа връзка и посещава свои сънародници като Георги и Катя Пител; Васил и Прасковия Пител; Васил Димитриев и съпругата му; семейството на Васил Кавлак; Петър и Мария Рабаджи; Георги и Васила Стоянови, Атанас и Ана Градинар. Семейство Градинар нямат деца и много се привързват към децата на Анна, дотолкова, че те ги възприемат като роднини и ги наричат чичо и чинка.

Васил Пител и дъщеря му Елена стават кръстници на анкетирания.

Вкъщи семейството говори на български, но като най-малък анкетираният не го разбира колкото братята и сестрите си. Анна приготвя вкусни ястия от бесарабската кухня – пача, милина, кисело зеле и картофена яхнийка.

Първородният син Жорже се жени за Мария, дъщеря на Иван и Анна Йоргачеви, които живеят в гр. Монте Мор, щата Сао Пауло.

Педро остава несемеен, а Паша се омъжва за бразилеца Марсиал Мос.

Америко се жени за Силвия Миникуси, бразилка с италиански корен, а Аделия за Теодоро Бузиан, син на Георги и Ликерия Бузиан, които живеят във „Вила Зелина“ на

Сао Пауло.

Анкетираният Жоао Колтакчи се жени за италианката Мария Коломба Ди Санто. В Сао Пауло двамата поддържат контакти със семействата на Леокадия Божак, Жорже Стоянов, Пител, Димитриев, Рабаджи, Бузиан и техните братовчеди Базилио (Васе), Агафия (Гане) и Мария, деца на чичо Петър.

Анна (Ризова) Калтакчи, която губи съпруга си и цял живот работи, за да отгледа децата си, заявява, че обича Бразилия, страна, в която царува мир и има щастието да не преживява ужасите на войната. „ Мама казваше, че Ризови са притежавали земя, отглеждали са различни земеделски култури, имали са мелница и нищо не им е липсвало. Ако не ме лъже паметта, нейният дядо е бил съдия или военен, факт, който позволявал на семейството да се ползва с привилегии. В кръщелното ѝ свидетелство пише, че неин кръстник е Иван Манков, син на Михаил Манков от с. Кортен“.

Анкетираният смята, че „историята на този изстрадал и трудолюбив народ, измамен и подложен на полуробски труд в Бразилия, трябва да се разкаже и съхрани. За него не се пише и говори, затова не получава признание за участието си в развитието на тази страна“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАЛТАКЧИ

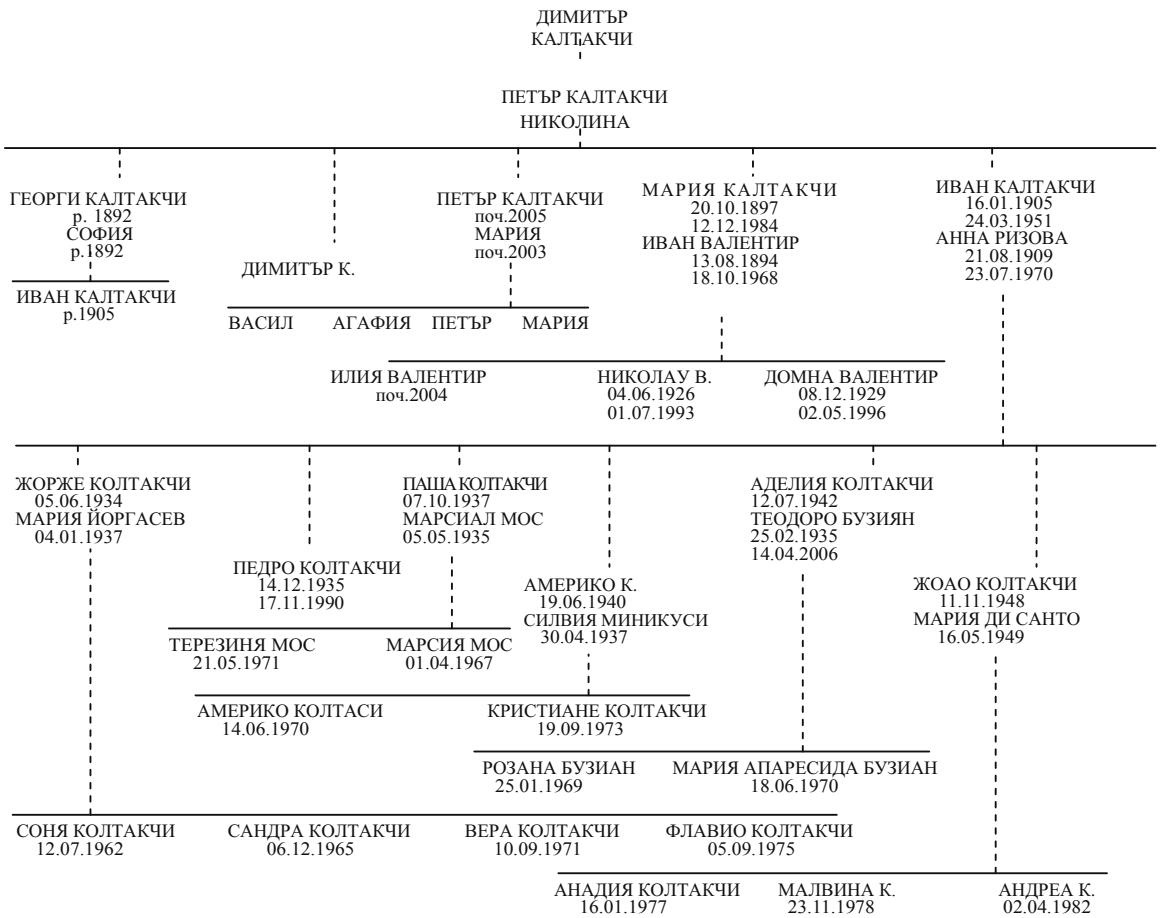

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КОСТАКОЙ (COSTACOI)

***АНКЕТИРАНА: ИВАНА КОСТАКОЙ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 04.07.1931 г., живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 05.06.2006 г.*

Стефания и Андрей Костакой, православни християни, баба и дядо на анкетираната, са от с. Купоран, Бесарабия, имат двама сина: Димитър (17 г.) и Васил (13 г.), които изучават дърводелски занаят, помагат и на баща си в работата на полето.

Паспортна снимка на семейство Костакой: Андрей, Стефания и синовете им Димитър и Васил. Букурещ, 1925 г.

В края на 1925 г. Костакой научават от водената пропаганда на бразилското правителство, че страната е богата, хората живеят в изобилие, а на заселниците се дарява земя, която да обработват. Страхът от нова война и перспективата за по-добър живот карат семейството да опита късмета си, но не продава имотите си, предвид евентуално завръщане.

Качват се на британския параход „Avon“ и пристигат в пристанището на Сантос. Оттам с влак се отправят към пансиона за имигранти в Сао Пауло, където са настанени добре. По време на престоя до новодошлите достига информация, че колонистите са третирани като роби. Това поражда негодувание, което прераства в бунт и отказ да работят на плантациите. „Изолират ги на „Иля дус Поркос“(сега остров Аншиета), където живеят в полуразрушени постройки на бивш затвор. Дядо ми започнал гладна стачка, прекарвал 15 дни без храна, едва не умрял, изкарали го от острова на носилка.“

Теодора и Димитър Костакой с децата си от ляво на дясно: Наир, Жоао, Ивана и Николау. Сао Пауло, 1938 г.

Когато ги пускат на свобода, Димитър (баща на анкетираната) започва работа като дърводелец и мебелист. Едно от местата, където работи в периода 1930–1940 г., е сградата „Мартинели“[151] в центъра на Сао Пауло. Неговите родители и брат му се връщат в Бесарабия, „защото в Бразилия не им харесало, чувствали се измамени от неизпълненото обещание да получат земя, също не искали да работят като роби, предвид това, с което разполагали в Бесарабия. Баща ми останал, защото през 1929 г. срещнал Теодора, моята майка, влюбил се в нея и двамата се оженили.

Родители на майка ми са Николай и Васила Бузаджи. През 30-те години (20. век) те поддържаха тесни връзки с останалите сънародници. Често се събираха по различ-

[151] *Първият небостъргач в Сао Пауло. – Бел. пр.*

ни поводи – сватби, кръщенета, и така създаваха големи приятелства. Най-вече си гостуваха със семействата Карабаджак и Кюркчи. Всички говорехме на български език. На Великден се боядисваха яйца, а от бесарабската кухня се приготвяше кисело зеле, плачинта, яхния, милина (сладка или солена).“

Димитър Костакой поддържа кореспонденция с близките си, които се връщат в Бесарабия. Неговият брат Васил служи в армията и не споделя много за положението на семейството, защото, както изглежда, писмата се проверяват от комунистическата власт.

Анкетираната заявява: „Мога да кажа, че моят баща Димитър взима правилното решение да остане в Бразилия. С труда си той успя да купи къща за семейството, да отвори собствена фабрика – възможности, които никога нямаше да има в Бесарабия. Комунизмът, който се разпространи и там, доведе до това, че баба и дядо, които се върнаха, загубиха по-голяма част от земята си, отнета от комунистическото правителство, и животът за тях се оказа много тежък.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КОСТАКОЙ

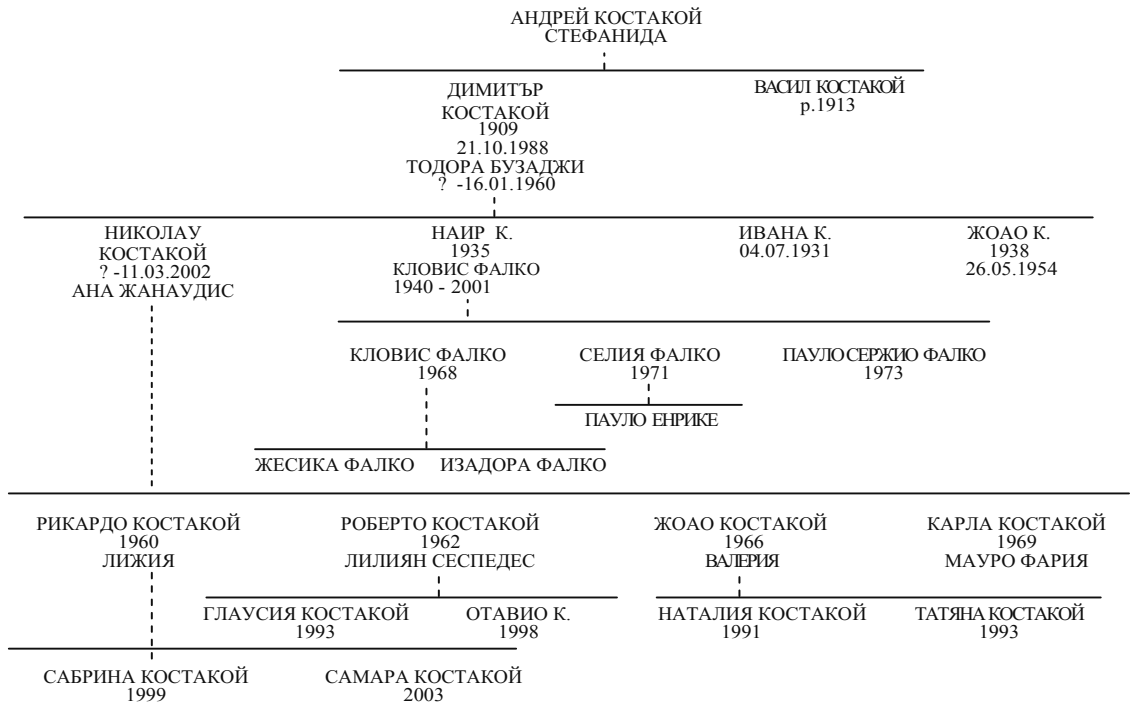

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КОСТЕВИ (COSTEV, KOSTEWU)

***АНКЕТИРАНА: МАРИЯ КАМБУР**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 09.09.1936 г., дъщеря на Олга и Тодор Камбур, омъжена за Нелсон Давид (починал), модистка (пенсионирана), живее в Сао Пауло. Писмени сведения от 03.01.2006 г.*

Владимир Костев е земеделец от гагаузки произход. Семейството му изповядва православната вяра. Те чуват, че Бразилия насърчава имиграцията, като правителството плаща пътните разходи и обещава да раздаде земя на желаещите да се заселят там.

Мария и Владимир Костеви с децата си Катарина и Иван, след завръщането в Бесарабия.

Развълнуван от перспективата за по-добър живот, Владимир Костев, (37 г.), женен за Мария Атанасова, (32 г.), решават да заминат с децата си: Олга (17 г.), Зиновия (12 г.) и Иван (1 г.). Тръгват от с. Александровка, Южна Бесарабия, заедно с други бесарабски изселници. Стигат до пристанището на Хавър, Франция, и се качват на парахода „Ceylan“, който ги отвежда до бразилски град Сантос. Оттам заминават за кафеените плантации в община Пиражу, щата Сао Пауло. Работят усилено, но заради лошите условия и ниското заплащане, решават да избягат. Отиват в гр. Сао Пауло и се заселват в квартала „Мока“ с други земляци, които също бягат от плантациите.

Ражда се дъщеря им Катарина, не след дълго Владимир и Мария решават да се върнат в родината, все още под румънско управление. Взимат със себе си по-малките деца Иван и Катарина, а вече омъжените Олга и Зиновия остават. Макар че след време искат да се върнат в Бразилия, избухването на Втората световна война не им позволява да го сторят. В Бесарабия се раждат още две деца: Емануил и Василка.

Олга Владимировна Костева се омъжва за Тодор Камбур на 10.07.1927 г., тя е на 19 г., а той на 24. Венчават се с благословията на руската православна църква в Сао Пауло. Раждат им се 7 деца: Педро, Маринка, Ирина, Елиас, Мария, Жоао и Антонио.

Олга получава писма от сестра си Катарина, която пише, че семейството е добре

в с. Александровка. По време на комунистическия режим кореспонденцията прекъсва. Едва през 1985 г. отново си разменят писма. През 2000 г. Олга получава вест, че брат им Иван е починал. Неговият син и семейството му още живеят в бащината къща. Последното писмо е от 2005 г.

Катарина (Екатерина Владимировна Костева) е на 80 г., живее в с. Долинское, Ананевски район, Одеска област, с дъщеря си Мария, която води кореспонденцията с анкетираната.

Лична карта за чужденец на Олга Костева, по мъж Камбур. гр. Сао Пауло, 1975 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КОСТЕВИ

ВЛАДИМИР КОСТЕВ
1889
1947
МАРИЯ АТАНАСОВА
1894
1949

ОЛГА КОСТЕВА	ЗИНОВИЯ К.	ИВАН КОСТЕВ	КАТАРИНА К.	ЕМАНУИЛ КОСТЕВ	ВАСИЛКА К.
15.08.1908	20.07.1913	1925	08.03.1926	1933	1935
29.09.1989	18.06.1999	2000			
ТОДОР КАМБУР					
14.10.1903					
05.04.1955					

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КРАЛЧЕВИ (1)

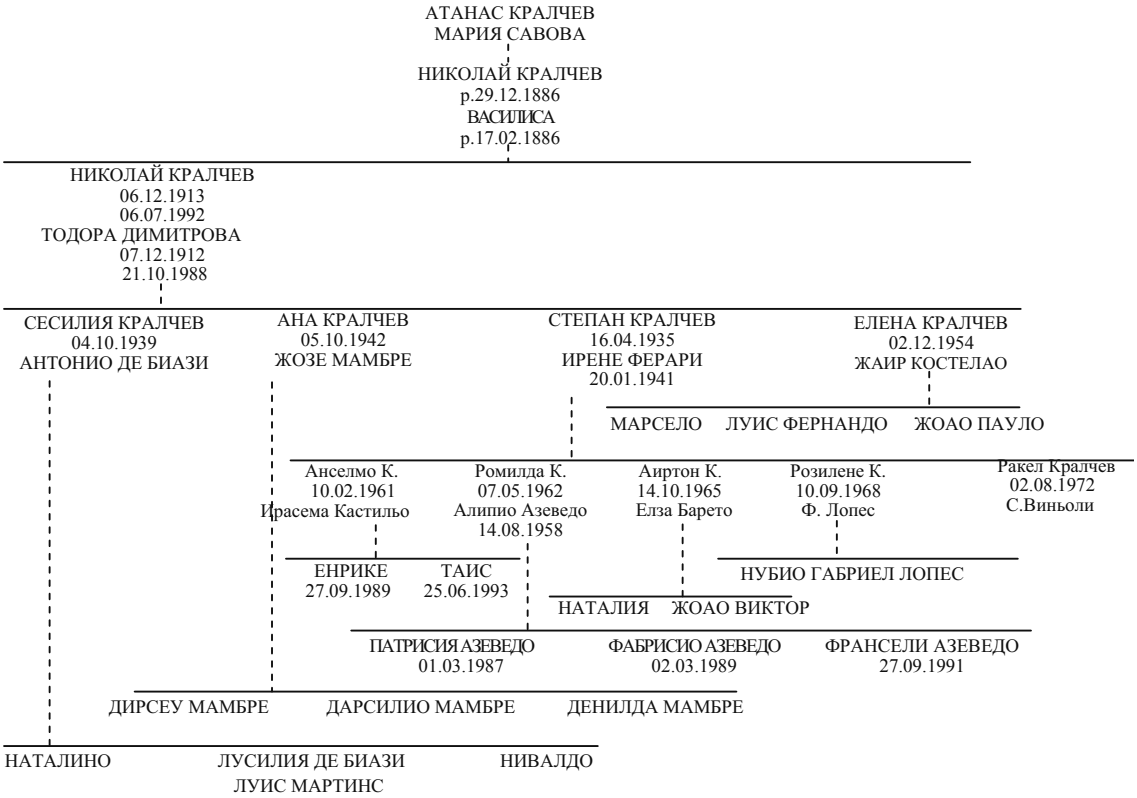

ФАМИЛИЯ КРАЛЧЕВИ (2) (CRALCEV)

АНКЕТИРАН: ОТЕЦ КРЇСТОС[152] КРАЛЧЕВ, *бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 08.05.1960 г., свещеник в руска православна църква. Женен за Лусиана Пайва, живеят в Сао Пауло. Писмени сведения от 18.03.2006 г.*

Николай и Василиса Кралчеви, прадядото и прабаба на анкетирания, са родом от с. Главан, Бесарабия, имат 4-ма сина: Атанас, Димитър, Иван и Николай. Семейството изповядва православната вяра, занимават се със земеделие.

Заминават за Бразилия по същите причини, каквито насърчават и рода по майчина линия на анкетирания – Жечеви, т.е., атрактивни предложения за придобиване на земя в Америка (Бразилия конкретно не се споменава) с цел колонизация и увеличаване на селскостопанското производство.

На 23.04.1926 г. Кралчеви пристигат в Сантос, изпращат ги да работят в земеделското имение „Палмерио“ във вътрешността на щата Сао Пауло. Настаняват ги в дървена къща със сламен покрив. Възнаграждението е за торба набрано кафе и тъй като цялото семейството работи, успяват да спестят пари. Когато срокът на договора изтича, купуват парче земя в община Санто Анастасио. Там собственикът на огромни площи Лабиано да Коста Машадо парцелира терени, групира заселниците по етническа принадлежност и създава няколко колонии: литовска, руска, германска, както и „Нова Бесарабия“.

Младоженците Атанас Кралчев и Варвара Жечева. Санто Анастасио, щата Сао Пауло.

След време, когато Атанас Кралчев се жени за Варвара Жечева, двамата заминават за гр. Сао Пауло. Той работи в рафинерия в съседния гр. Сао Каетано до Сул, която доставя смазочни масла за влаковете.

В Бразилия Кралчеви остават верни на православната вяра, но „хората зависели от благоволението на някой свещеник от Сао Пауло който идвал в отдалечените места един-два пъти годишно да кръщава и сключва бракове. В повечето случаи обаче, поради разстоянието и забавяне на посещението, свещеникът намирал булката и младоженеца да живеят като съпрузи и дори да имат деца. По тези причини и заради върлуващите болести и епидемии като малария и проказа много от колонистите се принуждавали да кръщават децата си в католически храмове, други така и не получавали свето кръщение“.

Съдбата се отнася жестоко с Атанас. Той не говори добре португалски и колегите чес-

[152] *Светското му име е Крїстофер.*

то си правят шеги с него. При един такъв случай, който остава неизяснен, Атанас загива от удар на тегличната кука, която свързва два вагона.

Отец Крѝстос Кралчев със синовете си Стефан, Крѝстофер и Юри пред църквата „Света Троица“ в квартала „Вила Алпина“. Сао Пауло, 06.11.2005 г.

От другите братя Димитър не създава семейство, Иван се жени, ражда му се син, който не живее дълго. Самият той развива болестта „див огън“[153] и умира. Николай сключва брак с Тодора Димитрова.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КРАЛЧЕВИ (2)

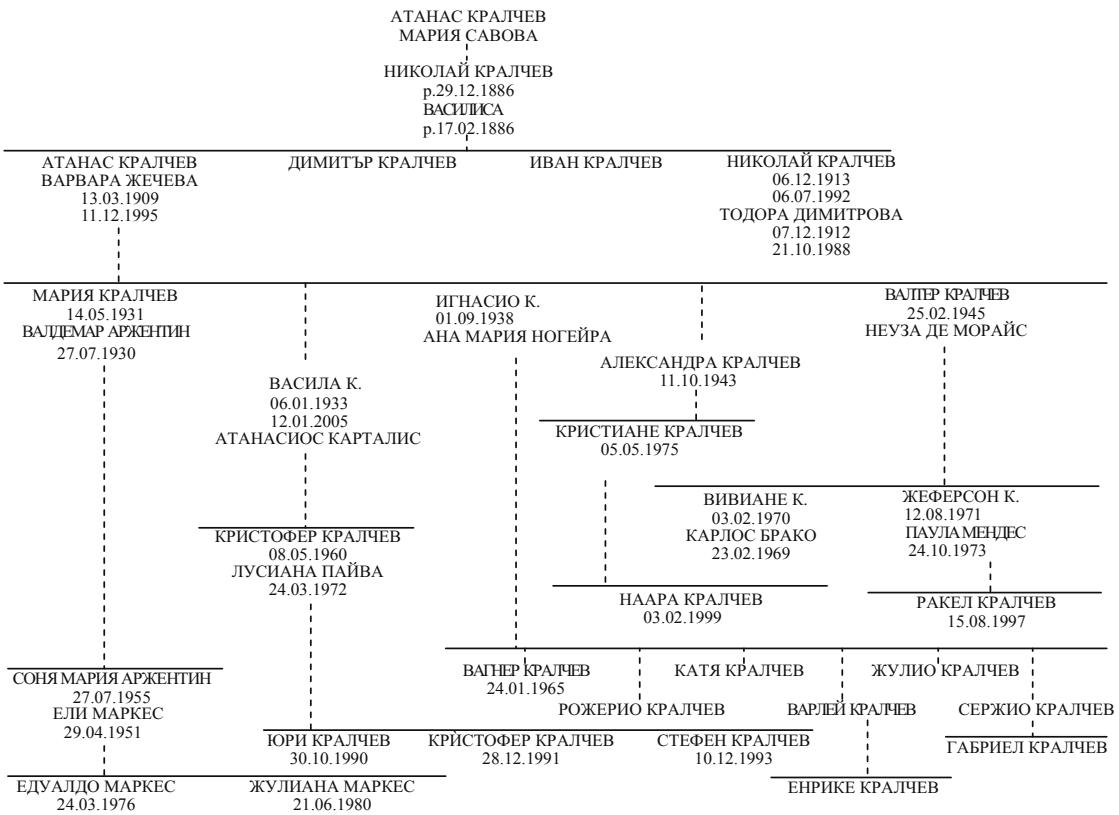

[153] *Мехурен дерматит. – Бел. пр.*

ФАМИЛИЯ ДЕЧЕВИ (DECEV, DESEFI)

АНКЕТИРАНА: НАДЕЖДА ДЕЧЕВ, *бразилка, дъщеря на бесарабски заселници, родена през 1935 г., пенсионирана учителка по португалски и френски език, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 04.04.2006 г.*

Дечеви са от с. Голица, близо до Измаил. Семейството се състои от Николай и Мария Дечеви (дядо и баба на анкетираната) и синовете им Васил и Николай. През 1916 г. Васил се жени за Мария Иванова, техни деца са: Мария, Николай и Иван. Всички се занимават със земеделие, отглеждат пшеница, царевица, грозде, плодове и зеленчуци. Продават продукцията в Измаил.

Жените вършат домакинската работа, помагат и на мъжете в сеитбата и прибирането на реколтата. През зимата плетат, тъкат, шият дрехи за цялото семейство.

Малките момиченца сами си правят парцалени кукли, а по-големите се събират вечер по къщите, плетат или бродират. Идват и младежите, сядат при тях и така започват ухажванията. Такова събиране се нарича „седянка“.

В семейството се изповядва православната вяра, всички четат и пишат на български и руски език.

В селото се чува за Америка, където климатът е горещ, а земята плодородна. Еврейски посредник им казва, че ако отидат, ще получат земя. Фактът, че там е горещо, прави впечатление на Васил Дечев, който страда от ревматизъм. Положението е толкова зле, че единият му крак се скъсява и накуцва.

Семейство Дечеви взима решение да пътува, оставя земите и собствеността си на роднини и със субсидираните от бразилското правителство билети заминава за Букурещ, пристига там на 25 февруари 1926 г., а виза получава от бразилското консулство в Хамбург. Качва се на парахода, пътуването трае около 20 дни и на 18.5.1926 г. пристига в Рио де Жанейро. Изкарва карантинния период и заминава за Сао Пауло, настаняват го в пансиона за имигранти при сравнително добри условия.

Следващата дестинация са кафеените плантации в района на Алта Сорокабана. Там Дечеви разбират, че голям брой имигранти от пансиона в Сао Пауло участват в бунт, защото разбират, че няма да получат земя. По тази причина са насилствено изолирани на Иля дус Порсос (сега остров Аншиета), където над 150 души умират. Липсва достатъчно храна и те ядат каквото намерят. Така попадат на непознатата за тях маниока, растение, което, ако не се обработи правилно, е отровно.

Дечеви работят на плантацията с договор, който предвижда да полагат грижи за 6 хиляди кафеени дръвчета. Когато срокът му изтича, Васил и Мария купуват със спестените пари 5 алкейре земя в колония „Есперанса“, община Куатà. Отглеждат памук, царевица, маниока, боб, зеленчуци и др. Животът им не е лек, а изпълнен предимно с тежък труд. По това време, около 1930 г., те се присъединяват към баптистката църква, изучават Библията и стават част от тази религиозна общност.

Сред семействата от колония „Есперанса“ са: Петкови, Дудуш, Велчеви, Новак, Генчеви и др.

През 1930 г. се ражда Жоао (Иван), а през 1935 г. анкетираната Надежда (Надя).

През 1937 г. змия ухапва Мария, откарват я в латвийската колония „Варпа“, но

лекарката не дава надежди да оцелее. Въпреки мрачната прогноза тя успява да се съвземе. Двамата с Васил продават имота и заминават за Сао Пауло. Мария работи в тъкачна фабрика, а Васил става уличен търговец. В един момент всички се разболяват от тиф, освен Мария, и лежат в болница при пълна изолация.

В по-късен етап семейството отваря магазин за продажба на едро и дребно, който се разраства, превръща се в цял пазар през 1962-а, годината, в която Васил се разболява и умира на 20 септември.

Елена (Кинчев) Дечев с внуците и вуйчо си Иван Атанасов

В семейството само анкетираната и снаха ѝ Елена Кинчев[154] владеят говоримо български. Спазват се и някои обичаи, например редовното пиене на чай. Обичат йогурт (кисело мляко), приготвят пача, каша, панетоне,[155] милина.

Мария, родената в Бесарабия сестра на анкетираната, идва 7-годишна в Бразилия, учи в баптиски колежи в Рио де Жанейро и Сао Пауло. Тя има отличен контра алт, изявява се като великолепна изпълнителка в хора на баптистката църква „Ebenèzer“ в Сао Пауло, също така преподава в неделното училище, ръководи и младежка група. Омъжва се за Васил Димитров през 1948 г.

Анкетираната Надежда и брат ѝ Жоао (Иван) не създават семейства. Надежда учи за начална учителка и 20 години упражнява професията. След завършване на филологически факултет преподава португалски и френски език в начален и среден курс. Като пенсионирана води курс по френски език в баптистката църква. Учи пиано, преподава мандолина и активно участва в изявите на оркестъра към църквата, където 18 години свири на орган.

Жоао Кинчев (син), брат на снахата на анкетираната, посещава Молдова и България. Той живее в гр. Фатима до Сул, щата Мато Гросо ду Сул.

---

154 *През януари 1953 г. Елена Кинчев се омъжва за брата на анкетираната. Вж.: Глава III, фамилия Кинчеви.*

155 *Паска – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЕЧЕВИ

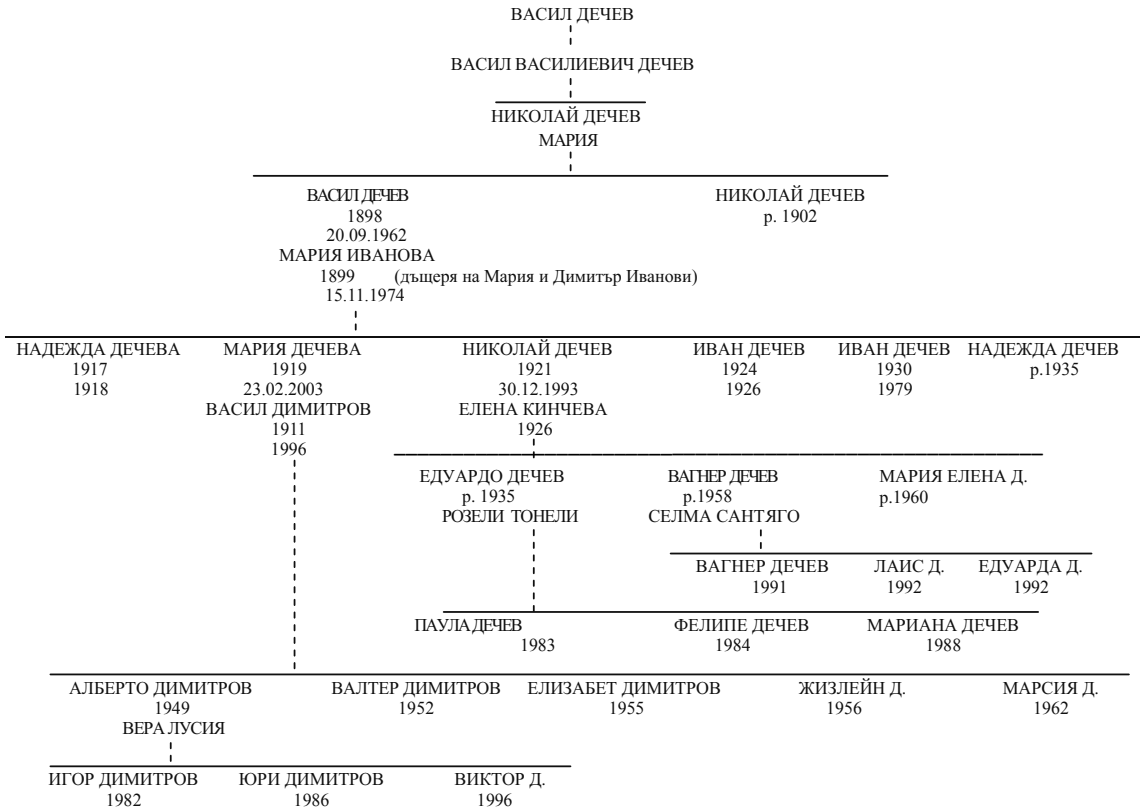

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ДЕЛИК (DELIC, DELIK)

***АНКЕТИРАНИ: ЕЛЕНА ДЕЛИК**, бесарабска заселничка, родена на 25.04.1919 г., домакиня, омъжена за Димитър Кавлак (починал), живее в гр. Луселия, щата Сао Пауло. Устни сведения от 22.10.2005г.*[156] ***ДОРА ИЗАБЕЛ БРАЦО**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 20.09.1958 г., вдовица, шофьор на училищен автобус, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 24.05.2006 г.*

Георги и Зиновия (Зина) Делик, дядо и баба по бащина линия на анкетираната, са от с. Гюлмян, Бесарабия. Те имат шест деца: Николай, Тана, Домника, Елена, Сара и Стефан. Баща на анкетираната е Николай, майка ѝ се казва Тодора, по баща Грек, живее в същото село.

Всички се занимават със земеделие, отглеждат жито, царевица, картофи, зеленчуци, грозде. Имат и овощна градина.

Семейството изповядва руската православна вяра. Всяка неделя ходят на църква. Ако са възпрепятствани, отива поне един от семейството и докато не се върне, никой дори вода не пие, защото той е в храма с молитва Бог да закриля всички.

Преди войната хората живеят добре, реколтата от пшеница е богата, никога не липсва хляб и вино, което топли телата през дългите зими.

Анкетираната си спомня печката в дядовата къща, подклаждана с цепеници и дървени въглища, за да отоплява стаите през зимата, когато не се вижда дори листенце зеленина.

След края на Първата световна война животът става много труден, безброй са жертвите по фронтовете. Наложеният от румънците режим е безмилостен, има недостиг на храна, плъзват болести.

„Румънските войници влизаха в къщите, въоръжени с пушки и щикове, и отнасяха всичко, каквото видят: кожуси от овча кожа, провизии и зърно, домашни животни, птици и никой не можеше да ги спре, защото казваха, че са изпратени от правителството, но ние не им вярвахме!“

По това време се появява информация, че в Бразилия е топло през цялата година, а земята плодородна. Повечето хора в Бесарабия, неграмотни и наивни, лесно се подлъгват от развихрилата се пропаганда. Разбират също, че пътните разходи се покриват с договор за работа в кафеените плантации. Със семейството на анкетираната обаче случаят е различен.

„Дядо не искаше да остава в Бразилия, затова не подписа договор, той имаше пари. Заминахме заради войната. Дядо казваше, че не е отгледал синове, за да ходят на фронта, защото знаеше какво представлява войната.“

От шестте деца три тръгват с родителите: Николай (баща на анкетираната), Елена и Стефан. „Аз бях малка, но помня, че родителите ми плачеха при раздялата с близките, които оставаха в Бесарабия.“

Напускат селото и с каруци, покрити с чергила за дългия път, стигат до Букурещ, правят само няколко спирки, за да нахранят конете. Там получават паспорти, след това с влак прекосяват Европа. По пътя децата се разболяват и се налага да

[156] *Елена Делик дава тези сведения три месеца преди да почине на 24.05.2006 г.*

ги приемат в италианска болница. След известно време се качват на парахода „Rei d'Itàlia", пътуването трае 21 дни. Скорошната раздяла с близки, приятели и родина предизвикват носталгични чувства, а като се прибави и несигурността за бъдещето, всичко това кара хората да се чувстват тъжни и унили. Все пак на парахода има и развлечения: прожектират филми, младежите се събират: пеят и танцуват. „Имаше много пасажери от различни страни, сънародници също, спомням си за семейството на Димитър Бахчиванджи."

Делик пристигат в Рио де Жанейро на 08.06.1926 г. Около седмица престояват под карантина, а децата лекуват в болница. Условията са задоволителни и те се чувстват добре. После с влак заминават за кафеените плантации в имението „Моро Агудо", край гр. Бродовски, щата Сао Пауло.

Настаняват ги в бараки, „леглата бяха направени от груби дъски, лежахме върху слама, докато докарат багажа. Трудно ни беше да свикнем, като се почне от лошите условия и различната храна. Никога не бяхме виждали кафе, мама го вареше на чай и беше много лошо на вкус. Хората дори не знаеха как да поискат вода. Няма да забравя горката ми майка, която искаше да купи мая за хляб. Отишла в магазина, показала на продавача чувала с брашно и започнала да имитира целия процес на месене и втасване на тестото. Така продавачът я разбрал и тя получила мая".

Някои семейства остават в имението „Моро Агудо", Георги Делик работи 2-3 месеца, но тъй като няма подписан договор, никой не може да го задържи. Така семейството заминава за гр. Сао Пауло, Георги намира работа в керамична фабрика в близкия гр. Сао Каетано ду Сул. След година отива в консорциума „Матарацо".

Не след дълго дядо Георги умира, баба Зина доживява до 80 г.

През 1927 г. Тодора, майка на анкетираната, ражда близнаци – Йоана и Николау, но те не живеят дълго. Първо умира едното новородено, след 3 месеца другото. Когато им се раждат други деца, те ги кръщават със същите имена.

По това време разбират от посредник за продажба на земя в колония „Бализа". Семейство Делик купува 5 алкейре, там среща и други земляци, като Стефан Палей и Васил Чечил. Всички се заемат с разчистване на терените сред тропическата гора, която гъмжи от всякакви животни. Освен това хората се разболяват от болести, предавани от насекоми, както се случва с Николай Делик. Ухапан от муха, в организма му прониква паразит, а раната, която се отваря, го мъчи 40 години.

Работата е изтощителна, децата помагат: носят вода, кафе и обяд на работещите, приготвян от бабите, които се грижат и за по-малките деца.

„Всички влагаха много труд и усилия! Тези хора от Европа, когато се захващат с нещо, умират, но го довършват докрай!"

Няма електричество, газ също, затова вечер си светят с подобие на лампи, като потопяват увити фитили в свинска или пилешка мас.

Майката на анкетираната е с разклатено здраве, но на бял свят се появява още едно дете – Николау. Раждането е тежко и още повече влошава състоянието ѝ: получава припадъци, чувства се дезориентирана, дори не си дава сметка, че е родила. Със сълзи на очи анкетираната си спомня: „Знаеш ли какво дадох на бебето да яде за първи път? Направих малки топчета от маниока, изпекох ги и счуках в хаванче. Полученото брашно разредих с малко вода и го сложих в парче плат, нямаше бутилка. Получи се нещо като биберон, който бебето смучеше.

Но и това преодоляхме! Мама започна да се подобрява благодарение на Иван Балжик от имението „Велозо“, който беше баяч. Казват, че баенето не лекува, но той ѝ баеше на глас.[157] Не знам колко дни идва у дома, също каза да я разтриваме със свинска мас. След година, когато Николау беше проходил, тогава почна да го кърми, та чак до третата година. После мама роди още три деца: Жорже, Жоана и Антония.

Баба беше много религиозна, четеше светата Библия на руски език и събираше децата да ги наставлява, учеше ги да се молят. По едно време баптистката църква започна да привлича заселниците и да ги покръства, сред тях нямаше католици, всички бяха православни. Възможно е, като се събираха с пасторите да четат Библията, сами да са решили да се покръстят. Не знам, но по това време започна покръстването и приемането на баптизма в колонията.“

Семейство Николай и Тодора Делик (по баща Грек). Сао Пауло, 1970 г.

Анкетираната Елена Делик се омъжва за Димитър Кавлак на 21.08.1937 г. в гр. Мартинополис, щата Сао Пауло. Тя съобщава, че след заминаването за Бразилия нямат вести от родителите на майка ѝ: Александър и Йоана Грек от гр. Тараклия, както и от нейните братя и сестри: Иван, Паша, Петър и Домника.

Семейство Кавлак поддържа кореспонденция с роднини в Бесарабия. Това кара Константин Кавлак да започне подготовка за пътуване до Молдова през 1945 г. Изважда си паспорт, купува долари, но проблеми със здравето го спират да замине.

На 08.01.1946 г. братът на Николай Делик (баща) – Стефан се жени за Мафалда Соза. Раждат им се четирима синове: Жилберто, Виторио, Жералдо и Георги. Мафалда се грижи за семейството, а Стефан работи като механик.

Елена Делик, сестра на Николай и Стефан, се омъжва за Николай Узун.

Анкетираната Дора Изабел Брацо споделя, че майка ѝ Жоана поема грижите за по-малките деца, когато сестра ѝ Елена се омъжва за Димитър Кавлак. Налага се да отделя по-специално внимание на Антония, която не чува. Минават няколко години и Жоана започва работа в тъкачна фабрика. Омъжва се за Еудо Брацо, в началото живеят при нейните родители. След 2-3 години Еудо купува терен в квартала „Вила Алпина“ и построява къща със стая и кухня. Раждат им се четири деца, за които Жоана се грижи и работи надомно като шивачка. Няколко години Еудо работи във фабрика за обработка на метали, след това в General Motors, Бразилия, където се пенсионира.

Малко от членовете на семейство Делик знаят български. Дядо Николай забранява, той смята, че щом са в Бразилия, ще говорят „по бразилски“. „Затова знаят

[157] *Обикновено се бае на ум или шепнешком – Бел. пр.*

само някои народни песни и „Отче Наш“.

Единствено анкетираната Елена говори и разбира български език, без да пише, понеже не е ходила на училище. Тя разговаря със сънародниците, които ѝ идват на гости, на български, гагаузки или руски език, поддържа и кулинарните традиции, приготвя гушки с лозови или зелеви листа. „И пача! Боже, научих дъщерите и по-големите внучки как се прави! Също каша, борш, кисели краставички. Когато в Европа правят кисели краставички, слагат една подправка, казва се копър. Синът ми Жорже много обича милина.

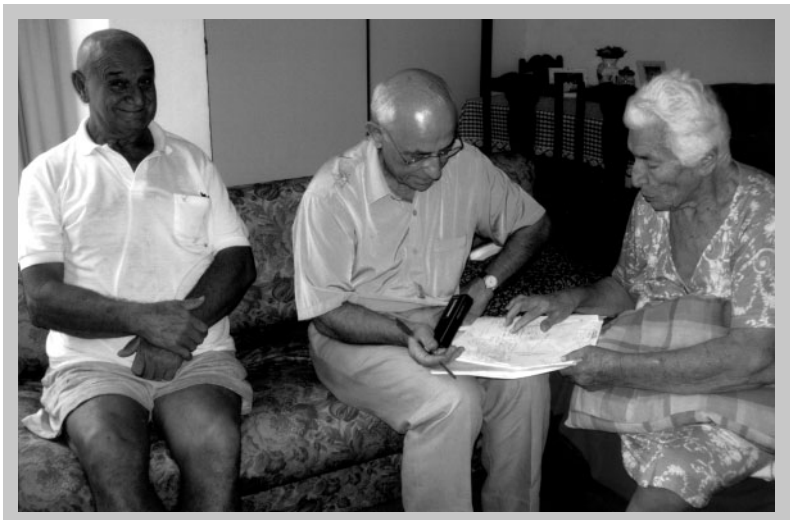

Авторът Жорже Косиков (в средата) в разговор с Жорже Кавлак (син) и Елена (Делик) Кавлак по време на посещението му в Луселия, щата Сао Пауло. 22.10.2005 г.

Когато бях малка, бабите ни пееха песни, като „Га, га, Ганка“:

“Gaga-Ganka
Gaga, Ganka, cadê udi Ganka?
Babine na gosti, ko ti dadi Baba?
Orosfti, kravaiti, sandati, bopti.
Frrirr, na tavania copti“

„Га, га, Ганка
Га, га, Ганка, къде уди Ганка?
Бабине на гости, ко ти дади баба?
Орехи, кравайчи, в сандъчи бобчи.
Фррр! На таваня копчи!“

В ДОПЪЛНЕНИЕ:

„НИКОЛАУ ДЕЛИК: Журналист, адвокат и активен политик“

Раймундо да Куня Лейте, бивш кмет на гр. Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло, разказва за Николау Делик в репортаж за списание „Корени“ от декември, 1999 г. Ето кратко резюме:

Николау Делик е роден на 27 август 1929 г. в семейство на български заселници.

Негови родители са Тодора и Николай Делик, които се заселват във „Вила Алпина“, гр. Сао Пауло. В този квартал, както и в други два: „Вила Бела“ и „Вила Зелина“, преобладават поляци, унгарци, украинци, литовци и дори някои германци, бежанци от Първата световна война.

Именно там израства Николау Делик, съвсем близо до бреговете на р. Тамандуатеѝ, в края на стария булевард „Индустриален“. Затова още от малък той се чувства част от тази разнородна общност. Щом поотраства, става ваксаджийче, за да подпомага семейния бюджет, и винаги говори за това с нескрита гордост.

Средно образование завършва в квартала „Вила Алпина“, след това учи за офис асистент и счетоводител. През 1950–1951 г. изпълнява длъжността ръководител „Личен състав“ на консорциум от текстилни фабрики. По това време филиалът на General Motors в Бразилия решава да построи втора фабрика и наема строителна компания, а Николау Делик е назначен да контролира дейността ѝ. Когато строежът приключва, Николау Делик започва работа във финансовия отдел на General Motors.

Николау Делик, общински съветник в гр. Сао Каутано ду Сул, щата Сао Пауло, 60-те години на 20. век.

От 1958 до 1964 г. той ръководи местния вестник, период, в който седмичникът бележи най-добрите си години, разчитайки на екип от забележителни журналисти.

През 1964 г. заедно със Селсо Владемир Маршезан Николау основава „Електронен, банков и индустриален център“, компания, в която Делик, в качеството си на изпълнителен директор, показва целия си капацитет на енергичен и предприемчив бизнесмен.

През 1970 г. Николау Делик завършва право в университета на гр. Браганса Паулиста,[158] където среща бъдещата си съпруга Рут Арлет Рансиаро.

В началото на политическата си кариера и главно като журналист за Николау Делик е характерно да е критичен, активен и непоколебимо смел.

Впоследствие като общински съветник, избран през 1965 г., започва да проявява способността си да убеждава и помирява, налага се като интелигентен политик с голям замах. От 1971 до 1973 г. е генерален секретар на Общинския институт за висше образование в гр. Сао Каетано ду Сул. На 1 февруари 1977 г. е назначен за специален съветник на кмета по правни и политически въпроси, длъжност, която заема до смъртта си на 10.01.1980 г. Като знак на признателност към личността му автогарата в града носи неговото име.

---

158 *Това учебно заведение е създадено и ръководено от Мигел Жоао Косиков, брат на автора. В него Жорже Косиков преподава на Рут и Николау Делик дисциплините „Гражданско право“ и „Гражданско производство“ (1966–1969 г.).*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЕЛИК (1)

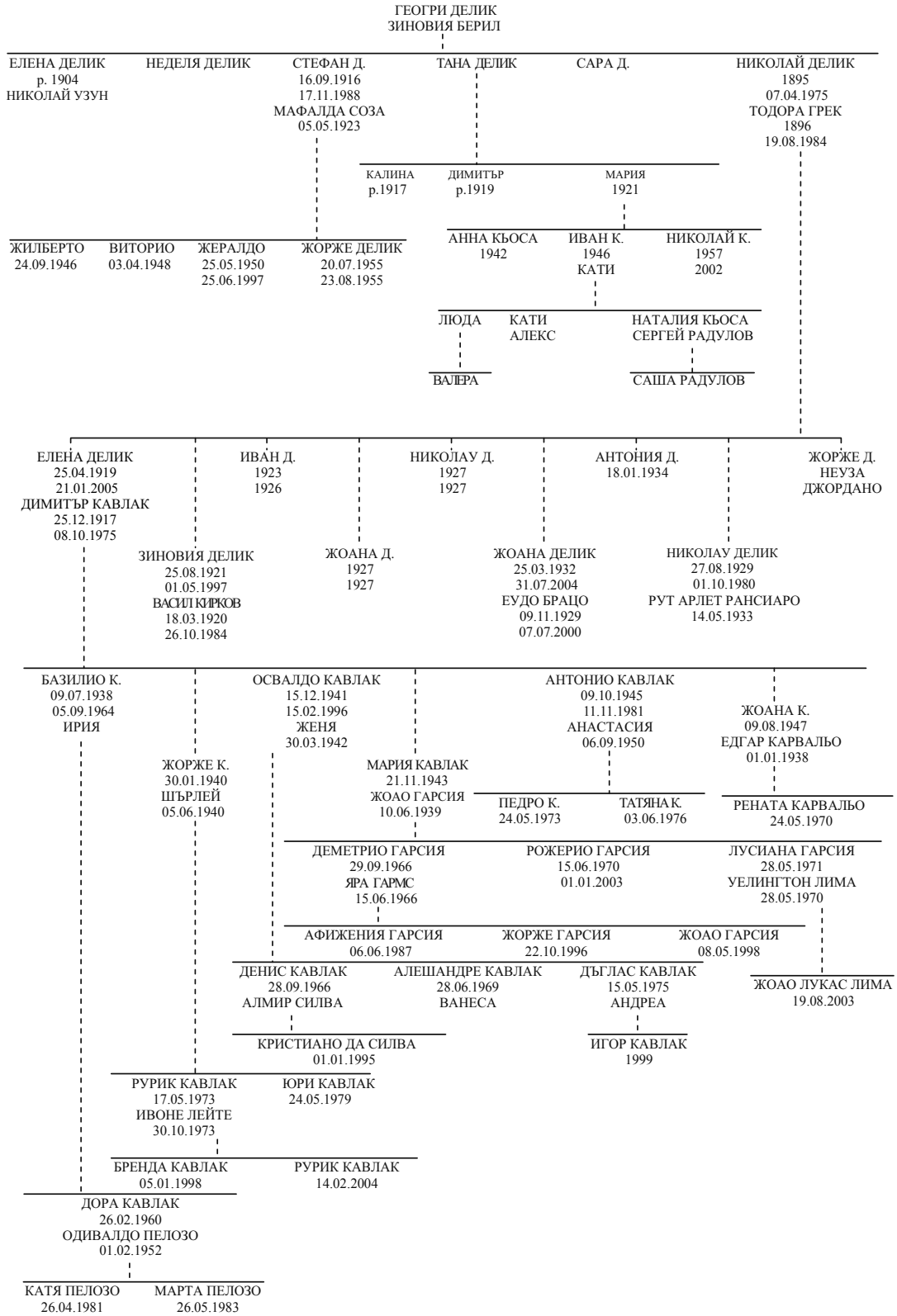

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЕЛИК (2)

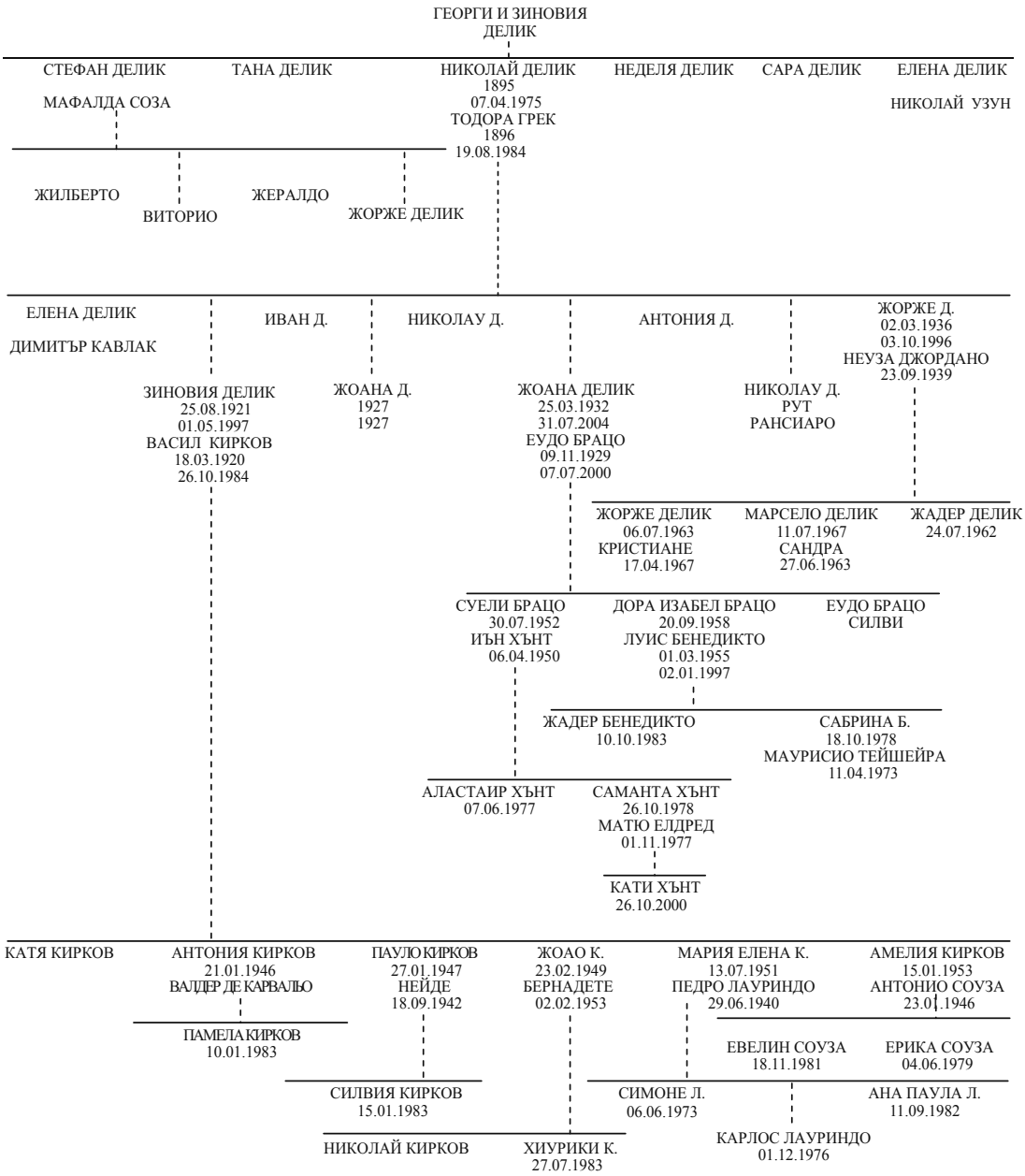

ФАМИЛИЯ ДЕРЛИ (DERELI)

***АНКЕТИРАНА: АНИТА ДЕРЕЛИ (ДЕРЛИ)**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 27.07.1946 г., брокер на недвижими имоти, омъжена за Жоао Бруно Паулавичус, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 25.02.2006 г.*

Михаил Дерли и Ана (Тодорова) Дерли, дядо и баба на анкетираната, са от с. Нови Трояни, Бесарабия, те са православни християни, занимават се със земеделие.

Бесарабия изпада в тежко положение след края на Първата световна война. Преди това руска провинция, а по-късно присъединена към Румъния, тя е подложена на непосилни данъци и потисничество от страна на новата власт.

Михаил остава вдовец и решава да замине за Бразилия със сина си Петър, който е семинарист. Момчето е родено на 12.09.1908 г., негов кръстник е Петър Чучо, също от Нови Трояни, кръщаването става на 20-то число същия месец.

През 1926 г. Михаил и Петър се качват на параход, собственост на компанията The Royal Mail Line, и пристигат в пристанището на Рио де Жанейро. Установяват се в гр. Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, и започват да отглеждат плодове и зеленчуци. Като семинарист Петър изучава латински, затова бързо напредва с португалския език.

Михаил се жени повторно за Прасковия Чеботар от гр. Комрат.

От ляво надясно: вторият отпред е Петър Дерли, в средата Николау Гагауз със сина си Педро, Васил Чернауцан и Георги Чернауцан с кръщелника си Мигел Дерли. Втората права е Анна (Чернауцан) Дерли с дъщеря си Дора, следват Прасковия Чеботар, Зина Гагауз със сина си Афонсо, пред нея семейство Спасови: Йоана и Михаил (бяло сако). Квартала „Мока“ на Сао Пауло, 1938 г.

Петър често снабдява общинския пазар с тяхната продукция и там се запознава с Анна Чернауцан, също от Комрат. Двамата се венчават през 1934 г. и заживяват в гр. Можи дас Крузес, а Петър продължава да превозва плодове и зеленчуци до пазара в Сао Пауло. Скоро в семейството се раждат Дора и Мигел.

В Можи дас Крузес има още бесарабски фамилии, като Трендафилови, Дюлгер, Косикови (Кочкови), Иванови и др.

През 1940 г. Петър прави склад за въглища във „Вила Пруденте“, квартал на Сао Пауло. По време на Втората световна война липсва петрол и автомобилите се зареждат с газ, извличан от въглища, което значително увеличава тяхното търсене.

След края на войната Петър сменя бизнеса, отваря склад за строителни материали втора употреба. През 1946 г. в семейството се ражда анкетираната Анита. Още невръстна, тя губи баща си Петър през 1951 г., и майка ѝ Анна поема бизнеса, за да изхранва децата си.

Най-голямата дъщеря Дора се обучава за шивачка, по-късно преподава шеф и кройка. Брат ѝ Мигел става фотограф, работи във „Фото Америка“, по-късно се включва в бизнеса с фотолитография.[159] Понастоящем е собственик на компания, снабдяваща фармацевтичната индустрия с алуминиеви опаковки. Наследниците на Дерели (Дерли) и техните семейства живеят във „Вила Зелина“, квартал на Сао Пауло.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЕРЛИ

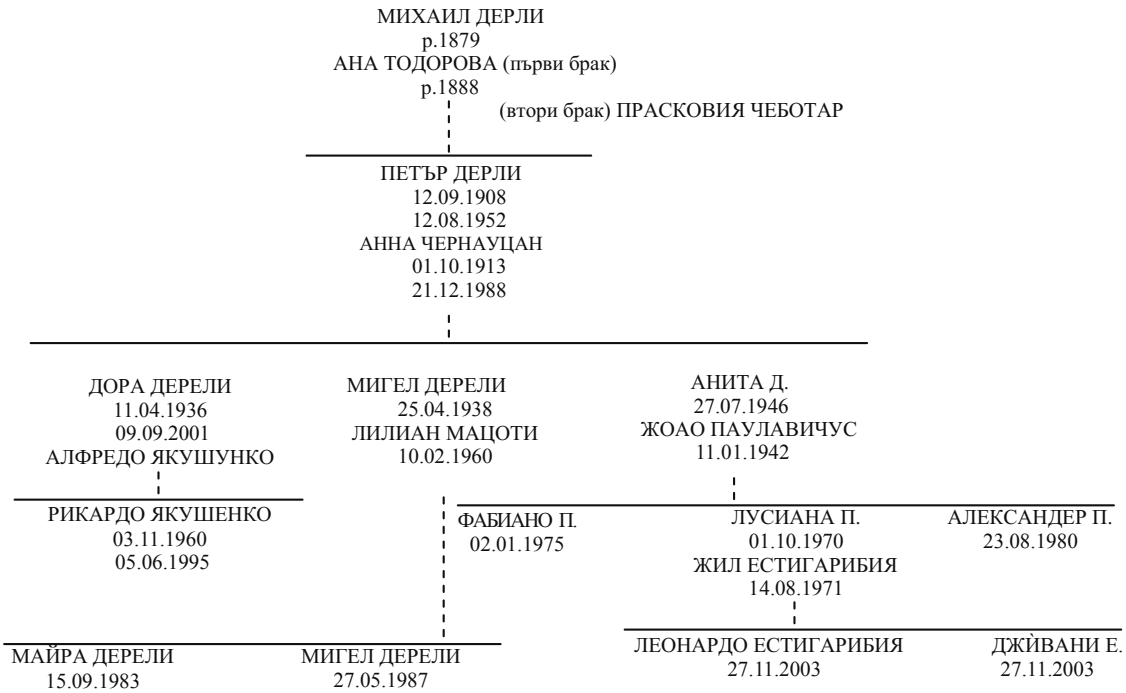

[159] *Метод за получаване на рисунък върху тънък слой от материал, използван в микроелектрониката и полиграфията. – Бел. пр.*

ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (1)
(DIACOV)

***АНКЕТИРАН: КАРЛОС ДЯКОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници. Роден на 26.07.1938 г., адвокат, женен за Анжела Тереза Карнейро, живеят в гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 04.04. 2006 г., допълнени от сестра му **МАРТА ДЯКОВ** на 07.03.2007 г.*

Димитър Дяков – последна редица, вторият от дясно наляво, 1910 г.

Мария и Димитър Дякови, баба и дядо на анкетираните, са от с. Кириет-Лунга, Бесарабия, където живеят с децата си: Димитър, Георги, Иван и Мария. Притежават земя и се занимават със земеделие, отглеждат пшеница, царевица, грозде и др.

Първородният син Димитър е на 13 г., когато баща му загива в Първата световна война и на крехките му плещи пада отговорността за по-малките си братя и сестра. По тази причина е принуден да прекъсне учението.

Според неговите думи: „Докато Бесарабия беше част от Русия, се живееше добре. Голямата промяна и трудностите дойдоха, когато Русия тръгна на война с Германия. Румъния се възползва и нахлу в Бесарабия. В резултат на това данъците се увеличиха, хората страдаха от наложения произвол и започнаха да напускат Бесарабия. Към тази рязка промяна в живота им се добавиха и слуховете за идването на комунистическия режим, който започна да се разпространява след революцията от 1917 г.“

Димитър се жени за 18-годишната Александра, дъщеря на Тодор и Елена Железови. Още в Бесарабия се раждат дъщерите им Ана (1921 г.) и Йордана (1925 г.)

През 1925 г. Димитър решава да замине за Бразилия, за да избяга от комунизма и религиозните преследвания. Когато е на 18 г., в ръцете му попада страница от Библията и оттам насетне става баптист. Започва да говори на приятели и близки за Словото Божие, провежда срещи и така постепенно сформира голяма група религиозни последователи. Въпреки преследванията и насилието те тайно се събират, четат Библията и изпълняват своите обреди.

Решението да емигрират в Америка заразява много други семейства и понеже всички му имат доверие и признават лидерските му качества, Димитър подготвя нужната документация за издаване на паспорти на своето семейство и на още 40 от селото. От родините на Димитър и Александра никой не се решава на тази стъпка, тръгват само те с двете дъщери. Оставят имота на свои близки и заминават за Букурещ, оттам с влак за Виена. След седмица се сдобиват с бразилска виза и потеглят към Триест, Италия, там се качат на парахода „Sofia“, собственост на „Societa Triestina di Navigazione“. Но още в италиански води една от дъщерите на Дякови вдига висока температура. Те слизат на пристанището в Генуа и настаняват детето в болница. Димитър уверява съселяните си, че ще се качат на следващия параход, но те се чувстват изоставени от своя водач. Със свити сърца те продължават пътуването, без да знаят какво ги очаква. Въпреки усилията на лекарите малката Йордана не оцелява.

Приблизително след два месеца Дякови се качват на парахода „Cesare Battisti“ в Триест и отпътуват за Бразилия. По време на пътуването от болестта на Круп умира и другата дъщеря Ана. Когато пристигат в Рио де Жанейро, Димитър и Александра остават под карантина на Иля дас Флорес (Остров на цветята). После продължават до пристанището на Сантос, оттам с влак се придвижват до земеделското имение „Тапиратуба“ в района на гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло и там вече срещат своите земляци. Всички са настанени добре в тухлени къщи, измазани и боядисани, има училище, а заплащането на труда им се извършва в брой. Някои заселници обаче, които не успяват да се приспособят, нарушават едностранно договора и се връщат в Кириет-Лунга.

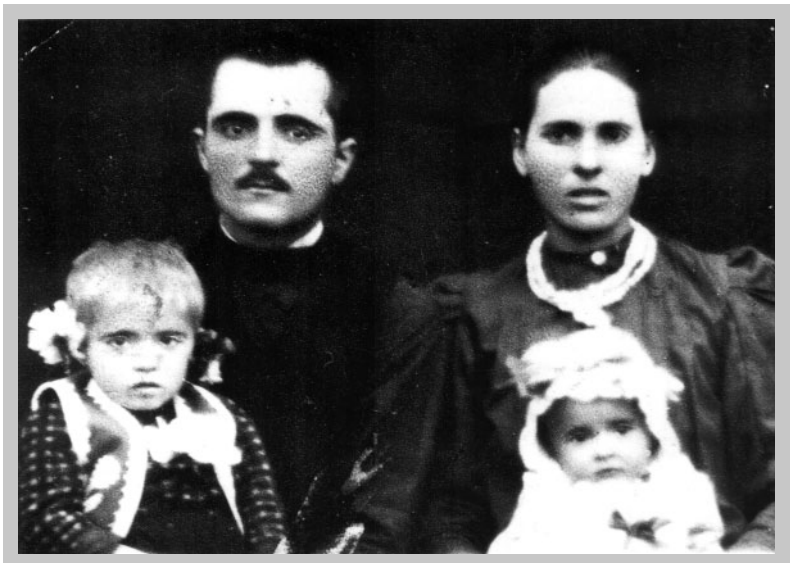

Паспортна снимка на семейство Дякови: Димитър, Александра, Ана и Йордана. Букурещ, 1925 г.

Димитър разказва още: „В началото баща ми проявява интерес да разбере кое как се казва на португалски, записва думите, после и земляците ги научават. С течение на времето той се превръща в посредник между колонистите и собственика на имението и става един вид негов управител.“

По това време Димитър събира заселниците да четат Библията, среща се и със семейства от колония „Варпа“, споделящи същите религиозни убеждения. Всичко това довежда до решението да се построи баптистка църква в имението, разбира се, със съгласието на собственика, който осигурява нужното място.

Задачата да направлява тези 40 семейства, дошли в непозната страна, без да познават нейните обичаи, без да знаят каква храна да си приготвят, какви дрехи да носят, да ги предпазва при тежките условия на работа и да опази здравето им, всичко това Димитър възприема с голяма отговорност.

Дякови остават в имението „Тапиратуба“ от 1926 до 1930 г. За четири години спестят малко пари и заминават за колония „Прата“. Други семейства също се отправят натам: Каратанасови, Дон, Мурга, Лосови, Калпакчи, Никитюк. Всички купуват земя в колонията, където повечето заселници са гагаузи. Налага се отново с много труд и усилията да разчистят и култивират земята. Димитър и жена му нямат близки да им помагат, затова купуват голяма, хубава къща от Петер Чоузе, латвиец, член на Баптистката църква в колония „Варпа“. Като собственик на голям магазин за строителни материали Чоузе предоставя необходимото за строежа за баптистка църква в „Прата“, издигната с труда на гагаузи и руснаци. Въобще докато се установят, латвийците подпомагат по всякакъв начин новодошлите.

По това време в семейство Дякови се ражда дъщеря им Евгения.

Заради жегата и несвикнал с храната, Димитър се чувства зле, отива на лекар в Сао Пауло и се налага да му направят операция. После решава да потърси място, където не е толкова горещо. Около 1937 г. продава имота си в „Прата“ и със семейството се премества в околностите на гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло, където купува 5 алкейре земя.

Впоследствие няколко семейства от „Прата“отиват в щата Паранà, други се насочват към градове във вътрешността на щата Сао Пауло, трети отиват в гр. Сао Пауло, има и такива, които заминават за САЩ.

След няколко неуспешни опити да отглежда ориз Димитър отива да търси работа в гр. Сао Жозе дус Кампос. Александра остава да се грижи за стопанството с помощта на децата, и каквото произведат: плодове, зеленчуци, сирене, масло, птици, продават в града. През 1945 г. част от земята на Димитър е отчуждена за изграждане на мрежа с високо напрежение. С полученото обезщетение той купува кола и става таксиметров шофьор.

Благодарение на труда на цялото семейство Димитър построява къщи за всяко едно от децата си в най-хубавите квартали на Сао Пауло. А основната му житейска цел е да ги изучи. Две от дъщерите стават учителки, впоследствие едната директор на училище; има син адвокат и друг преподавател във факултета по одонтология.

Анкетираната Марта разказва за пътуването до Европа, което осъществява с баща си през август 1971 г. При неговата подготовка той си пише на гагаузки с роднините, като използват разни „шифри“, за да заблудят цензурата.

„Татко много искаше пак да види родното си село Кириет-Лунга. Пътуването се осъществи по време на комунистическия режим, затова се сблъскахме с много трудности, понеже не можеше да се пътува до съветска Русия. На него му разрешиха, защото имаше брат там. Предварително проучиха и двете страни: заминаващи и посрещащи. Наложи се няколко пъти да ходим до руското посолство в столицата Бразилиа, да попълваме различни формуляри, разпитваха татко за децата му, какво работят, за снахите и зетьовете също, какви доходи получават и т.н. Събраната информация беше проучена двустранно. И чичо Георги са проверявали, преценявали с какви условия разполага и дали може да посрещне гостите. Целият този процес отне една година и когато ни разрешиха да пътуваме, татко претърпя операция и се наложи да отложим пътуването. Когато се възстанови, трябваше отново да преминем през целия този процес. Така измина още една година и най-накрая, за всеобща радост получихме разрешение да пътуваме.

Понеже беше дошъл от Бесарабия, навремето част от Румъния, татко получи жълт паспорт,[160] който правеше впечатление, а моят беше стандартен. И двата обаче нямаха страници за печат на входна и изходна виза. Вместо това на син лист, прикрепен към задната корица, бяха посочени: датата на влизане, маршрутът на пътуването, предварително съгласуван с властите, и датата, на която трябва да напуснем страната в рамките на разрешения тримесечен престой.

В Москва ни настаниха в хотел, определен от руските власти. Престояхме там 15 дни в очакване на ново разрешение да продължим пътя си на юг, до родното мяс-

[160] *Този паспорт се издава на чужденец без гражданство (без държава), бежанец, търсещ убежище или чужденец, който няма дипломатическо представителство в Бразилия. – Бел. пр.*

то на баща ми. Той беше силно развълнуван, а аз изпитвах страх, заради неизвестното, което ни очакваше, и това, което бях чувала, повлияна от слуховете по време на студената война. Освен това се притеснявах за здравето на татко, все пак беше на възраст, имаше протеза на единия крак и неотдавнашна операция.

Хотелът, в който бяхме, представляваше истинска Вавилонска кула, в него настаняваха всички транзитно преминаващи. С пристигането откраднаха пътната ми чанта с лекарствата на татко. Плачех от отчаяние, питах се какво ще прави без тях, а напълно спокоен татко каза, че лекарства няма да му трябват, защото контролът на всичко е в ума.

Всеки етаж в хотела имаше рецепция със служител, на когото предавахме ключовете, а той записваше часовете на излизане и влизане и т.н. Документацията за разрешаване на следващия етап от пътуването също беше предадена на хотелската администрация. През 15-те дни в Москва се разхождахме много, макар че ни следяха. Аз бях на 27 г. и всичко ми се стори мрачно, безцветно, липсваха реклами, неонови светлини, улиците бяха празни, трафикът не беше претоварен, макар че населението по това време беше девет милиона.

Самолетът Москва – Одеса беше пълен с хора, после пътувахме 3 часа до Казаклия, селото на чичо Георги. По пътя пред очите ни се простираха ниви, засети с пшеница, слънчоглед, лозя. Всичко беше много красиво! Пристигнахме вечерта. В къщата нямаше баня, тоалетна... Беше ми тъжно да видя всичко това. Колкото навлизахме в страната, толкова по-красиви и богати бяха полята, а селата по-бедни, къщите примитивни, подът измазан с кал.

Първоначалното разочарование беше преодоляно, когато видях емоцията от срещата на двамата братя и колко много те си приличаха! На другия ден тръгнахме с камион за Кириет-Лунга, родното село на татко. Там живееше Раиса, осиновена дъщеря на чичо Иван, с която татко си пишеше. В тяхната къща живееха също Прасковия (Паша) и майка ѝ. Селото беше крайната цел на пътуването ни, но преди да отидем, трябваше да представим документите си в полицията (милицията) на гр. Чадър-Лунга, които останаха там до заминаването.

Димитър Дяков с приятел от детските години в двора на бащината си къща. Чадър-Лунга, 1971 г.

В двора на всяка къща имаше дръвчета, градина, а плодовете и зеленчуците бяха сочни и вкусни. Щом пристигнахме, започнаха да идват хора да се видят с Димитър, дошъл с дъщеря си от Америка. Седяхме в двора и разговаряхме, а те питаха и разпитваха. Емоцията

на баща ми беше неописуема. Беше напуснал селото на 24 години, а се връщаше 70-годишен!

Той отново се срещна със сестра си Мария, бяха толкова развълнувани, плачеха и се прегръщаха. Много истории се разказаха, а на площада хората се събраха да пеят и танцуват, гледахме и кино.

С татко се съобразявахме какво говорим, защото Раиса беше член на комунистическата партия и работеше в кметството. Въобще по принцип съзнавахме, че трябва да сме внимателни. Във влака, когато посещавах някои градове, винаги идваха хора, които проявяваха любопитство. Аз обаче имах „бодигард“, един втори братовчед на баща ми, който даваше инструкции какво мога и какво не мога да говоря.

Местните началници много се гордееха с отглежданите селскостопански култури и настояваха да ги видя, а аз, следвайки указанията на братовчеда, само ги хвалех и казвах, че никога не съм виждала подобно нещо.

Имахме известни проблеми с храненето. Работещите в колхоза ставаха в 4 ч., а другите още в 9 ч. изпиваха по чаша водка, после ядяха борш или плачинта. Ако откажеш да пиеш, се приемаше като обида, въпреки това не бях в състояние да пия рано сутрин.

Вследствие на силните емоции и начин на хранене баща ми отслабна с 9 кг. Това много ме притесни. Говореше се и за случаи на холера. По тази причина ни посъветваха да съкратим престоя. Преди това се случиха още много неща, а най-накрая всички се събраха да ни изпратят, като тържеството продължи цяла седмица.

Осигуриха джип, който ни откара до Кишинев, много хора ни придружиха до столицата на Молдова. Спомням си, че там ми направиха забележка, че пресичам улицата с гръб към статуята на Ленин.

На връщане минахме по същия път и същите процедури. На летището полицай (милиционер) ми каза да прибера фотоапарата, така не успях да снимам хората, които ни изпращаха.

В Бразилия най-много ценим свободата. Затова смятам, че семейството ми взима правилно решение да емигрира, вместо да остане в Бесарабия.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (1)

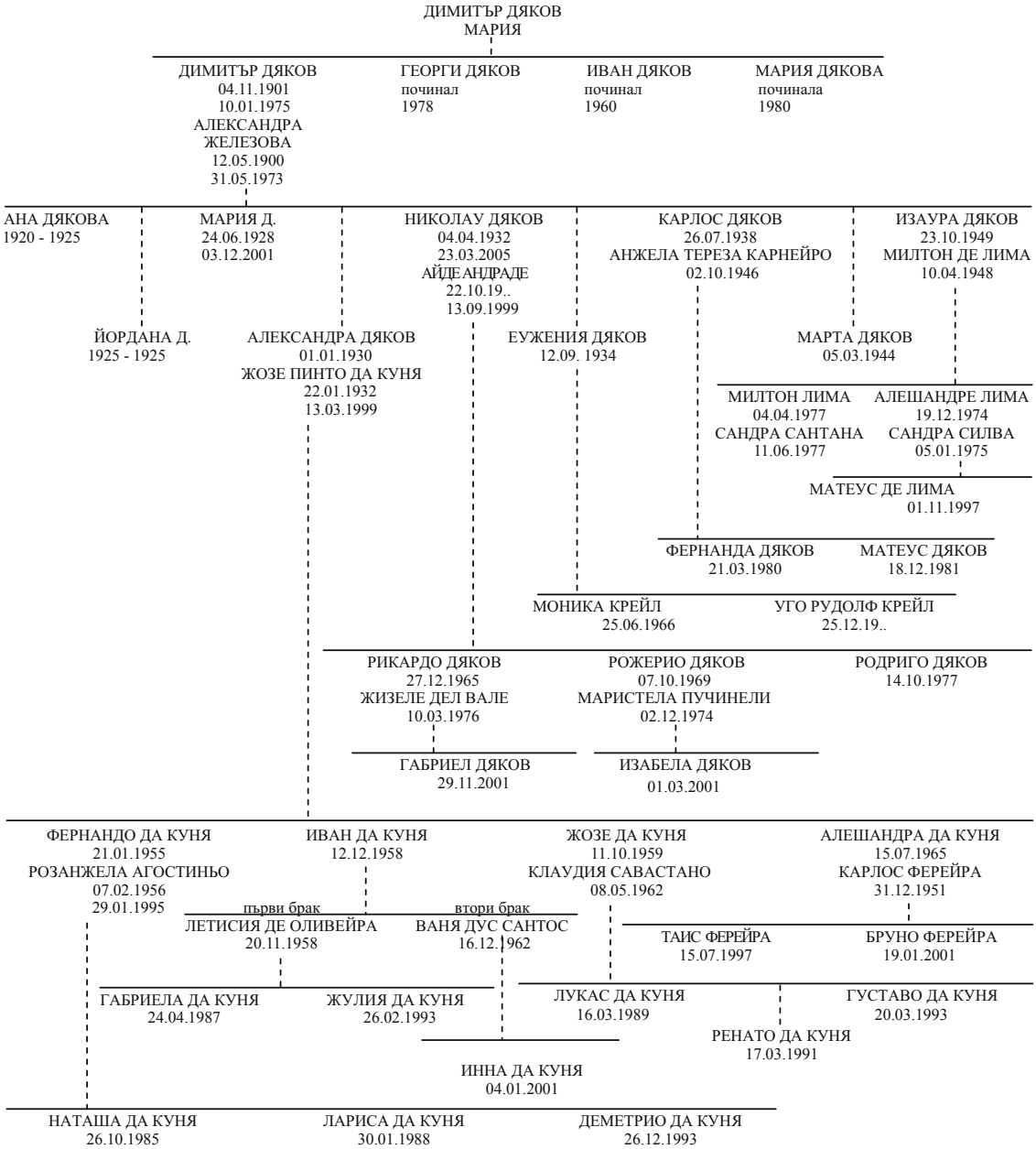

ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (2) (DIACOV)

АНКЕТИРАН: ТИМОФЕЙ ДЯКОВ, *бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 22.11.1926 г., баптистки пастор. Остава вдовец, има втори брак с Рут Верзути, живеят гр. Линс, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 21.11.2005 г.*

Тимофей и Мария Дякови са от с. Кириет-Лунга, Бесарабия. Техни деца са: Аника, Стефан, Димитър, Иван, Георги и Тодора. Занимават се със земеделие. Родители на анкетирания са Георги и Агафия, дъщеря на Стефан Gümiliü (възможно Гюмюшлю).

Семейството изповядва православната вяра „до момента, когато баща ми се среща с баптисти. И когато напускат Европа, всички са вече покръстени, не знам точно как е станало това“.

Румънското правителство провежда политика на терор и румънците взимат каквото искат, без да плащат нищо. Бащата на анкетирания Георги Дяков „се опитал да защити човек, обвинен в кражба на кон, а истинският извършител бил приближен на румънските власти. Но наказанието понесъл баща ми, станал очевидец на деянието“.

Семейството оставя собствеността си на дъщеря си Аника, вече омъжена с две деца Николай и Люба.

„Под властта на Румъния животът в Бесарабия става непоносим. Затова сред съселяните се заражда идея да се съберат в група и да емигрират в друга държава. Но коя? По това време се появява новината, че държава, наречена Бразилия, приема заселници. В търсене на свободата групата се събира и решава да предприеме далечното пътуване. В нея влизат Дякови, Железогло, Никитюк, Лосови, Калпакчи, Кройтор, Грекови, Ченфелд, Каратанасови, Ковалюк, вероятно и други от Кириет-Лунга, Чадър-Лунга и Дезгинджа.“[161]

Тимофей и Мария тръгват със синовете си Георги, Стефан, Димитър и дъщеря си Тодора. Георги, който е семеен, пътува с жена си Агафия, на 26 г., и техните деца: Евгения, Константин, Николай и Мария, на 7, 6, 3 и 2 години.

В Бразилия Дякови и другите семейства пребивават първо в пансиона за емигранти в квартала „Брас“ на Сао Пауло, после отиват на работа в земеделското имение „Палмитос“, община Орландия, щата Сао Пауло, където се ражда анкетираният Тимофей Дяков.

Собственикът на плантацията разрешава на новодошлите да се събират в класната стая на училището и „там те провеждат първото богослужение на своя език, който е диалект на турския, наречен гагаузки. Според тях тази дума е образувана от „гага“ (клюн) и „уз“ (край), със значението на „мълчалив човек“, наименование, дадено им от турците в далечното минало“.[162]

След две години решават да опитат късмета си на друго място, отиват в имението „Таператуба“, община Моро Агудо, щата Сао Пауло. Когато срокът на договора

---

[161] *Тимофей Даков: „Um pouco de historia“ (Малко история), ноември 2005 г. непубликувана хроника, предоставена от семейството.*

[162] *Пак там.*

изтича, повечето семейства купуват парцели в близост до колония „Варпа“ и създават ядрото на бъдещата колония „Прата“. Докато разчистват тропическата гора, живеят в сламени къщи, измазани с червена глина. Когато превръщат терените в култивирана земя, засаждат царевица, ориз, боб, памук и фъстъци, но печелят малко, принудени да продават на наложена от купувачите-посредници цена.

Латвийските пастори Карлис Григорович и Гиртс Добелис, които ръководят баптистката църква във „Варпа“, присъединяват към нея не само своите сънародници, но и рускоезичните си братя. В „Прата“ също издигат храм и така нейните колонисти стават част от общността на баптистката църква във „Варпа“.

Що се отнася до училището, „Васил Мурга се опита да огрaмотява децата на руски език, но това не продължи дълго. Моят дядо Тимофей Дяков проповядваше на гагаузки и на руски, понякога Георги Греков и други пастори проповядваха на португалски, защото в църквата идваха и бразилци“.

Анкетираният споменава братовчедката си Варвара Каратанасов и Теодоси Калпакчи, които също живеят в „Прата“, единият му брат обаче – Константин Дяков, се отделя от семейството и отива да живее във „Варпа“.

В началото животът на Дякови в Бразилия не е лек. Анкетираният споделя, че когато баща му умира, той е на 6 г. „Бяхме осем деца, а майка ми беше бременна с Катя. Най-голямата ми сестра беше на 13 г. Животът ни беше много труден, облекчаваше го донякъде помощта на баптистката църква във „Варпа“ и нейните членове. За да потърсим други възможности да преживяваме, през 1936 г. заминахме за Сао Пауло.“

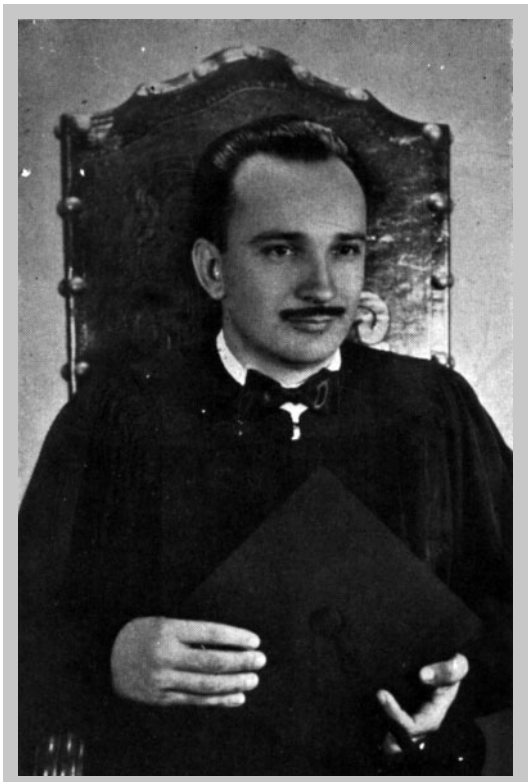

Тимофей Дяков като дипломиран пастор в Баптистката семинария на Рио де Жанейро, 1955 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДЯКОВИ (2)

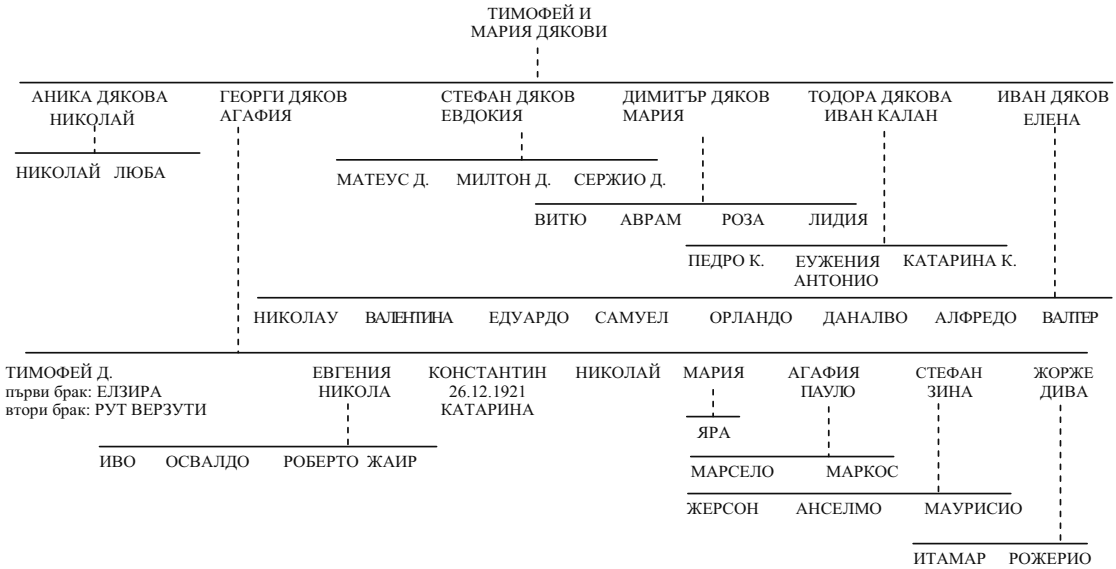

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (1) (DIMITROV)

***АНКЕТИРАНА: ЛУЗИЯ ДИМИТРОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 10.02.1968 г., административно-финансов директор, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 01.06.2006 г., допълнени на 06.12.2006 г.*

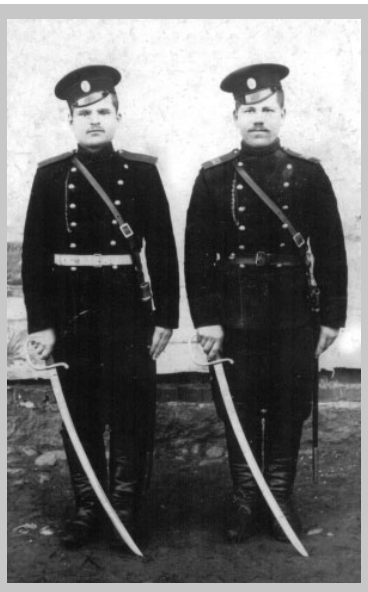

Димитър Димитров (вляво). Полша, 1909 г.

През далечната 1823 г. прадядото на анкетираната бяга от османците, които владеят България, и се заселва в земите на Бесарабия, принадлежащи тогава на Русия.

Дядото по бащина линия на анкетираната е потомък на първите Димитрови, които се заселват в Бесарабия, а именно Димитър и Домна Димитрови от с. Хасан-Батър.

Димитър участва в Първата световна война като кавалерист.

„Веднъж дядо и негов другар отиват на разузнаване, но ги забелязват. Опитват се да избягат, но прострелват дядо. В невъзможност да помръдне се престорва на мъртъв. В това време немската конница прелетява през него и той губи съзнание. Когато идва на себе си, вижда в далечината фургона на Червения кръст, който се отдалечава с ранените. Започва да вика колкото може да приберат и него. Когато се възстановява от раните, го пускат в домашен отпуск. Тогава за първи път вижда дъщеря си Мария, родена след като отива на фронта.

След приключване на отпуска Димитър се връща при бойните другари и два пъти попада в плен. В Германия го затварят в лагер, но пускат пленниците да ходят из града със затворнически дрехи. Веднъж една германка му дава хляб и купичка извара. Предупреждава го да не изяжда всичко наведнъж, защото както е изнемощял, може да умре. А той отговаря: Предпочитам да умра с пълен стомах!

От австрийския плен бяга при буря, която разрушава лагера. Тогава тръгва да срещне руските войски, без да знае, че Русия е договорила с Германия да се оттегли от войната заради революцията през 1917 г.

После дядо тръгва да се връща у дома, почти три месеца се лута, през деня се крие, а нощем се придвижва. Когато приближава родния край, научава, че Бесарабия не принадлежи вече на Русия. Налага се да пресече тайно границата, строго охранявана от румънската войска.“

Отново при семейството Димитър пак подхваща земеделската работа. По онова време хората в Бесарабия започват да изпитват румънския терор чрез налагането на редица ограничения и високи данъци. Същевременно се разпространява информация, че Бразилия улеснява имиграцията, като поема пътните разходи, за да осигури работна ръка за плантациите и изграждането на железопътната мрежа в страната.

Димитрови решават да емигрират, защото смятат, че „с присъствието на румънци-

те в Бесарабия тази страна няма бъдеще предвид заплахата от война и революция“.

Димитър и Домна Димитрови с децата си (от ляво надясно) Георги, Димитър, Мария, Дуня и Николай. Хасан-Батър, 1925 г.

Пристигат в Бразилия на 26.05.1926 г. По жп линията „Сорокабана“ стигат до гара „Ларанжа Досе“ във вътрешността на щата Сао Пауло, където ги наемат да разчистват участъци от тропическата гора, предназначени за селскостопанска дейност.

Впоследствие семейството отива в община Санто Анастасио, където бащата на анкетираната се занимава със земеделие, също така става собственик на тухларна.

В колонията „Фейтисейро“ рядко идва православен свещеник, обикновено веднъж годишно – да кръщава и венчава. Тази е причината, която кара семейството да се обърне към баптистката църква чрез посредничеството на руски мисионери. Анкетираната остава вярна на православната вяра.

Синът на Димитър и Домна – Георги се жени за Елена, дъщеря на Александрина и Михаил Везетив. Двамата имат пет деца: Дуня, Елена, Лидия, Димитри и Лузия (анкетираната).

Лузия не говори български, разбира само малко руски. „Баща ми не ни учеше на руски или български, защото се страхуваше от комунизма.“

През юли 1967 г. семейството заминава за Сао Пауло, Георги работи като шофьор на автобус.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (1)

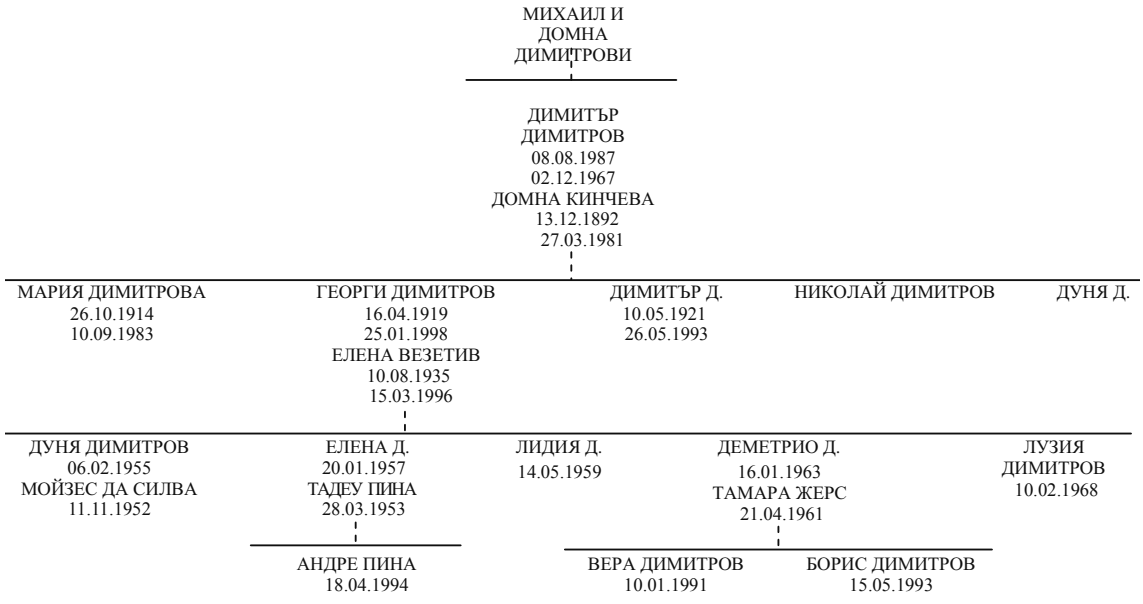

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (2) (DIMITROF, DIMITROFF)

***АНКЕТИРАНА: ЕЛЕНА ДИМИТРОВ**, бразилка, дъщеря на бесарабски заселници, родена на 17.09.1947г. Работи в общински приют за деца, католичка, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 31.05. 2006 г.*

Тодора Стоянова и Стефан Димитров – баба и дядо на анкетираната, родом от Хасан-Батър, тръгват за Бразилия с четирите си деца: Дона, Димитър (баща на анкетирана), Тодора и Ана. Семейството изповядва православната вяра. Емигрират заради "войната". Качват се на парахода "Sierra Morena" и на 09.05.1926 г. акостират в пристанището на Рио де Жанейро. След престой в пансиона за имигранти в Сао Пауло, заминават за кафеена плантация, община Бродовски, щата Сао Пауло, където се труди цялото семейство.

Димитър и Ефросиния Волкови (дядо и баба по майчина линия на анкетираната) с децата си: Николай и жена му Акилина (Кулачи), която държи на ръце дъщеря им Роза. Пред тях от ляво надясно: Иван, Стефания, Афанаси и Мария. Гр. Бродовски, щата Сао Пауло, 1926 г.

След време отиват в колонията „Нова Бесарабия" край гр. Санто Анастасио, щата Сао Пауло, обработват оризова плантация като изполичари. Там на 19.05.1934 г. синът Димитър Димитров (баща на анкетираната) сключва брак със Стефания Волкова. Раждат им се осем деца: Мария, Естевао (Стефан), Николау, Жоао (Иван), Педро (Петър), Валдемар, Елена и Деметрио. След сватбата на Димитър и Стефания, всички живеят заедно, включително Дона със съпруга си, и продължават да работят като изполичари. Със спестените пари купуват 25 алкейре земя в колония „Аурора", община Санто Анастасио, и ги разделят на три между Стефан, Димитър и Дона. След няколко години дядо Стефан продава земята си и отива в Сао Пауло, с парите купува няколко къщи.

През 1951 г. Димитър продава част от памуковата реколта, заминава за Сао Пауло и спазарява къща в квартала "Вила Зелина", плаща част от стойността с уговорка да се изплати при продажба на цялата реколта от памук. Така той се връща в колонията, продава памука и своята част от земята. Димитър предприема тази стъпка, защото иска децата му да учат. Когато тръгват за Сао Пауло, най-голямата дъщеря е на 17 г., а най-малкото дете е на 3 г. В Сао Пауло Димитър работи във фабрика за ципове, една от дъщерите му в тъкачна фабрика, по-малките ходят на училище. През деня и те нами-

Стефания Волкова и Димитър Димитров с децата си: Мария, Естево и Николау. Колония „Аурора“, 1941 г.

Тодора и Стефан Димитрови

рат някаква работа да подпомагат семейния бюджет, а вечер подготвят уроците си.

Димитър приключва земния си път на 62 г. (1972 г.), Стефания на 78 г. (1996 г.).

Анкетираната завършва средно образование, когато братята и сестрите ѝ са вече задомени. Загубата на баща ѝ възпрепятства по-нататъшното ѝ образование. Омъжва се, но бракът ѝ не просъществува дълго, развежда се през 1987 г. Работи като готвачка в общински приют и сама отглежда двамата си сина – Гилерме и Енрике. В Санто Анастасио остава братовчед ѝ Стефан Кралчев, който се занимава с производство на тревен чим.

Елена помни някои ястия, приготвяни от майка ѝ, като милина, пача и пирожки.

Младоженците Мария Димитров и Антонио Мендес. Прави отдясно са родителите Стефания и Димитър Димитрови. От другата страна прави - синовете Естево, Николау, Педро и Жоао. По-малките деца са седнали отпред - анкетираната Елена, до нея Деметрио и Валдемар.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМИТРОВИ (2)

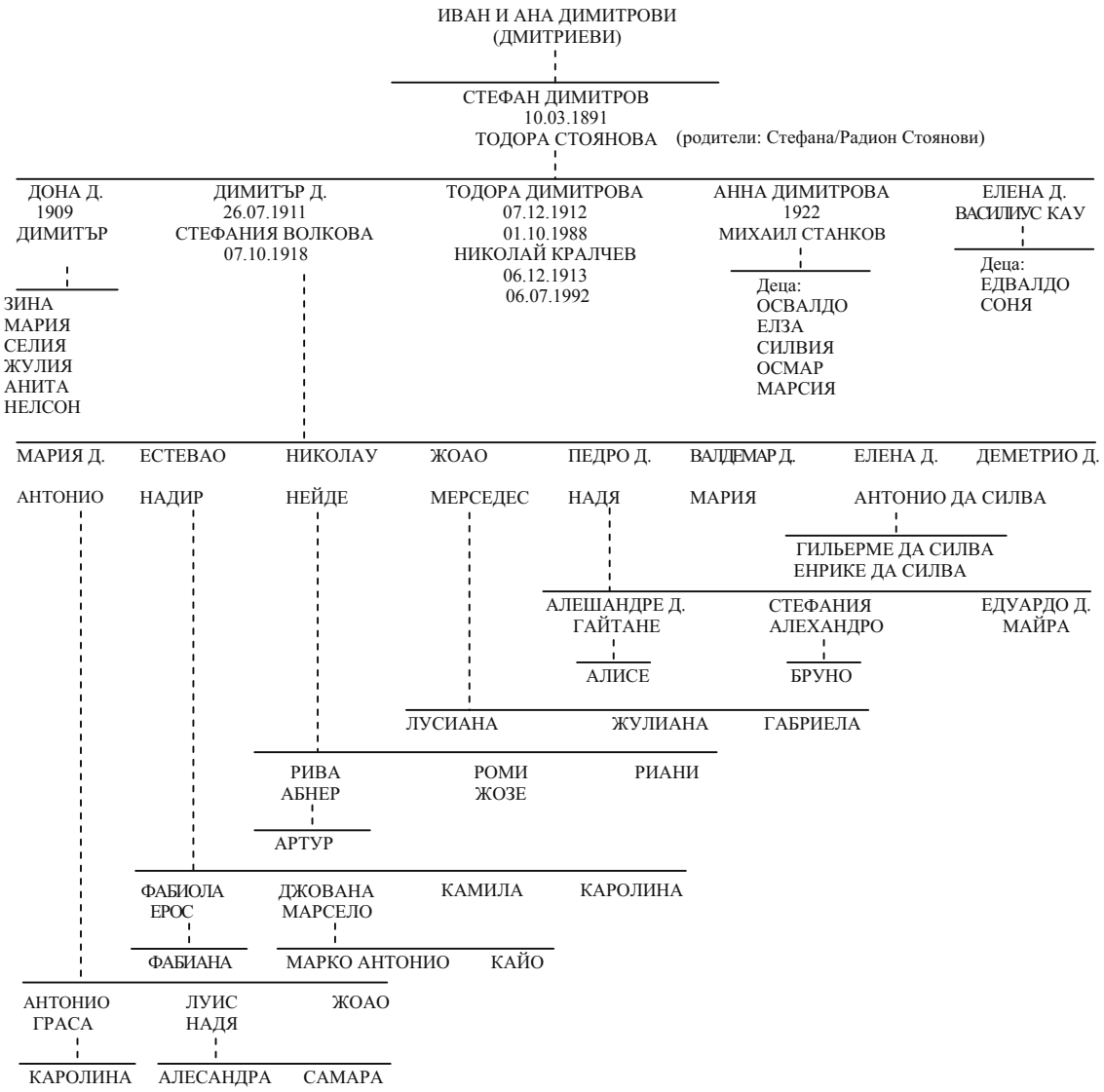

ПОЯСНЕНИЕ: В СЕМЕЙСТВОТО НА СТЕФАН И ТОДОРА ДИМИТРОВИ СЕ РАЖДАТ ОЩЕ ДЕЦА:

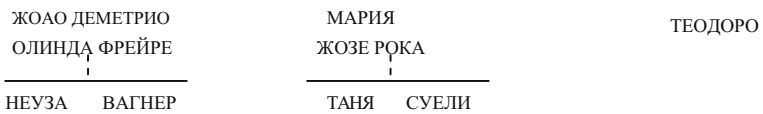

ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (1) (DIMOV)

***АНКЕТИРАНА: РУТ КАРАПЕТКОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 19.0.1950 г., предприемач, омъжена за Маноел ду Насименто, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 18.02.2006 г.*

Екатарина и Васил Димови с децата си: Мария, Петър (починал по време на пътуването), Илия и Димитър. Хасан-Батър, 1914 г.

„Моите прабаба и прадядо по майчина линия емигрират от България в Бесарабия, заселват се в село Хасан-Батър, днес Виноградное, близо до Измаил и Болград. В това село се раждат, израстват, срещат и женят Екатерина Димитрова и Васил Димов, моите баба и дядо. Първо се ражда майка ми Мария (1911 г.), след нея брат ѝ Иван (1913 г.).

Семейството живее добре, но през 1914 г. избухва Първата световна война и дядо е мобилизиран. В продължение на 4 години той е далеч от дома, попада в плен в Австрия, там научава малко немски език. След края на войната се връща в село. В семейството се раждат още три деца: Димитър (1919 г.), Петър (1921 г.), който умира на 2 г., и Илия (1923 г.).

Дядо Васил научава от познати, че в Америка търсят селскостопански работници, които ще получат земя и дом, но в семейството трябва да има поне трима в трудоспособна възраст. Затова, когато дядо подава документи за Бразилия, записват мама пълнолетна, макар че е 14-годишна. Иван остава при прадядо, защото семейството можело да се върне, ако не му хареса в Бразилия.

Баба и дядо тръгват с големи надежди заради обещаните къща и земя, която да обработват целогодишно, понеже в Бразилия нямало сняг. Така щели бързо да забогатеят и да се върнат в Европа.

Когато отиват с влак до Букурещ, разбират, че пътуването се забавя и дядо наема квартира да подслони семейството. След време научават от завърнали се каква е истината: Бразилия има нужда и приема работници за кафеените плантации, като ги задължава да ги обработват, за да платят пътните разходи. За тази цел живеят и работят в земеделските имения, като не получават нито земя, нито домове. След тази информация много семейства остават разочаровани и се връщат по родните места. Дядо решава да заминат.

Преди да отпътуват, капитанът на „Sierra Morena“ събира семействата и още веднъж разяснява условията по договора, давайки възможност на онези, които не са съгласни, да се откажат. Изрично подчертава, че оставащите се задължават да го изпълняват докрай. Така семейство Димови поставя началото на дългия си път към един свят, за който не знаят нищо: къде се намира, какъв език се говори там, какви са климатът, природата, храната и където впоследствие се превръщат в бели роби. Тръгват на 12 февруари 1926 г. и пристигат в Рио де Жанейро, като остават под карантина на Иля дас Флорес (остров). След това отиват до гр. Сантос, оттам с автобус до земеделското имение на семейство Пентеадо, край гр. Рибейрао Прето. Всички остават крайно разочаровани, няма достатъчно къщи, където да се подслонят, ако въобще могат да се нарекат така мръсните бараки, които им предлагат. Дядо успява да говори с управителя на имението, който се оказва австриец, и получава малко по-добро жилище.

Настаняват се както могат и започват работа на кафеените плантации, налага се мама и дядо да се трудят двойно, защото баба се грижи за малките деца.

Един ден собственикът г-н Пентеадо, който живее в Сао Пауло, идва в имението. Той вижда мама и казва на управителя, че такова хубаво момиче с добри обноски не трябва да работи на плантацията, така я взимат за прислужница в голямата къща.

Минава време и когато е почти на 18 г., мама среща баща ми Георги Карапетков, родом от с. Исерлия. След две години, на 10.10.1931 г., те се венчават в гр. Рибейрао Прето.

Няколко месеца след това приключва срокът на трудовия договор, подписан от дядо, и семейството се премества в Сао Пауло. Дядо работи във ферма в близкия град Санто Андре, а баща ми първоначално в тъкачна фабрика, после отива на строящия се в града водопровод. През почивните дни е на футболния терен, защитавайки вратата на отбора на заселниците от квартала „Мока“.

Иван Димов. Виноградное, Молдова, 28.08. 1988 г.

През 1932 г. се ражда брат ми Жоао (Иван), първият внук в семейство Димови.

Няколко месеца по-късно идва един земляк, закупил земя в района между градовете Сумарè и Монте Мор, и убеждава дядо да направи същото. Така моите родители, баба, дядо, вуйчовците Димитър и Илия се преместват в този район. Дядо купува земя и понеже баща ми няма тази възможност, работи в съседните стопанства, първо за семейство Ткаченко. Там се ражда брат ми Ни-

колау. С усилена работа и спестявания семейството ми се сдобива със земя, която днес стопанисват моите братя.

На 15 март 1936 г. родителите ми стават баптисти.

След няколко години с продажбата на памуковата реколта баща ми купува камион и започва да превозва и продава зърно, картофи и др. По това време с осем деца, които не получават задоволително образование, той решава да продаде стопанството си на дядо Васил и семейството се премества в гр. Монте Мор. Там се ражда сестра ми Катарина, през 1949 г. моите родители отново се връщат в Сао Пауло, живеят под наем в квартала „Алто да Мока“.

През 1950 г. се раждам аз, а през 1952 г. сестра ми Соня, която почина на 2 годинки.

През 1955 г. татко успя да купи парцел и построи къща, в която настани многобройното си семейство, общо 10 деца: 5 момчета и 5 момичета. Дълги години той беше шофьор на камион, после на автобус и когато се пенсионира през 1984 г., се върнаха с мама в Сумарè, където живяха до края на дните си.

Днес една част от семейството живее в Сао Пауло, друга в Рио де Жанейро, а един племенник в гр. Жоао Песоа, щата Параиба.

Вуйчо Димитър се ожени за Елена Манастерли, родиха им се 9 деца.

Вуйчо Илия също се ожени за потомка на бесарабски заселници. С леля Ангелина, по баща Кондиева (възможно Кондеева, Кондева), имат 3 дъщери.

Бащината ми фамилия се изписва по различни начини в Бразилия: Karapeticov, Carapeticov, Carapetcov, Carapenticov, Carapeticow, Carapeticof, Cara Petkov и други.“

Елена и Димитър Димови, племенницата им Валентина със съпруга си Владимир Тимченко по време на гостуването им в Сао Пауло през 1990 г. Валя е дъщеря на Ана Димова и внучка на Иван Димов, който остава в Хасан-Батър.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (1)

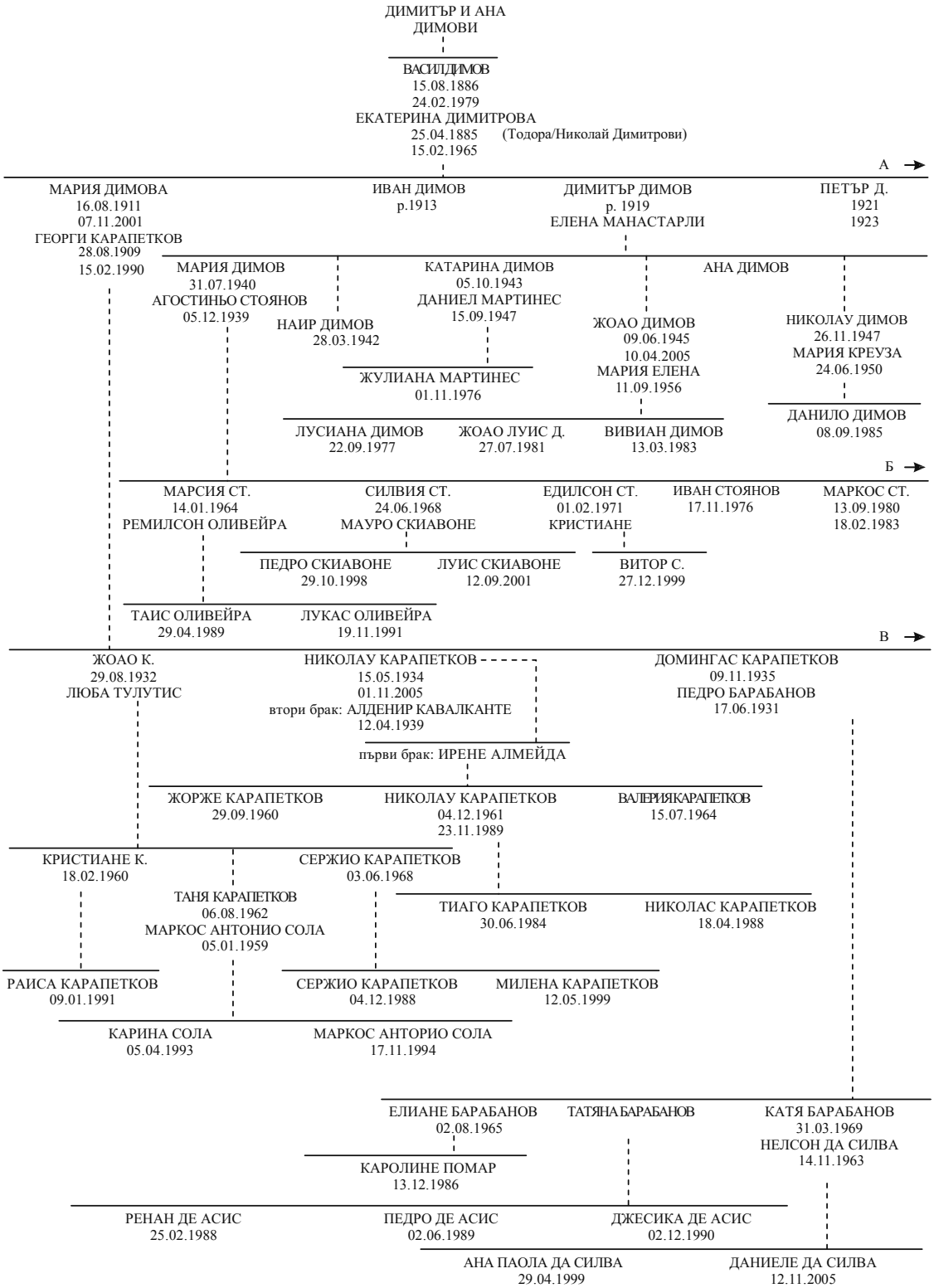

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (1)

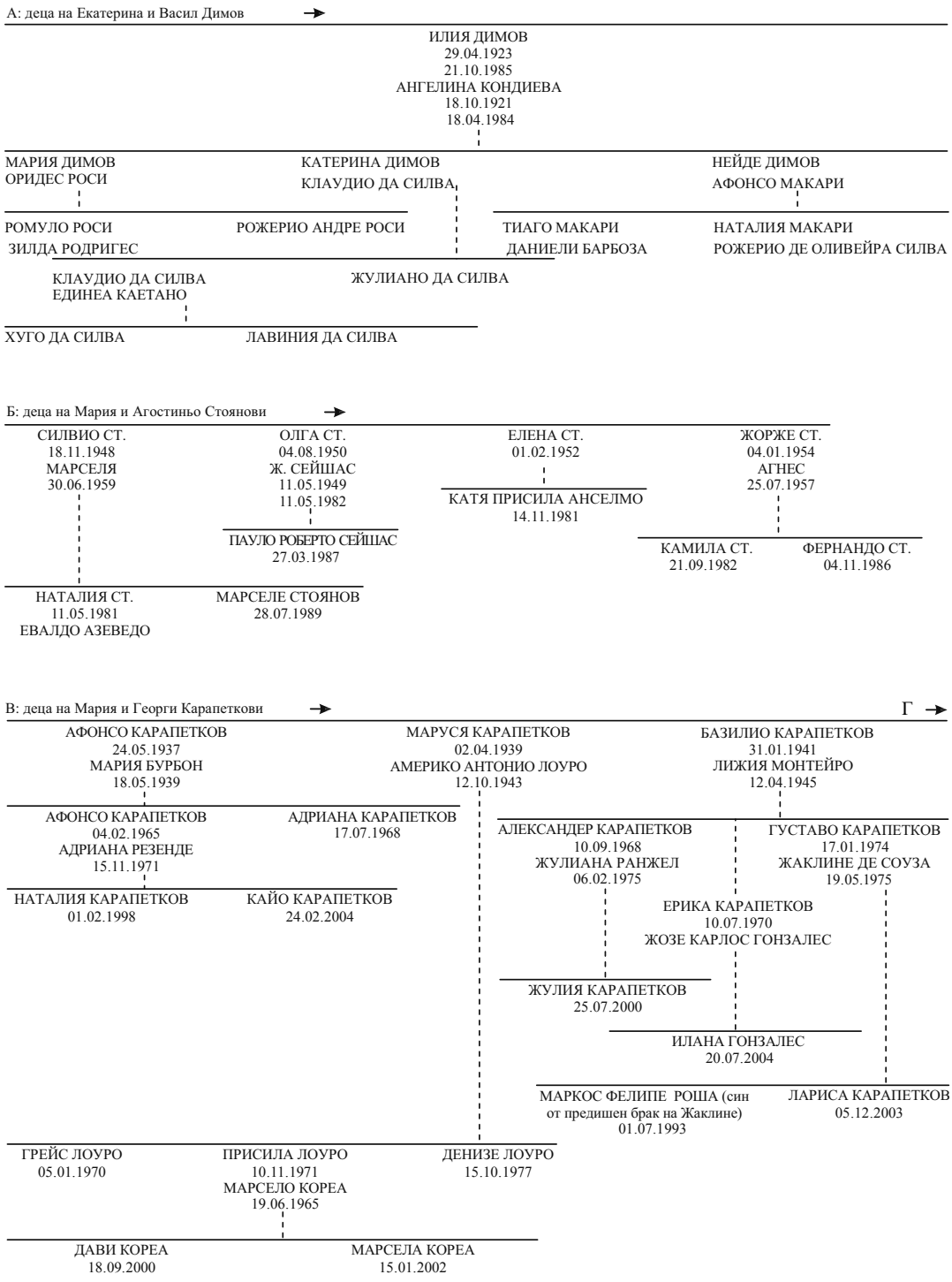

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (1)

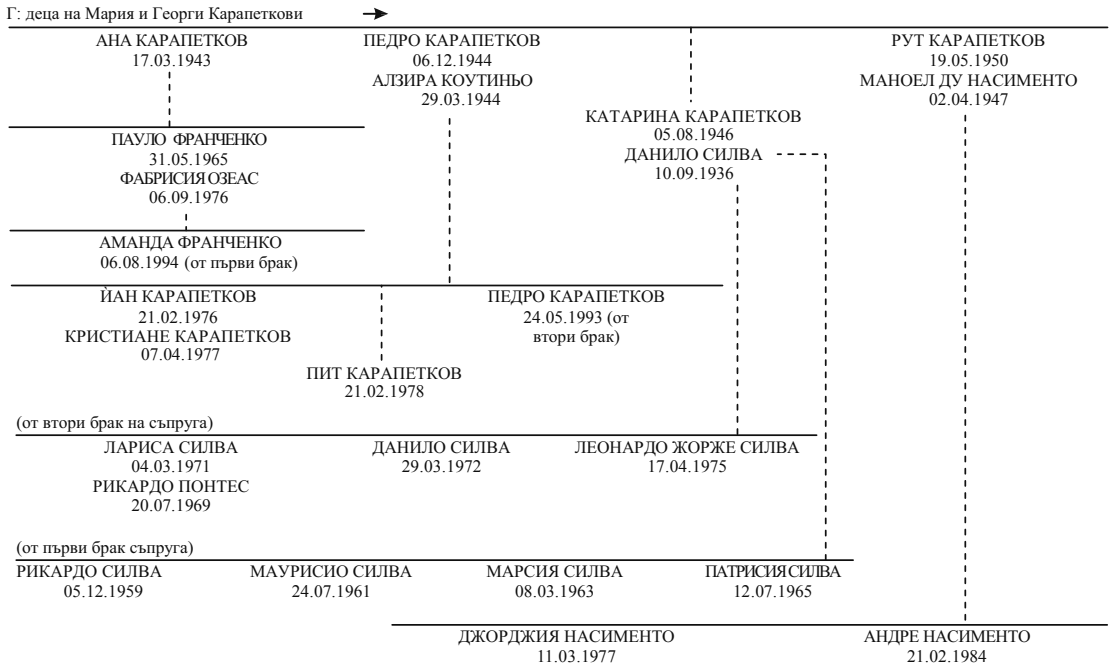

ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (2)
(DIMOV)

***АНКЕТИРАН: САВА ДИМОВ**, бесарабски заселник, роден на 01.09.1924 г., по професия стругар. Женен за Ксения Ненова, живеят в гр. Санто Андре, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 03.01.2006 г.*

Паспорт на семейство Димови. Букурещ, 16.01.1926 г.

Георги и Ана Димови, дядо и баба на анкетирания, са родом от с. Селиогло, но се преместват в с. Нова Ларга, Бесарабия. Имат три деца: Стефанида, Георги и Лазар. Семейството се занимава със земеделие, отглеждат пшеница, царевица, грозде, дини, тикви, пъпеши, зеленчуци. Но „работа много, а печалба малко, защото правителството прибирало голяма част от нея“.

По това време се появява информация, че Бразилия приема заселници. Разпространяват се брошури, които описват, че животът там е прекрасен, а фотографии показват дървета, на които „расте хляб“[163], знак за голямо изобилие“.

Хората започват да проявяват интерес, привлечени от примамливите предложения.

Анкетираният съобщава за сънародници от други села, които също тръгват за южноамериканската страна, като: Трифон Кочиков (в Бразилия той се жени за Дона Димова), Атанас Минчев, Константин Минчев, Петър Кочиков, Иван Тодоров и Сава Узун.

Георги Димов оставя семейните имоти на сина си Лазар и съпругата му Фидосия, които имат две деца: Георги и Ирина. Тръгва с дъщеря си Стефанида, омъжена за Иван Димитров, с другия син Георги, женен за Мария Жечева, и двугодишния им син Сава.

[163] *Става дума за хлебно дърво.– Бел. пр.*

Семейството Димови само поема пътните си разходи.

Заминават за Букурещ, на 16.01.1926 г. получат паспорти и се отправят към Генуа, а на 16.03.1926 г. се качват на товарния параход „Cesare Battisti“. Настаняват ги в трюма с много други бесарабски семейства.

Майката на анкетирания е дъщеря на Иван и Наташа Жечеви от с. Исерлий, които живеят в Нова Ларга. Иван е доста образован за времето си, завършва среден курс на обучение. Рано остава вдовец с две дъщери: Мария (майка на анкетирания) и Варвара.

Още в Бесарабия се жени за Елена Михайлова, родом от Тараклия, неграмотна. От нея има още една дъщеря – Матрона.

Димови пристигат в Рио де Жанейро и ги настаняват на карантинен остров, след това заминават за гр. Сао Пауло. Известно време престояват в пансиона за имигранти при много лоши условия, спят на пода, няма никаква хигиена, липсва медицинско обслужване. После ги качват на товарен влак и се отправят към гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло. Разпределят ги да работят на плантации в три земеделски имения, като живеят в кирпичени къщи, покрити със слама. Анкетираният не помни да е имало параклис или църква, нито училище. Общуват единствено чрез знаци и жестове. Нямат трудови договори, затова нощем някои бягат в други имения.

Анкетираният си спомня, че веднъж „баща ми избяга, но се върна да получи възнаграждението за отработено време. При това връщане двама от охраната го хващат и отвеждат при собственика на имението. Ядосан, той го рита силно и баща ми пада по стълбите. В отговор на ритника обаче чува „благодаря, господине“, единственото нещо, което татко знаеше на португалски. След като получи нужното лечение, напуснахме това място“.

През 1927 г. Димови вече имат спестени пари и купуват 5 алкейре земя в колония „Нова Бесарабия“, на 55 км от общинския център Санто Анастасио.

Георги и Ана Димови решават да се върнат в Европа, желанието на Георги е да умре в родината си. Всъщност цялото семейство иска да се върне, но първо тръгват родителите.

След известно време в „Нова Бесарабия“ избухва епидемия от маларийна треска. Димови изоставят имота си, включително с част от оризовата реколта, и отиват в друго имение, на 4 км от Санто Анастасио, където работят като изполичари. На новото място има училище, което осемгодишният Сава посещава и учи португалски език.

През 1929 г. и Стефанида заминава за Бесарабия, иска детето, което носи, да се роди там. След почти две години с малкия Анани тя се връща при мъжа си, в резултат на изпратена от него покана. В Бразилия родителите на анкетирания имат още три деца: Жоао (Иван), Жорже (Георги) и Олга.

В квартала „Мока“ на Сао Пауло, където живее по-голяма част от бесарабските българи и гагаузи, те често се събират по различни поводи, а ежедневното общуване е да поседнат пред къщите или в дворовете, да си поприказват и да си спомнят за живота в родината.

В Бразилия Иван Жечев (дядо по майчина линия на анкетирания) и втората му съпруга Елена имат още две деца: Елена и Базилио (Васил). Животът за Иван се оказва труден, а когато децата му се задомяват, остава сам.

Докато родителите на анкетирания са още живи, на големите църковни празници всички посещават тържествените богослужения в църквата. На Великден се носят бо-

ядисани яйца и пасхални хлябове, които православният свещеник благославя. С много песни и хора се отбелязват и други празници, като Бабинден, например. Потомците на първите заселници не спазват вече тези традиции.

От баба си анкетираният помни откъси от две български песни:

I

“PILI PISTI MAMO GORIA DARVOTO
IUNAK LIGI MAMO DOLO PUT DARVOTO
IUNAK LIGI PÀXCA SAS DEVET RANE
IUNAK LIGI PAXCA GLAVA OT ZIMÈ TRAXCA
I NA PILI DUMA PILI SUCULAVO AS RANE PILI
DOMA DOTA PRATA CHI DA IDES PILI FAF NAST
RAVINI DORI CHI DA CAHI PILI NA DARVO DA FINO
CHI ISVICAI PILI MOITA RODNA MAICA
I ISVICAI MOA MILNA SISTRA.“

“ПИЛИ ПИЩИ, МАМО, ГОРИ НА ДЪРВОТО,
ЮНАК ЛИЖИ, МАМО, ДОЛУ ПОД ДЪРВОТО,
ЮНАК ЛИЖИ, ПЪШКА СЪС ДЕВЕТ РАНИ,
ЮНАК ЛИЖИ, ПЪШКА, ГЛАВА У ЗЕМЕ ТРЪШКА
И НА ПИЛИ ДУМА: ПИЛИ СОКОЛОВО, АЗ РАНО, ПИЛИ,
ДОМА ШЪ ТА ПРАТА, ЧИ ДА ИДИШ, ПИЛИ,
ВЪВ НАЩИ РАВНИ ДВОРИ, ЧИ ДА СЕ КАЧИШ, ПИЛИ,
НА ДЪРВО ДАФИНОВО, ЧИ ИЗВИКАЙ, ПИЛИ,
МОЙТА РОДНА МАЙКА, ПИЛИ, МОЙТА МИЛНА СИСТРА.“

II

“TAM NA BALCANIA OGUEN GUREXE
FAF OGUEN BEXE SPIRO CARAJA
TOI SÀ NA BOGA MILNO MOLICHI PUMUGUI-ME
BOGE OT UGUEN DA ISLEGA AS JÀ TA BOGE DARA
PUDERE SAS DEVET MI SELCHA SE BALGARCHI ORA
NISTATI SPIRO-TOITA PUDARCA AS JÀ TA SPIRO
DARBA PUDARE SAS DEVET GODEN BOLIAN DA LIGIS.“

“ТАМ НА БАЛКАНА ОГЕН ГОРЕШЕ,
ФЪФ ОГЕН БЕШЕ СПИРО КАРАДЖА.
ТОЙ СА НА БОГА МИЛНО МОЛИШИ:
ПУМУГНИ МИ, БОЖЕ, ОТ ОГИН ДА ИЗЛЕЗА,
АЗ ЖА ТА, БОЖЕ, ДАРА ПОДАРА СЪС ДЕВЕТ МИ СЕЛА
СЕ БЪЛГАРСКИ ОРА.
НИ ЩА ТИ, СПИРО, ТОЙТА ПУДАРКА, АЗ ЖА ТА, СПИРО,
ДАРБА ПУДАРЯ СЪС ДЕВЕТ ГОДИН БОЛЯН ДА ЛИЖИШ.“

Сава Димов владее добре български език, други петима от семейството само говорят и разбират. „Не познавам родината си, дойдох в Бразилия едва двегодишен.“ Има спомен само за това, което са му разказвали за Бесарабия.

„Въпреки трудностите смятам че Бразилия е прекрасна страна и го казвам, защото живея тук вече 79 години!

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ДИМОВИ (2)

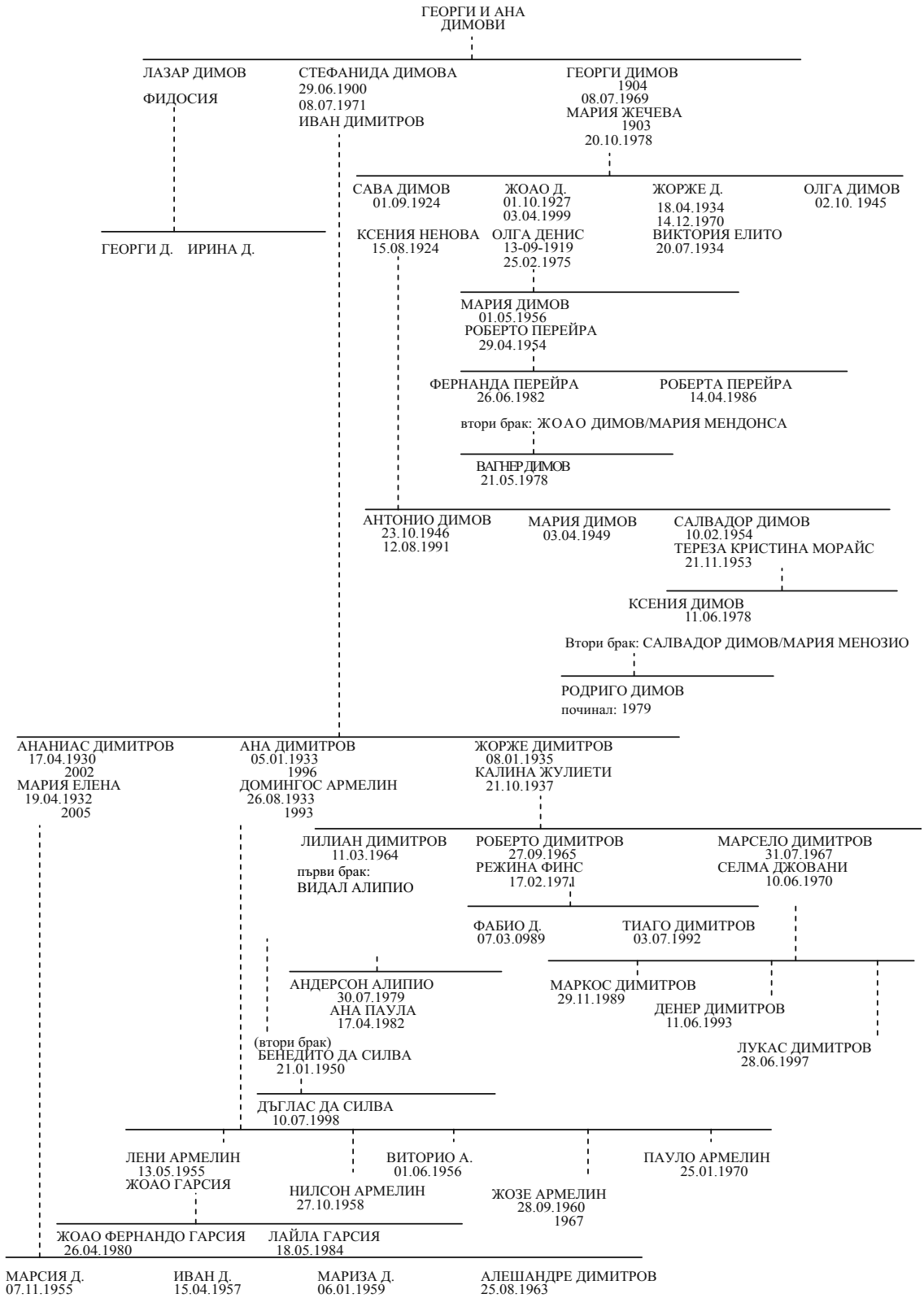

ФАМИЛИЯ ЯНЧИОГЛО (ENCHIOGLO, INCHEGLÚ, IANCIOGLÚ, ENCHIOGOL, IAUSSOGHI)

***АНКЕТИРАН: ДИМИТРИЕ НЕШЕТ (НЕКИТ)**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 08.08.1938 г., инженер-агроном, майор от резерва на Бразилските въздушни сили, университетски преподавател. Женен за Северина де Лима, живеят в гр. Белен, щата Парà. Писмени сведения от 18.08.2006 г.*

Семейство Янчиогло (от ляво надясно): Петър, Стефания (омъжена за Димитър Некит), Мария, Александър, Георги и Стефан. Сао Симао, щата Сао Пауло, 1932 г.

Историята на семейство Янчиогло в Бразилия започва с пристигането на Александър и Мария Янчиогло и техните деца: Иван, Стефан, Стефанида, Петър и Георги. Те идват, водени от желанието за по-добър живот, но се получава така, че са принудени да работят като роби на кафеените плантации.

В средата на 1935 г. семейството се заселват в селския район „Виста Алегре“, община Куатà. Там Александър купува земя, разделя я на парцели и във всеки построява по една дървена къща за синовете и дъщеря си, където да живеят с бъдещите си избраници.

Иван се жени за Йоана Стоянова; Стефан за Лидия Зеленкова, Петър за Прасковия Червенко, Георги за Мария Кирмикчи, а Стефанида се омъжва за Димитър Некит. Всички живеят щастливо с многолюдната си челяд.

През 1942 г. Мария умира. Александър трудно преживява загубата на жена си, затова Иван решава да се премести със семейството си в гр. Куатà, като взима и баща си. Там отварят бар, който работи до 1968 г., когато и Александър си отива от този свят.

Иван се премества в гр. Сао Пауло с жена си Йоана и 8-те им деца: Ана, Иван, Елена, Освалдо, Анастасия, Катарина, Неуза и Атанасио и отваря друг бар в парка „Сао Лукас“. След време и децата му създават семейства:

Ана се омъжва за Валтер Жорже, живеят в гр. Осаско, щата Сао Пауло. Техни деца са: Жоао Жозе, Кристина, Селия и Сержио (пастор);

Иван се жени за Мария Апаресида Кордейро, имат две деца: Карлос и Рената;

Елена се омъжва за Орландо Заникели. Двамата остават в Куатà. Техни деца са: Таня, Фернанда, Орландо, Сандра, Ренато;

Анастасия се омъжва за Антонио Перейра да Силва. Двамата се преместват в Сао Пауло. Раждат им се трима синове: Антонио Маркос, Алешандре и Адриано.

Катарина се омъжва за Раймундо де Лима, имат двама сина: Тиаго и Матеус.

Неуза се омъжва за Висенте Магаляйнс, нямат деца.

Атанасио става свещеник.

В началото на 70-те Йоана претърпява инсулт и частично се парализира. Иван сам поддържа бара, затваря го след смъртта ѝ през 1983 г.

За другите деца на Мария и Александър има следните данни:

През 50-те години (20. в.) Стефан продава земята си, отива да живее в гр. Мауà, щата Сао Пауло. Там създава семейство с Лидия Зеленкова, раждат им се 7 деца: Мария, Педро, Жоао, Апаресида, Леонис, Анастасия и Зилда.

Петър отива да живее в Сао Пауло. С жена си Паша имат 10 деца: Мария, Елена, Освалдо (починал), Валдемир, Даниел, Жоао, Освалдо, Неуза, Амелия и Елизабете.

Георги се жени за Мария Кирмикчи, имат две деца: Жоао и Лусия. Той продава земята си в Куатà и отива в гр. Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло. Синът му Жоао се жени за Розилене Аморим Матос, имат 3 деца: Джони, Жолене и Жозеане. Всички живеят в гр. Сузано, щата Сао Пауло.

Стефанида Янчиогло, съпруга на Димитър Некит. Гр. Сао Пауло, 1935 г.

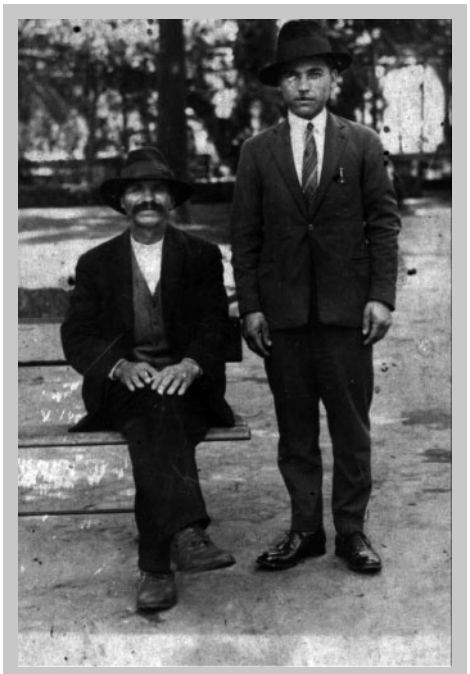

Александър Янчиогло (седнал) със сина си Иван. Гр. Сао Пауло, 1937 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЯНЧИОГЛО

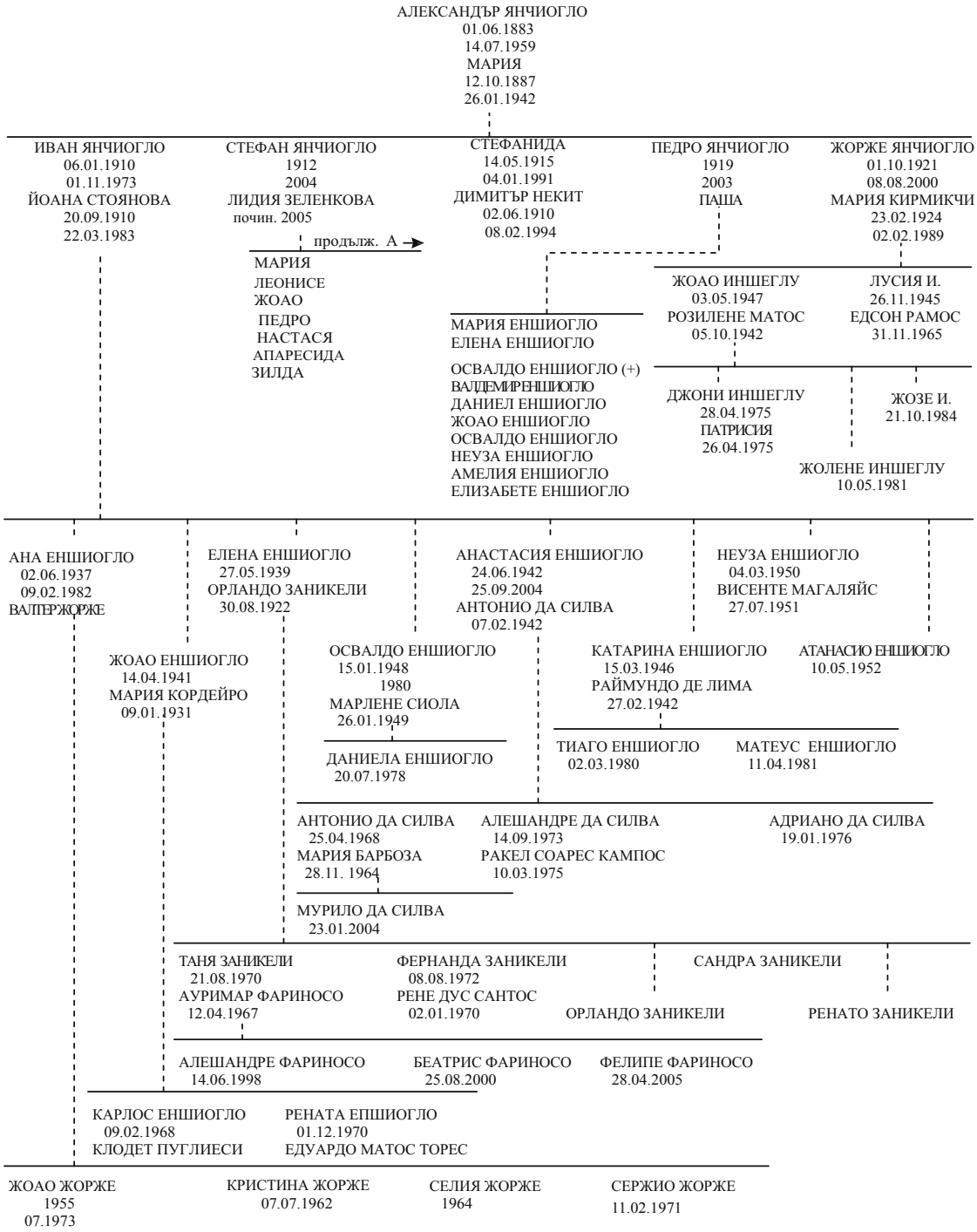

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЯНЧИОГЛО

(продължение) А: деца на Лидия и Стефан Янчиогло

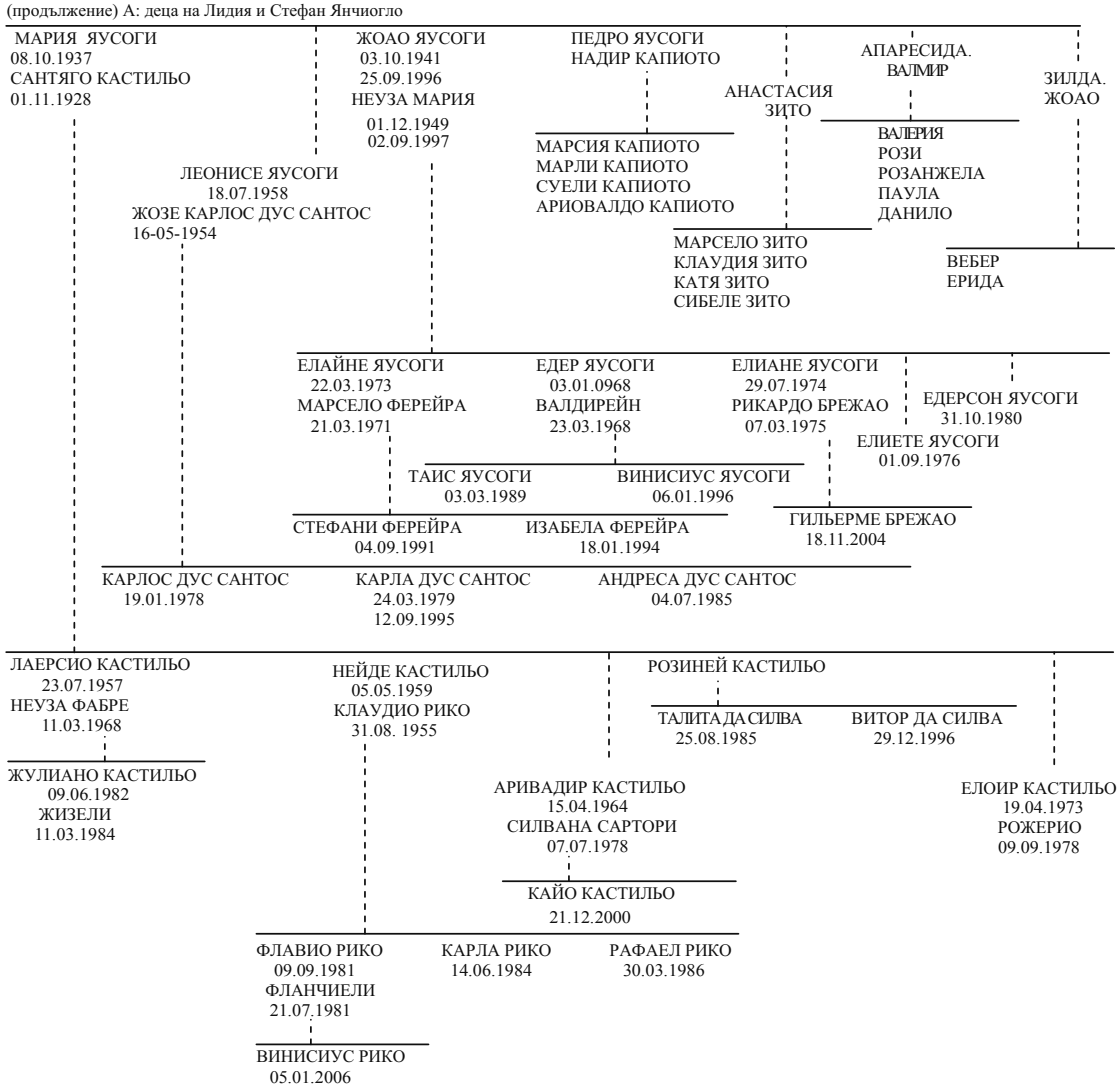

ФАМИЛИЯ ГАГАУЗ (GAGAUZ, GAGAUS)

АНКЕТИРАНА: НАДЯ ГАГАУЗ, *бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 07.07.1961 г., учителка и преводачка с английски език, омъжена за Режиналдо Беневидес Линярес, живеят в гр. Унай, щата Минас Жерайс. Писмени сведения от 15.05.2006 г.*

Прасковия и Михаил Дерли (вляво), осиновители на Зиновия (вдясно), и съпругът ѝ Николай Гагауз.

Николай Гагауз и Зиновия (Зина) Галес, прадядо и прабаба на анкетираната, идват в Бразилия през 1926 г. Николай, роден през 1908 г., е от с. Селиогло, Бесарабия. Смята се, че предците по бащина линия са от района на Гагаузия, не е известно от кое село или град. Семейната история е малко позната на децата и внуците в Бразилия, знаят само че идват, за да имат по-добър живот, тъй като семействата на различните етноси в Бесарабия негодуват срещу румънските управници, които им налагат високи данъци и такси, освен че ги подлагат на постоянен тормоз.

„Семействата на прадядо и прабаба пристигат поотделно в Бразилия през 1926 г., както повечето бесарабски заселници.

Зина е осиновена от своя леля по майчина линия. Тази леля е омъжена, има един син и всички заедно заминават за Бразилия. Николай е на 18 г., когато емигрира с брат си Петър. По това време Петър е на 25 г., женен за Тодора, на 27 г. Двамата заминават с трите си дъщери: Мария (4 г.), Елена (2 г.) и Ирина на един месец.

В Бразилия Николай и Зина се женят. Не е известно селото или градът, където те пребивават, предполага се, че са изпратени да работят на кафеените плантации във вътрешността на щата Сао Пауло. Религията, която изповядват в Европа и поддържат в Бразилия, е тази на руската православна църква. „Българите и гагаузите се събираха да празнуват „руския Великден“, както баба казваше. Вкъщи се говореше на гагаузки. Дядо Николай знаеше също български и руски, а баба Зина и румънски, защото беше румънка.“

След време се установяват в Сао Пауло, Николай работи като шофьор на камион. Семейството има пет деца: Педро, Афонсо, Базилио, Олга и Мигел.

Олга Гагауз Скармелото, леля на анкетираната, информира, че Атанас, един от братята на Николай Гагауз, също емигрира в Южна Америка, но отива в Уругвай. Двамата братя поддържат връзка, Атанас изпраща снимки на семейство, което създава в Уругвай. След смъртта на Николай в продължение на няколко години кореспонденцията продължава Петър Гагауз, след това връзката прекъсва.

„Друг брат на дядо (името не е известно) се опитва да дойде в Бразилия с помощта на Николай, но е мобилизиран, след това депортиран в Сибир.

Що се отнася до дъщерите на Петър и Тодора Гагауз, те вероятно губят Ирина, защото повече не говорят за нея. Мария се омъжва, живее в квартала „Вила Алпи-

на“ на Сао Пауло. Вече е в напреднала възраст и не е в състояние да дава информация. Третата дъщеря Елена спира да контактува със семейството на анкетираната, сегашният ѝ адрес е неизвестен.

Анкетираната разполага с документ, издаден на името на Прасковия Дерли (по баща Чеботар), който удостоверява, че тя е земеделски производител. Прасковия е осиновителка на Зина, сестра на майка ѝ. Синът на Прасковия, (всъщност братовчед на Зиновия) и жена му Ана имат три деца: Дора, Мигел и Анита.

Педро, син на Николай и Зина, остава с основно образование, като млад се интересува от фотография, после работи професионално с Петър Подгурски. За известно време изоставя фотографията и работи в завод за монтаж на коли. По това време се задомява, раждат му се три дъщери, по-късно отново се връща към фотографията. Няколко години преди да се пенсионира, Педро кандидатства за работа към общината на гр. Санто Андре, където живее, и го назначават за автомонтьор. След пенсионирането става управител на магазин за строителни материали.

През 1998 г. той се разболява, има проблеми с белите дробове и макар, че не работи толкова интензивно, здравословното му състояние се влошава. Умира от сърдечен арест.

„Дядо Педро беше скромен, много дружелюбен и общителен, същевременно вкъщи се проявяваше като импулсивен, упорит и нетърпелив, но семейството за него беше всичко, а трите му дъщери – най-голямото съкровище“.

Според анкетираната „Бразилия е невероятна страна, тя е приемала и приема хора от цял свят, без значение на тяхната раса, религия или култура. Обичам Бразилия, баба и дядо също я обикнаха. Въпреки трудностите и изпитанията те успяха благодарение на своя труд да се радват на по-добър и по-достоен живот от онзи, който биха имали в Европа. Техните наследници, родени в Бразилия, винаги ще се гордеят със своите предци“.

Педро Гагауз и жена му Дина в компанията на зет им Режиналдо Линярес и трите им дъщери от ляво надясно: Надя, Вивиане и Кристина.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГАГАУЗ

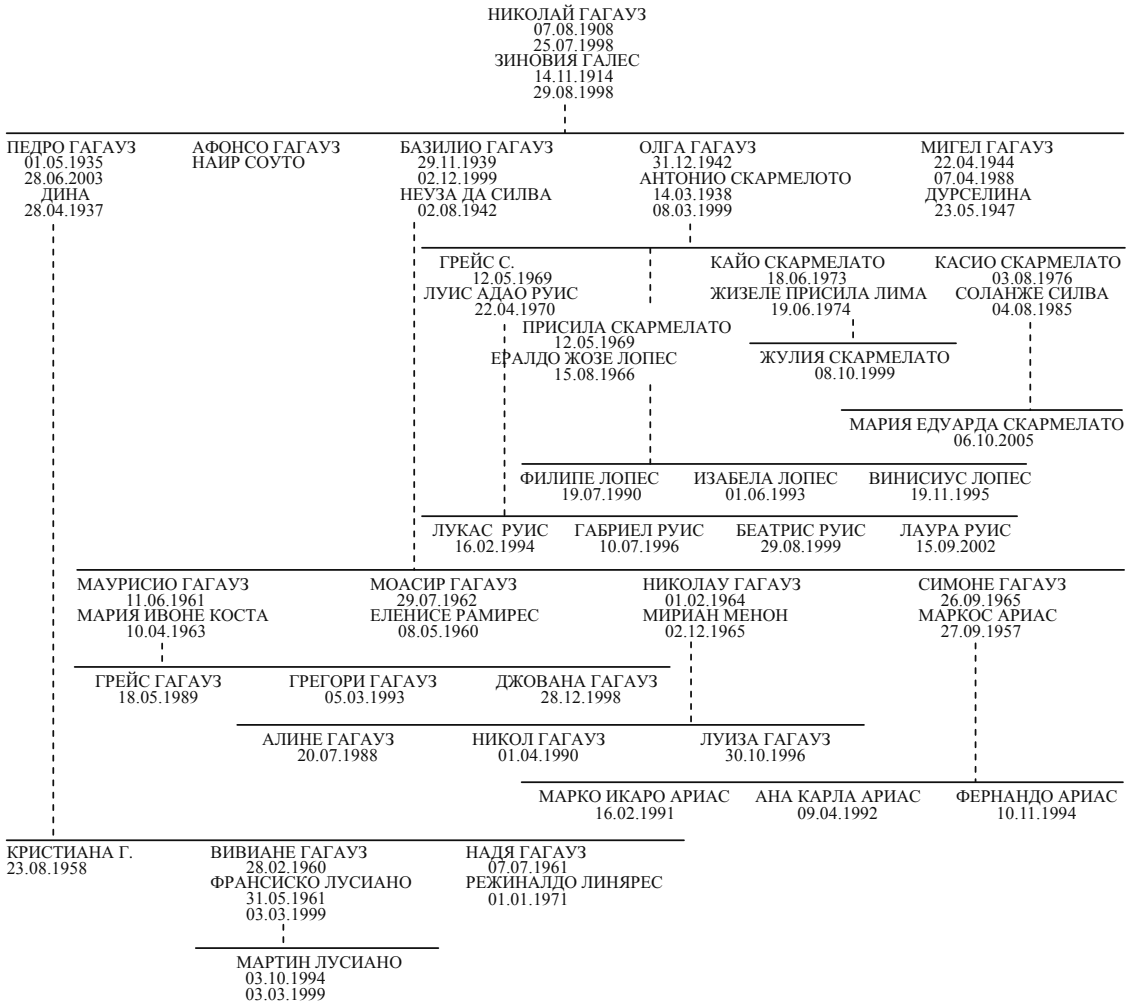

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ГАЙДАРЖИ (GAIDARGI)

***АНКЕТИРАНА: ОЛГА ЖОРЖЕ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 20.11.1933 г., по професия шивачка, несемейна, живее в гр. Американа, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 05.11.2005 г.*

Семейство Гайдаржи (от ляво надясно): Харалампи, Иван и Мария, Тодора, Катя, с малкия Никола на ръце, до нея съпругът ѝ Димитър. (1929 г.)

Иван и Мария Гайдаржи, дядо и баба по майчина линия на анкетираната, са от с. Баурчи, Бесарабия. Малко се знае за живота им в това село. Основно се занимават със земеделие, отглеждат пшеница, царевица, имат лозя и произвеждат вино. През зимата жените се занимават с ръчна работа: плетене, тъкане, боядисване на платното, от което шият дрехи за цялото семейство. Мъжете се грижат за животните, прибрани в обора заради големия студ и сняг.

По едно време в селото започват да говорят, че Бразилия насърчава приемането на заселници, като обещава да им даде земя и готови жилища. Перспективата за нов живот и по-добри възможности от тези, които имат в Бесарабия, кара Иван и Мария да емигрират с децата си, Димитър, Тодора и Харалампи.

„Решават да предприемат тази стъпка, въпреки коментарите преди да заминат, че нищо от обещаното няма да бъде изпълнено."

Акостират в Рио де Жанейро на 06.01.1926 г., престояват известно време на карантинен остров, после с влак заминават за Сао Пауло. Разпределят ги да строят пътища, като живеят в бараки. После семейството работи в кафеените плантации на имението „Макако", анкетираната не може да съобщи неговото местоположение. Впоследствие се преместват в квартала „Мока" на Сао Пауло, Тодора Гайдаржи започва работа в тъкачна фабрика.

Тодора вижда за първи път Георги Герги на среща, уговорена от родителите, според традицията в родината. Венчават се на 05.10.1930 г. в руската православна църква в Сао Пауло. От този брак се раждат четири деца: Олга, Мария, Донка и Жорже Деметрио.

През 1931 г. Иван и Мария Гайдаржи със сина си Харалампи се връщат в родината. „Те не успяха да се приспособят към живота и климата тук. След много години Тодора сподели, че родителите ѝ дори не се сбогували с нея, за да не страда при раздялата. Въпреки това, когато разбира, тя пролива много сълзи, още повече, че не получава никакви вести от тях. Вероятно причината за това са били несигурните пощенски връзки по онова време, а може би не са намерили кой да пише писмата, защото повечето хора там, както и те самите, били неграмотни."

ГАНЕВИ
(GANEV, GANEFF)

АНКЕТИРАНА: НАИР МАРИЯ ДЕ ОЛИВЕЙРА[164]*, бразилка, родена на 08.02.1950 г, общинска служителка, изявява се като писателка и поетеса, омъжена за Фаусто Феликс да Силва, живеят в гр. Порекату, щата Паранà. Писмени сведения от 12.11.2005 г.*

Иван и Ана Ганеви са от с. Хасан-Батър, Бесарабия, имат две деца: Георги и Тодора.

В края на Първата световна война, Румъния спира да воюва срещу Германия и с дипломатическата подкрепа на Франция и други европейски държави окупира Бесарабия през 1919 г., анексирайки я към своята територия.

„Жителите от различните етноси, включително българите, са принудени да сменят в документите националността си на румънска и да живеят, сякаш са в обсадно положение. Властите налагат извънредни мерки като вечерен час до 21 часа, а всеки, който го нарушава, дори когато излиза в собствения си двор, отива в затвора. Селяните се задължават да продават на нищожни цени селскостопанската си продукция на нашествениците, от които после купуват много по-скъпо, за да се изхранват и оцеляват.

Домовете на хората са обект на нападения не само за да бъдат плячкосвани, но също така да накарат народа да се разбунтува, за да имат основание да налагат смъртни присъди, като карат осъдените сами да копаят гробовете си.

Подложени на този терор, страдания и смъртни заплахи, лишени от човешки права и страхувайки се от следващи войни, много селяни започват да мечтаят да заминат далеч и да живеят спокойно. Въпреки ширещата се пропаганда онези, които имат такива планове или убеждават други да го направят, биват арестувани и за дълго отиват в затвора. От Хасан-Батър с приблизително 5000 жители за Бразилия тръгват 72 семейства“.

Стефан Михайлович Кинчев[165], родом от това село, става доброволец в Първата световна война, защото иска да защитава страната си. Когато се връща от фронта, той събира и агитира съселяните си да емигрират в Бразилия, разчитайки на пълната подкрепа на Илия Ганев, учител и директор на основното училище в с. Кирнички. През август 1925 г. двамата организират тайни събрания и след четири месеца пътуването към Новия свят се превръща в реалност. Раздялата с роднини и близки е мъчителна, защото никой не знае дали ще се видят отново. Заминаващите отиват с шейни до Кубей, оттам до жп гарата в Болград, пресичат границата с Румъния и стигат в Букурещ, където получават паспорти. Отново с влак пресичат територията на Чехословакия, навлизат в Германия, като престояват един ден в Берлин, без да напускат вагоните. Продължават до пристанищния гр. Бремен и там се качват

---

[164] *Наир Мария де Оливейра е автор на книгата „Mais que vencedores“(„Повече от победители“, непубликувана) Фамилиите Слободчикови и Оливейра се свързват помежду си чрез сватбата на Маркос Слободчиков и Елена де Оливейра Фигейредо, племенница на анкетираната.*

[165] *Стефан Кинчев разказва своя живот в книгата „Terras da Bessarábia (Danubiana). Estranha idéia de um Moço. Crônica da Terra Natal“ , издадена в 2 тома в периода 1960–1969 г. Стефан Кинчев завършва земния си път на 90-годишна възраст в гр. Корнелио Прокопио, щата Паранà.*

на парахода „Madrid“, собственост на компанията „Missler“. Параходът е претъпкан, а многобройните пасажери от трета класа са настанени в трюма, при липса на най-елементарни условия за презокеанско пътуване. То продължава 22 дни и през май 1926 г. изселниците пристигат в Рио де Жанейро. След престой на карантинен остров се отправят към Сао Пауло, там ги разпределят да работят във вътрешността на щата Сао Пауло, като преминават през обширния район Алта Сорокабана. Семействата са разпределени по вагоните така, че на всяка гара откачат по един, в който пътуват определените да работят на съответното място. В гр. Оуриньос влакът прави почивка и новодошлите се срещат с бесарабски заселници, пристигнали два месеца по-рано. После пътуването продължава и към полунощ откачат вагона с 11-те семейства от Хасан-Батър и още едно от Пандаклия, общо 72 души. Така те слизат на гара Ларанжа Досе, намираща се между реките Пейше и Паранапанема. На следващата гара Каиуà, почти в края на жп линията, откачат и последния вагон с останалите семейства.

На гара Ларанжа Досе новодошлите са посрещнати от Пол Кренц, германец, който знае руски, от него получават разяснения за работата в имението „Бостън Катъл“, собственост на англичани. 12-те семейства получават задача да разчистят 40 алкейре земя и да я разпределят помежду им. Всяко обработва своя парцел три години, след което собственикът си възвръща отдадената за ползване земя.

През този период в семейство Ганеви се ражда Мария, впоследствие тя се омъжва за Иван Слободчиков, син на Пьотр Слободчиков и Агафия Черкасина.

След изтичане на тригодишния срок за ползване на земята по съвет на Илия Ганев групата бесарабски заселници се премества в района на гр. Санто Анастасио, щата Сао Пауло, където на 60 км от града се продават парцели от имението „Вале ду Паранапанема“, собственост на Лабиено да Коста Машадо.

Иван Ганев също е част от групата и с останалите земляци започва нов етап от своя живот като собственик на земя в създадената там колония „Нова Бесарабия“. Близо до нея е колонията „Фейтисейро“, където също има бесарабски заселници, сред които Иван Кинчев, за когото Иван работи. Един ден (30 март 1934 г.), след привършване на обяда, Иван отива да се изкъпе на реката и между другото казва на другарите си, че не знае дали ще се върне. Лошото му предчувствие се оказва вярно…

Ана Ганева с втория си съпруг Тодор Русев и внучката Вера

През 1936 г. вдовицата Ана се премества в колония „Фейтисейро“ и заживява с децата си „в къща със сламен покрив и стени, измазани с глина и боядисани с пепел от огнището“. Сключва втори брак с Тодор Русев, също вдовец с шест деца за отглеждане. Семейството се премества в съседната колония „Аурора“, където техни съседи са Слободчикови. Там Мария Ганева се запознава с Иван Слободчиков, за когото се омъжва на 28.07.1945 г. Раждат им се две деца: Нина и Дейвид, след това се преместват в гр. Куатà, после в Раншария, където семейството се

сдобива с още деца.

Сестрата на Мария – Тодора се омъжва по-рано, около 1943 г., в гр. Санто Анастасио за Йосиф Скрипченко.

През юли 1946 г. Ана и вторият ѝ съпруг Тодор Русев се преместват в квартала „Вила Зелина“ на Сао Пауло.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГАНЕВИ

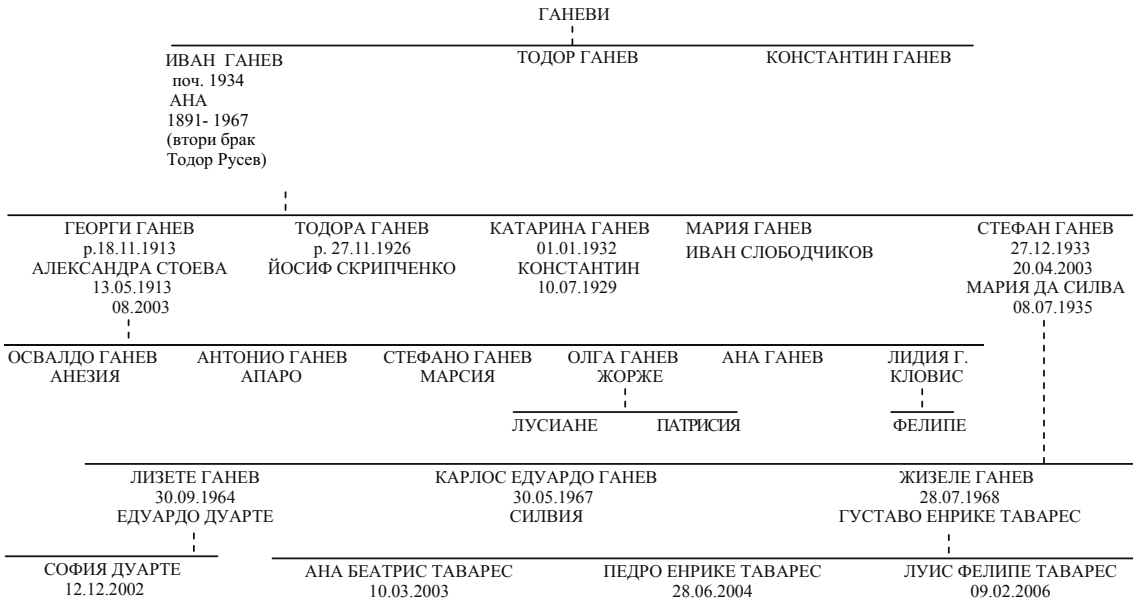

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ГРЕК (GREC)

***АНКЕТИРАН: ИВАН ТОДОРОВ ГРЕК**, бесарабски българин, роден 1939 г., разведен, живее в гр. Кишинев, Молдова. Писмени сведения от 20.08.2021 г.*

„През 1830 г. семейството на прапрадядо ми Андричо Михов напуска с. Гюлмян, близо до Ямбол, и заминава в руска Бесарабия. Още в карантина го записват с фамилия Грек. Заселва се в Южна Бесарабия (Буджак), където всички преселени от България гюлменци основават село със същото название – Гюлмян. В това село е роден прадядо ми Васил Андричов Грек (1832 г.) и дядо ми Степан Василев Грек (1875 г.) в семейство с осем сина и три дъщери. Дядо Степан участва в Руско-японската война 1904–1905 г. Баща ми е роден през 1915 г. 19-годишен се за жени за гюлмянка Юрдекчи Дона Петрова. Отглеждат седем деца: петима сина и две дъщери.

Аз съм роден в бедно семейство по времето, когато Бесарабия, окупирана през 1918 г. от Румъния, още е румънска провинция. През 1940 г. тя става част от СССР, Буджакът (Южна Бесарабия) го разделят между Украинска ССР и Молдавска ССР. Гюлмян (Дюльмен) остава в Украйна и след Втората световна война е преименувано на Яровое, в рамките на Измаилска, а от 1954 г. в Одеска област, Тарутински район.

Учих в селското училище (1946–1954 г.), продължих в Белгород-Днестровския културно-просветен техникум (1954–1957 г.) и Харковския институт по култура (1961–1966 г.). Получих специалност библиотекар-библиограф и постъпих на работа като завеждащ селската библиотека в родното си село (1957–1961 г.). После станах завеждащ отдел в Запорожската областна библиотека (1965–1968 г.) и главен библиотекар в Републиканската библиотека на Молдавска ССР, гр. Кишинев (1968–1978 г.).

От 1978 г. до 2001 г. бях сътрудник на Молдавската академия на науките. През 1984 г. защитих кандидатска дисертация, посветена на обществено-политическото движение и борбата по селата на българите и гагаузите в Южна Русия до завършване на Кримската война (1853–1856 г.) Имам 250 научни и научно-популярни трудове по история, културен, просветен и църковен живот на бесарабските, приазовските и херсонските (одеските) българи през XIX–XX в., участието им в политическото, просветно и църковно движение в България до освобождението през 1878 г. Проявявам интерес към историята на емигриралите в Бразилия през 1925–1927 г. бесарабски българи и гагаузи и имам публикации на тази тема. Награден съм от Българската академия на науките (БАН) с медала „Марин Дринов“.

От 1988 г. взимам активно участие в обществено-политическия живот в МССР/РМ. През периода 2001–2005 г. бях депутат в парламента на Република Молдова. Освен научни трудове имам над 250 експертни политологични публикации за съвременното политическо и геополитическо положение в Република Молдова.

Пенсиониран съм. Имам син Владимир (род.1974 г.), получил висше икономическо образование в София (1996 г.), и внук Матвей (2001 г.), който от 2019 г. е студент в държавния технически университет „Бауман“, гр. Москва.

БРАЗИЛСКИЯТ КЛОН НА ФАМИЛИЯ ГРЕК

Още през 60-те години на миналия век започнах да събирам материали за гюлмянците, емигрирали в Бразилия през 1925–1927 г. . Това бе отразено в моята книга „Гюлмян-Дюлмен-Яровое“. Особено се интересувах от емигрантската съдба на Васил Тодоров Грек, братовчед на баща ми. През 2019 г. благодарение на Зиновий Агеевич (Жельо Ангелов) Недов от Гюлмян, който живее в гр. Килия, на Мая Даскалова, българка от София, на известния историк Николай Червенков и на Жорже Косиков, потомък на български имигранти от Буджака в Бразилия, автор на книгата „Имиграция в Бразилия. Бесарабски българи и Гагаузи“, успях да разширя познанията си за емигрантския живот на моя бразилски роднина. Тук представям семейната ни история:

През 1830 г. нашият общ прародител Андричо Михов Грек, роден през 1802 г., емигрира от България в Бесарабия с цялото си семейство. На новото място през 1832 г. се ражда синът му Васил Андричов Грек, който има осем сина и три дъщери. През 1861 г. съпругата му Мария ражда Тодор. Съгласно документите за 1914 г. на църквата „Св. Георги“ в Гюлмян (Дюлмен) установих, че този Тодор Василев Грек и съпругата му Иванка се сдобиват със син през 1884 г. и го кръщават на дядо му Василий. Василий Тодоров Грек се жени, най-вероятно през 1908 г., за съселянката си Тодорка Недова, родена през 1888 г. Същият църковен документ свидетелства, че първото дете на Василий и Тодора Грек е родено през 1909 г. и кръстено на дядо си Тодор. Три години по-късно, през 1912 г., се ражда вторият син Иван. За пълния състав на семейството научих от писмо на Тодора Грек, написано на гюлмянския диалектен говор, изпратено през 1960 г. до нейните братя и сестри в Гюлмян. Запазено от брата на Тодора – Желю (Зиновий) Недов, предадено на сина му Ангел, а от него и на внука му, също Желю (Зиновий) Недов. От писмото става ясно, че Васил и Тодора Грек имат петима сина, всички родени в Гюлмен. Освен споменатите Тодор и Иван още Степан, Васил и Георги. Тодора съобщава също, че съпругът ѝ Васил Грек и най-големият син Тодор са починали, а съпругата му Тодорица (наричана така по името на покойния ѝ съпруг, какъвто е обичаят в Гюлмен) „жувей далеч“. От писмото обаче не става ясно къде живее самата Тодора Грек.

В търсене на следи от потомци на поне един от синовете на Васил и Тодора Грек по моя молба се включиха Мая Даскалова и авторът на книгата Жорже Косиков. Така бе открит Луис Роберто Грек, който чрез Жорже Косиков изпрати кратко съобщение по електронна поща, някои документи на португалски и снимки. Преведени от Мая Даскалова, до мен достигнаха свидетелствата за раждане на Карлос Алберто Грек (брат на Луис Роберто Грек) и на баща им Стефан Грек.

Свидетелство за раждане на Карлос Алберто Грек:

Роден на 7 април 1966 г. Баща Стефан Грек, майка Иванизе Родригес Грек; дядо по бащина линия Теодоро (Тодор) Грек; баба по бащина линия Марина Куцарева; дядо и баба по майчина линия Хосе Амаро Родригес и Мария Пирес Родригес.

Свидетелство за раждане на Стефан Грек:

Роден на 19 октомври 1931 г. Баща Тодор Грек; майка Марина Куцарева. Дядо по бащина линия Васил Грек; баба по бащина линия на Теодора (Тодора) Грек. Дядо по майчина линия Теодор (Тодор) Куцарев; баба по майчина линия Катерина Куцарева.

Актът за раждане на Стефан Грек е важен, тъй като дава възможност да се уста-

нови, че в основата на родословието на Луис Роберто Грек и неговия брат Карлос Алберто Грек е техният дядо Тодор Василев Грек, най-големият син на Васил Тодоров Грек, кръстен на дядо си Тодор Василев Грек (роден през 1861 г.) – цяла една верига от повтарящи се имена от дядо до внук, прекъсната от последното поколение в Бразилия.

И така, пълното родословно дърво на Луис Роберто Грек по мъжка линия изглежда така: Михо (Михаил) – Андричо Михов – Васил Андричов – Тодор Василев – Васил Тодоров – Тодор Василев – Стефан Тодоров – Луис Роберто Грек и Карлос Алберто Грек.

Луис Роберто Грек представи информация и за родословния клон на дядо си Тодор Василев Грек, който има трима сина: Стефан, Даниел и Базилио (Васил). Даниел има една дъщеря – Яра. Базилио (Васил) няма деца, а Стефан Тодоров Грек и съпругата му Иванизе имат двама сина: Луис Роберто и Карлос Алберто. Луис Роберто Грек има син, който се казва Гилерме.

С тази информация разполагам до момента за наследниците на Васил и Тодора Грек в Бразилия.“

ФАМИЛИЯ ЖЕЛЕЗОГЛО (GELEZOGLO, (JELEZOGLO, ZELEZOGLO)

***АНКЕТИРАН: ЕНОК ЖЕЛЕЗОГЛО**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 25.01.1958 г., банков служител, женен за Рита Понтели де Соуза, живеят в гр. Тупà, писмени сведения от 31.07.2006 г.*

Семейство Железогло от с. Кириет-Лунга, Бесарабия, се състои от братята Тодор, Георги, Иван, Стефан, Лазар, Кирил и Петър**.**

На 24 години дядото на анкетирания Тодор Железогло постъпва в руския флот и участва в Руско-японската война. Като артилерист обстрелва японски кораби и получава военни отличия. Попада в плен при битката за Порт Артур. Анкетираният обяснява, че Тодор отива в армията вместо най-малкия си брат, който се страхувал от военна служба, затова разменят самоличностите си. Руско-японската война бушува през 1904 и 1905 г., а на 02.01.1905 г. Порт Артур, който е във владението на Русия, се предава след продължителните японски бомбардировки.

Семейството на Тодор и Ана Железогло се занимава със земеделие. Двамата имат седем деца: Евдокия (1908 г.), Екатерина (1910 г.), Мария (1912 г.), Стефан (1914 г.), Андрей (1918 г.), Васил (1921 г.) и Елена (1925 г.).

„Баба Ана също е родена в с. Кириет-Лунга, тя е дъщеря на Иван и Катарина Арабаджи. Ана и Тодор са православни християни, но преди да напуснат Бесарабия, стават баптисти. За възможността да емигрират научават от рекламната кампания по онова време. Те проявяват интерес към тази възможност, защото голямата истина е, че хората не издържали повече на жестокостите, проявявани от румънските войници. Не знам точно каква е била процедурата, но онези, които получавали разрешение да емигрират, дори не се интересували в коя страна отиват."

На практика Тодор и Ана изоставят имотите си, в Бразилия идват с всичките си деца, но още през първите месеци от настаняването във фермата „Палмито", щата Сао Пауло, губят невръстната Елена.

Тръгват от Кириет-Ленга през декември 1925 г. Качват се на парахода „Sofia" с други изселници от тяхното село и региона, вероятно същите, които в бъдеще образуват колония „Прата"[166], община Куатà, щата Сао Пауло. Иван Баланюк, вуйчо на анкетирания, идва със същия параход.

Железогло слизат на пристанището в Сантос на 26.02.1926 г., оттам с влак заминават за гр. Сао Пауло. Остават в пансиона за имигранти докато дойдат представители на земевладелците да ги отведат по месторабота. Тодор и Ана попадат в земеделското имение „Палмито", община Орландия, две години работят усилено докато изплатят транспортните разходи. После се преместват в „Итаперетуба", пак в същата община.

След общо четири години работа на двете места Железогло отиват в колония „Прата", в околностите на гр. Куатà, щата Сао Пауло. Други бесарабски семейства, които се заселват там, са: Дякови, Пацкан, Дюлгер, Мурга, Лозови, Каратанасови, Калпакчи, Грекови, Иван Калан и Ковалюк.

[166] *Вж.: Глава II, колония „Прата".*

Васил Мурга е първи братовчед на дядото на анкетирания, с когото семейството поддържа близки контакти. Той се установява в колония „Прата“, но заради горещия климат продава имота си и отива да живее в околностите на гр. Лондрина, щата Парана̀. Братовчед му Петър Мурга не проявява интерес към закупуването на земя и остава да работи в имението „Итаперетуба“. Парцелът, който Васил придобива в покрайнините на града, попада в урбанизационния му план, и Васил, вместо да развива земеделие, построява жилищна сграда, днес разположена на ъгъла на улиците „Рио де Жанейро“ и „Пара̀“. Двете семейства запазват здравата връзка помежду си и един от синовете на Мурга – Жако, често гостува на Железогло.

Тодор и Ана Железогло с децата си: Андрей, Васил, Стефан, Мария, Евдокия и Катарина. Орландия, щата Сао Пауло, 1926 г.

Още в „Прата“ двете по-големи дъщери се омъжват и създават свои семейства. Родителите остават с Андрей, по това време той страда от сериозен стомашен проблем и не може да помага много в земеделската работа. След време Андрей се жени за Люба Грекова.

Още от юноша най-малкият син Васил желае да води самостоятелен живот и щом навършва пълнолетие, заминава за гр. Сао Пауло.

Така най-тежката работа остава за Стефан Железогло, баща на анкетирания, който се сдобива с няколко чифта волове и първоначално превозва трупи до дъскорезницата. С увеличаване на памукопроизводството започва да превозва балите до гр. Тупà, като тръгва към полунощ, за да измине 26-те км дотам и да се върне обратно още същия ден. Работи така в продължение на много години, дори когато започват първите превози с камиони. В по-зряла възраст Стефан се жени за Лусия Зиберг, дъщеря на латвийци, родена в колония „Варпа“, с която имат седем деца.

Васил Железогло се жени за Олга Бондарчук, а сестра му Екатерина се омъжва за Иван Гутник.

Анкетираният Енок Железогло споделя: „В началото моят живот, както и на братята ми, беше труден, но с Божията благословия успяхме да се справим с предизвикателствата.

Всеки ден бос изминавах повече от 6 км до училище, а на 10 г. вече помагах в работата на полето. Прогимназията беше в гр. Тупà, затова прекъснах обучението си. Благодарение на приет по онова време закон беше открит вечерен прогимназиален курс в колония „Варпа“, това позволи през деня да работя, а вечер да уча.

На 17 години постъпих в Земеделското училище в гр. Куатà и се дипломирах като агротехник. Започнах работа във фирма за търговия с пестициди и две години учих в университет. По-късно, през 1987 г. с парите, спечелени от отглеждането на буби, завърших факултет по администрация и управление.

След смъртта на баща ми през 1988 г. поех ролята на семеен съветник по въпроси, изискващи по-големи познания. През 1989 г. спечелих конкурс за работа в административния отдел на банка „Banespa“, откъдето през 1995 г. ме уволниха по

политически причини. Веднага след това се явих и спечелих конкурс за длъжността строителен инспектор, която упражнявах почти пет години. Междувременно заведох дело, с което възразявах срещу уволнението от банката, което спечелих и бях възстановен на работа.

Тежкият физически труд от най-ранни години и боравенето с пестициди се отразиха на здравето ми. Въпреки това се чувствам повече от победител, защото положих усилия да прилагам знанията си и да бъда полезен на всички, които имат нужда от помощ“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЖЕЛЕЗОГЛО

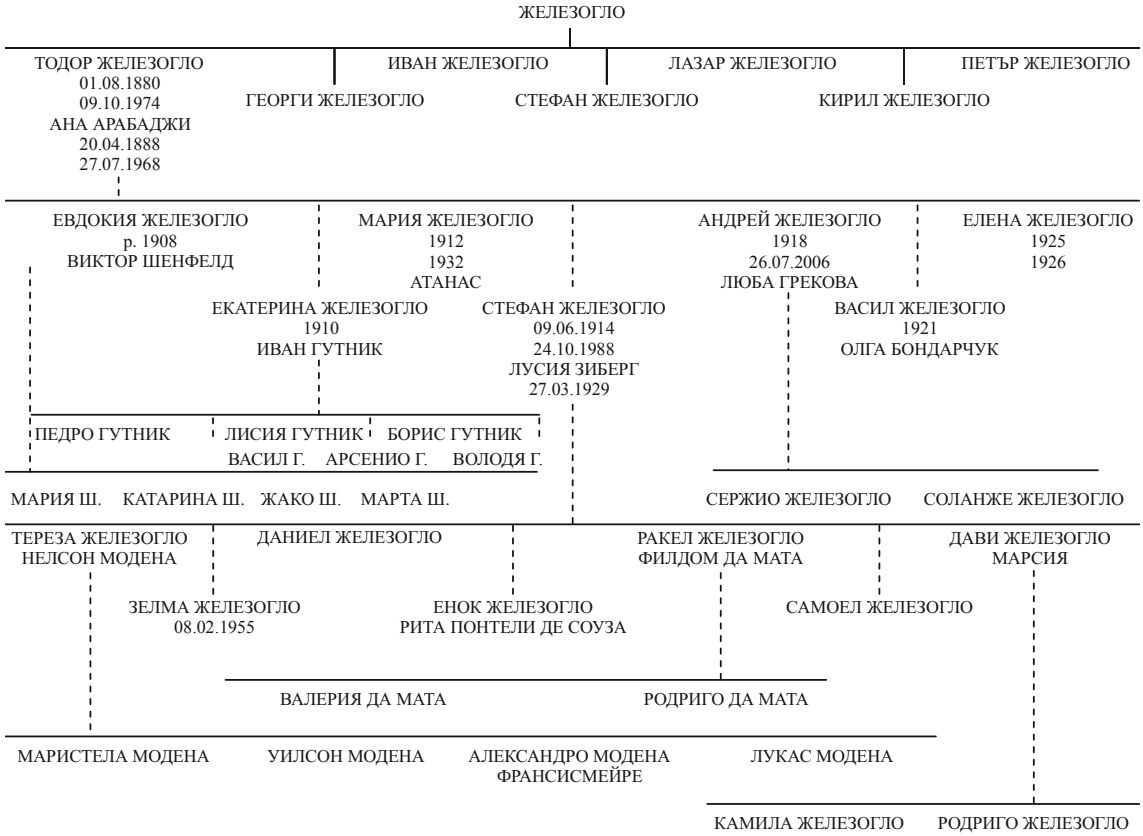

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ГЕНЧЕВИ (GHENCEV, GHENSEV)

***АНКЕТИРАНИ: ВАЛДОМИРО ГЕНЧЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 09.09.1944 г., женен за Валдивия да Силва, живеят в гр. Кампинас, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 20.02.2006 г. **СЕРЖИО ГЕНЧЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден 1942 г., несемеен, живее в гр. Сао Пауло. **ТИМОТЕО ГЕНЧЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 01.02.1942 г., женен за Жанет Перейра Галиндо, живеят в Сао Пауло. Писмени сведения от 10.09.2005 г.*

Георги и Екатерина Генчеви, дядо и баба на анкетираните, са от с. Бановка, православни християни, занимават се със земеделие, имат трима сина: Николай, Харалампи и Сава. Животът за тях е труден, нямат много земя и каквото произвеждат, отива за изхранване на семейството.

През 1914 г. избухва Първата световна война и Георги отива на фронта, така четири години Екатерина изхранва децата си с 25 рубли на месец, давани от цар Николай.

Когато в края на 1917 и началото на 1918 г. Георги се връща вкъщи, Бесарабия е анексирана от Румъния и границите са затворени. Новата власт подлага на тормоз селата, населени предимно със славянски етноси, налагайки строга политическа и религиозна реформа.

Като православен християнин Георги категорично се противопоставя на проповядващите баптизма, разчитайки на подкрепата на стражаря и свещеника в селото. Известно примирие настъпва, когато евангелистите официално узаконяват своята църква.

Съвместният живот в дома на Георги става труден, синовете, макар и непълнолетни, го напускат и отиват да си търсят работа. Сава се интересува от баптистите и ги защитава, а това не се харесва на баща му, затова едва 12-годишен, той го праща да чиракува при обущар в Измаил. След това Сава отива да прислужва в хан, като спи в каруците на дошлите да пренощуват. Наемат го и за прибиране на селскостопанска продукция, става рибар, но най-голям късмет изважда, когато един художник го взима да му прислужва. При него той се учи да рисува и влиза в досег с изобразителното изкуство.

След Първата световна война Бразилия започва кампания за набиране на заселници от Европа, като емисарите стигат чак до Бесарабия. Пропагандата разгласява сред селяните, че земята е плодородна, а климатът благоприятен за отглеждане на повече от една реколта. Това прави голямо впечатление и те не спират да коментират тези чудесии, в крайна сметка някои се решават да заминат. Сред тях са и Генчеви, които тръгват през 1926 г. заедно със синовете си Харалампи (19 г.) и Сава (17 г.). Най-големият Николай (22 г.) е задържан да отслужи военна служба в румънската войска.

Генчеви продават имотите си, купуват билети и заминават за Бразилия с още две семейства: Амурови и Константинови. От пристанището в Хамбург се качват на товарния параход „España“, настаняват ги в трюма заедно с други семейства руснаци, унгарци, молдовци и гагаузи. Параходът товари и разтоварва на различни ю и

така минава месец, докато стигнат в Рио де Жанейро. С лодки ги откарват до карантинен остров, остават там 20 дни при много лоши условия. Няма легла, всички спят на пода, храната е оскъдна и се отнасят към новодошлите като към роби.

Междувременно в пансиона за имигранти в Сао Пауло избухва бунт заради неизпълнените обещания да получат земя и домове. За да го потушат, властите изолират бунтовниците на остров в акваторията на гр. Убатуба. По тази причина, след като изкарват карантината, новодошлите минават транзит през Сао Пауло и директно отиват да работят според заявките на големите собственици на земеделски имения. С още девет семейства Генчеви пристигат в имението „Бонфин“, в района на град Пирасикаба, щата Сао Пауло. Хората продължават да таят надежда, че ще получат земя, но напразно. Разочарованието е огромно, жените плачат, искат да се върнат в Европа, но според подписания договор, трябва да работят поне две години.

Георги и Екатерина Генчеви със синовете си Хараламли и Николай, снаха си Елена и внуците Жорже, Катя и Жоао. Колония „Есперанса“, щата Сао Пауло, 1935 г.

В имението ги настаняват в постройки, които дори не могат да се нарекат къщи. Управителят нарежда всяко семейство да оправи своята и да я приведе в място за живеене. За една седмица къщите са поправени, боядисани отвътре и отвън, слагат легла, от глина иззидват печки, а когато багажът им пристига, подреждат домовете си така, като в родината: с перденца на прозорците, подът постлан с черги, подреждат посудата, която носят, и хранителни продукти: сухари, сушено месо, сирене. Мъжете изкопават кладенец, ограждат дворовете, засаждат зеленчуци, а собственикът на имението като вижда колко са работливи, им дава по една крава, две прасенца и 2 алкейрес (4,8 хектара) хубава земя.

За благодарност новите заселници организират тържество с музика и хубава храна, поднасяна от красиви момичета с дълги поли и сплетени на плитки коси. Всичко това прави голямо впечатление и собственикът, възхитен от качествата на тези хора, продължава да им помага. Така животът на бесарабските заселници започва да тече по-спокойно.

Когато най-големият син приключва с военната служба, успява да замине за Бразилия, но разказва, че преди уволнението е подлаган на тормоз и порицание за намерението да емигрира. Затварят го в килия, толкова малка, че 24 часа стои прав,

а когато го пускат, не може дори крачка да направи и пада на земята.

Преди да тръгне, Николай установява контакт с родителите си. През 1928 г. пристига в Сантос с холандския параход „Orania“ и заминава за кафеената плантация, където семейството работи с други бесарабски заселници. В колония „Аурора“, близо до гр. Санто Анастасио, щата Сао Пауло, Николай се запознава с Мария Мелечко и създава семейство.

Генчеви работят на различни места, успяват да спестят пари и през 1933 г. купуват така мечтаната собствена земя, близо до гр. Куатà, щата Сао Пауло. Разчистват едно алкейре[167] от девствената гора, подготвят земята и засаждат памук, фъстъци, боб, различни овошки, особено портокалови дръвчета, отглеждат и кафе. С отсечения дървен материал построяват къща. Идва и Харалампи със съпругата си, както и Сава след месец. Харалампи също построява къща и започва да разчиства още две алкейре земя.

В продължение на 18 години всички обработват земята на това място, което наричат колония „Есперанса“. Там се раждат и израстват техните деца, всички живеят заедно с другите български семейства, предимно баптисти и петдесятници.

В тази колония Сава е привлечен от евангелското служение и с други 16 младежи е избран да се обучава две години в баптистка школа в колония „Палма“, където преподават на португалски и руски език. След завършване на школата, Сава обикаля колониите и се отдава на срещи и проповеди сред баптистката общност.

Сава Генчев, автопортрет.

Сава се жени за Мария, дъщеря на Стефан и Анастасия Узун. Раждат им се две деца: Вера и Валдомиро.

През 1946 г. семейството на Сава и това на неговия тъст се преместват в Сао Пауло. Финансовото положение на Сава и Мария значително се влошава. Налага се Мария да работи и тя постъпва във фирма, в която след 33 години се пенсионира. Мария има късмета да намери стабилна работа, докато Сава е принуден да търси и работи на най-различни места: във фабрики за каучукови изделия, за детски играчки, за мебели, в автомобилната индустрия и др.

Сава Генчев завършва земния си път на 09.09.1992 г. в гр. Сао Бернардо ду Кам-

[167] *1 алкейре = 2, 42 ха*

по, щата Сао Пауло.

Тимотео, син на Николай Генчев, сменя повече от десет места, докато най-накрая спечелва конкурс и започва кариера в банковия сектор, където след 27 години се пенсионира. След това отново се явява на конкурс и става преподавател по естествени науки и биология, съответно в начален и среден курс. Тимотео и брат му Сержио поддържат кореспонденция с роднини, които живеят в Украйна и Русия, понеже и двамата говорят, пишат и четат на руски и български език.

Във Варна, пристанищен град в България, живее техен близък – Александър Амуров, с когото също разменят писма.

Семейство Генчеви имат роднини в Кишинев, както в селата Бановка, Криничное и в гр.Измаил.

„Тези, които остават в Бесарабия, продължават живота си с относителна свобода. Установеният в СССР комунизъм през 1922–1923 г. достига по-късно до селата в Бесарабия.“ Когато Тимотео посещава Молдова, чичо му Георги Генчев от с. Криничное разказва за роднина, който проявява несъгласие към въвеждането на този режим, в резултат на което му отнемат малкото земя, която притежава, и го депортират в Мурманск. Предполага се, че умира там от студ, глад и принудителен труд. С децата му не е установен контакт.

По същите причини брат на Георги Генчев е изпратен в Караганда, Казахстан, тогава република в СССР, който никога не отговаря на изпращаните му писма. Умира през 90-те години на 20. век.

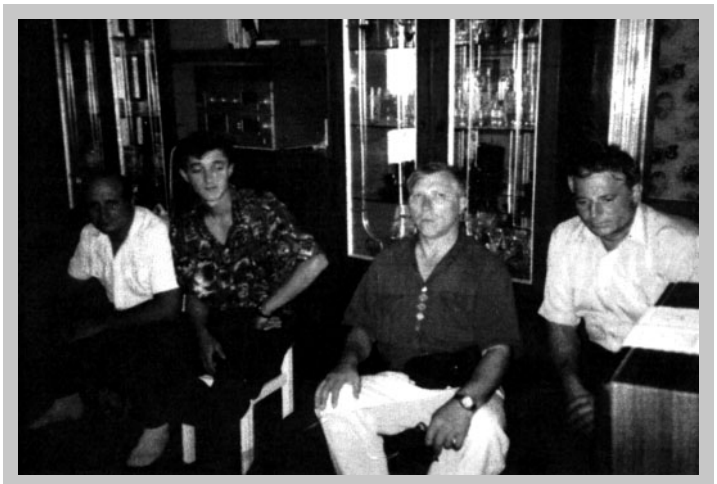

Тимотео Генчев сред роднини. Отляво Петър Генчев, Иван Генчев. Крайният вдясно е Георги Генчев. Бановка, Украйна, юли 1997 г.

След смъртта на руския диктатор Сталин Тимотео и баща му Николай поддържат кореспонденция с роднините в Бановка докъм 1960 г., след това тя прекъсва. Възстановява се по време на въведената от Михаил Горбачов перестройка. Тази кореспонденция става възможна „заради една вълнуваща и любопитна история. През 1993 г. в Сао Пауло идва нов руски консул, който намира в бюрото на предшественика си писмо за издирване на роднини, написано от Александра Василева Мелечко, леля по майчина линия на Тимотео. Макар и деветдесетгодишна, тя успява да изпрати писмото до консулството. За съжаление умира четири месеца, преди да дойдат новини от роднините в Бразилия. Това писмо се пази като реликва в семейството на Тимотео Генчев. Две от нейните деца: Ана и Фьодор живеят в Новоград Волински, Украйна, а другата дъщеря Евдокия живее с най-голямата си дъщеря Олга, омъжена за Валери, в гр. Саранск, Русия. Фьодор умира през 2003 г. заради лекарска небрежност, защото „след разпадането на СССР лекарите работеха само за пари!“ Тимотео провежда дълги разговори на

руски език с тези свои роднини, някои от които записва на касети.

Майката на Тимотео – Мария Мелечко, е родена в края на 1902 г. в района на гр. Гродно, Беларус, близо до Полша. През Първата световна война хората бягат от селото, по пътя свещеникът закопава книгите с църковните регистри, „за да не се знае кой кой е“. Всички взимат, каквото могат да носят на гърба си, а селскостопанските сечива хвърлят в реката, за да не ги намерят германците, надявайки се един ден да се върнат и да ги извадят оттам.

Отиват в Украйна, близо до град Новоград Волински, и в продължение на две години се крият от германците в гората, живеят под открито небе или в дупки през зимата, защото знаят, че ако германците ги заловят, ще ги разстрелят или обесят.

Сергей Мелечко, вуйчо по майчина линия на Тимотео, идва като бежанец в Бразилия през 1921 г. Той е белогвардейски офицер и пристига с други офицери и войници, които прекосяват океана, облечени в униформите си. Сергей се установява в гр. Иту, щата Сао Пауло, работи в пътни строежи. След това отива в Сао Пауло и в Рио де Жанейро. Минават почти шест години, докато Сергей успее да събере пари и да купи билети за членовете на семейството, които оцеляват от войната и тифа, с изключение на баща му Пьотр Мелечко, който умира от тиф.

Втора братовчедка на Тимотео – Анна Яковлевна Генчева (по мъж Шемякова), родом от с. Бановка, която живее в гр. Богуслав, Украйна, посещава България през 2003 г. Там тя намира с. Чоба, близо до Пловдив, откъдето през 1861 г. български семейства бягат от османците и се заселват в Бесарабия. До ден днешен тези семейства и техните потомци говорят езика от онова време.

Знае се, че някои бесарабски семейства напускат Бразилия, като отиват не само в Уругвай, но и в Парагвай, който също разполага с много добра почва за развитие на селското стопанство.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГЕНЧЕВИ (1)

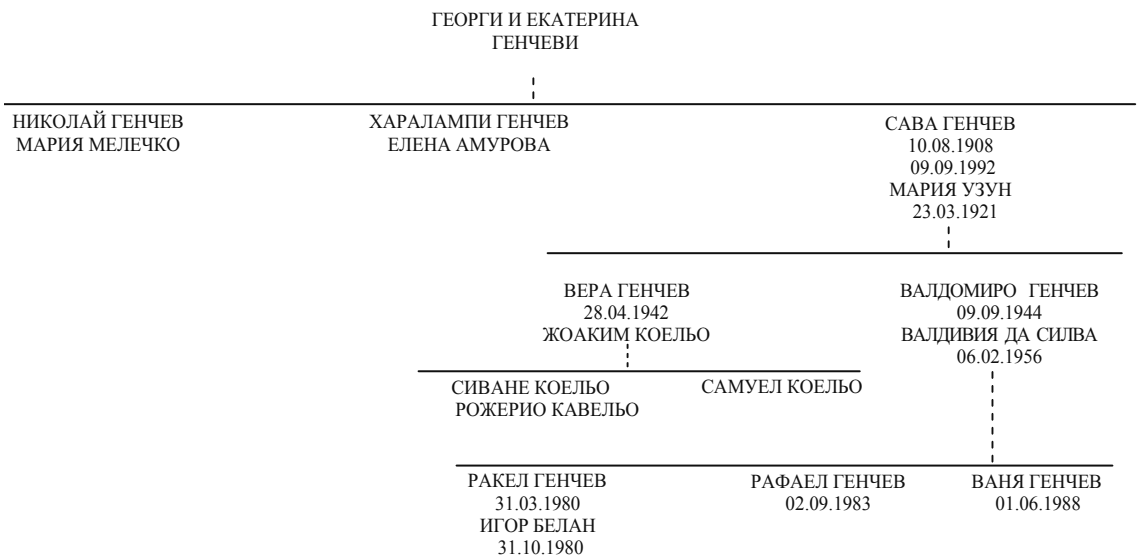

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГЕНЧЕВИ (2)

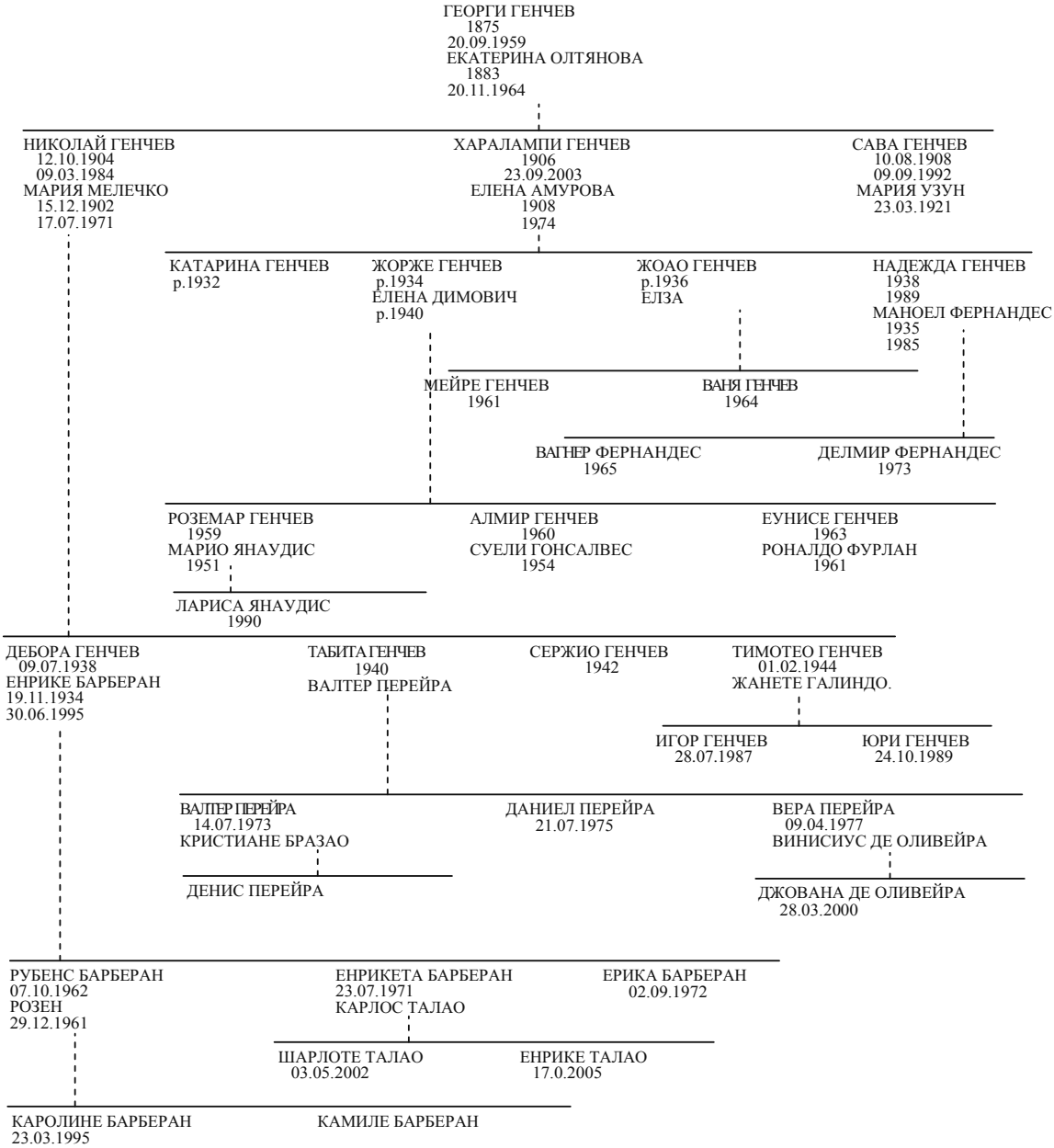

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ГЕРГИ
(GHEORGHE)

АНКЕТИРАНА: ОЛГА ЖОРЖЕ[168]*, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 20.11.1933 г., по професия шивачка, несемейна, живее в гр. Американа, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 05.11.2005 г.*

Семейство Матрона (Ябанджи) и Димитър Герги.

Димитър Герги и Матрона Ябанжи, дядо и баба по бащина линия на анкетираната, са от с. Александровка, Бесарабия, имат двама сина Георги и Тодор.

В семейството са православни християни, занимават се със земеделие, отглеждат пшеница, царевица, имат лозя и произвеждат вино за собствена консумация.

През зимата жените чепкат вълна, предат, боядисват и тъкат постелки на становете, които управляват с ръце и крака. Мъжете от своя страна се грижат за животните, по това време прибрани в оборите.

През Първата световна война Димитър е мобилизиран в руската армия, участва в много битки и се връща невредим.

От войната изминават седем години, но животът не се подобрява. Бесарабия е анексирана от Румъния и настъпилите политически и икономически промени не се одобряват от народа. Синът Георги разбира, че Бразилия приема заселници, предлага земя и жилища. Семейството решава да напусне Александровка, но когато пристига в Бразилия, разбира, че е излъгано и нищо даром няма да получат.

Параходът акостира на 30.03.1926 г. в Рио де Жанейро, настаняват ги на карантинен остров, след това с влак заминават за Сао Пауло, където ги разпределят да строят път във вътрешността на щата. По време на изкопните работи синът Георги Герги е засипан с пръст, за щастие го изваждат и откарват в болница, където остава 30 дни.

Когато работата по пътя приключва, семейството заминава за Сао Пауло и се установява в квартала „Брас“. Младият Георги, все още несемеен, е нает да работи по изграждане на водопровод. По това време той среща Тодора Гайджаржи и на 05.10.1930 г. двамата се венчават в православната църква в Сао Пауло. Всъщност родителите уговарят брака, според гагаузките обичаи, а гражданският брак се извършва на 30.08.1939 г. в гр. Американа. След сватбата Георги и Тодора отиват да работят в земеделско имение край гр. Бродовски, щата Сао Пауло. След три години се преместват в колонията „Нова Одеса“, близо до гр. Американа. Тогава през 1933 г. се ражда анкетираната Олга Жорже.

[168] *В Бразилия фамилията се изписва Жорже.*

В този град заселниците редовно се срещат в местната църква, там провеждат и традиционните празници от религиозния календар. Сред тях са Афаси Рагнев, братовчед на Георги Герги, и Димитър Терзи със семействата си. В тази среда на солидарност и приятелство Георги започва работа при Жозе Камарго, който отглежда царевица и памук. Две години по-късно Георги и Тодора отиват в стопанството на германеца Вилхелм Грин, също занимаващ се с производство на памук.

През 1936 г. се ражда Мария, втората дъщеря в семейството.

Със спестените пари Георги купува стопанство в съседство на германеца и започва да отглежда царевица и дини, но качеството на почвата не е добро, затова я продава и взима под аренда земя от латвиеца Фредерик Пук, намираща се в района на колония „Нова Одеса“.

В следващите години 1938 и 1939 се раждат още две деца Донка и Жорже Деметрио. Тогава Георги Герги се сдобива с още два имота и засажда кафе. През 1946 г. купува камион, премества се със семейството в квартала „Куарта парада“ на Сао Пауло и започва да се занимава с превоз на товари. По това време, когато президент е Еурико Гаспар Дутра, има недостиг на жито и хората трудно се снабдяват с хляб. Анкетираната си спомня как конни полицаи охраняват пекарните, за да предотвратят евентуални бунтове.

Семейството не остава дълго в Сао Пауло, през юни 1946 г. се връща в гр. Американа. Там живеят до днес повечето от неговите потомци.

Иван и Мария Гайдаржи, родители на Тодора, се връщат в Бесарабия. Вести от тях не получават. „Вероятно причина за това са били несигурните пощенски връзки по онова време, а може би не са намерили кой да пише писмата, защото повечето хора там, както и те самите, били неграмотни.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГЕРГИ

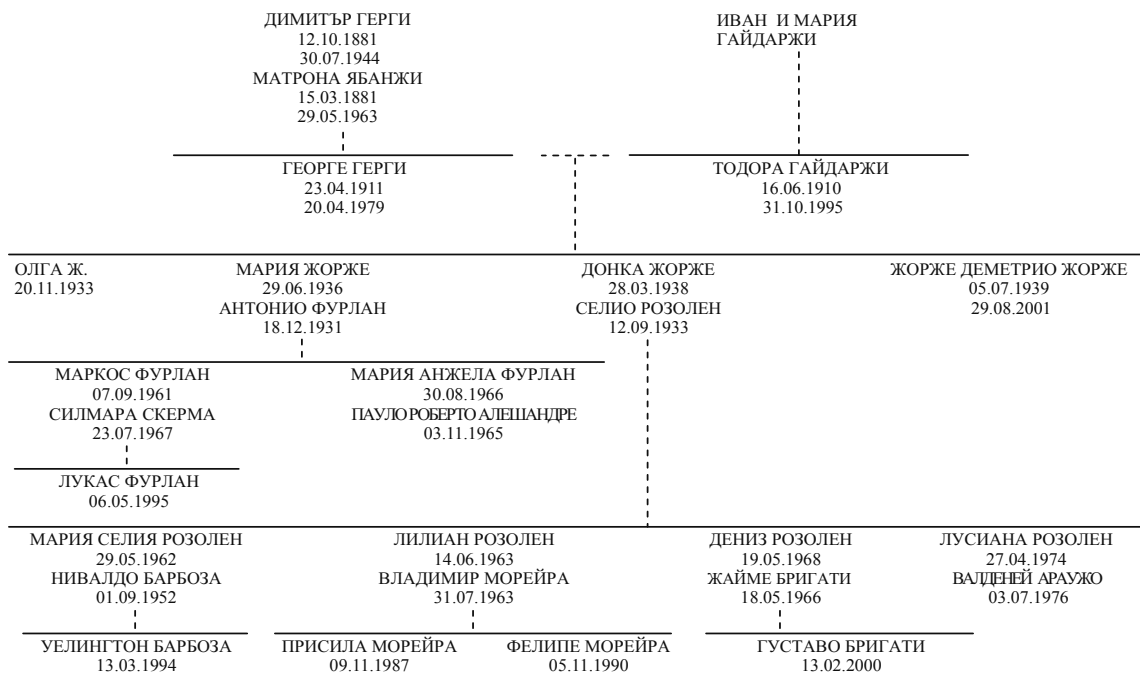

ФАМИЛИЯ ГОРБАН (GORBAN)

АНКЕТИРАНИ: СТАНА ГОРБАН, *бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 01.09.1928 г, домакиня, омъжена за Георги Петков (починал), живее в Маями, Флорида, САЩ;* ***ЖЕНИ ГОРБАН****, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 02.07.1947 г., дизайнер, омъжена за Алденир Ферейра, живеят в гр. Лондрина, щата Паранà. Писмени сведения от 16.07.2006 г.*

IN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
FERDINAND I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat D Gorban Ion

Născut la Troian Nou
Jud Cetatea Alba
Domiciliat la Troian Nou
Starea civilă căsătorit
De profesiune agricultor
Călătorind Brazilia
Punctul de frontieră pe unde va ieși
7267/1478/20/I 926
Nr. și data autorizării de emigrare
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):

Паспорт, издаден на името на Иван Горбан.

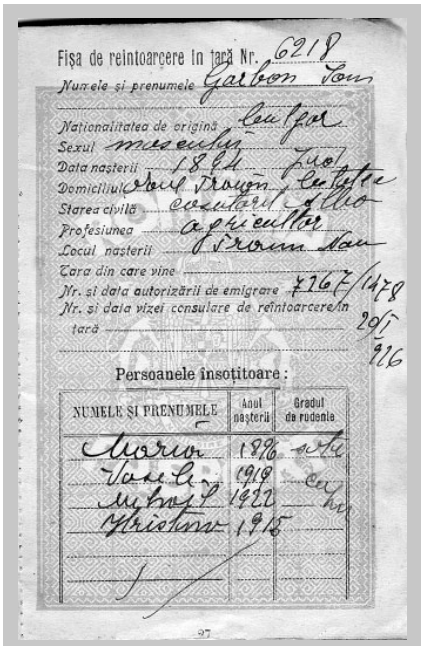
Fișa de reintoarcere în țară Nr. 6218
Numele și prenumele Gorbon Ion
Naționalitatea de origină
Sexul
Data nașterii
Domiciliul
Starea civilă
Profesiunea agricultor
Locul nașterii
Țara din care vine
Nr. și data autorizării de emigrare 7267/1478
Nr. și data vizei consulare de reîntoarcere în țară 205/926

Persoanele însoțitoare:

NUMELE ȘI PRENUMELE	Anul nașterii	Gradul de rudenie
Maria	1896	soția
Vasile	1918	fiu
Mihail	1922	fiu
Hristina	1915	fiică

Придружаващи Иван Горбан лица: съпруга Мария и деца Васил, Михаил и Христина.

Иван и Мария Горбан, родители на Стана Горбан, са от с. Стари Трояни, Бесарабия. Занимават се със земеделие, произвеждат основно пшеница, отглеждат и овце. Родители на Иван Горбан са Стана и Степан Горбан, а на жена му Мария: Степан и Анастасия Николай.

Двайсетгодишен Иван е мобилизиран, по това време жена му Мария е бременна в третия месец с първото им дете Христина. Иван се сражава по фронтовете на Първата световна война и след три години се връща у дома, когато Бесарабия вече не е част от Русия. „ Животът под румънска власт става много тежък заради наложените данъци и ограничения.“

През 1925 г. Иван (32 г) и Мария (30 г.), са привлечени от ширещата се пропаганда за набиране на заселници в Бразилия. Двамата решават да заминат с трите си деца: Христина, Васил и Михаил, съответно на 10, 6 и 3 години. С тях тръгва и братът на Мария. Първо отиват до Букурещ, взимат паспорти и преминат медицински прегледи. След това през Чехословакия и Австрия стигат до европейско пристанище, качват се на параход и се отправят към Бразилия.

С пристигането семейството е изпратено да работи на кафеена плантация във вътрешността на щата Сао Пуло. Със спестените пари Иван купува 10 алкейре земя в колония „Сетента“. В началото на този период се раждат още две деца: Стана през 1928 г. и Жоао (Иван) през 1931 г. Горбан остават в колонията осем години, но земята се изтощава и те заминават за щата Паранà, където в северната му част се формира нова колония от бесарабски заселници, наречена „Конкордия“. Там получават

земя, която обработват до 1943 г., после решават да се преместят в гр. Лондрина.

Втората анкетирана Жени Горбан разказва: „В този град сме родени и отрасли. Имаме прекрасни спомени и се гордеем с нашите баба и дядо, родители и чичовци, които заедно с много други заселници бяха пионерите, създали този град.“ В Лондрина се срещат и създават семейство родителите на Жени: Васил Горбан и Мария Пепеляшкова, раждат им се три дъщери: Жени, Лидия и Леонор.

Семейство Горбан. Колония „Сетента“, щата Сао Пауло. 1933 г.

Първородната дъщеря на Иван и Мария Горбан – Христина, се омъжва за Кирил Филипов, живеят в Сао Пауло, имат три деца: Мария, Олга и Жоао.

Михаил Горбан, роден в Бесарабия, не създава семейство. Умира през 1996 г.

През 1985 г. другата дъщеря – Стана, се омъжва за Георги Петков, с когото заминават за Маями, Флорида. Овдовява през 1992 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ГОРБАН

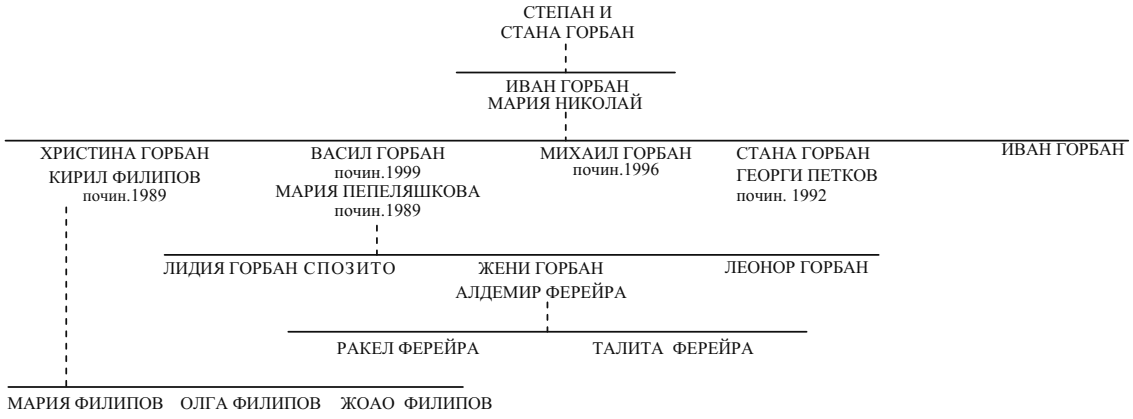

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВИ (ЯЛЪМОВИ) (1) (IALAMOV, ALAMOV, HALAMOV)

***АНКЕТИРАН: САЛВАДОР ЯЛАМОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 19.07.1933 г., мебелист, женен за Люба Ганев, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от октомври 2005 г.*

Христофор и Прасковия Яламови, дядо и баба на анкетирания, са от с. Кортен. Занимават се със земеделие, отглеждат основно пшеница и грозде. Техният син Стефан Яламов (09.08.1896 г.) е женен за София Путарова.

„След Първата световна война Бесарабия става част от Румъния, която започва да налага данъци върху всичко и предизвиква недоволство сред хората. Това се явява основна причина те да заминат за Бразилия с обещанието за лесно богатство."

Стефан е на 30 години, когато със съпругата си и двете им малки дъщери Мария и Ана решават да опитат късмета си в страна на другия край на света. С тях тръгва и братът на Стефан – Иван, тогава 15-годишен, понеже изискването е поне трима от семейството да са в трудоспособна възраст. С „Loyd Real Holandes" те пристигат в Рио де Жанейро на 28.03.1926 г.

Със същия параход тръгват Пьотр и Катя, брат и сестра на София. Пьотр Путаров със съпруга и три малки деца: Фьодор, Мойсей и Мария. По същата причина, както Стефан Яламов той взима сестра си Катя.

В Бразилия двете семейства следват един и същи път. Първоначално работят на кафеени плантации край гр. Бродовски, там се ражда Теодор, брат на анкетирания. След това заминават за община Санто Анастасио, заселват се в колония „Нова Бесарабия", където на 07.10.1927 г. Стефан купува половината от лот №14, част от имението „Пирапозиньо". Но липсва път до града, хората трудно се снабдяват с най-необходимото, освен това не могат да реализират произведената продукция. Затова напускат имотите си и отиват да работят в земеделско имение, собственост на Естевао Ортега, само на 2 км от гр. Санто Анастасио. Около 1938 г. Стефан Яламов купува земя в колония „Аурора", на 10 км от града, започва да отглежда памук, царевица и фъстъци, заедно със съседите си Пьотр Путаров и Дмитрий Слободчиков.

В „Аурора" хората живеят спокойно, помагат си един на друг, обединени от баптистката църква и нейният пастор Илия Ганев. В смесеното селско училище децата учат до трети клас на основния курс.

Анкетираният си спомня за други заселници в „Аурора", освен споменатите Пьотр Путаров и Дмитрий Слободчиков, повечето от които баптисти: Павел Тарасов, баща на Александър Тарасов; Андрей Слободчиков, брат на Дмитрий; Димитър Ганев, брат на пастор Илия Ганев и на Петър Ганев; Михаил Станков; Николай Станков, баща на Михаил; Иван Русев, Тодор Русев, баща на Иван; Никодим Койчев, женен за Ана Яламова, сестра на анкетирания; Стефан Койчев, брат на Никодим; Стефан Димитров (православен християнин); Димитър Димитров, син на

София (Путарова) Яламова

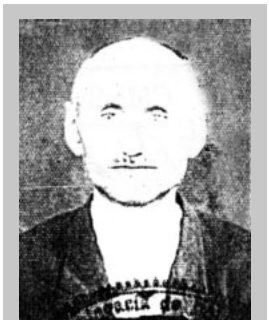

Стефан Яламов

Стефан, Фредерико (вероятно Фьодор) Зубков; Иван Зубков; Андрей Зубков; Хораций Попов и Роман Попов.

Яламови остават в „Аурора“ до 30.08.1946 г., после окончателно се установяват в гр. Сао Пауло. Напускат колонията, защото в периода след Втората световна война, особено в провинцията, липсват основни хранителни стоки, в това число бензин и керосин. В Сао Пауло Стефан намира работа като пиколо на асансьор.

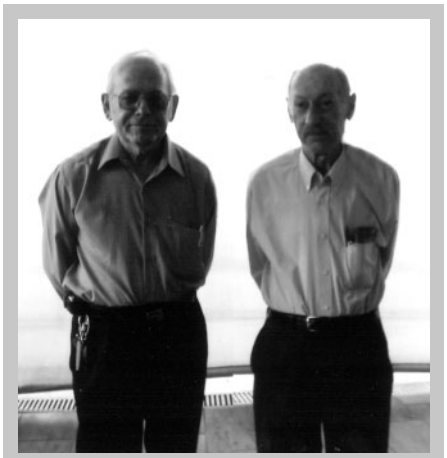

Братята Салвадор Яламов и Степан Яламов, Сао Пауло.

В гр. Санто Анастасио анкетираният Салвадор Яламов среща Люба Ганева, дъщеря на Петър и Калина (Димова) Ганеви. Женят се през 1960 г., раждат им се три деца: Сандра, Едуардо и Едсон. Семейството притежава фирма за производство на мебели по поръчка.

Салвадор има сестра Мария и трима братя: Тодор, Степан и Яков. Последният уточнява, че обяснението за произхода на фамилията Яламови, дадено от роднина в първата книга на Жорже Косиков „Имиграцията в Бразилия. Бесарабски българи и гагаузи“, е интерпретация, която не отговаря на действителните факти. Доказателство за съществуването на фамилията преди пристигането в Бразилия е свидетелството за раждане, издадено на 08.09.1896 г. в православната църква на с. Кортен, където Стефан е записан Яламов. Тази фамилия е отбелязана и в неговия паспорт.

Самият Стефан разказва, че „още в България по време на турското робство, наш предшественик е имал някаква особеност на лицето, и турците започнали да го наричат „ялама̀“[169]. По-късно българските власти го регистрирали въз основа на този прякор и така се появило фамилното име Яламов“.

[169] *На гагаузки език думата означава „лизнат“. Вероятно става дума за лизнат перчем. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВИ (1)

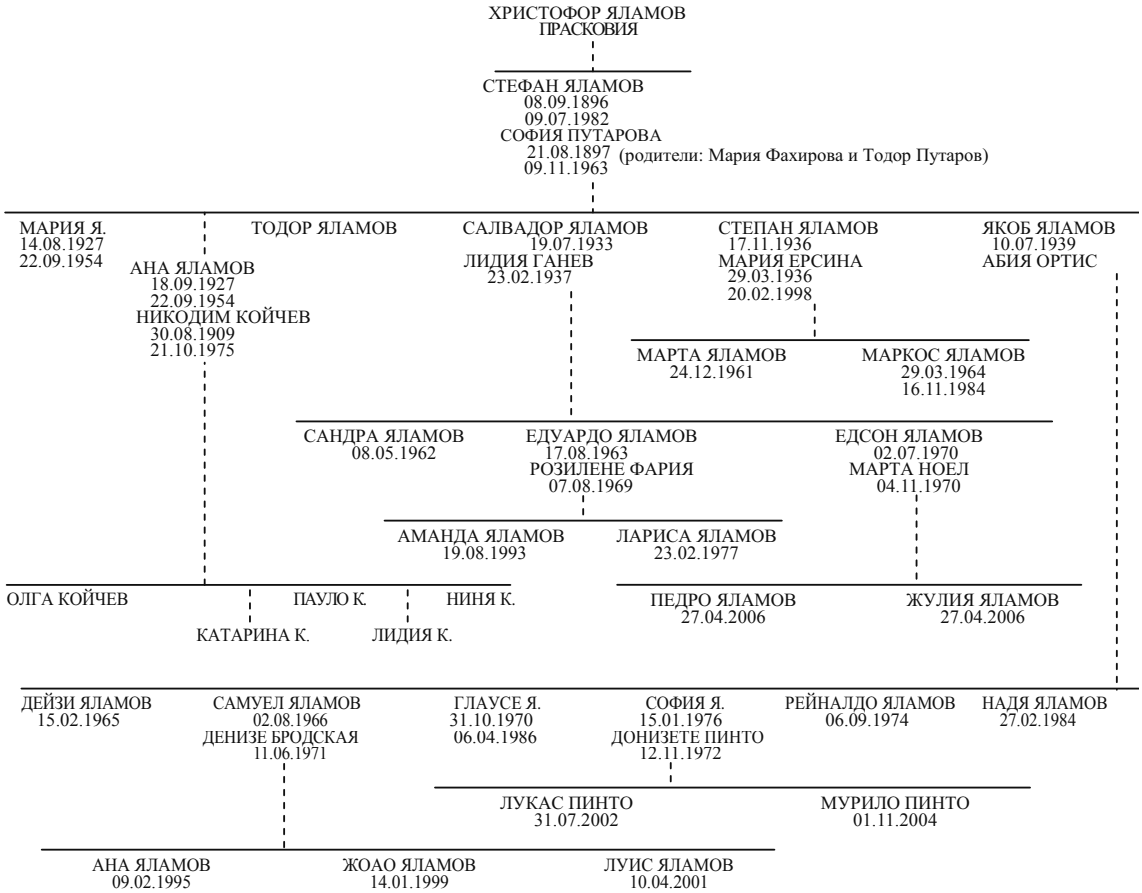

ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВ (ЯЛЪМОВ) (2) (IALAMOV)

***АНКЕТИРАНА: ЕКАТЕРИНА ЯЛАМОВ**, бесарабска заселничка, родена през 1923 г., омъжена за Франсиско Ковачи (починал). Живее в гр. Санто Андре, щата Сао Пауло Писмени сведения от 14.10.2006 г.*

Марко и Марина Яламови, родители на анкетираната, са от с. Кортен, където се венчават според ритуалите на православната църква. Раждат им се осем деца: Танас, Стефана, Ана, Мария, Филип, Гаврил, Зиновия и Екатерина.

Марко Яламов постъпва в руски кавалерийски полк. Воюва три години в Руско-Японската война и още четири в Първата световна война.

Дядо и баба на анкетираната по бащина линия са: Стефан и Марина Яламови, а по майчина: Филип и Ана Дерменжи.

Заради преживяното по време на войните и вероятността Марко отново да бъде мобилизиран, в края на 1925 г. семейството решава да замине за Южна Америка. Оставят четирите по-големи деца на дядо Степан и баба Марина, понеже тръгват с намерението да се върнат или децата да отидат при тях. Но нищо подобно не се случва.

Паспорт за връщане в Бразилия на семейство Марина и Марко Яламови, между тях Екатерина, (прави) Зиновия и Гаврил. Монтевидео, 1937 г.

С много други имигранти се качват на германския параход „Wurttemberg“ и пристигат в Бразилия в началото на 1926 г. По това време анкетираната е на две години. Още същата година заминават за Уругвай по предложение на Симеон Безволев, роднина на Марина (Цанкова) Яламова, майка на анкетираната. С тях тръгват също: Лазар Калчиков, Никола Маналийски, Димитър Греков, Иван Щирбулов, Захари Барбаров, Георги Барбаров, Мануел (възможно Мануил) Димитров, Недьо Баджов, Георги Таласимов, Георги Йоргачов, Георги Дармашков, Васил Христинков, Иван Новак, Георги Тягор и Иван Мустафа. Филип Яламов (25 г.), брат на анкетираната, остава в Бразилия и се жени за Васила Таласимова.

Гореспоменатите тръгват за Уругвай, защото правителството раздава земя в колония „Конкордия“, департамент Сориано. С големи усилия Яламови създават малко стопанство, отглеждат пшеница, царевица, ленено семе, имат няколко млечни крави и осем коня за полска работа.

В Уругвай животът е спокоен, децата се занимават само с учение, задължително от шестгодишна възраст. Заселниците могат да разчитат на медицинско обслужване, правителството осигурява постоянна финансова помощ, като улеснява банковите кредити. Въпреки това някои обстоятелства пречат заселниците да са удовлетворени от положения труд. Две последователни години страната е нападната от ска-

калци, които унищожават всичко по пътя си. Земеделските стопани търпят сериозни загуби, което кара Яламови да се върнат в Бразилия. От другите бесарабски семейства осем остават в Уругвай в очакване на по-добри времена, надявайки се да получат още земя и да развият пълния си капацитет като земеделски стопани.

Яламови постъпват в пансиона за имигранти в Сао Пауло и след пет дни подписват договор да работят като изполичари в земеделското имение „Момбука“, община Ипаусу, щата Сао Пауло. Но условията на живот не са добри, освен това трудно общуват с бразилците на испански език, който понаучават в Уругвай, затова през 1939 г., когато изтича двугодишният договор, Яламови заминават за гр. Сао Пауло.

Тамара и Владимир Яламови. Отляво е синът Виталий и съпругата му Фидосия, отдясно дъщерята Маша и съпругът ѝ Павел. Молдова.

Анкетираната и сестра ѝ Зиновия започват работа в тъкачна фабрика, брат им Гаврил във фабрика за обувки, а баща им Марко става пазач в електрическа компания.

До 2002 г. Екатерина Яламов поддържа кореспонденция с роднините си в Бесарабия. Писмата пише на български с латински букви и така успява да общува с тях, получава новини и снимки. За брат си и трите сестри, които остават в Бесарабия, знае само, че Танас се жени, има три деца, умира в Сибир. За Стефана узнава единствено годината на нейната смърт – 1934-а. Ана се омъжва за Пьотр Ерешков, имат двама сина. Най-малкият се казва Марин, инженер-химик, живее в гр. Кахул, Молдова; другият син Владимир е женен за Тамара, с която имат две деца: Виталий и Маша. Виталий и съпругата му Фидосия загиват млади, оставят сираче тригодишната Ирина. Маша е омъжена, със съпруга си Павел работят в Турция.

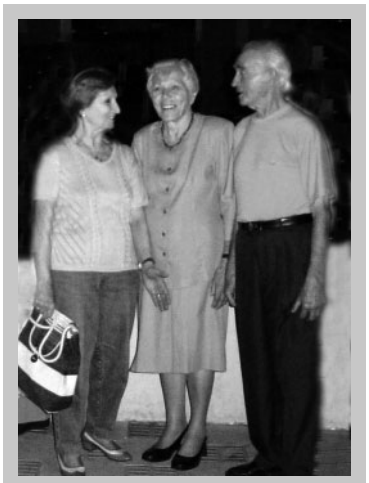

Екатерина (Яламов) Ковачи (в средата) със семейство Люба и Георги Делирайков. Музей на имиграцията, Сао Пауло, 2005 г.

За третата си сестра Мария анкетираната получава информация от брат си Филип, който три месеца гостува в нейния дом през 1997 г. Тя е се омъжва за Лазар, имат пет деца. Когато овдовява, изпада в тежко финансово положение. От нея Филип научава за големите изпитания, през които преминава семейството по време на Втората световна война.

Анкетираната дава информация и за роднините си Георги Таласимов и Стана Дерменжи, които през 1928 г. напускат Уругвай, но до днес там живеят техните деца: Марио Таласимов в Монтевидео; Енрике, Хуан и София в гр. Мерседес, департамент Сориано и Марусе в гр. Фрай Бенто, департамент Рио Негро. Всички създават семейства, имат деца и внуци.

Екатерина Яламов се стреми да поддържа връзки с другите бесарабски заселници и техните потомци, участва в събиранията и мероприятията, които се провеждат, защото „всички сме обединени от българските си корени“. За нея Бразилия е „прекрасна страна, но трябва да се управлява по-добре и да дава повече възможности на младите да учат, за да не изостава в развитието си като нация“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЯЛАМОВ (2)

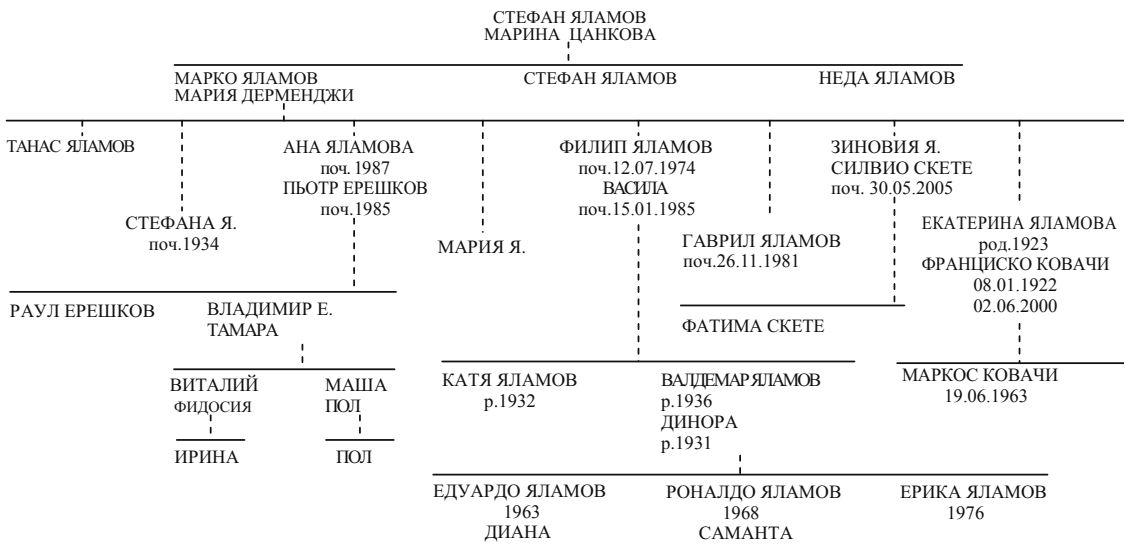

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ИВАНОВИ (1) (IVANOFF, IVANOV)

АНКЕТИРАНА: РУСА ИВАНОФФ, *бесарабска заселничка, родена през 1918 г., домакиня, омъжена за Антонио Грасиози (починал), живее в квартала „Вила Зелина“, гр. Сао Пауло. Сведения от 04.03.2005 г., допълнени на 02.06.2006 г. от* ***РЕЖИАНЕ ИВАНОФФ****, дъщеря на племенницата на анкетираната.*

Предците на семейство Иванови идват от Бесарабия, която става румънска и жителите ѝ са принудени да се съобразяват с наложените от румънците разпоредби, включително да се научат да четат и пишат на румънски език.

Славе и Дона Иванови имат пет деца: Добри, Димитър, Рада и близначките Руса и Петкана. Занимават се със земеделие, сеят жито, царевица, боб, отглеждат овце и кози, произвеждат и продават сирене.

Славе и Дона Иванови със сина си Добри и близначките Руса и Петкана. Гр. Президенте Алвес, щата Сао Пауло, 1932 г.

Славе Иванов участва в Първата световна война, попада в плен и престоява три години в лагер. Когато се връща у дома, отново започва да обработва земята и нещата вървят добре, но румънците малтретират българите, плячкосват домовете им и взимат всичко: от животните до хранителните запаси на семействата. А тези, които се противопоставят и не се подчинят, наказват физически, дори убиват.

Освен това тежко положение, Славе се опасява, че синът му Димитър, почти на възраст за отбиване на военна служба, ще трябва да влезе в казармата и дори да отиде на фронта, ако избухне нова война.

По това време започва рекламна кампания за набиране на имигранти, която представя „Америка“ като невероятно място и обещава благоденствие на всички. Това прави голямо впечатление на Славе и той решава да замине за Америка. Както всички обаче смята, че става дума за Северна, а не за Южна, още по-малко за Бразилия.

Славе продава животните, оставя стопанството на зет си да се грижи за него или да го продаде и изпрати парите, ако Славе и семейството не се върнат в Европа. Роднините на съпругата му Дона са против заминаването, даже не идват да ги изпратят. Те смятат, че Славе и Дона са добре материално и няма нужда да се впускат в подобна авантюра. Въпреки това те заминават и през юни 1926 г. пристигат в Бразилия. Изпращат ги да работят на кафеени плантации близо до гр. Диамантина. Подписаният договор ги задължава да работят година и половина, за да изплатят транспортните разходи. Животът се оказва не толкова лесен и се налага мъжете да

работят от изгрев до залез слънце.

След напускане на кафеените плантации по предложение на най-големия син Добри отиват в община Пиражуи, щата Сао Пауло, и с още един човек купуват имот с тухларна. Започват да произвеждат тухли, отделят и място за кланица. Но се появяват разногласия със съдружника, който не разпределя правилно печалбата – Иванови работят усилено, а получават много малко. Засегнат от тази несправедливост, Славе изоставя всичко и отива да работи в имение край гр. Президенте Алвес, щата Сао Пауло.

Изминават седем години от идването в Бразилия, през които Славе постоянно пише на зет си в Бесарабия, но отговор не получава. Негов стар приятел вижда, че зетят получава писмата, затова решава да пише на Славе: „Твоят зет продаде имота и харчи парите, дигна големи сватби на дъщерите си“.

Разгневен от подлата постъпка, Славе решава да замине за Бесарабия и да си върне имота, но парите не стигат да купи билети за всички, затова тръгва сам и обещава, че до една година ще осигури пари всички да се върнат в Европа. Но не успява да се разбере със зетя, налага се да наеме адвокат и минават три години, докато си върне къщата. Оказва се обаче, че Славе не може да изпрати пари на семейството. По това време комунистическият режим влиза в сила, къщата е конфискувана, а на Славе разрешават да живее в една от стаите. Той не се отказва да се върне в Бразилия, но възникват трудности при получаване на съответното разрешение, макар че има обратен билет. Точно преди датата на заминаване, той е задържан, защото искат да докаже, че има семейство в Бразилия. Славе пише писмо и обяснява, че трябва да му пратят покана, за да се върне. Семейството веднага я изпраща, но докато стигне, срокът на билета изтича, а той няма пари да купи друг.

В продължение на пет години Дона и децата не получават вести от Славе. Преживяват много тежко без него и се налага да работят усилено, за да се издържат. След като не се връща, собственикът на имението отказва да даде работа на семейството. По това време една от дъщерите – Рада е вече омъжена, синът Добри е в Сао Пауло, а Петкана и Руса са прислужници в господарския дом. Въпреки приказките на Добри, че в града не се живее лесно, Дона решава да се премести с близначките в Сао Пауло. На 13 март 1935 г. те пристигат в столицата на щата и се настаняват в квартала „Мока“. Обратно на това, което Добри разправя, за една седмица двете момичета си намират работа в тъкачна фабрика и започват да печелят двойно повече, отколкото като прислужници. Остават да работят там в продължение на девет години.

В Сао Пауло земляците обичат да се събират и танцуват, затова наемат зала и създават клуб „11-те Романос“. Така в края на седмицата имат място за срещи и забавления. Дори сформират футболен клуб със същото име.

Втората анкетирана Режиане Иванофф разказва: „На една от вечеринките Руса, сестра на баба Петкана, среща Антонио Грасиози, известен като „Нико“ и двамата започват да излизат. На друго събиране пък моята баба вижда как някакъв мъж става център на разправия, без да подозира, че същият ще стане неин съпруг.

След време на разходка в увеселителен парк Нико и Руса представят на Петкана един фабрикант и за нейна изненада той се оказва скандалджията от клуба, т.е. нашият бъдещ дядо Жозе Аугусто Руиво. Петкана не иска да чуе за него, но отивайки

веднъж на кино, съдбата отново ги среща. Тогава двамата се опознават по-добре и отношенията им се задълбочават.

Жозе Аугусто е разведен с две дъщери, които работят в процъфтяващата му фабрика за бои. Това, че има предишен брак не пречи двамата с Петкана да се влюбят и оженят. Остават заедно близо петдесет години, до смъртта на дядо Жозе Аугусто на 20.10.1987 г.

Сестрата-близначка на баба, на която всички казват „Розиня“, се омъжва за Антонио Грасиози, двамата живеят заедно осемнадесет години до деня на неговата смърт.“

Анкетираната Руса Иванофф говори български и обича да общува със сънародниците на родния си език, сред които Петър Константинов.

Добри Иванов и съпругата му Надежда. гр. Сао Пауло

Рада Иванов и съпругът ѝ Марин. гр. Сао Пауло.

ФАМИЛИЯ ИВАНОВИ (2) (IVANOV)

***АНКЕТИРАНА: НАДЕЖДА ДЕЧЕВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена през 1934 г., пенсионирана учителка по португалски и френски език, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 04.04.2006 г.*

Димитър и Мария Иванови са българи от с. Кара-Марин, близо до гр. Измаил, Бесарабия. Семейството има пет дъщери: Мария (майка на анкетираната), Кина, Рада, Мелания и Стефания и трима синове: Ангел, Николай и Иван. Димитър има брат, на когото всички викат Желю.

През 1916 г. дъщерята Мария се омъжва за Васил Дечев.

В Бесарабия Иванови се занимават със земеделие. Цялото семейството заминава за Бразилия, с надеждата да получи земя, обещана от бразилското правителство. Качват се на параход и пристигат в Рио де Жанейро, като известно време остават под карантина на Иля дас Флорес (остров).

След това са изпратени в пансиона за имигранти в Сао Пауло, откъдето ги разпределят да работят в плантация в района на Сорокабана, щата Сао Пауло.

Когато идва в Бразилия със семейството на брат си Димитър, Желю е семеен и има десет деца. От Бразилия той заминава за Уругвай и така връзката между братята прекъсва.

Останалите членове на семейство Иванови се връщат в Бесарабия, включително синът Иван Иванов, който преди това живее известно време в Аржентина. В Бразилия остава Мария със семейството на съпруга си Васил Дечев[170].

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ИВАНОВИ (2)

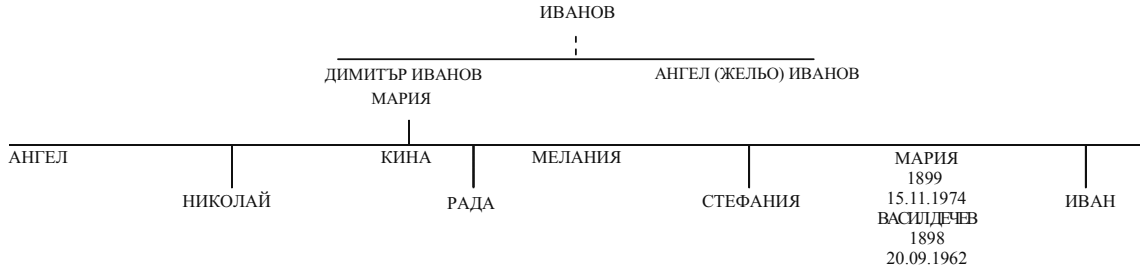

[170] *Вж. в същата глава фамилия Дечеви.*

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ЖЕЧЕВИ (JECHEV, JECEV)

АНКЕТИРАН: ОТЕЦ КРЙСТОС КРАЛЧЕВ[171]*, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 08.05.1960 г., свещеник в Руска православна църква, женен за Лусиана Пайва, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 18.03.2006 г.*

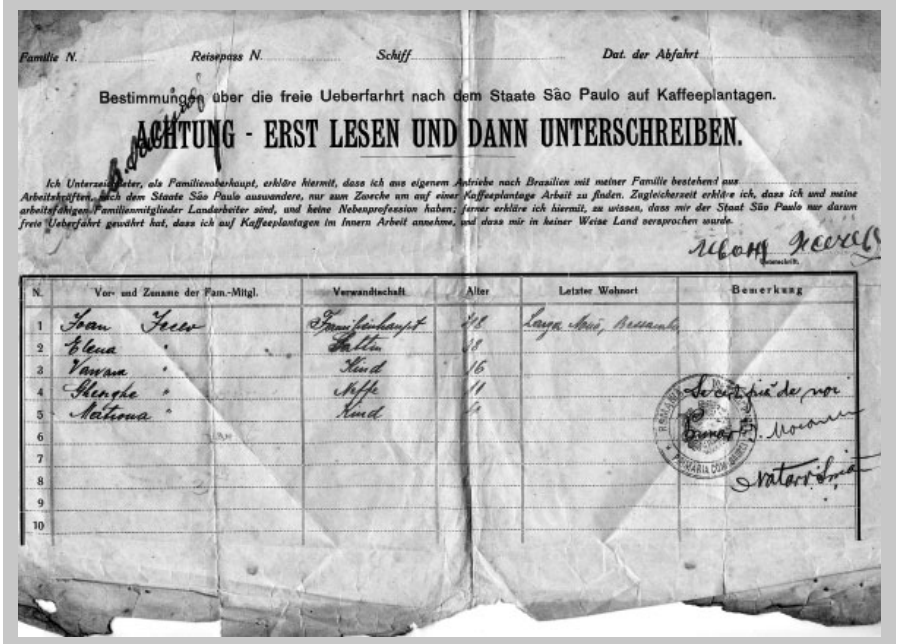

Familie N. Reisepass N. Schiff Dat. der Abfahrt

Bestimmungen über die freie Ueberfarhrt nach dem Staate São Paulo auf Kaffeeplantagen.

ACHTUNG - ERST LESEN UND DANN UNTERSCHREIBEN.

Ich Unterzeichneter, als Familienoberhaupt, erkläre hiermit, dass ich aus eigenem Antriebe nach Brasilien mit meiner Familie bestehend aus Arbeitskräften, nach dem Staate São Paulo auswandere, nur zum Zwecke um auf einer Kaffeeplantage Arbeit zu finden. Zugleicherzeit erkläre ich, dass ich und meine arbeitsfähigen Familienmitglieder Landarbeiter sind, und keine Nebenprofession haben; ferner erkläre ich hiermit, zu wissen, dass mir der Staat São Paulo nur darum freie Ueberfahrt gewährt hat, dass ich auf Kaffeeplantagen im Innern Arbeit annehme, und dass mir in keiner Weise Land versprochen wurde.

Unterschrift.

N.	Vor- und Zuname der Fam.-Mitgl.	Verwandtschaft	Alter	Letzter Wohnort	Bemerkung
1	Ioan Jecev	Familienhaupt	28	Larga Mare, Bessarabia	
2	Elena "	Gattin	28		
3	Vanna "	Kind	16		
4	Ghenghe "	Neffe	11		
5	Matrona "	Kind	[illegible]		
6					
7					
8					
9					
10					

Списък на членовете на семейство Жечеви, които заминават за Бразилия. Посочва се, че отиват да работят на кафеените плантации в щата Сао Пауло. Документът е подпечатан от кметството на с. Баурчи, Бесарабия. Януари, 1926 г.

Предците на анкетирания тръгват от България и Македония за Бесарабия, според думите на баба му, която говори за „София и Македония“. Заселват се в с. Исерлий, по-възрастните в семейството все споменават и други две села Главан и Ларга, вероятно заради тамошни роднини.

В Исерлий къщите са големи, просторни, с няколко стаи и дебели стени заради суровата зима. Жечеви се занимават със земеделие, отглеждат тютюн, памук и една зърнена култура, която наричат „ячмен“[172] Обработват земята с волове и коне, които се водят по браздата от човек. Жените се грижат за къщата и децата, но също помагат в полската работа, главно при прибиране на реколтата.

Изповядващи православието, селяните се събират на големи църковни празници и посещават редовно църквата.

Иван Жечев, прадядото на анкетирания, роден в Исерлий (1887 г.), е офицер от руската армия и участва в Първата световна война, както братовчедите и брат му. Раняват го на бойното поле и губи пръстите на едната ръка. Това го кара още повече да ненавижда войната. Когато напуска Бесарабия, той взима няколко медала и отличия, които доказват военните му заслуги.

Заплахата от нова война и опасенията от настъпването на комунистическия режим, както и привлекателните предложения за получаване на земя в Америка, карат семейството да емигрира, но за Бразилия не се споменава.

---

171 *Светското му име е Кристофер Кралчев.*

172 *Ячмень (рус.) – ечемик. – бел. пр.*

Анастасия, съпругата на Иван, умира при раждането на Варвара, баба на анкетирания. Така от първия си брак Иван има две дъщери: Мария и Варвара.

По-голямата Мария също тръгва за Бразилия със съпруга и децата си. Те пристигат в Рио де Жанейро и престояват на карантинния остров Флорес.

От втория си брак с Елена Михаил, гагаузка, родена в гр. Тараклия, Иван има още две дъщери Матрона и Елена, те също заминават за Бразилия заедно с Георги, племенник на Иван, чийто баща загива на фронта. Тежко е сбогуването с близките, изпълнено с болка и отчаяние, осъзнавайки, че може да не се видят повече. Тръгват от с. Ларга, където живеят, преди да заминат.

„Еврейски посредник придружава семейството до Бразилия, както съм чувал да разказват през сълзи баба и лелите ми.“

Елена Михаил, мащеха на Варвара (баба на анкетирания), както лелите му Мария и Матрона, потвърждават, че ражда дъщеря си Елена в Италия, преди да се качат на парахода. Самият анкетиран се среща веднъж с нея и си спомня разказа ѝ за проблемите, които има с гражданството, понеже Италия не желае да ѝ го даде, предвид обстоятелствата, при които е родена. Отказва и Румъния, откъдето родителите ѝ тръгват за Бразилия.

Като кандидат-емигранти Жечеви се регистрират на 09.09.1925 г., според бюлетина за вписване, издаден в с. Баурчи. През януари 1926 г. се качват от пристанището на Неапол на парахода „Guglielmo Peirce“, тръгнал от Триест на 27.01.1926 г. Предполага се, че семействата Димови, Димитрови, Рудой, Иванови, Филипови и Коралови също тръгват с този параход.

По време на пътуването прадядото Иван пита еврейския посредник защо параходът се движи на юг, вместо на север, в каквато посока хората смятат, че трябва да пътуват. Той забелязва това заради военните си и географски познания. Отговорът, който получава, е, че пасажерите ще слязат в Сантос, ще изчакат парахода да отиде до Аржентина да вземе още емигранти и след това всички ще потеглят към Северна Америка.

„Когато тръгват от Европа, ги настаняват в трюма на парахода и на малцина е позволено да стъпват на палубата. Има и други емигранти, но повечето са бесарабски българи.“ Заради лошите условия и продължителния престой в океана хората се разболяват, някои умират, а на разсъмване бурните води поглъщат увитите им в бели чаршафи тела.

Щом пристигат в Сантос, с влак заминават за пансиона за имигранти в Сао Пауло и след кратък престой се отправят към земеделско имение във вътрешността на щата Сао Пауло. Давайки си сметка, че са излъгани от еврейския посредник, те ден и нощ се разкайват за наивността си и искат да се върнат в родината. В знак на протест някои отказват да се хранят. Намират се и такива, които още се надяват, че пътуване към Северна Америка може да се осъществи. Но реалността е друга, раздават им различни сечива и ги пращат да разчистват терени от прилежащата към имението тропическа гора.

Така Жечеви остават и в продължение на няколко години работят на различни места в щата Сао Пауло. „Знам, че са били изполичари и са подписвали договори за по няколко години, но техният процент е бил толкова малък, че едва се изхранвали. А в края на договора, ако имали задължения към магазина в имението, плащали с допълнително отработени дни.“

Заради лошите условия и трудно оцеляване много семейства бягат от плантациите и отиват в Сао Пауло. Някои намират работа и със спечелените пари се връщат в Европа, други се обединяват в колонии и работят на изполица, докато успяват да купят своя земя.

Голямата концентрация на земляци в Сао Пауло се съсредоточава в кварталите „Вила Алпина“, „Вила Бела“, „Вила Пруденте“, „Вила Зелина“ и сателитния на Сао Пауло град Сао Каетано до Сул. Те се събират в салона на литовското сдружение във „Вила Бела“ и там провеждат своите празници и тържества, едно от които е известно като празника на бабите (Бабинден). Освен това семействата постоянно си гостуват. „Когато бях малък, ходех през седмицата с мама и баба на гости у техни приятелски семейства. Бесарабските заселници обаче се ограничаваха във взаимоотношения помежду им и това им пречеше да контактуват с другите националности. Постепенно в търсене на работа и необходимостта да се справят с живота в големия град общността започна да се разпръсква. Още нещо, което смятам, че допринесе за това: българският народ е много религиозен, но нямаше своя църква, както гърците, руснаците, украинците, арменците, макар че много от тях съдействаха за изграждането на руските православни храмове в Бразилия. Все пак техните религиозни обичаи се разграничават от руските и смятам, че впоследствие това накара някои от тях да се ориентират към католицизма, който преобладава тук, или към евангелските църкви. И като стана дума за религия, колкото и странно да звучи, аз съм първият и единствен православен свещеник, син на българин, без българско църковно представителство в Бразилия.“

Дъщерята от първия брак на Иван Жечев – Варвара, се омъжва за Атанас Кралчев. След като пребивават в различни колонии, те идват в гр. Сао Пауло с петте си деца. Атанас намира работа във фабриките на близкия град Сао Каетано ду Сул.

За съжаление семейството е сполетяно от голямо нещастие. Иван Жечев умира при много странни обстоятелства. Намират го мъртъв с прободна рана в корема, а медалите му откраднати, макар и добре скрити, според дъщеря му Варвара. След злощастната му смърт, семейството се разпръсква на различни места в щата Сао Пауло. Губят връзка и с племенника Георги, който отива да живее в района на гр. Рибейрао Прето.

Възможно е Жечеви да имат роднини в Молдова, но контакти с тях не се осъществяват. В семейството на анкетирания има шест души, които говорят и пишат на български език, а той и други негови роднини имат желание да го научат. Ето коя песен помни от своите родители отец Крѝстос:

„Pena pirêna ricàta,
Peno, biàula peno
Na ricàta put varabàta,
Peno biàula peno.

Udoli ida trina turtsi
Peno biàula peno,
Na ricàta put varbàta
Peno biàula peno...“

„Пена пире на риката,
Пено, бяла Пено,
На риката, пут върбата,
Пено, бяла Пено.
Удоли идат трима турци,
Пено, бяла Пено,
На риката, пут върбата,
Пено, бяла Пено…“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЖЕЧЕВ

ИВАН
ЖЕЧЕВ
р.1887
АНАСТАСИЯ
първи брак

ВАРВАРА ЖЕЧЕВА	МАРИЯ Ж.	МАТРОНА	ЕЛЕНА	БАЗИЛИО
р.1910	р. 1903	ЖЕЧЕВА	ЖЕЧЕВА	ЖЕЧЕВ
АТАНАС	ГЕОРГИ	р.1922	р.1925	
КРАЛЧЕВ	ДИМОВ			
	р.1904			

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАЙРЯК

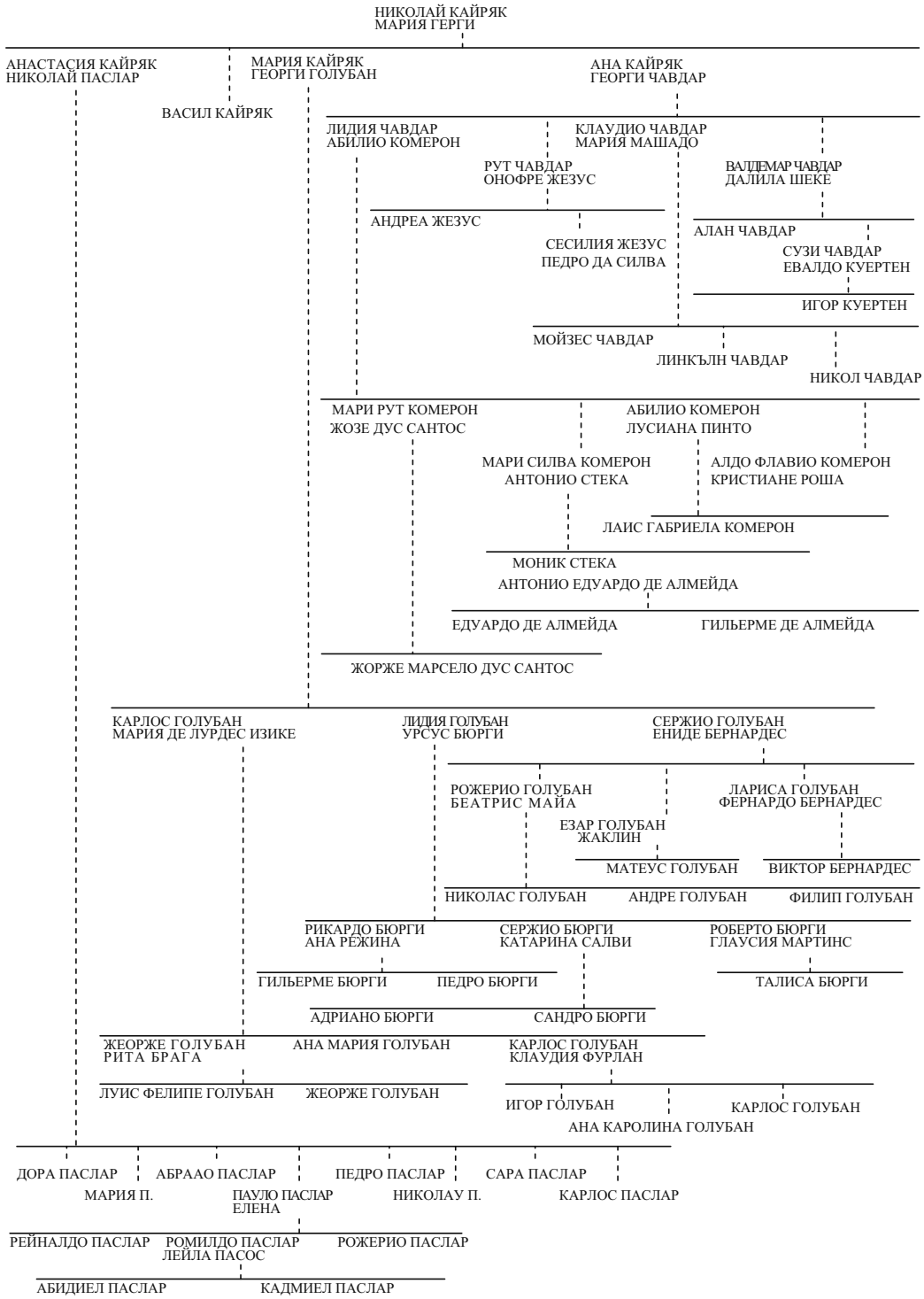

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАЙРЯК

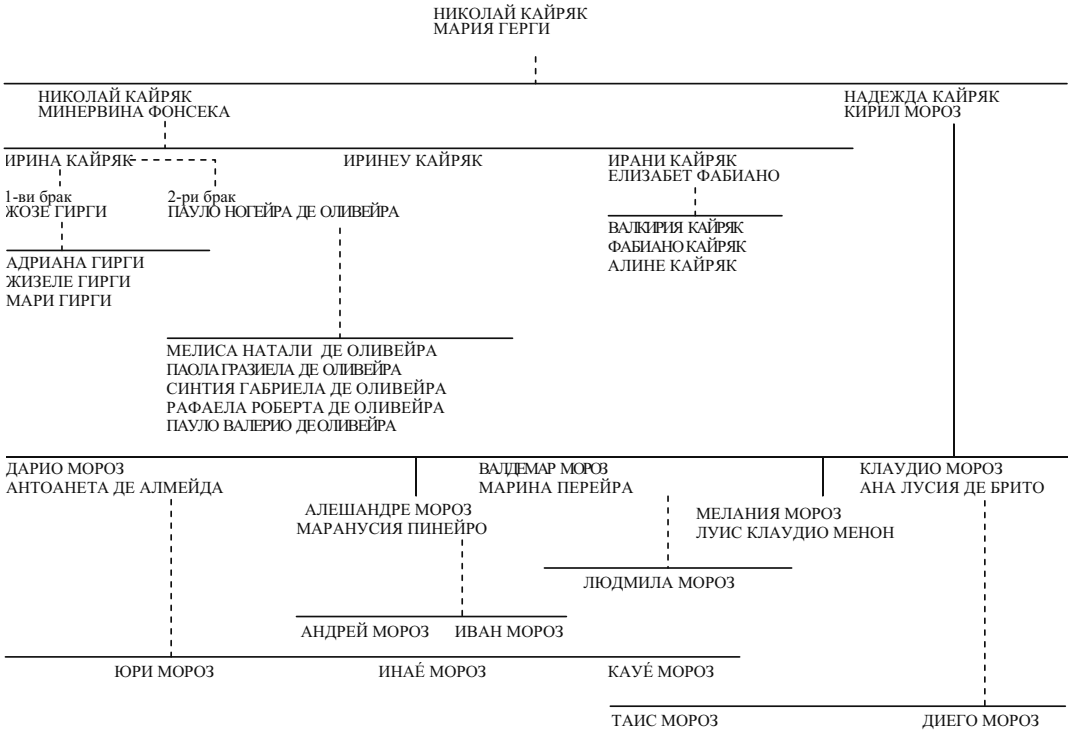

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КАРА (KARA, CARA)

АНКЕТИРАНИ: ЛИДИЯ РОДРИГЕС, *бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 23.07.1934 г., домакиня, омъжена за Артур Хес, живеят в гр. Пиедаде, щата Сао Пауло.* ***ПАУЛО РОБЕРТО ГУАДЗЕЛИ****, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 29.09.1962 г., адвокат, несемеен, живее в гр. Пиедаде, щата Сао Пауло.* ***КАТАРИНА ПАСЛАР,*** *бразилка, дъщеря на бесарабски заселници, преподавателка по английски език, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 01.05.2006 г.*

В Бесарабия семейство Кара се състои от Сава Кара, женен за Прасковия Иванова, дъщеря на Иван и Ивана Иванови. Двамата имат четири деца: Мария, Ивана, Иван и Тодора (в Бразилия Теодора), родени в Тараклия. Сава участва в Първата световна война, умира преди семейството да тръгне за Бразилия.

След като овдовява, още в Бесарабия, Прасковия сключва втори брак с Георги. Когато тръгват за Бразилия, децата ѝ Мария, Ивана, Иван и Тодора са съответно на 15, 12, 10 и 8 години. От Кишинев семейството се качва на влак и стига до Генуа, Италия. Оттам с парахода „Conte Verde“, пристигат в Бразилия през 1926 г. На пристанището в Сантос Кара и други семейства на бесарабски заселници са оставени да чакат четири дни при мизерни условия и липса на храна, докато заминат за кафеена плантация близо до гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло.

След плантацията работят по изграждане на водопровод в района на гр. Можи дас Крузес. Работата е тежка, особено за жените, включително за Мария Кара, която цял ден с кирка в ръка работи на изкопите. По това време тя се омъжва за Жозе Иносенсио Родригес, бригадир на строежа, който „заплашва“ да уволни българите, ако не му дадат Мария за жена.

Теодора Кара, Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, 1934 г.

Когато приключва работата по водопровода, останалите членове на семейство Кара отиват в Рио де Жанейро. По това време в града върлува жълта треска, всички се заразяват, а Прасковия Кара умира. Изправени пред това нещастие, Ивана, Иван и пастрокът Георги решават да се върнат в родината. В Бразилия остава омъжената Мария, която взима при себе си малката Теодора, тогава на 9 години. В Бесарабия Георги успява да възвърне собствеността, която оставя.

През 1935 г., когато Теодора е на 17 г., тя се омъжва в гр. Можи дас Крузес за Иван Паслар (син).

Сестра ѝ Мария Кара има седем деца и се труди неуморно, за да ги отгледа. Семейството се мести на различни места, накрая се установява в община Пиедаде, взима земя под наем и започва да се занимава със земеделие. Съпругът Жозе Иносенте Родригес се грижи за насажденията, а

Мария с каруца и едно конче кара продукцията в града. Става много известна, всички познават зарзаватчийката Мария, която макар и неука, има търговски нюх, справя се и със сметките.

Мария (Кара) Родригес и Жозе Родригес с децата си от ляво на дясно: Лидия, Олга, Мария, Елза, Валтер и Венансио. Пиедаде, щата Сао Пауло, 1940 г.

След време пред семейството се появява възможност да закупи стопанство в същата община Пиедаде. Жозе вижда, че имотът е добър, но струва 12 000 реала, а той има само 3000. Тогава Мария му казва: „През всичките тези години спестявах и сега имам точно нужните 9000 реала.“ Така благодарение на пестеливостта на Мария купуват стопанството.

Сестрите Мария и Теодора[173], заедно с техните съпрузи се трудят всеотдайно, търпят много лишения и несгоди, но излизат победителки, а когато идва време за заслужена почивка, се радват на спокойни старини, заобиколени от деца и внуци.

[173] *Теодора Кара, по мъж Паслар, живя до 100 години, почина през 2018 г. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАРА

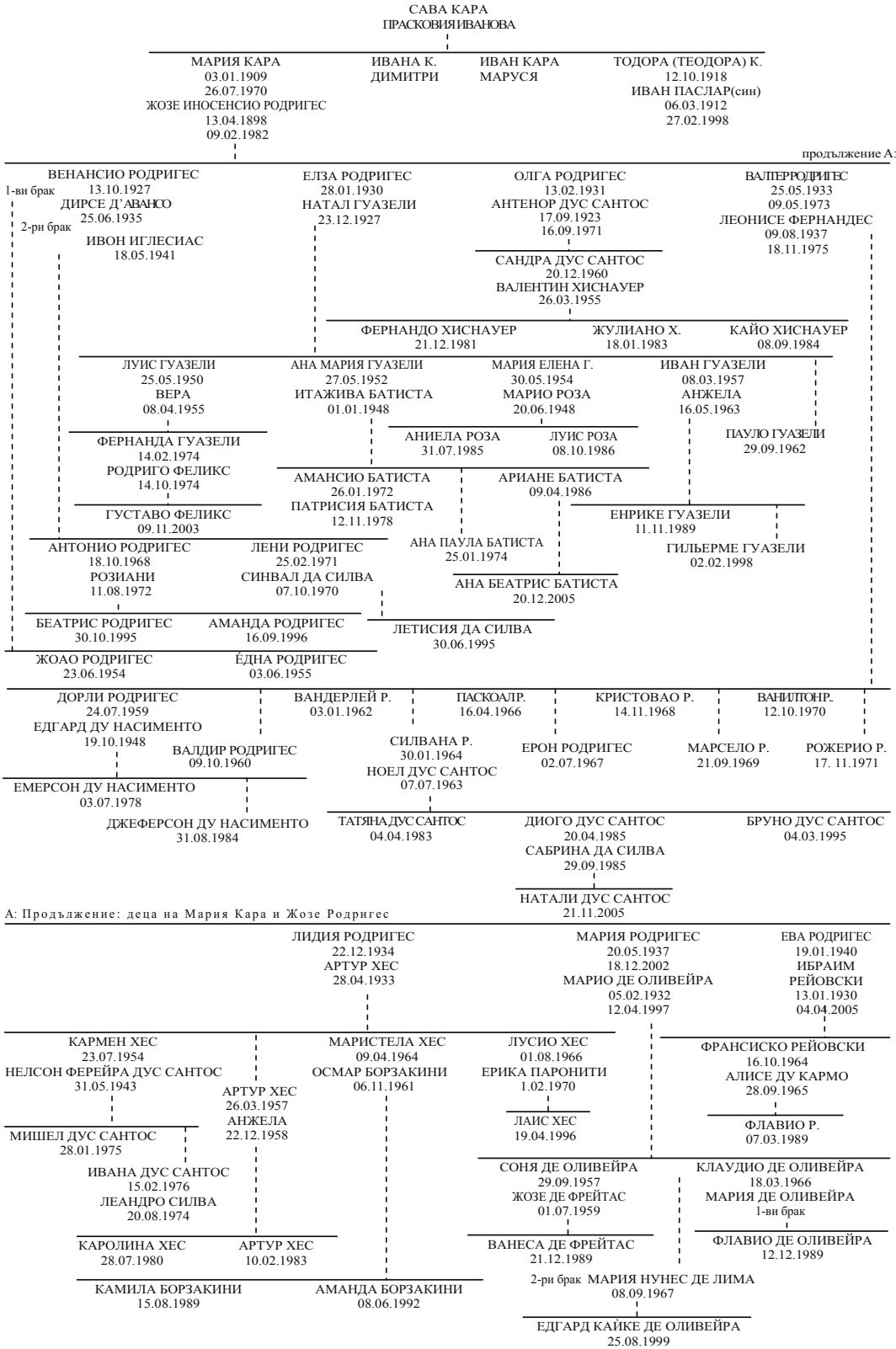

ФАМИЛИЯ КАВЛАК (1) (KAVLAK, CAVLAK, KAVLAKOV)

АНКЕТИРАНИ: ЕЛЕНА ДЕЛИК[174]*, бесарабска заселничка, родена на 25.04.1919 в с. Гюлмян, Бесарабия, домакиня, омъжена за Димитър Кавлак (починал), живее в гр. Луселия, щата Сао Пауло.* ***ЖОРЖЕ КАВЛАК,*** *бразилец, син на бесарабски заселници, роден на 30.01.1940 г., служител в „Пощи и съобщения“ (пенсионер), женен за Шърли Запароли, живеят в гр. Луселия, щата Сао Пауло, устни сведения от 22.10.2005 г.*

Константин Кавлак, участник в Първата световна война. Тараклия, 1914/1917 г

Константин и Мария (Кара) Кавлак, дядо и баба на анкетирания Жорже Кавлак, са от гр. Тараклия, Бесарабия. Те притежават къща и няколко хектара земя извън града, отглеждат предимно жито и грозде. Семейството живее добре, посещава руската православна църква, имат един син, който се казва Димитър.

След анексирането на Бесарабия от Румъния в края на Първата световна война животът става труден, защото румънските жандарми подлагат на тормоз и грабеж населението. Така една от причините за емиграцията е наложеният от румънците политически режим. Освен това хората чуват, че Бразилия има нужда от работна ръка, а пропагандата разгласява, че животът там е много по-хубав, земята богата и плодородна. Всичко това кара хората, включително Кавлак, да заминат за Бразилия през 1926 г.

Разрешението за пътуване и издаването на паспорти зависят от състава на семейството, което трябва да има определен брой хора, годни за работа.

В Бесарабия остават Юлиан и Илия Кавлак, братя на Константин, който тръгва със семейството си за Букурещ и след като получават разрешение да емигрират, с други бесарабски семейства преминават през Европа и се качват на параход, най-вероятно в Италия. Те имат възможност да заминат за САЩ или за Бразилия, но научават, че в Бразилия климатът е по-топъл, затова избират втория вариант.

[174] *Елена Кавлак почина на 21.01.2006 г., три месеца след като даде устни сведения на автора.*

След 21 дни, в началото на 1926 г., акостират на бразилския бряг. Оттам ги откарват в земеделското имение „Моро Агудо“, община Бродовски“, щата Сао Пауло.

Синът Димитър Кавлак се жени за анкетираната Елена Делик. Раждат им се шест деца: Базилио, Жорже, Освалдо, Мария, Антонио и Йоана.

Бащата Константин Делик купува 5 алкейре земя в колония „Бализа“, където вече има техни сънародници. Докато я разчистват, се сблъскват с големи трудности, защото непрекъснато са изправени пред опасността да попаднат на диви животни и отровни змии. След като я култивират, отглеждат ориз, боб, царевица, а по-късно памук и мента.

През 1940 г. в „Бализа“ се ражда анкетираният Жорже Кавлак.

Ето как описва живота в колонията неговата майка Елена в интервю от 2004 г., дадено на журналиста Жозе Карлос Далтозо: „Най-хубавите ми спомени са от селските празници, когато и жените имаха възможност да се повеселят, защото мъжете, макар да работеха от сутрин до вечер на полето, все пак ходеха на футболни мачове в неделя, играеха карти, пиеха, пътуваха до гр. Мартинополис да купуват провизии, да продават прасета, пилета и т.н. За разлика от тях жените прекарваха по-голяма част от живота си затворени вкъщи, занимаваха се с домакинска работа, отглеждаха децата, шиеха, бродираха. Танците и религиозни церемонии бяха единствените възможности за откъсване от ежедневието.“

Дона Елена си спомня за следните земляци, които също купуват земя в „Бализа“: Стефан Палей (възможно Палий)[175] Трухчев, Бризнюк, Симеон Попик, Димитър Бахчиваджи, Николай Узун, Георги Делик, Иван Харламб (вероятно Хараламбов), Васил Грек, Атанас Тишик, Йеремия Последник, Георги Мелник, Георги Пушков, Васил Кирков и Иван Беров. Дмитрий Палей дарява част от земята си за построяване на баптистка църква. Руската православна църква няма храм и когато свещеникът идва веднъж в годината, провежда богослуженията в дома на Йеремия Последник.

Между 1939 и 1968 г. в отдела за чужденци на полицейското управление в община Мартинополис, където се намира колонията „Бализа“, са регистрирани следните имена: Иван Коноченко, Георги Балжик, Лука Шевченко, Петър Мутафчи, Михаил Мелник, Алексей Ф. Звегенцов, Алексей Завацки, Григорий Павлюк, Николай Ткаченко, Дмитрий Вазняк, Георги Пушков, Васил Беров, Васил Тодоров и Димитър Замфиров.

Авторът Жорже Косиков и журналистът Маркос Вазняк (вляво) по време на интервюто с Жорже Кавлак. Гр. Луселия, щата Сао Пауло, 22.10.2005 г.

Според публикации в пресата на гр. Луселия[176], семейство Кавлак се ползва с голям престиж като на един от неговите представители е кръстен булевард в града, става дума за Димитър Кавлак, който приживе е съветник и председател на Общинския съвет на Луселия, също така активен член на масонската ложа заедно със сънародника си Давид Банков.

[175] *Бежанец от Русия, за когото говорели, че при пристигането в Бразилия обявил жена си за сестра и се оженил за друга.*

[176] *Информация от Маркос Вазняк, изпратена до автора на 23.09.2005 г.*

През 1964 г. анкетираният Жорже Кавлак сключва брак с Шърли Запароли в гр. Луселия, раждат им се двама сина: Рурик и Юри.

Кавлак получават писма от Бесарабия, в едно от тях, подписано от Николай Кавлак (роден 1939 г.), той разпитва за децата и внуците на Димитър Кавлак, с когото води кореспонденция през 1960 г. По негова информация семейство Кавлак напуска България и заминава за Бесарабия през 1835 г., съгласно съществуващ документ, и фамилното име всъщност е Кавлаков.

Роднината от Бесарабия съобщава също, че през 1924–1926 г. дядо му Юлиан идва по договор в Бразилия, придружен от жена си и четири деца, от които оцелява само едно. След тежката загуба жена му убеждава Юлиан да се върнат в Бесарабия и това става през 1928 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КАВЛАК (КАВЛАКОВИ)

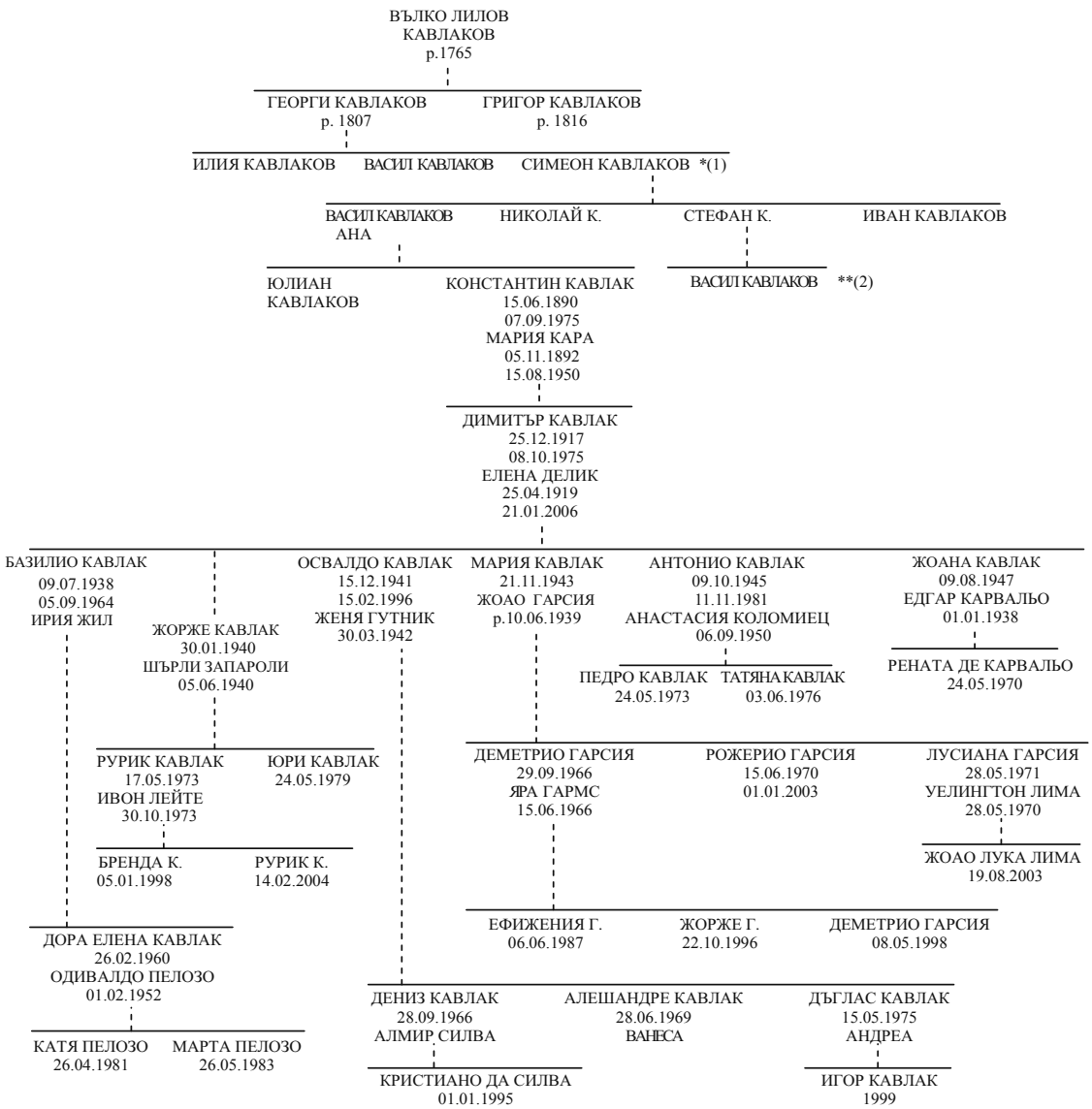

* (1) Представители на семейството, които напускат България в посока Бесарабия през 1835 г.

** (2) Кавлакови заминават за Бразилия през 1929 г.

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КАВЛАК (2) (KAVLAK, CAVLAK)

***АНКЕТИРАН: НИКОЛАЙ КАВЛАК**, бесарабски българин, роден през 1939 г., инженер-механик, семеен, живее в гр. Тараклия, Молдова. Писмени сведения от 03.11.2005 г.*

Семейството на Николай Кавлак. Тараклия, 70-те години на 20. век

Семейството на Юлиан Кавлак живее в гр. Тараклия, Бесарабия с четирите си деца. Те пристигат в Бразилия през 1926 година. Случва се така, че през първите две години от престоя три от децата умират и това кара семейството да се върне в родината.

Като отговорен човек, Юлиан изпълнява условията по трудовия договор, изплаща задълженията си към собственика на кафеената плантация и чак тогава удовлетворява желанието на жена си да се върнат в Европа.

Юлиан отива да работи във въгледобивна мина. В следващите години синът му Иван се жени, но през 1945 г. напуска дома си, оставяйки жена и четири деца. По-късно разбират, че е починал в Сибир през 1980 г.

В две последователни години (1946 и 1947) има голяма суша и реколтата пропада. В този период Юлиан напусна редиците на Съветската армия и се връща инвалид у дома, като на практика спасява от гладна смърт останалите членове на семейството.

На Юлиан и снаха му е трудно да отглеждат изоставените деца. Въпреки това те ходят на училище, порастват, отбиват военна служба в Съветската армия, създават семейства и деца. Успяват да се сдобият със свои домове и поддържат умерен жизнен стандарт. Анкетираният се дипломира като инженер-механик, през 1967 г. сключва брак с Катя, с която имат три деца. Те вече са семейни и към момента имат по една дъщеря. Съпругата Катя е депутат в парламента на Република Молдова за периода 2004–2009 г. Дъщеря им Людмила е студентка и трябва да се дипломира през 2006 г.

От контакти със семейство, в което съпругата е бразилка и живее в Тараклия, анкетираният знае много за Бразилия и следи новините за тази страна, особено що се отнася до футбола.

Той отправя най-добрите си пожелания за успех на целия бразилски народ и нека всички знаят, че в Молдова има много почитатели на тази страна.

Голямата мечта на Николай Кавлак е да се срещне с наследниците на своите роднини, заминали за Бразилия в началото на 20. век.

ФАМИЛИЯ КИНЧЕВИ (КЪНЧЕВИ) (KINTSCHEV, KINTCHEV)

***АНКЕТИРАН: ЖОАО (ИВАН) КИНЧЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 05.04.1931 г., търговец, собственик на животновъдна ферма, женен за Лауринда де Соуза, живеят в гр. Фатима ду Сул, щата Мато Гросо ду Сул. Писмени сведения от 28.06.2006 г.*

Кънчеви са от Карапча[177], село в България. През 1822 г. Васил и брат му Николай бягат със семействата си от турците, както много други българи. Не е известно дали в България остават техни роднини. Отправят се към Бесарабия, по онова време руска провинция.

„Искам да поясня, че в България фамилното ни име е било Кънев, но в Бесарабия русначите го променят на Кинчев."

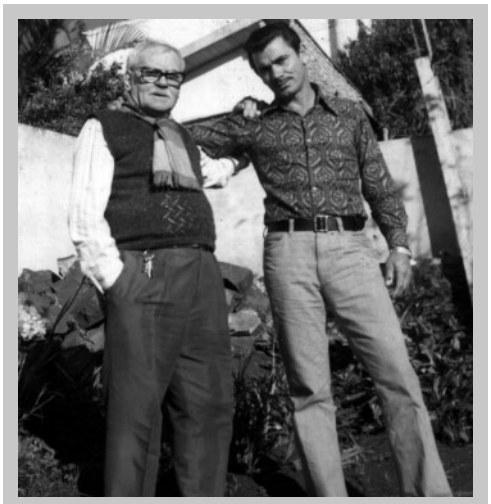

Стефан Кинчев и Жоао Кинчев, внук на брат му Николай, гр. Фатима ду Сул, щата Мато Гросо ду Сул, 1960 г.

През една мразовита зима Михаил, син на Васил, е затрупан от снежна виелица. Намират го след три дни, благодарение на вярното му куче Караман, което отвежда търсещите го до него. Веднага откарват почти замръзналия Михаил до най-близкото село Карамарин. Макар че го спасяват, той развива тежка пневмония, което му коства живота. Негови деца са: Николай (дядо на анкетирания), Тодор, Иван, Стефан, Стефания, Елена, Христина, София, Мария и Дона.

След анексирането на Бесарабия през 1918 г. Румъния налага тежки данъци върху произведеното от земеделските стопани. Независимо че земите са тяхна собственост, реколтата е несправедливо присвоявана от румънците. Когато се връща от фронта, Стефан Михаилович Кинчев (брат на дядото на анкетирания), се сблъска с тази действителност. Постепенно у него се заражда идеята как да се справят с това положение. През 1925 г. той събира съселяните си и споделя своя план – възприет от едни с надежда, от други отхвърлен напълно. Думите на Стефан са категорични: „Бесарабия, която винаги е процъфтявала, сега се намира в извънредно положение. Ние трябва да потърсим спасение в Новия свят, в Америка. Нека да направим това, което направиха нашите деди! Те напуснаха България и дойдоха тук, заселиха се и създадоха своите домове. Ние заобичахме тази земя, защото се чувствахме свободни до избухването на войната, която донесе само нещастия, след това дойдоха потисниците.

Преди имахме един началник на полицията за 28 села, мнозина дори не го познаваха, а сега всяко село е в ръцете на 28 жандарми. Това е положението при новите палачи и тирани! Все още сме млади, можем да изградим живота си наново. Ако останем тук, все повече ще се превръщаме в роби на румънците! Нека потърсим

[177] *Сега с. Маломир, община Ямбол. – Бел. пр.*

нова родина заради благополучието на семействата и бъдещето на децата ни!

За нас вече няма да има мир и спокойствие. Ще дойде друга война, по-страшна от преживяната сега. Да не се бавим, да отидем по-далеч от наближаващия пореден военен конфликт. Ако отложим решението сега, после няма къде да отидем! В отговор се чуват ентусиазирани гласове:

Семейство Кинчеви. Колония „Фейтисейро“, щата Сао Пауло, 01.01.1956 г.

– Точно така! По-скоро да тръгваме!

Събранията продължават и хората все повече започват да се убеждават, че най-доброто решение е да заминат, колкото се може по-далеч, за да се спасят от румънския гнет.“

Ентусиазиран от своите съселяни, Стефан Михайлович се заема да подготвя нужните документи. Продава имотите си и в края на декември 1925 г. тръгва със семейството си и родителите на анкетирания за Бразилия. Първо минават през Букурещ да получат паспорти, после продължават към Берлин и пристанището на Бремен. Там дъщерята на Стефан се разболява и постъпва в болница. Стефан разказва през сълзи:

– Горката! Тя плачеше, протягаше малките си ръчички и ни молеше:

– Татко! Мамо! Не ме оставяйте сама!

Не се знае по каква причина пътуването, насрочено за същия ден, се отлага и всички прекарват нощта в салона на морската компания „Missler“. Семейство Кинчеви е в пълна агония, майката и съпругата на Стефан плачат и настояват да потърсят болницата, в която е Дунечка. Излизат и разпитват по улицата, Стефан знае няколко думи на немски, и успяват да я намерят. Оказва се, че Дунечка вече не е между живите.

Така за последен път Стефан вижда своята красива, русокоса дъщеричка. Пустота и вина се загнездват в душата му и го карат да възкликне от болка:

– Господи, как да се разделя с това дете! Лудостта да емигрираме ни донесе това нещастие!“

Но започналото пътуване трябва да продължи и понеже на парахода „Madrid“ няма достатъчно място, някои семейства от Хасан-Батър се качват на „Serra Morena“. Между двата плавателни съда обаче има разлика. „Serra Morena“, където се качват родителите на анкетирания, осигурява много по-добри условия, не липсват и развлечения, като вечеринки с песни и танци. Но емигрантите не са щастливи, „имат усещането, че са животни, които откарват нанякъде, без да знаят какво ги очаква“.

Още едно притеснение спохожда Стефан Михайлович. Щом семейството се качва на парахода „Madrid“, той забелязва, че синът му не изглежда добре. Завежда го при корабния лекар, който го преглежда и веднага го изолира с майка му, защото забелязва симптоми на холера, проявяващи и при други деца на парахода. Едно се-

мейство губи последователно и шестте си деца, това довежда бащата до пълно отчаяние и той се самоубива.

Madrid“ е препълнен с хора, натъпкани в трюмовете като сардели. Въпреки болестта, много отслабнал и блед, Стьопашка издържа пътуване и след 21 дни, параходът акостира на пристанището в Рио де Жанейро. Здравните власти установяват, че той все още е болен, но в болниците на града липсват свободни легла, затова го пращат с майка му в гр. Сантос. Другите членове на семейството: Стефан, майка му и дъщеря му Мария изкарват карантинния период на Иля дас Флорес, след това с влак се придвижват до гр. Сао Пауло. Настаняват ги за няколко дни в пансиона за имигранти, после с още дванайсет български семейства заминават за района Алта Сорокабана и слизат на малката гара Ларанжа досе. Всъщност на тази гара откачат техния вагон от влаковата композиция, в който пътуват 72-ма души.

Дъскорезницата на Жоао Кинчев, гр. Висентина, щата Мато Гросо ду Сул, 1959 г.

Пристигат късно вечерта, уморени и задушаващи се от жега, но гората наоколо им харесва. Същата нощ в една барака майката на анкетирания ражда сестра му Елена.

На следващия ден собственикът на имението настанява жените и децата под навес до жп гарата, а мъжете отиват да разчистват една поляна на 5 км навътре в гората. След пет дни цялата група натоварва багажа на каруци и се настанява буквално насред гората, а жените ден и нощ плачат, страхувайки се от зверове.

От имението пристигат провизии – ориз, боб, брашно от маниока и кафе, непознато за новодошлите, което те взимат за боб. Опитват се да го сварят, но колкото повече го варят, толкова по-бели стават зърната, а чорбата по-горчива. Отиват при администратора и му казват, че този „боб“ не може да се свари, освен това сред донесените продукти няма пшенично брашно. Дори спират работа и пращат Иван Кинчев, баща на анкетирания, да отиде в Сао Пауло и да се оплаче от името на всички, че плантаторът не им осигурява пшенично брашно, а „българите не могат да живеят без хляб“.

Администрацията на пансиона за имигранти приема оплакването, но когато Иван се връща на другия ден, намира първородния си син Николай, на 4 г., с много висока температура. Тя е предизвикана от инфекция след отстраняване на паразитна муха от рамото му. Резултатът е фатален – детето умира от тетанус.

Групата заселници приключва обезлесяването на определената площ от тропиче-

ската гора и всяко семейство поема по своя път. Много от тях заминават за гр. Сао Пауло, други за района на Санто Анастасио, във вътрешността на щата, където, на 30 км от града, купуват земя на дългосрочно изплащане. С много труд, усилия и саможертва отново се захващат да разчистват и култивират земята и така на новото място се оформя колония. Първо се заселва Иван Кинчев, баща на анкетирания, след това идва неговият шурей Иван Атанасов, последвани от Васил Атанасов, Димитър Дафински, Тодор Ганев, Иван Демиров, Димитър Димитров, Васил Дурлев и Николай Кинчев (дядо по бащина линия на анкетирания), който подсилва семейните финанси с малко пари, донесени от Бесарабия. По-късно пристигат още десет бесарабски семейства, чиито имена анкетираният не помни. В колонията, позната като „Фейтисейро“, се настаняват също руснаци, литовци, поляци и португалци, общо близо седемдесет семейства.

Семейството на анкетирания създава стопанство на площ от 15 алкейре, допълнително отваря дъскорезница. То има четирима синове Жоао, Базилио, Николау и Стефано и три дъщери: Елена, Мария и Олга. След време то напуска колонията и заминава за гр. Висентина, тогава щата Мато Гросо, отваря дъскорезница и до 1980 г. се занимава с търговия на дървен материал. След това анкетираният Жоао Кинчев се установява със семейството си в гр. Фатима ду Сул, щата Мато Гросо ду Сул, започва да търгува с петрол, разполага и с просторни пасища за отглеждане на добитък.

Жоао Кинчев и Иван Асамов, гр. Бургас, България, 15.08.1988 г.

Сестрите му Елена и Мария живеят в гр. Сао Пауло, Олга в гр. Лондрина, щата Паранà, братята му Базилио и Стефано също живеят в щата Мато Гросо ду Сул, само че в гр. Висентина. Родителите им Иван и Мария Кинчеви си отиват от този свят през 1982 и 1984 г.

Стефан Михайлович Кинчев, брат на дядото на анкетирания, умира през 1988 г. в гр. Корнелио Прокопио, щата Паранà, където написва книгата си: "Terras da Bessarábia (Danubiana). Estranhas idéias de ummoço. Crônica da terra natal."[178]

Стефан Михайлович постоянно насърчава анкетирания да пътува и той пет пъти посещава Европа, като открива и се запознава с роднини от България, Украйна, Кишинев и Москва.

Жоао Кинчев и съпругата му Лауринда де Соуза Кинчев имат 11 деца: Маруся, Маркос, Маели, Мауро, Мариза, Мейре, Мара, Мерсия, Марсиане, Жоао и Катюша.

Анкетираният има трима братовчеди в Европа: Атанас Димитров живее в квартала „Златен рог“ на гр. Ямбол, България, а Елена Димитрова и Васил Димитров в гр. Измаил, Украйна.

През 2005 г. сестрата на Стефан Михайлович Кинчев – Мария, омъжена за Марко Рашков, навърши 98 години. Тя живее с децата си Надя Рашков и Иван Рашков, съответно на 76 и 73 години. Едуардо Сезар Рашков е син на Иван, по професия журналист.

[178] *„Земите на Дунавска Бесарабия. Странната идея на един момък. Летопис на родната земя“. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КИНЧЕВИ

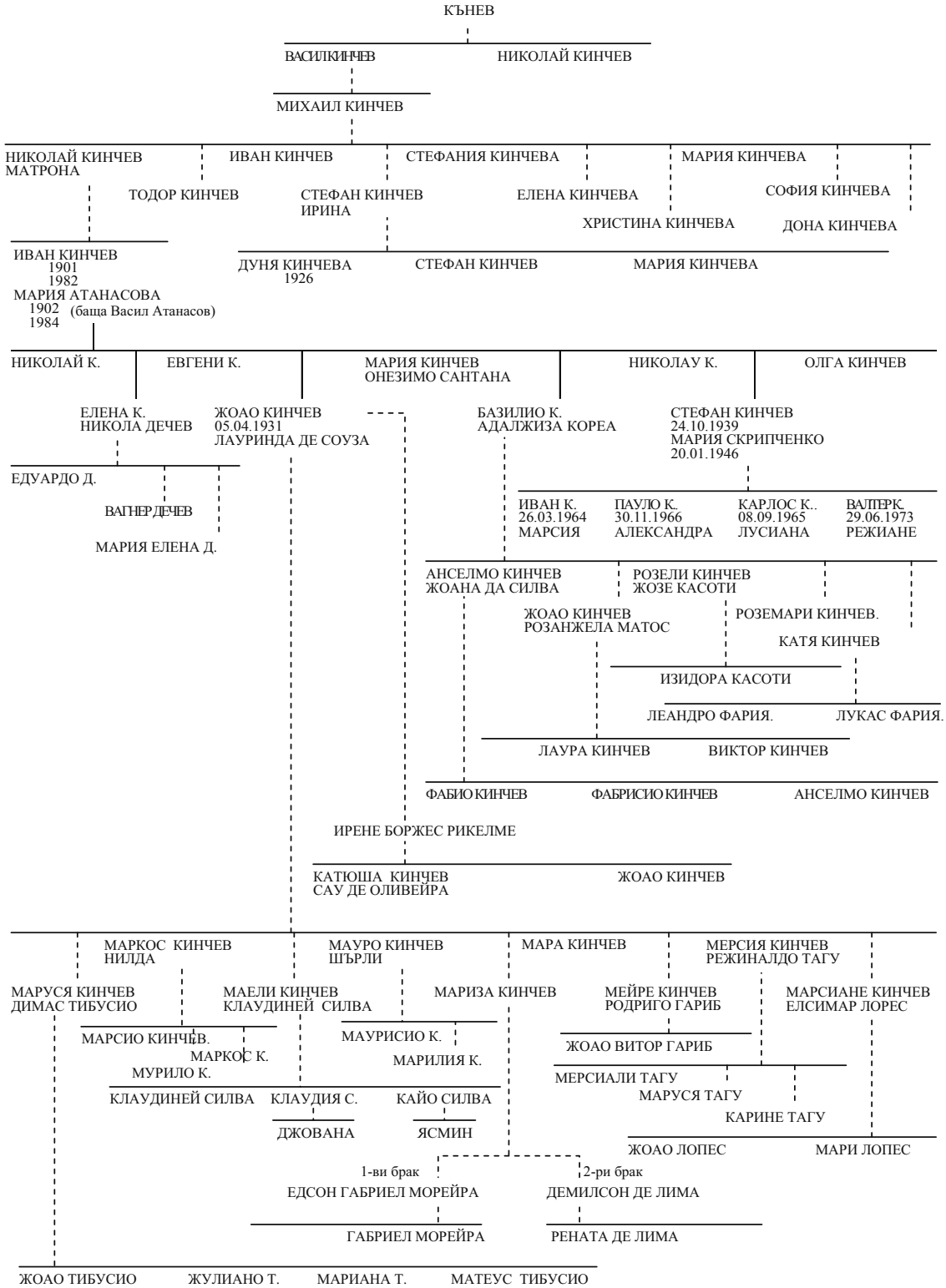

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ КИОРОГЛО (KIOROGLO)

***АНКЕТИРАН: СЕРГЕЙ КИОРОГЛО**, потомък на гагаузи, роден на 30.09.1972 г., несемеен, доставчик на мрамор и гранит, живее в гр. Ванкувър, САЩ. Писмени сведения от 15.12.2005 г., допълнени на 10.11.2006 г.*

Константин Киорогло (правият вдясно). Бесарабия, 1915 г.

Семейство Киорогло.

В началото на 20. век роднините на анкетирания живеят в град Чадър-Лунга, Бесарабия. Всички се занимават със земеделие, отглеждат царевица, слънчоглед и други зърнени култури, както и грозде. Животът на семейството не е лек, цял ден се трудят на полето, но вечер всички се събират и се радват на времето, когато са заедно.

Дядо Константин Киорогло служи в руската армия и участва в Първата световна война (1914–1918). Връща се от фронта жив и здрав и отново се захваща със земеделска работа. По това време се жени за сестрата на свой боен другар – шестнадесетгодишната Мария Йовчу от с. Гайдар.

През 1926 г. Константин решава да замине за Бразилия, заради обещанията за земя и по-добър живот. С него тръгват родителите му Константин Иванович Киорогло и Матрона Дмитриевна Киоглогло, както и братята му Николай, Иван, Атанас и Антон.

„Моят дядо Константин идва със съпругата си Мария (Матрона) и децата Георги (5 г.) и Елена (2 г.). Вероятно се качват на параход в Италия или Германия. Пристигат в Бразилия и ги отвеждат в пансиона за имигранти в Сао Пауло. Там разбират, че щедрите обещания няма да бъдат изпълнени, затова с останалите имигранти се вдигат на бунт и отказват да работят на плантациите, където цари полуробски режим. За да потушат недоволството, властите ги откарват на Иля дус Поркос. Подслонят се в полуразрушения затвор на острова, където умират много хора, предимно деца, от скарлатина, диария, недохранване.

Сред регистрираните смъртни случаи има Керогло и Киарогло, които може да са

от семейството, но правилното изписване на фамилията е Киорогло:

1 – Матрона Керогло, на 7 дни, родена на Иля дус Поркос, дъщеря на Люба и Никола Керогло, починала заради липса на медицинска помощ (9 май 1926 г.);

2 – Матрона Керогло на 2 г., дъщеря на Домника и Георги Керогло, починала от скарлатина (15 май 1926 г.);

3 – Фьодор Киорогло, мъртвороден на Иля дус Поркос, син на Мария и Иван Киорогло, преждевременно раждане (4 юни 1926 г.);

4 – Елена Киарогло, на 2 г., дъщеря на Матрона и Константин Киарогло, починала от скарлатина (20 май 1926 г.) и

5 – Георги Керогло, 5 г. син на Матрона и Константин Керогло, починал от коклюш.

Анкетираният отбелязва, че при последните два смъртни случаи правилното изписване на фамилното име е Киорогло, защото Елена и Георги всъщност са сестра и брат на неговия баща.

След този много тъжен епизод от неговия живот семейство Киорогло се установява в щата Сао Пауло. Остава в Бразилия 2-3 години, като работи на строежа на жп линии. Матрона Киорогло работи като готвачка на работниците, а Антон, най-малкият брат на Константин, разнася вода.

Между 1928 и 1929 г. всички се връщат в Молдова, бившата им родна Бесарабия, но намират страната все още под властта на румънците и животът им се оказва много по-различен от този, който очакват.

Парите, които Константин и Матрона донасят от Бразилия, са иззети на границата, родините не връщат земята, която им оставят да стопанисват, освен това намирането на работа се оказва доста трудно. В Молдова се раждат Иван Константинович и Прасковия Константиновна, съответно баща и леля на анкетирания.

През април 1953 г. Иван се жени за Любов Михайловна Кулева. Раждат им се 10 деца: Александра, Василий, Пьотр, Михаил, Мария, Владимир, Нина, Раиса, Сергей и Иван. В гр. Чадър-Лунга Иван работи в мелница като механик, а Любов във фабрика за килими. През 1992 г. дъщеря им Нина се премества във Ванкувър, щата Вашингтон, САЩ, с децата и съпруга си Абел Голишевский. След това тя кани своите братя и сестри да живеят в тази страна. През декември, същата година, тръгват Владимир Иванович, съпругата му Алена Михайловна и синът Вадим.

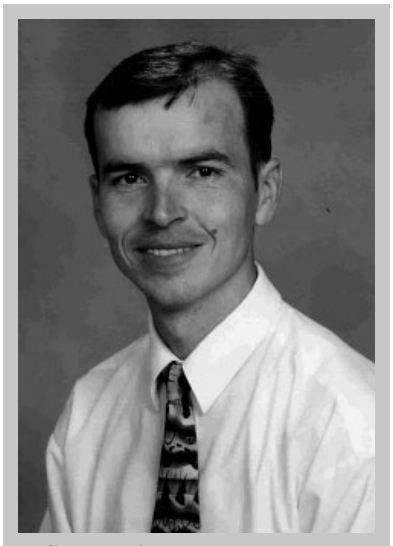

Сергей Киорогло. Ванкувър, САЩ, 2005 г.

През юли 1998 г. заминават Раиса Ивановна и Георгий Георгиевич Мош с децата си: Татяна, Николай и Алина. Месец по-късно Василий Иванович и Мария Георгиевна и децата им: Борис и Галина, както и Пьотр Иванович и Любов Ивановна и децата им: Юлия, Вячеслав и Станислав. В края на годината Мария Ивановна и Георгий Иванович Германов с дъщерите Ирина, Мариана и Татяна.

Анкетираният Сергей Иванович, както и Иван Иванович и Татяна Захаровна с дъщеря им Диана тръгват през октомври 1999 г.

След смъртта на Иван Константинович (18.08.2000 г.) вдовицата Любов Михайловна заминава за САЩ с останалите при нея Михаил и Александра (син и дъщеря).

Членовете на семейство Киорогло работят на различни места, успяват да се стабилизират икономически, някои от децата им учат в колежи и университети във Ванкувър, щата Вашингтон. Поддържат гагаузските обичаи и връзките с други семейства от същия етнос, посещават баптистка църква. Във Ванкувър анкетираният е сред приблизително хилядата членове на Славянската библейска църква, сред които много руснаци. Той притежава много стари снимки и приблизително 200-250 грамофонни плочи с гагаузки песни.

Във Ванкувър няма много гагаузи или техни потомци. Смята се, че най-голям брой, вероятно 1000-1500 души, са в Сакраменто, щата Калифорния, дошли след разпада на Съветския съюз.

Мария, сестрата на анкетирания, живее със семейството си във Ванкувър и знае български, защото съпругът ѝ е от този етнос, казва се Георги.

Анкетираният съобщава за Петър Александрович Генов[179], брат на дядото на майка му, роден през 1910 г. в гр. Чадър-Лунга. Седемнадесетгодишен той остава във Франция, но след година (1928 г.) пристига в Бразилия, създава семейство, има и деца. Няколко години живеят в Сао Пауло, вероятно след това заминава за Аржентина.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КИОРОГЛО

[179] *Анкетираният и неговите роднини се опитват да издирят наследниците на Петър Александрович Генов. Той е син на Александър Петрович Генов, роден през 1870 г., и Елена Петровна, родена през 1877 г. Контактите с Петър Александрович прекъсват по време на студената война. Ако някой може да предостави информация, анкетираният моли да се свърже с него на посочения имейл адрес: sergio_k@hotmail.com*

ФАМИЛИЯ КРАМЧАНИНОВИ (KRANTCHAINAV)

АНКЕТИРАНА: НАИР МАРИЯ ДЕ ОЛИВЕЙРА, *бразилка, родена на 08.02.1950 г., общинска служителка, изявява се като писателка и поетеса, омъжена за Фаусто Феликс да Силва, живеят в гр. Порекату, щата Паранà. Писмени сведения от 12.11.2005 г.*

Кирил Крамчанинов, роден в Бесарабия[180] през 1894 г., участва в Първата световна война, шрапнел пронизва лявото му бедро.

Когато се завръща у дома, селото му е превзето от румънците, които не признават никакви закони, техните „жандарми“ се гаврят, измъчват населението и стигат до варварски изстъпления. Налагат извънредно положение с вечерен час и стрелят по всеки, който дръзне да излезе на улицата след определеното време. Подчинението и послушанието са абсолютно задължителни за всички!

Властите нареждат етносите в Бесарабия да променят в личните документи националността си на румънска. Това несправедливо решение засяга дълбоко населението и предизвиква всеобщо недоволство.

Кирил и Дона, по баща Серикова, родители на тригодишния Васил, решават да напуснат тази враждебна, вдъхваща страх и отчаяние среда. Що се отнася до посоката, която поемат, знаят само, че е Америка, която, макар и далечна, възприемат като остров на спасението.

Тръгват с група, в която са и Слободчикови, и пристигат в Бразилия през 1926 г. Оказва се обаче, че идват да заменят робите в тежкия труд на плантациите. Далеч от града са принудени да пазаруват на по-високи цени в магазина на имението. Направените разходи се приспадат от надниците и винаги се оказват длъжници.

Дона, която всички наричат Домингас, също се труди неуморно. Освен че се грижи за къщата и децата, чийто брой се увеличава в Бразилия, работи и на кафеената плантация. Единствено спира за малко, когато паразитни мухи снасят яйца върху лицето на тримесечната ѝ дъщеря, предизвиквайки тежка инфекция. Без нужната лекарска помощ и трудностите при транспортирането на болните до града, най-чести жертви стават децата. Крамчанинови губят и 12-годишната си дъщеря Феня.

Веднъж техен съсед и роднина решава да запали насъбралата се суха трева, но пожарът бързо се разраства, прехвърля се в двора на Кирил и унищожава реколтата от царевица и засадените в имота кафеени дръвчета. Семейството губи всичко, отчаян, Кирил продава земята и се преместват в гр. Осаско, щата Сао Пауло, където започва работа в кланица.

Родените в Бразилия деца на Дона и Кирил: Катарина, Жоао, Женя и Нина устройват живота си в Сао Пауло. Жоао се специализира в шиене по поръчка на мъжки ризи и в недалечното минало става много известен и търсен от политици и популярни личност, които посещават ателието му на ул. „Маркони“ в центъра на града. Женен е за Лойде Еунисе, дъщеря им се казва Дамарес, живеят в квартала „Бутанта“.

---

[180] *Вероятно в с. Николаевка. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КРАМЧАНИНОВИ

КИРИЛ КРАМЧАНИНОВ
1894
ДОНА СЕРИКОВА

ВАСИЛИЙ КРАМЧАНИНОВ | ФЕНЯ КРАМЧАНИНОВ | ИВАН КРАМЧАНИНОВ | ЖЕНЯ КРАМЧАНИНОВ | НИНА КРАМЧАНИНОВ

ИВАН КРАМЧАНИНОВ
ЛОЙДЕ ЕУНИСЕ

ДАМАРЕС КРАМЧАНИНОВ

ФАМИЛИЯ КРИНЧЕВИ (KRINCHEV, CRINCHEV)

***АНКЕТИРАНИ: ЕСТЕВАМ (СТЕФАН) КРИНЧЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 21.01.1935 г., пенсиониран шофьор, женен за Дирсе Ернандес, живеят в гр. Ибипора, щата Паранà, починал на 18.11.2006 г., осем месеца след като дава устни сведения на автора (08.03.2006 г.). **МАРИЯ КРИНЧЕВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 04.09.1941 г., домакиня, омъжена за Стефан Брагов, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от май 2006 г.*

Радион Иванов Кринчев и съпругата му Прасковия Алексеевна са от с. Карамарин, Бесарабия. Занимават се със земеделие, отглеждат пшеница, грозде и зеленчуци за продажба и изхранване на семейството.

Двамата имат десет деца, от които наследниците помнят имената на девет: Димитър, Иван, Радион, Паша, Надя, Мелана, Дона, Ана и Елена.

Семейството изповядва руската православна религия, спазвайки стриктно нейните канони. Баба Прасковия се запознава с учението на евангелистите още в Европа, дори присъства на някои събирания.

Димитър и Тодора Кринчеви с три от децата си: Естевам (Стефан), Мария и Ана.

По селата тръгва пропаганда, насърчаваща емиграцията в Бразилия, и тъй като семейството е голямо и няма достатъчно земя, половината от децата решават да опитат късмета си в южноамериканската страна. Рекламите гласят, че там е вечно лято, има много земя за обработка и готови къщи за заселниците, чийто разходи по пътуването поема бразилска страна. Така хората решават, че там лесно ще спечелят пари.

Радион и Прасковия тръгнат за Бразилия с децата си: Иван, Димитър, Ана, Елена и Радион, съответно на 20, 18, 16, 13 и 7 години. От които Иван, вече семеен, заминава с жена си Мария и четирите им деца: Георги, Димитър, Радион и Стефан.

Малкото пари, които носят в руска валута, се оказват безполезни, понеже нямат обменна стойност в Бразилия. На практика пристигат „само с дрехите на гърба си и вярата в Господ, твърдо решени да работят упорито и да се възползват от възможностите в страната домакин“.

Пристигат в Рио де Жанейро през 1926 г. и няколко дни прекарват на карантинен остров. След това заминават за Сао Пауло, оттам директно се отправят към земеделското имение „Есперанса“ в околностите на гр. Рибейрао Прето, щата Сао Пауло, където работят по договор две години. През 1928 г. Кринчеви отиват в гр. Сао Пауло. Там се запознават със семейство Новак, което пристига в Рио де Жанейро през април 1926 г. и направо заминава да работи в плантации на щата Рио Гранде до Сул. Впоследствие се преместват в Куритиба и накрая в Сао Пауло.

Между 1929 и 1931 г. първородният син Димитър се опитва да живее в гр. Сао Пауло, но няма никаква квалификация и не намира работа. В този период Димитър се жени за Тодора Новак, дъщеря на Димитър и Мария Новак. Тя е на 16 години и работи в тъкачна фабрика. „Нашите родители се запознават и след седмица се женят“, споделят анкетираните.

Радион разбира от дърводелство и започва да упражнява тази професия, а Димитър става дясната му ръка. Той обикаля града в търсене на поръчки и понякога прибира изхвърлени стари обувки, за да не купува нови и да пести пари. „Така с лишения и труд купуват с дядо земя в околностите на гр. Куатà, щата Сао Пауло, където отива цялото семейство. Жената на Димитър – Мария, работи още три години в тъкачната фабрика, след това и тя отива в новообразувалата се колония „Есперанса“. Семейството разчиства терена, култивира земята и засажда памук, боб и царевица. Така тръгва животът им на новото място, а на Димитър и Мария се раждат три деца: Ана, Жоао и Естевам. „В колонията дядо Радион и баба Прасковия живяха 10 години, там и починаха на 65 и 63 години“.

През 1939 г. Димитър продава земята и се премества в Ибипорà, щата Паранà, като става собственик на 10 алкейре земя в колония „Конкордия“ с преобладаващо славянски заселници. След разчистване на земята започват да засаждат боб, царевица и памук, а по-късно създават кафеена плантация. „Това беше денонощна работа, защото семейството нямаше помощници. Първата кафеена реколта прибрахме след три години, толкова време е необходимо, за да даде плод едно дръвче“.

Мнозинството колонисти в „Конкордия“ идват от „Есперанса“, за да проучат потенциала за отглеждане на кафе в Северна Паранà. Карлос Кирнев, приятел на анкетирания, казва: „Те дълги години произвеждаха кафе, с което издържаха семействата си, освен това имаха собствени пасища и отглеждаха млекодайни и месодайни породи говеда.“

Анкетираният Естевам заедно с Карлос Кирнев и Карлос Николаев дават информация за разпределението на парцелите в колония „Конкордия“, като изброяват и следните собственици: Радион Кринчев, Иван Кринчев, Димитър Кринчев, Георги Волков, Тодор Кирнев, Йоаким Кирнев, Васил Мурга, Константин Стоянов, Павел Стоянов, Аврам Дудуш, Фьодор Лукаревски, Васил Пацкан и Иван Чувалски.

В тази колония роднини и приятели, някои от времето, когато пребивават в „Есперанса“, често се събират вечер след работа да се видят и поговорят. Също така след неделната служба в баптистката църква, тъй като повечето от тях приемат тази вяра.

„В колониите, както казваха нашите родители, младите се женили за синове и дъщери на земляци, но с течение на времето започнали да се смесват с други

етноси, в това число и местни.“

И двамата анкетирани говорят български, но имат желание да го научат още по-добре.

Ана и Елена, лели на анкетираните, се омъжват съответно за Иван Петров и Константин Кара, които идват сами в Бразилия.

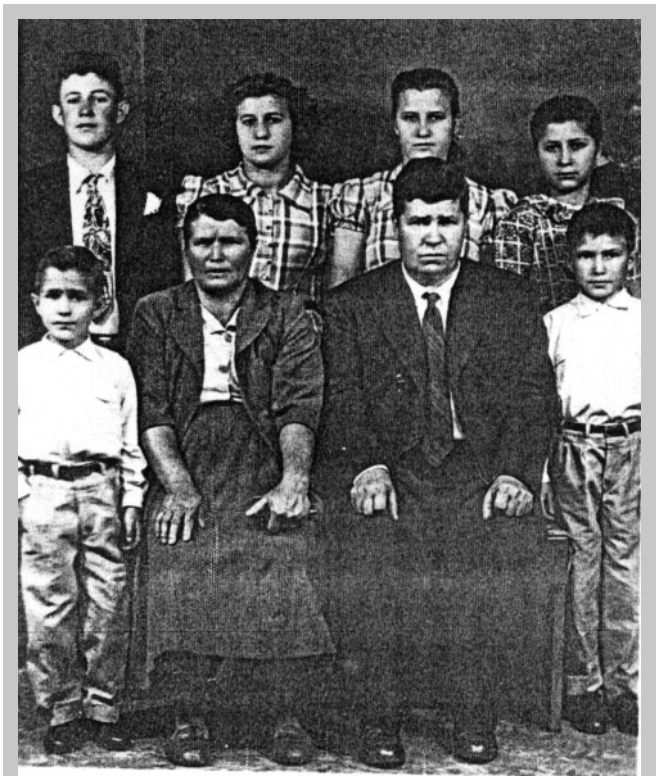

Семейството на Радион Кринчев, син на Иван Кринчев

Анкетираната Мария се омъжва за Стефан Брагов (Плагов), който умира през 1994 г. Двамата имат две деца: Шарли (Чарли) и Дулсе, както и двама внука: Виктор и Назла, деца на Дулсе. „Съпругът ми Стефан беше много добър баща, работеше усърдно и нищо не ни липсваше. Негови родители са Димитър Плагов и Варвара Константинова, но моят свекър беше неграмотен и когато отива да подменят документите му, го записват Брагов. Той идва сам в Бразилия. Работи на плантациите, после при прокарване на жп линиите в щата Сао Пауло. След това става шофьор на камион и осигурява транспорт на земляците в колония „Есперанса“. В Бразилия жена му Варвара ражда още три деца: Деметро, Николау и Маруся. Синовете му също са шофьори.

Семейството на чичо Радион беше много сплотено и всички работеха в стопанството, от което се издържаха. Другият ми чичо Иван и жена му Мария, които идват с четири деца, се сдобиха в Бразилия с още две: Ана и Педро.“

Естевам допълва: „Като потомък на бесарабски българи, роден в Бразилия, искам да кажа, че това е една много гостоприемна страна и добро място за живеене. Като се има предвид какво преживява Европа по време на войната, със сигурност мога да кажа, че идването на нашите близки в Бразилия се оказва добро решение, въпреки многобройните изпитания и страдания, през които преминават!“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КРИНЧЕВИ

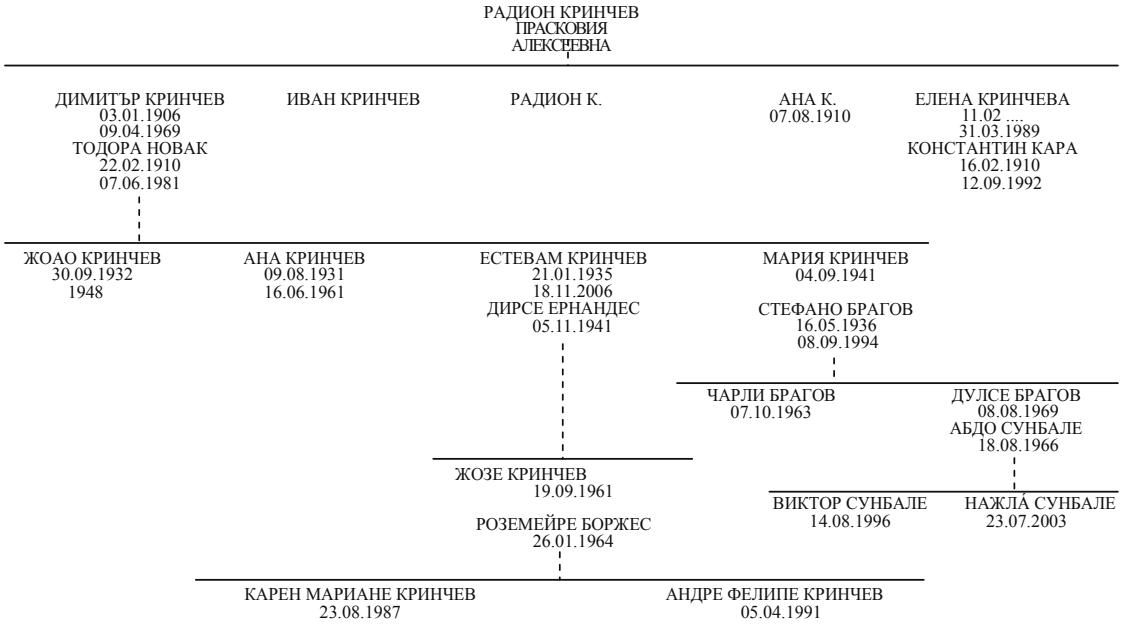

ФАМИЛИЯ КУЦАРЕВИ (KUSSAREV, CUTAREV)

АНКЕТИРАНА: ОЛГА КУСАРЕВ[181]*, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 27.03.1945 г., дъщеря на Николай и Ирина (Стоянова) Куцареви. Разведена, домакиня, средно образование, живее в Сао Пауло. Писмени сведения от 20.12.2005 г.*

Семейство Куцареви живее в с. Ново-Ивановка, Южна Бесарабия.

Николай Куцарев разказва: „Нашите предци идват от шестата династия на монголите, затова някои от потомците все още имат очи с форма на бадем, подобно на китайците.

Животът на децата и младежите в селото беше весел. Когато в края на годината ставаше много студено, за да доставят радост на децата, обещаваха теленце на първото, което кихне с настъпване на Новата година.“

Марина (Куцарева) Грек с племенничките си (от ляво надясно) Наталия, Теодора и Марина. Сао Пауло, 1930 г.

В семейството всички са много вярващи и редовно посещават руската православна църква.

Хората разбират, че Америка насърчава чужденците да емигрират, като дава да се разбере, че дестинацията са САЩ. По това време Бесарабия е превзета от Румъния и сред етническите групи се надига недоволство срещу нейното управление.

Няколко семейства от селото решават да опитат късмета си, а това са: Куцареви, Костакой, Арнаут, Радови и Стоянови. Куцареви оставят имота си на роднини и предприемат презокеанското пътуване за своя сметка. Пристигат в пристанището на Сантос, след това с влак се отправят към пансиона за имигранти в Сао Пауло.

„Семейството не желае да работи на кафеените плантации, затова с други разбунтували се в пансиона, са изпратени на Иля дус Поркос (Островът на прасетата). Там ги настаняват при много лоши условия, гладуват, децата умират от недохранване и болести. След няколко месеца ги връщат на брега и пращат да строят железопътен път във вътрешността на щата Сао Пауло“.

Николай Куцарев се жени за Ирина Стоянова, с която се познават от Бесарабия, а брат му Иван Куцарев идва семеен заедно със съпругата си Тодора и дъщерите

[181] *В Бразилия фамилията се изписва Кусареви. – Бел. пр.*

Марина и Наталия, на три и една година.

Семейството на анкетираната отива да работи на изполица в земеделско имение край гр. Сао Франсиско, щата Санта Катарина. След приключване на договора отиват в Сао Пауло. Там вече не се чувстват сами, имат възможност да се срещат със своите земляци и връзките помежду им стават все по-силни, създават приятелства, а младите се женят.

Жоао (Иван) Кусарев, брат на анкетираната, се жени за Розиня Богданов, дъщеря на Агафия и Георги Богданови, емигранти от Бесарабия. Докато семейството живее в Сао Пауло, бащата на анкетираната – Николай Куцарев, работи на различни обекти като ковач и арматурист.

В семейството само четирима разбират български език. Част от бесарабската кухня е запазена до днес, приготвят се „пампушки“, пудинг с бяло вино, пача и милина.

Анкетираната не следва религията на своите предци, ориентира се към спиритизма.

Ирина и Николай Куцареви с дъщерите си (от ляво на дясно) Олга, Катарина, Васила и Жоана. Снимката е направена за общ паспорт, подготвян за завръщането им в Европа, което не се осъществява. На пълнолетните Жоао и Теодора издават отделни паспорти. Сао Пауло, 1948 г.

Родители на Ирина, майка на анкетираната, са Иван Стоянов и Ана Афанасиева, също от Ново-Ивановка. Иван е роден на 1 март 1874 г., кръстен е на десето число, същия месец, и негов кръстник е Стефан Вериогло. Родители на Иван са Тодор Добрев Стоянов и Дона Великова, те не идват в Бразилия

Известно време Стоянови водят кореспонденция с роднините, на които оставят имота си, но те престават да отговарят на писмата и връзката се губи.

Бащата на анкетираната Николай Куцарев е роден на 3 май 1906 г. в Ново-Ивановка, негови родители са Тодор Куцарев и Екатерина Иванова, кръстен е на шесто число, същия месец, и негова кръстница е Стефанида Константинова.

Куцареви идват в Бразилия с децата си: Ирина, Надежда, Дона и Ристьо (в Бразилия Евариcто). Ирина и Надежда съответно са на 18 и 9 години.

Ирина е родена в Ново-Ивановка на 08.09.1908 г., кръстена е на четиринадесетия ден, същия месец, нейни кръстници са Ирина Лазарова и Илия Станков.

В средата на 60-те години (20. век) бащата на анкетираната Николай Куцарев предприема пътуване до Бесарабия, за да се види с роднините.

И за двете семейства: Стоянови и Куцареви, вариантът да дойдат в Америка се оказва по-добър, отколкото да останат в Европа.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ КУЦАРЕВИ

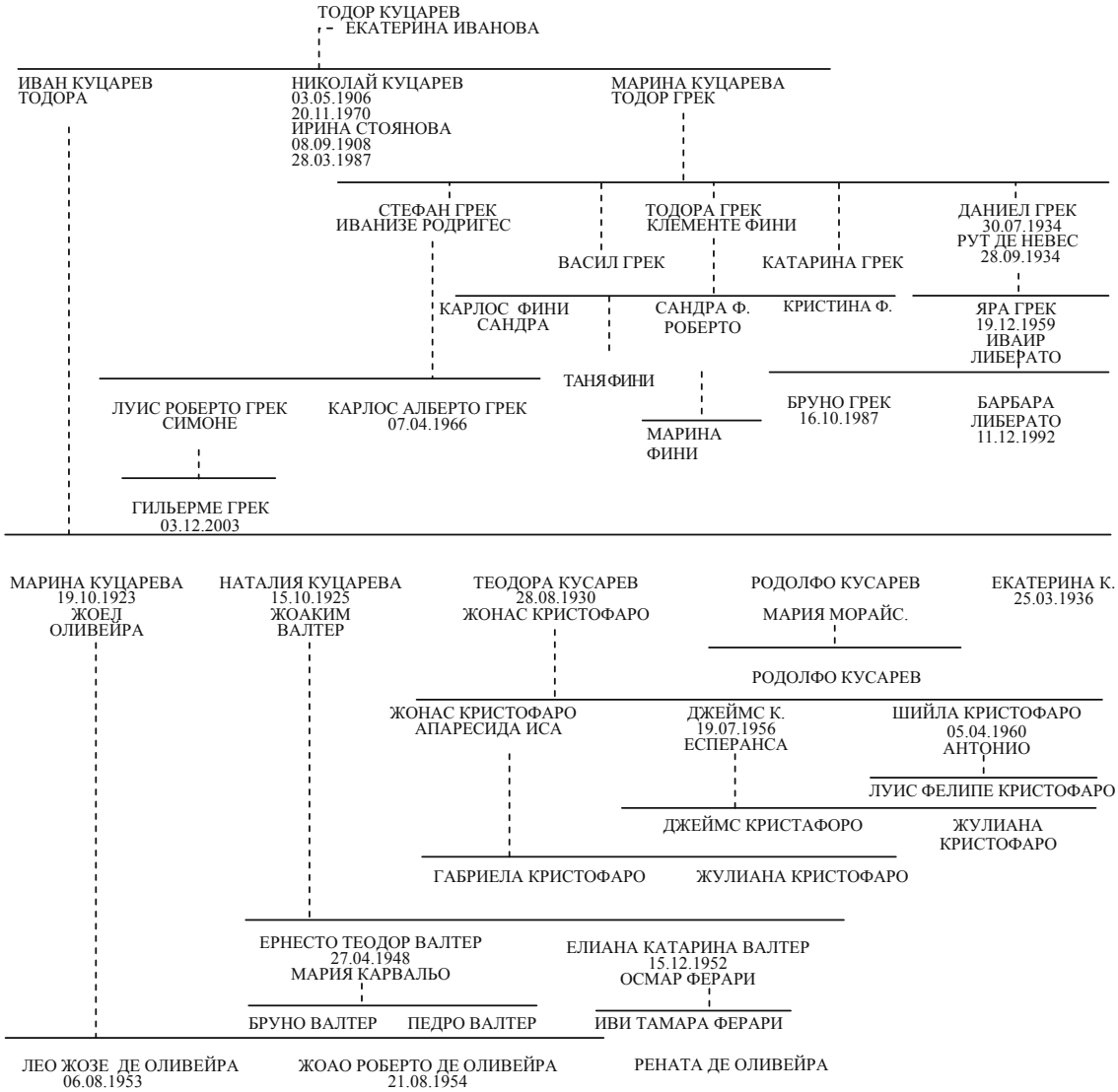

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ЛОМОВЦОВИ (ЛОМОВТОВИ) (LOMOVTOV, LAMANSON, LOMONCON, LOMONÇON)

***АНКЕТИРАН**: **ЕДСОН ЛАМАНСОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 22.01.1975 г., несемеен, продавач-консултант, живее в гр. Осаско, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 10.07.2006.*

Ломовцови са от гр. Слобозия, днешна Молдова. Те са православни християни, занимават се със земеделие. Семейството се състои от Феврония Кироловна Ломовцова[182] (вдовица) и децата ѝ Федосий, Иван, Александър, Пьотр и Вера, съответно на 16, 14, 10, 4 и 3 години.

Бабата по майчина линия на анкетирания се казва Прасковия Балжик[183] от гр. Кахул. Нейни родители са Наталия и Иван Балжик. В Бразилия Прасковия се омъжва за Федосий Ломовцов.

Павел и Феврония Ломовцови със синовете си Александър и Федосий, 1914 г.

През 20-те години на 20. век сред хората в Бесарабия започва да се говори, че в Бразилия почвата е плодородна и правителството раздава земя на европейци, които искат да се занимават със земеделие. Феврония решава да замине за Бразилия с децата си: Федосий, Александър, Петър, Иван и Вера, не се знае дали продава имота си, или го оставя на роднини, сигурно е, че „са избягали тайно".

През 1925 г. заминават за Букурещ, взимат общия си паспорт и преминат медицински прегледи. След това потеглят към Италия, като минават през Виена и получават виза от бразилското консулство. На пристанището в Триест се качват на парахода „Belvedere", без да получат пълна или частична помощ при заплащане на билетите. Акостират в Рио де Жанейро и са карантинирани на Иля дас Флорес. След известно време напускат острова и отиват в гр. Сантос, където чрез посредник придобиват земя в колония „Бализа", община Луселия, щата Сао Пауло.

Александър Ломовцов се жени за Варвара Мейко, родена в Румъния, чието семейство е с руски произход.

Федосий Ломовцов и Прасковия Балжик, дядо и баба на анкетирания Едсон Ламансов, се срещат в „Бализа". Там хората живеят добре, но има и проблеми: алкохолизъм, конфликти между поляци, руснаци, българи и украинци. Тези разногласия съществуват до днес, включително относно религията: руските православни християни се конфронтират с украинските православни християни, с баптистите и другите религии. Независимо от това хората се събират по различни поводи, устройват си угощения с типичната за тях храна, музика и танци.

---

[182] *Феврония Ломовцова има два брака, първо с Павел Ломовцов, след това с Андрей Сазонов. Тя умира на 31.10.1986 в Сао Пауло на 85 години.*

[183] *Прасковия Балжик пристига в Рио де Жанейро на 03.05.1926 . През 1935 г. живее в колония „Бализа", община Луселия, щата Сао Пауло.*

Други семейства, които се заселват в „Бализа“, са Тодорови, Лаврови, Почтаренко, Никифор, Кушнир, Маслови и Стоянови, всички от Бесарабия.

Ломовцови продават собствеността си в „Бализа“ и купуват земя в община Осаско, щата Сао Пауло, защото там има повече славяни, прокарана жп линия и развиваща се индустрия.

В Бразилия семейството приема баптизма.

Федосий работи във фабрика, а Прасковия продава на пазара произведеното в семейното стопанство. Анкетираният смята, че има роднини в Русия и Молдова (Кишинев), защото до 1984 г. с тях се води кореспонденция, която се опитва да възстанови.

В семейството е запазен паспорт от 1930 г. за връщане в Бесарабия, подготвяно от Феврония, което не се осъществява. Най-вероятно, когато се омъжва за втори път, съпругът ѝ Андрей Сазонов я убеждава да останат в Бразилия.

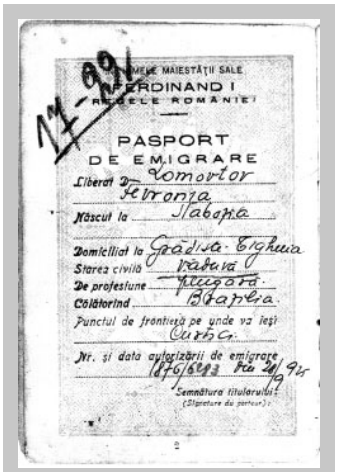

Паспорт на Феврония Ломовцова. Букурещ, 28.09.1925 г.

В наши дни потомците на бесарабските заселници се събират в украинската православна църква в Осаско и в други църкви в региона, включително църквата „Свети Серафим“ в гр. Карапикуйба, в Сао Пауло и в Сао Каетано ду Сул. Но се получава така, че тези потомци, родени вече бразилци, които сключват бракове с местни, са причината „всичко да се „побразилчва“ и така общността се разпада!“

Анкетираният завършва гимназия, знае добре руски и украински език, „освен аз, още една леля говори и двата езика, докато останалите роднини разбират отделни думи. Когато баба и дядо говореха помежду си, те използваха трети език: румънски или гагаузки.“

Едсон Ламансов смята, че руснаците и украинците винаги акцентират върху особеностите на своите етнически групи. Дори някои от тях смятат Ломовцови за цигани, турци или хора без гражданство. „Те винаги се разграничават от нас, когато казвам, че моите баби и дядовци идват от Бесарабия. Усещам тази дискриминация, затова понякога казвам, че не съм много сигурен за произхода си. При неопределеността на етническата принадлежност на моето семейство и факта, че фамилното ни име е доста обърквашо, дори съм принуден да казвам на руснаците, че съм от украински произход, а за украинците, че потекло ми е руско. Но дядо Федосий винаги е твърдял, че е руснак от Бесарабия, а що се отнася до баба ми, тя е гагаузка. Нейните родители, братя и сестри също напускат родния Кахул и идват в Бразилия.

Родителите ми Виктор Ламансов и Доаливия Лира Рейс сключват брак през 1967 г. в гр. Осаско, щата Сао Пауло.

Вариациите в изписването на фамилията се дължат на некомпетентността на бразилските пристанищни власти, както и на служителите в гражданските регистри, които записват имената, както ги чуват, а не както са в паспорта или удостоверенията за раждане.

Дядо Федосий е записан в личната карта като Fedozie Lomonçov (Ломонсов),

вместо Lomovțov, така фамилията е изписана в румънския паспорт, понеже ț с опашка отговаря на „ts“ (ц). Той се опитва да бъде по-точен в обясненията как да се изпише фамилията, така се появяват Lamantsov и Lamansov“.

Лелите по бащина линия на анкетирания – Мария, Надя и Клаудия, са с фамилия Ламансов, докато Нина, Валя, София и най-малката Елена са Ломонсон.

Анкетираният има братовчед, който се казва Сава Суходолски (внук на Агафия Павловна Димитрова), роден в Молдова, който учи в Ленинград (днес Санкт Петербург), Русия. Сега живее в гр. Уляновск, работи като учител по физическо възпитание.

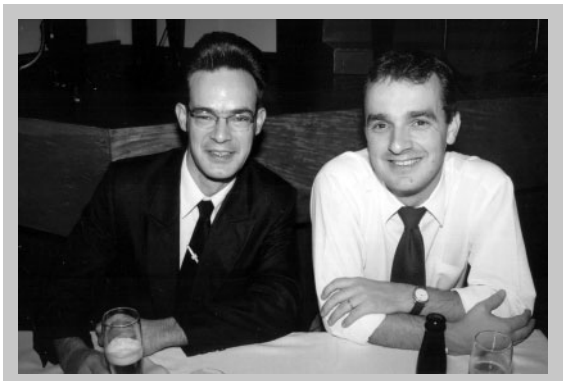

Братовчедите Едсон Ламансов (вляво) и Леандър Ламансов.

Едсон посещава курс по руски език и оттам помни думите на Михаил Василиевич Ломоносов: „Император Карл V съветвал да се говори: с Бог на испански, с приятелите на френски, с враговете на немски и с дамите на италиански. Но ако Карл V е знаел руския език, със сигурност би казал, че на руски може да говорите с всички: с Бог, с приятели, с врагове и с дами, защото руският език притежава величието на испанския, жизнеността на френския, силата на немския, лекотата на италианския, включително богатството, изразителността и лаконичността на латинския и гръцкия език.“

Едсон Ламансов заявява, че „Бразилия е неорганизирана и корумпирана страна. Град Сао Пауло става все по-мръсен и лошо място за живеене. Животът е скъп, забързан, труден, изискващ много усилия от хората да се справят с всички тези проблеми!“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЛОМОВТОВИ

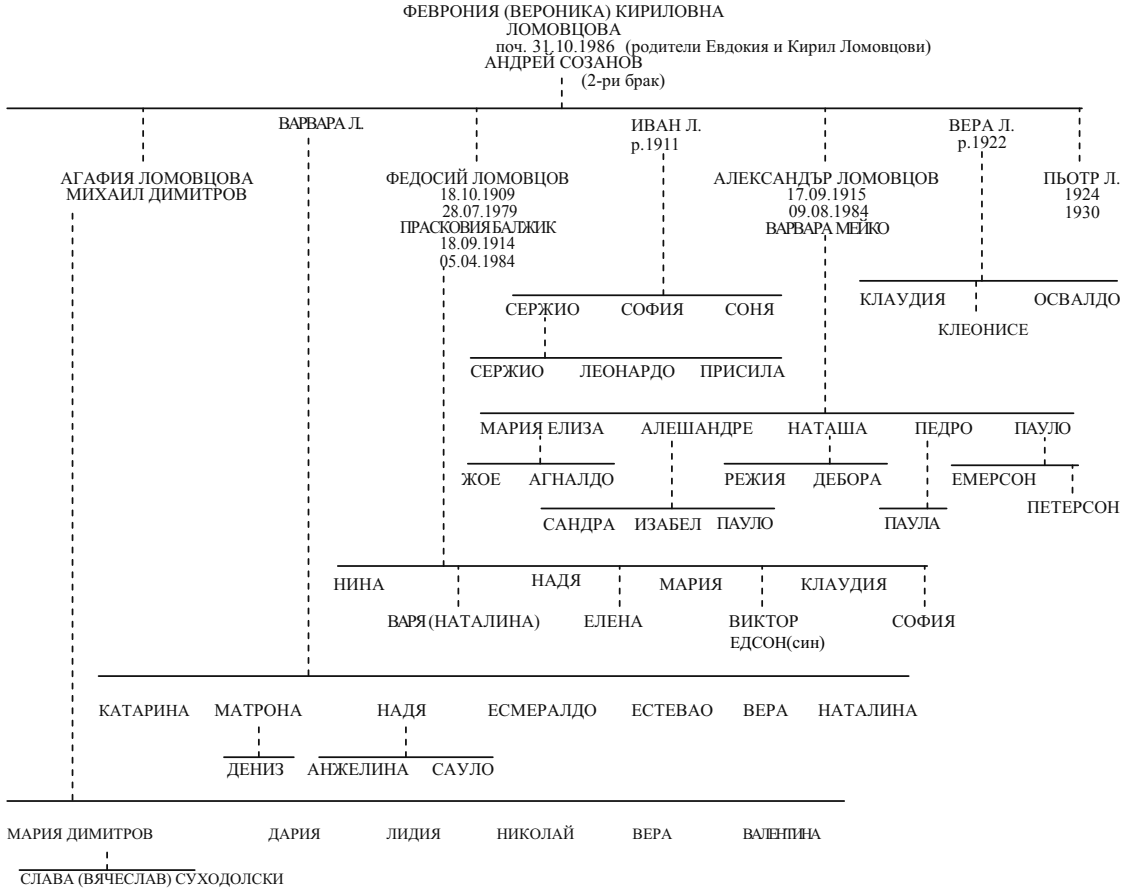

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ МАНАСТЕРЛИ (МАНАСТЪРЛИ) (MANASTARLA)

***АНКЕТИРАН**: **МАРСЕЛО МАНАСТАРЛА**[184], бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден през 1974 г., предприемач, женен за Фабиана Роси, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 21.03.2006 г.*

Георги и Мария Манастерли с децата си Димитър и Мария (прави), Елена, Харалампи и Варвара.

Георги и Мария Манастерли, дядо и баба на анкетирания, са от гр. Чадър-Лунга, Бесарабия (по-късно в рамките на автономния район Гагаузия). Те изповядват православната религия, занимават се със земеделие, основно произвеждат зърнени култури. Семейството живее много добре, работи се шест месеца в годината, а на общите празници, които събират роднини и съседи, хората пият вино, пеят и танцуват.

Техният син Георги Манастерли участва в Първата световна война. Остава вдовец, жена му Мария умира при раждане. Георги решава да замине за Бразилия като чува, че животът там е по-добър и лесно можеш да се сдобиеш със земя, но възнамерява да се върне, като спечели пари. Тръгва с децата си: Харалампи, Елена, Варвара, Димитър, Мария и наскоро родената дъщеря, която оставя на Червения кръст, и никой не чува повече за нея.

Семейството се качва на парахода „Hoedic“ и след почти месец пътуване със спиране на различни места, на 01.02.1926 г. всички слизат на пристанището в гр. Сантос.

Първо работят на кафеените плантации в околностите на Рио де Жанейро, където маларията убива много хора, после се преместват във вътрешността на щата Сао Пауло. Там стават наемни работници и щом събират пари, купуват земя и започват да засаждат памук. Благодарение на богатата реколта успяват да се замогнат.

През 1939 г. Елена Манастерли се омъжва за Димитър Димов.

В началото на 40-те години Харалампи и баща му се връщат в Сао Пауло, там той среща Елисавета Молла, за която се жени през февруари 1945 г. Георги Манастерли остава да живее при сина си в квартала „Мока“. Елисавета започва работа в тъкачна фабрика, но напуска по здравословни причини след раждането на първородния си син Елиас.

[184] *В Бразилия фамилията се изписва Манастарла. – Бел. пр.*

През 1952 г. семейството заминава за Монтевидео, където живее омъжена сестра на Елисавета. Минава месец, но работа не намират. Давайки си сметка, че спестяванията привършват, освен че по-студеният климат не им понася, те се връщат в Сао Пауло. Харалампи започва работа в металургична компания. Пет години по-късно се сдобиват с къща в квартала „Парке Сао Лукас“, в която няма електричество, а вода черпят от кладенец в двора.

Бесарабските традиции в семейството се пазят само в кулинарията. Типичните ястия се приготвят задължително при събирания с роднини и срещи със земляци. Сред близките му приятели е семейство Капакли, което отваря керамична фабрика в съседния на Сао Пауло град Жундиаи. Анкетираният изказва специални благодарности на Мария Капакли (по мъж Орманджи), която му помага да разкаже семейната история, също така на Олга Димов, Татяна Орманджи, на баща си Елиас и братята му Орландо и Луис Карлос за споделените спомени от тяхното детство.

Елена (Манастерли) със съпруга си Димитър Димов

Харалампи и Елисавета Манастерли, 1940 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ МАНАСТЕРЛИ (МАНАСТАРЛА)

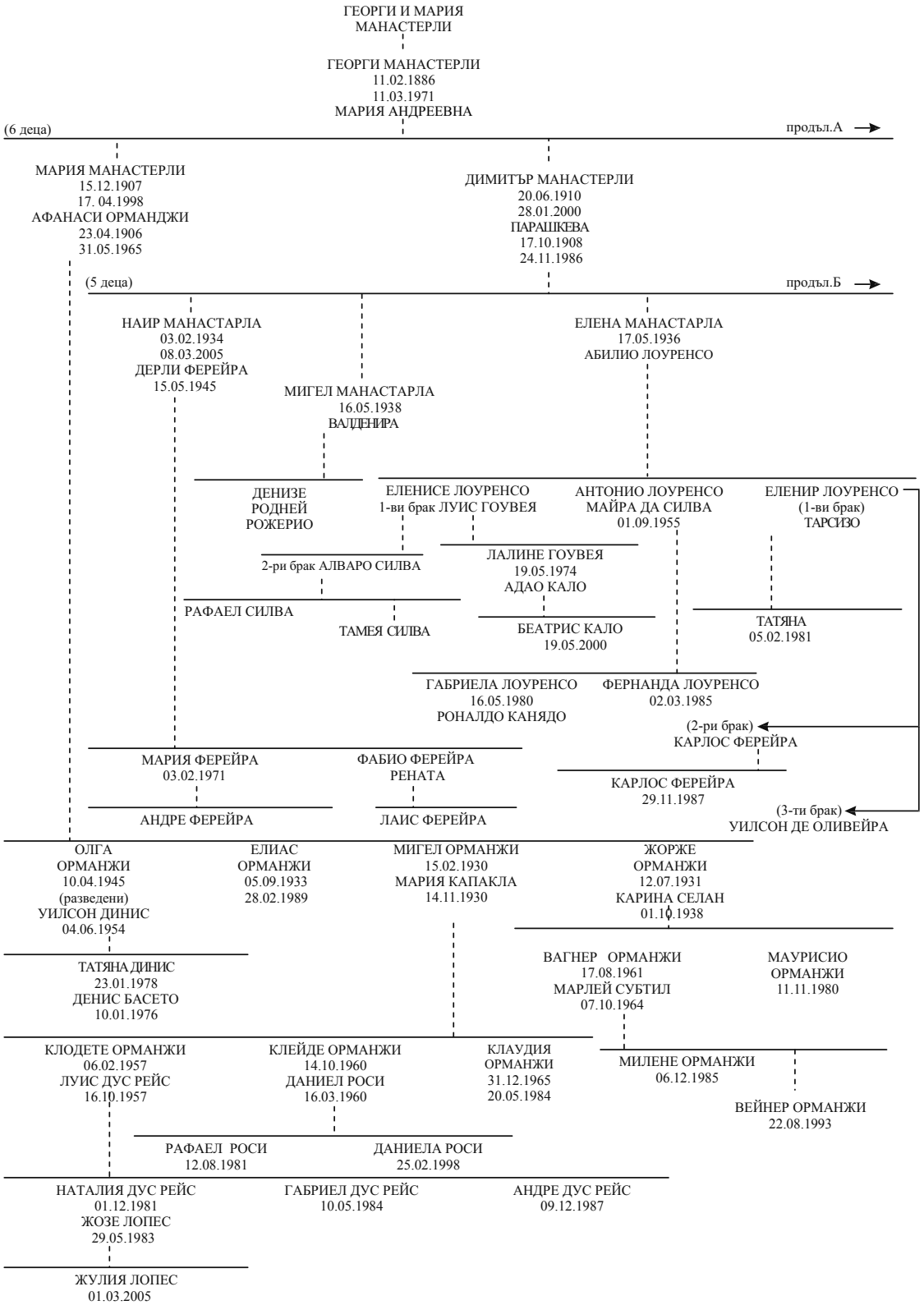

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ МАНАСТЕРЛИ (МАНАСТАРЛА)

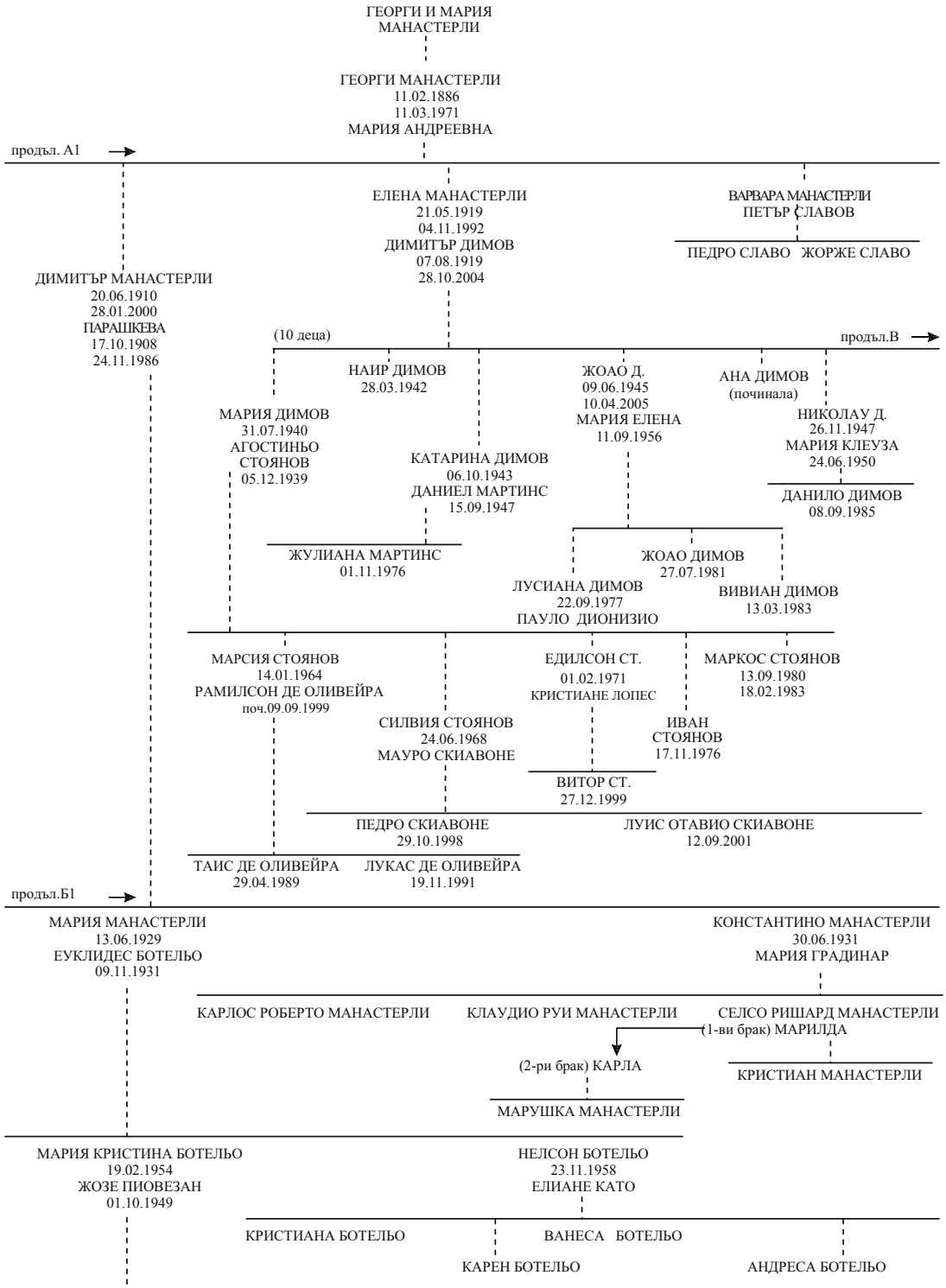

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ МАНАСТЕРЛИ (МАНАСТАРЛА)

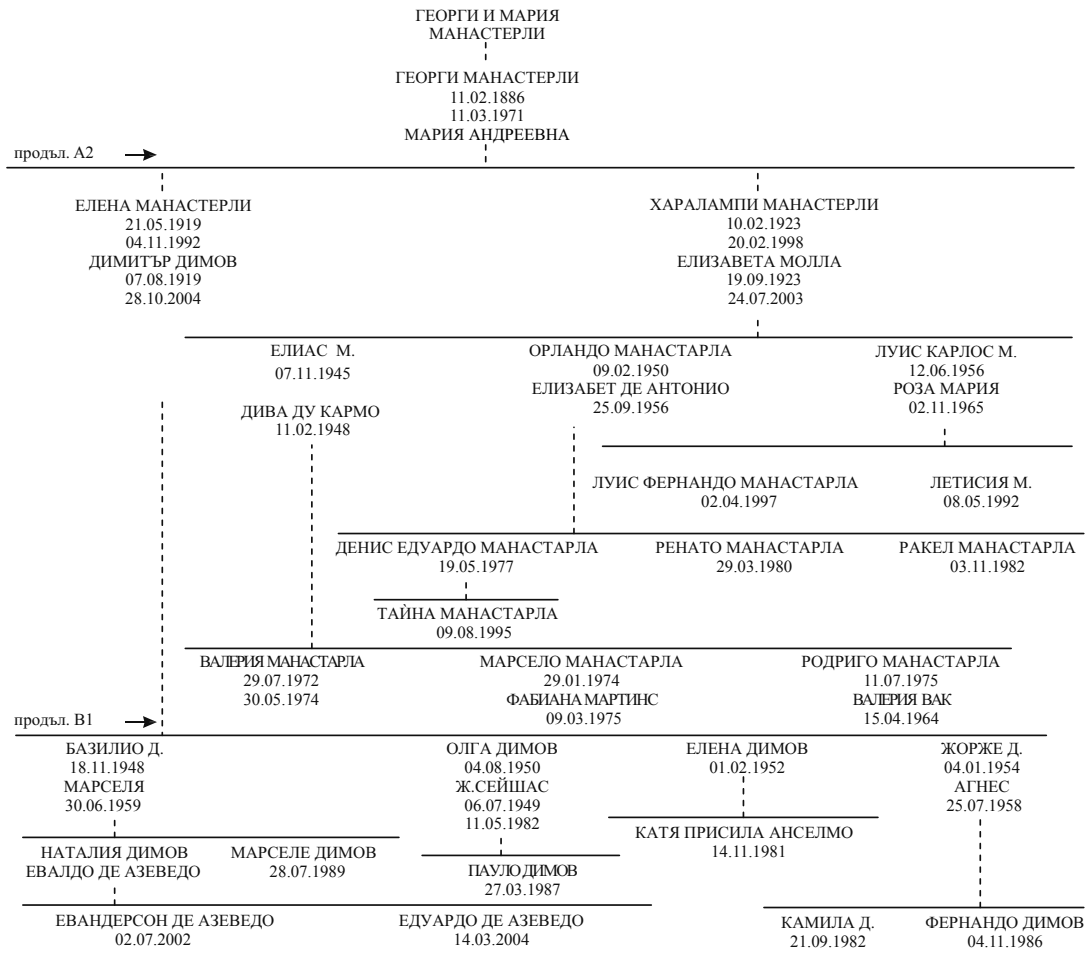

ФАМИЛИЯ МАТЧИН (MATCIN, MATCHIL, MATCHIM)

***АНКЕТИРАНА**: **НАИР ГАРСИЯ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 01.05.1950 г., рекламен агент, омъжена за Вандерлей Мандели, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от март 2006 г.*

Пьотр Дмитриевич Матчин и Стефанида Александрова са от с. Купоран, Бесарабия, където живеят със седемте си деца, сред които Афанасий, дядо на анкетираната.

По произход Пьотр е руски евреин. В селото той е с полицейски правомощия, а братята му, вероятно двама, са учители. Семейството се занимава със земеделие, отглежда и домашни животни.

Афанасий е близо 20-годишен, когато среща Ана Торган, иска да се ожени за нея, но семейството е против, защото била селянка, а той „елитен царски войник“. Въпреки това двамата се женят на 30 октомври 1905 г. в село Купоран, свидетели са Иван Балан, Пьотр Ерешков, Фьодор Кисеолар и Георги Джигов.

Афанасий и Ана Матчин с децата си Георги и Димитър (отпред), Елена, Дора и малката Надежда. Правият отляво е Атанас Торган, брат на Ана. Бразилия, 1926 г.

И Ана е от Купоран, родена на 24.08.1886 г., дъщеря на Георги М. Торган и Тодора Николаева, кръстена в православната църква на 31-во число, същия месец, неин кръстник е Христофор Пеев Пенков.

Веднъж в дома на Пьотр идват войници и запечатват бъчвите с вино, като изнасят всичко, което им харесва. Ядосана от това своеволие, жена му Стефанида чупи печатите и раздава виното на съселяните си. Щом властите разбират, наказват семейството, бият и арестуват Пьотр и най-малкия му син Jacó (вероятно Яков) на 17 години.

Нищо повече не чуват за Пьотр, Яков е изпратен в Сибир, а Стефанида в лудница.

През 1906 г. се ражда Михаил, първороден син на Афанасий и Ана. Когато избухва Първата световна война, Афанасий е призован да служи на руския цар, участва и в революционните демонстрации за свалянето му от трона. Той често разказва за скитанията и перипетиите на австрийска, унгарска и германска територия, връща се едва през 1922 г., когато всички го смятат за мъртъв.

В родното село Афанасий се сблъсква с жестоката действителност: мизерия, страдания и разрушения. Опитва се да започне всичко отначало, но спомените за кървавите битки и преживените опасности не го напускат. Веднъж едва се спасява, когато ранен се озовава сред трупове, които врагът хвърля в общи гробове и подпалва. Попада в пленнически лагери в Германия и Унгария, но бяга оттам. В германския успява да се спаси от куршумите на охраната, но едва не умира от глад и студ. В унгарския попада през зимата, а той е почти затрупан в снега и слабо охраняван. Афанасий и други четирима лагеристи предприемат бягство. Оставят ноктите си да израстат, за да изкопаят снега и пръста под оградата. Планът им проработва и те навлизат в гората. Дни наред се скитат с разранени и останали почти без нокти пръсти, изгарящи от треска, двама от другарите умират. Накрая оцелелите стигат до една ферма. Стопанката, загубила съпруга си във войната, им дава подслон, при условие, че се грижат за имота. Остават там две години, без да знаят, че войната е приключила.

През 1924 г. синът на Афанасий – Михаил става на 18 г. и трябва да отбива военна служба. По същото време започва да се говори за „топлата и слънчева земя на Бразилия“ и семейството решава да емигрира.

Отнема известно време, докато измислят как Михаил да напусне Бесарабия. Но случайността им дава шанс, макар че Афанасий не постъпва много почтено спрямо своя съседка. Ето какво се случва: жената му дава документите на починалия си син (или мъж, защото била вдовица) и го моли да ги занесе за издаване на смъртен акт. Афанасий ги задържа и така Михаил пътува с тях заедно с петте си братя и сестри: Елена (14 г.), Дора (11 г.), Георги (7 г.), Дмитрий (5 г.) и Надежда (1,5 г.). Посред зима напускат с. Московей, където живеят, пътуват с влак през няколко държави и стигат до пристанище, откъдето се качват на параход. Пътуването трае 40 дни,защото параходът е товарен и трябва да мине през различни пристанища. Хората са натъпкани в трюма, много от тях се разболяват от треска, диария, морбили, освен това понасят лошо пътуването, повръщат и се чувстват зле. Надежда, майката на анкетираната, ненавършила две години, едва оцелява след прекарана пневмония.

В началото на 1926 г. слизат на пристанището в Сантос, оттам заминават за пансиона за имигранти в гр. Сао Пауло заедно с други свои земляци, като Герги, Торган, Волкови, Дюлгер и др. Престояват известно време, докато идва плантаторът Лео Пиза, който ги отвежда в имението „Нова Гранада“, в близост до две големи реки, където гъмжи от насекоми и животни. Спят на нарове, покрити със слама, като всеки ден Ана и по-големите дъщери Елена и Теодора я вдигат и проверяват за змии.

Новодошлите работят като роби, но господарят все няма пари да плати, вместо това ги уговаря да работят срещу половината от реколта. Всъщност наетите преди тях имигранти напускат имението, защото им омръзва да се възползва от тях. „Работата била толкова опасна, че понякога дядо и вуйчо Мигел (Михаил) цял ден се занимавали само с разчистване на терена от змии. Освен това мястото било изолирано и отдалечено и трябвало вуйчо Мигел да язди цял ден на кон до магазина, за да купи най-необходимото, като кило сол, например.

Недоимъкът също бил голям, едва след две години видели хляб, когато в една от допълнителните реколти успели да отгледат жито. Чувала съм да разказват как

всички деца плачели около баба, докато чакали хляба да се опече, за да го помиришат и вкусят.“

Семейството остава 13 години в „Нова Гранада“ и колония „Варпа“. След това Афанасий купува 50 алкейре земя, близо до гр. Тупà, щата Сао Пауло, през чийто земи минава река с кристално чисти води. Дядо Афанасий се възползва от тях и построява мелница. Много интелигентен и находчив, той събира бамбук от околността и по него отвежда водата до коритата за водопой на животните, също до голяма дървена каца, подобно на вана, където всички се къпят. Майстори също обувки от волска или агнешка кожа за цялото домочадие. Но всички страдат от съсипаните му нерви, последица от преживяното през войната, особено децата, на които изкарва яда си.

Баптистката църква оказва решаващо влияние върху живота на Матчин. Афанасий иска да бъде кръстен, но репутацията на невъздържан и избухлив човек му пречат. Един ден той пада на колене и през сълзи, обгръщайки нозете на пастора Жоао Корпс, казва: „Приемам Исус! Моля те, пасторе, покръсти ме, за да се отърва от миналото!“

Кръщението е направено и Афанасий постига така желания мир, доживява до 91 г., а съпругата му Ана до 77 г. Всъщност двамата имат осем деца, но две от тях умират много малки.

Дмитрий е роден на 24.04.1921 г. в с. Московей, кръстен е в православна църква на 5 май, негов кръстник е Дмитрий В. Волков. Надежда също е родена в това село на 4 август 1924 г., кръстена е на 15 август от Надежда Фьодоровна Волкова. На 10.05.1947 г. Надежда се омъжва в гр. Тупà за Жоао Барбейро Гарсия, от испански произход.

Останалите деца на Афанасий и Ана сключват бракове с потомци на френски, български и немски заселници.

Никой не знае български език, запазени са само няколко рецепти от бесарабската кухня.

Сред наследниците на семействата Матчин и Торган, в голямата си част изповядващи баптизма, има учител, лекар, музикант, зъболекар, инженер, художник, графичен дизайнер, архитект, програмист, психолог, химик, политик, фермер, търговец, военни, теолози и др.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ МАТЧИН

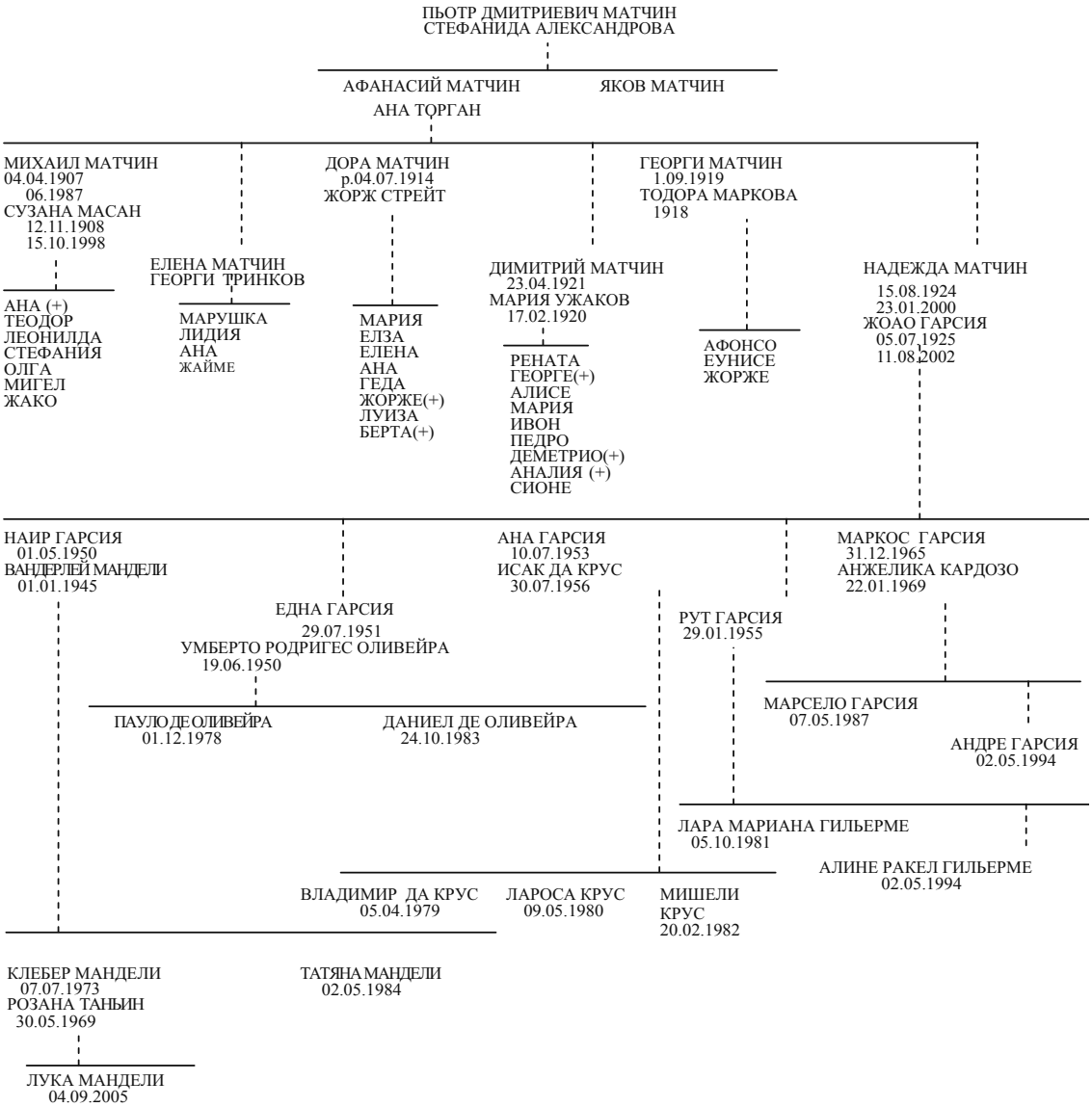

ФАМИЛИЯ МИНКОВИ (MINCOV, MINKOFF)

***АНКЕТИРАН: НЕЛСОН МИНКОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 08.02.1961 г.**,** инженер, женен за Ноеми Чилюк, живеят в гр. Кампинас, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 22.03.2006 г.*

Ана (Карабаджак) Минкова с децата си: Вера, Лидия и Петър. Прави: Мария и Михаил. Куатà, 1933 г.

Георги и Ана (Карабаджак) Минкови, дядо и баба на анкетирания, са от село Нови Трояни, Бесарабия, техни деца са: Михаил, Мария и Вера. Семейството изповядва православната вяра.

Минкови разполагат с нужните финансови средства и водят нормален живот.

Под управлението на Румъния животът в Бесарабия става по-труден и Георги решава да замине за Бразилия, която води кампания за набиране на работна ръка за кафеените плантации.

Когато тръгват през 1926 г., децата им Михаил и Мария са на 4 и 2 години, а Вера на 6 месеца.

Акостират в пристанищния град Сантос, щата Сао Пауло, и Георги бързо намира работа. Между 1928 и 1929 г. той праща жена си и децата в Европа, защото боледуват, с надеждата, че ще ги последва, като поработи и спечели пари.

С времето Георги се адаптира към климата, възстановява здравето си и се отказва да пътува. Започва да работи като дърводелец, какъвто всъщност е по професия, майстори прозорци, врати и др. Няма информация колко време жена му и децата остават в Европа. Всички обаче се връщат в Бразилия и семейството заминава за земеделско имение във вътрешността на щата Сао Пауло. Когато срокът по договора за работа на кафеената плантация изтича, те отиват в гр. Сао Пауло и заживяват в квартала „Мока“. В Бразилия се раждат още две деца: Педро и Лидия.

Първородният син Михаил учи техническо чертане и обработка на метали, работи в многонационални автомобилостроителни компании. Живее в квартала „Вила Пруденте“, научава се да свири на цигулка и става част от оркестъра към руската баптистка църква. На 02.02.1946 г. се венчава за

Младоженците Таиса Илински и Михаил Минков. Гр. Сао Пауло, 1946 г.

Прасковия и Иля Илински, родители на Таиса. 20-те години на 20.век

Таиса Илински, дъщеря на Прасковия и Иля Илинский, руснаци по произход, които имат още двама сина Анатолий и Александър.

По-големи братя на анкетирания са Роберто и Рейналдо. Ноеми, съпруга на Нелсон, произхожда от фамилиите Чилюк и Крамчанинов.

В дома на баба му и дядо му се говори на български език.

Майката на анкетирания продължава кулинарните традиции, приготвя „холодец“, [185] борш, „голубци“ [186] и други рецепти.

В семейството няма варианти в изписването на фамилното име, известна е още една фамилия, изписвана Минкофф, емигранти от Румъния, които живеят в щата Парана̀ и в гр. Куатà, щата Сао Пауло.

Вера Минкова, леля на анкетирания, остава несемейна и живее с родителите си.

Около 1957 г. чичо му Педро Минков се жени за Олинда, живеят в квартала „Вила Пруденте“, гр. Сао Пауло. Като брат си Михаил учи машинно чертане, работи за металургични компании.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ МИНКОВИ

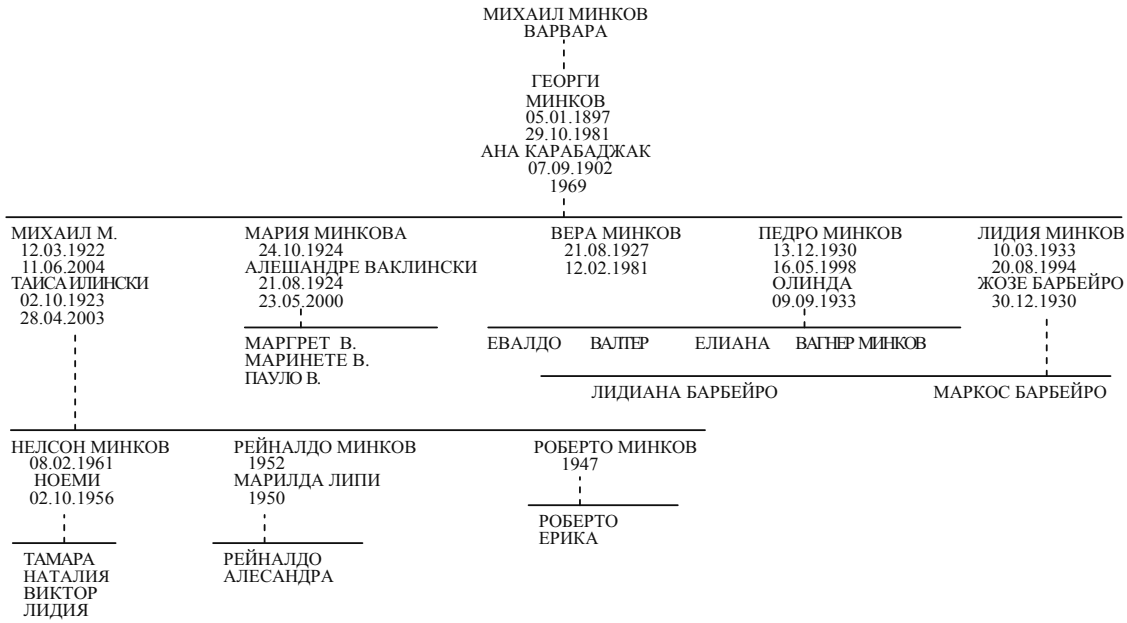

[185] *Пача. – Бел. пр.*

[186] *Сарми. – Бел. пр.*

ФАМИЛИЯ НЕКИТ (NECHET, NECHIT, NIKITA)

***АНКЕТИРАН: ДИМИТРИЕ НЕКЕТ**, бразилец, потомък на бесарабски имигранти, роден на 08.08.1938 г., инженер-агроном, майор от резерва на Бразилските въздушни сили, университетски преподавател. Женен за Северина де Лима, живеят в гр. Белен, щата Парà. Писмени сведения от 18.08.2006 г.*

„Патриархът на семейството – Николай Некит[187] е от района на гр. Тараклия, Бесарабия, бивша руска провинция, преминала след Първата световна война под юрисдикцията на Румъния. Това принуждава всички жители да учат румънски език и когато някои от тях емигрират в Бразилия, заминават с румънски паспорти.

Николай Некит (Никита), участник в Първата световна война.

Николай и Прасковия Некит имат пет деца: Петър, Димитър, Елена, Николай и Андрей, родени в гр. Тараклия.

Николай Дмитриевич служи в Тбилиси. На 19.12.1913 г. получава медал по случай 300-та годишнина от царуването на династията Романови, а на 14.03.1914 г. грамота за добра военна служба. Участва в Първата световна война като втори ефрейтор във II полк на кавказките стрелци. Награден е с медал, равностоен на Железния кръст, за пленяване на германски войници. Неговият брат Георги, офицер от Руската армия, участва в Болшевишката революция. Когато вижда жестокостите на болшевиките, които разрушават дворци и убиват руския елит, той се връща в родния край, отвратен от хода на революцията.

Семейство Некит получава разрешение да емигрира на 18.01.1926 г., а на 01.03.1926 г. виза да тръгнат за Бразилия от Германия. Пристигат в Рио де Жанейро на 30.03.1926 г., като няколко дни престояват на карантинен остров.

Некит работят на различни места, през 1929 г. са на строежа на жп линията Майринке – Сантос, след това отиват в гр. Можи дас Крузес. С каквото се захванат, проявяват изключителна упоритост, не се плашат и от тежкия труд на кафеените плантации.

Като млад Димитър (баща на анкетирания) става каруцар в Сао Пауло, после работи в бирена фабрика. След като пребивават на различни места в щата Сао Пауло, на 18.04.1931 г. Некит купуват 10 алкейре земя в околностите на гр. Жоао Рамальо, община Куатà. Остават там до 14.09.1936 г., дата, на която купуват в същата община, стопанство с 15 алкейре земя в местността Виста Алегре. И започват с разчистване на терена. Прекарват много време без сигурен подслон, докато построят къща, която съществува до днес.

---

[187] *В документ на руски език, името е изписано Николай Дмитриевич Никита, на румънски става Некит, а в Бразилия Нешет.*

По онова време няма пътища до града, нито впрегатни животни, само пътечка през гората, около 20 км, по която хората ходят на пазар, носейки обратно всичко на гърба си.

От ляво надясно: Николай, Андрей, Елена, Петър и Димитър, деца на Николай и Прасковия Некит. Куатà, щата Сао Пауло.

Бесарабските заселници в района на Куатà поддържат близки контакти, често се събират, запазват своите традиции и език. В колония „Есперанса“ има православна църква, където намират книги на български език.

След операция на стомаха в Сао Пауло патриархът на фамилията Николай Некит умира на 9.19.1938 г., съпругата му Прасковия през 1950 г.

Най-големият син Петър Некит рано напусна Куатà, той е един от пионерите, които отиват да строи гр. Марилия, щата Сао Пауло, по-късно работи като сервитьор в гр. Сао Пауло. Петър не създава семейство, приключва земния си път през 1975 г. в дома на сестра си Елена в гр. Баруерѝ, щата Сао Пауло.

През 40-те години (20. век) другите двама сина Андрей и Николай отварят барче във „Виста Алегре“, идват много любители на футбола и петанката, които се събират да играят наблизо. По-късно братята купуват камион и дълги години се занимават с превоз на плодове от Сантос до Сао Пауло. Те също нямат семейства, доживяват съответно до 1989 г. и 2001 г.

Елена, единствената дъщеря на Николай Некит, се омъжва за Жозе Сверзути, имат три деца: Вилма, Вагнер и Валтер, всички живеят в Баруерѝ, щата Сао Пауло, Елена умира през 1995 г. Информация за децата ѝ:

Вилма, адвокат, омъжена за Наталино Фиденсио, имат две дъщери: Камила (адвокат) и Кристина (архитект);

Вагнер, женен за Алзенира Сила, имат трима сина: Педро, Матей и Игор;

Валтер, строителен инженер, женен за Мария Оливия Падиля, имат двама сина: Виктор и Жозе Едуардо.

Когато се установява в Куатà, Димитър (баща на анкетирания) се грижи за своето стопанство. Жени се за Стефанида Янчиогло, имат пет деца: Димитрие, Елена, Николау, Андре и Мария. Стефанида се разболява и умира след операция през 1991 г. Същото сполетява и Димитър, той умира през 1995 г.

До 5-годишен анкетираният говори само на български – езикът, на който всички общуват вкъщи. Баба Прасковия, която не произнася и дума на португалски, събира внуците и им разказва български приказки.

Преди децата да тръгнат на училище, семейство Некит решава да се върне в

Бесарабия. Всички документи са готови, но след Втората световна война бразилското правителство прекъсва отношенията със СССР. Така всички планове за връщане в родината пропадат.

На осем години анкетираният Димитрие и сестра му Елена започват да посещават смесеното селско училище, на 4 км от дома, като два пъти на ден изминават разстоянието през полето боси, защото в началото баща им не може да им купи обувки.

През 1955 г. Димитрие завършва прогимназия в Куатà и продължава в колеж в Сао Пауло, през деня работи, а вечер учи. През 1957 г. постъпва във Военновъздушните сили, завършва курс по метеорология. С тази специалност работи в различни щати на страната. През 1971 г. се явява на изпит и го приемат във факултета по метеорология в гр. Куритиба. По време на следването се жени за Северина де Лима от щата Пернамбуко.

В гр. Белен, щата Парà, Димитрие завършва специалност агроинженерство. В следващите години работи на различни позиции в службата за защита на полетите, през 1989 г. се пенсионира с чин майор. Става преподавател по специалността „Метеорология“ във Федералния аграрен университет на Амазония, а понастоящем във Федералния университет на щата Парà.

Иван Ризов, близък приятел на семейство Некит. Сао Пауло, 30-те години на 20. век.

По молба на автора анкетираният се свързва с Жорже Деренжи, женен за Жусара да Силвейра, потомък на бесарабски имигранти, преподавател в университета на щата Парà.

Димитрие и Северина Нешет с децата си Фаусто, Катя и Катарина. Куатá, щата Сао Пауло, юли 2006 г.

През годините Некит поддържат приятелски отношения с Иван Ризов, семействата Раткови, Минкови и Кирмикчи (Мария Кирмикчи Янчеогло е леля на анкетирания). Димитрие съобщава следните имена, отбелязани в тефтера на чичо му Андрей Некит, на които той продавал на кредит в периода от 23.03.1944 г. до 01.01.1948 г.: Вергилий Рубаков, Иван Монков, Стефан Нерута, Георги Гайдаржи, Георги Стефанов, Николай Керниченко, Теодор Бондар, Васил Николаев Константинов, Николай Попряга, Кирил Черкасин, Георги Чернев, Димитър Плагов, Иван Кирмикчи, Андрей Николаев, Илия Филипов и Николай Kibashi (възможно Кибашев).

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ НЕКИТ

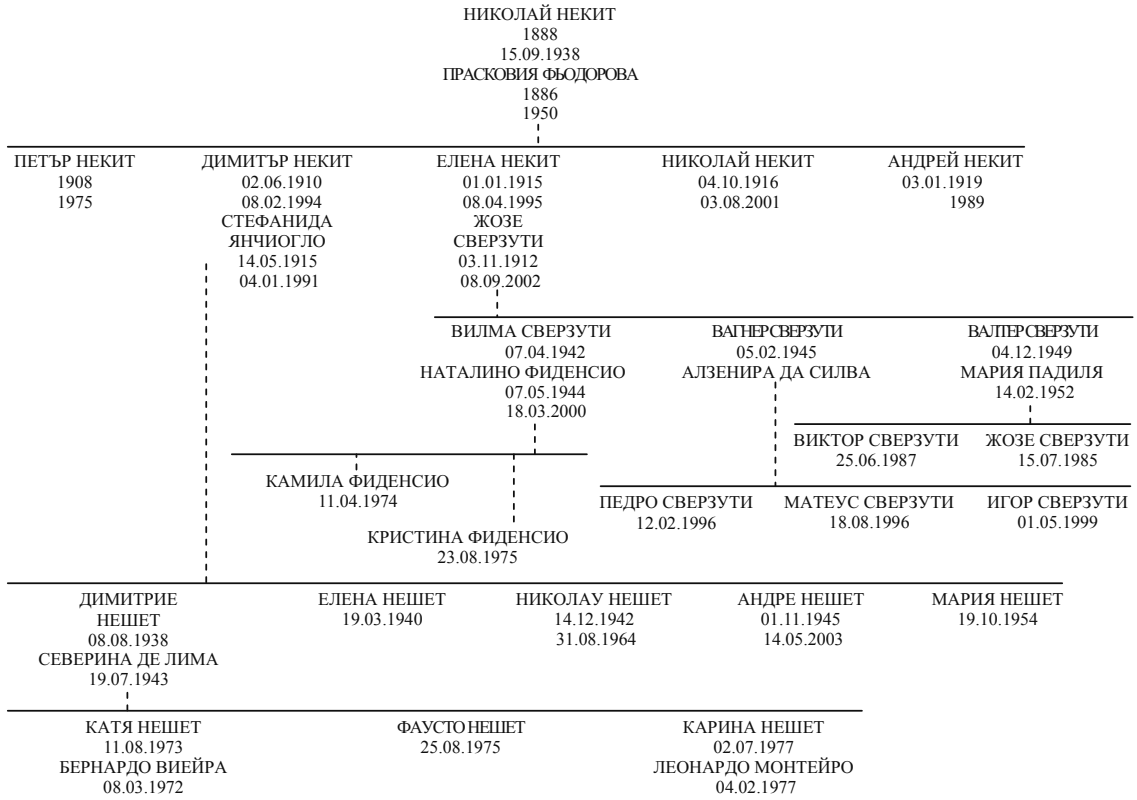

ФАМИЛИЯ НЕНОВИ (NENOV)

***АНКЕТИРАН: САВА ДИМОВ**, бесарабски заселник, роден на 01.09.1924 г., шлосер (пенсионер), женен за Ксения Ненова, живеят в гр. Санто Андре, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 10.11.2005 г.*

Георги и Ева Ненови от с. Задунаевка, Бесарабия, са родители на Никифор Ненов, който се жени повторно за Мария, дъщеря на Григор и Ана Галеви от същото село. И за Мария бракът е втори, първоначално тя е омъжена за Макарий Бузиян.

Никифор Ненов и Макарий Бузиян участват в Първата световна война. На бойното поле стават близки приятели и си дават дума, че ако един от двамата загине, другият ще се погрижи за семейството му.

Макарий не оцелява. Когато се връща у дома, Никифор разбира, че жена му Ана, която оставя бременна, умира при раждането на втората им дъщеря Ева.

Верен на думата си, Никифор отива да търси семейството на приятеля си, който има две деца Макарий и Фьодор. Никифор предлага на Мария да се оженят, от общия брак се раждат две дъщери Мария и Ксения. Семейството решава да замине за Бразилия, паспортът е издаден в Букурещ на 27.04.1926 г., един месец по-късно, на 26.05.1926 г. те слизат на пристанището в Рио де Жанейро.

Ненови работят на кафеени плантации в две земеделски имения във вътрешността на щата Сао Пауло, после се преместват в самия град, настаняват се в квартала „Алто да Мока“, намират работа в различни фирми. През 1943 г., в квартала „Вила Бела“, където живеят много български семейства, анкетираният Сава Димов среща дъщеря им Ксения. Сава често посещава неделните вечеринки в местния клуб, където в сряда се провеждат и уроци по танци. В един от тези дни той вижда „едно момиче, което се учеше да танцува със своя приятелка, и останах омагьосан от красивата брюнетка със сини очи. На следващата седмица пак отидох в клуба и я видях, придружена от семейството. Поканих я да танцуваме и разбрах, че е българка. Цяла вечер танцувахме и с разрешение на майка ѝ я придружих до вкъщи. Така започнахме да се срещаме, влюбихме се и след три години, на 19.01.1946 г., се оженихме в православната църква. Вече 60 години сме заедно в радости и скърби, винаги заедно! Само трябва да благодарим на Бога, че ни събра в този прекрасен съюз на любовта!“

Макарий, един от природените братя на Ксения, също се жени за българка, това е Дора Димова. Останалите деца на Никифор и Мария Ненови създават семейства с потомци на италианци. Фьодор Ненов, първоначално с фамилия Бузиян, се жени два пъти, втората му жена се казва Йоланда. Синът му, който носи неговото име, управлява летателен балон и едно от постиженията му е полетът над планината Фуджи в Япония[188].

---

[188] *Фуджи е висока 3776 м. Телевизия „Глобо“ излъчва репортаж, посветен на Фьодор Ненов (син), в който той демонстрира как по време на полет преминава от един балон на друг.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ НЕНОВИ

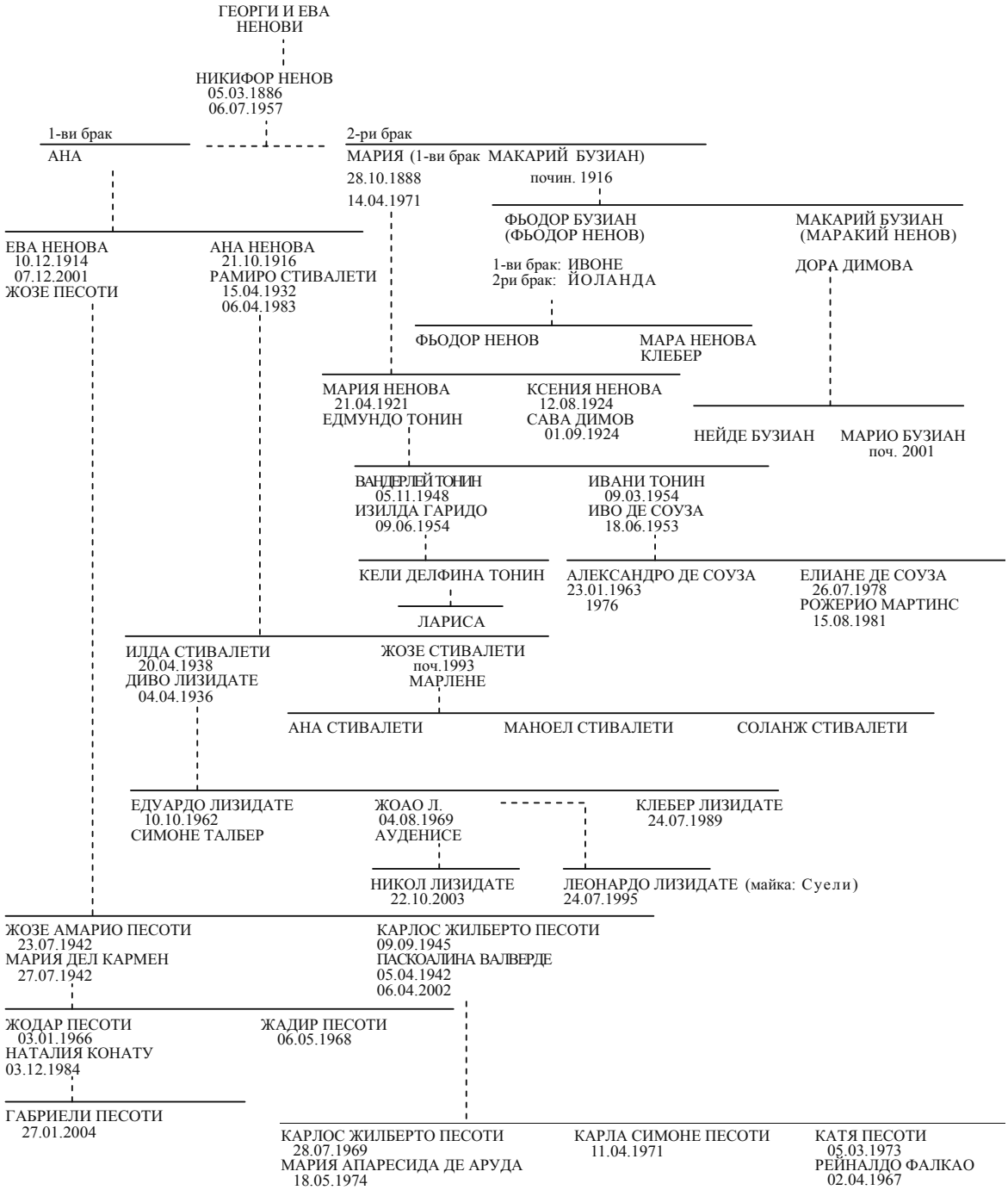

ФАМИЛИЯ НИКОЛАЕВИ (NICOLAEV)

***АНКЕТИРАН: ПАУЛО НИКОЛАЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден през 1953 г., металург, женен за Роза Галдин, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 10.11.2005 г.*

„Моят баща Иван Николаев е роден през 1914 г. в района на Тигина, принадлежащ към Приднестровието, най-славянската част на Молдова. Този град някога е владение на османските турци, които го наричат Бендер (пристанище).

Семейството се занимава със земеделие, има и малка обущарница.

Животът в Бесарабия не е лесен, постоянно има войни и конфликти кой да владее тази плодородна земя.

Семейство Николаеви: Валентина с малкия Педро, до нея Иван Николаев, отляво най-голямата дъщеря Катарина, пред нея Олга, анкетираният Пауло Николаев, Лидия и Юлия. Сао Пауло, 1958 г.

След края на Първата Световна война Бесарабия е анексирана от Румъния, която прилага усилена „румънизация“, опитвайки се да асимилира традиционните ценности на различните етноси. Данъците, кризата в земеделието и силните националистични настроения карат български, руски и гагаузки семейства да напускат нейната територия, както се случва с моето семейство.

Оставайки имотите си на роднини, Илия и Елена (Чумак) Николаеви и техните деца: Иван, Андрей и Тодора бягат до най-близкото пристанище Одеса и се качват на параход. Пътуването е продължително и уморително с няколко спирания. Прекосявайки Черно море, параходът остава един месец в Турция, после продължава през Средиземно море, навлиза във водите на Атлантическия океан и поема курс към Южна Америка.

Николаеви пристигат в Бразилия и скоро се отправят към земеделското имение „Жункейра“. Работят известно време там, после отиват в колония „Варпа“ с преобладаващи заселници от Латвия. Известно е, че някои български семейства също се заселват там, докато в съседната „Прата“ са предимно българи и гагаузи. Поради близостта им колонистите не правят голяма разлика помежду им. Затова, когато се каже „Варпа“, това се отнася до всички колонии наоколо, включително населената само с руснаци „Естрела“. Това, че са събрани на едно място възражда чувството за

общност, което вдъхновява сънародниците да поддържат славяно-бесарабските си традиции и начин на живот.

Николаеви създават своето стопанство на площ от 7 алкейре. След известно време баща ми Иван Николаев и майка ми Валентина Рагнева сключват брак. Постепенно животът в колонията се променя и в края на 30-те години много заселници отиват в гр. Сао Пауло, включително и моите родители. Заселват се в квартала „Парке Сао Лукас“, раждат им се девет деца.

Животът в Сао Пауло се оказва изключително труден, на моменти дори по-напрегнат и уморителен, отколкото работата на полето. От друга страна, земляците продължават да общуват, да си ходят на гости, зараждат се трайни приятелства, предимно между бесарабските и руските семейства.

Братът на баща ми чичо Георги, роден през 1933 г., остана 15 години в колония „Варпа“. Пристигайки в Сао Пауло, си намери работа като монтьор. През 60-те години, вече женен, постъпи на работа в бразилския филиал на автомобилния завод „Форд“. След това замина за САЩ, където живее в момента. Той редовно се връща в Бразилия, за да се вижда с роднините.

Другият ми чичо Андрей също живееше в „Парке Сао Лукас“, и беше този, който най-много насърчаваше семейните събирания в края на годината. Правеше го с голяма радост, а това беше възможност всички да се забавляват, включително баба Елена, която пееше и танцуваше песни от младостта си в Бесарабия.

Съдбата се оказа несправедлива към леля Тодора, несполучливият ѝ брак я доведе до депресия и злоупотреба с алкохол. Почина много млада, като остави четири деца.

Аз съм първото момче в семейството и от малък помагах вкъщи, вадех вода от кладенеца, поправях някои неща. Като младеж започнах да се занимавам с обработка на метали и до днес съм в тази сфера. Също така практикувам бойни изкуства, станах треньор по карате и вече 15 години притежавам школа за обучение по този спорт.

В допълнение към тези занимания и вече като по-възрастен, започнах да отглеждам пощенски гълъби, членувам дружеството на гълъбовъдите в Сао Пауло и участвам в състезания.

Имам двама сина Алън и Даниел, съпругата ми се казва Роза, по баща Галдин.

Знам, че много заселници са искали да умрат в родната Бесарабия и не са вярвали, че децата им ще растат на чужда земя! Но тези хора, които навремето са стъпвали върху славянска земя, вече имат наследници, които създават свои потомства в Бразилия. Тази житейска сага е част от моето семейство и на много други, дошли от Бесарабия. Тя ни кара да изпитваме дълбоко чувство на единство и упоритост в запазване на българските традиции. Дискретна и малко известна тази диаспора също дава своя принос в написване на общата история на имиграцията в Бразилия.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ НИКОЛАЕВИ

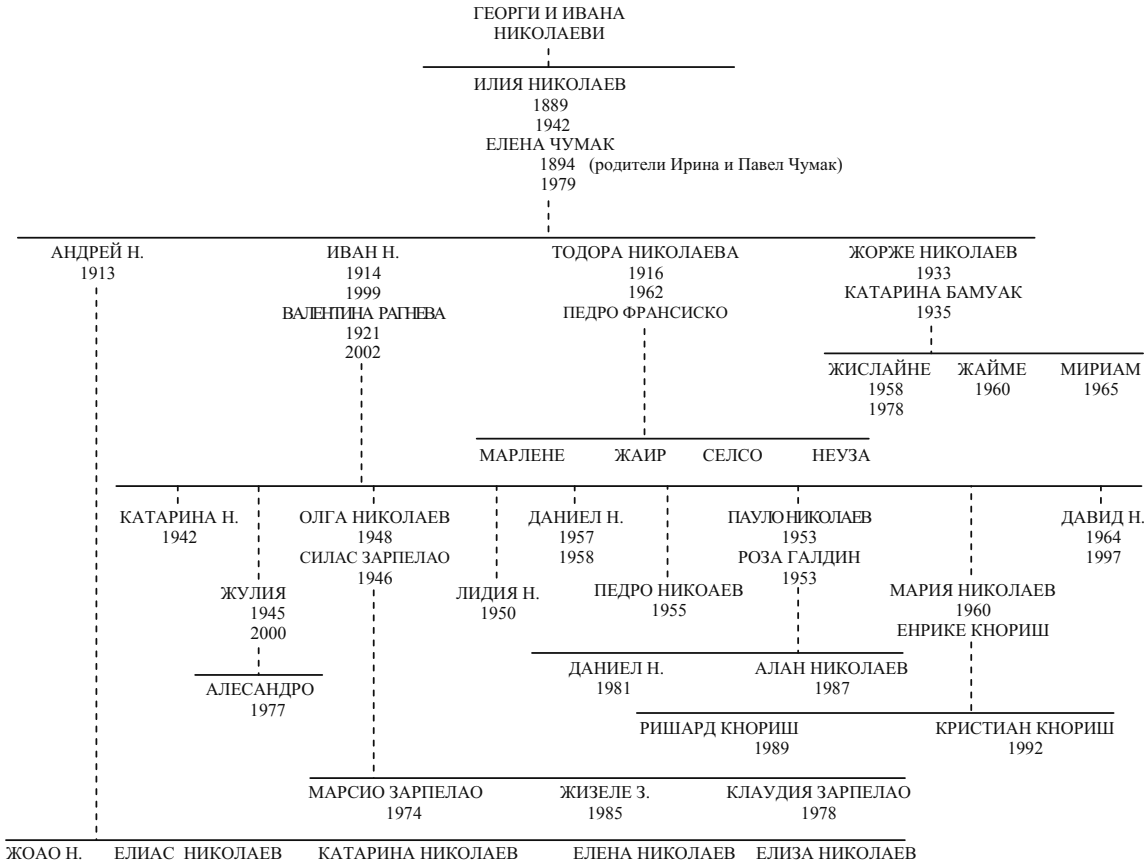

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ НОВАК (NOVAK, NOVAC)

***АНКЕТИРАНА: НАДЕЖДА НОВАК**, бесарабска заселничка, родена на 07.02.1926 г., несемейна, машинописка (пенсионирана), живее в гр. Арасойаба, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 15.05.2006 г.*

Вдясно Иван Танасов, брат на Стефания (Танасова) Новак, 1918 г.

Николай и Стефания Новак, родители на анкетираната, са от с. Пандаклия, Бесарабия, където бащата е учител, а майката се грижи за децата и домакинството. Живеят в къщата на Манол Новак, баща на Николай. Родители на Стефания са Прасковия и Иван Танасови. Всички са православни християни.

Николай и Стефания имат три деца: Иван, Пелагия и Надежда, която се ражда преди заминаването за Бразилия.

„Румъния анексира Бесарабия и подлага на дискриминационен режим населението, още повече българския етнос, който негодува срещу това управление.“

Новак решават да опитат късмета си и да отидат да живеят на място, далеч от насилие и войни, те оставят имота си на роднини и напускат родината през 1926 г.

Анкетираната разказва: „Като поотраснах разбрах, че родителите ми са обмисляли да ме оставят при роднини, защото съм била току-що родена. Брат ми Иван е бил на 6 г., сестра ми Пелагия на 4 г.“

Семейството пътува с влак до Букурещ за получаване на паспорти и медицински прегледи, продължава през Южна Европа до пристанището на Генуа в Италия. Качват се на парахода „Cesare Battisti“ с много други семейства от Пандаклия и околностите, включително от други региони на Бесарабия. Пристигат в Рио де Жанейро и на 03.04.1926 г. ги откарват на карантинния остров „Флорес“ .

Знае се, че пращат Новак да работят в района на гр. Куритиба, щата Паранà. След изтичане на трудовия договор придобиват парцел от имението на латифундиста Лабиено да Коста Машадо. При разчистване и култивиране на земята семейството се сблъсква с много трудности, включително болести, пренасяни от насекоми, като т.н. „тропическа язва“. Заради тези опасности и ред други причини, Новак напускат имота и отиват да работят на кафеените плантации в имението „Санта Лина“, община Куатà, щата Сао Пауло. Работят две години по договор и със спечелените пари купуват земя в колония „Есперанса“, създадена от бесарабски българи в същата община. Новак отидат там именно заради това – да бъдат сред свои земляци. Колониалното ядро разполага също с училище и църква, изключително важни за общността.

В „Есперанса“ идват също Попови, Чечови (Cetchov), Иванови, Танасови, Грекови, Дудуш, Генови, Попряга, Бубакови, Kirithecov (възможно Кирчекови, Киричкови) и много други.

След няколко години Николай и семейството му се преместват в гр. Освалдо Крус, щата Сао Пауло, където купува къща и започва транспортен бизнес. По-късно окончателно се установяват в Сао Пауло.

В Бразилия Николай и Стефания имат още деца: Маноел, Ана, Олга и Лида.

Семейство Новак оставя роднини в Бесарабия, които заради териториалното ѝ разделение сега живеят в Украйна. Докато бащата на анкетираната е още жив, поддържат контакт с тях.

Николай донася в Бразилия две Библии, запазени от Надежда Новак, „те са на нашия език и баща ми ги четеше всеки ден“. В Бразилия семейството приема баптизма, докато анкетираната се присъединява към независимата презвитерианска църква.

Стефания Новак поддържа традициите на бесарабската кухня и учи децата си да приготвят „милина“, „пирожки“, „пача“, месо с кисело зеле и ориз, кисело мляко.

На 22 години анкетираната отива в Сао Пауло и става шивачка, постепенно навлиза в модния свят, като се специализира в шиенето на кожени облекла. След време изкарва курс по машинопис и работи за различни компании. В Бразилия името ѝ се изписва Надейда Новак.

Николай и Стефания Новак с правнука си Аристидес Гарсия. 80-те години (20. век).

Другите деца на Николай и Стефания също се установяват в Сао Пауло, намират работа и създават семейства.

Анкетираната споделя: „Бразилия е много хубава страна, няма по-хубава от нея, но имам забележка към политиците, те не защитават правдата, не притежават и нужното достойнство за високата позиция, която заемат. Тук съм свързана със своите близки, чувствам се вкоренена в тази страна, която посрещна мен и цялото ми семейство с отворени обятия.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ НОВАК

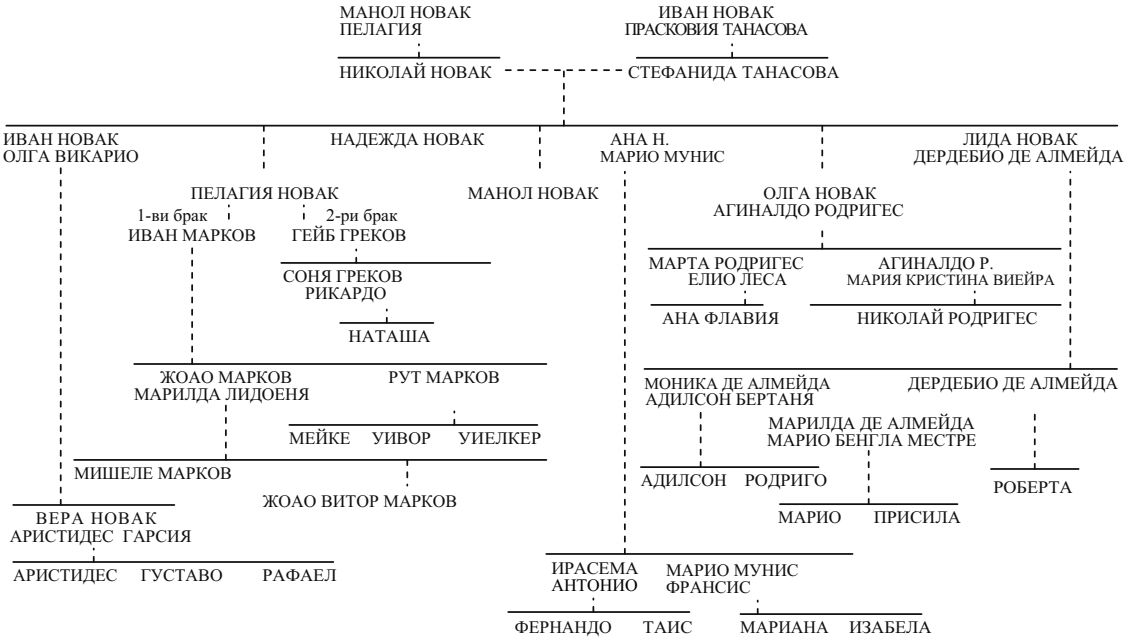

ФАМИЛИЯ НОВАКОВИ (NOVACOV)

***АНКЕТИРАН: МИГЕЛ НОВАКОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 20.07.1933 г., пенсионер, женен за Неуза Виейра, живеят в гр. Бури, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 05.05.2006 г.*

Игнат и Александра Новакови са от с. Московей. Техен син е Трифон, баща на анкетирания. „Семейството има голяма, зидана и покрита с керемиди къща. Не разполага с много земя, затова се налага внимателно да я стопанисва, за да извлича колкото се може повече от тази плодородна почва.“

Те са православни християни и водят типичния за онова време начин на живот на село, обработват земята, отглеждат пшеница, царевица, имат лозови насаждения, черничеви дръвчета за храна на копринените буби, не липсват и домашни животни, предимно овце.

Жените се грижат за децата и къщата, помагат в работата на полето, приготвят сирене, обработват овча вълна, плетат, тъкат платове и шият дрехи за всички. От ранна възраст децата помагат с каквото могат на родителите. Ученето е до началните класове, без да имат възможност да го продължат.

От воденета рекламна кампания семейството научава за Бразилия, където дори хлябът „расте“ по дърветата. „Решават да напуснат Бесарабия заради опасенията от нови войни, освен това с анексирането ѝ от Румъния малцинствата са подложени на гонения, страхувайки се също от комунистическата диктатура на Сталин и проникването ѝ в съседните страни.“

През 1926 г. семейство Новакови в състав Игнат, Александра и синът им Трифон емигрират за своя сметка с група семейства, сред които Петкови и Таласимови. Пътуват с влак до Виена, оттам до Италия. На пристанището в Генуа се качват на парахода „Ducca Degli Abruzzi“. Пътуването се оказва мъчително – лоши условия и голяма жега в трета класа, т.е. в трюма на парахода, плюс необичайната за тях храна. Много деца умират и ги погребват във водите на океана. Оказва се, че на парахода има православни свещеници, които утешават вярващите.

„На едно от пристанищата за първи път виждат чернокожи, всички са крайно изненадани, но още по-впечатлени остават, когато хората най-добронамерено им предлагат банани, а те, виждайки и тях за първи път, ги изяждат направо с кората.“

Параходът акостира в пристанището на Рио де Жанейро и новодошлите са откарани на карантинен остров. После се придвижват до крайбрежния град Сантос, откъдето с влак заминават за пансиона за имигранти в гр. Сао Пауло. От разказите на своите близки анкетираният знае за Иля дус Поркос (сега остров Аншиета), където изпращат разбунтували се имигранти, които протестират срещу неизпълнението на обещанията да получат земя и домове. Едно от семействата, въдворено там, е Кайряк.

Новакови отиват да работят в гр. Кубатао, където се прокарва водопровод, Петкови пък в кафеена плантация край гр. Салто, щата Сао Пауло, но са разочаровани – няма училище, общуването с другите заселници и хората от имението е много трудно, практически само с жестове и мимики, няма църква, само малък параклис,

принуждават ги да работят без трудов договор и да пазаруват в магазина на имението, така малко пари получат на ръка.

Новакови работят повече от година на строежа на водопровода, после отиват в колония „Нова Одеса“, щата Сао Пауло, както и Таласимови, където стават изполичари, отглеждат памук и зърнени култури. Впоследствие заминават за щата Рио Гранде до Сул и пак на изполица отглеждат пшеница. С получените пари, добавени към спестяванията, купуват 46 алкейре земя в местността „Рестинга Сека“, край гр. Бури, щата Сао Пауло. Петкови също идват в този район, след изтичане на трудовия договор в имението „Падовани“, заселват се в местността Посо Гранде. Пристигат и други семейства, като образуват колонизационно ядро, сред тях са: Кайряк, Паслар, Герги и още един земляк, известен само с първото си име – Кирил.

През 1929 г. в православната църква на гр. Бури Трифон Новаков се венчава със Стефанида Петкова, дъщеря на Симеон и Стефанида (Таукчи) Петкови.

В семейството се пазят някои рецепти от бесарабската кухня, приготвяни по специални поводи, като борш, милина, манджа (месо с картофи и зеленчуци).

Анкетираният е на мнение, че „Бразилия, освен че има благоприятен климат, разполага с огромни пространства за развитие на селското стопанство. В сравнение с войните и преживяното от народа в Бесарабия, тук няма големи политически катаклизми, като изключим конституционалистката революция (1932 г.). и политическите преследвания в резултат на т.н. „Революция през 1964 г.“.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ НОВАКОВИ

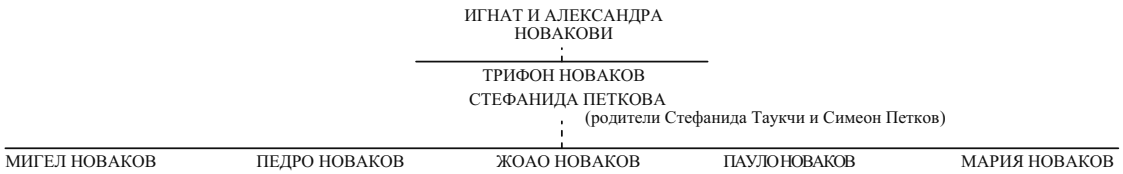

ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (1)
(PASLAR)

***АНКЕТИРАНА: КАТАРИНА ПАСЛАР**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, учителка по английски език, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 31.03.2006 г.*

Обща паспортна снимка: Ивана и Иван Паслар с по-малките деца: от ляво Иван, до него Николай, отпред Екатерина и Харалампи. На отделни снимки Атанас и Мария. Букурещ, 14.01.1926 г.

ФАМИЛНИЯТ РАЗКАЗ НА ПАСЛАР СЕ НАМИРА В ПЪРВАТА КНИГА НА ЖОРЖЕ КОСИКОВ „ИМИГРАЦИЯТА В БРАЗИЛИЯ: БЕСАРАБСКИ БЪЛГАРИ И ГАГАУЗИ, ИЗДАДЕНА НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ПРЕЗ 2014 г. В ТАЗИ АНКЕТИРАНАТА СПОДЕЛЯ ВПЕЧАТЛЕНИЯ ОТ ПОСЕЩЕНИЯТА СИ В СССР, МОЛДОВА И УКРАЙНА, КОИТО ОСЪЩЕСТВЯВА С РОДИТЕЛИТЕ СИ ИВАН И ТЕОДОРА (КАРА) ПАСЛАР.

ПЪРВО ПОСЕЩЕНИЕ ПРЕЗ 1978 г.

Катарина Паслар, Сао Пауло, 1988 г.

„Това пътуване стана възможно благодарение на поканата за гостуване, изпратена от Харалампи Паслар, брат на баща ми.

Първото ми впечатление бе наложеният силов режим в страната. На летището в Киев се виждаха десетки военни самолети, а на митницата безмълвно преминаваше редица от пътници, чийто багаж щателно се проверяваше. На мнозина задържаха куфарите, защото си бяха позволили да носят съвсем обикновени неща, като прежда например, въпреки това никой не възразяваше, мълчанието беше всеобщо.

В Кишинев всичко беше предварително планирано, войници чакаха пристигането на самолета. Щом кацна, военните се качиха, хванаха ни и тримата под ръка и слязохме от самолета. Качихме се на специална кола и ни отведоха в една стая. Там бяхме подложени на подробен

разпит, докато останалите пътници чакаха в самолета.

От Кишинев отидохме с такси до селото на нашите роднини, пътят беше павиран и може да се каже, че 95 процента от колите, които се движеха по него, бяха държавни и съвсем малко частни. Виждаха се безкрайни полета с пшеница, царевица, ечемик, картофи, лозови насаждения, стада овце, многобройни купи или бали сено покрай пътя. Тази красота и изобилие пред очите ни припомни, че Бесарабия винаги е била обект на завоевателни амбиции.

От ляво надясно братята Николай Кайряк, Иван Паслар и Михаил Паслар. Молдова, 1978 г.

Братята Николай, Харалампи, Михаил и Иван Паслар се срещнаха след 52 години раздяла. Те бяха толкова щастливи и прекараха цял ден и цяла нощ в разговори, спомняйки си времето на престоя в Бразилия, голямата разлика в начина на живот и трудностите, през които преминават, както и преживяното по време на Втората световна война, експлозиите на оръдията и бомбите близо до селата, глада, на който били подложени, защото голяма част от реколтата отивала за изхранване на войниците.

Силно впечатление ни направи колко чисти и подредени бяха къщите, с бродирани бели перденца, подът блестеше, а вътре се ходеше само с чехли. Външните стени на къщите бяха по 50 см, преграда срещу големия студ през зимата. Нашите домакини ставаха много рано, около 4.00 ч., отиваха да работят на полето, после се връщаха за закуска. Някои имаха по малко земя, но работеха и в колхоза, както повечето техни съселяни.

Представители на властта посетиха къщата, в която бяхме отседнали, взеха ни паспортите и ни откараха в управлението на милицията в Комрат да ни разпитат. Паспортите бяха изпратени в главната дирекция в Кишинев и ги върнаха след две седмици. Пътуванията, които можехме да направим, бяха ограничени само до близки места.

Отидохме на гости на калеко Петър в гр. Чадър-Лунга, женен за Ирина Паслар, които бяха в Бразилия. Калеко Петър си припомни някои думи на португалски, за разлика от сина му Георги, който, макар и роден в Бразилия, не говори португалски. Посетихме и Улян, брат на калеко Петър, в с. Циганка, женен за Калинка Косикова (Кочкова), леля на автора Жорже Косиков. По стените на къщата им имаше много картини, нарисувани с маслени бои от сина им Димитър (Мите).

Запознахме се и с Иван Кайряк, директор на голям хлебозавод, син на Николай Паслар, който приема фамилията Кайряк. Той ни посрещна много радушно и успя да ни издейства позволение да разширим местата, които имахме право да посетим.

Селата бяха разделени на етнически принцип: имаше български села, гагаузки, немски и мнозинството молдовски.

Град Тараклия, чието население е изцяло българско, се преустройваше, видяхме широки улици и просторни площади, отидохме до училището, в което е учил татко, къщата, където е живял със семейството си и местната църква, която беше частично съборена. Казаха ни, че никой не искал да я разруши напълно, защото преди години един човек предложил да я събори, но когато подхванал работата, паднал гръм и го убил.

Отидохме да се видим с Иван Кара и Ивана Кара, брат и сестра на мама, които бяха в Бразилия. Те събраха семействата си, някои от които дойдоха отдалеч, за да се видят с нас. Това бяха наистина вълнуващи мигове, среща на скъпи хора, изпълнени с много спомени за трудностите и страданията, през които бяха преминали в Бразилия.

В друг град гостувахме на Николай Кайряк, там той беше кмет и живееше в красива, богато подредена къща. От друга страна, селата изглеждаха доста неугледно с разнебитени улици и пътища между тях.

В земеделската работа се ползваха много машини, факт, който правеше селяните горди. Най-добрите от тях награждаваха с медали и отличия за всеотдайна работата.

Когато дойде краят на нашето гостуване, родните дойдоха с букети цветя да се сбогуваме. Беше незабравим момент!“

ВТОРО ПОСЕЩЕНИЕ ПРЕЗ 1982 г.

„През 1982 г. тръгнахме от Сао Пауло и поехме по маршрута Рио де Жанейро – Франкфурт – Белград – Киев – Кишинев – Одеса – Комрат – Димитровка (Молдова).

Пак трябваше да сменяме самолетите в различни градове, за да влезем в Съветския съюз.

На митницата в Киев отново ни подложиха на детайлна проверка, разпит и подписване на документи, с които ни задължаваха да върнем в Бразилия предметите с религиозно съдържание, които носехме като подаръци на нашите роднини. Тази мярка показваше отношението на комунистите към религията, която те забраняваха, а църквите бяха превърнати в музеи. Много българи обаче изминаваха големи разстояния, за да отидат до православна църква, като тази в Болград.

Между Киев и Одеса снимането в самолета беше забранено.

Одеса е много красив град, с много дървета, място за отдих край морето.

Пътувахме 11 часа с такси до Комрат по зле поддържани пътища. Отново се виждаха полета с пшеница, царевица, ечемик, лозя, стада овце и бали сено, каквито видяхме при предишното пътуване.

В Комрат пак ни взеха паспортите и ги отнесоха в Кишинев. За пореден път трябваше да искаме разрешение да посетим и други места, което стана възможно с помощта на братовчедите.

Хората живееха задружно и взаимно си помагаха, например при строежа на

собствен дом. Интересното беше, че от всяка къща звучеше радиоточка, която излъчваше програмата на местното радио. Телевизията имаше един държавен канал с новини, спорт и филми на руски език. В училище също се преподаваше на руски, както и на майчин език, в зависимост от националността.

Имахме посещение в детска градина, тя беше много добре организирана и поддържана хигиена. Децата имаха стая с много играчки, дрехите им се прибираха в специални гардеробчета, а пред градината имаше огромна морава, където извеждаха всички, дори най-малките. Родителите работеха и затова оставяха децата по цял ден в градината. Правителството отпускаше помощ на майки с повече от четири деца.

Отидохме и в едно начално училище, всичко в него беше чисто и спретнато, с не повече от тридесет ученици в клас. Децата и младежите бяха много възпитани и винаги се отнасяха почтително към по-възрастните.

Учителите получаваха 100-120 рубли заплата, докато минималната заплата беше 40 рубли, а една кола струваше 10-12 хиляди рубли. Студентите получаваха стипендии за обучението си.

Хората с гордост заявяваха, че рублата струва повече от долара, убедени, че Съветският съюз е на първо място в света.

Когато отидохме в Тараклия, почина сестрата на мама – Ивана Кара. Дойдоха много роднини, които следваха погребалното шествие начело с оркестър, който свиреше траурна музика.

Всички бяха много любопитни да разберат за живота в Бразилия и задаваха различни въпроси. Един дори попита: „Как е господин Рейгън?“

За пореден път посетихме Калинка Кочкова (Косикова, леля на автора) в с. Циганка. Съпругът ѝ Улян беше много горд с овощната си градина, в която зрееха огромни и вкусни праскови. Гостувахме и на Иван Кайряк, а на тържеството по повод нашето идване двете му дъщери свириха на пиано и пяха на руски език.

Българите се оказаха весели, емоционални, също така много здравомислещи хора. Мъжете се обличаха добре, по класически маниер, носеха дрехи от качествени материи, косата високо подстригана и сресана, жените бяха с красиви рокли, а омъжените задължително с кърпа на глава. В магазините имаше само най-необходимото, и то от една марка, прекаленият лукс беше обект на критика и неодобрение. Хората живееха в общност и беше обичайно да дават колата си на съседите, ако им трябва превоз, макар че колите бяха скъпи и не се срещаха толкова често.

Ако в някоя къща дойдеха гости и чаят беше свършил, веднага искаха от съседа, а той скоро се появяваше с пълен чайник. Честа практика беше да се возят с такси и да си делят сметката.

Във всички градове, в които пристигахме, трябваше да се явяваме пред официалните власти. По време на нашето посещение се провеждаше Световното първенство по футбол и на летището в Киев доста време търсихме съответното длъжностно лице. Най-накрая го открихме в една стая, където гледаше поредния мач. Когато го попитахме за издаване на заповед за оставане в града, той каза:

– Не бързайте толкова! Елате да гледаме мача!

Хората в градовете си приличаха и изглеждаха от една и съща социална класа, но имаше и по-висша, тази на политиците, които се возеха в големите луксозни

коли чайка. И когато минаваха по улиците, всички сочеха към тях, но не можеха да видят пътуващите, защото колите бързо отминаваха. Имаше и луксозен магазин за туристи и политици, където можеше да се купува само с долари.

След 20 дни отново трябваше да ходим до Кишинев да си вземем паспортите. Цялата система беше изключително бюрократична. А на митницата в Киев почти цял ден подготвяхме отчета за направените разходи и покупки, с приложени фактури и касови бележки.

Напускането на Съветския съюз ни даде усещането, че преминаваме през желязна завеса!

При завръщането в Бразилия си дадохме сметка за огромната разлика между двата свята. Разбрахме, че комунизмът е една силна, затворена и лишена от свобода система. Но ако я сравняваме с отворената и предоставяща големи свободи капиталистическа система, при нея често пъти липсва дисциплина, организация и взаимно уважение.“

ТРЕТО ПОСЕЩЕНИЕ ПРЕЗ 1998 г.

„През тази година международната организация The Friendship Force и нейните филиали в гр. Рибейрао Прето (Бразилия) и в Кишинев организираха групово посещение в Украйна, Молдова и Русия. От бразилска страна организационната работа бе поета от Жорже Косиков, автор на настоящата книга. Тогава аз и моята майка Теодора Паслар също се включихме в пътуването.

Украйна и Молдова вече бяха независими държави с разпадането на Съветския съюз. На летището във Франкфурт един украинец коментира: „Източноевропейските държави са в затруднено положение, има голяма безработица и хората нямат пари да си плащат сметките за вода и ток.“

Столиците Киев и Кишинев не бяха вече толкова чисти и поддържани, а по външния вид на хората можеше да се съди към коя прослойка на обществото принадлежат. В селата положението беше още по-трудно, хората изглеждаха изгубени, страдащи и личеше, че са лишени от много неща.

С преминаването от комунизъм към капитализъм държавите започнаха да търгуват с целия свят, а това се отразяваше върху търговията между самите източноевропейски страни. Много държавни компании прекратяваха дейността си и повечето национални продукти не успяваха да се конкурират с внасяните отвън. Това доведе до застой в производството и липса на икономически напредък, а държавите, неразполагащи с ресурси, се принуждаваха да взимат високолихвени заеми. Налагаше се всички да се адаптират към една различна и напълно противоположна на предишната система.

Споделеното мнение на много хора беше, че президентът Горбачов се радва на популярност в чужбина, но не в Русия и в бившите съюзни републики. Според тях „перестройката“ и гласността бяха лошо планирани и по тази причина неуспешни.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (1)

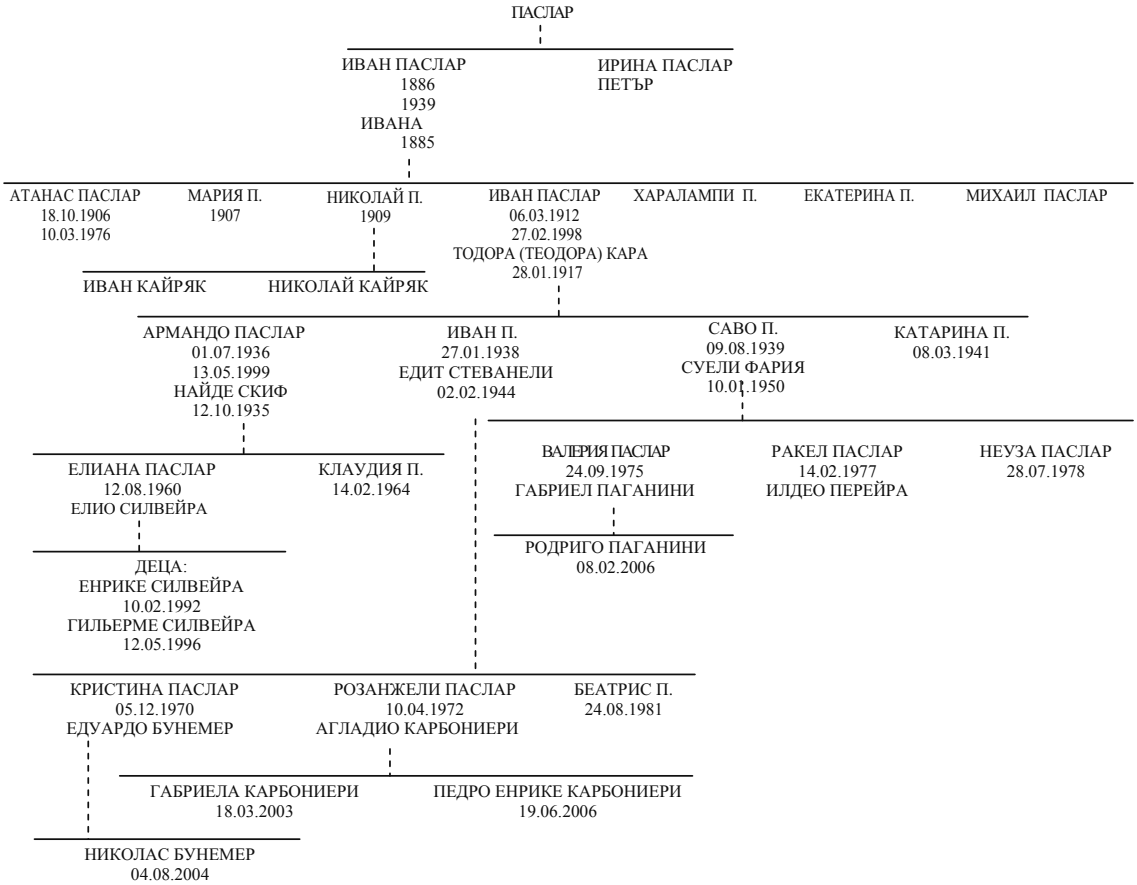

ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (2) (PASLAR, PASELAR)

***АНКЕТИРАНА: КАТАРИНА ПАСЛАР**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, учителка по английски език, живее в гр. Сао Пауло.*

Иван (1886) и Ивана (1885) Паслар са от гр. Тараклия, занимават се със земеделие. Техни деца са: Атанас (1906 г.), Мария (1907 г.), Николай (1909 г.), Иван (1912 г.), Харалампи и Екатерина.

В края на 1925 г. Паслар решават да напуснат Бесарабия и в началото на следващата година тръгват за Бразилия от пристанището в Генуа, като получават паспорт в Букурещ, а входна виза във Виена. Пристигат в Рио де Жанейро и остават няколко дни под карантина на остров Флорес.

Зиновия и Атанас Паслар със синовете си (от ляво надясно) Вазилио, Жорже и Стефано. Пиедаде, щата Сао Пауло, 30-те години на 20. век.

След това се отправят към гр. Сао Пауло и отсядат в пансиона за имигранти в квартала „Брас“. Впоследствие ги пращат да работят на кафеена плантация във вътрешността на щата Сао Пауло.

Година по-късно повечето членове на семейството се връщат в Бесарабия, в Бразилия остават само братята Атанас, Николай и Иван.

От плантацията Атанас отива в Сао Пауло, оттам в гр. Можи дас Крузес, където започва работа на строежа на водопровод за Сао Пауло. По това време той се жени за Зиновия Кисеолар от с. Купоран, Бесарабия, родена на 27.12.1908 г. В Сао Пауло Атанас се квалифицира като професионален шофьор и започва да предоставя транспортни услуги при изграждане на железопътната линия Майринке-Сантос. Продължава същата дейност при строежа и на други пътища в щата Сао Пауло. Атанас е много спокоен, весел, харизматичен човек и където отива, веднага се сприятелява с хората.

Зиновия е също много всеотдайна и поставя работата над всичко: организира хората да си помагат в земеделската работа, работи и в магазина за стоки на едро и дребно, собственост на семейството. С много труд и лишения Паслар успяват да постигнат много, но Зиновия умира през 1944 г., само на 36 г., като оставя три малки деца.

Атанас сключва втори брак. С Марта нямат деца, но осиновяват малката Синира. Синовете на Атанас: Стефано, Базилио и Жорже се занимават със строителство, селско стопанство и животновъдство.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (2)

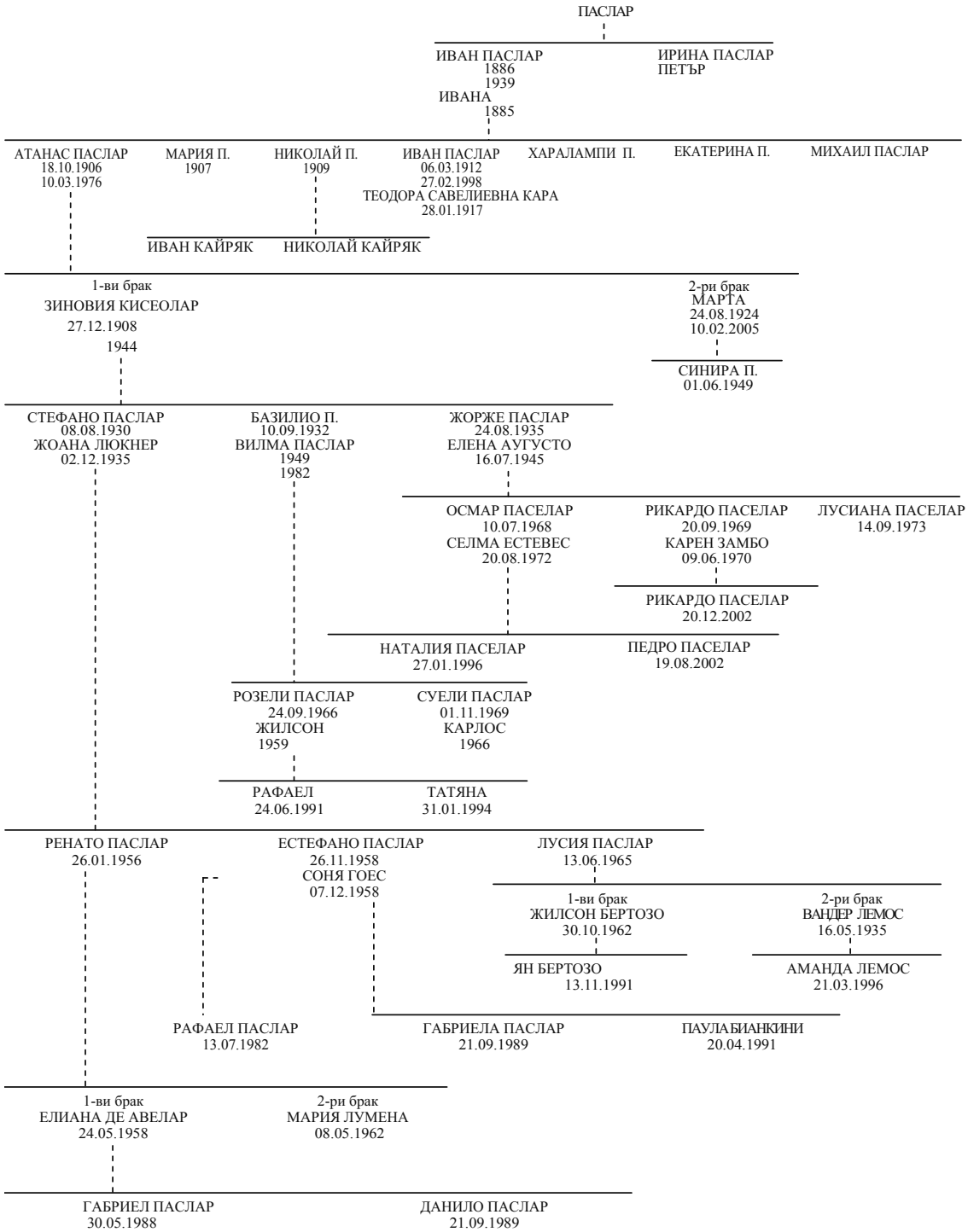

ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (3)
(PASLAR)

***АНКЕТИРАНА: САРА ПАСЛАР**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 07.10.1936 г., домакиня, живее в гр. Бури, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 10.02.2006 г.*

Николай Паслар и Анастасия Паслар (по баща Кайряк), родители на анкетираната, са родени и живеят в гр. Тараклия, Бесарабия, където се венчават на 31.10.1921 г.

Животът по това време е труден, хората не разполагат с много земя, освен това имат само шест месеца да произведат и приберат реколтата. На малка площ Николай и Анастасия отглеждат пшеница, царевица, картофи, боб, зеленчуци, както и грозде, произвеждат вино, имат и овце.

Жените се грижат за дома и децата, а през зимата се занимават с ръчна работа, обработват вълна, предат, тъкат и шият дрехи за цялото семейство.

Децата учат в началното селско училище, като приоритет в ученето имат момчетата. Те също помагат в земеделската работа и се грижат за домашните животни.

Религията, която изповядват, е православна, всяка неделя ходят на църква и участват в отбелязване на всички църковни празници, които, както и сватбите, се празнуват по три дни.

В Бразилия Николай и Анастасия Паслар стават баптисти. Бабата на анкетираната разказва, че в Бесарабия на баптистите не се гледало с добро око, като „хората от селото не ги приемаха, проклинаха и обиждаха новопокръстените. Враждебното отношение е толкова голямо, че веднъж дори се противопоставят баптист да бъде погребан в селското гробище. Като разбират, че това вече е факт, се вдигат на бунт и изкопават тялото на починалия. Налага се властта от града да се намеси, тя прекратява конфликта и повторно погребат човека. Местният свещеник е основен авторитет за хората и те постъпват така, както той им каже. Ето защо религиозната слепота сред селяните по онова време е толкова голяма.

След края на Първата световна война засиленото преследване от страна на румънците, прекомерното увеличаване на данъците, както и постоянната заплаха от нови военни конфликти карат хората да се заинтересуват от пропагандата за набиране на имигранти. Започва да се говори, че в Америка всичко е много хубаво, така мнозина решават да напуснат родината и да потеглят към САЩ, така поне смятат.

Николай и Анастасия, и двамата по на 29 години, също предприемат тази стъпка, тръгват с дъщерите си Тодора и Мария, съответно на 7 и 2 години.

„Всички от Кайряк, семейството на майка ми, заминават за Бразилия – нейните родители, братя и сестри, от Паслар само баща ми. Останалите членове на фамилията остават в гр. Тараклия.“

Разходите по пътуването са за тяхна сметка. През 1930 г. тръгват от Тараклия и стигат до италианско пристанище, откъдето се качват на парахода „Eubèe“. Пътуват спокойно, дори има прожекции на филми, на каквито присъстват за първи път. С тях пътуват още 10 български семейства от техния край, общо 26 души, включително японски и италиански пасажери.

Параходът акостира в пристанището на гр. Сантос, щата Сао Пауло, оттам заминават за пансиона за имигранти в гр. Сао Пауло. Настаняват ги при много добри условия, остават там три месеца.

Анастасия (Кайряк) Паслар и Николай Паслар с децата си и баба Мария (Герги) Кайряк. Бури, щата Сао Пауло, 1932 г.

Николай Паслар не намира работа в Сао Пауло, затова семейството отива да работи на изполица в колония „Нова Одеса“. След година се премества в гр. Бури, южната част на щата Сао Пауло, където започва да отглеждат памук.

Бури е малък град, през който от 1907 г. минава жп линия, има основно училище и католическа църква. Заедно с Паслар там отиват: Чавдар, Петрови, Таласимови, Новакови, Герги, Кайряк, Димови, Арнаут и Бургуджи. Те не образуват колония, защото стопанствата им са сравнително отдалечени едно от друго. Всяко семейство разполага със земя според възможностите си: „баща ми имаше 5 алкейре, дядо Кайряк 10, а Петкови около 20“.

Отглеждат памук, ориз и царевица. По-голяма част от памука изкупуват двете фабрики в Бури, останалото – местните търговци.

В неделя всички отиват на служба в първата баптистка църква в града, основана от славянски заселници, като изминават 10-те км дотам пеша или с каруца.

Сънародниците са много сплотени и поддържат връзките помежду си. Бащата на анкетираната води кореспонденция и с близките в Бесарабия.

Анкетираната и някои членове на семейството знаят български, без да могат да пишат. Те поддържат постоянен контакт с всички сънародници в Бури, а при празнични случаи и събирания винаги приготвят рецепти от българската кухня.

Николай Паслар умира на 95 г. (27.09.1996 г.), а жена му Анастасия на 97 г. (11.12.1998 г.).

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПАСЛАР (3)

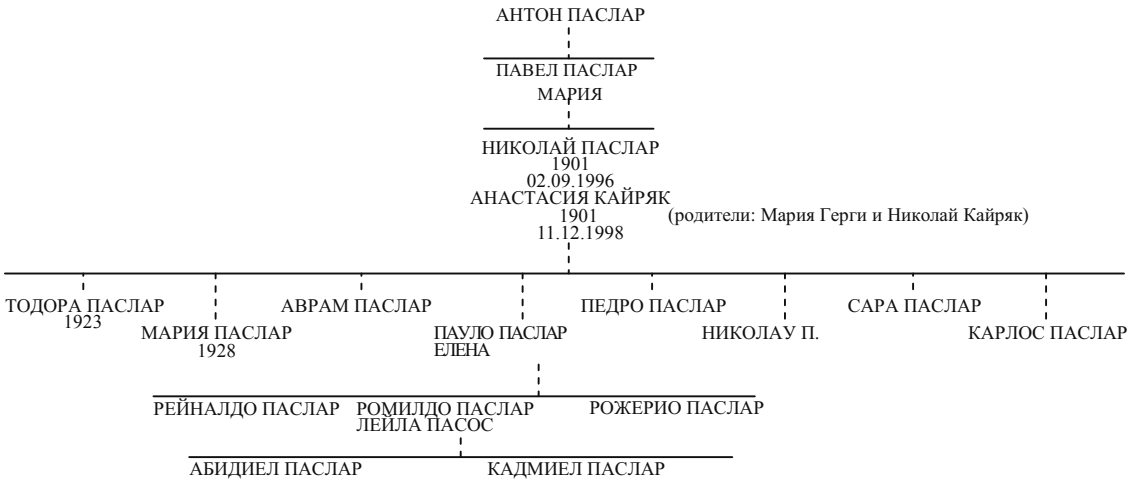

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПЕПИЛАСКО
(ПЕПЕЛЯШКОВИ)

ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (1) (PETCOV, PETICOV)

***АНКЕТИРАНА: ХИЛДА ПЕТКОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 09.06.1942 г., адвокат, живее в гр. Сао Пауло Писмени сведения от 13.05.2006 г.*
Семейство Петкови са от с. Кортен, Бесарабия, днешна Молдова.

„Населението на Бесарабия се характеризира със своето многообразие. Регионът е много продуктивен и привлича голям брой етнически групи. Смяната на местоживеенето обаче не променя техния начин на живот. Всеки етнос формира новото си поселище, запазвайки обичаите и езика. Така близо едни до други живеят българи, руснаци, гагаузи, германци и др. Когато човек влезе в едно такова населено място, има усещането, че се намира в друга държава. Но територията на Бесарабия се оказва пренаселена и това кара мнозина да се изселят в Бразилия, надявайки се на по-добър живот.“ [189]

Семейството се занимава със земеделие, то е съставено от Тодор и Мелания Петкови, дядо и баба на анкетираната, и техните деца Васил, Андрей, Георги и Елена.

„През 20-те години (20. в) Бразилия има нужда от работна ръка за кафеените плантации. По тази причина правителството отваря врати за имиграцията, предлага някои облаги и дава много обещания на българи, руснаци, украинци, германци, поляци, италианци и др., които търсят по-добро място да започнат живота си отначало. Безплатните билети и твърденията, че ще получат жилища и всичко необходимо да се занимават със земеделие, привличат хората, които искат да напуснат стария свят и да осъществят мечтите си. Така много семейства се регистрират като кандидат-имигранти.“

Ето какво разказва единайсетгодишният тогава Андрей Петков[190] „На 10 декември 1925 г. с моите родители и още 26 семейства от Кортен потеглихме на дълго и мъчително пътуване, минахме през Букурещ, Будапеща, Виена, влязохме в Италия и стигнахме до пристанището на Генуа. На 18 февруари 1926 г. се качихме на голям параход и три месеца след напускането на Кортен, на 13 март 1926 г., пристигнахме в Рио де Жанейро. Останахме няколко дни на карантинен остров и за първи път опитахме бразилска храна – черен боб с ориз, която освен, че беше странна, събираше в едно две крайности за нас: в Бесарабия ориз ядяха само богатите, а бобът беше храна за бедните. От остров Флорес заминахме за Сао Пауло, спряхме за няколко дни в пансиона за имигранти, докато решат къде да ни изпратят.“ [191]

Заминават за вътрешността на щата Сао Пауло, в района на гр. Рибейрао Прето. От гара Бенто Кирино с багаж, натоварен на каруци, теглени от магарета, потеглят към земеделското имение „Санта Клара“. Пристигането предизвиква огромно разочарование сред групата, защото нито едно от дадени обещания не е изпълнено. Жените избухват в плач, докато мъжете с изумление гледат ужасния вид и мръсотия в къщите, които трябва да обитават, решават да се подслонят в голям склад за кафе, докато ги почистят и направят обитаеми.

---

[189] *Andrè Peticov. Testemunho de um imigrante. São Paulo, Imprensa da Fè, 1977, p. 13.*

[190] *В Бразилия Андре Петиков. – Бел. пр.*

[191] *Andrè Peticov. Ob. cit., p. 15, e 16.*

Появяват се и неизбежните трудности при общуване, донякъде преодолявани, благодарение на един от администраторите в имението и на Тодор Петков, които успяват да се разберат на немски език.

След две години някои семейства остават в „Санта Клара“, други заминават за околни имения и колонии, а трети пресичат щатските граници и отиват в Паранà, Санта Катарина и Рио Гранде до Сул. Петкови остават в щата Сао Пауло, привлечени от възможността да купят земя от англичанин, собственик на хиляди алкейре девствена гора на двата бряга на река Пейше. „В този район се образуваха няколко колонии: „Латвия“, населена от латвийци; „Естрела“ от руснаци, „Сетента“ от българи и преди всичко най-многобройната „Есперанса“, само от българи, идващи от Бесарабия, всички обект на евангелизацията от страна на латвийските баптисти в колония „Варпа“ и на евангелското сдружение „Палма“.[192]

Васил и Мария Петкови с пет от 8-те си деца (от ляво надясно): Педро, Карлос, Мелания, Доминикия и Александрина. 40-те години на 20.век.

Така Васил, баща на анкетираната, тогава на 17 години, въпреки силната православна вяра и противопоставянето на цялото семейството се оказва привлечен от баптиската църква. Той чува нейните проповеди и ги защитава пред близките си, за разлика от брат си Андрей. За да открие грешките и слабите места в тези проповеди, Андрей решава да ги посещава. Той следва целта си повече от година, за да събере колкото се може повече аргументи против тях.

Един ден, когато тръгва с приятели на служба в баптистката църква в „Есперанса“, за по-напряко решават да минават през вратите между дворовете и „при отваряне на една от тях, известнъж Бог в Своята безкрайна милост ме озари по такъв начин, че се почувствах засрамен от себе си и от това, което си бях поставил за цел. Продължих с моите другари към църквата, но с променени ум и сърце. Това беше чудото на моето пътуване към Дамаск (Деяния 9:1-8).“

Така през януари 1931 г. Андрей приема баптизма. На 30 август същата година пастор Гиртс Добелис го кръщава с майка му Мелания във водите на Рио Бонито. По-късно се покръстват и останалите членове на семейството.

По това време Васил, бащата на анкетираната, роден на 17.08.1911 г., се венчава за Мария Константинова, дъщеря на Николай и Домника Константинови. Раждат им се осем деца: Мелания, Педро, Александрина, Карлос, Доминика, Хилда, Соня и Елена.

Андрей Петков се отдава със сърце и душа на църквата, участва активно в нейните дейности и се чувства удовлетворен от духа на братство и съпричастност, които царят в „Есперанса“, въпреки че по финансови причини не може да продължи

[192] *Andrè Peticov. Ob. cit., p. 19.*

обучението си в тази насока. През 1935 г. той се жени за Ана Велчева, също от български произход, ражда им се син Освалдо, но две години по-късно Ана умира от паратиф.[193]

Пропит от желанието да учи, Андрей се записва в подготвителен курс, който му позволява да продължи обучението, като през деня работи, а вечер учи. Твърдо решен да стане проповедник на Евангелието, той постъпва в баптистка богословска семинария в Южна Бразилия. Но тъй като не разполага с нужните средства да плаща обучението и да купува учебници, работи в кухнята: сервира храната в столовата, мие чиниите, в допълнение се грижи за дрехите на щастливите семинаристи, включително на преподавателите. Полага тези усилия в продължение на три години, през които Мелания се грижи за внука си Освалдо.

От ляво надясно братята Васил, Андрей и Георги Петкови.

Най-накрая на 28 години Андрей Петков започна пастирската си дейност в баптистката църква в гр. Куатà, щата Сао Пауло, сключва и втори брак с Глаусия Гонсалвес, от която има двама сина: Валтер и Антонио.

След това пастор Андрей Петков служи повече от десет години в баптистката църква „Ebenézer“ в квартала „Мока“ на Сао Пауло, чийто хор е съставен от руснаци, латвийци и главно българи. През 1958 г. пасторът става част от църковното настоятелство.

Анкетираната си спомня, че баща ѝ Васил Петков води кореспонденция с Европа. Само тя от семейството говори малко български, като има желание да го научи по-добре. Единствената запазена традиция в семейството са рецептите от българската кухня.

[193] *Остро инфекциозно заболяване с близка клинична картина до тази на коремния тиф. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (1)

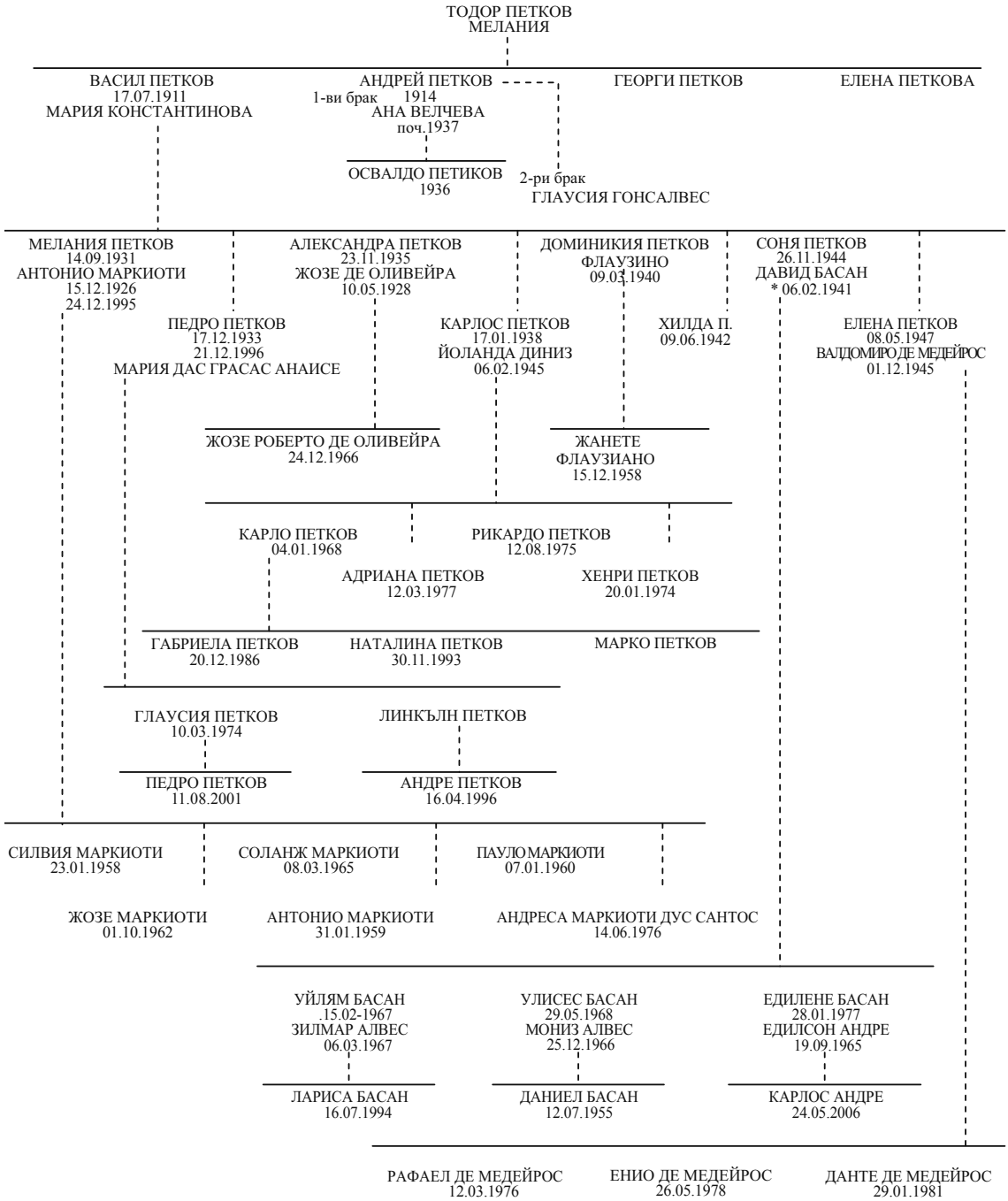

ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (2) (PETCOV, PETICOV)

***АНКЕТИРАН: ЖОРЖЕ ПЕТКОВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 08.07.1929 г., механик (пенсионер), женен за Нейде Вензел, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 22.05.2006 г.*

Петър и Стефанида Петкови, дядо и баба на анкетирания, са от с. Кортен, Бесарабия. Те имат три деца: Симеон, Саво и Калина.

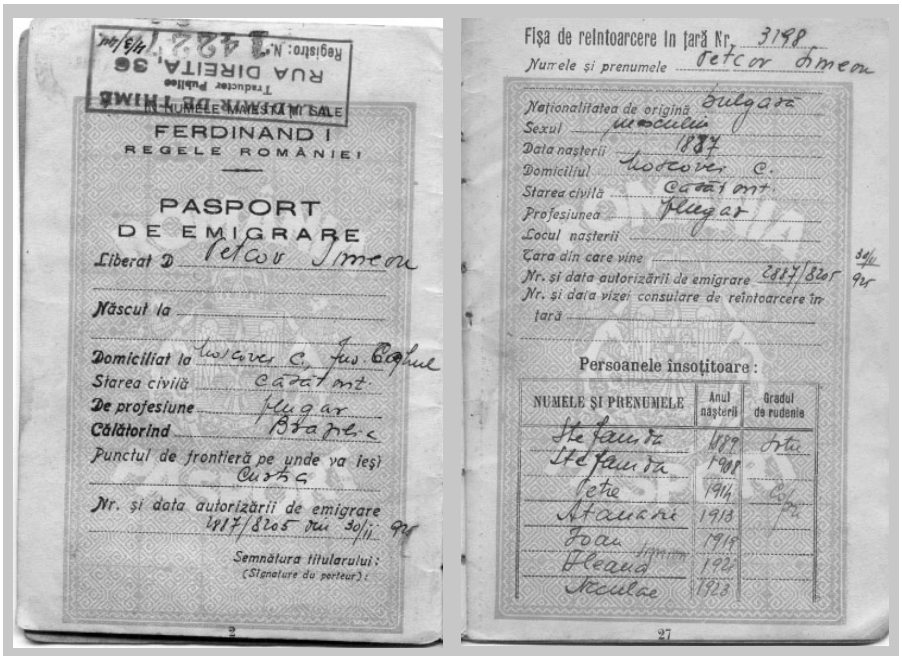

Паспорт на Симеон Петков и придружаващите го лица. Букурещ, 1925 г.

Симеон е женен за Стефанида Таукчи, и двамата родени в Кортен, но се преместват в Московей, където живеят 14 години с шестте си деца. Семейството обработва участъци земя на 10-15 км от селото и заради голямото разстояние често пъти през лятото остава да пренощува на полето. След прибиране на реколтата от зърно и царевица събират сламата, царевичните стъбла и кочани за храна на животните и подпалки за голямата печка, отопляваща къщата през зимата. В двора им има овощна и зеленчукова градина, както и стопански постройки за домашните животни. Зимнината и бъчвите с вино съхраняват в „маза“, подземен склад, изграден от тухли или камъни.

През 1914 г. Симеон е мобилизиран и участва в Първата световна война. При изпълнение на разузнавателна задача, убиват бойния му другар, а той попада в плен. Понеже не се връща, е докладван за изчезнал, а като минава време, семейството го смята за мъртъв. Когато войната свършва и го освобождават от лагера, завръщането му у дома изненадва всички. Разказва, че като пленник го пращат да работи във животновъдна ферма в Унгария (или около Виена[194]). Остава там почти три години и се справя добре с работата, но когато накрая се връща у дома, намира родното си място превзето от румънците. „Хората живеели в страх и несигурност. Наричали представителите на новата власт „хайдути“, заради тормоза и грабежите, на които ги подлагали.“

[194] *Тогава столица на Австро-Унгарската империя.*

При това тежко положение и политическа нестабилност се появяват агенти, които приканват хората да емигрират в Америка. За Бразилия не се споменава.

Симеон Петков и Стефанида (Таукчи) Петкова

Симеон е ентусиазиран от идеята и макар че членовете на семейството не го подкрепят, разпродава собствеността си, като къщата продава на брат си Саво.

Така Симеон, жена му Стефанида и децата им: Стефанида (17 г.), Петър (15 г.), Атанас (12 г.), Иван (6 г.), Симеон (4 г.) и Николай (2 г.) потеглят от село с каруца, после продължават пътуването с влак и стигат до Италия. С тях тръгва и сестрата на Симеон – Калина, със съпруга си Атанас Чавдар и трите им деца: Георги, Пена и София. На 27 януари 1926 г. в пристанището на Триест се качват на „Guglielmo Pierce“ и пристигат в Сантос на 20 февруари 1926 г., след това се отправят към гр. Сао Пауло и за малко отсядат в пансиона за имигранти. Скоро със семейство Чавдар ги пращат да работят в кафеена плантация, близо до гр. Салто де Иту, щата Сао Пауло.

На гарата са посрещнати от чернокож мъж с мачете на кръста, който докарва голяма каруца, теглена от много мулета. Всичко това изглежда много странно на попадналите в тази обстановка и обезверени имигранти, които при пристигането в Сантос разбират, че са измамени и нищо от обещаното няма да получат. Още тогава, на пристанището, много от семействата, които разполагат с пари, изчакват обратния курс на парахода и се връщат в родината.

Новодошлите настаняват в къщи за колонисти, а за храна им дават варена маниока и кафе, което те наричат „вода от комина“, но бързо свикват с него.

Всяко семейство в зависимост от броя на членовете в трудоспособна възраст получава съответен брой кафеени дръвчета, които да отглеждат. Парите, които получават, са принудени да изразходват в магазина на имението и не остават много за получаване на ръка. На следващата година собственикът им дава малко земя, която да обработват с право на една трета от реколтата.

След време научават, че Николай Лаврентиевич Зеленцоф, руснак, който се титулува „граф“, парцелира земеделското си имение в община Бури, щата Сао Пауло. Без да имат нужните пари, но като „земляци“ на собственика, Симеон Петков и Атанас Чавдар купуват на изплащане два съседни парцела на левия бряг на река Апия. Двете семейства се преместват на новото място и започват усилена земеделска работа, въпреки малкото сечива, с които разполагат. Построяват първите си къщи от кирпич, който сами приготвят. Вече след години издигат и тухлени, покрити с френски керемиди.

В Бразилия Петкови имат още пет деца: Надя, Жорже, Пауло, Мигел и Антонио, родени в Бури, съответно през 1927, 1929, 1930, 1932 и 1934 година. А в семейство Чавдар, също в гр. Бури, се раждат Педро и Стефанида. И двете семейства стават баптисти.

След време повечето от децата им се преместват в гр. Сао Пауло, включително и анкетираният Жорже Петков, който през септември 2005 г. гостува на свои роднини в Кортен и Чадър-Лунга.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПЕТКОВИ (2)

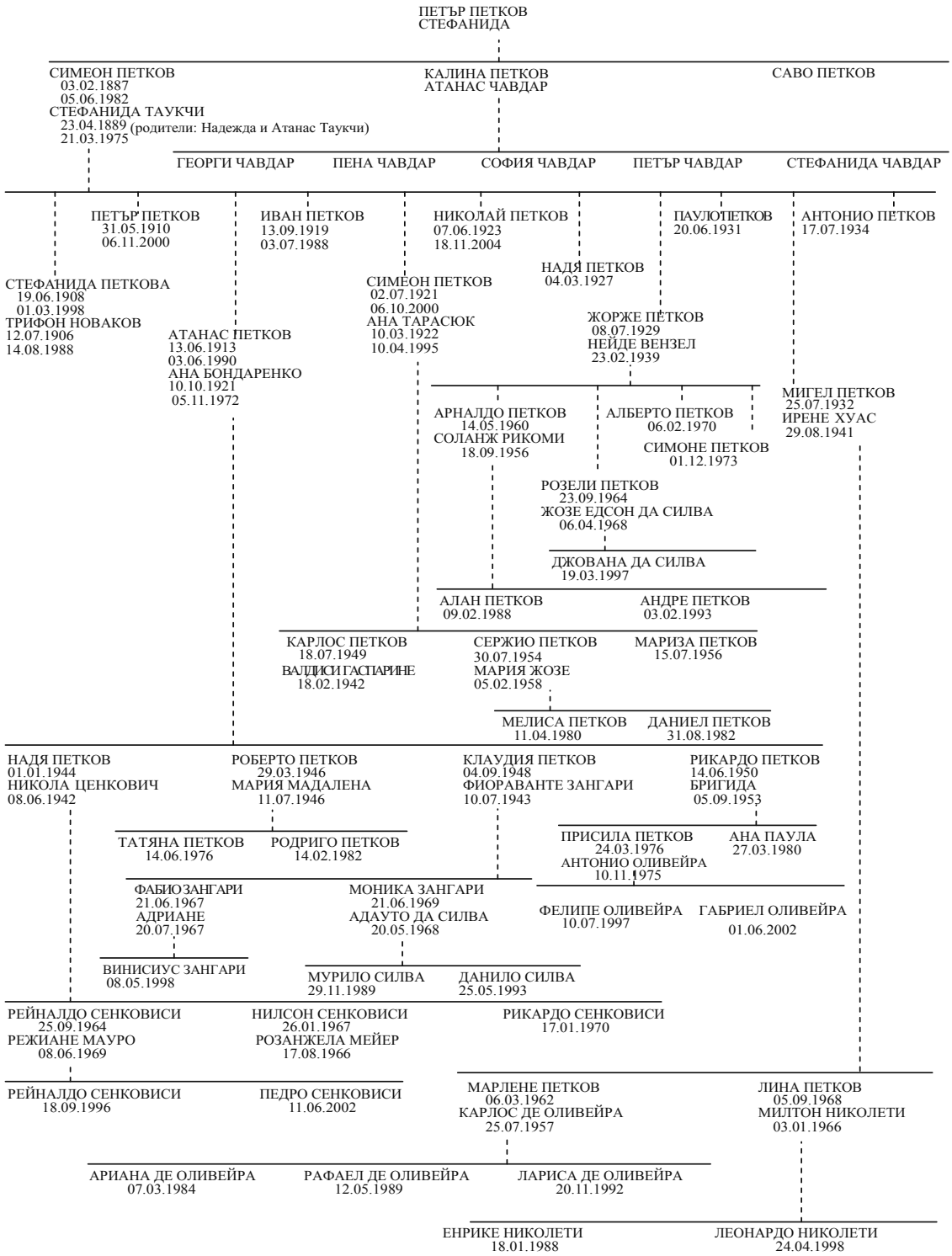

ФАМИЛИЯ ПИСАРОГЛО (PISAROGLO)

АНКЕТИРАНА: СТЕФАНИДА ПИСАРОГЛО, *бесарабска заселничка, родена на 19.01.1922 г., по професия шивачка, омъжена за Уилсон Нунес (починал), живее в гр. Сао Леополдо, щата Рио Гранде ду Сул. Писмени сведения от 12.10.2000 г.*

Сава и София Писарогло, дядо и баба на анкетираната, са от с. Купоран. Те имат шестима синове: Тодор, Георги, Петър, Андрей, Стефан и Атанас.

Баща на анкетираната е Тодор Писарогло, а майка – Александра Стоянова, и двамата родени в с. Купоран. Семейството има къща с четири стаи, двор, овощна градина, конюшня, кошара, отглеждат и птици. Земята им, засята с пшеница, се намира на 5 км от селото.

Тодор и Александра Писарогло с децата си от ляво надясно София и Ангелина, отпред Александър, Сава и анкетираната Стефанида. Букурещ, 1925 г.

Семейството на Димитър Стоянов, вуйчо на анкетираната. Купоран, Бесарабия.

През зимните месеци Александра се занимава с домакинска работа, обработва вълна, тъче и шие дрехи за семейството, а Тодор се грижи за животните. Семейството е православно и посещава местната църква. Вкъщи се говори български, също така руски и румънски език.

Животът започва да става труден след анексирането на Бесарабия от Румъния. Освен от новите порядки и по-високите данъци, Тодор и Александра са притеснени от болестта на дъщеря си София, която страда от елефантиаза. Емиграцията, изглежда, е решение за тях, защото смятат, че извън Бесарабия има по-големи възможности за нейното лечение, а синовете им ще се спасят от участие в нови войни. Писарогло вярват, че ще стигнат до САЩ, но се озовават в Бразилия.

Когато през 1926 г. решават да емигрират, тръгват с децата си: Ангелина (18 г.), Александър (15 г.), София (11 г.), Сава (9 г.) и анкетираната Стефанида (4 г.). При регистрирането като кандидат-емигранти, увеличават с 3 години възрастта им, за да спазят изисквания да се приемат повече хора в работоспособна възраст. С тях тръгват баба София и братът на Тодор – Георги, женен за Стефанида, както и децата им: Олга, Атанас, Васко и Мария. Към Писарогло се присъединяват още няколко семейства, всички напускат Купоран, минават през Букурещ, Виена и стигат до пристанището на Шербур, Франция. Оттам се качват на параход и пристигат в

Сантос. Продължават с влак към Сао Пауло и са настанени в пансиона за имигранти в квартала „Брас“.

По време на краткия престой новодошлите се вдигат на бунт, защото разбират от пристигнали преди тях сънародници, че ще работят като роби на кафеените плантации и нищо от обещаното няма да получат. Идва полиция и вкарва всички в празните вагони на влакова композиция, която ги откарва до пристанището на Сантос, оттам до Иля дос Поркос (сега остров Аншиета). Оставят ги при мизерни условия, почти под открито небе, гладуват и са принудени да ядат каквото намерят. Умират много хора, повечето деца. Семейство Писарогло намира начин да се справи с положението. Синът им Александър се сприятелява и помага на местни рибари, които в края на деня му дават по малко риба, от която Александра приготвя чорба за всички.

След няколко месеца на острова всички са върнати в Сао Пауло. Там един консул ги съветва да приемат работата на кафеените плантации, защото няма да могат да се върнат в Бесарабия, макар че паспортът на Тодор предвижда такава възможност.

Семейството си намират работа на строежа на жп линия. Животът там се оказва труден, водят мизерно съществуване, живеят във фургони, които се местят с напредването на строежа.

Междувременно чичо Георги и семейството му заминават за Уругвай, заселват се в гр. Ривера, на границата с Бразилия. Там той взима под аренда, а след това купува земя, като започва да отглежда зърнени култури и зеленчуци. След време пише на брат си, че си струва да дойде и той в тази страна. Около 15 земляци със семействата си работят на жп линията с Тодор, от тях с него за Ривера тръгват: Васил Волков, Иван Волканов, Атанас Марчин, Стефан Кисеолар и двамата му братя Crispim (възможно Христин, Кръстин) и Димитър.

Всяко семейство се сдобива със своя земя, доста отдалечени една от друга.

Семейството на Иван Волканов. Монтевидео, 30-те години на 20. век

Волканови решават да се занимават с превоз и създават автобусна компания.

По това време правителството на Уругвай предоставя банково финансиране, но бащата на анкетираната купува земя със спестяванията си. Впоследствие част от семействата се връща в Бразилия и установява в гр. Порто Алегре, щата Рио Гранде ду Сул, сред тях са Волкови, Волканови и Crispim Кисеолар.

Тодор Писарогло се справя добре със земеделската работа, решава да отглежда жито в по-централната част на Уругвай, за което има финансиране от държавата. Но децата му нямат интерес да се местят. Александър и Сава се научават да управляват превозни средства в автобусната компания на Волканови и Волкови, а по-късно стават шофьори в бразилския град Порто Алегре. Тодор не иска да е далеч от децата си, затова напуска Уругвай през 1939 г. и също отива в Порто Алегре. Освен това Уругвай се оказва страна, в която всичко започва да става все по-трудно за дошлите заселници. В Уругвай Тодор и Александра имат още една дъщеря – Ана, която умира скоро след раждането.

Анкетираната Стефанида започва работа в Порто Алегре и на 25 години се омъжва за Уилсон Силвейра Нунес, раждат им се двама сина: Жозе, когото губят като малък, и Роберто.

Тодор Писарогло загива при пътен инцидент. Синът му Александър също загива в катастрофа с таксито, което шофира. Другият син Сава умира от рак, както и дъщеря му Ангелина заради кардиологично заболяване.

Анкетираната знае български език, обучава и сина си Роберто, защото иска да го запази в семейството. В Бразилия потомците на Писарогло стават католици.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПИСАРОГЛО

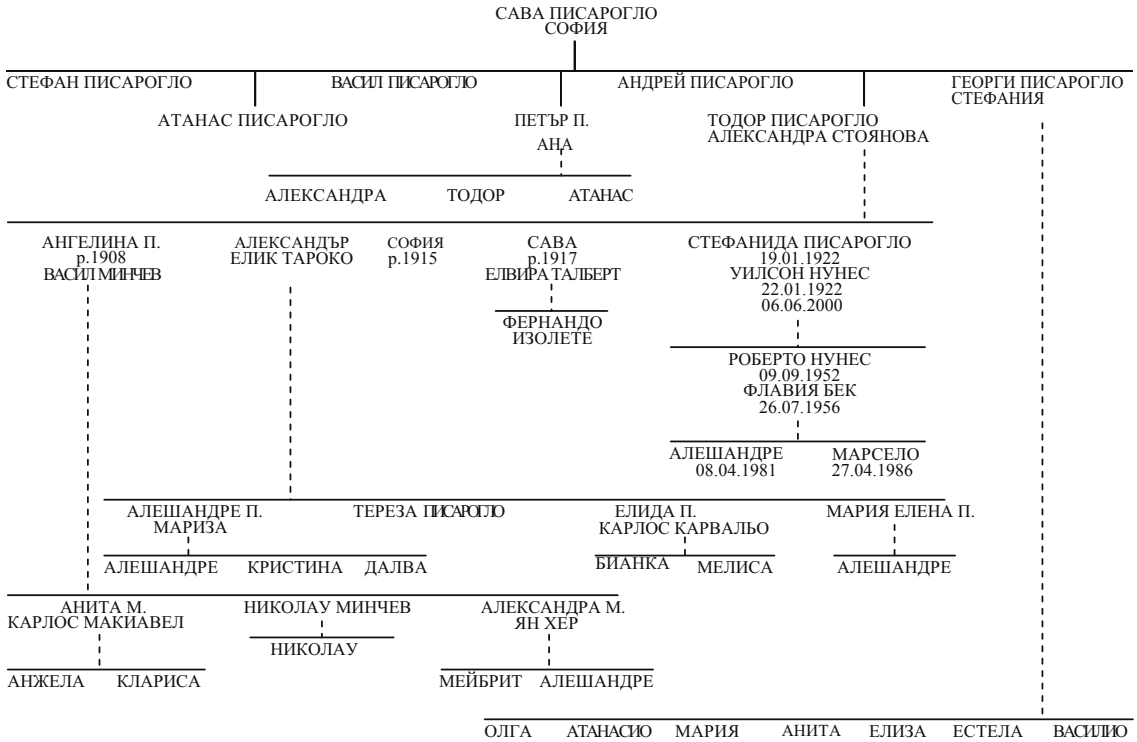

ФАМИЛИЯ ПУТАРОВИ (PUTAROV)

***АНКЕТИРАН: ФЬОДОР ПУТАРОВ**, бесарабски заселник, роден на 28.05.1915 г., евангелист, по професия дърводелец, женен за Апаресида де Медейрос (починала), живее в гр. Санто Андре, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 31.10.2005 г.*

Тодор и Мария (Факирова) Путарови, дядо и баба на анкетирания, са от с. Кортен, Бесарабия, занимават се със земеделие. „Моето семейство живееше добре, баща ми беше търговец, имаше малък магазин. Жените вкъщи ставаха много рано, приготвяха храна и отиваха на нивата. Тръгнах от Бесарабия много малък, на 11 години, имах съвсем нормален живот, както всяко дете на тази възраст.“

Пьотр Путаров, баща на анкетирания, роден през 1893 г., се венчава в Кортен за Надежда Желязкова, родена през 1892 г., дъщеря на Дона и Атанас Желязкови.

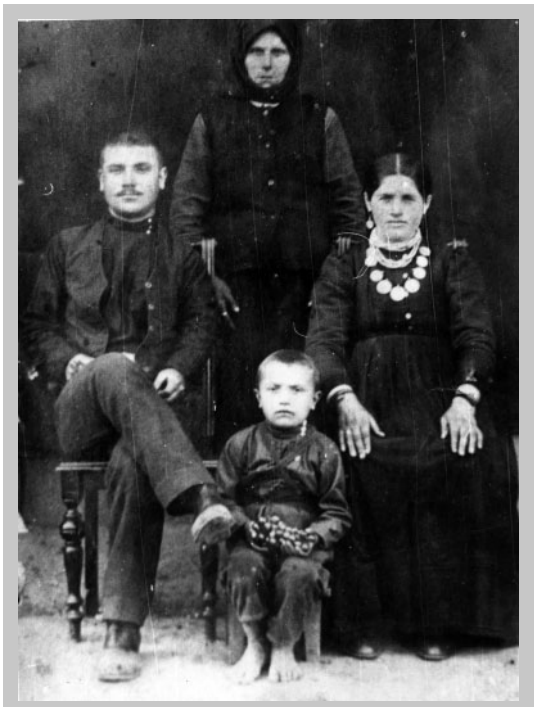

Мария (Факирова) Путарова със сина си Пьотр, снаха си Надежда и внука Фьодор. Кортен, Бесарабия.

Къщата, в която живеят с децата си Фьодор, Мойсей и Мария, е просторна, имат общ двор с родителите на Пьотр, православният храм е съвсем наблизо, на тяхната улица. Бащата на анкетирания работи две години в един ресторант в Чадър-Лунга. Там научава, че набират желаещи да заминат за друга държава, където ще могат да купят по 25 хектара плодородна земя и ще имат всичко необходимо да я обработват, включително трактори. Ще ги чакат и къщи на колела, с които да се придвижват, където пожелаят. Изплащането на земята ще става на вноски в срок от 10 години.

Пьотр и Надежда решават да емигрират. Продават имота си, получените пари прибавят към вече събраните, за да платят пътуването. Но не се знае със сигурност дали билетите са платени от тях, от трета страна или от правителството.

През 1926 г. семейството тръгва за Америка заедно с други семейства от Кортен.

Катарина Путарова също тръгва с брат си Пьотр, за да попълни броя членове на семейството в трудоспособна възраст. Натоварени на каруци, изминават 8-те км до жп гарата в Чадър-Лунга и се качват на влака за Букурещ. Там получават паспорти и преминават медицински прегледи. На следващата сутрин потеглят към Виена, налага се да останат една седмица и отсядат в четвъртокласен хотел, след това заминават за пристанището в Хамбург. Привечер, в ден от последната седмица на февруари 1926 г., параходът поема своя курс, но три часа по-късно ги връхлита силна буря. Настъпва всеобща паника, чуват се викове и писъци на отчаяние, жените и

децата едва издържат на морското вълнение. „Всичко това продължи два часа и аз винаги ще помня ужаса и страха, който изживях тогава!“

След 21 дни, на 31 март 1926 г., параходът акостира на пристанището в Рио де Жанейро. Новодошлите остават десетина дни на карантинен остров, доволни че най-сетне стъпват на твърда земя. През това време чуват, че в пансиона за имигранти в Сао Пауло има бунт и хората отказват да работят на кафеените плантации. Вероятно по тази причина поредната група имигранти не отсяда в пансиона. Откарват ги до гара Лус в Сао Пауло, откъдето, разпределени по вагони, заминат за гр. Бродовски, в района на Рибейрао Прето, щата Сао Пауло.

Четири семейства попадат в земеделското имение „Лагоа Сека“, настаняват ги в три къщи при много лоши условия. В едната едно испанско семейство, в другата Танасови и в най-голямата Путарови и Таукчи заради роднинските си връзки. В имението няма училище, нито параклис.

След три дни всички се включват в прибирането на кафеената реколта за 1926 г., като Пьотр Путаров подписва договор да работи и следващата година. Щом пристигат в Бродовски, той купува една крава, от която семейството получава по 12 литра мляко на ден. Така успяват да спестяват и не се налага да купуват на кредит от магазина на имението, както другите семейства. После Пьотр се сдобива с още една крава, отглежда и прасета.

Докато изпълняват трудовия си договор в „Лагоа Сека“, някои семейства проявяват интерес към парцелирани земи в общината Санто Анастасио, продавани от Лабиено да Коста Машадо. Впоследствие те закупуват земя и се настаняват в колония „Нова Бесарабия“. До края на 1927-а и началото на следващата година успяват да разчистят и култивират парцелите и засаждат ориз, фасул и 2 хиляди кафеени дръвчета. След години на упорит труд, епидемия от малария кара хората да напуснат района. Путарови изоставят всичко и през 1937 г. купуват парцел в колония „Аурора“, намираща се по-близо до гр. Санто Анастасио, където вече има техни земляци.

Младоженците Апаресида и Фьодор Путаров, 1940 г.

През 1934 г. анкетираният става баптист, записва се да изучава теология в Баптистката богословска семинария в гр. Рио де Жанейро и след пет години придобива правото да стане пастор.

Анкетираният заявява: „Благодарен съм на моите родители, които ме доведоха в тази прекрасна страна, и преди всичко, защото се спасих от Втората световна война, в която щях да участвам и да се превърна в пушечно месо ...“

Семейството има роднини в гр. Бендери, с които разменя писма: „ Аз им пиша, изпращам снимки, те също.“ През 1974 г. бащата на анкетирания посещава Бесарабия и остава там три месеца. „Не му хареса, намерил нашата къща и тази на баба, но всичко било вече разрушено и изгорено.“ Той успява да се срещне с роднини, сред които София, дъщеря на негова братовчедка. През 1999 г. София посещава Бразилия и гостува в дома на анкетирания. Друга братовчедка от Молдова е Ана Таламара.

Фьодор Путаров има седем деца. Надир, една от дъщерите му, е омъжена за Антонио Димовчи, потомък на бесарабски българи.

Фьодор говори и може да пише малко на български език, също така поддържа голяма част от бесарабските обичаи.

В Бразилия неговите родители Пьотр и Надежда Путарови имат още деца: Педро Путаров, роден на 29.02.1929 г., държавен служител, живее в гр. Итикира, щата Мато Гросо; Жоао Путаров, роден през 1932 г., предприемач, живее в гр. Сао Пауло; Дина Путаров, родена през 1936 г., живее в гр. Карагуататуба, щата Сао Пауло, и Мария Путаров (покойница).

Братовчеди на Фьодор Путаров. Кортен, Молдова, 13.02.1998 г.

Пьотр Путаров умира на 82 г. през 1975 г., а Надежда (Желязкова) Путарова по-рано, през 1966 г.

„През дългия си живот съм имал възможност да общувам със седем поколения от нашия род и съм имал прекрасни отношения с тях, но преди всичко с прабаба Катарина Факирова, майка на моята баба по бащина линия.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ПУТАРОВИ

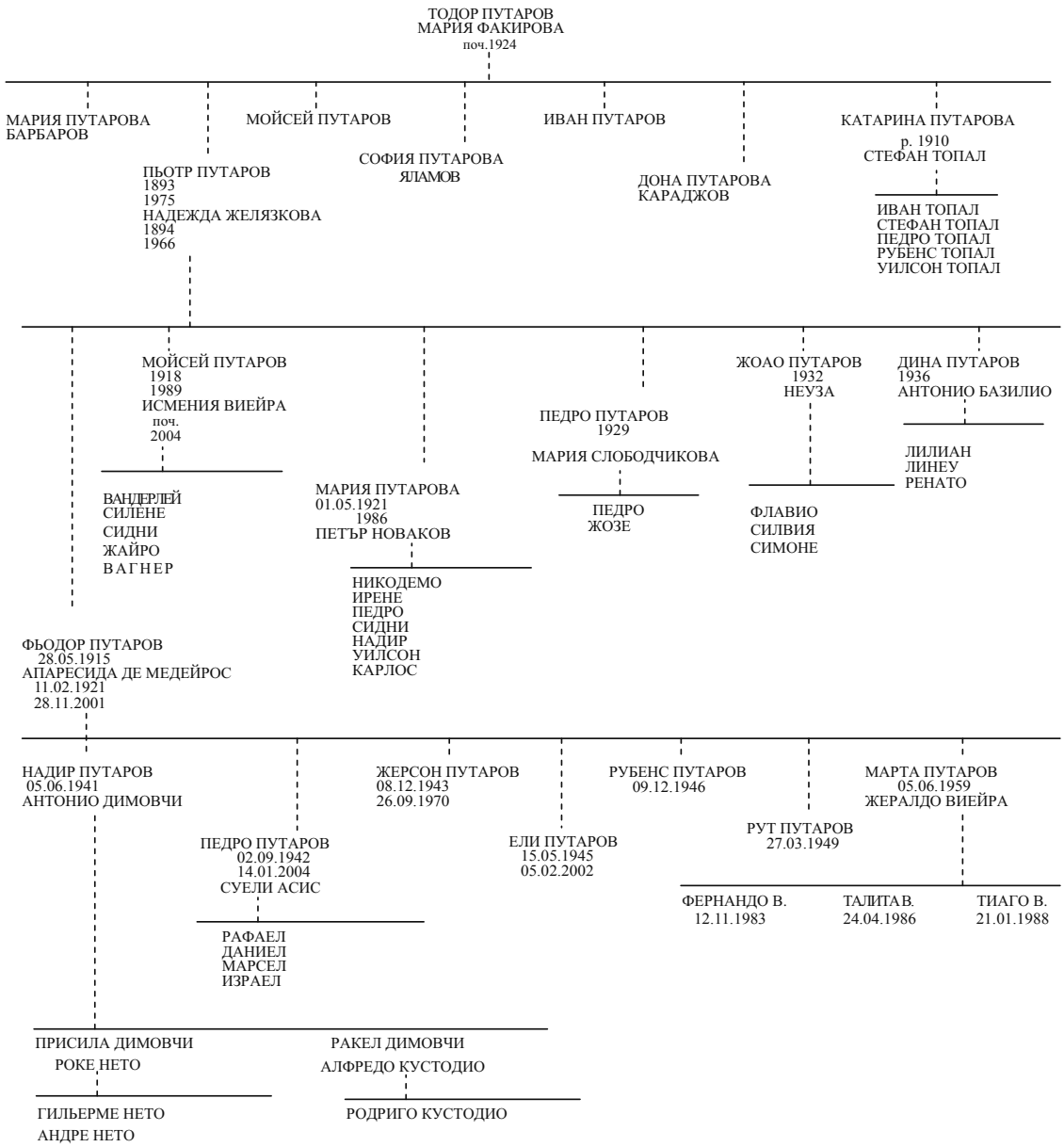

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ РАБАДЖИ (RABADJI)

***АНКЕТИРАНИ: СОРАЯ РАБАДЖИ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 10.05.1976 г., несемейна, учителка по физическо възпитание, живее в гр. Сао Пауло. **ДАВИД РАБАДЖИ,** бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 30.05.1937 г., семеен, пенсионер, живее в Сао Пауло. Писмени сведения от 25. 05.2006 г.*

Петър Стефанов Рабаджи и Юлиана (Тихонова) Рабаджи са родители на Петър П. Рабаджи, женен за Мария Колар. Петър, баща на Давид и дядо на Сорая, е роден в гр. Тараклия, Бесарабия, на 12.10.1903 г., негов кръстник е Петър Владимиров Бишир от същия град. Семейство Рабаджи се занимава със земеделие.

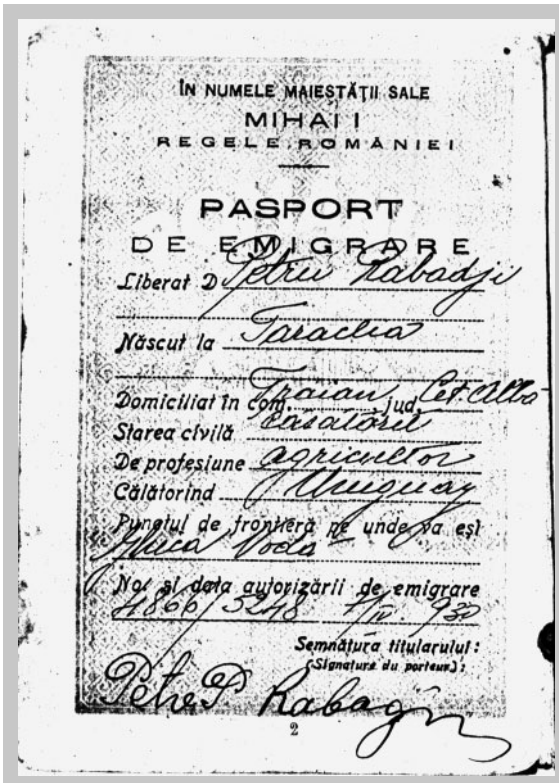
ÎN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
MIHAI I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat D. Petru Rabadji
Născut la Taracha
Domiciliat în com. Traian jud. Cet. Alba
Starea civilă căsătorit
De profesiune agricultor
Călătorind Uruguay
Punctul de frontieră pe unde va eși Ghica Vodă
No. și data autorizării de emigrare 4866/5248 7/IV. 930
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):
Petre P. Rabadji
2

Паспорт на Рабаджи за заминаване в Уругвай. Букурещ, 08.04.1930 г.

Петър разказва, че „жена му била от някакво номадско племе, подобно на това на казаците, и той я взел в битка, може би като трофей. Нашата „баба“ обаче никога не ни е разказвала или споменавала тази история. Тя е родена на 08.08.1908 г., дъщеря на Ивана и Давид Колар. От нея знаем, че е била семейна, но останала вдовица, била е само на 20 г. и тогава се омъжила повторно за Петър на 22 юли 1928 г. в църквата „Свети Георги“ в гр. Тараклия. Този факт е отразен в свидетелството за брак, защото бащината ѝ фамилия е Колар, а в документа е записана Рунтова, вероятно фамилията на първия ѝ съпруг.

Дядо Петър знаеше да чете и пише на руски език, защото, както той разправяше, го научил в Москва от православни свещеници. Известно е обаче, че гр. Тараклия се намира много далеч от Москва и по онова време пътуването е било почти невъзможно, можело да отнеме дни, дори месеци“.

През 1930 г. Рабаджи напускат Бесарабия, като бягат от наложения от Румъния политически режим, и се отправят към Уругвай. Паспортът, който притежават, има печати с много близки дати, показващи страните, през които преминават: Румъния, Полша и Германия. Успяват да се качат на немски параход, пътуват в трета класа, тоест в трюма. Пристигат в Бразилия на 25.08.1930 г. На този параход се ражда Димитри, най-големият брат на анкетирания Давид.

Пребивават известно време в пансиона за имигранти в Сао Пауло и заминават да работят на кафеена плантация в японска колония край гр. Куатà, щата Сао Пауло. Остават там една година, след това отиват в „Нова Есперанса“, живеят там прибли-

зително седем години (от 1931 до 1938 г.). В колонията се раждат още четири деца: Олга, Жорже, Педро и Давид.

Семейството прави известни спестявания, добавя ги към парите, донесени от Европа, и купува (или взема под аренда) земя. Започва да отглежда кафе и памук. Но избухва пожар, причината за който остава неизвестна, и всичко е унищожено. През 1938 г. Петър заминава със семейството за Сао Пауло. Заселват се в квартала „Вила Бела“, където живеят и други заселници от Източна Европа (Литва, Русия, Румъния, България, бивша Чехословакия и др.). Петър работи в строителството, Мария взима да пере чужди дрехи, грижи се за домакинството и децата, а те събират стъкло и желязо, за да подпомагат семейния бюджет. През 1940 г. Петър и Мария се преместват в квартала „Вила Селесте“, там живеят до края на дните си. Децата им се задомяват, раждат им се деца и внуци, като до днес живеят в тази част на Сао Пауло. Само семейството на Димитри, женен за Наир Рато, отива да живее на друго място, след смъртта му през 1978 г.

Петър и Мария Рабаджи, 1930 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ РАБАДЖИ

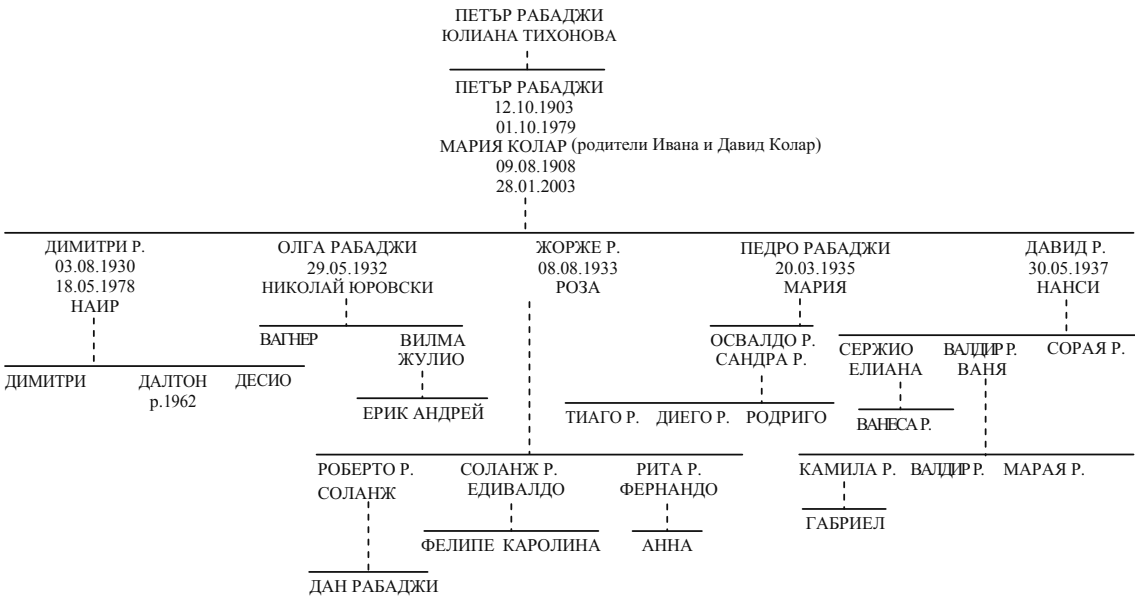

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ РАГНЕВИ (RAGNEV)

***АНКЕТИРАН: ПАУЛО НИКОЛАЕВ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден през 1953 г., металург, женен за Роза Галдин, живеят в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 10.12.2005 г..*

„Моите родители са от Бесарабия, географска област, намираща се между реките Днестър и Прут, известна с плодородието и богатия фолклор, роден от различните етноси, живеещи там. По онова време хората основно се занимават със земеделие, отглеждат зърнени култури, грозде, зеленчуци, овошки, всяко стопанство има и домашни животни. Повечето деца не ходят на училище и каквото знаят, го научават от родителите си.

Моята майка Валентина Рагнева Николаева е от Александровка, сега село в Украйна. Родителите ѝ отглеждат предимно грозде и произвеждат вино. Моят дядо Петър Рагнев участва в Първата световна война като кавалерист в царската армия. Баба ми Мария Рагнева научава дъщеря си да върши всякаква домакинска работа, да ръкоделства – да плете и шие, а също да изработва „юрган“, така известната завивка за студената зима.

Вдясно Петър Рагнев, участник в Първата световна война, 1914 г.

След Първата световна война Бесарабия е анексирана от Румъния и всичко се променя: документи, данъци, такси, език. Задължават всички новородени да се регистрират и да имат свидетелство за раждане („Extract din registrul matricol“), издадено от църквите („clerul bisericii“), срещу съответна такса. Тръгва се към пълна „румънизация“ на живеещите там етноси.

Петър Рагнев си дава сметка за положението след войната, тежкото данъчно бреме и насилието, упражнявано в селските райони. Решава да избяга с жена си Мария и децата им Валентина, Иван и Мария, която е само на няколко месеца. Точно по това време румънски войници започват да инспектират селата, за да осуетят бягствата на българските и гагаузки семейства, „макар че правителството от своя страна насърчава емиграцията“.

С болка в сърцата Рагневи изоставят дома си и заминават за Одеса, там продължават да се крият, страхувайки се от проверките, които военните правят на параходите. За техен късмет параходът, на който се качват, приема емигранти от всички националности. Пътуването отнема месеци, накрая акостират в пристани-

щето на гр. Сантос. Тогава семейството губи малката Мария, ненавършила една година.

Паспортна снимка на Петър и Мария Рагневи с децата им Иван, Валентина и Мария. Букурещ, 1926 г.

Изпращат новодошлите да работят на кафеените плантации в имението „Жункейра“. След време се преместват в колония „Варпа“, където има много българи. Животът в колонията е труден и всички, деца и по-възрастни, трябва да работят.

„Известно време майка ми Валентина Рагнева живее в „Нова Одеса“. В тази колония тя се запознава с баща ми Иван Николаев и двамата се венчават. Следващият етап от техния живот започва в Сао Пауло, първо живеят в квартала „Мока“, след това в „Парке Сао Лукас“, населен с няколко руски, латвийски имигранти и главно с българи и гагаузи. В семейството се раждат девет деца: Пауло, Лидия, Олга, Катарина, Юлия, Педро, Марина, Даниел и Давид.

Най-често контактувахме с гагаузите, понеже вкъщи постоянно се говореше на този език, както и на руски. Повечето български и гагаузски заселници бяха православни християни, някои обаче се обърнаха към протестантството.

От нашето детство помня някои традиции в семейството като боядисването на яйца за Великден.

Нямаме контакти с роднините в Молдова (бивша Бесарабия), но знаем, че много от тях живеят там.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ РАГНЕВИ

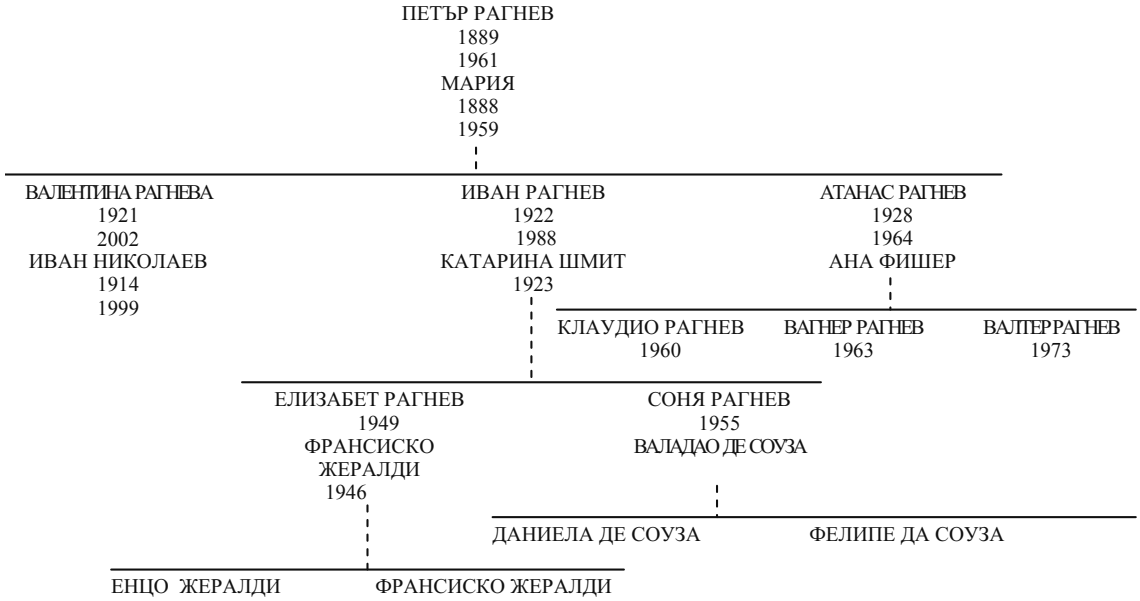

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ РИЗОВИ

ИВАН РИЗОВ

НИКОЛАЙ РИЗОВ
р.1890
ЕФРОСИНА
1887
03.04.1926

ИВАН РИЗОВ 1908	АННА РИЗОВА 21.08.1909 23.07.1970 ИВАН КОЛТАКЧИ 16.01.1905 24.03.1951	АНТОН РИЗОВ 1921	МАРИЯ Р. 1924	КОНСТАНТИН РИЗОВ 1926

ФАМИЛИЯ СЛОБОДЧИКОВИ (SLOBODTICOV, SLOBODEICOV, SLOBODCICOV)

АНКЕТИРАНА: НАИР МАРИЯ ДЕ ОЛИВЕЙРА, *бразилка, родена на 08.02.1950 г., общинска служителка, изявява се като писателка и поетеса, омъжена за Фаусто Феликс да Силва, живеят в гр. Порекату, щата Паранà. Писмени сведения от 12.11.2005 г.*

В колония „Аурора“, община Санто Анастасио, щата Сао Пауло, Слободчикови и Ганеви притежават съседни стопанства и чрез брака на Иван Слободчиков и Мария Ганева, стават роднини. Анкетираната познава и двамата, с децата им поддържа постоянна връзка. Историята на двете семейства я вдъхновява да напише книга, въз основа на която са тези писмени сведения.

ПЪРВА ЧАСТ: СЛОБОДЧИКОВИ

Пьотр Слободчиков, женен за Агафия Никитична Черкасин, живеят в с. Николаевка, Бесарабия. През 1926 г. той е на 37, а тя на 35 г. Имат пет деца: Митрофан (12 г.), Тимофей (11 г.), Антон (6 г.), Иван (3 г.) и Андрей (1 г.). След края на войната, въпреки патриотичните си чувства и здрави семейни връзки решават да избягат от глада, мизерията и румънското управление, което ограбва и тероризира народа. Тръгват с голяма група свои съселяни.

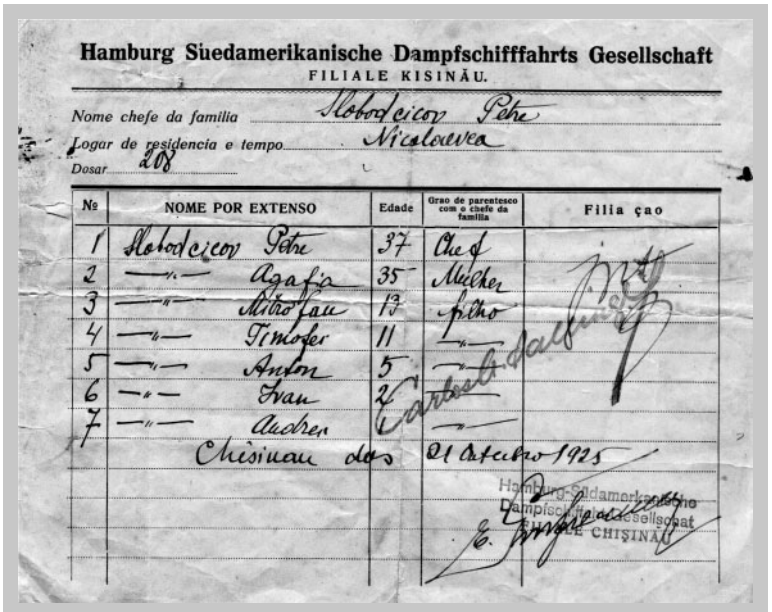

Hamburg Suedamerikanische Dampfschifffahrts Gesellschaft

FILIALE KISINĂU.

Nome chefe da familia Slobodcicov Petre

Logar de residencia e tempo Nicolaevca

Dosar 208

№	NOME POR EXTENSO	Edade	Grao de parentesco com o chefe da familia	Filia çao
1	Slobodcicov Petre	37	Chefe	
2	—"— Agafia	35	Mulher	
3	—"— Mitrofan	13	Filho	
4	—"— Timofei	11	—"—	
5	—"— Anton	5	—"—	
6	—"— Ivan	2	—"—	
7	—"— Andrei		—"—	

Chisinau dos 01 Outubro 1925

Hamburg-Suedamerikanische Dampfschifffahrts-Gesellschaft FILIALE CHIŞINĂU

Билетът за Бразилия на семейство Слободчикови, издаден от филиала на немска параходна компания в Кишинев

Пристигат в Рио де Жанейро на 15 март 1926 г. После заминават за Сао Пауло, където ги разпределят по групи и определят всяка една къде да работи. Пьотр и семейството му тръгват за района на гр. Аварè, щата Сао Пауло, където повече от година работят като роби. Не получават пари за труда си, латифундистът не позволява да напуснат имението и преживяват с това, което засаждат между кафеените дръвчета. В този период през 1927 и 1928 г. се раждат още две деца: Мария и Андре. Най-накрая успяват да напуснат имението и се отправят към гр. Рибейрао Кларо, щата Паранà.

Подписват договор за работа на кафеена плантация, а това включва разчистване на определения участък, култивиране на земята и засаждане на кафеени дръвчета, като първата реколта е за тях, втората се дели със собственика, а третата остава из-

цяло за него. Слободчикови и другите заселници извършват цялата работа по подготовка на земята, която отнема години. Първата реколта кафе добиват след 4 години, като междувременно отглеждат различни селскостопански култури, за да се изхранват. След изтичане на срока на договора Слободчикови отиват в западната част на щата Сао Пауло, където и други сънародници са привлечени от рекламна кампания, спонсорирана в Бразилия и в част от Европа от големия земевладелец Лабиено да Коста Машадо. Тя изтъква качествата на земята и предлаганите улеснения при нейното закупуване. Например заселниците могат да изплащат земята с произведените в стопанствата си продукти, като мляко, сирене и др., също така чрез земеделска работа или на годишни вноски в рамките на пет години, т.е. времето, необходимо за обезлесяване, засаждане и прибиране на реколтата.

Вляво: Митрофан и Евдокия Слободчикови с дъщеря си Лузия. В средата Агафия Слободчикова с останалите си деца отдясно на ляво: Тимофей, Андре, Иван, Мария и Антон. Колония „Нова Бесарабия“, щата Сао Пауло, 1939 г.

Със закупуването на терени се образуват колонии от различни националности, включително българи (веднъж считани за руснаци, защото са славяни, друг път за румънци, защото идват с румънски паспорти). В колония „Нова Бесарабия“ Пьотр Слободчиков се сдобива с парцел на 55 км от гр. Санто Анастасио.

„Езикът, на който се говореше в семейството, беше смесица от руски и български, като четяха и пишеха само на руски, а на португалски баба Агафия можеше да каже само „благодаря“, „извинявай“ и „не разбирам португалски“. В църквата се молеше на своя език, абсолютно сигурна, че Бог я разбира. Преди да тръгнат на училище, децата също не знаеха португалски. Нина, първородната дъщеря на Иван и Мария Слободчикови, беше най-близка с баба си Агафия, с часове я слушаше да разказва за случки от живота ѝ в родината.“

В Бразилия с Агафия се случва неприятен инцидент – чупи крака си, налага се операция и известно време остава в болницата. За медицинския персонал е трудно да общува с нея, а когато я питат как се чувства, отговаря: „Душа болит...“

Бащината фамилия на Агафия е Черкасин, тя идва в Бразилия с брат си Кирил.

В „Нова Бесарабия“ Слободчикови произвеждат изобилие от зеленчуци и плодове, имат всякакви домашни животни и прехраната на семейството не е проблем, но когато става дума за пари, и то нужни за лечение, положението става лошо, например, когато Пьотр се разболява от малария. После, опитвайки се да премести едно отсечено дърво, той усеща силна вътрешна болка, която го поваля два месеца на легло. Състоянието му се влошава и Пьотр Слободчиков умира през 1932 г. на 40 години.

Първородният син Митрофан (1912 г.) се жени за Евдокия Юриева, раждат им се четири деца. В стопанството той отговаря за превоза и продажбата в града на произведената продукция, като с получените пари купува необходимото за цялото семейство.

Вторият син Тимофей (1914 г.), подобно на останалите си братя, също се жени в Санто Анастасио. Със съпругата си Анастасия Чилтенко имат пет деца. При раждането на шестото тя умира на 32 г., детето също. Тимофей загива през 1965 г., блъснат от пиян шофьор.

Третият син Антон (1918 г.) продава своя дял от бащините земи. Приятел го моли да му ги даде назаем, но внезапно умира. Неговите роднини отказват да изплатят дълга му и Антон губи парите. Жени се за Емилия Пластер, имат един син.

Въпреки законната си емиграция Слободчикови се страхуват да посетят родината заради възможни репресии от страна на комунистическия режим. Вероятно по тази причина Антон отказва на сина си Иван да пътуват заедно дотам. Но Иван пристига в Одеса, град със стари сгради, лошо осветени и безлюдни улици, все още напомнящи за следвоенния период. Летището е без охрана, опасно заради странните и настоятелни хора, които изкарват някакви пари срещу услугата да те заведат до мястото, където ще отседнеш.

Посещава и Николаевка, щастлив и развълнуван, Иван отива до родната къща на баща си, обикаля местата, където той прекарва ранните години от своето детство.

Иван се среща с Василий Тимофеевич Слободчиков, братовчед на баща му. Първоначално той и жена го приемат с подозрение, опасяват се да нямат неприятности с местните пазители на реда. Иван вижда, че те живеят в недоимък, Василий Тимофеевич получава пенсия в размер на 25 долара, а жена му, която е учителка в селското училище, печели твърде малко. Разполагат с 20-годишна кола, в къщата няма телефон, хладилник или отоплителна инсталация, която да създава поне малко комфорт през суровата зима.

Гостенинът пристига през пролетта, когато няма много храна, и за вечеря домакините приготвят риба и ориз. В следващите дни яденето се състои от „картошки“ с малко месо и зеленчуци от задния двор.

Въпреки бедността те са хора с обща култура, разполагат с библиотека, гледат телевизията, макар че държавният телевизионен канал стриктно следи какви новини достигат до населението. Любопитни, разпитват за всичко.

Другите двама синове на Пьотр и Агафия – Иван и Андрей се разболяват като деца от „маймунска болест“.[195] Недохранени, слаби, те нямат шанс да оцелеят според прогнозите на лекарите. С надеждата да спасят поне единия започват да ги хранят с яхния от кози черен дроб. Иван успява да пребори болестта. Когато се ражда последното дете в семейството, Агафия използва акта за раждане на починалия Андрей, така новороденото получава неговото име.

Мария, единствената дъщеря в семейството, се омъжва за Педро Путаров. Имат двама сина: Жозе и Педро.

---

[195] *Това е народното наименование на болест, причинена от дехидратация, следствие на непоносимост към лактоза. – Бел. пр.*

ВТОРА ЧАСТ: ГАНЕВИ – СЛОБОДЧИКОВИ

В колония „Аурора“ Иван Слободчиков среща 17-годишната Мария Ганева, за която се венчава с благословията на баптисткия пастор Илия Ганев. Двамата стават родители на 15 деца, осиновяват още едно и всички възпитават в християнската вяра и евангелски принципи. Семейството приема баптизма под влияние на латвийските пастори, които обикалят колониите със славянски преселници.

Иван Слободчиков започва да работи в часовникарското ателие на Николай Сернов, братовчед на Тодор Русев[196] и научава занаята, по-късно отваря собствено ателие в гр. Раншария. Навлизането на електрониката го поставя в неравностойно положение спрямо конкуренцията на часовниците за еднократна употреба. Освен това обират ателието и той търпи значителни загуби. Но Иван не унива, решава да се преквалифицира и тръгва на курс по радиотехника. Той вижда колко бързо се развиват технологиите и настоява децата му да учат, но не изпада в нравоучения, а дава личен пример – най-добрия начин да ги научи на труд и любов към знанието.

Въпреки интереса към техниката Иван изпитва желание да притежава свое парче земя. Той купува парцел в местността Лагоа Сека, както и терен във „Вила Гуасу“, квартал на гр. Раншария, близо до огромна дупка, следствие на ерозия, където хората изхвърлят всичко. С благоустройството на града обаче „дупката“ изчезва под асфалта. Теренът става добро място за живеене, освен това е много голям и позволява на Иван да го раздели между 16-те си деца.

Иван и Ана Ганеви, родители на Мария Ганев, бъдеща Слободчиков, идват в Бразилия с децата си Георги и Тодора, като Иван взима и братята си Константин (12 г.) и Тодор (10 г.). Мария се ражда през 1928 г. в района на жп гара Ларанжа Досе, щата Сао Пауло, където семейството работи след пристигане на бразилска земя. Иван Слободников и Мария Ганев сключват брак на 28.07.1945 г. в гр. Санто Анастасио и през 1947 г. се установяват в гр. Раншария.

Техни деца са:

Нина Слободчиков, учителка, омъжена за Пауло Сержио да Силва;

Давид Слободчиков, фермер, женен за Марсия Анжелика де Соуза;

Лидия Слободчиков, секретарка;

Рубин Слободчиков, баптистки пастор, адвокат, женен за Ивоне Ейтутис;

Ана Слободчиков, учителка, омъжена за Жоао Марсилио де Соуза;

Пауло Слободчиков, административен директор на фирма;

Вера Слободчиков, учителка, омъжена за Педро де Лима Пинто;

Педро Слободчиков, семинарист;

Жоао Йосиф Слободчиков, химик;

Мария Елена Слободчиков, машинописка;

Антонио Озеас Слободчиков, студент;

Даниел Слободчиков, студент;

Маркос Слободчиков, студент;

Клаудия Елена Слободчиков, студентка;

Сержио Слободчиков, студент;

Едивоналдо Слободчиков (осиновен), студент.

Мария Слободчиков е християнка за пример, любяща съпруга, грижовна майка

[196] *Пастрок на Мария (Ганева) Слободчикова.*

и обична баба. Нейната отдаденост е оценена от съгражданите ѝ в Раншария, които през 1980 г. я избират за „МАЙКА НА ГОДИНАТА“. „Майка, която отглежда 15 собствени деца и осиновява още едно, наистина заслужава тази титла.“[197]

Семейството на Иван и Мария Ганеви в пълен състав. Раншария, щата Сао Пауло, 1994 г.

Друго признание за семейството е решението на градската управа на Раншария да назове в памет на Вера Слободчиков училището, в което тя преподава. Вера умира твърде рано, едва на 40 години.

В речта си към присъстващите кметът на града Йошио Мория споменава и нейния баща: „Ние трябва да почитаме хора, откроявящи се със своя честен, достоен и всеотдаен живот. Такъв бе г-н Жоао Слободчиков, превърнал се в пример за всички нас в град Раншария. Един обикновен човек, трудолюбив, винаги весел, който създаде едно голямо и сплотено семейство, възпита и изучи своите деца.“

Слободчикови поддържат постоянен контакт със земляците в Раншария, като семейство Скрипченко, с което стават роднини, след брака на Тодора Ганев (сестра на Мария) с Йосиф Скрипченко.

[197] *Бюлетин на Ротари клуб, гр. Раншария, май 1981 г.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СЛОБОДЧИКОВИ

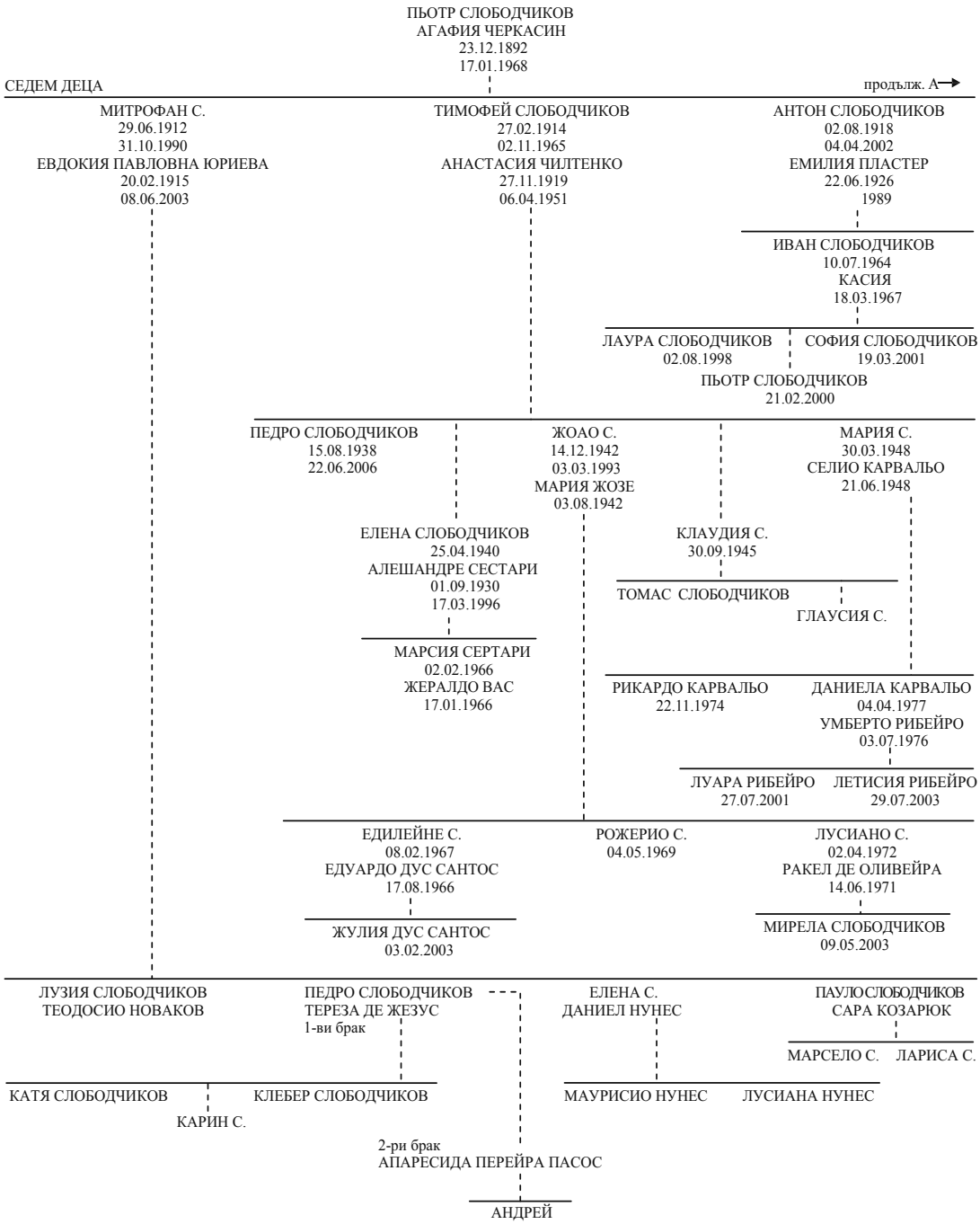

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СЛОБОДЧИКОВИ

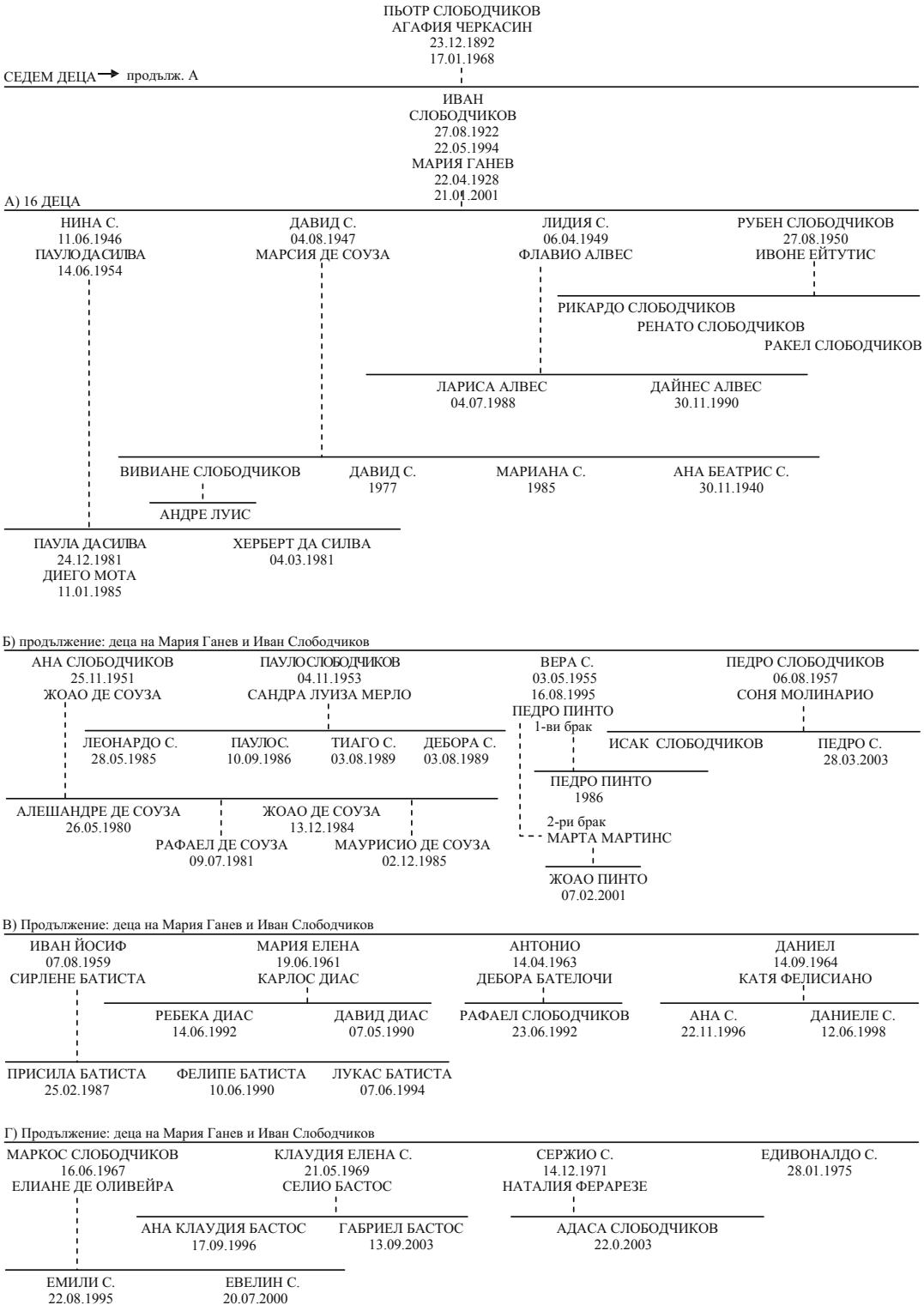

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СЛОБОДЧИКОВИ

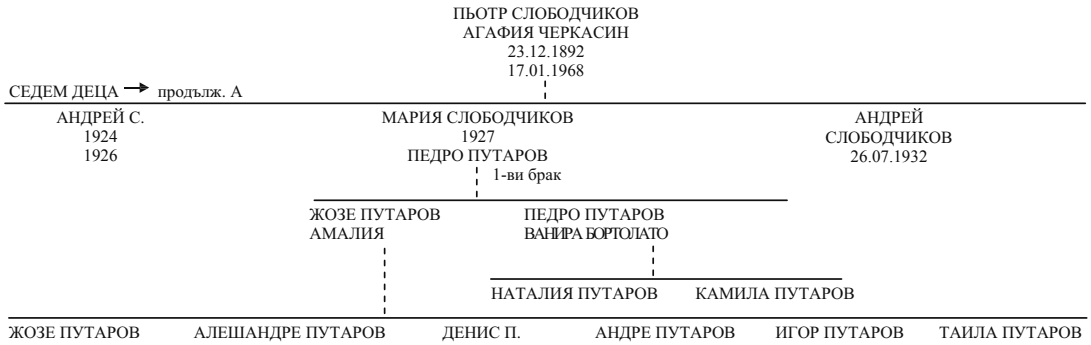

ФАМИЛИЯ СТАНКОВИ (STANCOV)

***АНКЕТИРАНА: СИЛВИЯ СТАНКОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 26.01.1948 г., преводач, има втори брак с Клаудио Боржес, живеят в гр. Уестън, Флорида, САЩ. Писмени сведения от 03.01.2006 г.*

Иван Станков, прадядо на анкетираната, идва в Бразилия през 1926 г. като дърводелец, много търсена професия по онова време. С него са жена му Тодора и единственият им син Николай, роден през 1900 г. в с. Пандаклия, Бесарабия, женен за Евдокия Станкова.

Първоначално Станкови отиват в земеделското имение „Санта Елена“ в щата Паранà. По-късно се установяват в „Нова Бесарабия“, община Санто Анастасио, щата Сао Пауло, където срещат и други земляци. Иван Станков умира в тази колония през 1930 г.

След смъртта му Тодора се премества със сина си и снаха си в Сао Пауло. Установяват се в квартала „Вила Зелина“. Тодора доживява до 95-годишна възраст.

Николай и Евдокия имат три собствени деца: Михаил, баща на анкетираната, роден на 15 май 1920 г.; Мелания, родена през 1922 г., Николай, роден през 1926 г., като осиновяват и Александър, роден през 1917 г.

Ана и Михаил Станкови с децата си: Елза, Силвия и Освалдо. Сао Пауло, 1848 г.

Михаил се жени за Анна Димитрова на 1 август 1942 г. и след престой в „Нова Бесарабия“, се преместват в Сао Пауло, живеят близо до родителите си. Двамата отварят галантериен магазин, за който се грижи Анна, а Михаил дълги години е бригадир на строителна бригада, която участва в изграждането на важни обекти в Сао Пауло и Сантос.

Семейството е неразделна част от славянската колония, свързана с баптистката руска църква във „Вила Бела“, която днес е в квартала „Вила Зелина“ и носи името „Боас Новас“[198].

В семейството се раждат: Лауро (1942 г.), който умира като бебе; Освалдо (1944 г.); Елза (1946 г.); Силвия (1948 г.); Осмар (1954 г.) и Марсия (1963 г.).

След смъртта на съпругата си Анна на 21 май 1998 г., Михаил сключва втори брак с Неуза Фабро. В момента Михаил е на 86 г.

Сестра му Мелания се омъжва за Тодор Гранчар (Грънчар), умира много млада, на 34 г.

Брат му Николай се жени за Режина, имат две дъщери: Силвия и Жени. Николай

[198] *Блага Вест. – Бел. пр.*

приключва земния си път на 64 г., през 1980 г.

Анкетираната няма информация за чичо си Александър.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СТАНКОВИ

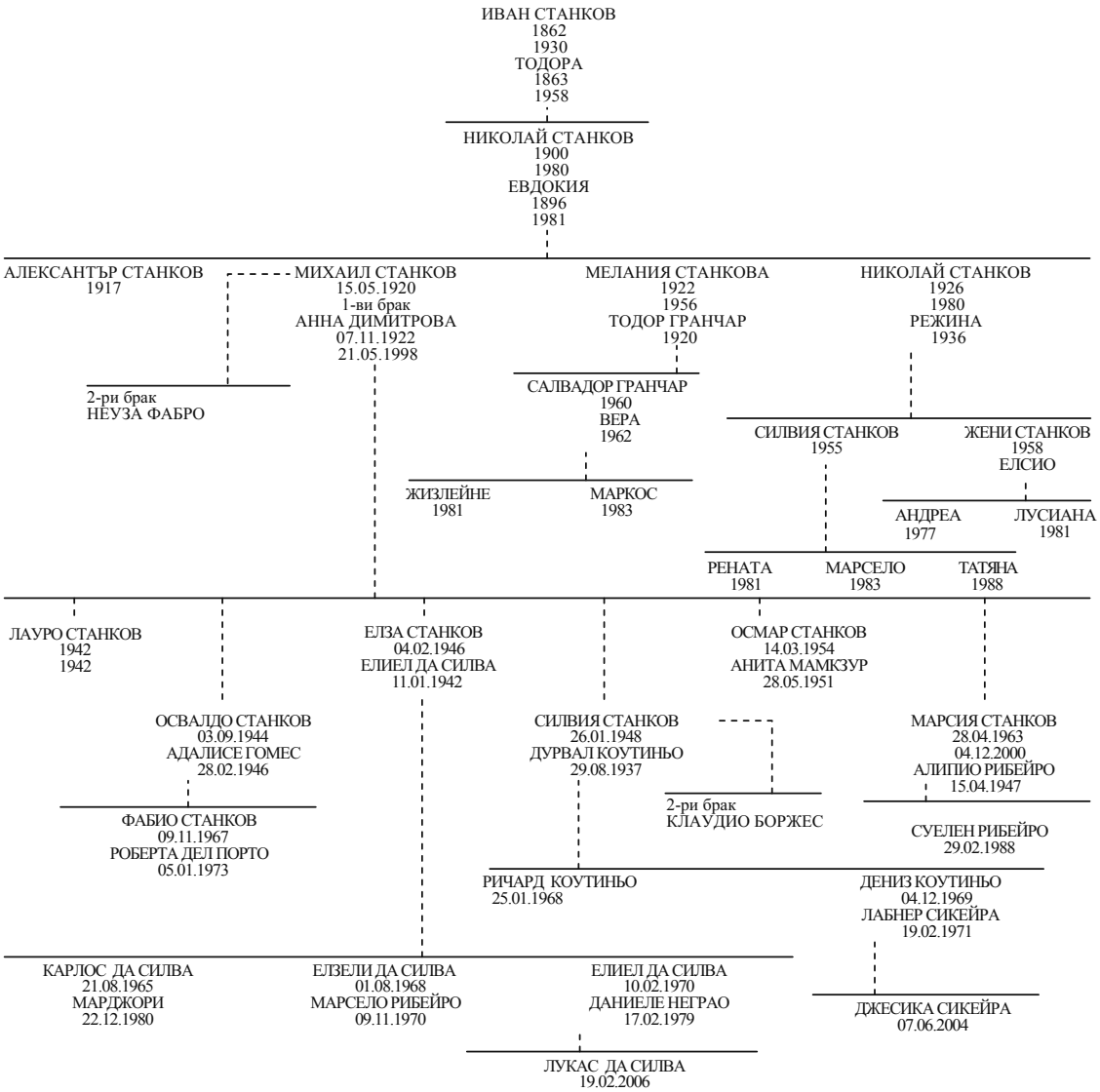

ФАМИЛИЯ ЩИРБУЛОВИ (STIRBULOV)

АНКЕТИРАН: БАСИЛИО (ВАСИЛ) ЩИРБУЛОВ*, уругваец, потомък на бесарабски заселници, роден през 1942 г., женен за Аминта Навоне, живеят в гр. Гуалегуайчу, провинция Ентре Риос, Аржентина. Писмени сведения от 10.11.2005 г.*

През 1817 г. семейство Щирбулови напуска България и се заселва в с. Чийший, Бесарабия, тогава провинция на Русия. В това село е роден Петър Щирбулов, дядо на анкетирания, а баща му Иван е роден в с. Пилиней, на 20 км от гр. Кахул.

Щирбулови напускат Бесарабия заради слуха, че предстои война.

През 1926 г. от пристанището в Генуа се качват на парахода „Cesare Batista“ и пристигат в Бразилия. Остават няколко дни в пансиона за имигранти в квартала „Брас“ на Сао Пауло.

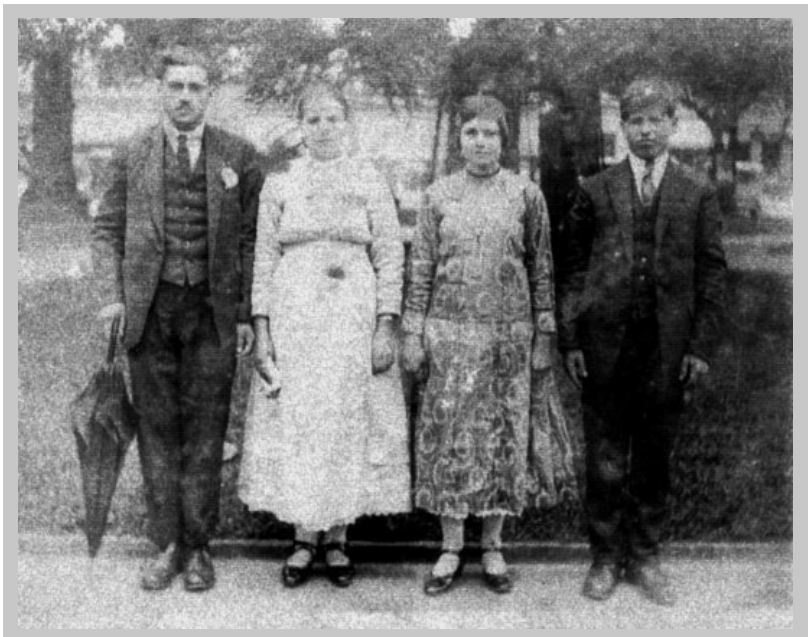

Вляво младоженците Иван и Стефания Щирбулови и техните кумове Елена Щирбулова и Васил Безволев. Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, 1926 г.

Дядо Петър си намира работа на строежа на водопровода в гр. Сантос, щата Сао Пауло. Щирбулови не отиват и не работят на кафеени плантации.

В годината, когато пристигат (1926), Иван Щирбулов се венчава в гр. Можи дас Крузес, щата Сао Пауло, за Стефания Безволева. Техни кумове са Елена Щирбулова и Васил Безволев.

Щирбулови не са доволни от живота в Бразилия, много техни земляци се връщат в Бесарабия, а една група заминава за Уругвай, където правителството обещава земя на заселниците. На 31 май 1930 г. те пристигат в столицата Монтевидео и са приети в емиграционен център, където престояват 60 дни. На 11 август заедно с още 10 бесарабски семейства, се отправят към колония „Конкордия“ на брега на р. Уругвай, на 30 км от гр. Долорес, департамент Сориано. Там получават между 10-15 хектара земя.

Уругвай изпълнява обещанията от рекламната кампания, т. е. всички чужденци, желаещи да дойдат и да се занимават със земеделие, получат земя, освен това ги освобождава от данъци.

Бесарабските фамилии, които тръгват с Щирбулови, са: Безволеви, Барбарови, Димитрови, Баджови, Таласимови, Маналийски, Иджилови, Чавдар и Новак.

В „Конкордия“ те отглеждат различни земеделски култури, засаждат лозя, създават животновъдни ферми. Всички работят, включително и децата. Поддържат своите традиции, особено в кулинарията, но с известно адаптиране към местната кухня.

Анкетираният споменава семействата Терзи и Арабаджи, с които Щирбулови поддържат близки контакти.

Паспортна снимка на семейство Терзи: Георги и Мария с децата си: (от ляво надясно) Васил, Ана и Владимир. Прави Мария и Константин. На по-големите Петър и Георги са направени отделни снимки. Букурещ, Румъния. През 1929 г. в Бразилия се ражда Теодора.

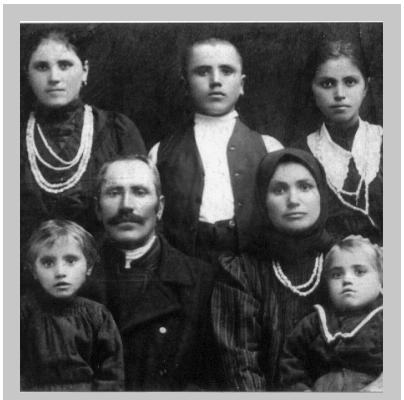

Паспортна снимка на семейство Арабаджи: Иван, Елена и децата им: Ана и Илия, прави от ляво надясно Стефания, Георги и Олга. Букурещ, 1925 г.

Иван и Стефания имат четири деца: Надежда (1933 г.), Хуан (1935 г.), Карлос (1938 г.) и анкетирания Басилио (1942 г.), родени в гр. Долорес.

Всички бесарабски заселници работят усилено и с големи саможертви постигнат финансова стабилност. Това им позволява да купят още земя за децата си. За тях животът в Уругвай е добър, белязан от просперитет.

В продължение на години синът Карлос обработва своя дял земя. Жени се за Ирен, имат двама сина Серхио и Амилкар. Вече пенсионер, живее в в гр. Долорес и се радва на спокоен живот. Неговият брат Хуан се жени за Камила Островски, имат двама сина: Милтон и Фабиан. Понастоящем Хуан също е пенсионер и живее в гр. Долорес. Сестра им Надежда се премества в града на съпруга си Хосе Тестагроса, имат две деца: Нели и Хосе.

Най-малкият брат, анкетираният Басилио, се жени през 1963 г. за Аминта Навоне, уругвайка от италиански произход. Имат две деца: Юри и Майра. От 1983 г. семейството живее в гр. Гуалегуайчу, провинция Ентре Риос. Упражняваната от него професия е свързана с автомобилния транспорт, радва се на добро икономическо положение, а в свободното си време свири на синтезатор. Обича да изпълнява български и руски мелодии, които родителите му Иван и Стефания пеят в компанията на своите белоруски и полски приятели в „Конкордия“. Наследниците на групата бесарабски заселници, които идват в тази колония, вече живеят на различни места, всеки избрал своята професия.

В писмо до автора анкетираният изразява голямата си радост, че семейната история на Щирбулови ще стане част от тази книга, „защото във вените ни тече българска кръв“.

Фамилия Щирбулов. Седнали от ляво надясно: Елза, Тодор, Иван, Стефания и малкият Серхио. Прави Луис, Олга, Карлос, Ирене, Камила и Иван (младоженци), Надежда, Басилио и Хосе Тестагроса. Уругвай, 1959 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ЩИРБУЛОВИ

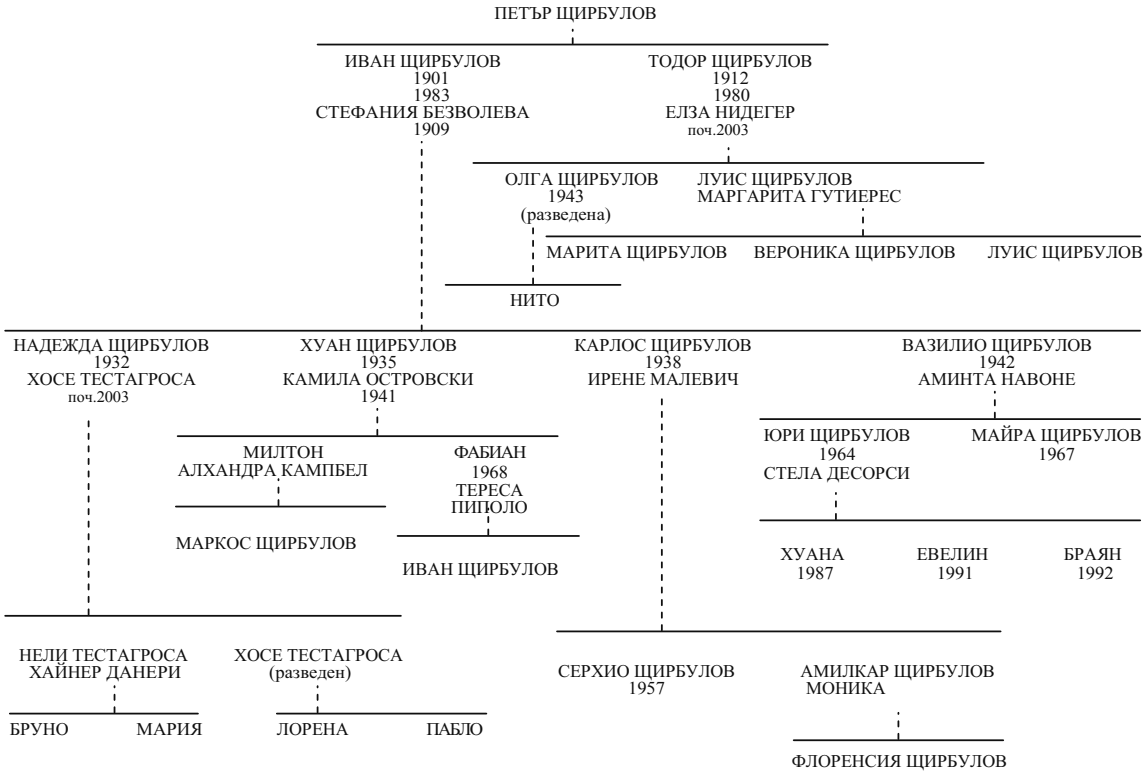

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (1) (STOIANOV)

***АНКЕТИРАНА: АННА СТОЯНОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 20.07.1930 г., учителка, разведена, настояща председателка на Културната асоциация на бесарабските българи в Бразилия, член на Парламентарния съвет на чуждестранните общности, корени и култури на щата Сао Пауло. Живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведения от 31.10. 2004, допълнени на 15.10.2006 г.*

Стефан Стоянов (вляво) със свои земляци. Сао Пауло, 1928 г.

Иван Стоянов се жени за петнадесетгодишната Домникия Пепеляшкова, обичайна възраст за задомяване по онова време, единствена дъщеря на вдовица. Според българската традиция сватбеното тържество трае дни с много веселие за радост на многобройните гости.

През март 1904 г. се ражда Стефан, гордостта на Иван, защото най-голямата награда за един мъж е да има „мъжка рожба“, според народната култура. След него се раждат пет дъщери: Елена, Ана, Кристина, Стефания и Вера.

Семейството живее в с. Исерлий, Бесарабия, занимава се със земеделие.

Иван се сражава в Руско-Японската война, губи показалеца на дясната си ръка, независимо от това участва и в Първата световна война. След края на войната Румъния завладява Бесарабия и подлага на етническо прочистване различните националности на нейна територия.

По това време се появява „прекрасната“ идея да емигрират. Анкетираната споделя: „До днес не са ми ясни причините, които са ги накарали да оставят всичко и да се впуснат в нещо толкова непознато и рисковано като заминаването за Бразилия. Чувала съм, че имало някакъв бесарабец, който говорел португалски, също така, че бразилското правителство се нуждаело от заселници от по-неизвестни страни, защото имало трудности с имигрантите от Италия, Португалия и Япония, които защитавали своите интереси. Така в търсене на работна ръка неговите емисари стигнали до по-далечни територии, в това число Бесарабия. Прави впечатление, че нищо не се знае дали българи от България са идвали в Бразилия и са работили на кафеени плантации, строили са железопътни линии и пътища, като са живеели при мизерни условия във фургони и бараки? По този въпрос няма яснота.“

Стоянови продават всичко и се отправят към обещания рай. Но тъй като не разполагат с достатъчно работна ръка, към тях се присъединява племенникът Дими-

тър Стоянов с жена си Ана и четирите им малки деца: Стефан, Петър, Ана и Надя. През февруари 1926 г. всички тръгват от пристанището на Генуа и след 18 дни, на 12.03.1926 г., пристигат в гр. Сантос. Оттам отиват в пансиона за имигранти в Сао Пауло, където престояват месеци наред. В този период разбират от дошли преди тях земляци, че ще бъдат принудени да работят като роби на плантациите. Това предизвиква масово недоволство, идва жандармерия и насила вкарва хората във вагони на влак, на фона на викове и плач на деца. Изолират ги на Иля дас Кобрас (Острова на змиите, днес Аншиета). Мнозина умират по време на престоя, предимно деца, заради мизерните условия и недостиг на храна.

Племенникът Димитър Стоянов не отива в кафеена плантация, проявявайки смелост, той се отделя от групата и заминава за Сао Пауло. Настанява семейството си в квартала „Пинейрос“, където живеят сънародници от Исерлий и Чийший, сред които Петър Каракаш.

Скоро Иван Стоянов го последва и до 1928 г. двете семейства живеят заедно, после със спестяванията от работата на плантацията Иван купува парцел в квартала „Жардин Европа“, превърнал се впоследствие в един от най-реномираните в Сао Пауло.

До 1937 г. Димитър живее в къщата си в „Пинейрос“, после я продава и се установява в квартала „Бутанта“, като търгува с коне, дребен добитък и птици.

Анна и Стефан Маналийски, кумови на Екатерина и Стефан Стоянови, с дъщерите си: Дина, Мария и София. Сао Пауло, началото на 30-те години на 20. век.

На 22.09.1929 г. синът на Иван – Стефан Стоянов, който пристига в Бразилия на 21 години, се венчава за Екатерина Юровски. Техни кръстници са Ана и Стефан Маналийски.

В Сао Пауло Иван и Стефан също се захващат с търговия на животни.

През 1935 г. Стефан купува парцел в квартала „Бутанта“ и построява къща с помощта на роднини, земляци и приятели. През януари 1936 г. семейството се премества, макар че къщата е още без врати и прозорци, само с едно легло, на което спят Екатерина и децата, а Стефан работи през нощта като уличен метач. Прибира се да закуси със семейството и отива да продава на пазара. Тези му усилия дават резултат и той има щастието да види къщата си завършена с всичко необходимо: врати, прозорци, под, измазана и годна за живеене.

Търговията на Стефан върви добре, затова спира да работи нощем. С времето обаче децата растат, къщата става все по-недостатъчна за семейството и през 1949 г. Стефан построява нова. Бизнесът му просперира, той става първият доставчик на птици за кланицата „Уилсън“

в гр. Осаско, щата Сао Пауло. Всъщност така се поставя началото на търговията със заклани и почистени птици, понеже дотогава се продават само живи.

Що се отнася до сестрите на Стефан Стоянов, всяка поема по своя път:

Елена се омъжва за Васил Иванов, живеят в квартала „Вила Пруденте“. Раждат им се три деца. Васил се пенсионира като механик в автомобилната индустрия.

Два месеца след неочаквано посещение на български младеж[199] в дома на родителите ѝ, Ана сключва брак и започва да се подписва Ана Димов. Раждат им се три дъщери.

Кристина се омъжва за Луис Гидо. Имат две деца. Кармен Сесилия е на 15 г., когато се ражда брат ѝ Естеван. Практически тя го отглежда, защото Кристина дълги години боледува. Въпреки това надживява съпруга си, умира от рак през 1992 г.

Стефания се омъжва за Жозе Браганса, имат две деца. Синът Рубенс се жени за братовчедка си Кармен Сесилия, имат две деца. Дъщерята Клеуза е отгледана от леля си Вера, защото и Стефания умира от рак. Клеуза се омъжва и замина за САЩ, има две деца.

Вера се омъжва за Жувенал Крус, имат пет деца. Дъщеря им Елиана живее в САЩ.

Стоянови поддържат приятелство със семейство Деренжи, кръстници на Екатерина, майка на анкетираната. От този род е Жорже Деренжи, пенсиониран професор във Федералния университет в гр. Парà. Женен е за Жусара Силвейра, директор на музея към университета.

Стефан Стоянов, баща на анкетираната, умира през 1961 г. Загубата за баща му Иван е непрежалима и той изпада в пълна апатия. Ослепява след несполучлива операция на катаракт и умира през 1967 г.

През 1998 г., когато анкетираната Анна Стоянов и брат ѝ Жорже посещават Бесарабия с група потомци на бесарабски заселници, организирани от автора Жорже Косиков, в качеството си на председател на „The Friendship Force“[200] в гр. Рибейрао Прето, тя остава с впечатлението, че „времето сякаш беше спряло, защото дори след 72 години улиците не бяха асфалтирани, виждаха се деца да тичат из прахоляка, гъски да се разхождаха свободно, там бяха асмата и кладенецът в селските дворове, усещаше се ухание на изпечена паска“.

От всички родени в Бразилия, само Анна говори български на средно ниво. Тя знае, че има роднини в Бесарабия, но не ги търси при посещението защото никога не отговарят на писмата ѝ. „Струва ми се, че със заминаването за Бразилия, престанаха да ни бъдат роднини.“

Анкетираната Анна Стоянов в Музея на имиграцията в Сао Пауло, 2005 г.

[199] *Става дума за Юлиан (Жулио) Димов, неуморният радетел и вдъхновител за създаването на „Културната асоциация на българския народ в Бразилия“. – Бел. пр.*

[200] *Организацията работи за подобряване на междукултурните отношения чрез размяна на гостувания. Има филиали в 60 страни.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (1)

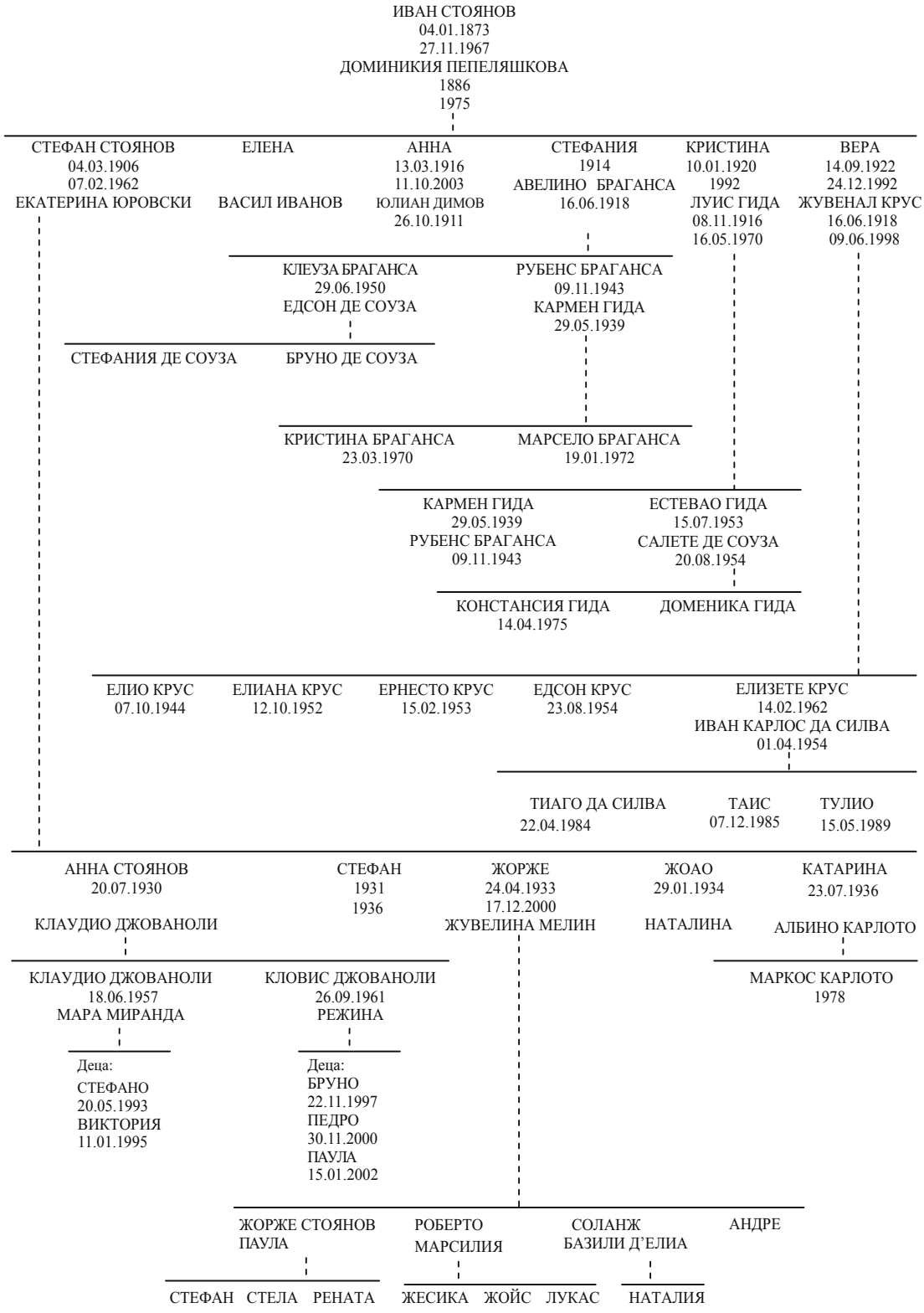

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (2) (STOIANOV, STOIANOVI)

***АНКЕТИРАН: АНДРЕ СТОЯНОВИ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 13.08.1941 г., земеделец, женен за Себастиана Моретто, живеят в гр. Прадополис, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 31.05.2006 г.*

Паспортна снимка на семейство Стоянови, 1926 г.

Иван и Стефанида Стоянови, дядо и баба на анкетирания, са от с. Хасан-Батър, Бесарабия. Техният син Андрей Иванов се жени за Катарина Димова, дъщеря на Димитър и Ана Димови. Занимават се със земеделие, но заради мобилизацията на мъжете в армията, жените сами обработват земята, за да изхранват децата си.

Семейството е православно и спазва традициите и обредите на руската църква.

Стоянови научават, че Бразилия е „добро място за живеене“ и тъй като в Европа постоянно се водят войни, решават да емигрират. Продават имотите си и с каруци се отправят към жп гарата. Отиват в Букурещ за паспорти и медицински прегледи. На пристанище в Южна Европа се качват на парахода „Madrid“ и потеглят към Бразилия.

По време на пътуването едно от децата се разболява от малария и умира на парахода, телцето му е погребано във водите на океана. „Била е голяма трагедия за моите родители, която те никога не забравиха!“

Пристигат в Рио де Жанейро на 18.05.1926 г. и остават под карантина на Иля дас Флорес. С напускане на острова заминават за кафеена плантация във вътрешността на щата Сао Пауло. Комуникацията с хората там е невъзможна, общуват единствено с жестове и мимики. Впоследствие се преместват на друга плантация край гр. Пиражу, щата Сао Пауло, и винаги работят с подписан годишен договор. В този град през 1941 г. се ражда анкетираният Андре Стоянови. В Пиражу той се среща със Себастиана Моретто, с която сключва брак през 1966 г.

Анкетираният не владее българска реч, нито останалите членове на семейството. Никой от тях не се връща в Бесарабия, дори да я посети. По общо мнение изборът да дойдат в Бразилия е бил по-добрият вариант, отколкото да останат в Европа.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (2)

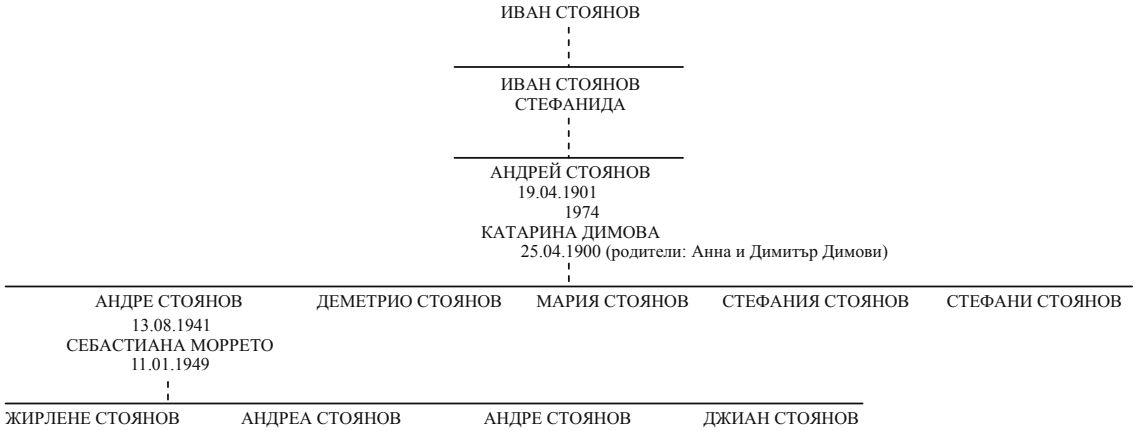

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ СТОЯНОВИ (3)

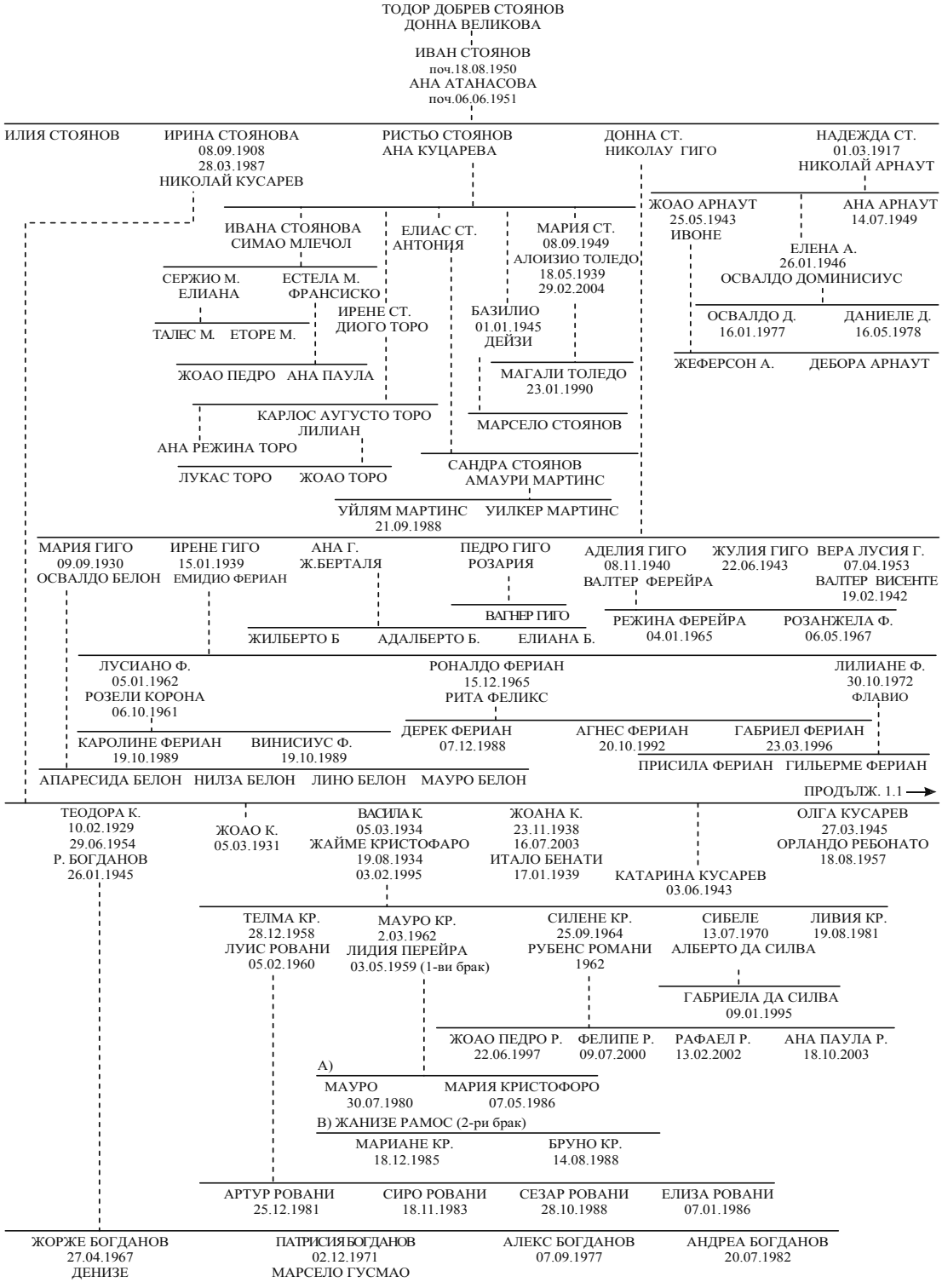

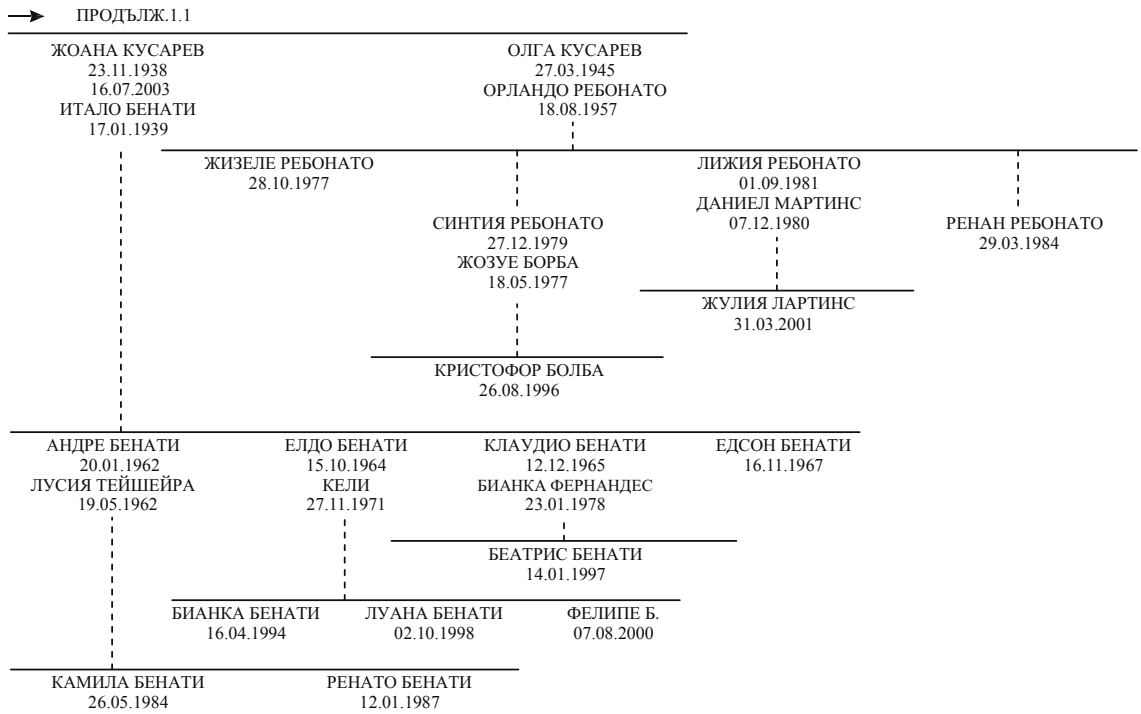
ПРОДЪЛЖ.1.1
ЖОАНА КУСАРЕВ
23.11.1938
16.07.2003
ИТАЛО БЕНАТИ
17.01.1939
ОЛГА КУСАРЕВ
27.03.1945
ОРЛАНДО РЕБОНАТО
18.08.1957
ЖИЗЕЛЕ РЕБОНАТО
28.10.1977
СИНТИЯ РЕБОНАТО
27.12.1979
ЖОЗУЕ БОРБА
18.05.1977
КРИСТОФОР БОЛБА
26.08.1996
ЛИЖИЯ РЕБОНАТО
01.09.1981
ДАНИЕЛ МАРТИНС
07.12.1980
ЖУЛИЯ ЛАРТИНС
31.03.2001
РЕНАН РЕБОНАТО
29.03.1984
АНДРЕ БЕНАТИ
20.01.1962
ЛУСИЯ ТЕЙШЕЙРА
19.05.1962
КАМИЛА БЕНАТИ
26.05.1984
ЕЛДО БЕНАТИ
15.10.1964
КЕЛИ
27.11.1971
БИАНКА БЕНАТИ
16.04.1994
ЛУАНА БЕНАТИ
02.10.1998
ФЕЛИПЕ Б.
07.08.2000
РЕНАТО БЕНАТИ
12.01.1987
КЛАУДИО БЕНАТИ
12.12.1965
БИАНКА ФЕРНАНДЕС
23.01.1978
БЕАТРИС БЕНАТИ
14.01.1997
ЕДСОН БЕНАТИ
16.11.1967

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ТАЛАСИМОВИ[201] (TALASSIMOV, TALASSAMOV, TALASIMO, TALASIMU, TALACIMO, TALACIMON)

***АНКЕТИРАН: ПЕДРО ТАЛАСИМОН**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 06.07.1967 г., учител по физика, женен за Вера Апаресида да Силва, живеят в гр. Бури, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 02.03.2006 г.*

Пьотр и Прасковия Таласимови, дядо и баба на анкетирания, са от с. Кортен, Бесарабия. Пьотр е син на Васил и София Таласимови, чиито предци бягат от турския гнет в България. Семейството изповядва православната вяра.

Плодородната земя и благоприятният климат в Бесарабия допринасят за развитие на отлично земеделие. Сеят пшеница, царевица, имат лозя и произвеждат вино, отглеждат копринени буби, както и домашни животни, предимно овце.

В руската армия Пьотр Таласимов стига до чин офицер, бие се на фронта в Първата световна война, после участва в болшевишката революция.

В края на 1921 г. започва да се разпространява информация, че Бразилия насърчава приема на заселници. От уста на уста се говори, че има земя, докъдето ти виждат очите, топло е и не вали сняг. Добиват се няколко реколти, животните има къде да пасат през цялата година и няма нужда да се събира сено. Освен това бразилското правителство обещава земя.

За да се решат да заминат, голяма роля изиграва и фактът, че Бразилия не е заплашвана от война. Също така хората се страхуват от безчинствата на новата румънска власт, от политиката на СССР и гоненията, дирижирани от диктатора Сталин.

Таласимови се подготвят и всеки момент чакат сигнал да избягат, по тази причина дори не се сбогуват с родните. Накрая идва човек, който им казва, че на другия ден вечерта ще мине влак, на който да се качат. Те взимат багажа и сухари за из път и скрити близо до гарата, изчакват влака. Той наистина пристига и бегълците се качват. Анкетираният предполага, че става дума за товарен влак. Споделя, че не разбира защо са предприели това бягство, макар че многократно е разпитвал баба си по този въпрос.

Таласимови оставят собствеността си на дъщеря си София, като сами поемат пътните си разходи. Тръгва от с. Московей, където живеят по това време. Пьотр взима и кръщелника си Трифон Новаков, за да отговаря на изискването за определен брой членове на семейството в трудоспособна възраст. С тях тръгва и Георги Чавдар, също от Кортен.

Пътят им с влак минава през Виена, оттам взимат входна виза за Бразилия и продължават към Италия. По всяка вероятност се качват на параход в пристанището на Генуа.

Пътуването се оказва мъчително, жегата непоносима, затова моряците постоянно поливат палубата с вода. „Баба казваше, че слънцето сякаш било по-ниско. Също разправяше, че много от пасажерите за първи път видели чернокожи на пристанищата, някои дори не знаели, че съществуват такива хора. Параходът превозвал емигранти от различни националности, с православните пътували и свещеници,

[201] *Представители на рода има и в Уругвай. Един от тях е Марио Таласимов, който живее в Монтевидео.*

за да ги придружават по пътя. Имало и смъртни случаи, погребвали безжизнените тела във водите на океана.“

Пристигат в Рио де Жанейро на 4 март 1926 г. и прекарват карантина на Иля дас Флорес. Трифон Новаков, макар че идва със същия параход, слиза на пристанището в Сантос. След карантината новодошлите заминават за Сао Пауло, там ги наемат да работят на строежа на водопровод, който да осигури вода за града. По-късно Таласимови отиват в колония „Нова Одеса“, където работят една година като изполичари. После решават да заминат за щата Рио Гранде ду Сул, там с Трифон Новаков и един руснак отглеждат пшеница. От земеделската работа на различни места спестяват пари, а целта е да се сдобият със собствена земя.

„Украинецът Ефремий Мартинюк, който купува земя край Бури, предлага на Таласимови да дойдат, така те се сдобиват със съседен имот. Тези земи, част от имението на Анжело Гуацели, се простират до местността Рестинга Сека, там моите баба и дядо се установяват, а имението достига чак до района на Посо Гранде.

Към тях се присъединяват Петкови, Кайряк, Новакови, както и други земляци. Така се оформя колония от руснаци, тевторуснаци (германци, които идват с руски паспорти), чехи, украинци, българи и гагаузи (считани за румънци), литовци, поляци, дори арменци, всички дошли от Бесарабия.

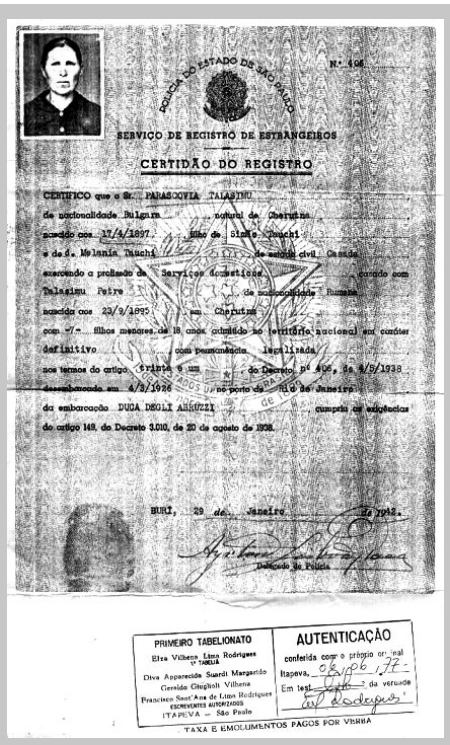
POLICIA DO ESTADO DE SÃO PAULO

SERVIÇO DE REGISTRO DE ESTRANGEIROS

CERTIDÃO DO REGISTRO

PRIMEIRO TABELIONATO
Elza Vilhena Lima Rodrigues
1º TABELIÃ
Diva Apparecida Suardi Margarido
Geralda Giuglioli Vilhena
Francisco Sant'Ana de Lima Rodrigues
ESCREVENTES AUTORIZADOS
ITAPEVA — São Paulo

AUTENTICAÇÃO

TAXA E EMOLUMENTOS PAGOS POR VERBA

Удостоверение за регистрация на Прасковия Таласимов, записана като Таласиму, издадено от службата за регистрация на чужденци в полицейското управление на гр. Бури, щата Сао Пауло.

През 30-те години на миналия век колонистите изграждат руска баптистка църква, превърнала се по-късно в първата баптистка църква в Бури. Документацията на църквата все още се пази и могат да се намерят ръкописи и други документи, написани на староруски, тоест на кирилица.

Пьотр и Прасковия Таласимови, освен родените в Бесарабия София и Дамян, се сдобиват в Бразилия с още осем деца: Жорже, Симао, Яков и Есау (близнаци), Естевам (Стефан), Пауло, Николау и Мигел. Губят единия близнак като бебе, който се разболява от лайшманиоза. Останалата в Бесарабия София е убита „от режима“ през 70-те години на миналия век.

Дамян идва с родителите си в Бразилия, но не успява да се приспособи към климата и условията, затова се връща в Европа през 1929 г. През 1986 г. той се среща със Симеон Таукчи, който посещава Бесарабия. Симеон е син на Сава Таукчи, брат на Прасковия.

„Всичко което знаем, ми бе предадено устно от по-възрастните роднини, които вече не са между нас. Останаха много неизяснени въпроси, които трябва да бъдат проучени.“

Пьотр и Прасковия остават до края на живота си в гр. Бури. Пьотр умира през 1970 г. след бъбречна операция, а жена му Прасковия – през 1993 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ТАЛАСИМОВИ

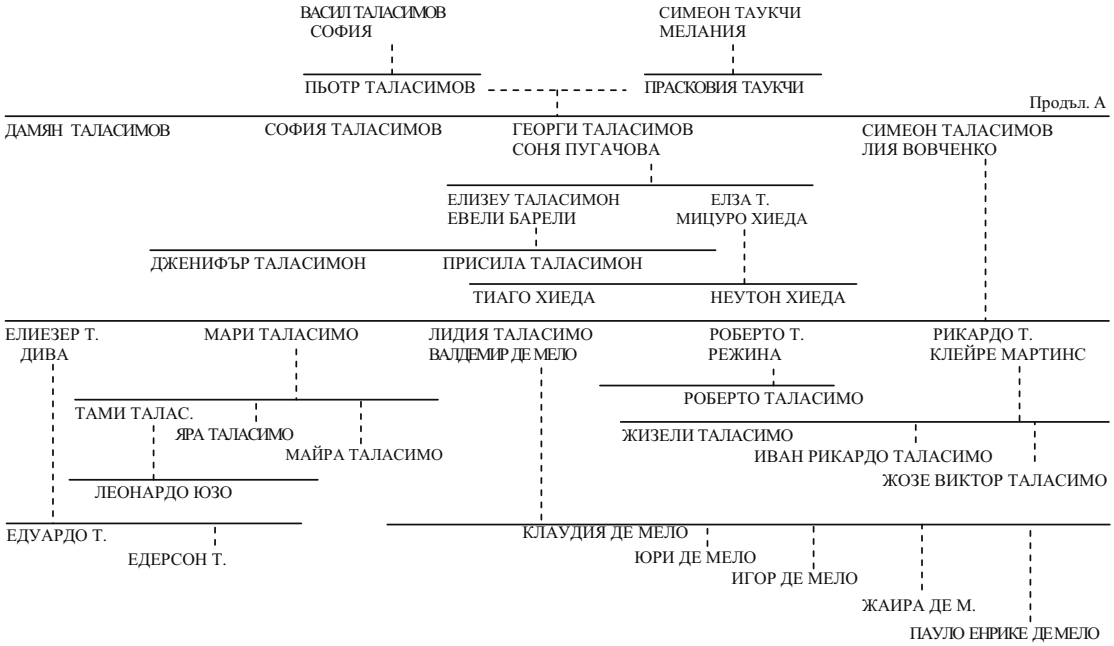

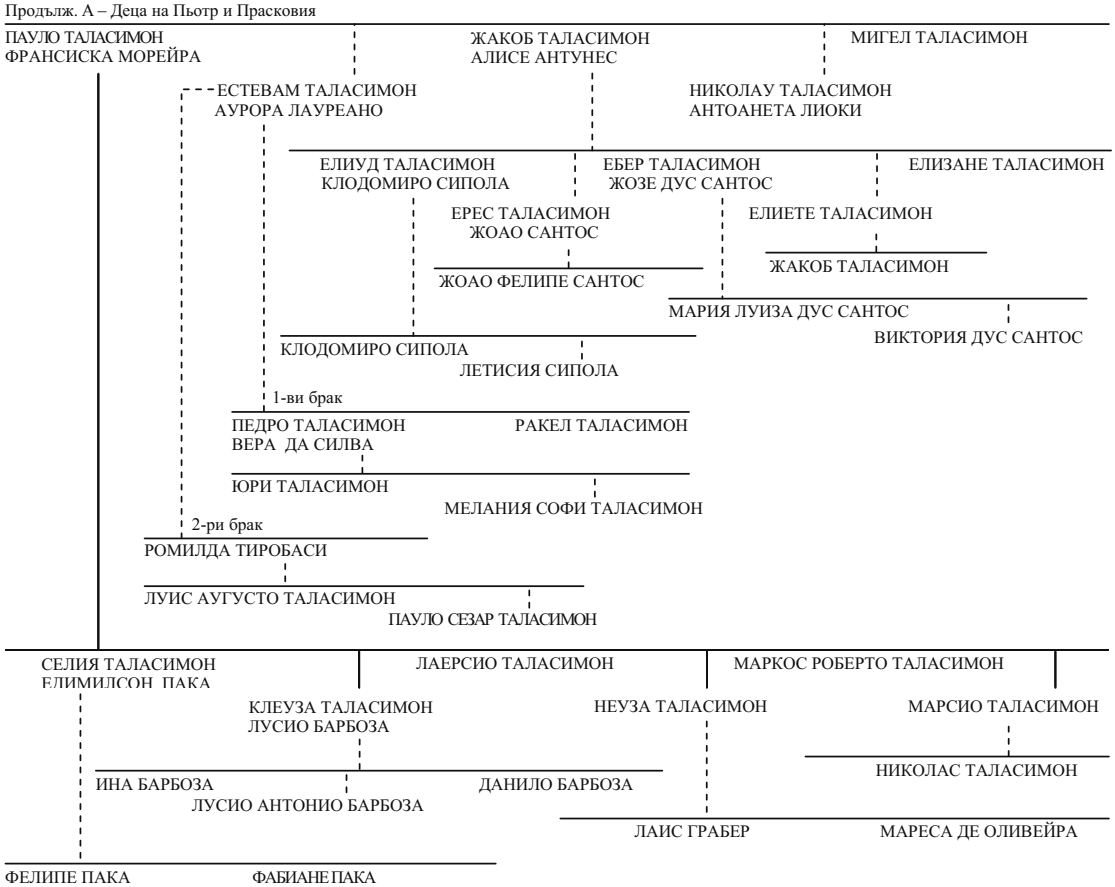

ФАМИЛИЯ ТАУКЧИ (TAUCCI)

***АНКЕТИРАН: ЖОНАС ТАУКЧИ**, бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 15.07.1958 г., несемеен, търговски работник, живее в гр. Сао Пауло. Писмени сведени от 11.06.2006 г.*

Между 1829 и 1831 г. няколко семейства от с. Кортен, област Сливен, България, бягат от турското иго, което продължава близо 500 години. Тези семейства се заселват в района на Бесарабия, южна провинция на Русия, където през 1831 г. основават село със същото име, за да им напомня за родното място.

Сред тези семейства са Барбарови, Таукчи и Чавдар.

Барбарови са трима братя: Андрей, Иван, Васил, а сестра им Тодора е омъжена за Петър Таукчи, имат пет деца: Иван, Николай, Соня, Олга и Екатерина.

Семейство Чавдар се състои от Соня и Николай, чиито деца са: Саша, Евфимия, Георги, Варвара и Димитър.

Николай и Евфимия Таукчи със сина си Петър. Кортен, Бесарабия, 1926 г.

Николай Таукчи се жени за Евфимия Чавдар, венчавката е в църквата на с. Кортен, затворена по време на комунизма. Спазвайки заповедта, комунистите изнасят всички икони и ги хвърлят в кладенци и дерета. Днес църквата е отворена и изпълнява религиозните си обреди. Тя е много красива църква, според думите на анкетирания, който при пътуването си до Молдова през 1993 г. има възможност да я посети.

Николай (24 г.), Евфимия (22 г.) и тригодишният им син Петър заминават за Бразилия през март 1926 г. с параход от пристанището на Генуа, Италия.

Пристигат в гр. Сантос, щата Сао Пауло, но не отсядат в пансиона за имигранти в Сао Пауло, а направо заминават за кафеените плантации край градовете Бататай, Монте Мор и Кампинас, щата Сао Пауло.

След този период на земеделска работа Николай и Евфимия се преместват в квартала „Вила Алпина“, гр. Сао Пауло. Раждат им се още пет деца: Теодора, Николау, Жоао, Жорже и Мария.

Жоао, баща на анкетирания, е роден през 1934 г. в Монте Мор. През 1957 г. той се жени за Жандира Мороне, двамата имат син и дъщеря, анкетирания Жонас и Жанете. Жоао работи като монтьор във бразилските филиали на „Mercedez Benz“ и „Zaradrad Fabrik“.

За представителите на семейство Барбарови, от което е прабабата на анкетирания, се знае, че Андрей Барбаров изкарва прехраната си в тухларна и пише стихове, а Иван Барбаров живее на село в компанията на деца и внуци.

Васил Барбаров, макар че има собствен дом в бесарабския Кортен, решава да опита късмета си по света. Той заминава за Бразилия, после за Уругвай и Далечния изток, но винаги се връща у дома. Той има три деца: Георги, Мария и Иван. За Георги се знае, че е арестуван, съден и депортиран в Сибир. Остава там 10 години

и работи тежък физически труд, защото през 1944 г., в края на Втората световна война, дава парче черен хляб на германски войник. Георги оцелява, но не се връща в родното село.

Дона, внучка на Тодора Барбарова и дъщеря на Соня, умира 14-годишна в с. Стояновка.

Андрей Барбаров, брат на Тодора, се разделя с жена си и заминава за Иран, след известно време се премества във финландска Карелия, има две дъщери.

Анкетираният знае, че има роднини, които живеят в градовете Леова и Кантемир в Молдова, на брега на река Прут.

Потомците на Соня Чавдар, дъщеря на Димитър Николаевич Чавдар и племенница на баба Евфимия, живеят в с. Кортен. А тези на Олга Барбарова и на брат ѝ Альоша Барбаров, деца на Людмила и Николай Барбарови, също роднини на анкетирания по бащина линия, в Кишинев.

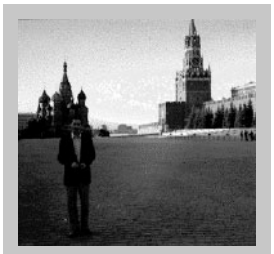

Анкетираният Жонас Таукчи, Москва, 1993 г.

Соня и Васил Чавдар с дъщеря им Татяна. Кортен, Молдова, 1993 г.

Николай Барбаров и сестра му Олга. Кортен, Молдова, 1993 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ТАУКЧИ

ФАМИЛИЯ ТЕЛПИЗ (TELPIZ)

***АНКЕТИРАНА: АННА ТЕЛПИЗ**, бесарабска заселничка, родена на 16.11.1921 г. в с. Девлет Агач, женена за Юлиан Карамалак (починал), живее в гр. Ерешим, щата Рио Гранде ду Сул.*

Георги Телпиз и Стефанида Илиева се венчават през 1920 г. в с. Девлет-Агач. На 16.11.1921 г. се ражда дъщеря им Анна, чийто кръстник е Николай Андреевич Телпиз.

Семейството се занимава със земеделие. Работят усилено, но печелят малко заради високите данъци и бюрократични трудности, които трябва да преодоляват, за да продават произведеното. Жените също се включват в земеделската работа, без да пренебрегват домашните задължения и грижите по отглеждане на децата. „Децата започваха да работят на полето много рано, на около осем години. Ученето беше загуба на време!“

През 20-те години на миналия век животът в Бесарабия става още по-труден заради присъствието на Румъния, която нахлува в тази руска провинция.

Телпиз научават за възможността да заминат за Америка и шанса да получат работа и земя в Бразилия. Към Георги, Стефанида и дъщеря им Анна се присъединяват братята на Георги: Атанас, Сава и Иван, несемейни по онова време. Те подготвят нужните документи и заминават за Букурещ, където получават паспорти и преминават медицински прегледи. Продължават към Виена, взимат входна виза за Бразилия и се отправят към очакващия ги параход. Билетите и пътните разходи са платени от бразилското правителство. На борда се качват с още 22 семейства от тяхното село, всички притеснени от неизвестността, която ги очаква. В допълнение към тези тревоги се прибавя неразположението от морското вълнение, както и болести като жълта треска. Мнозина губят свои близки, чиито тела погребват във водите на океана. Не липсват и мигове на веселие, когато хората се събират да попеят и потанцуват за разтуха.

Сред семействата от Девлет-Агач са Константин и Елена Карамалак и децата им: Мария (1906 г.), Ивана (1908 г.), Васила (1912 г.), Юлиан (1922 г.) и Димитър (1925 г.).

Пристигат в пристанищния град Сантос и с влак се отправят към пансиона за имигранти в Сао Пауло. Настаняват ги при най-елементарни условия за живот, помещенията приличат повече на някакъв лагер. „Храната основно е боб, ориз и зеле, като имигрантите сами я приготвят.“

Анкетираната споменава за бунт на новодошлите, които отказват да работят на кафеените плантации, понеже научават, че режимът там е робски с телесни наказания и „в абсолютно несъответствие с всичко, обещано от бразилското правителство“. За да ги усмирят, ги изолират на Острова на прасетата, сега Аншиета. Анкетираната е само на 4 години и няма спомен от пребиваването там.

Когато ги пускат на свобода, Телпиз отиват да работят на изграждаща се железопътна линия, нямат договор, живеят в лагери, а децата не могат да ходят на училище. След тази работа се насочват към щата Рио Гранде до Сул, купуват парче земя, което трябва да разчистят и култивират.

Иван Ворников е този, който им посочва гр. Ерешим, по-специално неговите околности, където вече има около 25 български семейства.

По това време семейство Телпиз преживява голяма трагедия. При раждане умира Стефанида, само на 25 г., детето също не оцелява. Анна е на 7 г., когато остава без майка. До 15-та си годишнина посещава училище, ръководено от францискански монахини. Бащата ѝ сключва втори брак, жена му се казва Емилия, раждат се още 8 деца, с които Анна поддържа дистанцирани отношения. Георги Телпиз умира от рак на 52 г., погребан е в гр. Аратиба, щата Рио Гранде ду Сул.

Земляците общуват помежду си, така Анна се запознава с Юлиан Карамалак, с когото се венчана на 02.05.1942 г. в гр. Ерешим. В семейството се спазват българските обичаи и кулинарни традиции.

Юлиан Карамалак[202] е на 8 г., когато семейството му идва през 1930 г. в щата Рио Гранде до Сул. Той става свидетел на закупуването и разчистването на земята, като с останалите си братя помага на баща си в тежката работа. Първоначално култивирането на почвата се извършва с магарета или коне, „едва по-късно започнаха да използват волски впрягове, а местните ковачи изработваха нужните сечива“.

Бесарабски заселници и бразилските им наследници, сред които известни са (първи ред от ляво надясно): съпругата на Петър Грънчар; Мелания Ужаков, зад нея съпругът ѝ Тодор[1] Ужаков; Елена Карамалак; Анастасия Гайдаржи, зад нея съпругът ѝ Георги Гайдаржи; Ивана Иванов, съпругът ѝ Тодор Иванов е първият отляво на втория ред; Анна (Телпиз) Карамалак, държи сина си Жоао, до нея отляво е дъщеря ѝ Мария; последната права е Мария Бобко, съпругът ѝ Иван Бобко е четвъртият от ляво надясно на втората редица. Крайният от втората редица е Стефан Николау. На последната редица отдясно са Юлиан Карамалак и баща му Константин Карамалак. Отпред четвъртото момче е Иван Карамалак. Ерешим, щата Рио Гранде ду Сул, 1947 г.

[1] *Във Втора глава, колония „Лажеадо Енрике“, се посочва, че в местното гробище са погребани Анани Ужаков (21.06.1891–10.07.1977) и съпругата му Мелания Ужакова (10.07.1899–10.09.1967, което ни дава основание да предполагаме, че на снимка може да е Анани, а не Тодор, както посочва анкетираната. – Бел. пр.*

Юлиан участва активно в дейности в полза на общността, защитавайки интересите на колонистите. На 22 г. оглавява училищното настоятелство, а в продължение на 28 г. председателства църковната общност „Преображение Христово“ в гр. Лажеадо Енрике. Ръководи също сдружение на дребните фермери и два пъти е арестуван през 1964 г. по подозрение, че е комунист и член на група от единадесет комунистически лидери в региона. Юлиан допринася също за създаване на местния аграрен съюз и работи активно за обединяване на земеделските производители. Избират го за председател на обединението на пенсионерите и се бори за пенсионирането на земеделските производители, той

[202] *Вж. в тази глава фамилия Карамалак.*

е основател и на Работническата партия. Приключва земния си път на 15.06.2004 г., но продължава да бъде почитан като голям лидер на общността.

Сънародниците общуват и се срещат по различни поводи, спазват църковните обичаи и религиозни практики така, както в Европа, като много техни потомци се женят помежду си. В семейство Телпиз около десетина души могат да говорят на български език. Запазена е и българската кухня, приготвят се тиквеник, кравайчета, вареники, пълнени чушки, зелеви сарми, попара.

Анна няма представа дали има роднини в Бесарабия, тъй като идва много малка в Бразилия. „За моето семейство е било по-добре да дойде в Бразилия, отколкото да остане в Европа, където или се води война, или хората се страхуват да не избухне. Бразилия е страна с прекрасен климат, природни богатства, освен това тя е добронамерена и успява да обедини хора, дошли от всички краища на света.“

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ТЕЛПИЗ

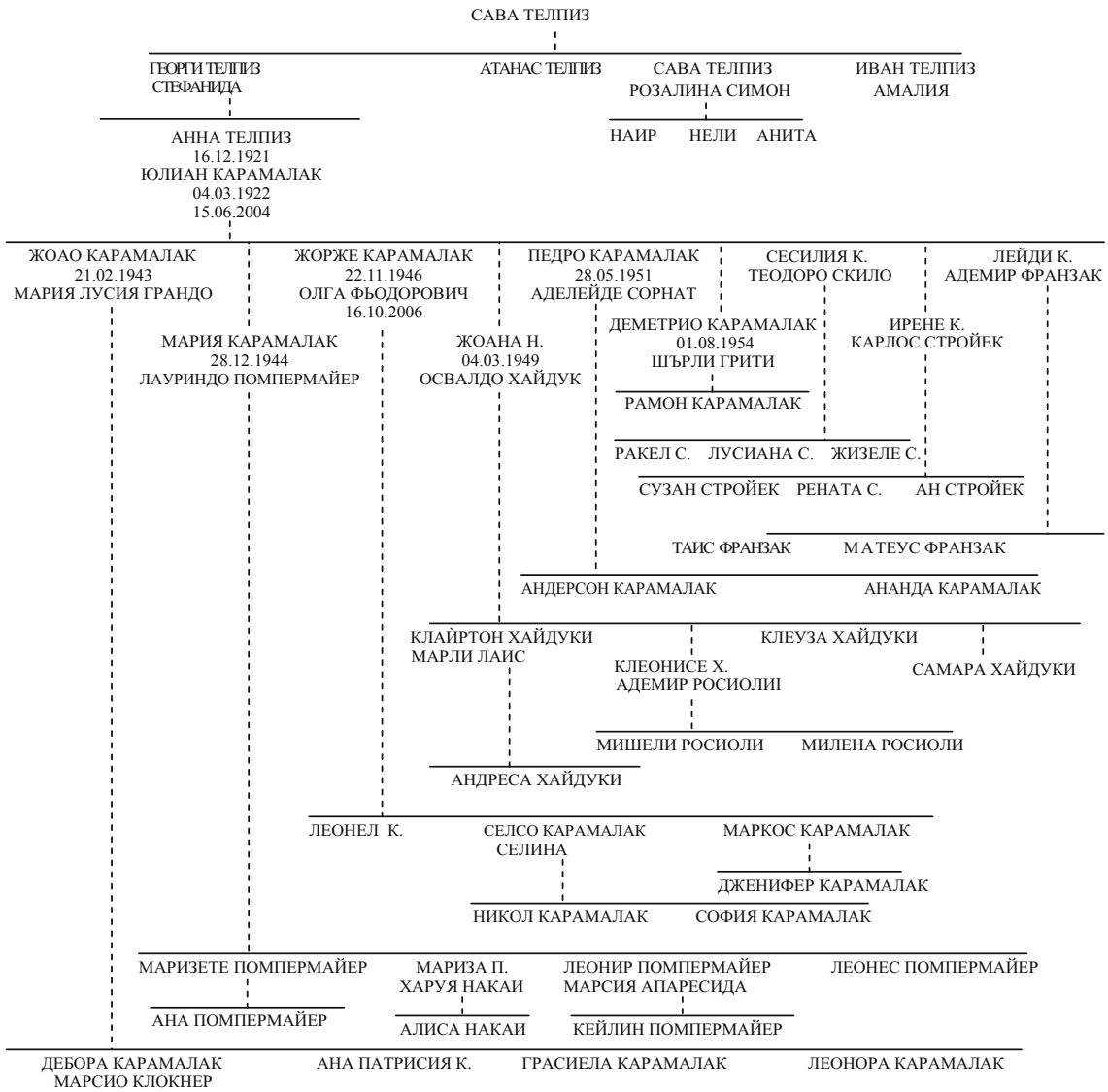

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ТЕРЗИ (TERZI)

***АНКЕТИРАНА: АНИТА КОСИКОВ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена през 1967 г., анализатор на информационни системи, омъжена за Марко Перуджини, живеят в Сао Пауло. Писмени сведения от 18.09.2005 г.*

Мария Терзи, баба на анкетираната, родена на 13.09.1910 г. в с. Стари Трояни, преживява трагични моменти в своя живот. Нейни родители са Николай и Мария Терзи. В семейството се ражда момченце, което умира, преди баща ѝ да отиде на фронта. На четири години тя остава сираче, Николай загива в началото на Първата световна война.

След време майка ѝ се жени повторно и ражда момиченце, което умира като бебе. Не след дълго умира и майка ѝ. Мария остава при пастрока си, който се жени отново за вдовица с една дъщеря. Тя се казва Стефанида и двете с Мария стават много близки, поддържат сестрински отношения до нейната смърт през 1976 г.

Докато живее при пастрока си, Мария учи в основното училище. Не се знае дали поради неговата смърт или друга причина тя отива да живее в семейство, с което няма роднинска връзка, анкетираната не знае имената им. При тези хора Мария води спокоен живот. Те обработват земята си, отглеждат животни, а Мария помага в работата на полето и вкъщи.

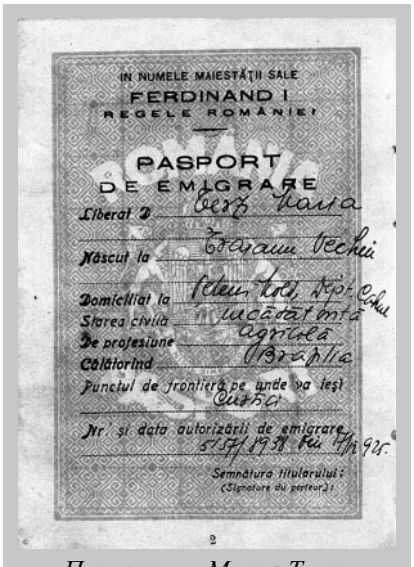
IN NUMELE MAIESTĂȚII SALE
FERDINAND I
REGELE ROMÂNIEI

PASPORT
DE EMIGRARE

Liberat D-lui Terz Maria
Născut la Stăuani Vechi
Domiciliat la Ilieni Tod, Kip. Cahu
Starea civilă Căsătorită
De profesiune Agricolă
Călătorind Brazilia
Punctul de frontieră pe unde va ieși Cahul
Nr. și data autorizării de emigrare 5157/1938 Feb 17/92
Semnătura titularului:
(Signature du porteur):

2

Паспорт на Мария Терзи

Това семейство решава да замине за Бразилия с надеждата за по-добър живот и обещанията, че ще получи земя, в замяна на труда си. Тръгват от родното село за Букурещ, за да получат паспорт, защото след Първата световна война Бесарабия става част от Румъния. На 14 януари 1926 г. се отправят към италианско пристанище, като минават през Унгария, спират за бразилска виза във Виена, и на 22 януари се качват на презокеански параход. Почти месец по-късно, на 20 февруари 1926 г., пристигат в пристанищния град Сантос.

Мария разказва, че после заминава с новото си семейство за щата Мато Гросо и тогава става ясно, че нещата не вървят според дадените обещания. Пращат ги на строежа на жп линия, после работят за няколко латифундисти, но не получават земя в замяна на труда си. Жената трудно понася факта, че стават жертва на измама, разболява се и умира. Мъжът ѝ с Мария заминават за щата Сао Пауло, заселват се в гр. Можи дас Крузес, където живеят и други българи, сред тях Михаил Косиков (Кочков), женен за Елена Черкез[203].

В този град Мария се запознава с Петър Косиков (Кочков) и не след дълго, през 1928 г. се венчават, тя е на 17 г., а той на 21 г. Двамата решават да заминат за гр. Сао Пауло, заселват се в квартала „Мока“ сред други бесарабски имигранти. На следва-

[203] *Дядо и баба по бащина линия на автора.*

щата година се ражда първородният им син Васил, след време и братята му Жоао (Иван) и Трифон.

Анкетираната споделя, че през годините общува повече с баба си Мария, защото дядо Петър Косиков умира, когато тя е на три години.

Мария (Терзи) Косиков със сина си Трифон Козиков. Апаресида ду Норте, щата Сао Пауло.

След смъртта на мъжа си, Мария живее при сина си Трифон и снаха си Терезиня, която се отнася с голяма уважение към нея. В последните години от живота си, когато се налага да постъпи в болница, Терезиня е тази, която я посещава, а Мария обича да е около нея. Мария приключва земния си път на 90 години през 2001 г. след усложнение от прекарана пневмония.

През 2001 г. от рак умира Ана, съпруга на Жоао, след две години и той самият от хепатит, след него и брат му Трифон. Тъжната серия продължава, през 2004 г. Васил става жертва на инсулт, като баща си.

През 60 и 70-те години на миналия век, дори след смъртта на Петър, Мария поддържа кореспонденция с неговите близки в Бесарабия.

Анкетирана си спомня как като малка ходят с баба ѝ на традиционните български празници, организирани от общността, посещават и руската православна църква в квартала „Вила Алпина“ на Сао Пауло, която на 6 ноември 2005 г. отпразнува 70 години от основаването си.

ФАМИЛИЯ ТЯГОР (TIAGOR)

АНКЕТИРАН: ГЕОРГИ ТЯГОР *(син), бесарабски заселник, роден на 11.03.1923 г., индустриалец, женен за Вилма Салерно, живеят в Сао Пауло. Писмени сведени от 02.04.2006 г.*

Георги Тягор (р. 1897 г.) и Мелания Галинова (р. 1896 г.), родители на анкетирания, са от с. Казаклия, Бесарабия, занимават се със земеделие, отглеждат основно пшеница.

Георги е мобилизиран и участва в Първата световна война. След завръщането му от фронта Бесарабия е анексирана от Румъния и положението става тежко, включително за семейство Тягор, макар че притежава много земя.

Училищата по селата са малко, шанс да ги посещават имат живеещите по-близо до градовете. Преди идването на румънците се преподава на руски език.

По едно време се появява пропаганда, насърчаваща хората да емигрират в Америка, по-специално в Бразилия. Не са много семействата от Казаклия, които проявяват интерес, но бащата на анкетирания – шесто дете в семейството, решава да поеме този риск. Останалите в Бесарабия преживяват още една война с много жертви.

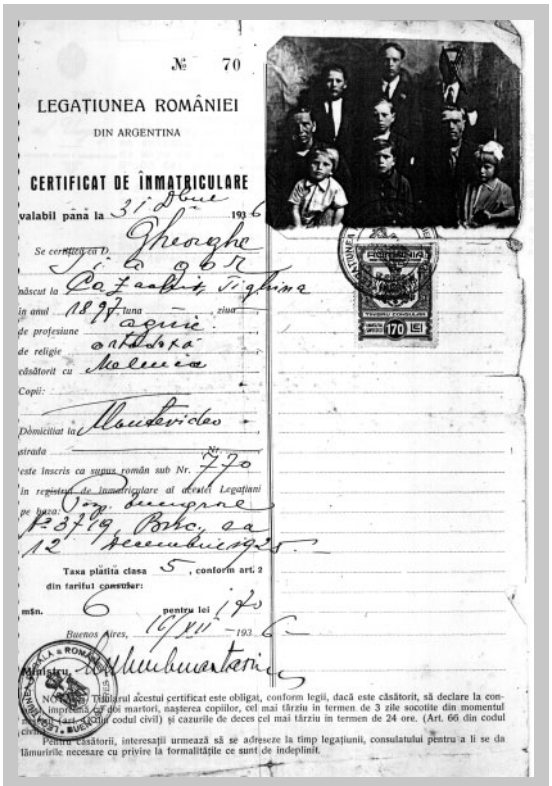
№ 70

LEGAȚIUNEA ROMÂNIEI

DIN ARGENTINA

CERTIFICAT DE ÎNMATRICULARE

valabil până la 31 Dec 1936

Se certifică că D. Gheorghe

născut la Cazaclia Tighina

în anul 1897 luna — ziua —

de profesiune agric.

de religie ortodoxa

căsătorit cu Melania

Copii:

Domiciliat la Montevideo

strada —

este înscris ca supus român sub Nr. 770

în registrul de înmatriculare al acestui Legațiuni

pe baza: Ord. Buenos

B3719, Bsc, ca

12 Decembrie 1925

Taxa plătită clasa 5, conform art. 2 din tariful consular:

mîn. 6 pentru lei 120

Buenos Aires, 19 VII 193 6

Ministru,

NOTĂ: Titularul acestui certificat este obligat, conform legii, dacă este căsătorit, să declare la consulat, în termen de 3 zile socotite din momentul [illegible] (art. 64 din codul civil) și cazurile de deces cel mai târziu în termen de 24 ore. (Art. 66 din codul civil).

Pentru căsătorii, interesații urmează să se adreseze la timp legațiunii, consulatului pentru a li se da lămuririle necesare cu privire la formalitățile ce sunt de îndeplinit.

Паспорт на семейство Тягор за завръщането в Бразилия, издаден от румънското посолство в Аржентина. Първи ред от ляво надясно: Елена, Басилио и Хуана. Втори ред: съпрузите Мелания и Георги, между тях Фьодор. Прави: Георги, Иван и Михаил. Буенос Айрес, 1936 г.

Георги, Мелания и синовете им: Михаил (11 г.), Иван (4 г.) и Георги (2 г.) тръгват в посока Южна Америка. Взимат и племенника на Георги – Иван Тягор (12 г.), впоследствие той отказва да работи на плантациите и Георги го праща обратно в Европа. Иван загива по време на Втората световна война.

Потеглят за Бразилия преди Коледа на 1925 г. Семейството пътува с влак до гр. Триест, Италия, и преди да се качат на парахода, всички са ваксинирани. Но анкетираният не понася ваксината и се налага семейството да изчака, докато се възстанови. Така параходът „Belvedere“ потегля без тях. Тягор се качват на борда три месеца по-късно, при следващия курс.

Акостират в пристанището на Сантос и заминават за Сао Пауло, там престояват близо 15 дни в пансиона за имигранти. Пращат ги да работят на плантация за захарна тръстика в района на гр. Игарапава, вътрешността на щата Сао Пауло, където

остават почти две години. Там на 15.05.1926 г. се ражда Фьодор, четвърто дете в семейството.

На 22 декември 1927 г. Георги Тягор и двама негови земляци – Васил Татар и Николай Татар купуват 10 алкейре земя в община Санто Антонио, щата Сао Пауло, но Тягор така и не обработват своята част. На следващата година заминават за Сао Пауло и Георги започва работа на строежа на водопровод, доставящ вода за града.

През 1930 г. някои български и гагаузки семейства, сред които Тягор, решават да се преселят в Уругвай. Предприемат тази стъпка, защото научават, че правителството води пропаганда за колонизиране на земеделски земи, като отваря пристанищата и границите на страната за прием на чуждестранни заселници.

„Правителството на Уругвай обещава да даде земя под аренда за 30 години с договор, според който всяка година заплащането на арендата да се извършва с пари или част от реколтата – една символична вноска, позволяваща след изтичане на времевия период арендаторът-заселник да стане собственик на земята.“

Тягор пристигат в Монтевидео с други заселници, качват се на баржа и потеглят по река Еспиниљо. Това се случва в началото на зимата, времето е студено и всичко наоколо е в скреж. Когато достигат крайната точка на пътуването, ги чакат посрещачи, които носят мляко и хляб за всички. Подкрепят се с храна, натоварват багажа на голяма каруца, на която се качват бременни, малки деца и по-възрастни жени, и потеглят към администрацията на колонията. Там ги ваксинират (вероятно против малария) и настаняват в нещо като навес с приблизително 30 отделения, подобно на боксове за коне, с циментов под. „Подслонени“ по този начин живеят почти десет месеца, докато разчистят тропическата гора и построят свои домове. Така 12-те български и гагаузки семейства се заселват в новосъздаващата се колония „Конкордия“, департамент Сориано, а това са тези на: Танас Новак, Иван Новак, Георги Тягор (баща на анкетирания), Лазар Калчивов, Никола Маналийски, Димитър Греков, Симеон Безволев, Захари Барбаров, Георги Таласимов и още един, чието име анкетираният не помни, както и семействата Ижилови и Яламови. Техен лидер става Симеон Безволев.

По-късно пристигат и други бесарабски заселници, сред които Иван Щирбулов, Георги Барбаров, Манол Димитров, Недьо Баджов, Георги Йоргачов, Георги Дармасков, Васил Христинков и Иван Мустафа. Не всички остават в колонията, разпределят ги и по други места, в зависимост от опита, който имат в земеделската работа.

Аграрната политика на Уругвай е насочена към приоритетно засаждане на пшеница, лен, овес и ечемик. Всяка колония има назначен администратор, който следи за изпълнението на тези указания. Правителството осигурява също финансиране за закупуване на селскостопанска техника, застраховки срещу пожар, градушка и загуби, причинени от вредители. Освен това предоставя постоянни и безплатни консултации с агрономи, като осигурява изкупуването, без монопол, на цялата реколта, позволявайки по този начин частни лица също да договарят сделки.

Образованието на децата е задължително и безплатно до третата година, считано за начално в Уругвай по онова време. Неговото продължаване изисква преместване в гр. Долорес. Медицинското обслужване също се извършва в този град, на 50 км от „Конкордия“.

В началото към чужденците има по-различно отношение, местните ги наричат

„гринго“, но с течение на времето се убеждават, че „всички бяхме в една лодка и започнаха да ни наричат ерманос“[204]

Семейство Тягор е доволно от живота в Уругвай, единственото притеснение на Георги (бащата на анкетирания) са нашествията на скакалци, които всяка година унищожават посевите.

В Уругвай се раждат още три деца: Басилио (Васил) (1931 г.), Елена (1932 г.) и Хуана (1934 г.)

На 18 февруари 1937 г. Тягор решават да се върнат в Бразилия, една година работят в земеделското имение „Сао Жеронимо“, близо гр. Лимейра, щата Сао Пауло. После се сдобиват с 15 алкейре земя между градовете Артур Ногейра и Космополис, вътрешността на Сао Пауло. Те първи идват в този район, последвани от други бесарабски заселници като Илю Мош, Тодор Торch (възможно Топчев), братята Иван и Васил Капакли. На това място се ражда Олга (11.11.1940 г.), най-малкото от осемте деца в семейството.

За да засее памук, Георги тегли банков заем, но реколтата се оказва слаба, затова продава земята и през 1942 г. семейството се връща в Сао Пауло.

Според анкетирания: „Отиването в Уругвай си заслужаваше. Това беше най-щастливият период в живота на нашето семейството, имахме работа, пари, образование и хората ни уважаваха. Усещахме удовлетворение от работата, за която получавахме полагащото се възнаграждение. Върнахме се в Бразилия с достатъчно средства, които ни позволиха да закупим няколко къщи в „Мока“, квартал на Сао Пауло.“

Анкетираният не желае да съпоставя двете страни, но „в интерес на истината по онова време сравняваха Уругвай с „Швейцария“, докато Бразилия беше в начален етап на развитие относно земеделието. Ако трябва да поставим оценка, то Уругвай щеше да получи отличен, а Бразилия среден. След време баща ми Георги Тягор посети Уругвай (в средата на 80-те години) и беше разочарован от „Конкордия“ и гр. Долорес, защото не видя никакъв напредък, напротив, с голяма болка установи, че уругвайското селско стопанство беше спряло своето развитие“.

[204] *Братя. – Бел. пр.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ТЯГОР

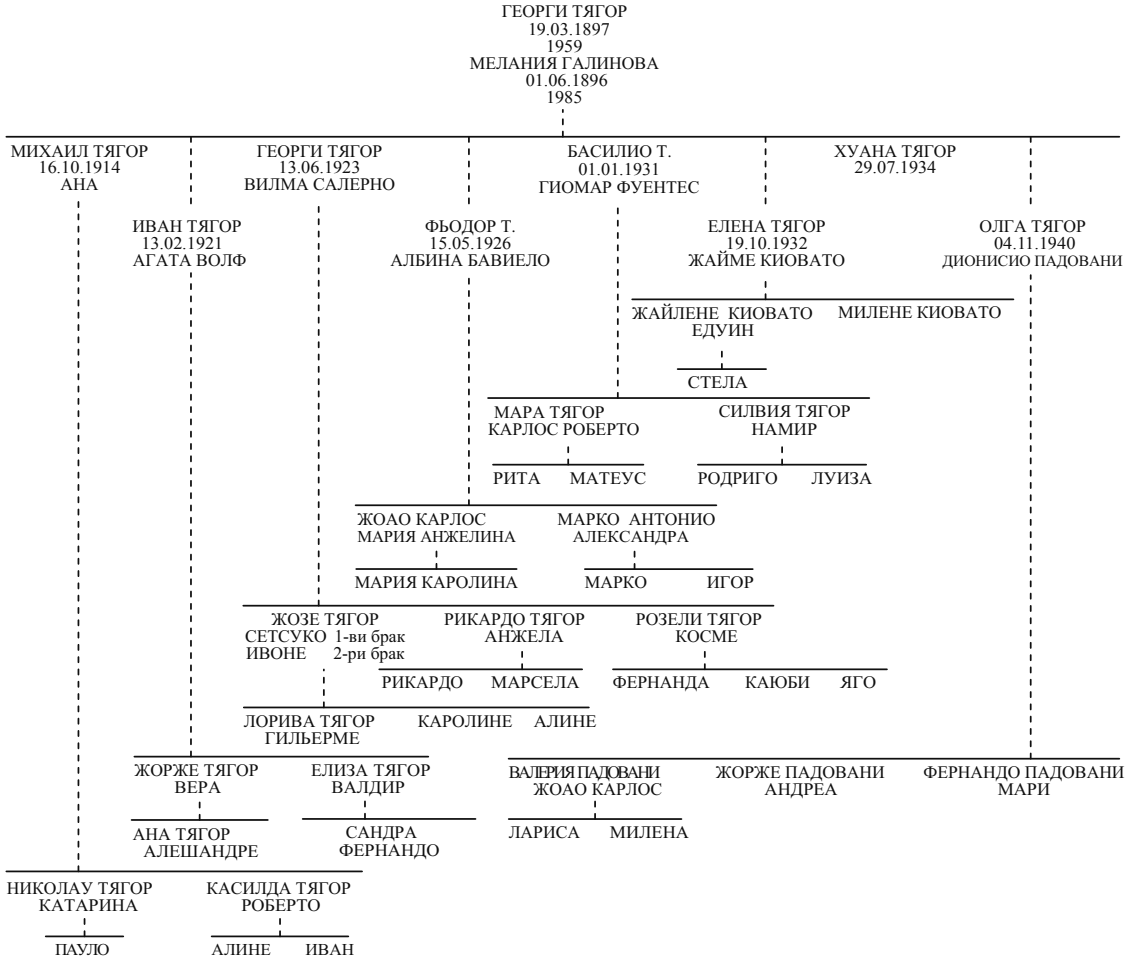

ЖОРЖЕ КОСИКОВ

ФАМИЛИЯ ТОРГАН (TORGAN)

АНКЕТИРАН: ДОМИТРО ТОРГАН, *бразилец, потомък на бесарабски заселници, роден на 16.12.1931 г., земеделец, женен за Естер Акино, живеят в гр. Диаманте ду Норте, щата Паранà. Писмени сведения от 12.04.2006 г.*

Преди двеста години Торган напускат България и заминават за Бесарабия.

Георги и Тодора Торган, дядо и баба на анкетирания, имат седем деца: Атанас, Димитър, Христофор, Михаил, Николай, Иван и Ана.

Семейството живее в с. Купоран, Бесарабия, занимава се със земеделие, отглежда пшеница, царевица, ечемик и грозде.

Атанас Торган, седналият в средата, 1920 г.

През 20-те години на миналия век Бесарабия започва да изпитва нужда от обработваема земя, основно средство за препитание на увеличаващото се население.

В същото време тръгва рекламна кампания, която цели да осигури работна ръка за Бразилия, предлагайки земя на желаещите да заживеят в тази огромна и слабо населена страна. Набляга се също, че пътните разходи се поемат от бразилското правителство.

В тази връзка по бесарабските села се появява някой си Сигизмундо – посредник, който улеснява регистрацията на желаещите да заминат за Бразилия.

Ентусиазирани от предоставената възможност, Торган решават да напуснат родината и да търсят нови хоризонти, като оставят имота си на роднини. Така Атанас и Мария, на 25 и 26 години, заедно с децата си, Георги (8 г.), Ана (4 г.) и Тодор (1 г.), напускат Купоран.

Родителите на Мария: Васил и Ана Магла, остават в Бесарабия.

С влак стигат до пристанището на Хамбург, Северна Германия, и се качват на парахода „Avon“ с други земляци като Константин Волков, Георги Джигов, Афанасий Матчин и Константин Куралов.

Когато се приближават до бразилския бряг, параходът спира на остров Фернандо де Нороня, защото „народът се разбунтува и го оставиха 15 дни на този остров, за да дадат урок на размирниците“. Следващото пристанище, на което параходът акостира, е това на гр. Сантос. Оттам новодошлите потеглят с влак за пансиона за имигранти в Сао Пауло.

В началото Атанас работи в кланица, после на строежа на водопровода в участъка на гр. Можи дас Крус, проектиран да отвежда водите на Рио Кларо до Сао Пауло.

Семейство Торган: Атанас и Мария с децата си: отпред от ляво надясно Деметрио, Педро, Жоао, и Елена. Втори ред: Георги, Ана и Басилио. 1939 г.

През 1928 г. Торган отиват в земеделското имение „Санта Естела“, община Тупà, щата Сао Паулo. Атанас подписва шестгодишен договор за работа на кафеена плантация с площ от 15 алкейре „с плащане накрая“, спазен и от двете страни.

Анкетираният говори добре гагаузки език, други членове на семейството също имат някакви познания, като всички желаят да го научат по-добре. Обичаите на техния етнос са запазени и в кулинарията. В Европа Торган оставят роднини предимно в района на Арциз.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ТОРГАН

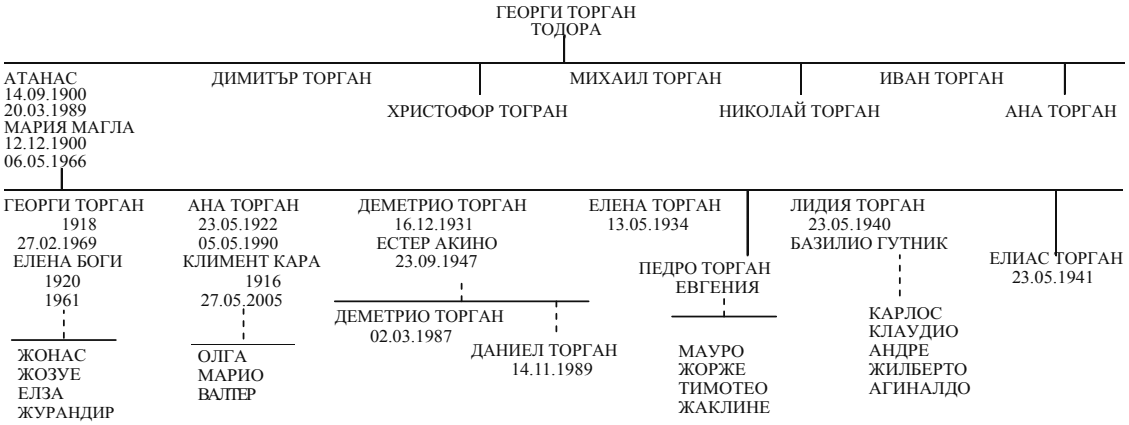

ФАМИЛИЯ УЗУН
(UZUM)

***АНКЕТИРАНА: ЖОАНА УЗУМ**, бразилка, потомка на бесарабски заселници, родена на 15.04.1938 г., омъжена за Валдемар Естево, живеят в гр. Диамантина, щата Сао Пауло. Писмени сведения от 22.10.2006 г.*

Николай Узун (р. 1886 г.) и Гена (Евгения) Топал (1886 г), дядо и баба на анкетираната, са от с. Гюлмян, Бесарабия, занимават се със земеделие. Те идват в Бразилия с децата си: Николай, Иван, Стефанида, Васил и Йоана. Паспортът им е издаден на 12.02.1926 г. в Букурещ. След това на 01.03.1926 г. получават безплатна виза от бразилското консулство във Виена.

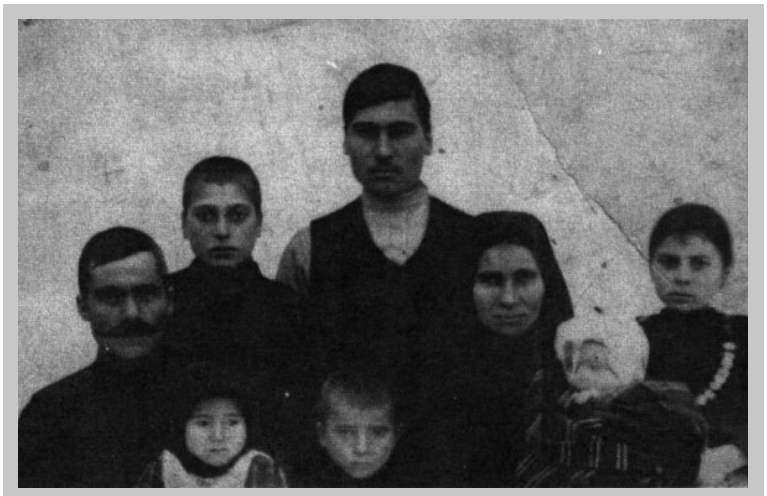

Паспортна снимка на Николай и Гена Узун. Прав в средата е най-големият син Николай Узун. 12.02.1926 г.

Пристигат в Рио де Жанейро на 30 март 1926 г. и са карантинирани на Иля дас Флорес. След няколко дни напускат острова и заминават с влак за Сао Пауло, оттам за кафеена плантация във вътрешността на щата Сао Пауло.

Николай и Гена Узун не приемат бразилско гражданство, предпочитат да запазят руската си националност и български произход. Всъщност според документите – паспорт и виза, с които идват в Бразилия, тяхната националност е румънска, защото след края на Първата световна война Бесарабия става част от Румъния.

Николай Узун (син) се жени за Елена Делик, дъщеря на Георги и Зиновия Делик, родена в Бесарабия на 18.03.1903 г. В семейството се раждат пет деца: Николау (син), Евгения, Деметрио, Бариско и Жоана.

Узун пребивават в колония „Бализа“, днес принадлежаща към община Луселия. Анкетираната Жоана Узун отбелязва, че там са регистрирани и смъртните актове на нейните родители.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ УЗУН

НИКОЛАЙ УЗУН
1886
ГЕНА (ЕВГЕНИЯ) ТОПАЛ
1886

НИКОЛАЙ УЗУН 05.01.1908 22.05.1994 ЕЛЕНА ДЕЛИК 18.03.1904 22.12.1988	ИВАН УЗУН р. 1912	СТЕФАНИДА р. 1915	ВАСИЛ УЗУН р.1920	ЙОАНА р.1922
НИКОЛАУ УЗУМ	ЕУЖЕНИЯ	ДЕМЕТРИО УЗУМ	БАРИСКО	ЖОАНА УЗУМ 15.04.1938 ВАЛДЕМАР ЕСТЕВО

ФАМИЛИЯ ВОЛКОВИ (1)
(VOLCOV)

***АНКЕТИРАН: ИВАН ВОЛКОВ**, бесарабски заселник, роден на 16.06.1915 г., вдовец, пенсионер, живее в гр. Жоенвил, щата Санта Катарина. Писмени сведения от 11.05.2006 .*

Анкетираният е роден в с. Пандаклия, Бесарабия, в чиито околности се намират с. Чийший, гр. Тараклия, с. Хасан-Батър, с. Стари Троянии и с. Кубей.

В Пандаклия хората живеят в сплотена общност, събират се на празненства, има театър и евангелски проповеди. Къщата на Волкови се намира в центъра на селото, извън него е обработваемата земя, на която семейството отглежда пшеница, царевица, грозде и др.

По едно време до селото достига информация, че Бразилия приема заселници и обещава да получат земя. Тридесет семейства решават да заминат, анкетираният си спомня имената на Христови, Станкови, Новак, Иванови, Радулови, още едни Волкови, водени от Антон Волков, с които нямат роднинска връзка. От с. Московей тръгват Каражелязкови, в състав Стефан, Тотка, Танас и Неделя, която се омъжва за Петър Волков, брат на анкетирания.

Близо 150 семействата от околните села тръгват с каруци или влак за Букурещ да получат задгранични паспорти и преминат медицински прегледи.

Георги, баща на анкетирания, продава земята си, а къщата оставя на брат си. При заминаването за Бразилия през 1926 г., децата на Георги и Стефанида: Георги, Петър, Ана и Иван са съответно на 19, 15, 13 и 10 години. Медицинският преглед установява, че имат проблеми с очите, налага се два месеца да ги лекуват в румънската столица. Впоследствие заминават за Италия, качват се на парахода „Capocolonia“ и след 23 дни пристигат в Рио де Жанейро. Престояват под карантина на остров Флорес, след това заминават за Сао Пауло. Там идват латифундисти или техни представители да подбират работници за плантациите във вътрешността на щата Сао Пауло.

След 18 дни в Бразилия умира бащата на анкетирания – Георги Волков, вероятно от инфекция, следствие на многобройни цирей по главата.

Стефанида и децата заминават с другите земляци за земеделското имение „Маримбондо“, край гр. Сао Жоакин да Барра. Настаняват ги под навес при мизерни условия. В процеса на работа възникват разправии относно заплащането на труда и мъжете отиват да търсят друга работа. Наемат ги на строежа на жп линия. Но и там възникват проблеми – един инженер задържа възнаграждението, което всяко семейство трябва да получи. Отново избухва скандал, някои затварят в ареста, което кара семействата да напуснат района. Стигат до гр. Рибейрао Прето, оттам с влак заминават за земеделско имение, собственост на Мартиньо Прадо, където вече живеят български и литовски заселници. На територията на имението има осем колониални ядра, всяко с по 30 къщи. Г-н Прадо предлага тригодишен договор за работа на кафеените плантации.

Въпреки изтощителния труд хората в имението намират време да се веселят. Всяка от националностите организира празненства, на които представя своите традиции.

За българските анкетираният разказва: „Имаше един празник „Бабинден“, в който участваха само жени. Ако се приближеше някой мъж, трябваше да плаща глоба.“

За три години семействата спестяват достатъчно, за да купят земя. Те заминават за гр. Санто Анастасио, щата Сао Пауло, където на почти 100 км от жп гарата са земите на Лабиено да Коста Машадо – покрити с гъста растителност, която трябва да разчистят. Там вече има няколко български и гагаузки семейства, както и от други националности.

Крахът на Нюйоркската фондова борса през 1929 г. и Конституционалистката революция, избухнала в щата Сао Пауло през 1932 г., оказват негативно влияние върху цените на селскостопанската продукция. Волкови и още четири семейства решават да отидат в колония „Сао Жоао“, близо до гр. Куатà, щата Сао Пауло. Само един от братята – Петър Волков, и семейството му остават в Санто Анастасио. Някои са с фамилията Валков, заради грешка при регистрация на личните им документи.

По това време сестрата Ана се омъжва за Михаил Новак, семейството купува малка ферма в рамките на японска колония на 20 км от гр. Куатà. След време я продава и купува 10 алкейре земя.

Екатерина и Иван Волкови с дъщерите си Надя, Елвира и тяхна братовчедка. Куатà, щата Сао Пауло, 1942 г.

Анкетираният, все още ерген, и брат му Георги обработват земята в „Сао Жоао“. Минават няколко години и бесарабските заселници започват да купуват земя в съседния щат Паранà. Анкетираният остава в колонията и след година се жени за Екатарина Виткова. След смъртта на баща ѝ Константин Витков, младото семейство заминава за Сао Пауло. Иван започва да работи като обущар, после продава на пазара, а през 1952 г., купува магазин за продажба на едро и дребно. Впоследствие се сдобива с камион и разнася стоки в града, но претърпява злополука и 19 месеца не може работи. В крайна сметка се налага да се пенсионира по болест.

Анкетираният често посещава църквата „Добра вест“, където се среща с други българи, силно приятелство го свързва с Бурджи, известен обущар, и Михаил Килюк, часовникар. След смъртта на жена си остава да живее сам в квартала „Моема“ на Сао Пауло. Тогава решава да се премести в гр. Ибипорà, щата Паранà, с дъщеря си Надя, чийто съпруг също умира. В този град анкетираният има контакти със свои земляци като другата фамилия Волкови, Дамурчи, Черневи, Кринчеви, двамата братя Стефан и Данил Чувалски, родом от с. Нови Трояни, Бесарабия.

След известно време Иван и дъщеря му продават къщата в Ибипорà и се преместват в гр. Жоенвил, щата Санта Катарина, където живеят в компанията на Карлос Едуардо Абдом, внук на Иван, адвокат и данъчен ревизор.

Иван говори български и руски език. В семейството се приготвят ястия от българската кухня – кисели краставички, каварма, каша, пача, милинки, тутманик, „кръстачки“.

Според анкетираният, „ако сравним живота, който водят останалите в Бесарабия с този тук, може да се каже, че нашите близки са взели правилно решение да емигрират, въпреки трудностите, през които преминават. В Бразилия климатът е много благоприятен и няма война“.

Нанси Волков, внучка на Иван, е омъжена за Нелсон Шименков, негови родители са: Клавдия и Михаил Шименкови. Другата му внучка се казва Кристиане Кривеленте, дъщеря на Елвира (Волков) Кривеленте.

Иван Волков, дъщеря му Надя и внучката Кристиане по време на срещата с автора Жорже Косиков. Жоенвил, щата Санта Катарина. 19.11.2006 г.

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ВОЛКОВ (1)

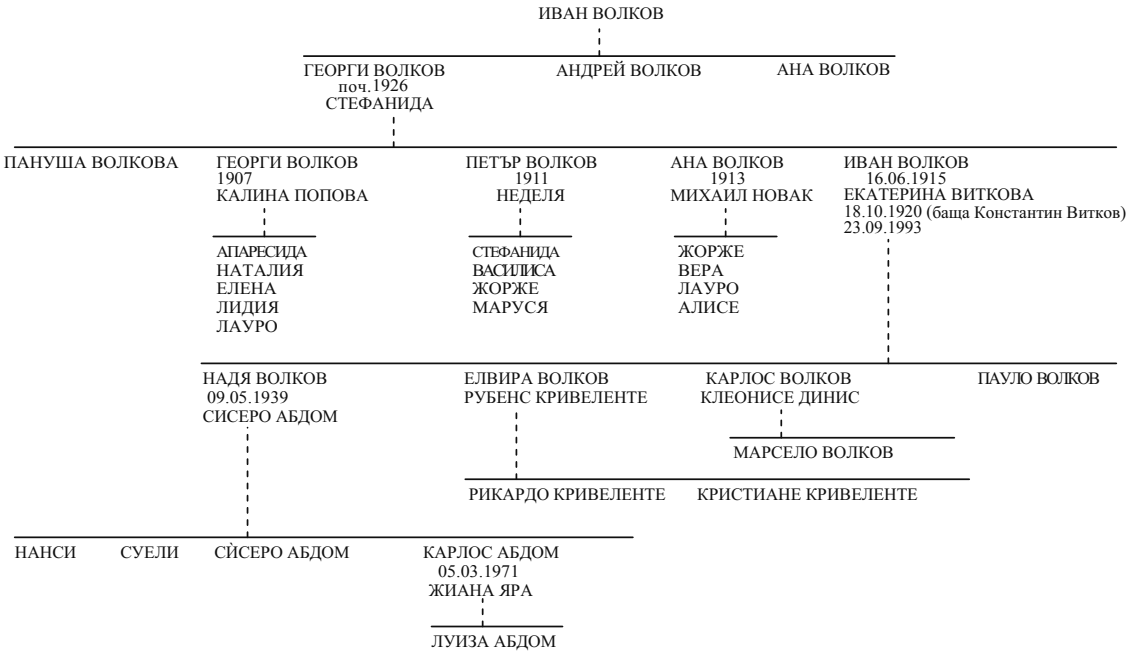

ФАМИЛИЯ ВОЛКОВИ (2) (VOLCOV)

АНКЕТИРАНА: АННА ВОЛКОВ, *бесарабска заселничка, родена на 28.07.1918 г. домакиня, омъжена за Нелсон Вилчински (починал), живее в гр. Санто Андре, щата Сао Пауло. Устни сведения, записани от Ерминия Палудено Дуке на 10.11.2006 г.*

Семейството на Иван Волков живее в с. Чумлекьой, Бесарабия. В двора отпред има голяма къща и по-малка зад нея, овощна градина с много дървета: череши (червена и жълта), круша, ябълка, кайсия, дюля, слива, орех, смокиня и къпини. Отглежда овце, крави и коне, които през лятото пасат на воля, а зимата прибират в обора.

Иван Волков се жени три пъти. Първата му жена умира при раждане заедно с детето. С втората има две деца: Васил и Станка, а третата Марина ражда: Петър, Мария, Анна, Надя, Димитър, Васил и Пелагия.

Петър се жени за Асения Скорокиржа, наричана още Ксения. Анна умира млада от тиф, Димитър се удавя, Васил също умира, пада в съд с вряща мазнина по време на селски празник. На негово име кръщават друг син, който постъпва в семинария и става свещеник в Йерусалим.

Маша Скорокиржа, майка на Ксения Волкова.

Петър Волков. Бесарабия, 1905 г.

Станка се омъжва за Андрей Костакой, който също заминава за Бразилия, но скоро се връща, като оставя сина си Димитър при Петър Волков.

Волкови напускат Европа заради заплахата от нова война, високите данъци и терора на населението от страна на румънските власти.

Анна е на 7 г., когато в края на 1925 г. тръгва за Бразилия. Тя ходи на училище в родното си село и пази скъпи спомени за земята и хората, които остава там.

Петър и Ксения губят първородния си син Симеон, заминават за Бразилия с Мелания, Ана, Кристина, Надежда, Марина, Васил и Андрей. Всъщност Ксения тръгва бременна с Андрей, който се ражда по време на пътуването. Двегодишният Васил умира при пристигането в Рио де Жанейро.

Новодошлите настаняват в пансиона за имигранти в Сао Пауло. Там с други земляци се вдигат на бунт заради излъганите им надежди да получат земя. Властите насила ги откарват с влак до крайбрежния град Убатуба, после продължават с плавателни съдове до Иля дус Поркос (сега остров Аншиета), където са изолирани за няколко месеца. Новороденият Андрей е регистриран в Убатуба на 01.08.1926 г.

След наложеното заточение ги връщат обратно на брега. Петър отказва да рабо-

ти на кафеените плантации и заминава със семейството за щата Рио Гренде ду Сул, към тях се присъединяват Писарогло и Костакой.

Не след дълго Волкови и Писарогло се връщат в Сао Пауло. Мъжете започват работа на строежа на жп линия, но тя се оказва много тежка, затова Петър отива в гр. Нова Одеса, щата Сао Пауло. Там работи като изполичар, произвежда памук, царевица, ориз, боб. Освен че осигурява прехрана на семейството, Петър спечелва добри пари, връща се в Сао Пауло и започва да върти търговия в квартала „Мока“. После семейството се премества в гр. Сао Каетано ду Сул, а Петър намира работа в кланица. По това време, през 1933 г., се ражда, вече бразилка, дъщеря му Марина.

Анна си спомня, че в началото незнанието на езика и невъзможността за комуникация са най-големият проблем за новодошлите, дотолкова, че баща ѝ Петър намира сестра си Пелагия[205] седем години след пристигането. В началото става така, че той се отправя към района на гр. Кампинас, а Пелагия заминава първо за гр. Бродовски, после отива в Санто Анастасио, след това в Президенте Пруденте. Най-накрая се събират в Сао Пауло, срещата им е вълнуваща и повод за голяма радост.

Петър напуска работата в кланицата и отваря магазин за продажби на едро и дребно във „Вила Зелина“. Волкови се заселват в този квартал на Сао Пауло, обитаван от много други земляци, където до днес живеят техни потомци.

Петър и Ксения Волкови с децата си, от ляво на дясно: Надежда, Кристина, Андрей, Ана. Прави Кирил и Мелания. 1930 г.

[205] *Вж. в тази глава фамилия Карабаджак.*

РОДОСЛОВИЕ НА ФАМИЛИЯ ВОЛКОВИ (2)

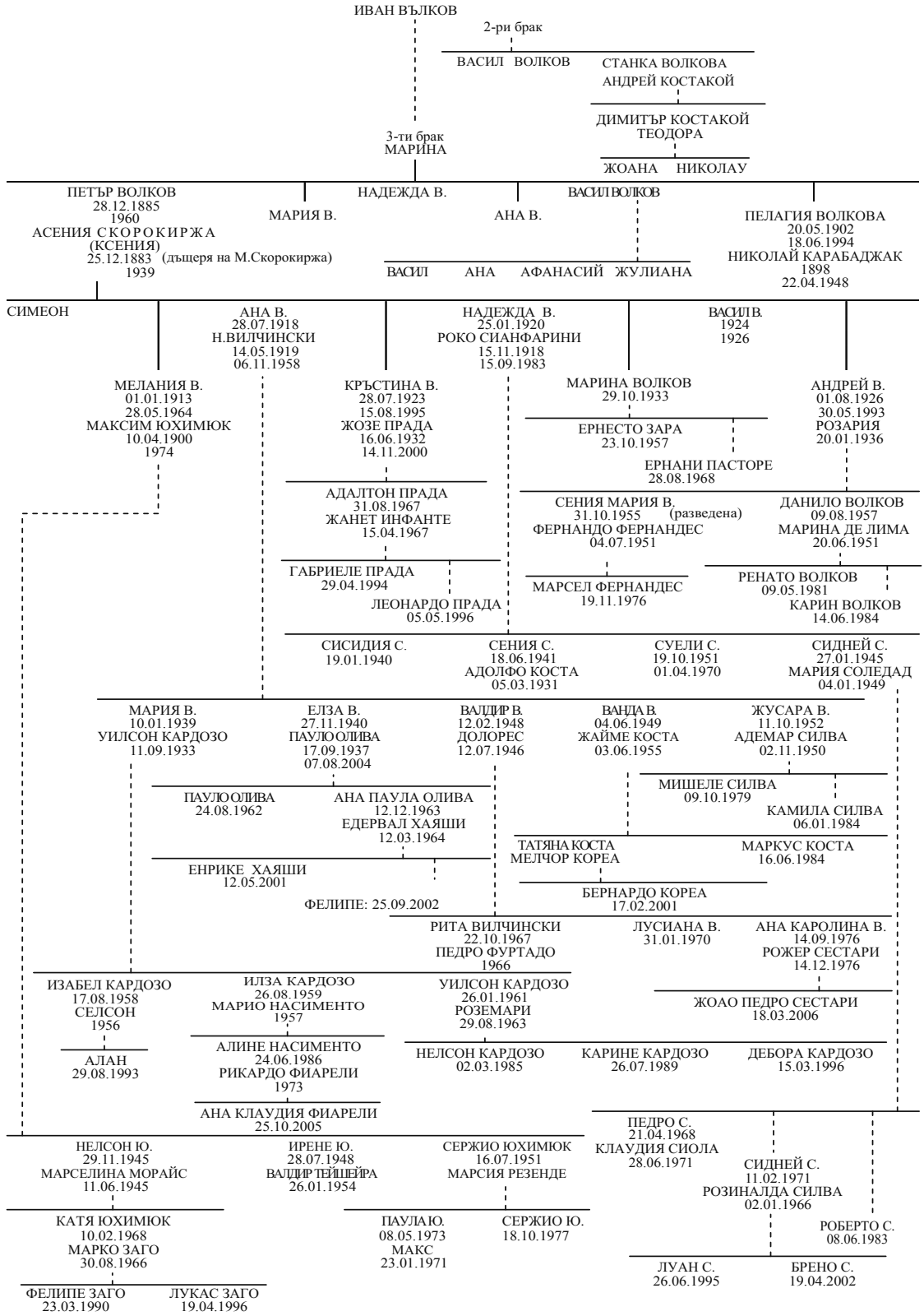

ПРИЛОЖЕНИЕ I
ПАРАХОДИ, ПРИСТАНИЩА, ЛЮБОПИТНИ ФАКТИ

Да пътуваш! Да губиш страни!
Да бъдеш друг постоянно,
Понеже душата няма корени
Да живееш, за да гледаш!
Да не принадлежиш дори на мен!
Да вървиш напред, да следваш
Липсата на усещане за край,
И копнежа да го достигнеш!
Да пътуваш така е пътуване.
Но не тръгвай само с мечтата да заминеш.
Останалото е само земя и небе.
Фернандо Песоа, 20.09.1933

1. **ПАРАХОДИ**[206] **– БЕЗ ПОСОЧЕНО НАЧАЛНО ПРИСТАНИЩЕ:**

ALMADORRA
ALMANZORA
ARLANZA
ARTUS
BADEN
BAUER
CAP. COLÔNIA[207]
CONTI GRANDE
GARE BER
HOEDIC
HIGLAND WARRLOR ROTERDAM
LOYD HOLANDEZ
ORANIA
PRINCESA MAFALDA
REI D'ITÀLIA
ROLMAN
THE ROYAL MAIL LINE

2. **ПАРАХОДИ С ПОСОЧЕНО НАЧАЛНО ПРИСТАНИЩЕ:**

(УТОЧНЕНИЕ: В някои от случаите е отбелязана само страната)

ALMANZORA	ШЕРБУР, Франция
AVON	ХАМБУРГ, Германия
AVON	ШЕРБУР, Франция
ANVES	ШЕРБУР, Франция
ARLANZA	ШЕРБУР, Франция
BADEN	ХАМБУРГ, Германия
BAYERN	ГЕНУА, Италия

[206] *Наименованията на параходите и пристанищата са изписани така, както са посочени от анкетираните.*

[207] *CAP. COLÔNIA или CAPOCOLÔNIA.*

BELVEDERE	ТРИЕСТ, Италия
CAPOCOLÔNIA	Италия
CESARE BATTISTI	ТРИЕСТ, Италия
CESARE BATTISTI	ГЕНУА, Италия
CEYLAN	ХАВЪР, Франция
DUCA DELLA ABRUZZI	ГЕНУА, Италия
CONTE VERDE	ГЕНУА, Италия
DESNA	ШЕРБУР, Франция
EUBEE	Италия
ESPAÑA	ХАМБУРГ, Германия
GIULIO CESARE	МОНТЕВИДЕО, Уругвай
GUCLIELMO PIERCE	ТРИЕСТ, Италия
GUGLIELMO PIERCE	НЕАПОЛ, Италия
HALUMEI	ШЕРБУР, Франция
HOLM	ХАМБУРГ, Германия
HIGHLAND PATRIOT	МОНТЕВИДЕО, Уругвай
HUNDEMBERG	ХАМБУРГ, Германия
JOSEPHINE CHARLOTTE	АНТВЕРПЕН, Белгия
MADRID	БРЕМЕН, Германия
PATAJÓS	ШЕРБУР, Франция
PÈRSIA	Италия
P.DIODINE	ГЕНУА, Италия
ROLMAN	ХАМБУРГ, Германия
SIERRA MORENA	ХАМБУРГ, Германия
SOFIA	ТРИЕСТ, Италия
SIERRA MORENA	ХАМБУРГ, Германия
SIERRA MORENA	БРЕМЕН, Германия
WÜTEMBERG	ХАМБУРГ, Германия

3. ЛЮБОПИТНИ ФАКТИ

Когато първите италиански заселници пристигат в Бразилия през втората половина на 19. век, те пътуват в трета класа и съгласно законодателството на своята страна, имат право на съответен порцион храна.

„В Италия е действал Кодексът на търговския флот, според който капитанът се задължавал да се подчинява на италианския емиграционен закон от 30.12.1888 г., що се отнася до пътуването на емигранти на борда на италиански параходи.

Пътуващите на дълги дестинации от трета класа имали право на следната дневна дажба храна:

ВИД	ПОРЦИОН	СЕДМИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ
Пресен бял хляб	700 г	ежедневно
Бисквити	500 г	ежедневно
Прясно телешко месо (първо качество)	250 г	пет пъти
Ориз	120 г	два пъти с месо

Макаронени изделия (паста) (първо качество)		пет пъти, когато няма ориз
Боб, грах	50 г	пет пъти с месо
Риба тон в масло	50 г	в двата дни без месо
Картофи	200 г	един ден без месо
Холандско сирене	20 г	ежедневно, без два определи дни
Кафе (второ качество)	20 г	ежедневно, без два определени дни
Салата с аншоа	20 г	еднократно
Зехтин	10 г	ежедневно
Сол	20 г	ежедневно
Вино		½ л пет дни, ако няма кафе, и два дни по ¼ л, ако има кафе

По време на пътуването всеки пътник получавал също по 60 мл „аква вита“[208] в непоследователни дни, определени от капитана.“ [209]

При заминаването на бесарабските заселници за Бразилия през 1926 г. е в сила Законът за имиграцията № 2203 от 13.11.1919 г., чиито чл. 37, 40, 41, 43, 61 и 62 са регламентирани с министерски указ от 13.05.1911 г., който налага спазването на основни изисквания, свързани с подбора на менюто, предлаганите ястия, качеството и количеството на всеки артикул. Менюто има два варианта: „А“ и „Б“, съответно за емигранти от южните и от северните райони на страната (Италия), като и двата се предоставят със закупуването на билета:

СЕДМИЧНО МЕНЮ

ВАРИАНТ „А“:
ЗАКУСКА: Кафе, хляб или бисквити
ОБЯД:

ПОНЕДЕЛНИК:	Спагети с доматен сос от консерва. Месно кюфте с картофи
ВТОРНИК:	Спагети с доматен сос. Телешко задушено с лук
СРЯДА:	Супа с макарони (нахут). Яхния с месо и леща
ЧЕТВЪРТЪК:	Спагети с доматен сос. Телешко задушено с картофи
ПЕТЪК:	Спагети с аншоа. Риба треска със сос и картофи
СЪБОТА:	Спагети с нахут и бекон. Яхния с месо и картофи
НЕДЕЛЯ:	Спагети с доматен сос. Телешко задушено с грах (сух)

ВЕЧЕРЯ:

ПОНЕДЕЛНИК:	Зеленчукова супа с макарони. Яхния с месо и туршия
ВТОРНИК:	Месо с грах (сух) и ориз. Риба треска с картофи и салата
СРЯДА:	Спагети с аншоа и зехтин. Риба тон с картофена салата и лук
ЧЕТВЪРТЪК:	Зеленчукова супа с ориз. Яхния с месо и туршия (салата)
ПЕТЪК:	Месо с макарони (леща). Аншоа с бобена салата и лук
СЪБОТА:	Месо с ориз и грах. Риба тон, варено яйце, картофена салата с лук
НЕДЕЛЯ:	Зеленчукова супа с макарони. Яхния с месо и зелена салата

[208] *От латински: вода на живота (високоалкохолна напитка).*
[209] *Lourenço Gireli Júnior. “Monte Sion, Amore Mio“. 2001, p. 36.*

ВАРИАНТ „Б“:

ЗАКУСКА: Кафе, хляб или бисквити

ОБЯД:

ПОНЕДЕЛНИК:	Оризова супа по ломбардски. Месно кюфте с картофи
ВТОРНИК:	Спагети с доматен сос. Телешко задушено с лук
СРЯДА:	Супа по генуезки. Месо или риба треска със сос и картофи
ЧЕТВЪРТЪК:	Супа с макарони (ориз). Телешко задушено с грах
ПЕТЪК:	Спагети с месо или сос с босилек. Боб яхния с месо
СЪБОТА:	Оризова (картофена) супа. Леща с месо
НЕДЕЛЯ:	Спагети с доматен сос. Телешко задушено с лук

ВЕЧЕРЯ:

ПОНЕДЕЛНИК:	Супа с макарони. Яхния с месо и туршия (зелена салата)
ВТОРНИК:	Месо с грах и ориз. Аншоа и риба тон, картофена салата с лук
СРЯДА:	Зеленчукова супа с макарони (ориз). Леща с месо
ЧЕТВЪРТЪК:	Месо със зеленчуци и макарони (ориз). Риба треска, картофена салата с лук
ПЕТЪК:	Макарони (нахут). Риба тон в зехтин, бобена салата с лук
СЪБОТА:	Макарони, варено яйце и аншоа с лук и зелена салата
НЕДЕЛЯ:	Супа с макарони и картофи. Боб яхния с месо

Параходите на английските корабни компании The Royal Mail Steam Packet C°, The Pacific Steam Packet C° и Pacific Steam Navegation C° също превозват пасажери от Европа до Ню Йорк, Канада и Южна Америка, спазвайки законодателството на своята страна.

Менюто за пътуващите в трета класа се предлага с билета (с опция за промени), не се допускат допълнителни искания за храна от предвидените в него:

НЕДЕЛЯ	Закуска, 8 ч.: овесени ядки, сок, прясна херинга, кафе Обяд, 13 ч.: оризова супа, зеленчуци, печено месо, картофи, пудинг, смокини и орехи 17 ч.: чай. Вечеря, 20 ч: супа с месо и зеленчуци
ПОНЕДЕЛНИК	Закуска, 8 ч.: овесени ядки с мляко, агнешка яхния, кафе Обяд, 13 ч.: зърнена супа, пържола на скара, печени картофи 17 ч. чай. Вечеря, 20 ч.: студено месо, туршия
ВТОРНИК	Закуска, 8 ч.: овесени ядки с мляко, оризови бисквити, кафе Обяд, 13 ч.: грахова супа, осолено месо с картофи 17 ч. чай. Вечеря, 20 ч.: нарязано месо с картофено пюре
СРЯДА	Закуска, 8 ч.: сушена риба, картофи със сос, овесени ядки, мляко, кафе Обяд, 13 ч.: оризова супа, зеленчуци, печено говеждо (агнешко) месо с картофи 17 ч. чай. Вечеря, 20 ч.: пастет с месо, картофи
ЧЕТВЪРТЪК	Закуска, 8 ч.: оризови бисквити, овесени люспи, сок, кафе Обяд, 13 ч.: супа, яхния с месо, лют сос, картофи, компот 17 ч. чай.

	Вечеря, 20 ч.: супа, козуначени кифлички
ПЕТЪК	Закуска, 8 ч.: пържена прясна херинга, овесени ядки, мляко, кафе
	Обяд, 13 ч.: грахова супа, осолено месо, бял боб, картофи 17 ч. чай.
	Вечеря, 20 ч.: студено месо, туршия
СЪБОТА	Закуска 8 ч.: овесени ядки, мляко, агнешка яхния, кафе
	Обяд, 13 ч.: ечемична супа, пастет. 17 ч. чай
	Вечеря, 20 ч.: месо от консерва, козуначени кифлички.

Масло и конфитюр се сервират със закуската и чая.
Сирене и хляб за вечеря, както и вино.
При необходимост за жени и деца се предлага и по-лек хранителен режим.

ПРИЛОЖЕНИЕ II
ИМИГРАНТИ[210], ВПИСАНИ В РЕГИСТЪРА ЗА ЧУЖДЕНЦИ НА ПОЛИЦЕЙСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩИНА САНТО АНАСТАСИО, ЩАТА САО ПАУЛО

РАЗЯСНЕНИЯ:

I. Националността на изброените е записана като румънска, с изключение на имена, отбелязани с буква „Р“ (руска националност).

II.

1) Имена с малка разлика в регистрацията, дължаща се на грешка при изписването, могат да се отнасят до една и съща фамилия. Например:

Constantino Jelemcof, Anastàcia Jelencof
Stefan Yalomov (Yalamov)
João Slobodticov, Maria Slabodicov
João Luchianccik, João Luchianciuki
Matrona Bogda Topal, Sava Topaulo
Stefania Valcov, Afanase Volcov
Agadia Zubkof, Mikhail Zubcov

2) Фамилни имена, посочени като румънски или руски. Например:

Shripchenco, Ganev, Tarnovoi, Kintschev

3) Хора с типично немски имена, посочени като румънци, вероятно защото емигрират от Бесарабия с румънски паспорти: Например:

Johannes Kurtz, Johon Hargesheimer, Johann Yung, Jacob Neubcker, Tereza

[210] *Имената са дадени в оригиналното им изписване на португалски език – Бел. пр.*

Hertz, Tereza Ottemann, Stefan Schneider e Reihurdt Schulz

III. РЕГИСТРАЦИЯ НА ЧУЖДЕНЦИ В ПРОЦЕНТИ:

1) От 1939 до 1945 г.: 90%

2) От 1950 до 1980 г.: 10%

A)

ADOLFO PAULO
AFANASE VOLCOV
AFANASI RADOV
AFANAZIO DRONOV
AFANSSI GAEDARJI
AGADIA ZUBKOF
ALEIXO WOLOBUJEFF (P)
ALEXANDRA CARAFIZI
ALEXANDRA DEMIROV
ALEXANDRA RUDENCO
ALEXANDRE ALOSKINA (P)
ALEXANDRE GANEV
ALEXANDRE RADOV
ALEXANDRE RAPCHAN
ALEXANDRU TARASOV
AMÈRICO HEGETO
AMÈRICO HEGETO FILHO
AMERICO NEZO
ANA ATANASIO
ANA AXIANOV
ANA BOITAR BIGAS
ANA BONAR
ANA CHERNOGLO
ANA CHOCOSTIUC
ANA DIMITROV
ANA GRANCHAR
ANA JAM GRADINAR TUCAN
ANA JELASCOV
ANA KORITAR
ANA MARCOV
ANA NASSULHA (P)
ANA NOVAK
ANA ROLNIK
ANA RUSEV
ANA STRAQUE
ANA URUMIGLU
ANA VASSULHA TARASOV (P)
ANASTÀCIA AMELIANO
ANASTÀCIA JELENCOF
ANASTÀCIA SCRIPCHENCO
ANASTÀCIO LEUCENCO
ANDRÈ BONAR
ANDRÈ GODDA
ANDRÈ KOLMAR FILHO
ANDRÈ MILER
ANDRE NHEMTZ
ANDRÈ SUBCOV
ANDRÈ TUCAN
ANDRÈ VEZETIV
ANGELO SQUIZZALA
ANNA LUCACHAK JELLER
ANONIA MEREJA
ANTONIA HARGESHEIMER CUBITZA
ANTONIA HERTIZ
ANTONIA MUCHA
ANTONIO ANDREIA
ANTONIO DOBIS
ANTONIO MITCOV
ANTONIO RADIUC
ANTONIO RADIUC FILHO
ANTONIO TARNOVOI
APARECIDA GUIDAGI
AXENIA LUCHIANCIUK

B)

BASÍLIO[211] GAEDARRA
BASILIO NOVAK
BASÍLIO RUSEV

C)

CARLOS LUCACHAQUI
CARLOS MARONG
CAROLINA JUNG
CATARIAN PUTAROSA
CATARINA BUBLAKI

[211] *ВАСИЛ – Бел. пр.*

CATARINA COLENHAC
CATARINA DEZSÓ
CATARINA DIBJACK
CATARINA GELLER
CATARINA LAURECA RUSCHUIC
CATARINA SCHVITZER
CECILIA BABLACHAN
CONSTÂNCIO TROIAN
CONSTANTINO DRENOV
CONSTANTINO JELEMCOF
CONSTANTINO JORGOV
CORNELI LUCKCANCIUC
CRISTINA BAROM
CRISTINA JETON
CRISTINA MILLER
CRISTINA RAINOF
CHENOVIA CHELASCO
CHIRIL CHOCOSTIUC

D)

DEMÈTRIO GANACI
DEMÈTRIO DIMITROV
DEMETRIO GRECOF
DEMÈTRIO GRECOFF
DEMETRIO IUSOFOSICK
DEMETRIO JELASCOV
DEMÈTRIO MICHUCK
DEMETRIO PEDRU DIMITROV
DEMETRIO SLOBODTICOV
DEMÈTRIO YARGOS
DEMETRIO ZELENCOV
DIMETRI CHERNIGLO
DIMITRI BOLGAR
DIMITRI DIMITROV
DIMITRI DIMITROV FILHO
DIMITRI GANEV
DIMITRI GANEV
DIMITRI NOVAC
DIMITRIE CRALCEV
DIMITRIO V. DIMITROV
DIMITRU MARCOV
DIONISIO BALBACTA
DOMIMGAS[212] USUM CURTOGLOA
DOMINGAS DIMITROF
DOMINGAS NEVERANSKOE (P)
DOMINGAS STAINOFF
DOMINGAS STEFOGLU
DOMINGOS BALBACHUN
DOMNA ATAHASOV
DOMNA DIMITROV
DOMNA PAPAZOGLO
DOMNICCHIA GANEV (P)
DOMNIKIA DIMITROV
DOMNIKIA DIMITROV
DORA DIMITROVA
DOUMICHIA TODOROV
DUKIA BONAR

E)

ELENA BAILOV RADIUK (P)
ELENA BOXINAGUE UZUM
ELENA GRECOFF
ELENA HOZOM
ELENA IUSOFOSICK
ELENA IUSOFOVICH CASTELÃO
ELENA JEXEVA
ELENA KIOCI
ELENA KOVACS
ELENA NASSULHA
ELENA RAILOV (R)
ELENA SOLOVENCO
ELIAS CARAPUNARIA
ELIAS CHATALOV
ELIAS CURSUNIR
ELIAS GANEV
ELIAS GANEVEUDOKA MAXIMO (P)
ELIAS LAVRECA
ELIAS PAPAZOGLO
ELIAS RAINOV
ELIAS RUCIA
ELIAS VACILI BODNORUC
ELISABET SCHNEIDER
ELISABET SOVETE
ELISABETH SCHNEIDER
ELISE NEUBERCHER
ELIZABET HEGETO
ELSA LADISLAU
EMIL SCHULZ
EMMA KURTZ
ESTEFAN COICEV
ESTEFANO KORITIAKI

[212] *ДОМНИКА – Бел. пр.*

ESTERA BORBEI
ESTEVAM NOCEV
ESTEVÃO[213] BANARI (P)
ESTEVÃO POPOFF
ETELCA RAPCHAN
ETELCA RAPCHAN AGUILLAR
ETELKA KAVACS
EUDOCHI SLOBODTICOV
EUDOCHIA CHEORGHIES
EUDOCHIA NIVERVANSCKI
EUDOCHIA SLOBODTICOV
EUDOCHIA SOLOVIOV
EUDOCHIA STANCOV
EUDOTIA POPOV
EUFROSINA BOLCOVAL
EUFROSINA LUCHENCIUC
EUGENIA CURTOGLO
EUGENIA RIUSSA
EUGENIO KORCK

F)

FELIPINA SCHVEILZER
FEODOR CHATALOV
FEODOR PUTAROV
FEODOR STANCOV
FEODOR ZUBCOV
FEODOSIA TROIAN
FERDINAND SCHIMIDT
FILIP LUCHIANCIUC
FILIPINA JUNG
FRANCISCO[214] BOITAR
FRANCISCO CHATALOV
FRANCISCO KERTES
FRANCISCO KORCH
FRANCISCO KORCHI
FRANCISCO MICHLEWISKI (P)
FRANCISCO MORAFCHITI
FREDERICO[215] BONAR
FREDERICO ZELAMIN (P)
FREDRICO BOUAR
FREDRICO SCHAVEIZER

G)

GABRIEL POCASSI
GERMANO PAULO
GEZA GYORFI
GOTHLICH KUGCHE
GUERASIM POPOV
GUERINA AUGUSTA
GUILHERME GROSS

H)

HARITANA GALCHIN
HARRY OSCAR GRINBERGS (P)
HEINRICH NEUBECHER
HELENA BRODA NEZO
HELENA MITCOV (P)
HELENA SZEKELY
HENRIQUE HARGESHEIMER
HENRIQUE N. FILHO
HORÀCIO POPOV

I)

ILIE SOLOVIEV
ILONA BOCZAR
INACIO SVET
IOSIF SCRIPCHENCO
IRENE DOBIS
IRENE FELIPPCCHUKA (P)
IRINA DIMITROF
IRMA HEGETO
IRMA SCHULZ
ISTODI RUSCIUC
IVAN GELASCO GR.
IVAN ZUBCOF
IZABEL CHATALOV (P)
IZABEL LAZLÓ
IZABEL THOTT

J)

JACOB NEUBCKER
JOAN KURAK
JOÃO[216] ATANASOV
JOÃO BONDAR
JOÃO CHELAXO
JOÃO CRALCEVI
JOÃO CRECOF
JOÃO DIMITROV
JOÃO DIMITROV FILHO
JOÃO DRANOV
JOÃO FILEV

---

213 *СТЕФАН – Бел. пр.*
214 *ФЬОДОР/ТОДОР- Бел. пр.*
215 *ФЬОДОР/ТОДОР- Бел. пр.*
216 *ИВАН – Бел. пр.*

JOÃO FRAMBERZ
JOÃO FRECOF
JOÃO FRISTSCH
JOÃO HORTI
JOÃO HOTTI
JOÃO IALAMOV
JOÃO JACEV
JOÃO JALEMCOF
JOÃO KINTSCHEV
JOÃO KORCK
JOÃO LAVRECA
JOÃO LUCACHAQUI
JOÃO LUCHANCIUC
JOÃO LUCHIANCCIK
JOÃO LUCHIANCIUKI
JOÃO LUKIANOV
JOÃO MANIUC
JOÃO MARCOV
JOÃO MEREDIA
JOÃO MURGI
JOÃO NOVAC
JOÃO NOVAC
JOÃO NOVAC
JOÃO RADIUC
JOÃO RAINOV
JOÃO RAUGUSTO
JOÃO SCRIPCHENCO
JOÃO SLOBODTICOV
JOÃO STAINOFFI
JOÃO STANCOV
JOÃO STIAGUE
JOÃO TCHOBANHIC
JOÃO TODOROV
JOÃO TOPAL
JOÃO TOPAL FILHO
JOÃO TROIAN
JOÃO TUCAN
JOÃO TUCAN
JOÃO USUM CURTOGLO
JOÃO VETRACK
JOÃO VOLCOV
JOHANN BARON
JOHANN KOCK
JOHANN YUNG
JOHANNES KURTZ
JOHON HARGESHEIMER
JORGE[217] ACSONOV (P)
JORGE BOITAR
JORGE BONDAR
JORGE DENOV
JORGE FILHOU
JORGE GAIDARGI (P)
JORGE JECHEV
JORGE KIOCIA
JORGE PAPAZOGLO (P)
JORGE STOEV
JOSÈ[218] KUBNYEC
JOSÈ DEZSÓ
JOSÈ FULOP
JOSÈ GORDAS
JOSÈ HIOQUE
JOSÈ HORTU
JOSÈ KEREZU ...
JOSÈ MUCHA
JOSÈ NAGI
JOSÈ PAULO
JOSÈ RADIUC
JOSÈ STANEV
JULIANA HEGETO
JULIANA SPAING
JULINA BOITAR
JULINA GODENY
JUSTINA IVAN MANIUC

K)

KUNAGUNDA KUPCHE

L)

LADISLAWA RADIUC
LEANTE TARNAVAI
LEONTIL SCRIPCHENCO
LESTEM AXIONOV
LIDIA GENOV
LIDIA KURTZ
LUCKAN JACOV
LUIZ SOVETE

M)

MARCELINA BEDEAC (P)
MARIA AFANASI GEORGE
MARIA AFANASIO

[217] *ГЕОРГИ – Бел. пр.*
[218] *ЙОСИФ – Бел. пр.*

MARIA AFANASIO FILHA
MARIA BOLGAR
MARIA BONAR
MARIA BONDAR
MARIA CHERNIOGLO
MARIA CHOCASTIUC
MARIA DIMIROV
MARIA DIMIROVA
MARIA DIMITROV
MARIA DIMITROV
MARIA DOBIS
MARIA DRONOV
MARIA DRONOV
MARIA FERIC KUBNYEC
MARIA GAIDARJI
MARIA GOTSALHA DA SILVA
MARIA JUNG
MARIA KINTSCHEV
MARIA LUCHIANCIUK
MARIA LUKIANOV
MARIA MAROUG
MARIA MEREJA
MARIA PALAMA TODORAW
MARIA PAPAZOGLO
MARIA PAPAZOGLO
MARIA PELUK
MARIA POPOV
MARIA PUTAROV
MARIA RADIUC
MARIA RAPCHAN
MARIA SLABODICOV
MARIA SLOBODTICOV
MARIA STAIANOFFI
MARIA TAENOVOI (P)
MARIA TOPAL DRONOV
MARIA VOZNHIUK (P)
MARIA YALAMOV
MARINA CHERNIOGLO
MARTIN MEREJA
MATEUS JONAS
MATEUS RAPCHAN
MATILDE KUPKE
MATRON JEXEVA
MATRONA BOGDA TOPAL
MATRONA CARAPUNARLE
MATRONA KINTSCHEV (P)
MATRONA STEFAN SALOMÈS
MELANIA STANCOV
MENHARDT BUS
MENHARDT LASGLO
MICIOLAU BAZILEUSKI (P)
MIGUEL[219] COVES
MIGUEL HEGETO
MIGUEL NASSULHA
MIGUEL OZALAKA
MIGUEL PAULO
MIGUEL RAINON
MIGUEL VACILI BODNARUC
MIGUEL VASIULIS
MIKAI HERESZI
MIKHAIL ZUBCOV
MILANA JORGOS
MITROFAN NHEMETZ
MOYSES PUTAROV

N)

NADEJDA[220] BARDUC
NADESDA NIDIARCOV
NADESDA SCRIPCHENCO
NADESDE ESTOEV
NADI TUCAN
NATÀLIA VEZETIV ZUBCOV
NEDEJDA PUTAROV
NESTOR BELGI (P)
NICODEMO COICHEV
NICOLAU ATANASOV
NICOLAU BOLGAR
NICOLAU CARAPUNAUA
NICOLAU CHERNIOGLO
NICOLAU CRALCEV
NICOLAU CRALCEV FILHO
NICOLAU CRALCEV FILHO
NICOLAU FILEV
NICOLAU GENOV (P)
NICOLAU JACOB (P)
NICOLAU KUDASKI (P)
NICOLAU MILEV
NICOLAU NACEV
NICOLAU RADOV

[219] *МИХАИЛ – Бел. пр.*
[220] *НАДЕЖДА – Бел. пр.*

NICOLAU RATCOV
NICOLAU STANCOV
NICOLAU STANEV FILHO
NICOLAU TACACI
NICON VOLCOV

O)

OLGA BONDAR
OLGA BONDAR
OLGA LIVERANSKI (P)
OLGA TERZE
OLGA TRIPAK MANIUC
OLGA VLADECA
ONEZI PAIANO FILHO

P)

PALAGHIA COLEFF
PARASCHEVA BABARAICA
PARASCOVIA MANIUC
PARASCOVIA PANTELI (или Pantcli)
PARFENII GALCHIN
PASCOALINA BOLGAR
PAULO[221] LUCACHAQUI
PAULO MAROUG
PAULO TARASSOUFF
PAULO TAS (Sas)
PAULO TAS (Sas)
PEDRO[222] AXIONOV
PEDRO BOLGAR
PEDRO CLUCINICOFF (P)
PEDRO DIMITROF
PEDRO INÀCIO
PEDRO JELAMCOV
PEDRO MAKAROFF (P)
PEDRO NASSULHA
PEDRO PUTAROV
PEDRO SHRIPCHENCO
PEDRO TARASSOUFF
PEDRO TRUKCHIN
PETER SCHWEIZER
POMTILIMON VACILI BODNERUC

Q)

QUIRIL MILEV

R)

RAMÃO PELUK
REIHURDT SCHULZ
ROBERTO SCHULZ
RODOLPHO RAPCHAN
ROMÃO ZUBCOV
ROSA BCODA
ROSA BRODA FELIPE
ROSA KERTIS

S)

SALVADOR MANIUC
SAVA BARDUC
SAVA DUSCA
SAVA TOPAULO
SEBASTIÃO IGNACIO
SERAFIM
SERGHI TRIPAC
SERGIO MELECHKO (R)
SILVA VASIULIS
SIMÃO ESTOEV
SIMÃO YORGOS
SIMEÃO KIOCIA
SIMEON GARDARJI
SIMEON NIVERANSCHI
SLUSARENCE SAVA
SOFIA DIMITROV (или Ganev)
SOFIA PUTAROV
SOFIA TACACI (R)
STEFAN ATANASIO
STEFAN DEZSÓ
STEFAN DIMITROV
STEFAN RAPCSAN OLILIA KUPCHE
STEFAN RUBNYEC (или Rubnijec)
STEFAN SCHNEIDER
STEFAN TODOROV
STEFAN TOPAL
STEFAN YALOMOV
STEFANIA BONDAR
STEFANIA VALCOV
STEFANIDA BANAR
STEFANIDA CHEORGHIES
STEFANIDA GARDAGI
STEFANIDA STANEU
STEFANO BARDUK
STEFANO LUCACHAQUI
STEFANO MUCHA
STEFANO NATCHEV (P)

[221] *ПАВЕЛ. – Бел. пр.*
[222] *ПЕТЪР. – Бел. пр.*

SUZANA KOVACS

T)

TATIANI TARASSOUFF
TEODOCIA MOTELIKA
TEODOR GANEV
TEODOR GRANCHAR
TEODOR UZUM
TEODORA BAILOV (P)
TEODORA DIMITROV
TEODORA DIMITROV CRALCEV
TEODORA DONEV
TEODORA GAIDARJI
TEODORA GANEV
TEODORA JORGOV DIMITROV
TEODORA RADOV
TEODORA STAINOV
TEODORO BONDAR
TEODORO FRANCISCO
TEODORO RUSEV
TEODOT AUGUSTO
TEREZA HERTZ
TEREZA OTTEMANN
THOMAZ GAUQUIM
TIMOFEI BALBACHAN
TIMOFEI SVET
TIMOFEI TODOR S.
TREMBA LUDOVIC

V)

VACILE DIMITROV
VACILE F. DIMITROV
VACILE TREPAK
VALDEMAR LUCINHUKI
VALENTIN HARGESHEIMER
VALENTIN TAS (или Sas)
VALENTINO SAMSONOW
VARAVARA BODNARIUC
VARAVARA RUCIUC
VARVARA RUZCIUC CLUCINICOFF
VASA TRAYANOV (P)
VASILE BAIRO
VASILE BORDUK
VASILE LUCANCHUC
VASILI MARCOV
VASILI MURGI
VASILI TATAR
VASILIA CURDOGLO
VASILIO ATANÀSIO
VASILIO BAILAR
VASILIO LIVERANSKI
VASILIO LIVERANSKI
VASILIO PAPAZOGLO
VASILIO STANCOV
VASILISA ATANASIO
VASILISA IVAN
VASILISA YORGOS
VERA CHENOV
VERA MACEV
VERONICA JELLER
VERONICA JELLER
VERONICA RASCHAN
VERONICA SIKLODI
VICENTE VOZNHINK (P)
VITÓRIA BUS
VITORIA CISK

W)

WALDEMAR LUCINHUKI
WARVARA IGNATIVA

X)

XENIA LUCA

Z)

ZINOVIA MARCOV
ZINOVIA SCREPCENCO
ZINOVIA TRAIANOV ALVAREZ

ПРИЛОЖЕНИЕ III
ИМИГРАНТИ, ВПИСАНИ В РЕГИСТЪРА ЗА ЧУЖДЕНЦИ НА ПОЛИЦЕЙСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩИНА МАРТИНОПОЛИС, ЩАТА САО ПАУЛО

В началото на регистрационната книга се посочва: „Книгата съдържаща 100 последователно номерирани страници, на които ще се записват в цифров ред всички чужденци, регистрирани в това полицейско управление.“

РАЗЯСНЕНИЯ:

1. Повече от посочените по-долу имена (от 1 до 12 страница) са вписани до 1944 г. Те са регистрирани като руснаци и румънци, макар че почти всички са българи и гагаузи.

2. Поставените за улеснение цифри (1) и (2) след имената показват националността, съответна румънска и руска.

3. В някои случаи за една и съща фамилия има посочени различни националности.

4. Преброяването на регистрациите по националност, направени до 15.03.1967 г., показват следните резултати:

Българи: 02
Румънци: 119
Руснаци: 26

ИМЕНА ОТ 1 ДО 12 СТРАНИЦА[223]

ALEXANDRE CECELI (1)
ALEXANDRINA BRYSIUK (1)
ALEXEI F. ZVEAGHENTOV (1)
ALEXEI ZAVASCI (1)
ANA ANTONOV (1)
ANA GAJAC (1)
ANA MELNIC (1)
ANA TERNONETCKI (1)
ANA TESIL (1)
ANA YACOWLERENA (2)
ANATOLIO SOCOLOVITHC (2)
ANDRE CECELI (1)
ANNA DEMETROVA (1)
ANTONIA KUTLAKI (1)
AQUILINA BERROW (1)
AXENIA ZANFIROW (1)
BALGIC JON (1)
BASILE BERROW (1)
CATHARINA CHIRCOV (1)
CATHARINA CHISLAR (1)
CONSTANTINO KAVLAK (1)
CONSTANTINO NIGLKI (1)
CONSTANTINO SOCOLOVITHC (2)
CONSTANTINO TRAFANIUC (2)
DARIA CISLARI (1)
DARIA VASILE GONCIARENCOU (1)
DEMÈTRIO KAVLAK (1)
DEMETRIO PALEI (2)
DEMETRIO VAZNIAC (1)
DEMÈTRIO ZANFIROW (1)
DEMETRIO ZANFIROW FILHO (1)
DEMETRY MUTAFF (2)
DIMITRIO MUTAFEI (1)
DIMITRY PALIY FILHO (2)
DOMINGOS TODOROFF (1)
EALITA PAVLIUCK (1)
ELISAVETA GONTÚ CERIMAC (1)
ELIZABETA NIKICIUK (2)
EMILIA TERNANSKY (1)
ERDOCHIA KIRKOV SILVA (1)
ERINA MATAUCHI (1)
ERNA STAPF (2)
ESTEFAM PAVLIUCK (1)
ESTEFANIDA BALJIC (2)
ESTEVÃO PALEY (1)
EUGENIA DIACHUCH (1)
EUNISIA KONOCHAUSKI (2)
FEODOT CONOCENCO (1)

[223] *Имената са дадени в оригиналното им изписване на португалски език – Бел. пр.*

FIDECEI LAMMÇON (2)
FRANCISCA POSKLAU ROSSIK (1)
GHEORGHE MELNIC (1)
GHEORGHE ZANFIROV (българин)
GREGÓRIO CICIANOVSCHI (1)
GREGÓRIO PAVLIUCK (1)
GREORGHE BALGIC (1)
HARALAMPI MALCOV (1)
HARALAMPIE POPIC (2)
HARITINA ZAVEAGHENTOV (1)
HELENA CHUBA (1)
HELENA DELIC (1)
HELENA KAVLAK (1)
HELENA ROLNIC MARCIANO (1)
HELENA VAZNIAK (1)
ACOV ZVEAGHENTOV (1)
IGNAT CHISLAR (1)
IVAN PAWLIUK (2)
JACOB PASUKERICH (2)
JEORGE POSKOW (1)
JOAN ODLEVAC (1)
JOÃO BERROW (1)
JOÃO CARLAMPI MALCOV (1)
JOÃO FELIPPE (1)
JOÃO MUTAFF (2)
JOÃO TODOROW (1)
JOÃO UNZUM (1)
JOSE MINDEC (1)
JOSÈ ODLEVAC (1)
JOSÈ ROSSIK (1)
LUCA SEVECENCO (1)
MARIA BERROW (1)
MARIA GURICSIK (1)
MARIA KAVLAK (1)
MARIA NEJEVSKI (2)
MARIA RUDENCO (1)
MARIA TARNAVSKY (2)
MARIA TODOROFF (1)
MATRONA SEVECENCO (2)
MELANIA CHIRCOV (1)
MELNIC TEODOR (1)
MIHAIL MELNIC (1)
NADEIDA CHIRCOV (1)
NATÀLIA TEACENCO (1)
NATALINA BALGIC (1)
NATALINA PALEI (2)
NATALINA POPIC (2)
NICOLAE TEACENCO (1)
NICOLAI UZUM (1)
NICOLAU BERROW (1)
OLGA MALCOV (1)
OLGA SOCOLOVICH (2)
OLGA ZAVASCI (1)
PALADIA VASNIAK LOPES DA SILVA (2)
PALAGIA TEACENCO (1)
PARASKOVIA BALGIC (1)
PASCHOALINA POSKOW (1)
PAULINA URADINIC (2)
PEDRINA MALEOV (1)
PEDRO MELNIC (1)
PEDRO MUTAFCI (1)
PETREA ZANFIROW (2)
PROCÓPIO CECEL (2)
SAIRA SOCOLOVICH (2)
SAVA POPIC (2)
SEVECENCO YLARION (1)
SIMON URADINIK (1)
STIFANIDA TRAFANIUC (2)
SOFIA MALCOV (1)
SOFIA PAVLIUCK (1)
STEFAN DELIE (1)
STEFAN DULOVECS (1)
STEFAN MALCOV (1)
TEÓFILA TERNAUSKI (1)
TERENTU NALIAGACA (2)
THEODOSIA COPTINE PALIY (1)
THOMAZ OSCO (1)
TIMOFEI VAZNIAC (1)
TOMAZ ANTONIO MALAVO (1)
TRAFANIUC ARTIONI (1)
ULIANA PASUKERICH (2)
VARVARA PALIY (2)
VARVARA SEVECENCO (1)
VASILE CHIRCOV (1)
VASILE GONTÚ CERIMAC (1)
VASILE TEACENCO (1)
VASILE TEACENCO FILHO (1)
VASILE TODOROW (1)
VASILE ZAMFIROV (1)
VASILE ZANFIROV (búlgaro)
VASILI CECELI (1)
VASILI TRAFANIUC (1)
VAZILINA BLAGOUDUSKA (1)
VINHAMIM PAVLIUCK (1)
YOAN CONONENCO (1)
YOAN MELNIC (1)
ZANFIROW (1)
ANA GAJAC

CONSTANTINO KAVLAK
DEMETRY MUTOFF (2)
ESTEFANIDA BALJIC (2)
FRANCISCA POSKFAN ROSSIK
HARALAMPIE POPIC (2)
JOAN ODLEVAC
JOÃO MUTAFF (2)
JOSÉ MONDEC
JOSÉ ROSSIK
MARIA RUDENCO
NATALINA POPIC (2)
PALADIA VASNIAK LOPES DA SILVA (2)
PEDRINA MALEOR
SIMON URADNIK (2)
TOMAZ ANTONIO MALAVO

ПРИЛОЖЕНИЕ IV
80-ТА ГОДИШНИНА НА БЕСАРАБСКАТА ИМИГРАЦИЯ В БРАЗИЛИЯ

Това, което формира една нация, е всичко,
което заедно помним и тачим.

На 28.10.2006 г. Културната асоциация на българския народ в Бразилия „Българи" отбелязва 80-та годишнина от идването на първите заселници. Начало на инициативите по този повод е дадено на 02.03.2006 г., организирани и ръководени от нейния председател Жорже Аргашов, зам.-председателя Соня Димов, Джаси Катя Карастан и Нелсън Греков.

Българската общност в гр. Сао Пауло не пропуска да отбележи 30-та и 50-та годишнини на бесарабската имиграция. По повод първата през 1956 г. бесарабските българи и гагаузи се събират на брега на язовира Гуарапиранга, който се намира в южната част на гр. Сао Пауло. Негови организатори са Петър Куралов, Петър Гайдаржи, Еремия Дели-зойков[224], Иван Дели-зойков, Филип Яламов, Захари Костадин, Георги Аргашов и др. Присъстват триста души и една от целите на събирането е да се обсъди въпросът за създаване на организация.

За следващата 50-та годишнина (1976 г.) е създаден организационен комитет, в който дейно участие взимат: Стефания и Петър Терзи[225] , Петър Куралов, Петър Стоянов и др.

70-та годишнина[226] събира бесарабските заселници и техните потомци през 1996 г. Нейното отбелязване се провежда по инициатива на неуморния радетел на българщината в Бразилия Юлиан (Жулио) Димов и дъщеря му Соня Димов. Тогава е създадена Културната асоциация на българския народ в Бразилия „Българи".

Повече от 200 души идват на следващата 80-та годишнина, която се провежда в Му-

[224] *Вариант на Делирайков /Делиджаков. – Бел.пр.*

[225] *Петър Терзи е син на Георги и Мария Терзи. Със съпругата си Стефания имат четири деца: Вера, Елена, Мария и Антонио.*

[226] *Подробности за честването на 70-та годишнина има в IX глава на първата книга на автора „Имиграцията в Бразилия. Бесарабски българи и гагаузи" (издадена на български език през 2014 г.).*

зея на имиграцията в Сао Пауло.

Церемонията е ръководена от Нелсън Греков[227] в присъствието на председателя на Културната асоциация на българския народ в Бразилия Жорже Аргашофф[228] и на останалите членове на управителния съвет. Прозвучават националните химни на Бразилия и България. В прочувствено слово Жорже Аргашофф подчертава решителността и смелостта на нашите предци да поемат по пътя на емиграцията в търсене на по-добро бъдеще за своите семейства, както и невероятния стоицизъм, с който посрещат трудностите, пристигайки в страна с напълно различен климат, обичаи, кухня и език.

Ораторът отдава заслужена почит на членовете на управителния съвет на създаденото през 1956 г. Българско-бесарабско културно дружество, което местните власти не регистрират заради политическите предразсъдъци към славянските заселници след Втората световна война. Той засяга и въпроса за тяхната интеграция в бразилското общество, за влиянието на неговата култура, обичаи и не в по-малка степен образованието на децата, родени вече бразилци, което допринася за социалния и икономически възход на имигрантите с български корен.

От своя страна Жорже Косиков, завеждащ правния отдел на асоциацията и автор на книгата, поставя акцент върху българщината – чувството, което всеки носи в сърцето от своето раждане, формирано още в прародината и запазено чрез обичаите, традициите и фолклора, което продължават да изпитват и наследниците на българските заселници в Бразилия. То се поддържа с провеждане на инициативи за приобщаване към общността, защото във вените на всички тече българска кръв. Сред най-значимите можем да споменем:

- Отбелязване на 30-та и 50-та годишнини на бесарабската имиграция в Бразилия.
- Организиране на фотографско-историческа изложба по повод 70-та годишнина на бесарабската имиграция.
- Създаване на Културна асоциация на българския народ в Бразилия „Българи” (1996 г.)
- Организирано посещение в Молдова през 1998 г.
- Представяне през 2005 г. на първата книга на автора „Имиграцията в Бразилия: Бесарабски българи и гагаузи”, на което присъстват близо 300 души.

Всички тези дейности и събития имат за цел да събудят интереса на потомците на бесарабските заселници към семейната история, за да познават своите корени. Авторът се възползва от възможността да обяви предстоящата поява на втората си книга (2007 г.), с която продължава семейните истории на бесарабските българи и гагаузи в Бразилия и Уругвай.

Жорже Косиков коментира и въпроса за гражданството, предоставяно от Румъния на българи и гагаузи, които емигрират с румънски паспорти по време на нейното управление. Историята отбелязва, че през този период Румъния разработва соци-

[227] *Първи председател на управителния съвет на Културната асоциация на българския народ в Бразилия, ръководил асоциацията от създаването ѝ през 1996 г. до 2002 г.*

[228] *Председател на Културната асоциация на българския народ в Бразилия за двугодишния период 2006–2007 г.*

ално-икономически мерки в полза на всички етнически групи с цел, без прекъсване да продължат да живеят и работят, насърчавайки също развитието на селското стопанство. Новоустановената власт обаче осъществява строг политически контрол, независимо от това изпитва затруднения да се утвърди. Създалото се положение рефлектира върху хората, които не възприемат смяната на държавното управление и промените, продиктувани от него.

При тези условия различните етнически групи, сред които българи и гагаузи, се отказват, макар и неохотно, от много права и претенции, за да живеят при условията на нова аграрна политика и наложена данъчна система.

Разбира се, румънците полагат усилия да гарантират, че техните предложения за мирен и постепенен нов „modus vivendi“[229] са съвместими с постигането на правителствените цели, знаейки че произтичащите от това противоречия и недоволства не могат да бъдат избегнати.

Много от анкетираните представители на българските и гагаузки семейства съобщават за голямото възмущение и недоволство, които техните предци изразяват спрямо румънците. Трябва да кажем, че в това отношение новите управници се сблъскват с пруски настроените слоеве от населението. Това ги кара да прилагат мерки за тяхното ограничаване, в опит да консолидират присъствието си в Бесарабия –територия, която те изначално смятат за своя и никога не престават да заявяват своите претенции към нея.

Причината за това се крие във факта, че румънците, идващи от Трансилвания, завладяват цялата равнина северно от река Дунав, където се намира Бесарабия. Постепенно обаче те губят позиции, защото Унгарското кралство превзема най-развитата част на Трансилвания, а турският султан дава Буковина на император Франц Йосиф.

Бесарабия е част от Княжество Молдова от 1367 г., като последователно е доминирана от унгарски, литовски, румънски и турски феодали.

„Румъния губи Бесарабия, след битката при Плевен, за да заплати своята независимост, при положение, че два пъти е в рамките на нейната територия. В резултат на това голяма част от румънското население е принудено да понесе „желязната ръка“ на руското управление, дотолкова че губи всички връзки със своята родина – Румъния”[230].

В своята книга[231] Стефан Михайлович Кинчев цитира думите на румънски офицер по повод анексирането на Бесарабия от Румъния през 1918 г., обосновавайки нейните претенции с факта, че „дори името на тази земя идва от великия Басараб, който е бил румънец и неин владетел, следователно исторически тя е румънска, а не руска провинция”.

Не трябва да забравяме, че идването на бесарабските българи и гагаузи в Бразилия е мотивирано преди всичко от техните амбиции, породени от това, което чуват

---

229 *От латински: начин на живот. – Бел. пр.*

230 *Jhon Reed. Guerra dos Balcãs. São Paulo: Ed. Conrad Editora do Brasil Ltda, 2002, p. 264.*

231 *Stefan Kintchev. Terras da Bessarábia (Danubiana). Estranha idéia de um Moço. Crônica da Terra Natal.*

Editora Lítero-Técnica, 2 volumes (1960-1969), Curitiba. II volume, pág. 34 и 35.

да се говори за „Америка“. От друга страна, трябва да отбележим, че след преодоляване на русофилския национализъм, по-голяма част от българите и гагаузите, както и останалите етнически групи в Бесарабия, изграждат едно съвместно, консолидирано и хармонично съвместно съществуване с румънците, докато владеят тази територия.

Честванията на 80-та годишнина на бесарабската имиграция в Бразилия, организирани и проведени от Културната асоциация на българския народ в Бразилия, достигат своя връх с връчването на възпоменателен медал на присъстващите имигранти, сред които:

– Америка Кайряк Подгурски (América Kairiac Padgurschi);
– Ана Лунгова (Ana Lungov);
– Ана Терзи (Ana Terzi);
– Ана (Волкова) Карастан (Ana Volcov Carastan);
– Ана (Арнаут) Коновалова (Ana Arnaut Conovalov);
– Димитър Докузер (Dimitro Ducoser);
– Елизабет Узун (Elizabete Uzum);
– Екатерина Фучиджи (Ekaterine Fucidji);
– Елена Милошева (Elena Milosev);
– Емилиана Бакаржи (Emiliana Bacarji);
– Тодор Путаров (Feodor Putarov);
– Георги Карастан (Gheorghe Carastan);
– Елена Атанасова (Helena Atanasov);
– Георги Дализойков (Jorge Delezoicov);
– Юлиан Димов (Júlio Dimov);
– Иван Чавдар (João Chavedar);
–Катя Яламова (Kátia Yalamov);
– Мария (Стоянова) Болгар (Maria Stoianov Bolgar);
– Михаил Станков (Miguel Stancov);
– Сава Димов (Sava Dimov);
– Стана Писарогло (Stana Pisaroglo);
– Стефания Алавацки Stefania Olavaski;
– Теодоси Калпакчи (Teodósio Calpacci);
– Тодора Паслар (Teodora Paslar);
– Варвара Узун (Varvara Uzum).

След тържествената част Соня Димов и Жаси Катя Карастан организират вълнуващо пътуване за всички участници, които се качват в същите вагони на парния локомотив, който през 1926 г. превозва новодошлите от жп гарата в квартала „Брас” до Пансиона за имигранти.

Честването на годишнината завършва в градината на Музея с концерт на фолклорна група „Жизела Кастели”, като в танците се включва и публиката, както на сцената, така и извън нея.

Събитието е удостоено с почетното присъствие на:

– Бойко Годев, търговски представител на България в Сао Пауло;

– Грегор Петренко, енорийски свещеник в руската православна църква „Света Троица" в квартала „Вила Алпина", гр. Сао Пауло;

– Емануел Карапунарла, прокурор в щата Минас Жерайс;

– Жорж Юсеф Салиба, свещеник от мелкитската католическа църква;[232]

– Плинио Карние Жуниор и Силмара Балтазар Ново, представители на Музея на имиграцията в Сао Пауло;

– Афонсо Рагнев, пенсиониран офицер от бразилските ВВС, и съпругата му Ванда Савин Рагнев;

– Дерлене Калпакчи, учителка, собственик на туристическа агенция в гр. Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло.

Както и на семействата: Аргашови, Арнаут, Атанасови, Бакаржи, Багел, Болгар, Балови, Кайряк, Калпакчи, Каракаш, Карапеткови, Карапунарла, Карастан, Казмала, Кардам, Чавдар, Киосе, Христофорови, Чавдар, Косикови (Кочкови), Колтакчи, Коновалови, Константинови, Костакой, Куралови, Куцареви, Дерли, Дякови, Делизойкови (Делирайкови), Димови, Докузер, Фризарин, Фучиджи, Генчеви, Георгиеви, Леварт, Лунгови, Лукарски, Лукаревски, Милошеви, Минкови, Минови, Митови, Николаеви, Николови, Алавацки, Подгурски, Паслар, Петкови, Писарогло, Путарови, Сарака, Саръев (Saraiev), Савицкас, Стоянови, Стоилови, Рагневи, Терзи, Узун, Яламови и Вайорети, съгласно данни от присъствената книга.

Честването на 80-та годишнина на българската имиграция в Бразилия е фотографирано от Юри Карастан Нобоа,[233]

Сред посланията, написани по повод събитието, ще спомена това на Ерминия Мария Палудето Дуке.[234] „Видяхме сълзи в очите на много от присъстващите в Музея на имиграцията (бившия Пансион за имигранти). Двора, дърветата, двата етажа и помещенията, където са били настанени семействата, влака, който пристигал и заминавал… За един миг всичко беше съживено и преживяно отново – всички онези спомени, така добре съхранявани в ума и сърцето на присъстващите. Няма съмнение, че тези дълбоки чувства ще продължат да вълнуват. Толкова млади хора имаше сред нас, те дойдоха, защото техните баби и дядовци им бяха предали голямата си любов и уважение към родната земя ..."

---

[232] *Мелкитските или източнокатолическите църкви признават върховенството на римския папа и католическите догми, но изповядват някои от източните обреди. – Бел. пр.*

[233] *Внук на Георги Карастан. – Бел. пр.*

[234] *Италианка, омъжена в семейство Карабаджак. – Бел. пр.*

ФОТОГАЛЕРИЯ

БИБЛИОГРАФИЯ

ÁVILA JUNIOR, Celso Jaloto. Santo Anastácio. História de uma Cidade. Evangraf: Porto Alegre. 1995.

B

BIZOTTO, Maria Lúcia Striquer. Biografia. Pioneiro: Stefan Ciuvalschi. Acervo do Museu Histórico e de Artes, da Fundação Cultural, de Ibiporã. 2006.

C

CALÍRIO, Edson Paulo. Morro três irmãos. História, Lenda e Mistério; Editora Gráfica Paranavaí Ltda.: Paranavaí. 2001.

CALÍRIO, Edson Paulo. Vale do Paranapanema. Sonhos de uma Terra Rica. Editora Gráfica Paranavaí Ltda.: Paaranavaí. 2005.

CERNEV, Jorge. A colônia Concórdia. (crônica histórica oferecida pelo autor). 2006.

CARNEIRO, Honório de Souza, 1985. A CAIC (Companhia de Agricultura, Imigração e Colonização: (1928–1961). São Paulo: Dissertação de mestrado – Fundação Escola de Sociologia e Política de São Paulo).

CHANY, Vitaly. Volost and most important settlements of the Empire. Birmingham, AL, 5ª ed., 1984.

CHUKOVA, Roumiana."Bulgarian Gagaouzes. Ethnic and social enigma". Site: http://crcso.tripod.com/gagauz2.html.

COCICOV, Jorge. Imigração no Brasil – Búlgaros e gagaúzos bessarabianos. Ribeirão Preto: Ed. Legis Summa, 2005.

D

DALTOZO, DALTOZO,José Carlos Daltozo . Martinópolis, sua história e sua gente. Martinópolis-SP: Gráfica: Gráfica Martinópolis,1999.

DIACOV, Timofei. Um pouco de história. Crônica não publicada. Novembro de 2005.

DUSLAR, Tatli. Doces sonhos. Kagul, Moldávia: Ed. Azer, 1977.

G

GHENCEV, Sava. A História de minha vida.(Sava Ghencev. O homem de Deus). Obra não publicada. Único exemplar datilografado. São Bernardo do Campo.1989.

GERALDO, Endrica A Companhia de Agricultura, Imigração e Colonização e o trabalhador imigrante nos anos 30". (Pesquisa de doutorado em História Social do Trabalho, sob orientação do Prof. Dr. Michael MacDonald Hall). Campinas, SP.

GIOVANNETTI, Bruno. Álbum histórico do município de Quatá. Poços de Caldas: Gráfica Dom Bosco. 1953.

GRIGOROWITSCH, KARL. Redator do "Dryjescoe Slovo" (Palavra do amigo). Periódico religioso russo, editado pela igreja Batista, da colônia Varpa, em Palma, Tupã-SP, tendo como gerente Arwid Eichman. Edições, mensais e bimensais, da década de 1930. (Tradução de Raphael Marcílio de Souza Neto, bem como de Affonso Ragnev e Basílio Baranoff, estes supervisionados por Liudmila Grigorievna Komiran).

GUIRELI, Lourenço Júnior. "Monte Sion, amore mio". Edição do autor. Monte Sião-MG, 2001.

K

KARLSSON, Ingmar. The Gagauz, a Christina Turkic people. Artigo no jornal "Turkish Daily", de 17.03.2006.

KIIADI, Okymak. Livro de Leitura. Kischinev, Moldávia: Ed. Lumina, 1992.

KINTCHEV, Stefan Mikhailovitch. Terras da Bessarábia (Danubiana). Estranhas idéias de ummoço. Crônica da terra natal. Curutiba: Ed. Lítero Técnica, dois tomos, 1960–1969.

KVILINKOVA, Elizaveta Nicolaevna. Culto ao lobo entre os gagaúzos. Artigo publicado no periódico Pensamento, de n.° 02, outubro de 2000, Kischinev, pp. 83-85. (site: www.prazdnikimira.ru/articlex/ves_mir/europe/moldavia/volchi-prazdniki html)

L

LEITE, Raimundo Cunha. Reportagem: Nicolau Delic: Jornalista, Advogado e Político atuante. São Caetano do Sul: Revista Raízes, n.° 20, dezembro/1999, p. 83.

LIMA, Cândido Jorge de. Jubileu de ouro de Adamantina. Adamantina, SP, edição do autor, 1999.

M

MASSONETO, João Francisco. Monte Azul Paulista. (1896-1996) 100 Anos. História da sua existência. Monte Azul Paulista-SP. Edicão própria. 1996

MONBEIG, Pierre. Pioneiros e Fazendeiro de São Paulo. Tradução por Ary França, Raul de Andrade e Silva. São Paulo: Polis. Tradução de Pionniers et Planteurs de São Paulo apud Marcos de Martini. A Empresa de Terras e Colonização Labieno Costa Machado: Do velho para o novo Oeste Paulista. Dissertação para obtenção de gràu de mestre em História. Faculdade de História e Serviço Social, da Unesp – Universidade Estadual Paulista "Júlio de Mesquita Filho". Franca, 2000.

MARTINI, Marcos de. A Empresa de Terras e Colonização Labieno Costa Machado: Do velho para o novo Oeste Paulista. Dissertação para obtenção de gráu de mestre em História. Faculdade de História e Serviço Social, da Unesp – Universidade Estadual Paulista "Júlio de Mesquita Filho". Franca, 2000.

O

OLIVEIRA, Betty Antunes de. Centelha em Restolho Seco. Uma contribuição para a história dos primórdios do trabalho batista no Brasil. ERCA Editora e Gràfica Ltda.: Rio de Janeiro, 1985.

OLIVEIRA, Nair Maria. Mais que vencedores. Livro não publicado, com original datilografado.

OLIVEIRA, Maria Apparecida Ehrenberg de. Buri-nossa terra, nossa gente, nossa história. Etel Edições Ltda.: Campinas-SP, 1996.

OSOLS, Alida. "Sertona misiones nama atwehrschama" (Inauguração do edifício da Escola Missionària do Sertão), "Kristigs Draugs", n.º 5, maio de 1934.

P

PESSANHA, André Santos. Em nome do progresso.Ver. Nossa História. Ano2/nº 24, Editora Vera Cruz Ltda.: São Paulo.Outubro de 2005.

PEREIRA, J. Reis. Breve história dos batistas. 3ª ed., Editora Junta de Educação Reliogiosa e Publicações da Convenção Batista Brasileira (JUEERP): Rio de Janeiro, 2001.

História dos Batistas no Brasil (1882–1982). Editora Junta de Educação Reliogiosa e Publicações da Convenção Batista Brasileira (JUEERP): Rio de Janeiro, 1982.

PETICOV, André. Testemunho de um imigrante. Imprensa da Fé: São Paulo, 1977.

R

REED, John. Guerra dos Balcãs. São Paulo: Ed. Conrad Editora do Brasil Ltda., 2002.

RONIS, Oswaldo. Uma Epopéia de Fé: A história dos batistas letos no Brasil. JUERP: Rio de Janeiro. 1974.

S

SANTOS, Valdery. Documentàrio de Presidente Prudente. A história da cidade, contada em fotos. Ag. 2001. Acervo da Biblioteca Municipal "Dr. Albelardo de Cerqueira Cesar". Presidente Prudente-SP.

SANTOS, Milton P. Reportagem intitulada "A maior riqueza de Mirante do Paranapanema é o seu povo". Jornal Mirante Notícias, de 20.12.2000.

SANTOS, Milton P. Santos. Reportagem intitulada "As relações sociais de trabalho, em Mirante do Paranapanema, nas décadas de 1920 e 1930". Jornal Mirante Notícias, de 08.07.2000.

SANTOS, Milton P. dos Santos. Reportagem intitulada "Relações de Mirante do Paranapanema com a I e II Guerra Mundial". Jornal Mirante Notícias, de 22.07.2000.

СТОЯНОВА, Виржиния. Българи от близката чужбина. (Сборник интервюта във в-к „Стандарт"). УИ „Св. Климент Охридски". София, 2005 г.

СЪТРУДНИЦИ

(по азбучен ред)

АДЕИЛТОН БАРАЛДИ, Луселия, щата Сао Пауло
АДРИАНО АЛВЕС БАРЕЙРА, Рибейрао Прето, щата Сао Пауло
АФОНСО РАГНЕВ, Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло
АЛАН НИКОЛАЕВ, гр. Сао Пауло
АЛСИДЕС ФАРИНАСО, Куатà, щата Сао Пауло
АНА МАРИЯ БАРБОЗА, Можи дас Крузес, щата Сао Пауло
АНДРЕЙ ЯЗАДЖИ, Комрат, АР Гагаузия, Молдова
АННА БАСАН, Тупà, щата Сао Пауло
АНТОНИО БАКАРЖИ, Теренос, щата Мато Гросо ду Сул
ВАЛЕНТИН ДЕ ОЛИВЕЙРА, Луселия, щата Сао Пауло
АРИ ДИНИС БАКАРЖИ, Рибейрао Прето, щата Сао Пауло
ВАСИЛИ ЩИРБУЛОВ, Гуалегуайчу, Ентре Риос, Аржентина
БАЗИЛИО БАРАНОФФ, Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло
КАЙРО АНТОНИО ПИМЕНТА ЛИНС, Рибейрао Прето, щата Сао Пауло
КАТАРИНА КАВАЛКАНТЕ РОС, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
КАРЛОС КИРНЕВ, Ибипорà, щата Паранà
КАРЛОС ДЕ АМОРИМ, Теренос, щата Мато Гросо ду Сул
КАРЛОС ЛУКЕНЧУК, Луселия, щата Сао Пауло
КАРЛОС НИКОЛАЕВ, Ибипорà, щата Паранà
КАТАРИНА ПАСЛАР, гр. Сао Пауло
КРИСТИАНЕ КРАЛЧЕВ БРАКО, гр. Сао Пауло
КЛАУДИЯ ПОПОВ КОЙЧЕВ ДИАС, гр. Сао Пауло
КОНСТАНТИНО ДЯКОВ, Тупà, щата Сао Пауло
ДАНИЕЛ РИЧЕТО ЛИЗБОА, гр. Сао Пауло
ДАНИЕЛА БАРЕЙРА АЛВЕС, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
ДЕРЛЕНЕ КАЛПАКЧИ Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло
ДИМИТЪР КАРАРУСИНОВ, София, България
ДИМИТРИЕ НЕКИТ, Белен, щата Парà
ДЖАЛМА ГРАФО, Бури, щата Сао Пауло
ЕДСОН ЛАМАНСОН, Осаско, щата Сао Пауло
ЕНОК ЖЕЛЕЗОГЛО, Тупà, щата Сао Пауло
ЕРИКА АЛИСЕ ФУРТВАЙНГЛЕР, Санто Анастасио, щата Сао Пауло
ЕРИЗОНТИНА АНТУНЕС БАКАРЖИ, Кампос Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
ЕСТЕФАМ КРИНЧЕВ, Ибипорà, щата Паранà
ФЬОДОР ПУТАРОВ, гр. Сао Пауло
ГЕОРГИ КАРАСТАН, гр. Сао Пауло
ГЛАДИС НУНЕС ПЕРЕЙРА, Монтевиео, Уругвай
ГЛЕЙСЕ РОДРИГЕС, Ибипорà, щата Паранà
ЕРМИНИЯ МАРИЯ ПАЛУДЕТО ДУКЕ, Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло
ХРИСТИНА МИТОВА, гр. Сао Пауло
ИРЕНЕ КАМБУР, гр. Сао Пауло
ИРЕНЕ КАРАМАЛАК СТРОЙЕК, Ерешим, щата Рио Гранде ду Сул
ИРЕНЕ ЮХИМЮК ТЕЙШЕЙРА, гр. Сао Пауло
ИВОНЕ МАЗИНИ ПЕРНОМЯН, Луселия, щата Сао Пауло
ЖАСИ КАРАСТАН НОБОА, гр. Сао Пауло

ЖОАО КОЛТАКЧИ, гр. Сао Пауло
ЖОАО КРАЛЧЕВ, Пауло Бенто, щата Рио Гранде ду Сул
ЖОАО ФРАНСИСКО МАСОНЕТО, Монте Азул Паулиста, щата Сао Пауло
ЖОРЖЕ АРГАШОВ, гр. Сао Пауло
ЖОРЖЕ ЧЕРНЕВ, Лондрина, щата Паранà
ЖОЗЕ КАРЛОС ДАЛТОЗО, Мартинополис, щата Сао Пауло
ЖУСЕЛИЯ БАКАРЖИ ДЕ СОУЗА, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
ЛАРИСА КОСИКОВ, Рибейрао Прето, щата Сао Пауло
ЛАЗАРО СИЛВА, Санто Анастасио, щата Сао Пауло
ЛИЯ КОСИКОВ ЛОМБАРДИ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
ЛИЛИАН КАМБУР, гр. Сао Пауло
ЛЮДМИЛА ГРИГОРИЕВНА КОМИРАН, Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло
ЛУСИАНА ДУЕНЯ ДИМИТРОВ, гр. Сао Пауло
ЛУИС ВЛАДИР ЛУБАС ДЕ ОЛИВЕЙРА,Терено, щата Мато Гросо ду Сул
МАРКОС АНТОНИО ФУРЛАН, Американа, щата Сао Пауло
МАРКОС АНТОНИО ВАЗНЯК, Луселия, щата Сао Пауло
МАРКОС КОНОВАЛОВ, гр. Сао Пауло
МАРИЯ КАМБУР ДАВИД, гр. Сао Пауло
МАРИЯ ДЕ ЛУРДЕС ТРЕВИЗАН, Санто Анастасио, щата Сао Пауло
МАРИЯ ЛУСИЯ СТРИКЕР БИЗОТО, Ибипорà, щата Паранà
МАРИЯ РИТА МОНТЕЙРО КОСИКОВ САЛБ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
МИЛИЯ ТУПИС, Тупà, щата Сао Пауло
МИЛТОН ПАУЛО ДУС САНТОС, Миранте ду Паранапанема, щата Сао Пауло
МИЛТОН РАБЕЛО ДУС САНТОС, Карагуататуба, щата Сао Пауло
НАДЕЖДА ДЕЧЕВ, гр. Сао Пауло
НАДЯ ВОЛКОВ АБДОМ, Жоенвил, щата Санта Катарина
НАИР ВЕРА МАНДЕЛИ, гр. Сао Пауло
НЕЛСОН ДЕ ОЛИВЕЙРА, Куатà, щата Сао Пауло
ОДАИР ДУКЕ, Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло
ОЛГА КУСАРЕВ, гр. Сао Пауло
ПАУЛО РЕНАТО МАРКЕС РОС, Рибейрао Прето, щата Сао Пауло
ПАУЛО ЗУБКОВ, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
ПЕДРО ЛОРЕНЦИ, Пауло Бенто, щата Рио Гранде ду Сул
ПЕДРО ТАЛАСИМОВ, Бури, щата Сао Пауло
ПЕТКО ГЕНАДИЕВ ГЕОРГИЕВ, гр. Сао Пауло
РАЛФ МЕНУЧИ ГИСБРЕХТ, гр. Сао Пауло
РАФАЕЛ МАРСИЛИО ДЕ СОУЗА, Сао Карлос, щата Сао Пауло
РЕЖИНА ДЕ ПАУЛА КРЪСТАНОВ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
РЕЙНАЛДО КРАМЧАНИНОВ, гр. Сао Пауло
РОБЕРТО ПЕРЕС ДЕ СОУЗА, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
РОБИНСОН БОГЕ МЕНДЕС, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
РОЗАРИО ПЕЛИСОН ДЕ КАМПОС, Луселия, щата Сао Пауло
САЛВАДОР ГЕНЧЕВ, Кампинас, щата Сао Пауло
СЕРГЕЙ КИОРОГЛО, Ванкувър, САЩ
СЕРЖИО ИВАНОВ, Гуарульос, щата Сао Пауло
СОНЯ ДИМОВ, Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло
СТЕФАН ВАСИЛЕВ КРЪСТАНОВ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
СТЕФАН КРАЛЧЕВ, Санто Анастасио, щата Сао Пауло
СЮЗЪН РЕНАТА СТРОЙЕК, Ерешим, щата Рио Гранде ду Сул
ТАМИМИ ДАВИД РЕЙЕС БОРЗАТО, Тупà, щата Сао Пауло

ТАТЯНА КОНСТАНТИНОВ, гр. Сао Пауло
ТЕОДОР БУРГУДЖИ, Бури, щата Сао Пауло
ТЕОДОСИО КАЛПАКЧИ, Сао Жозе дус Кампос, щата Сао Пауло
ТЕРЕЗА КРИСТИНА МОНТЕЙРО КОСИКОВ, гр. Сао Пауло
ТЕРЕЗИНЯ АПАРЕСИДА МОНТЕЙРО КОСИКОВ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло
ТИМОФЕЙ ДЯКОВ, Линс, щата Сао Пауло
ТИМОТЕО ГЕНЧЕВ, гр. Сао Пауло
ВАНДИР ГАРСИЯ, Тера Рика, щата Паранà
ВЕРА КУЧИН ОВЕЛАР ЕЧАГУЕ, Кампо Гранде, щата Мато Гросо ду Сул
ВЕРА ТЕРЗИ, гр. Сао Пауло
ВЕРОНИКА ТЕРЗИЕВ, Монтевидео, Уругвай
ВИВИАНЕ КРИСТИНА МАРТИНЮК, Бури, щата Сао Пауло
ЗАКАРИАС ПОСЛЕДНИК, Иту, щата Сао Пауло

ОРГАНИЗАЦИИ

БИБЛИОТЕКИ:
ОБЩИНСКА БИБЛИОТЕКА „МАРИО ДЕ АНДРАДЕ“, гр. Сао Пауло
ОБЩИНСКА БИБЛИОТЕКА „АЛБЕЛАРДО ДЕ СЕКЕЙРА СЕЗАР“, Президенте Пруденте, щата Сао Пауло
ОБЩИНСКА БИБЛИОТЕКА „ПАУЛО САМБАКИ“, Луселия, щата Сао Пауло

ФОНДАЦИИ:
ЦЕНТЪР ЗА ЗАПАЗВАНЕ НА ПАМЕТТА „ПРОФЕСОР РОДОЛФО ЖОЗЕ ДЕЛ ГЕРА“ – ФОНД „КОСТА МАШАДО“ – ФИЛОСОФСКИ, НАУЧЕН И ЕЗИКОВ ФАКУЛТЕТ, Сао Жозе ду Рио Пардо, щата Сао Пауло
ОБЩИНСКА ФОНДАЦИЯ „ПРО-МЕМОРИЯ“, Сао Каетано ду Сул, щата Сао Пауло

МУЗЕИ:
МУЗЕЙ НА ИМИГРАЦИЯТА, гр. Сао Пауло
ЩАТСКИ ИСТОРИЧЕСКИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ „ИНДИЯ ВАНУИРЕ ДЕ ТУПÀ“, Тупà, щата Сао Пауло
ОБЩИНСКИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ, Ибипорà, щата Паранà
КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ „ЖОАО КАРЛОС ФЕЪРБАНКС“, Санто Анастасио, щата Сао Пауло

ПРЕФЕКТУРИ:
ПРЕФЕКТУРА НА ИБИПОРÀ, щата Паранà
ПРЕФЕКТУРА НА ПАУЛО БЕНТО, щата Рио Гранде ду Сул
ПРЕФЕКТУРА НА ТЕРЕНОС, щата Мато ѝгросо ду Сул

ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ:
АСОЦИАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД В БРАЗИЛИЯ „БЪЛГАРИ“, гр. Сао Пауло
БАПТИСТКА СЕМИНАРИЯ, Рибейрао Трето, щата Сао Пауло